ANTIQUIT.
VARIARUM

ANNIUS

PETIT
1515

1515, Paris, Petit.
Annius' collected "antiquities", including Antonine Itinerary, Spain, Etruria, &c.

Rare.
Very good copy in modern antique-style full leather

£1,000

(14383)

Jo: Williams

Antiquitatũ variarũ volumina.XVII.

A venerãdo & ſacræ theologiæ:& prædicatorii ordĩs ꝓfeſſore Io.Annio hac ſerie declarata.

Contentorum in aliis voluminibus.Liber primus.	Fo.I.
Inſtitutionum Annianarum de æquiuocis.Liber.II.	Fo.IX.
Vertumniana Propertii.Liber.III.	Fo.XXIX.
Xenophontis Aequiuoca.Liber.IIII.	Fo.XXXIIII.
Fabii Pictoris de aureo ſæculo.Liber.V.	Fo.XLI.
Myrſili.Liber.VI.	Fo.LII.
Catonis fragmentum.Liber.VII.	Fo.LVII.
Itinerarii Antonini fragmentum.Liber.VIII.	Fo.LXXII.
Sempronii de Italia.Liber.IX.	Fo.LXXVI.
Archilochi de temporibus.Liber.X.	Fo.LXXXII.
Metaſthenis.Liber.XI. i.e. Megasthenis.	Fo.LXXXIIII.
De Hiſpanis.Liber.XII.	Fo.LXXXVI.
De Chronographia Etruſca.Liber.XIII.	Fo.XCI.
Philonis.Liber.XIIII.	Fo.XCIIII.
Beroſi.Liber.XV.	Fo.CIIII.
Manethonis.Liber.XVI.	Fo.CXLVI.
Anniarum.XL.quæſtionum.Liber.XVII.	Fo.CLIII.

N.IV.6.

Venundãtur ab Joanne Paruo ꝛ Jodoco Badio.

F.Guilielmo Paruo: venerandi diui Dominici inſtituti: & ſacræ Theologiæ profeſſori eximio: necnon & inuictiſſimi ac Chriſtianiſſimi Francorum regis Ludouici duodecimi a confeſſione prudentiſſi. Iodocus Badius Aſcenſius venerationem.

Tametſi pater venerande ſacer iſte prædicatorum ordo q̄plurimas ob cauſas toti Chriſtianorum nomini & colendus & obſeruandꝰ olim iam dinoſcitur: ob duas tamē præcipue in admirationem ſui merito totam rapit fidelium eccleſiam. Vnam ꝙ tot præſtātis animi pugiles pro fidei catholicæ inuiolata conſeruatione produxerit: vt iam multos annos ipſius fidei inquiſitio ad ipſum pleno ſuffragio omnibuſqꝫ punctis in multis regionibus delata ſit: vnde minus mirandum ſi ſerius ac alii ad nouorum feſtorum celebrationē adductus eſt. In ea autem prouincia (de inquiſitione loquor) quātum verę laudis iamdiu merueris non tacerem: ſi ad alium mihi ſermo eſſet. Alteram quæ prioris cauſa eſt: ꝙ a primis incunabulis atqꝫ adeo ab ipſo patre diuo Dominico tanta literarum præcipue ſanctarum reſplenduit claritudine: vt cum vaſto terrarum orbi illuminando ſplendidiſſimus opifex ipſe deus: duo ſatis eſſe duxerit luminaria magna: idem tamē ad pellendas e pectoribus fidelium ſuorū tenebras in iſto ordine/innumera dignatus ſit producere. Inter quæ diuus Thomas Aquinas tāq̄ Phœbus alter admirabili pręfulget & ſanctitatis & doctrinæ lumine. Neqꝫ tamen vt exigua ſuſpicio ſydera: Vincentium: Antoninum: Durandum: Adamum: Ockam: Holcotum: De turre cremata: De ſancto Geminiano: De Voragine: de Vtino: & ſexcētos alios. Neqꝫ vero in ſacris ſolummodo literis: ſed in aliis quoqꝫ quæ frugis bonæ expertes non ſunt: quales ſunt hiſtoricę multi ſolidam laudem inuenerunt. Inter quos vt alios taceam: non infimo loco habendus eſt venerabilis pater Ioannes Annius Viterbenſis: tot antiquitatum quot in fronte præſcripſimus indagator & illuſtrator ſolertiſſimus. Qui tametſi ad patriæ ſuæ exaltationem pręcipue reſpexiſſe viſus eſt: multa tamē quæ ad regum regnorumqꝫ Chriſtianorum: immo ad Chriſti ipſius generationem & primordia cognoſcenda faciant: adducit. Quæ omnia quo ordine ab eo in primo libro digeſta viſuntur (Nam prius penitus confuſa emiſſa fuerant) rurſus a nobis impreſſa & indice ſubſequente illuſtrata: tuo nomini pater obſeruande: & noſtram quantula eſt opellam nuncupamus. Vale. Ex Chalcographia noſtra ad Nonas Feb. Anno ſalutis ad calculum Romanum. MDXII.

Tabella Alphabetica.

ABas tuſcꝰ. xciii.cxlvii.
Abiut. cii.
Abrahæ ortꝰ & repromiſſio. folio.lxxxvii. Mors.cxxvii.
Alba & aleba.xlviii.xlix.lxiii. &.cix.
Albina. cix.
Albula. lxii.
Aborigin͠u triplex genꝰ. lxvi. Vñ ſint dicti.ibidẽ.&. cxxiii.
Abotinus. cxiii.
Academia prima. xxxix.
Achæi. lii.
Adam. xcvi.
Aduenæ. cxxiii.
Adula. cxviii.
Aegyptius rex. cxlvi.
Aegypti nomina. ibidem.
Aemylia. lxxix.&.lxxx.
Aeneas in Italiam venit. cli.
Aeſar. lxx.&.lxxii.
Aetas. xxxv.&.liiii.
Aetas aurea xli.xlii. xciii.cv.
Aetates longęuorum. cxvii.
Agillus. xv.
Agilla. cliiii.
Agillina vrbs. clv.
Aius deus. lix.
Alemannus. cxxv.
Alemanni & eorum in prælio clamor. cxl.
Alexander ſextus. cxlviii.
Allobrox. cxliiii.
Alpes & earum diuiſiones folio. lxxvi.
Alſea & aliſeta. cxxxvii
Alſium. lxviii.&.lxxiii.
Alteus. cxl.
Altadis philoſopia. cxxxviii.
Anca,inca,& vnca quid denotent. cxxxi.
Annii. xcii.clxii.
Anitinus. cxiii.
Annus. xxxv.xciii
Annus Ibericus & Chaldaicꝰ. folio. xxxvi.
Antheus. xxvii.
Antiochi plures. c.
Antichriſtus. ci.
Anthropophagi. cvii.
Anubis. xxvii.&.cxxxiii.
Apenini diuiſio. lxxvii.
Aphereſis nominum. clix.
Apis. xxvi.xliii.lxi.
Apis in Italiam venit. xciii.
Apteras. xlii.lxi.
Apua. lxxiiii.
Ar particula. lxvii.
Arabiæ tres. cxviii.
Aramea. cix.clviii.
Aramei. lxxxvii.
Araxes flu. cix.
Araxa priſca ſemiuipera.folio cxii.
Araxa iunior. ibidem.
Arbanum. xii.xxvi.clvii.& clxvi.
Arba. xxxix.
Arbores conſanguinitatum. folio. cx.
Arbores pro templis olim habitæ clviii.
Arca Noæ quãdo facta. cviii.
Arcenna. lxviii.
Archas. liiii.
Archilochus. lxxxii.
Aræ Mutianæ. lxix.
Aretium. lx.
Aretia. lx.cxvi.&.cxxxii.
Argiletus. xlvi.
Ariminum. lxiiii.
Ariſtotelem carpit. cvi.
Armatritis. cxxxi.
Armonia. cxlii.
Armoniæ plures. clxx.
Arnienſes. xiii.
Arnus. xxii.cxxxviii.
Arno. lxvii.clxvi.clxx.
Artaxerxes. cxxxi.
Arumnus. lxx.
Aruntes. xix.lxii.lxix.
Arunti veteres. lxix.
Aruntini. xciii.
Aſcalon. xxxviii.
Aſidonia. lxviii.
Aſſyrius. cxx.
Aſſium. xxiiii.
Aſſur. cxi.
Aſterius. cxlvi.
Aſtrolabium. xxxvi.
Atalaa ſeu Atalanta. cxli.
Atalanta. cxlvii.
Atalantides cxlii.
Atlantes tres. xvii.&.cxli.
Atlas Italus. lxxxix.
Atlas. cvi.&.cxl.
Atriani.lx. Atrii.xcii.
Attan. clviii.
Atos. cxliiii.
Atus. liiii.&.cliiii.
Atus caſtratur. cxlv.
Authores in hiſtoria recipiendi & non. lxxxiiii.cii.
Augures Etruſci. cxliiii.
Aurea ſæcula. xciii.
Aurea ætas. Vide Aetas. Eius tempus. xlii.
Auruni:Arunti:& Arunci. folio. cxxviii.
Aus. cxxix.
Auſones. lii.&.cxxix.
BAbel. cxvii.
Babylonia. xciii.
Babyloniam Saturnus ædificauit. cxvii.
Eſt tetrapolis. cxix.
Bactri. xliiii.
Baleus.folio.cxxxi.&.cxxxiiii.
Bantes. xciii.
Baracel.i.lictor. xlix.
Barrozban. ci.
Bardi. cxxix.
Bardus. cxxxii.
Baris. cviii.

Bætus. lxxxviii.&.cxxxi.
Bætica.lxxxviii.In Bętica eſſe
Eliſios campos. cxxxii.
Belichas. lxxxv.
Beligici ſeu Belgici. cxlii.
Bencozban. ci.
Bergomenſes. lxiiii.
Beroſus & eius opus. ciiii.
Eiuſdem laus. ibidem.
Bianor & Bianorum. lxxx.
Blaſcon. cxli. bis.
Bleræ. lxix.
Boarium forum. xlvi.
Bochtipomazi. x.
Bononia. lxiiii.
Brigus. lxxxvii.cxiii.cxxviii.
Britones. cxx.
CA ſyllaba.folio. lii.
Cabellarii. lxxxi.
Cacus. xc.cxxxvii.
Cadmi xxxviii.xli.
cxlvi.cxlvii.&.clx.
Cadoſſonæ. cxxxiiii.
Caiæ Etruſcæ. lxxxi.
Caldanus. xv.
Calixtus tertius cxlviii.
Calumbum. xxvi.lv.&.clxvi.
Cam.cxv. Cambo. cxlii.
Cameſes. lxi.lxvi. lxxxi.
Eius impietas. cxxiii.
Camerini. lxxxi.
Camerena. cxxiii.
Camillus. xix.&.lxix.
Canones veritatis indagandę
folio. liii.
Capena. xvii.&.lxix.
Capilli lanæ. xlviii.
Capilia. lxxiii.
Capitolium. xlii.clxiii.
Capitolii nomina. xliiii.
Capua. cxlix.
Car. lx.&.lxxiiii.
Carriara. ibidem.
Caryn. lix.
Carmentalis porta. xliiii.
Caſperula. lxxviii.&.cxxvi.
Caſtrum Chloræ. ix.
Caſtrum nouum. lxxv.
Cato cur ſcripſerit. lvii.
Catonis de Græcis literis va-
ticinium. lvii.&.cvi.
Cecinna. xviii.lxxi.clxv.
Cæculus. cxlix.
Celæ. lxxiii.
Cælus pater. xxxiiii.
Cælũ & eius filii. cxv.&.cxvi.
Cęlius. lxxv.
Cælicolæ. cxxvi.
Celtus. cxxxvi.
Cenomani. cxxxii.
Cercinum. lxvi.
Cære. lxxiii.
Ceres & eius aduentus in Ita-
liam. xx.cxvii.&.clxxi.
Ceruiſia ſeu Ceruoſa. xxvi.
Cetyn. xviii.
Chaldæorum veritas. cvi.
Chaos. xcv.&.cix.
Chronici recipiendi & reiici-
endi. lxxxiiii.&.cli.
Chyriatharba. xxxix.
Chriſti genealogia. xciiii.cii.
Chryſeus cxxxii.
Cybellariæ tabellæ. xvi.
Cybelis mons in Tuſcia. xix.
Cybeles quæ ſit. clxxv.
Cybeles plures.clxx.&.clxxv.
Cybelis genus. clxxi.
Cydnus. cxxxii.
Cymba. cxxxix.
Cyminium. lxxxv.
Cyminium lacum quomodo
effoderit Hercules. cxxxvi.
Cyminius lacus. cli.clxv.
Circus maximus. l.
Ciuitacaſtellana. xlv.
Cluſium. lxx.&.lxxv.
Colles Romę. l.
Coloniæ primæ in Italia.cxvii
Colonia. clxii.
Columba. xxxviii.
Columbę gladius. cxxv.
Columna Iſidis. cxxv.
Columna Oſiridis. cxxvii.
Comenſes. lxiiii.
Comerus. cxvii.&.cliii.
Comitium. xlvii.
Concordiæ ædes. l.
Condi. lxx.
Cõflagrationum cauſæ.cxxx.
Conſtellationum genera.cxlii
Conſultus. cx.
Conteſtana. cxlvii.
Conuenæ. cxxiii.
Coryban. cxliiii.
Corites. xciii.
Coritus. xvii.xix.xliii.cxxvi.
cxli.cliii.&.clxx.
Corytnienta. clxx.
Cornuetũ. xxiiii.lxvi.lxxiiii.
Corſica. lxxxvii.clii.
Cortina. clxx.
Cranus & Crana. xlviii.
cxxiii.&.cxxviii.
Craniza. cvi.&.clxvi.
Crepida. cxxxiiii.
Croton. lxx.
Crotona. clxx.
Cumæ lxxxi.
Cunichium. cxxiiii.
Cunchianum. cxxvi.
Curetes. cxiii.
Curis. lxxviii.
Curtius lacus. xlvi.
DAgon.folio. cxxv.
Dalmatia cxviii.
Dardania & eius cõ
ditio. xx.clxxi.
Dardanus. lxxx.
Dardanus priſcus.cxli.cxliiii.
eius contentio. cxliii.
Dardani plures. clxx.
Dauid filii. xcvii.
Deabus. cxiiii.cxxxii.
Delphinorum geſta. liiii.
Demi Athus.xxiii.cliiii.clxvi
Deorum ex vrbibus euocatio
folio. lxxxii.

Dei Turrenorum.folio. lvi.
Dei antiquorum. cx.
Deos parietibus non contine-ri.folio. cxxxv.
Deſolationis anni. xcix.
Deucalion. liiii.lxxxviii. lxxxix.&.cxliiii.
Dextrum & læuum. xliii.
Dia:Diana:Dius:Diuus. ix.
Dictum. clviii.
Diluuia quinq;. xxxvii. lviii.ciiii.&.cv.
Dynaſtæ Aegyptiorum. cli.
Dionyſius. cxxiiii.bis
Dionyſium Halicarnaſſeum taxat. cxxx.&.clxii.
Dypolis. clxii.
Dirce. xxxviii.
Dyrim. lix.
Dis Gallorum deus. cxxii.
Dryudæ. cxxviii.
Draco. cxxxvii.
ET Vol.folio. clxi.
Eanus. xxix.xlii.
Ebal. lxii.
Eban. ibidem.
Eber. clxix.
Egelidus. xv.xxiii.xxiiii. &.clxviii.
Elbius. lxxi.&.xcii.
Electrum. cxiii.
Elyh. xciiii.&.cii.
En & Enta. clxix.
Ennon. xl. Eniani. lii.
Enoch propheta. cvi.
Enos vrbs. cvii.
Entella vrbs. lxxiii.
Erycis portus. lxxiii.
Epyrus. cxviii.
Ericthonius. lxxxix.cxlvii.
Erictheus. cxlvii.
Eridanus fluuius. cxiii.
Eridanus dux. cxxxii.
Eriolum.cl. Erithrus.xc.
Etruria. x.xi.xii.xiii.xvi. &.clxi.
Etrurię nomina. cxxxix.
Etruriæ origo. clxii.
Eturſia. xii.
Etruſcus populus quaternus fo.xli.Eius religio.xxv.Lite-ræ.lvi.Vernæ. cliii.
Etruſci.clxi. Eturſi.ibidem.
Euander. xc.
Euangeliſtarũ concordia. cii.
Euocatio deorum. lxxxii.
Euſebii error. lxxxiii. &.lxxxv.
Ex præpoſitio. xcv.
FAlor.folio. ix.
Falucer. ix.&.xv.
Fanum. clviii.
Farris & vini vſus. xlii.
Faſces cix.
Faul. xv.clvi.clxv.
Faula puella. cxxxvii. clxiiii.&.clxv.
Faunus. xcii.cxlviii.cl.
Felſina. lxxx.
Felſinus. xcii.
Fidius. cxxvi.
Flaminia. lxxx.
Flauianum. clxx.
Flora dea. ix.
Florentia. ix.&.lx.
Florentini. lxx.clxv.
Formicæ oppidum deleue runt. clxix.
Forum Boarium.folio. xlvi.
Forum Romanum. xlvii.
Forum cellæ. lxxiii.
Forum nouem pagoꝝ.ibidem
Forum Caſſii. lxxv.
Francus. cli.
Furina. ix.
Fuſta nauis. cxxxix.
GAdes. cxxxix.
Gaiolæ. clxvi.
Galathes. cxxxvii.
Galathas. cxlix.
Galathæ Aſiani. cxxxvii.
Galbæ origo. clxix.
Galeritus. x.xlvii.xlix. &.lxxv.
Galli nouerunt literas anteq̃ Gręci. xxxvi.cxx.&.cxxii.
Galli vmbri. xxxvii.
Galli veteres in Italiam traii-ciunt. lxiiii.
Gallorum origo. cxxvi.
Gymnaſia.cxxvii. Nomina appellatiua. cxxxviii.
Galli cybelis. cxlv.
Gambriuius. cxxxiii.
Ganges. cxvii.
Gargoris. xc.
Genealogia Chriſti.xciiii. cii.
Genealogiæ interminatæ. cii.
Genius. lx.&.lxvii.
Genua. lxvii.&.lxxiii.
Geriones. lxxxviii.cxxxii.
Gera. cxiiii.
Germallia. xlvii.
Germanorum præſtantia.cx. Origo.cxxvi. Mores.cxxvii. Nomina. cxxxviii.
Gerunda. cxxxiii.
Gymnaſia Gallorum. cxxvii.
Glaucus. cl.&.clxix.
Gordianus mons. cix.
Gorgonides cxxxiiii.
Gothi. lxxxvii.
Græcę literæ non ſunt perdi-ſcendę authore Catone.xvii.
Græcoſtaſis. l.
Græcia mendax in hiſtoria. fo lio.lvii.In philoſophia. cvi.
Græcorũ īter ſe diſſenſio. cvi.
Græci notantur. lviii.lxi.
Gulniial. cxxxi.
Gumbriuius. cxxxiii.
HAbrahã. Vide ſupra Abraham.
Harba.folio. xl.
Hebron. xxxix.cx.
Helerna.folio. xlviii.
Hercol. lxvii.cxiii.&.clxvi.
Hercolani. cxxxix.

Herculis nomīa.xxii.&.lxvii.
Herculis facinora. lxxxviii.
Hercules Libyus. lxviii.
lxxxviii.&.cxiii.
Hercules Italus. xcii.
Hercules Alceus pyrata. xc.
&.cxxxvi.Græcus ibidem.
Hercules Aegyptius ibidem.
&.cxxxvii.
Hercules in Gallia Alexiā con
didit. cxxxvii.
Hercules vbi perfunctus ſit la
boribus. cxxxviii.
Eius ſepulchrum. cxxxix.
Herculis anni & mors. cl.
Herodis regnum. ci.
Hermiones. cxxix.
Heſperiæ. xvii.&.cxl.
Heſperus. xlv.&.lxxxviii.
Hetruria.x. Vide Etruria.
Hiarbas. cxxix.
Hiſpalus. lxxxviii.
Hiſpanus. ibidem.
Hiſpani priuſq̄ Græci noue-
runt literas. xxxvi.
Hiſpanorum origo. cxxvi.
&.lxxxvi.Literatura.ibidem
Hiſpellum. lxxv.
Hiſtria & Hiſter. lxiii.
Homeri octo. xvii.&.lxxxiii.
Homeri patria & ſepulchrum
folio. lxxxiii.
Homer⁹ expoliuit lr̄as.lxxxiiii
Horchia. xxv.xxx.cxxxii.
Iacob & Heli. cii.
Iael. cvii.
Ial cxxxi.
Ianiculus collis. l.
Ianineus portus. xxxviii.
Ianua. xxxiiii.xlii.
Ianus Vertumnus. ix.
Ianus qui & Noa.xiii.xxix.xlii
lviii.lxxxv.xcii.cxix.
Ianus optimus maximus Iup-
piter. xxix.
Ianus pacificus. xxxi.
Iani facies. ibidem.
Ianus ſator. xxxiii.
Iani duodecim aræ. xxxiiii.
Iani tempora. xlii.
Iani plures. xlv.
Ianus a Romulo ſtans. xlviii.
Iani proles. xlv.
Ianus primus deorum dictus
œnotrius. lxi.cxv.
Iani patria & quos phyſicam
docuit. lxxi.
Ianus iunior:Mars:& latinus.
idem.folio. cxlviii.
Ianus cur ſit œnotrius. cxv.
Italiam tenet. cxxiii.
Iani ætas. cxxvii.
Iapetus. cxvi.&.cxvii.
Iaſii regia.xix.Mors.xx.Locus
& tempus. ibidem.&.xliii.
Iaſius rurſus. lxxxix.
Iaſii plures. cxlii.clxx.clxxi.
Iberus fluuius. lxxxvii.cxxv.
Iberi. ibidem
Idololatria prima. cxxii.
Iebus. xl. Iellus. xcii.
Ignis e radiis ſolis exceptus.fo
lio. cxvi.
Ile.xv. Ilex.xv.&.cx.
Ilus. xc.&.cxlix.
Imeneus. cxxiiii.
Indigenę. lv.&.cxxiii.
Inuus. xv.cxv.&.cxxiiii.
Io. lxxxix.cxxv.cxxxvii.
cxl.&.clxxi.
Ioakin. xciiii.&.ci.
Ioachim.Hely. xcviii.
Ioas trinomius. xcviii.
Ioppe xxxviii.cx.cxvii.
Ioſephum taxat. ci.
Ioſeph quid ad genealogiam
Chriſti faciat. cii.
Iſaac ortus. lxxxvii.
Iſis. xx.&.cxxix.
Iſidis columna.cxxv. Aduen-
tus in Italiam. clxxi.
Iſis Viterbi primos panes con
fecit.folio. clxxi.
Iſter. lxiii.&.cxviii.
Italantides. cxlii.
Italiæ nomina. xiii.xxvii.cxl.
Italia eſt inſula. xviii.
Italia vnde dicta. xxvii.
Italiæ antiquitas. lviii.
Italiæ diuiſio. lxxvii.
Italus.xvii.lxxxix. Regnauit
in Volturrena. xviii.xliii.
Italiæ primæ coloniæ. cxvii.
Iubal:Iubalda:Iubedla. folio.
lxxxvii.cxx.cxxvi.
Iuliani in euangeliſtas obiecta
& reſponſiones ad ea. fo-
lio. xciiii.
Iuppiter. xxvi.
Iuppiter Ianus. xxix.
Iuppiter Iuſtus. lxiii.
Katenakim. fo-
lio. clxix.
Kityn. xviii.
Kytis. clxiii.
Lacus Curtius.xlvi.
Lacus Cyminius.
Vide Cyminius.fo
lio. cxx.
Laertium taxat. cxx.
Laomendontis cædes.cxxxvii
Lapides compluti. lxxvii.
Larius. lxxix.
Larthes. xxv.xcii.cxxxi.
cxlvii.clix.&.clvii.
Larthenianum. lxviii.
Latinus. xcii.&.clii.
Latii fines. lxxxi.
Latium. cxli.
Legalia præcipientes. ciii.
Lemannus. cxlviii.
Leo Ligurum inſigne. fo-
lio. lxvii.
Leſtrigon. xxviii.liiii.xciii.
Lex quando ſit data. xcvi.
Libyus Hercules. Vide Her-
cules. cxiii.cxxxix.
Libyſſus campus. clxxi.

Liburnum. cxxxv.
Liburnus. cxxxix.
Licurgi cædes. cxxxii.
Liguriæ termini & partes, fo
lio. lxvii.
Ligurnus portus. lxxiii.
&. lxxvii.
Ligur. lxxvii. &. cxxxi.
Linguarum & gẽtium diſtin
ctio. cxi.
Lyram taxat. vide Nicolaum
Lyris flu. lxxxi.
Literæ ſacræ quæ ſunt effigi
es quid ſignent. xxviii.
Literæ fuerunt apud Hiſpa=
nos & Gallos anteq̃ apud
græcos. xxxvi. cxxii.
Literæ Etruſcæ. lvi.
Literarum antiquitas. cvi.
Literæ in Gallia. cxxii.
Liuius taxatur. x. xlviii.
xlix. &. lxxv.
Liuii liuor in tuſcos. lxxv.
Lomninia. cxxxiii.
Lombardi. xxiii. lxxix.
Longbardi. ibidem.
Longola. xv. clxv.
Longo. cxxxi.
Loocibuti. lxxiiii.
Lucanus poeta declaratur in
quodam loco. xxxvii.
Lubrius. xxv.
Luca. ix. lxxiiii.
Luceres. ix. &. x.
Lucenſes ad parrhiſios. fo=
lio. cxxxiii.
Lucumo. ix. x. xxv.
Lucumones. lxxx. cxxxi.
cliii. clviii. clix.
Lucus. ix. clvi. clviii.
Lucus. i. phanũ. clviii.
Lugdus & Lugdunum. cxl.
Ludouici. cxl.
Luna. lx. Lurkin. clxix.
Luſus. lxxxix. &. cxliiii.
Luſitania. ibidem.
MAccabęus. c.
Macedonia. cxviii.
Macedo ſeu Mace=
don. xxvii. &. cxxxiii.
Magdel cxxv.
Magog. cxii. &. cxxv.
Magus & Magum. cxxv.
Magus fuit moſes. cxliiii.
Malæ muri. xviii.
Malot. cxxx. &. cxxxi.
Mamurius. xxxiii.
Mamitus. cxl.
Manethon & eius ſcripta. fo=
lio. cxlvi.
Mannus. cxii. &. cxxv.
Manto. lxii. clxix.
Mantua. lxiiii. cliii.
Mantuæ palatium. cliii.
Maont & Mont. cxxix.
Maria mater domini ci.
Maro rex. cxxxii.
Mars qui Ian⁹ iunior. cxlviii.
Marſi. cxxxi.
Maſeas. lxxxiii.
Maſſus. xciii.
Matthæus apoſtolus. xciiii.
Maurus. cxvi.
Mecœnatis pater. xiiii. lxxi.
Mecœnas mollis. lxxii.
Mediolanum. lxiiii. lxxx.
Melchiſedech qui & Sam⁹ di
ctus. cxxvii.
Melæ locus caſtigatus. clxii.
Mellicola. xc.
Menippus. lxxi.
Menodorus. ibidem.
Mercurius trimegiſtus. cxix.
Meſia ſylua. lxix.
Meſiæ. cxviii. bis.
Meſopotamia. cxvii.
Metallii. clxiiii.
Metaſthenis liber. lxxxiiii.
Metamorphoſis Ouidiana
vnde ſit ſumpta. cv.
Mezentius. xv. &. cli.
Min. cxvi. &. clxix.
Minerua. cxvii.
Mineruæ multæ. cxxiiii.
Minio. lxxiiii. &. clxix.
Minoes. cxlvii. clxix.
Myrtadam. cxiiii.
Moneta vetulonia. clvii.
Mon & Mont. cxxix. clxix.
Mons phliſco. lxix.
Montaurus. cxxix.
Morges. xliii. &. cxli.
Morgetes. xciii. &. cxlii.
Moria. xl. Monachus. lxvii.
Moſes magus cxliiii.
Mundi origo. lviii.
Munio oppidum. xxv.
Muſarnus. xxii. &. clxvi.
Muſarna. cxxxviii.
Mutianæ aræ. lxix.
NAnnetes. cxlix
Narbo. cxxxix.
Narnia. lxxv.
Nathan. xcvii.
Natire & Naticanus. lix.
Nicea. lxxii. &. clii.
Nicius. clii.
Nicolaum de lyra taxat. fo=
lio. xl. xciiii. &. cxi.
Ninus qui bella induxit pri=
mus. cxxi. &. cxxii.
Nominum imponendorum
rebus perpetuis cauſæ p̃ci
puę tres. xxiiii. &. cxviii.
Nomen arcanũ Romę & eius
plura nomina. cxlii.
Noa. xxix. xxxviii.
lviii. &. cxiiii. Q, ſit idem
qui & Ian⁹ & ogyges. lviii.
&. cxxiii.
Noa gigas. cviii.
Noa aſtrologus. ibidẽ.
Noæ nomina. cx.
Noæ vxor. cxi.
Noa in Italiam quo tempore
venerit. cxxiii.
Noega & Noela. ibidem
Noſſa clxix.

Nouaria. lxiiii.
Nuetum. lxvi.
OChus. xciii.
Ocnus. xv.cl. &.cliii.
Ocra mons. lxxvii.
Ocrea & ocriculum lxxv.
Oenotria ab Iano œnotrio dicta. lii.&.cxl.
Oenotrius Ianus ibi. &.cxv.
Ogyges noa. lxxxv.
Ogyges priſcus. cx.
Ol & Vol. xi.&.clvi.
Olanus. xciii.
Olympias xcii.
Olympus. xxxiii.xxxvi.
Olympi plures. cxxxiiii.
Origo mundi. lviii.
Origo hominum. ibidem.
Origo Romæ. lxvi.
Origo Germanorum Gallorũ:& Hiſpanorũ. cxxvi.
Orithyia. cxlvii.
Orobii. lxiiii.
Oropitum. lii.
Oſcus. lxvi.xciii.cxlix.
Oſyris & pater eius atq; cognomina.folio. xxvi.
In Italiam aduētus.xxvii.
Eius comites. ibidē.
Oſyris rurſus.fo. cxiii.Eius colũna. cxxvii.&.cxxxii.
Oſyris Italiam liberauit a gigantibus cxxxiii.
Oſyridis expeditio & epitheta.folio. cxxxiiii.
Ouidiũ taxat.xlviii.&.cxxiii
PAdus. lxiiii.lxxix. &.cxxxii.
Palatua. ix.&.cxvii.
Palatuus. xc.cxxix.
Palentia. xc.
Paleologus. xxv.clviii.clix.
Palenſana. cxxx.&.cxxxi.
Palladium. cxxv.
Pan. xv.cxxi.&.clxiii.
Pannonię. cxviii.
Para. xl.
Paratuſſa. xv.li.clvii.
Parazolum. lxxviii.cliii.
Par. xv.clxiii.&.clxv.
Parhiſii. cxxxiii.cxlvii.
Paris ad Protea. xxxvii. &.cxlvii.
Parma. lxxx.
Paulum apoſtolum carpētes taxat. ciii.
Pelaſgi quando turrenos ceperint. liiii.
Pelii.lii. Perſę.cxxxi.
Peruſia. cxxix.
Perus. clv.
Phaeton. lxiii.lxvii. cxiii.& præcipue. cxxx.
Phaetontis coloniæ. cxxx.
Phalaris lxviii.
Phaliſcanum. lxviii.
Phaliſci. lxiii.
Phanum.i.lucus. clviii.
Pharao. cxliiii.
Pherentinates. lxvi.
Pharentiana. lxiii.
Pheſcē & pheſcenniũ. lxviii. &.clxx.
Pheregenæ. lix.lx.lxiii.
Pheſulani. lx.
Philoſophia a barbaris non a græcis orta. cxx.
Phyſicam docuit Ianus. lxxi.
Phlegræus campus. cxxiii.
Phœnicia. cx.
Phœnix primus cxlvii.
Phorcus. xxviii.liiii.& cxxxiiii.vide porcus.
Phoronei. xxxv.
Phul. lxxxv.
Py.particula. clviii.
Picus. xcii.cxliiii.
Pilia.lii. Pipini.clii.
Pyrgus. lxiii.
Pyrenei cxxxv.
Pyrpiniana regio. cxxxv.
Piſeus.clii. Piſi. lii.
Piſtius. cxxvi.
Piſtorium. lxx.
Pythagoras non docuit primus Tuſcos. lxxviii.
Pleiona & pleiades. xviii.
Plinius declaratur. xvi.clxii. Taxatur. x.&.cv.
Pœninus. lxxvii.
Polyarcha. xli.
Politorum. lxiiii.
Pomona & Pomonus. x.
Pons vnde dictus. clvii.
Populonia. lxxx.clxiii.
Porcus. xxviii.liiii.cxxxiii.
Porthmeus. ibidē.
Porticellæ. clxiii.
Portus lygurnus lxxiii.
Portus ericis. ibidē.
Thelamoni9.clxiiii.&.clxv.
Prometheus. xxxvii.
Promiſſionis terra cxviii.
Proteus xxix.xxxiiii. xxxvii.xxxviii.&.cv.
Proto.lxxiii. Prutus.cxii.
QVaternus populus Etruſcus. xvi.
Quæſtionũ quadraginta anniarum index ponitur in fi.codicis primi.
Declaratio āt ī fine operis.
Quirites. cxxvi.
Pro.S. Fo.x.
RAnces. cxlix.
Razena. Razenua. Razeni.Razenui. xxx. xlviii.lv.cxxiiii.clxvi.
Regina. cxlv.
Regulus & Rex. xlvi.
Regum & regnorũ in Italia durationes. xcii.
Regulæ approbandorũ hiſtoriographorum. lxxxiiii.
Reſurrectionem mortuorũ negantes. ciii.
Rheę nuptię. cxxiii.

Rhemi in gallia. clí.
Ry particula. clxix.
Ryphei. cxviii.
Roma. xvii.xcii.
Romæ incrementa. xliiii.
Romę origo.lxvi.Nomen ar canum. lxxxii.cxlii.
Roma inſtituta. cxli.
Roma inſtaurata. cxli.
Roma cum Moſe orta. ibidē.
Romus & Roma. cxlviii.
Item in Hiſpania.fo. xc.
Romaneſſus.xcii.cxlii.&.cxl
Romaniola.lxxx. ciiii.
Roſetum. lxxiiii.
Ruinæ troię. lii.
Romulus. ix.
Ruſellæ. lx.
S Litera in c verſa.fo. cxxxvii. In R.clxi.
Sabatia. xxii.
Sabatius. xxii.cxxiiii.cxxv. cxxvi.&.cxxvii.
Sabatina tribus. li.
Sabelli & Sabini. lxxviii.
Sabus. lxxviii.&.cxxvi.
Sacerdotes. xcviii.ciii.
Saga. lviii.lxxi.lxxviii.cix.
Sagalbina. lxii.cix.
Saguntus.cxx. Sais.cxiii.
Saleumbrona. xiii.lv.
Sale. liii.lxxv.&.cxiiii.
Salem.xl. Salona.cxviii.
Saltatio religioſa. clviii.
Samnites. lxxviii.
Samothes & Samothei. cxii.
Samothracia. xii.
Samus Melchiſedech.cxxvii
Sandaliothis. cxxxiiii.
Sangni Sanctus Sangtus Sa gnini.xxii. lxvi.lxxviii. cix.cxv.&.cxxvi.
Sara. xl.
Sardanapalus. lxxxv.
Sardinia. cxxxiiii.
Sardiniani. lxviii.
Sarmatę. cxviii.
Saturnus. xxii.xxvi.xxxix. xlii.xliii.lxi.cxix.
Saturnus auarus. xxvi.
Saturnus qui ad Ianum ve= nit.xlii.Inferos petit.xliii.
Eius ætas. xciii.
Saturnus homo. cxix.
Saturnus ægyptius. cxxi.
Saturnus caſpius. cxxiiii.
Eius inuenta. cxxvi.
Saturni ſabatii mors. cxxvii.
Saturni quatuor. cxxii.
Saturni tres in Italia. cxlix.
Saturnia xliii.&.cxxvi.
Scyllę.cl. Scribę.ciii.
Scythia & Scytharū antiqui tas.fo. cix.
Sem melchiſedech. cxi.
Semiramis. xxxviii.xliii.cv. &.cxxv.
Semipater. lxxviii.
Sempronii opus. lxxvi.
Sena.lxx. Senaculū.lxxx.
Senes.c. Sennaar. cxvii.
Sētinates. lxx.
Sepulcrum herculis. cxxxix.
Seuaſtus. xv.&.clxiii.
Sferus.cxliiii. Sic.lxxxix.
Sicanus. lxxxix.xciii.
Siceleus.lxxxix.Sicorus.cxl.
Siculus. lxxxix.
Siculi primi īcoluere Romā cxl.Siculorum duplex ge nus in Italia.cxli.Siculi in aborigines mouēt.cxliiii.
Sidones. xxv.&.lxxiiii.
Signa inuenta. cxlviii.
Syluanꝰ.xv. Syluius.cli.clii.
Sion.xl. Sipalis.clxiiii.
Sypus. cxiii.&.clxiiii.
Syriæ diuiſio. xxxviii.
Sol Ianus. xxix.
Soca & Socor. cxxxix.
Soracte. clx.
Spartus. cxliiii.
Spyra. lxiiii.
Spoletum. lxxv.
Spurina Spurinella. clxiiii.
Statuę inuentæ. clxxi.
Stic particula. clxiii.
Suburra. l.
Suæui & eorū priſca religio. folio. cxxxv.
Suia.lix. Suſa. cxxxix.
Sutrium. lxix.&.clxxvi.
TAges. xciii. cxxx.&.cxxxi.
Tagus flu. lxxxviii. &.cxxxi.
Talmud inuentor. ciii.
Tarchon. xv.cxlvii.&.cxlix.
Taracona. lxxxviii.cliiii.
Tarceſſii. cxiii.&.cxxxiiii.
Tarpeia arx. xliii.
Tarquinæ. xv.cliiii.
Tauriſci. lxiii.
Tauriſium. lxxvii.
Teglat. lxxxv.
Telchines. cxx.
Terrę diuiſio quomō fit facta folio. cxvi.
Terra promiſſionis. cxviii.
Teſta. lxxxix.xc. cxlvii.
Tetrapolis. clii.
Teutanes. cxxxix.
Teutones. ibidē.
Thelamonis portus. clxix.
Thermę Caię. xxiiii.
Stygianæ. lxxiiii.
Theſeus clxix.
Tybris. ix.lxi.lxii.cl.
Tyberis. ibidē
Tyberinus. ibidem.
Tyberini. xiii.
Tibulli locus. lxxxi.
Tigullia. lxxiii.
Tyle. cxlv.
Tylauentum. lxxvii.
Typhon cxxxv.
Titanes.fo. xxxix.cx. cxiii.cxxxv.

Titanis. cxiii.
Titea vxor Noę. cxi.cxlv.
Titus.lxxi. Vide Liuius.
Togorma. cxxxi.
Torebus. xxiii.&.lvii.
Toruus. cxlvii.clxvii.
Toſpiades. lxviii.cxiii.&
Tripolis.clxii. (cxiiii.
Tripontium. clxiii.
Triton. cxvii.&.cxlvii.
Trometes. li.
Trometores. xxii.
Troiæ ruinæ. liii.
Troitum. lxix.
Tros. lxxxix.&.cxlviii.
Troſſuli. xxii.
Tubal. lxxxvi.lxxxvii. cvii. cxxii. Tubalcain. cvii.
Tubę inuentor. clii.
Tudernũ & Tudernis vua.ix
Tulſa. lxxiiii.
Tuyſcon. cxii.cxviii.cxxv.
Tuſca nana. xi.
Tuſcanella & Tuſca. clxviii.
Tuſcia. xi.xii.
Tuſcię fines. cxlv.cliii.
Tuſcię diuiſio. cliii.clxvii.
Tuſci vnde dicti cxlvii.
Tuſcus vicus & Tuſci turba impia vici. xlvi.xlvii.xlix.
Tuſcum. cxxxviii.
Tuſcus amnis. lxii.
Turnus.cli. Turſes.xi.
Turrena. xi.&.xii.clxi.
Turrhenus. lxxi.
Turrenia & Tyrrhenia eadẽ & Etruria. liii.cliiii.
Turrhenorũ ſeu tyrrhenorũ laus. clii.vnde dicti. lvi.
Turrenorum dii. lvi.
Turrheni in Italiam aduentus. xiii.
Turrheni cędes. cliiii.
Turrheni vrbes. ibidem.
Turſena turrita tetrapolis. folio. lvi.& lxxiiii.

VAdimon. xxix.xxx. xxxviii.&.xl.
Valentia.xc.cxlviii.
Valachiæ. cxviii.
Vandali. cxxxviii.
Varentanum. lxxv.
Vaticanus & Vatire. lix.
Veibenus. xciii.
Veiæ.xxii. Veii. lii.
Veientes. xliiii.
Veientum. lxxiiii.
Veiuza & Veiuzi. xx.xxvi. cxlv.clix.clxiii.clxiiii.
Velabrum.l. Vellia.xlvii.
Veneti. lxiii.lxxvii.cxxxii.
Venus. xxxviii.
Verbum. xxiiii.clviii.
Verbiſta. clix.
Vercellæ. lxiiii.
Veritatis inueniendæ canones. fo.liii
Vernę Etruſcorum. cliii.
Verona. lxxix.
Vertumnus. xv.xxix.xxx. xxxi.xxxviii.
Vetuletũ. xv.xl.clvii.clxiiii
Vetulonia. xii.xiii.clvii.
Veru & Veruſci. clxii.
Veſta vxor Noę. cx.cxvi. cxxv.&.cxlv.
Vibennus. cxlviii.
Vicꝰtuſcꝰ.xxx.xlvi. &.xlvii.
Vini vſus. xlii.
Virgilii locus declaratus.folio.xiiii.xliii.&.clvi.
Vis.cxvii. Viſtula.xxv.
Vitæ longitudo q̃bus & qua re data ſit. cviii.
Viterbum & vnde ſit dictũ. xiiii.xxiiii.xxv.
Viterbum regia ſedes. clvi. clviii.clix.
Viterbi interp̃tationes.clix.
Vlai.lxii. Vmbria.lv
Vmbri priſci.xiii.xxxvii.lxv.
Vmbro. lxxv.
Vnca.anca.inca. cxxxix.
Vnigenitus quis ſit. xcvii.
Vol & ol. xi.xxvi.clvi.
Vol cur p̃ponatur vrbiũ nominibus.cliiii.&.clxi.
Volaterrę & Volaterrani.lx.
Volcen. lx.&.lxxiiii.
Volcentini. lxvi.
Volſci. lxxx.&.cxlix.
Volſina. lx.&.lxxv.
Volturna.Volturrena.Volturnum.ix.xi.xii.xiii.xxix. lxxviii.lxxix.clxiii.
Volturreni.ix.clxii.Vbi docetur non eſſe legendum in Plinio Volaterrani.
Volturnus. ix.xxix.lxxviii.
Volturſena. xii.
Vrbium decora. xii.
Vrcoa. cxvii.
Vrſini & vrſentini.lxvi.lxxii.
Vulcanus. xcii.
Vuſetini. lxx.&.lxxi.

XAnto. cxiii.
Xenophon & eiꝰ opꝰ folio. xxiiii.
Xerxes. cxxxi.

ZArconidę galli. Folio. cxxvii.
Zanedrim. c.
Zelus. cxviii.
Zi particula. clxiii.
Zor. cxxi.
Zoroaſt. cxv.
Zoroaſtes. cxxviii.

Finis.

Joannis Annij Prefatio Epiſtolaris.

FRATRIS IOANNIS ANNII VITERBENSIS THE-
ologię profeſſoris ordinis Prædicatorum: de
commentariis Antiquitatũ ad Chriſti
aniſſimos Hiſpaniarum Re-
ges: Ferdinandũ & cõ
ſortẽ ei⁹ Eliſabe
thã Epiſto
la inci
pit.

QVIBVS EFFERENDI SINT LAVDIBVS Re
ges ac principes quibus mũdus iuſte diſponiť: glo
rioſiſſimi fil' & chriſtianiſſimi atq́ Hiſpaniarũ ca-
tholici principes Ferdinãde & Eliſabeth hĩc vel ma
xime patet: ꝙ cũ diuina hiſtoria damnet eos qui in
communicabile nomen tribuerunt lignis & lapidi
bus vocantes eos deos: tamen ſolis principib⁹ id cõ Principes
municari non modo paſſa eſt: ſed etiam ipſa cũ ho- dii ſunt.
minibus: & gentibus appellatiõe ſua confirmauit:
ſępiſſime deos duces & iudices vocãs. Nam Exodi
vii. ca. Moyſen deum nominauit: dicens. Ego te de-
di deum Pharaoni. Et Exodi item. xxiii. Si furtũ la-
tuerit: applicabitur dominus dom⁹ ad deos. Et itẽ
alibi. Diis non detrahes: & principem populi tui ne
maledicas. Et item in pſalmo. Principes populorum congregati ſunt cum deo Abrahã: qm̃
dii fortes terræ: vehementer eleuati ſunt. Et in alio pſalmo: ad principes prauos: Deus inqt
ſtetit in concilio deorum: in medio autem deos ita diiudicat. Vſq́quo iudicatis iniquitatẽ
& facies peccatorum ſumitis? Et paulo poſt. Ego dixi dii eſtis: & filii excelſi omnes. Qua cer
te appellatione dignati fuerunt: ꝙ ſolis ipſis: qđ ad deum ſpectat: ius regendi atq́ iudicandi
loca: prouincias: & regna: & imperia: tributũ eſt. Vnde & aurea ętate quę (teſte Ouidio) cœ
pit principio generis humani: cũ nulla eſſet idololatria: principes iuſtos: appellabãt deos &
numina. Qđ teſtatur Ianus apud Ouidium in primo de Faſtis dicens. Tunc ego regnabam
patiens cum terra deorum Eſſet: & hũanis numina mixta locis. Et eoſdẽ vocat iuſtos dicẽs
infra. Proq́ metu populum: non vis: pudor ipſe regebat: Nullus erat iuſtis reddere iura la-
bor. Qđ ſi ita eſt: quia ita eſt ꝙ iuſtos principes deus vult deos dici per cõmunicationem no Principum
minis non per eſſentiã: cõſequẽs neceſſario eſt: vt in cõmunicatiõe nominis cõmunes ſimul tituli.
perfectiones: & quę omnes in nomine deitatis laudes perfectionum & qualitatum continẽ-
tur: homini iuſto tribuanť. Tot igitur virtutũ laudibus iuſtus prĩceps: procul mẽdacio at-
q́ adulatione poteſt efferri: quot cũ dei nomine iuſto cõgruere poſſunt: vt eũ deum iuſtum
prudentem: fortem: inuictum: temperatũ: caſtum: humilem: pudicum: veracem: mitem: in
deum pium: in homines ſubditos ſollicitum: legiſlatorem: perturbatorem ſceleratorum:
amatorem & pręmiatorem bonorũ. Qȝ ſi quibus ętate noſtra ex principib⁹ merito a deo no
men illud communicatum eſt: quibus vtiq́ iuſtius tributum eſt: vt ſint dii & numĩa in ter-
ra degentes: q̃ chriſtianiſſimis ſimul & glorioſiſſimis Hiſpaniarum principibus Ferdinan-
do & Eliſabethæ: q animo diuino atq́ inuicto formati: breui tempore effecerũt: qđ octingẽ-
tis ferme annis: maiores eorum attẽtantes: fruſtra eniſi fuerũt? Hi enim ſoli tenebras a luce
diuiſerunt: tyrannos Hiſpaniarum & geryones: tanq̃ ſemẽ Herculeum magna vi atq́ forti

tudine ſuſtulerunt: latrocinantes deleuerunt: impios hæreticos tota Hiſpania pepulerunt: Mauros crucis inimicos illo potentiſſimo regno Betico ſpoliauerunt: ad temperantiāq; ac religionem & caſtimoniam quoq; omnes iam lapſas religiones reduxerunt: etiam vt vnico verbo omnes laudes eorum colligam: quicquid fortitudinis: victoriæ: caſtitatis: comitatis: prudentiæ: pudicitię: pietatis ſollicitudinis: pdicat̄ in Moyſe duce legiſlatore: & Dauid atq; ſanctis priſcis ducibus: hoc totum noſtra ætate: principes chriſtianiſſimi Hiſpaniarū: a deo fuerūt mire aſſecuti. Nec ea ſunt in abſcondito: q̄ iā totus vna voce perſonat orbis. Quidq; Hiſpania ferox: pridem impiis & barbaris mixta: ad humanitatem & mores mutata eſt. Boni afficiuntur prēmio: impiis ſupplicium eſt in promptu. Docent hæc q Romæ degunt: per chariſſimi familiares ipſis regibus Reuerendiſſim⁹. D. Ber. Caruaial Cardiñ. ſanctę crucis: & eorum orator illuſtris: dominus Garſias Laſſus. Nam alter inter Cardinales: vt inter ſtellas luna minores fulget: doctrina: vita: literis: moribus: pietate. Alter vero etiā literatis ſemper immixtus & iuſtis atq; religioſis: tam morat⁹ eſt: vt eum veluti alterū Catonem venerētur: tam iuſtus: & plenus caſtimonię atq; religionis: vt vndiq; in ſe omnium animos ſimul: & oculos conuertat. Non igitur mirū: ſi tales ſeruitores atq; enutriti regia domo: tales principes habent: qui vniuerſum orbem illuminant: & veluti dii ac vera numina ſint & dicantur. Quales domini (inquit Chryſoſtomus) tales & ſerui. Quamobrem ipſe incognitus facie principibus chriſtianiſſimis: virtute vero toti orbi notiſſimis: dicaui opera mea antiquatatum: non q; iam ſenex Theologiam profeſſus his ſtudeā: ſed q; e ſepulcris & infernis fucinis abſconſa: & primum e latebris educta & in lucem prodita: eo tēpore quo Beticæ regno potiti eſtis: iure Beticis victorib⁹ regibus: primum dicata ſunt: Donum quidem minimū: ex parte mei offerētis: ſed maximum ex parte authorum: & eos ſuſcipientiū principū quos chriſtianiſſimos deus ſublimis & altiſſimus indies feliciores: & altiores efficiat: ad felicē ſtatum chriſtianorum: & eccleſiæ ſanctę dei. Amen.

SEQVVNTVR LIBRI. XVII. PER EVNDEM. F. Ioannem Anniū collecti & elucidati. Quorū Primus more Pliniano exprimit ea quæ in cæteris voluminibus continentur. Cui⁹ quidem libri primi indicium ſecuti nunc ſumus in reliquorum ſerie ſeruāda.

Fratris Ioannis Annii Viterbenſis ordinis Prædicatorum Theologiæ profeſſoris ſuper opera de antiquitatibus confecta præfatio incipit.

THeologi officiū eſt: rerū veritatē: præcipue ꝗ ad res diuinas ſpectat: & ad eas perducit: ꝑquirere: inuenire: firmare: aperire: atqꝫ pro viribꝰ elucidare: docere: ac tradere. Nec deeſſe illū decet virtuti diuinæ pietati: quæ nō modo in deū: verū etiā in patrē ac patriā diffundit: iter quę amor: & æternitas rerū geſtarū: & antiquitas: ac ſplēdor eius: & defenſio: tū armis: tū ſcriptis enumerantur. Hæc ego in his meis ſcriptis: pro patria & Italia: immo & Europa tota profiteor. Ornatū vero & elegātiā nō ꝓfiteor: ſed ſolā & nudā veritatē. Quare cuilibet cedo: in copia & ornatu dicēdi. At in inuenta veritate: illis ſolis palmā cōcedo: & eos cenſores ſequar: q cōtra me ꝓduxerint nō tantū vt blacterones & verboſi verba: ſed potiores authores: & certiora argumēta. Qui vero infirmiora his argumenta: aut iuniores authores obiecerint: vtiqꝫ eadē facilitate cōtēnent: qua ꝓferēt. Hęc em̄ mea opera iudices æquos & eruditos cenſores: nō verboſos deſyderant. Si quis vero in his legerit ꝗ illū offendāt: ante bene exanimet ꝗ iudicet. At ſi qs obiicere cupit: nō expectet id agere cū mortuꝰ fuero quia tūc cū laruis & vmbris pugnabit: qđ eſt timidi ſimul & ignorantis atqꝫ inuidi officiū. Me viuēte obiiciat: & illico reſponſiones referet. Ordo autem librorum erit Pliniano more: vt in hoc primo libro/omnium librorum ſequentium titulos: & capitula: & authores pręnotem: & inde ſingulos libros ſingulariter digeram.

Finit præfatio.

De omnibus operibus ſequentibus.

Primus liber incipit: qui eſt ſecundi libri & aliorum digeſtio.

SEcūdus liber eſt de nouem inſtitutionibus Etruſcis: ad eoſdē catholicos Hiſpaniarū principes.

De nominibꝰ æquiuocis: Diua Volturna: Volturnꝰ: Palatua: Flora: Furina: Falucer: Luceres: Pomona: Pomonuſqꝫ pater Etruria: Turrena: Volturrena: Thuſca: Thuſcia. ¶Ex authoribꝰ. Ariſtotele. M. Varrōe: T. Liuio: Fabio pictore: Ouidio: Virgilio: Hieronymo: Ptolemæo: Plinio Ennio: Iunio: Tolumnio Thuſco: Gotifredo Viterbenſi: *Sempronio: Seruio:* Dionyſio Halicarnaſſeo: Propertio: Catone: *Suetonio:* Antonino: Plutarcho: Myrſilo: Valerio Maximo: Helio *Spartiano.*

Secunda inſtitutio.

Qꝫ Turrena: Volturrena: Etruria: Volturna ſignificāt eandē vrbē turritis ædibus extructā: & ꝙ oīs Eturſia & Volturſena eſt Turſena: ſed nō cōuertitur. Et ꝙ vrbs Etruria fuit Tetrapolis regia: & eius portionibus regia munera tributa. Et ꝙ hęc tria nomīa Etruria: Turrena & Volturna ſunt ſynonyma ſicut Marcus Tulliꝰ Cicero. ¶Ex authoribus. Dionyſio Halicarnaſſeo: Myrſilo: Xenophonte Sillio Italico: Beroſo: Manethone: Propertio: Virgilio: Plinio.

Tertia inſtitutio.

Qꝫ portiones vrbis Hetrurię ſunt Arbanū: Thuſca: Volturna & Vetulonia. Et ꝙ ea eſt iuxta lacū Vadimonium habēs a tergo iuga cyminia: a fronte Volſinienſes: a ſiniſtris amnem Bleranū & Tarquinienſes: & a dextris Thyberim: vbi finitima Vmbrię. Et ꝙ ea vrbs eſt: vbi tractus Vmbriæ: Sale vmbrone: & nūc Viterbū Lucomonium. Et cur Vetulonia cum ſit mediterranea inter Volſinas & Lacū Cyminiū: tamen haud ꝓcul mari eſſe dicit. ¶Ex authoribus. T. Liuio: Plinio: Propertio: Catone: Virgilio: Myrſilo: Dio-

nyſio: Herodoto. M. Antonio: Solino:
Sempronio: Itinerario Antonini: Bero-
ſo: Sillio: Virgilio.

Quarta inſtitutio.

De exciſa memoria Libyſcilla. Qꝫ Vi-
turgia vel mendoſo loco impreſſa eſt: vel
eſt duplex. ¶Ex authore Ptolemæo.

Quinta inſtitutio.

De ſecunda exciſa Libyſcilla tabula: quę
incipit Faul faluceres: ꝙ ea exciſa fuit cir
ca ętatem Mecœnatis/filii Menodori. Et
ꝙ Faul ſunt quatuor ſacræ literæ ingen
tis luci lucumonum. Et ꝙ hic lucus eſt ĩ
itinere Caſſiano: vel Cyminio: non ꝓcul
Egelido amne/inclyto luſtratione Aeneę
Et ꝙ eũ prius Ianus: inde veteres Pelaſ-
gi ſacrauerũt Vertũno: Pomono: Sylua
no. Et ꝙ hic lucus erat Lucumonibus cu
ria: templum. ¶Ex authoribus. Catone:
Virgilio: Seruio: Varrone: Plutarcho:
Plinio. Ibidem ꝙ Longhola eſt duplex: al-
tera in Latio ſecus mare Volſcũ & a lon-
gitudine ſine aſpiratione dicit̃ Longula.
Altera vero cũ aſpiratione Longhola eſt
pars vrbis Etruriæ. Et ibi pulchra diſpu
tatio ſuꝑ nono Liuii ab vrbe condita: ad
quã iſtarũ ꝓfectus eſt Papyrius dictator.

Sexta inſtitutio.

De prima tabula Cybelaria Græcis li-
teris & lĩgua ſcripta. Qꝫ Etruſci aſpicie
bant lr̃as Gręcas/nõ ꝑdiſcebãt. Et ꝙ hæc
tabula exciſa eſt ante Homerũ: rudi exi-
ſtente Gręcia/circa vrbẽ Romanã condi
tã: ſcilicet poſt Marſiam Etruriæ Larthẽ
& ante Numã Romanorũ regẽ. Et ꝙ hic
Atlas Kityn: fuit Italus a quo Italia: ſo-
cer penultimi Coriti: cognomine Iani iu
nioris: Et pater Electræ/ac Pleiadũ Ita-
licarũ. Et ꝙ hic regnauit principio ĩ Ca
pena iuxta Thyberim Auẽtinũ: inde in
Etruria regia Tetrapoli: vbi nõia: & co-
gnomĩa: tituli & monumẽta adhuc ꝑma
nẽt. Et ꝙ diuinæ literæ hoc teſtant̃ p̃ter
alios authores. Et ꝙ Coritus & Iaſius ri
gnauerunt in eadẽ ſede regia Tetrapoli
Turrẽa: vbi adhuc extãt extremę vrbes
Coriti: & Pleiadũ. Qꝫ Iſis ſoror Oſiridis
venit rate/a Libya Aegypti in Tyberim:
inde ad nuptias Iaſii & Cybelis in Veiu
zã vrbẽ: & Cybelis p̃dia: vbi primũ docu
it in Italia molere/& panes cõficere: pau
lo ante Dardaniã conditam. Et ꝙ de nu-
ptiis Iaſii: & conditione Dardaniæ: Græ
cia mendax nimis audet in hiſtoria. Et de
errore Blondi. Et ꝙ Veiuzi dicti ſunt
Etruſci Veii Sardiniani: a qbꝰ Veientes
geniti. Et de loco: & cauſa mortis Iaſii at
ꝙ tẽpore. Et de ſolutione cõtradictionis
inter authores: & tabulã qs primus cõdi
derit Vetuloniam. Et de cognominibus
Herculis Aegyptii: atꝙ ritu ĩcãtãdi mi-
litiã: Et ꝙ ager Etruſcus diuidit̃ in ſuꝑio
rẽ ꝑtẽ Trometinã & Troſſulã: & inferio
rẽ Thuſcaniẽſem & Veiã. Et ꝙ ĩ Trome
tina eſt regio Sanginaia ſicut in Sabatia
& Troſſula eſt Sangnyna: & qs fuit iſte
Sabatius Sangny. ¶Ex authoribꝰ. Cato
ne: Beroſo: Archilocho: Virgilio: ſeruio
Dionyſio: Igino: Fabio Pictore: Tortel-
lio Aretino: Sillio: Inſcriptione: Plinio:
Itinerario Antonini: Manethone: Pale-
fato Spigna: Euſebio: Arũtinis Camilla-
riis: Plutarcho: Strabõe: Macrobio: Hie-
ronymo: Ptolemæo: &. T. Liuio. Ibidẽ ta
bula Ararathea.

¶Septima inſtitutio.

De decreto Deſyderii: ꝙ Lõgobardi ſunt
Germani: q cũ Sidoniis Sarmatiæ proxi
mis/nunc Polonis/occupauerunt Italiã.
Et de triplici eorũ ducatu circa Tyberim
Qꝫ Deſyderius rex: ſeptẽ beneficia cõtu
lit Etruriæ nunc Viterbo. Qꝫ a qualita-
tibus ꝓpriis & cõibꝰ Viterbũ ſignificat
Veiterbũ: Vita Heroũ: Vi trium vrbiũ
Vita vrbiũ: Vi turriũ: Vi Thebũ: Vita
Herbũ: Vita inermiũ: Vi thermũ. At ꝑ
ſubſtãtiã Viterbũ ſignificat idem quod
Etruſce Lucumoniũ: Græce palæologũ:
& latine veterum dictatura. Et ꝙ Hor-
chia erat prĩceps dea Viterbi: olim Etru
riæ. Et de mẽdoſa traditione Feſti vnde
Lucumonii Lucenſes dicti. Et vnde nunc
patrimonium dictum: qđ antea a princi
pe vrbe Turrena & Etruria dicebatur.
¶Ex authoribꝰ tã veteribꝰ q̃ modernis.

Ptolemæo:Paulo hiſtorico Longabardo: Sillio:Thoma Aquinate:Donato:Liuio: Valerio Maximo:Fatio Florentino:Lęlio Vetulonēſi:Thoma Veltrino:itē Vetulonienſi: Archangelo Michaele caprinopara:Tuſſo ſiue regio Tuſcanienſi:Blondo Foroliuienſi:Raymundo Gallo:Hermolao veneto:Archade noſtro:& interpertatione inuictiſſima nominum.

Inſtitutio octaua & nona.

Octaua inſtitutio eſt de tabula Ararathea:quam ſextę inſeruimus. Vltima vero eſt columna Oſiriana. Qꝫ ſacræ literę Aegyptiæ ſunt quędā effigies:quæ ad ſecretū aliquod:magis ꝙ ornatū aſpicienti apparēt inſtitutæ. De progenie Oſiridis & ortu. Qꝫ illius cognoīa fuerunt Iuppiter:Dionyſius:Olympicus: Iuſtus: Saluator:q vniuerſo imperauit orbi. Et qd docuit. Qꝫ non fuit in orbe locus: & prouincia nobilis:quā non adiuerit. & vocatus ab Italis: tunc a fontibus Iſtri qui & Danubius venit in Italiā cū Hercule ac diis Aegyptiis. Qꝫ Oſiris ab Alpibus fudit tyrannos Italiæ in prima phlegræa Iſtria:Hercules in tertia phlegræa Veſuuia:& mox ſimul iuncti: in media phlegræa Cyminia in ſubſidente campo Cymeo. Et ꝙ triūphauit cum diis: & Muſis Aegyptiis in Vetulonia:in qua eſt colūna monumētum huius expeditionis: Et in triumphū: a ſuo cognomine Api:Italiam dixit Apeninam:id eſt Taurinā. Qꝫ ſine dubio hæc eſt Oſiriana memoria:qa in eo ſunt tres effigies ſoli Oſiri tributa ſemifacies crinita: Calathi:& ſceptra in trunco cum effigie īſtar oculi in ſummo itemqꝫ ſerpens in imo ſceptri qui occuparat imperiū. Et quid oēs effigies ſignificent:Et quo pacto latine legantur.

Author:Plinius: Macrobius: Xenophon:Diodorus: Heſiodus: Cato Antiochus Syracuſanus: Dionyſius Halicarnaſſeus:Beroſus:Herodotus: Ptolemæus:Tibullus:& noſter Tortellius.

Tertii libri commentaria ſuper Vertumnianam Propertii.

Qꝫ idē ſit Ianus:cœlum:vadimon: Vertumnus & Proteus. Qꝫ quadrifrons & bifrons ab auerſione diei & anni fingitur & dicitur Dieſpiter:Iuppiter: optimus: Maximus. Alii ſunt dicti Vertūni: Veioues. Cur pingitur multiformis. Qꝫ ſicut Morchia erat princeps dea Etruriæ:ita Ianus Vadimon ſiue latine Vertumnus erat princeps Etrurię:cuius pars eſt Tuſca in Volſinienſibus focis. Qꝫ falſo exponitur:Cluſinos deſeruiſſe focos ꝓ Volſinos. Qꝫ in vico Tuſco primum Roma vidit deū Vertumnū aduectū:ex Tuſca ſiue vrbe Etruria. Qꝫ Ianus cœpit dici Vertūnus in Latio:qn̄ ſub Galerito cœptus eſt habitari vicus Thuſcus. Qꝫ etiā Iano fuit Vertumno cognomen:quia eſt deus vertētis anni & diuerſarū naturaꝝ ad cōcordiā: & eſt deus vertendarū rerū. Qꝫ Ianus dictus eſt Vertumnis & multiformis effectiue: qui vertit priſcos rudes ad oīs formas & modos ciuilis vitæ ad honeſtatem tegumēti & victus:& cohabitationis:ad rationes faſciū imperii/militiæ:ferendi:plantādi:vini cōficiēdi: metendi:exercēdi:venandi: aucupandi: piſcandi:mercādi:paſcēdi:arandi. Ad rationes quoqꝫ holitorias:a qbus Ianus Pomonus pater & eius vxor Veſta pomona dicta fuerunt. Dictus quoqꝫ fuit Vertūnus vinifer:auriga:patronus:ſobrius: ſacerdos:pōtifex. Vertit inſup hoīes ad ritꝰ ſacraqꝫ & theologiā:phyſicā: & ęthicam: Qꝫ dictus eſt ſolus ſator deorū. Qꝫ vicus Tuſcus illi ſacer fuit:ſub Galerito Larthe Etruriæ. Qꝫ Galeritus Lucumo fudit Sabinos:dedit primus Romulo. XII. p̄toria ſiue lictores: īpoſuitqꝫ tribus populis:quibus Romana gens principio conſtitit: Etruſca noīa:& eos a ducibus ſuis noīauit:Sabinos quidē Tatienſes:Rumnenſes aūt qui Romulo cōmunione Aſyli coaluerāt:& Thuſcos Luceres. Qꝫ ſub Romulo ligneum Ianū Vertumnū bifrontē in imo Argileto: & ſub Numa æneū factū:tranſtulerunt poſteri ad Argiletum ſuperiorem.

Ex authorib⁹. Beroſo: Ouidio: Diodo-
ro: Xenophonte libro de Aequiuocis: Fa
bio Pictore: Macrobio: Seruio: Myrſilo:
Horatio: Varrone: Catone: Liuio: Acro-
ne: Porphyrio: Donato: & Dionyſio Ha-
licarnaſſeo.

Quarti libri commentaria ſuper Aequi
uoca Xenophontis.

Qꝫ Saturni: Ioues: Hercules: Cæli: Ve-
ſtæ: Rheæ: Iunones: noĩa ſunt dignitatũ
ad ſeinuicem relata: ſimul & ad vnũ pri-
mũ analogũ: quia plures ſic dicti fuerunt
vt Cæſares. Qꝫ qui fuit vni genti Satur
nus: alteri fuit Iuppiter: vt Belus priſc⁹.
Et qui vni fuit Hercules: alteri Iuppiter
fuit: vt Aſſyrius filius Beli. Qꝫ Aſſyrius
fuit ꝓpriũ nomen: & Ninus cognomen.
Qꝫ Aſſyrius fuit Babyloniis Hercules:
& Aſſyriis Nin⁹: id eſt Iuppiter. Qꝫ Pho
ronei fuerunt duo. Antiquiſſimus rex
Græciæ tp̃e Nini: & iunior filius Inachi
rex Argiuorũ. Qꝫ apud diuerſos diuer-
ſimode accipiť ętas: & annus. Cur Gręci
nihil compertum habẽt ante Ninũ: ſed a
Nino incipiunt. Cur Xenophon dicit
lr̃as Græcis fuiſſe ab Aegyptiis cũ a Cad
mo illatas Græcię alii tradãt. Cur Gręca
hiſtoria de tp̃ib⁹ ante primã Olympiadẽ
& incerta & inconſtans. Quõ intelligant
ſex milia annorũ Ibericæ literaturæ ante
Strabonem. Qꝫ ab Ogyge priſco ad Ni-
nũ fuerũt anni nouẽ & quadragita ſupra
ducẽtos. Qꝫ Olymp⁹ eſt nomẽ æquocũ
Qꝫ Homeri fuere plures. Qꝫ Nini fue-
re plures. Qꝫ Ogyges fuere plures. Quo
pacto Etruſci ſacrabant Olympũ: quem
Romani foſſam & pomœrium vocabãt.
Qꝫ Galli galera & galea ab inundatione
noĩs originẽ habẽt. Qꝫ inundationes fue
rũt qnqꝫ: quarũ prima p̃ceſſit Ninũ ſub
Ogyge priſco ãnis. CCXLIX. Vltia fuit
ſub Aegyptio Proteo. Qꝫ protei. i. Vertũ
ni fuerunt plures. Qꝫ vt Iano principia
rerũ: ita & Vertũno media & fines erant
dicata: vt ea bene verteret. Qꝫ primo ver
tũno Iano cõſenſu toti⁹ orbis: ſtatuę/aræ
ac tẽpla dicata fuerunt. Qꝫ Cadmi fuere
ſex: & penultimus diciť e Phœnicia lite-
ras attuliſſe non Phœnicas: ſed Galatis
& Mæonib⁹ ꝑſiles: quas vltim⁹ Homer⁹
emẽdauit. Qꝫ Ioppe fuit cõditũ añ dilu-
uiũ: & cur Semiramis & Babylonii dicti
ſũt colũba. Qꝫ Titanes Aegypti & Phœ
nices paulo poſt primũ diluuium Tita-
nas vrbes Tetrapoles ĩ Aegypto & Phœ
nicia palęſtina cõdiderunt. Aſſyriorũ &
Phœnicum tetrapolis prima: & Acade-
mia vbi fuerit: & q̄ turpiter Hebręi & fra
ter de Lyra aberrẽt in noĩe Arbano tetra
poli: Qꝫ oĩs vrbs regia antiqtus cõdebať
arbana. i. quadrata/ſiue tetrapolis: vt Ba
bylonia: Niuiue: Arbea: Hieroſolyma:
Samothracia: Syracuſę: Roma: Etruria.

Ex authorib⁹. Seruio: Lactantio: Euſe
bio: Diodoro: Ariſtotele phyſico: Ariſto
tele hiſtorico: Moyſe: Plinio: Antiocho
Syracuſano: Dionyſio Halicarnaſſeo: Ar
chilocho: Ioſepho: Beroſo: Strabone: Me
taſthene: Pomponio Mela: Plutarcho:
Ouidio: Varrone: Tibullo: Catone: So
lino: Maſea: Manethone: Iuuenale: Hero
doto: Lucano: Macrobio: Horatio: Tro-
go: & Iuſtino.

Quinti libri cõmẽtaria ſuper. Q. Fa
bium Pictorem de origine vrbis Romæ.
Qꝫ aurea ætas/ſata eſt poſt primum dilu
uiũ ſub Iano Ogyge/ante Ninũ Iouẽ Aſ
ſyriorũ/annis. CCXLIX. Qꝫ Ian⁹ ex Scy
thia profectus poſt inundationem terra-
rarum/primus rate venit in vaticanũ/lę
uum latus Tyberis: ſub initiũ aurei ſæ-
culi: & Olympum regiũ: Etruriæ vrbis:
& duodenas colonias totidẽqꝫ faſces ad
continendũ rudes in officio aurei ſæculi
inſtituit: & qualis erat hæc aurea ętas: &
quid docuit Ianus & eius vxor Veſta.
Qꝫ duo fuere prima Italiæ imperia pri-
mũ ſub Iano Thuſcorum: Poſterius Ro-
manorũ. Qꝫ Nino Ioue turbare incipien
te aureum ſæculum: Cameſes ante: inde
Saturnus Caſpius: ad Ianũ ſe cõtulerũt:
quibus permiſit dextrum latus Tyberis
Sabinoſqꝫ/& Latiũ/vbi ad radices Capi-
tolii Saturnus/oppidulũ Saturniam po-

ſuit.Et hęc eſt prima Romę origo aureo ſæculo turbari cœpto:ſed nondũ totaliter vitiato/& in argenteũ cõuerſo. Qꝫ limes iter Ianũ Vadimona Thuſcũ:& Cameſenã regionem atqꝫ Saturniũ Latium: erat Thyberis.Aræ vtriuſqꝫ ꝑuinciæ: Ianiculę:Etrurię & Saturnii Latii:erant Ianiculũ & Saturnia. De priſca facie agri Romani inter Thyberim & ſeptẽ colles: & de ordine collium iter Capitolium & Auẽtinũ:ante aduẽtũ Saturni.Et qs fuerit iſte Saturnus:cui aliũ partũ Græcia mẽdax ſupponit in hiſtoria. Et vbi vrbs Veiens. Qꝫ tres primi colles culti ſunt Romæ:Capitoliũ a Saturno: Auẽtinus ab Italo:vbi Capenã permiſſu Iani iunioris condidit: & Palatinus a Roma filia Itali.Qꝫ imponere locis & gẽtibus noĩa: erat munus regũ.Qꝫ Latiũ principio dicta eſt Italia deĩde Etruria poſtea ſenſim tota:ab Alpibus vſqꝫ in fretũ Siculũ. Qꝫ Ital⁹ ſuſcepta tutela ĩperii Thuſci:regnauit in Vetulonia.Qꝫ nemo in Italia regulus aut rex eſſe poterat ante imperiũ Romanorũ:niſi Cretus de ſanguine Thuſco aut verna eiſet Thuſcoꝝ.Qꝫ ante Romulũ in Latio null⁹ rex ꝑprie ſed regul⁹ extitit:primuſqꝫ omniũ rex fuit Romulus:creat⁹ a Cęlio Veibenno Larthe Etruriæ:qui Romulo triũphum cõtra Ceninenſes peperit & latinos. Qꝫ Romulus tetrapolim ſiue quadratã vrbẽ ſtatuit in tertio colle: ante habitato a Roma filia Itali:Cælius vero quartum coluit cum Thuſcis:ab eo dictũ Cæliũ & ſibi iunctũ quintũ Cęliolũ a Cęlianis ſuis militibus q poſtea viminalis dictus eſt.Qꝫ Galerit⁹ Lucumo Arbeę:Thuſc⁹:& poſtea Larthes:triũphauit de Tatio & Sabinis pro Romulo:& eos in fœdera coegit:& tanq̃ princeps inter tres duces Tatiũ Romulũ:& ſe Galeritũ Thuſcũ Lucumonẽ:tribus gẽtib⁹ qb⁹ tũc Roma cõſtitit:impoſuit a ducibus Etruſca lingua noĩa Tatienſes:Rumnẽſes:Luceres:& is primus dedit p̃toria Romulo. Qꝫ hoc Galerito facto Larthe Etruriæ:Romulus tres colles in habitauit:Tatius duos: & Thuſci Luceres:vicum Thuſcũ a radicibus Capitolii:ad radices Auentinas.Qꝫ eiaculatæ aquæ ſulphureæ:a Iano in Sabinos pro Romulo: eſt fabula pro militia Galeriti initiata ad lacum Vadimonis.

Quid ſit Alba vnde Thyberis Albula:qd lictor: quot armati ſuberant ſingulo lictori. Et de errore Ouidii ꝙ Crana fuerit Iani amaſia. Qꝫ Fauſtulus & Carrucius:viri Larentiæ:fuerunt Thuſci. Qꝫ tribus Trometina eſt Cæliana: Luceres vero a Lucumone.Qꝫ tempeſtate Romuli:vrbs habitari cœpta eſt a Thyberi ad ſeptem colles:inde a ſeptem collibus ampliata per alios colles & cõualles vſqꝫ ad mœnia quæ nunc cernimus. Qꝫ vicus Thuſcus olim ante Romulũ & Luceres Thuſcos:erat paludalis: & dicebaᵗ cãp⁹ Libyſſus:& Argeus diſtinctus in inferiorem atqꝫ ſuperiorem Argiletũ.In hoc vico Thuſco erãt loca ꝑticularia: pars viæ ſacræ:Senaculũ:concordia: Gręcoſtaſis: Aedes Saturni: Vertũnus:Forũ Boariũ Vicus Longhus: Vicus Arniẽſis: vicus Stellatinus: Sabatinus: Larthenianus q & Veiens: Phaliſcus: Herculis ara: vbi Romæ cõditæ Olympus: Forũ piſcariũ porta Carmentalis:Aedes pudicitię:Rotũda Herculis:Forum vęnalium: Lacus curtius: & hmõi.Qꝫ Thyberis deus diciᵗ Volturnus:a capite imperii veteris principe Volturna.Et ꝙ Thyberis ob id Thuſcus amnis nõ latinus dicitur. Et ꝙ Volturnus dicitur de pluribus.Et ꝙ ab Etruſcis Vertũnus Ian⁹ Vadimõ diciᵗ.

Ex authoribus.Beroſo:Xenophonte Ouidio:Trogo:Iuſtino:Diodoro:Archilocho:Acrone:Iuuenale:Macrobio: Proptio:Cicerõe: Virgilio:Euſebio: Varrone:Plinio:Dionyſio Halicarnaſſeo:Liuio Igino:Seruio:Tortellio:Plutarcho: Solino:Cornelio Tacito.

Sexti libri cõmentaria ſuper Myrſilũ Leſbium de origine Italiæ ac Turrenæ.

Qꝫ prima propoſitio Myrſili eſt falſa qua dicit oĩs Italia a Græcis eſt culta:& quin

decim: ætatibus ante ruinas Troiæ dicta
Enotria: ab Enotrio Arcade. Qꝫ Dio-
nysio minus creditᷣ q̄ Myrſilo: de tēpore
aduentus Enotrii. Qꝫ plures fuere Eno-
trii: & plures Enotriæ terræ. Qꝫ Ianus
fuit antiquiſſimus Enotrius: a quo Iani-
genę viri: ſeruata noīs interpretatiōe di
cti ſunt Enotrii: & de cōtradictione Myr
ſili: Dionyſii: Sempronii: & Catonis de
origine Lygurū: & Enotriorū in Italia: ꝗ
ſint antiquiores. Qꝫ de Turrenis: Hero-
dotꝰ & alii dicūt originē habuiſſe a Tur
reno Lydo ꝗ cōſedit & habitauit in Thu
ſcia: in prima medietate Thyberis ſeptē
trionalis. Alii vero eos dicunt ſuæ regio
nis eſſe indigenas: & priſcos ſub Iano ha-
bitatores Italię. Qꝫ in hac quęſtione ma-
gis creditur ipſis Turrenis & vicinis Ro
manis: atqꝫ Lydis hiſtoricis q̄ externis &
remotis: Et de quatuor regulis ꝓbādi &
vidēdi: cui magis in cōtētione hiſtorico-
rū ſit credendum. Qꝫ nullus Turrenus
noīe fuit filiꝰ Atus. Qꝫ ante Atum & Pe
laſgos: ac regē eorū fuit Turrenū nomē
Et ꝙ fabula Turrenorū Delphinorū prę
ceſſerit Atū: & Turrenū filium eius: &
quomō intelligatᷣ illa fabula: & quo tēpo
re res illa fuit geſta. Qꝫ Turreni dicūt ſe
ſolos indigenas Italiæ: & a Iano ortos: &
ab eo poſt diluuiū conſtitutos: & ab eodē
ſuā tetrapolim conditā: quā non a Tur-
reno: ſed a Turſibus vocant Turſenam
Volturſenā Eturſiam. Qꝫ poſteri verte
runt s. in r. vt Cameſes: Cameſena: arbos
decos: Valeſii: Fuſii: Phaleſii: Turſis:
Turſena: Volturſena: Eturſia: ꝓnūtiant
per r. Camers: Camerena: Arbor: decor
Valerii: Furii: Phalerii Turris: Turrena
Volturrena: Etruria. Qꝫ Turreni iacent
medii īter Phaliſcos & Peruſinos & diffe
rūt ab eis ſermone: deis: & moribus. Qꝫ
Romani eis vicini non vocāt eos a duce:
ſed potius a loco Turſito prima eorū Me
tropoli / dicta Etruria vocant Etruſcos.
Qꝫ Turreni a duce ſe: vocant Razenos.
Qꝫ ſi Terbus filius Atus & frater Lydi
venit in Etruriā: vtiqꝫ ipſe Terbus ab ip
ſa Turſena Turrenus cognominatus eſt
& non ab eo Turrena.

Ex authoribus. Beroſo: Dionyſio: Ca
tone: Fabio Pictore: Virgilio: Varrone:
Seruio: Plinio: Antonini Itinerario: Xā
tho Lydo hiſtorico: Sillio: Euſebio: Xe-
nophonte: Iuuenale: Ouidio: Solino: Iſi-
doro.

Septimi libri commentaria ſuper duo
& viginti fragmenta Catonis.

Qꝫ Catonē coegit ſcribere de originibꝰ
Græcanica impudentia & leuitas: ꝗ reli-
ctis diſciplinis maiorū: & inſtructi fabu-
lis & nouis adinuentionibus: incredibile
eſt quantas mēdaciorū nebulas excitaue
rint: & oīa corruperint. Qꝫ oēs latini cō
ueniunt cœptā fuiſſe habitari Italiā: au-
reo ſclo ſub Iano. Qꝫ Italię ſplēdidiſſima
origo fuit cū tēpore: tū pręcipue origine
gētis Sagæ. Qꝫ aureū ſæculū cœpit ante
Ninū ferme annis. CCL. Qꝫ his tp̄ibus
originē Italiæ dedit primus Ianus ex Sa-
ga gēte aduectus in vaticanū: dictū a va
gitu: cū Gallis ꝓgenitoribus Vmbrorū.
Qꝫ Ianus primā regiā Etruriam: & Sur-
renā Auguſtalē: vbi rex ſalutaretᷣ ſingu-
lis mēſibꝰ: cōdidit. Et. XII. faſces īſtituit
& q̄ ſint illę. XII. vrbes quas poſt cōditio
nem Etruriæ ac Surrenę poſuit. Qꝫ pau
lo poſt conſtitutis ſubregulis: Cameſe ac
Saturno circa Latiū: oīs origo Italiæ cir
ca Thyberim auguſtiſſima primū fuit.
Qꝫ Italia a diis & ducibus & gētibꝰ plu-
ra fuit ſortita nomina: vt a Iano Ianicula
id eſt Enotria: & ſic de aliis. Qꝫ Thyberis
videtur fuiſſe in tutela omniū deorū: vn
de nomen Albula habuit. Qꝫ Albula ab
imperio non colore habet originē. Qꝫ Ita
lia dicitᷣ Apenina: a duce Aegyptio Api:
non a pœno: vel bobus. Qꝫ Italia primo
diuiditᷣ in Apēninos mōtes: in Ciſapēni-
nā & Trāſapenninā. Qꝫ omnē Trāſapen
ninā Italiā vſqꝫ Alpes & Rhetos: Thuſci
miſſis coloniis tenuerūt. vbi & de ſingu-
lis gentium earū originibus tradit: & de
errore Græcorum atqꝫ mēdacio de Iſtro
& Iſtria. Qꝫ Galli dicti ſunt mariti Gal-

linarũ:Celtę quoq; Trãſalpini & Etruſci Ciſalpini trãs apeninũ. Et caſtrati Cybelis ſacerdotes:& lanigenæ.Quæ ciuitates Etruſcorũ in Alpib⁹ & trans padũ & cis Padũ ſint:& quid de Pado dicitur.De Ancona & Gallia Togata.Q₂ Larius:Laro:Arunus:Atlaus ſunt originis Etruſcæ:Latina declinatione dicti Atlas & Aruns.De origine totius gentis a Gargano mõte ad Brunduſiũ.inde vſq; in Leucopetram.De origine gentiũ a Leucopetra ad Sarnum:& a Sarno ad Thyberim & de triplici genere Aboriginũ.Q₂ Roma capta fuit ſub Saturno:inde ab Italo & Roma filia eius in auentino & Palatino colle proſecuta:poſtremo ſub Romulo per colles & vicum Thuſcũ fuit habitata a Tatienſibus Sabinis:& a Ramnenſibus Aſilanis:& a Luceribus Thuſcis:a quibus Romę princeps origo extitit.Q₂ gens Etruriæ triplex eſt:Maritima:Ciſcyminia:Veientana: & Tranſcyminia Etruſca.Et quæ ſint ſingulæ vrbes:& populi in ſingulis partibus.Q₂ ab Oſtia: Romę vſq; in Niceam finẽ littoris Italici: incolunt Lygures Etruſci: Lygures Populonii: Lygures Apuani: & Lygures montani: & vnde iſtis origo.Q₂ prima gẽs Etruriæ habet Metropolim Populoniã/id eſt puppiũ Philarchã.Q₂ ſcda gẽs Etrurię a Thyberi ad cyminia iuga dicĩt Vientana ſiue Larthenianaia Metropoli Eniano ſiue Veiente.Q₂ tertia gens a Cyminiis iugis ad Piſtoriũ dicĩt Etruſca a principe vrbe toti⁹ Thuſciæ Etruria ſiue Volturrena:q̃ ſub radicibus Cyminiis iacet ante Volſinas.Q₂ Apeninum mõtẽ icolũt Lygures mõtani:ab Apenino colle: tranſitu Annibalis vſq; fontes Macrę.Q₂ a fontib⁹ Macrę ad fõtes Thyberis incolũt Thuſci Apeninũ ad inferũ mare:ad ſuperum vero Galli Aureliani Q₂ a fontib⁹ Thyberis ad Narẽ Vmbri incolunt.Q₂ Apianũ a Nare vſq; ad Sarnũ habitant Sabini & inde Sabelli cognomine Samnites:a Sabo nominati.Q₂ ſequẽtes Lucani a Lucio Sãnite dicti ſunt. Q₂ gentilẽ Sabi proferunt:Sabini q̃dem Sangni:Romani Sanctũ:Barbari Sagam a quo primi Thuſci Sagi id eſt ſacri põtifices & expiatores.Q₂ Etruſci noluerũt recipere Latinas literas niſi ſub Cecina Volturreno: longe poſt deuictam Etruriã:& hoc quia ſemp horruerunt fabulas & mẽdacia Græca/a qbus Latinæ literæ pendẽt.Q₂ tonſurã o uiũ Romanis oſtẽderunt Thuſci.Q₂ Ianus bifrons Quirinalis dicĩt a victoria Lucumonis a colle Quirinali mouẽtis:Quirinalis vero collis a Curina id eſt Iunone Sabina.

Ex authorib⁹ Lactantio:Ioſepho:Dionyſio:Fabio Pictore:Sempronio:Trogo: Iuſtino:Macrobio: Varrone: Virgilio: Ouidio:Iuuenale:Horatio:Seruio: Xenophõte:Archilocho:Myrſilo:Ariſtotele:Platõe:Diodoro:Beroſo:Plinio:Feſto Gellio:Liuio:Hieronymo:Igino: Tralliano:Antiocho:Martiale:Strabõe:Cornelio Nepote.

Octaui libri commentaria ſuper vnũ Fragmentum Itinerarii Antonini.

Q₂ ab vrbe in Gallias: ſex ſunt itinera Maritimum: Littoreum: Aurelianum: Caſſianum:Cyminium:Flaminium.

Quæ oppida aſſignentur maritimo:inter quæ illuſtriora ſunt:Populonia: Genua:Nicea.

Quæ oppida occurrant itinere Littoreo inter quæ clariora erant Pyrgi:Grauiſcę Coſæ: Volaterræ:Piſa:Luna.

Quæ oppida occurrant itinere Aureliano:inter quæ nobiliora erant:Tarquinię Volcæ:Mons Tunnias:Turſena.

Quæ oppida Caſſiano itinere inueniantur:inter quæ præcipua erant: Forum Caſſii:Aruntini veteres:Camillarii: Seana:Phocenſes:Luca.

Quę oppida ſint in Cyminio itinere:iter q̃ pſtabãt Veiens:Sutriũ: Fanũ Volturnæ: Volſinæ:Cluſium vetus & nouum.

Quę oppida occurrunt itinere Flaminio inter q̃ in ptio erãt: Ocrea: Otriculum:

Narnia: vel Spoletũ: Camerinũ: Vrbinũ

Ex authorib⁹. Plinio: Catone: Ariſtote le: Varrone: Ptolemæo: Strabone: Dio doro: Virgilio: Dionyſio: Pio. II. pontifi. Maximo.

Noni libri commentaria ſuper. C. Sẽ pronium de Chorographia ſiue deſcri ptione Italiæ & eius origine.

Q: vniuerſa Italia aſſurgit ab Alpibus & finitur freto Siculo: inſtar inſulæ cin cta mari ſupero & infero.

Q: Alpes Italiæ ſic diuidũtur: ab Nicea ad Apeninũ Alpes Lygurũ: ab Apenino ad Ocram montem Trãſpadanorũ: & ab Ocra ad Rhetios. Et ꝙ his ferme tota ori go Etruſca eſt.

Q: mons Apeninus/qui ab Alpib⁹ ort⁹ tendit per mediã Italiã: vſq; in fretum Si culũ: ſeptẽ primoribus gentibus incolit.

Q: ab Alpibus ad fontes Macræ Apeni nus incolitur a Lyguribus mõtanis: qui bus Phaetontis origo: quẽ Lygures Phe ritonem vocabant. Et ꝙ Phaeton Colo nias miſcuit ab Oſtiis Romanis ad Nice am finem Italiæ.

Q: Lyguribus omnib⁹ ſicut & Etruſcis origo eſt Ianus Genius: a quo Ianiculum & Ianua Genua.

Q: a fontibus Macræ ad fontes Tybe ris Apeninum colunt Apuani: orti vete ribus Etruſcis Ianigenis Gallis.

Q: a fontibus Tyberis ad Narem am nem incolunt Apeninum Vmbri: vete rum Gallorum Etruſcorum proles.

Q: a Nare amne ad fontes Silaris iuxta Latium: incolunt Apeninum Sabini: San cti ſiue Sabatii: Sangni: Caſpii gen⁹: qui a Megale Turreno ius diuinum & hu manum atq; diſciplinas didicere: & non a Pythagora: vt Græcia mendax audet in hiſtoria.

Q: a fontibus Silaris: ad fontes Voltur ni amnis / Apeninum incolunt Sabelli: quos Latini Samnites: Græci Saunitas vocant: a Sabinis orti.

Q: a fontibus Volturni & Sarni vſq; in magnam Græciam: Apeninũ coluerunt principio Thuſci & reſiduum pro maio ri parte Græci.

Q: Ciſapenina Italia: ad inferum mare: & tranſapenina ad ſuperum mare: ſunt loca Italiæ magis plana ſub radicibus a peninis.

Q: tranſapenina Italia plana: ad ſupe rum mare diuiditur in Ciſpadanam: & Tranſpadanam.

Q: Ciſpadana diuiditur in Aemyliam: Aureliam: Flaminiam: Togatamq; Gal liam. Item Picenum: & vſq; Brunduſiũ: Idruntum: & Leucopetram. Et hic ponũ tur primores vrbes & earum origo.

Q: Trãſpadana Italia Gallia diuiditur ĩ Lariã: Venetias: Hiſtriã. Et hic ponit vr bes primores/ & gentes: & origines earũ.

Q: in Ciſapenina Italia: diuiſio eſt iſta. Ad Niceam a Macra tenuerũt Lygures montani: origine Phaetontei. A Macra ad Arnum & portũ Lygurũ ſunt Lygu res Apuani: origĩe Etruſci. quos ſequũt Lygures Populonii vſq; ad caput Etru riæ. a quo ad oſtia ſunt Lygures Turre ni: vbi campi cõplutorũ lapidum: clari pugna Herculis Aegyptii: ĩ quo errauit Plini⁹. Et de errore expoſitorum Tibul li. vbi: Nos tenet Etruſcis manat quæ montibus vnda.

Q: poſt magnã Græciã a Velia ad Sila rum: ſunt Lucani proles Samnitũ. A Si laro ad vrbem Romam vt plurimum te nuerũt Etruſci. exceptis Baiis & Cumis & de origine gentium illarum.

Q: Roma non fuit dicta a Romulo: ſed Romulus a deo Romæ: incognitæ ori ginis.

Q: fuit Romulo & Remo ꝓpriũ nomen Rumulo & Rumo: ab Etruſca deriuatio ne ruma. i. mamma qua fuerunt lactati a lupa: a qua ruminalis ficus vbi lactati. & Rumnenſes viri: qui communione Aſili adheſerũt Romulo: & Luceres Thuſci. & Tatienſes Sabini: a ducibus omnes dicti.

Qñ: & a quibus condita eſt Roma. Et de

mendaciis leuitateq́ fabuloſa & ſtomachoſitate Grecorum in rationib⁹ & antiquitate Italiæ. Ex authoribus. Ptolemęo/Liuio/Plinio/Beroſo/Catone/Dionyſio/Solino/Diodoro/Seruio/Verrio/Virgilio/Ouidio/Sillio/Varrone/Fabio pictore/Martiale/Metrodoro Sceptio/Igino/Plutarcho.

Decimi libri cõmentaria ſuper Archilochi Epithetum de temporibus.

Q̃ de tẽporibus Homeri poetæ notatis ab Euſebio: ſolus Archilochus p̃ualet.

Q̃ ducentis quinquaginta ferme annis ante Ninum fuit priſca inundatio/poſt quã homines viuebant auream vitam.

Q̃ auus Nini Saturnus cœpit regnare anno primo & trigeſimo ſupra centum poſt primum diluuium: Et regnauit annis.lvi.

Q̃ Belus Iuppiter regnauit annis.lxii.

Q̃ Ninus regnauit annis.lii. Semiramis.xlii.

Q̃ a primo anno Nini ad ortum Deucalionis ſupputantur anni.cccc.li.a priſca vero inundatione ſeptingenti. Ab hui⁹ Deucalionis ortu ad conditam Troiam colliguntur anni.c.xxviii.ſed a priſca inundatione octo & viginti ſupra octingẽtos.

Q̃ Troia ſtetit paulomin⁹ trecẽtis ãnis ſub regibus ſex. Dardano: Erichthonio: Troe: Ilo: Laumedonte: Priamo.

Q̃ per quingentos annos poſt captiuitatem Troiæ floruerũt octo Homeri: Et de ſingulorum patria: arte atq́ tempore Et ꝙ Græci eiſdẽ literis vſi ſunt quibus & antiquiores ſe Celtæ ſiue Galli.

Ex authoribus. Diodoro: Ioſepho: Solino: Maſea phœnice: Pyndaro: Antimacho: Michandro: Ariſtarcho: Dionyſio Thracio: Ariſtotele: Simonide: Socrate: Eratoſthene: Phylochoro: Apollodoro: Xenophonte: Iulio Cæſare.

Vndecimi libri cõmentaria ſup Metaſthenem Perſam de iudiciis temporum.

Q̃ ſola/vnica/& publica/atq́ certiſſima tempora habent ex Monarchiis: q̃ publica fide ſacerdotum tunc notariorũ digeſta ſunt per ſingulos Monarchiarũ reges & annos.

Q̃ ante Perſarum & Medorum Monarchiam præceſſit Aſſyria: cuius tempora ãnos & reges/veraciſſimi Chaldęi ſeruarunt: & Beroſus publica fide tranſſumpſit: & idcirco eum ſolũ ſequunt Perſæ.

Q̃ ante Ninũ.cc.xlix.annis regnauerũt tres reges/Ogyges: Saturnus Babylonicus: Belus Iuppiter. Inde a Nino ad Sardanapalum trigeſimum ſextum regem Aſſyriorum: regnatũ eſt annis mille ducentis triginta quatuor.

Q̃ quiſq́ plures aut pauciores annos in Monarchia Aſſyriorum afferit: funditus negatur & reiicitur: vt qui publicę fidei contradicens fabuletur & ſomniet.

Quãobrem ex Grecis reiiciũtur Herodot⁹: & Cthefias Gnidi⁹/& quiſquis eos ſequitur: Et Euſebius in ſex vltimis annis Sardanapali.

Q̃ publica fide Perſarũ regnatũ eſt ab Arbace primo vſq́ ad Alexandri Monarchiam annis.cccc.xcv.

Q̃ Euſebius de temporibus fundit⁹ redarguitur Herodotum fabulatorem ſecutus tam in regibus q̃ eorum annis/huius monarchię Perſarũ: quia publicæ illius fidei cõtradicit. quã quia Cthefias Gnidius ſequitur: idcirco ſolus ex Græcis cũ Metaſthene chronographo Perſa recipitur. Ob id ſimiliter explodunt Ioſephus: Aphricanus: Clemens: Tatianus: & alii contradicentes publicæ fidei Perſicę. Iidem reſpuuntur in temporibus Monarchiæ Grecorum & Latinoꝝ/quia publicę fidei Monarchiarũ Græcæ atq́ Romanæ aduerſant. Quas quia Euſebius ſeqtur: iccirco in vtraq́ recipitur.

Ex authorib⁹: Maſea: Ioſepho: Ouidio: Xenophõte: Solino: Beroſo: Fabio pictore: Diodoro: Philone hebręo: diuinis literis: Petro comeſtore.

Duodecimi libri Capitula ex chronographia quatuor Monarchiarum.

Qꝫ ab Ogyge ad Ninum fuerunt anni cc.xlix.

Qꝫ a Nino ad finem Monarchiæ Aſſyriorum: vſqꝫ ſcilicet initium Arbacis Medi: numerant̃ anni mille.cc.xxxiiii.

Qꝫ Monarchia Perſarũ & Medorum durauit annis.cccc.xv.

Qꝫ ab Alexãdro magno ad principium monarchiæ Romanæ deuicto vltimo rege Syriæ & Aſiæ Philippo colliguntur anni.cc.xxxvi.

Qꝫ ab initio dictæ monarchiæ Romanorum: vſqꝫ ad interitum Othonis Cęſaris ante Veſpaſianum ſunt anni.c.lxiiii.

Colliguntur omnes anni certiſſimi a priſco diluuio ſub Ogyge per annos publicę fidei Monarchiarum vſqꝫ ad interitũ Othonis octo ac ſeptuaginta ſupra trecentos & duo milia.

Ex authorib⁹ publicę fidei. Beroſo: Metaſthene: Ctheſia Gnidio: Euſebio: Liuio

Tertiidecimi libri Cap. ex emendatiſſima nuper chronographia Etruſca.

Qꝫ ea ſola hiſtoria certiſſima eſt quę per ſubſtantiã cõſtat vera narratione: & per principia indiuiduãtia / dicta hic: & nũc cõſtat ſua chorographia ꝓpria atqꝫ non diſcrepante a publica monarchiaꝝ fide.

Qꝫ ab Ogyge Iano aurei ſęculi fundatore Etruſci imperii: vſqꝫ ad ſuum ſubregulum Cameſem: fuerunt totidem anni quot ab Ogyge ad Ninum fundatorem monarchiæ Aſſyriorum: videlicet anni ducenti quadraginta nouem.

Qꝫ a Cameſe vſqꝫ ad Italũ fratrem Heſperi fuerunt anni.cccc.xxx.

Qꝫ ab Italo ad finem Mezentii: fuerunt anni.cccc.lii.

Qꝫ a Tarcone tertio: ſucceſſore Mezentii vſqꝫ ad ſextum annum Cęlii qui iuuit Romulum: ſupputant̃ anni.cccc.xxiii.

Qꝫ a ſeptimo anno Cęlii quo fundata eſt tetrapolis ſiue q̃drata vrbs Roma vſqꝫ ad perdomitam tetrapolim Etruriã enumerãtur anni.cccc.xliiii.

Qꝫ ab Elbio Larthe ſub quo perdomita eſt Etruria: vſqꝫ ad Cecinam qui primus recepit literas latinas ĩ Etruria: colliguntur anni.c.xxix.

Qꝫ a prædicto Cecina vſqꝫ ad Mecœnatem & Octauianum Auguſtum: fluxerunt anni.c.xxxviii.

Qꝫ a Mecœnate vſqꝫ ad interitũ Othonis: ſcribuntur anni.c.xiii.

Qꝫ a Iano priſco vſqꝫ ad Sceuinum ſocium Othonis: & interitum Othonis: decurſũ fuit in Etruria ſub Larthib⁹ quinquaginta quinqꝫ: & præclariſſimis decẽ principibus: totidem annis: quot gentilis monarchiarum ſupradicta publica fides tradidit: ſcilicet octo & ſeptuaginta ſupra trecentos & duo milia.

Qui fuerint dicti Larthes: & principes Etrurię: & quibus nominibus appellati: & quot quiſqꝫ regnauerit annis.

Ex authoribus. Iuuenale: Beroſo: Manethone: Suetonio: Appiano: Philõe: Liuio: Fabio pictore: Dionyſio Halicarnaſſeo: Euſebio: Catone: Macrobio: Feſto: Propertio: Virgilio: Diodoro: Solino: Varrone: Myrſilo: Xenophonte: titulis: Ouidio & Metaſthene.

Quartidecimi libri cõmẽtaria ſup Philonẽ de tẽporib⁹. In procemio q̃ſtionali.

Qꝫ quatuor obiectiones contra certitudinẽ Genealogię Saluatoris proponunt cum Iuliano apoſtata hęretici.

Qꝫ differt ſi ſcribas Helyh / vel Eli.

Qꝫ eadẽ ſunt: Helyh: Helyachim & Ioachim.

Qꝫ quidam magis delirant in ſacris literis q̃ exponant. In præfatione.

Qꝫ Chaldæorum traditio ſola peruenit ad Adam: per tempora ante Ninũ & diluuium priſcum.

Qꝫ Ouidius ſecut⁹ eſt Chaldęos: de formatione hominis & mundi.

Qꝫ excepta: chaos ipſi⁹ ęternitate: Moyſes conſentit.

Qꝫ ferme tot annos enumerat Moyſes a primo diluuio ad Adam: quot teſte Dio doro ponūt Chaldęi de antiquitate diſci plinarum ſuarum.

In prima parte Breuiarii.

Qꝫ ab Adam vſqꝫ ad diluuium fuerunt anni mille ſexcenti quinquaginta ſex: A diluuio autem ad Abraham.cc.xcii. Et ab Abraham ad inchoatum tabernaculum legemqꝫ datam: fuerūt anni quinqꝫ & quingēti: Ab hoc vero templo ligneo ad inchoatum ſub Salomone: colligunt anni.cccc.lxxx.

In ſecunda parte Philonis.

Qꝫ Dauid decreto ſtatuit: vt nati ex ſe atqꝫ Berſabea ſuccederēt alter alteri.

Qꝫ poſteros Salomonicæ ſucceſſionis ad vnum interemit Athalia: ſucceſſores vero ex Nathā fratre Salomonis percuſſit excepto vno infante Ioas. Et diſputatio contra delirantes.

De tribus officiis ſoli primogenito propriis & de zanedrin.i.ſenatu & dictatura Hebraica. Quare Iorā occidit fratres.

Qꝫ a templo Salomōis inchoato vſqꝫ ad crematum ſupputantur anni.cccc.xl.

In tertia parte quę eſt ſecūdus libellus.

Qꝫ propter carceres Ioachin editi ſunt pſalmi duo: octogeſim⁹ ſeptim⁹ & octogeſimus octauus.

Qꝫ a deſolatiōe templi ad liberationem fluxerunt anni.lxx.

Qꝫ a ſoluta captiuitate ad Alexandrum magnum colliguntur anni.c.xci.

Qui fuerunt duces ex domo Dauid a ſoluta captiuitate: vſqꝫ ad Iudam Macchabęum: & qui ſummi pontifices.

Quando & ſub quibus geſta ſunt / quæ ſunt ſcripta in Iudith & Heſter.

Qꝫ ab Alexādro ad Iudam Macchabęū / fluxerunt anni.c.liiii.

Qꝫ a Iuda Macchabęo ad Herodem colliguntur anni.c.xxix.

Qꝫ Herodes primus alienigenarum tyrānidem aſſumpſit: cuius ſucceſſio durauit a principio regni ſui vſqꝫ ad Agrippinum & decrepitā ætatē Philonis: annis.c.xxxiiii.

Qꝫ falſi fratres nitebant corrūpere euāgelia: & de genealogia vera Saluatoris.

In vltima parte. Qꝫ q̄ ſequunt in Philone alius appoſuit. De authorib⁹ ſequēdis vel reiiciendis.

Reſponſiones claræ ad ſupradictas quatuor obiectiones hęreticorum & Iuliani apoſtatæ.

Qꝫ ſicut angelus Sathanæ ſe tranſfigurat in angelū lucis: ita falſi apoſtoli tranſformabant ſe in apoſtolos Chriſti.

Qui erant q̄ reſiſtebant apoſtolo & quos excōmunicauit apoſtolus nominatim & quæ dicant genealogiæ fabuloſæ & quęſtiones legis interminatæ.

Ex authoribus: Ioſepho: Hieronymo: Thoma: Moyſe: Septuaginta interpretibus: Diuinis libris: & gentilibus: Diodoro: Xenophōte: Plinio: Antichyde: Epigene: Beroſo: Critodemo: Macrobio.

Quintidecimi libri cōmētaria ſup q̄nqꝫ libros antiquitatum Beroſi in proœmio. Qꝫ Beroſus floruit circa tempora Alexandri magni: qui patria Babylonicus: dignitate Caldęus: ſcripſit hunc librum Athenienſibus: ad emendādos antiquitatum cōplurimos errores.

In primo libro. Qꝫ inter quinqꝫ diluuia primū ante Ninū dicit antonomaſice inundatio terrarū: an̄ qđ Chaldæi tradunt p̄ceſſiſſe literas / artes / & homines / annis mille ſexcētis quinquaginta & amplius.

Qꝫ diſciplina gręca cōparatiōe chaldaicę: tota eſt fabuloſitas: & p totam vitam errare compellit: Et vaticiniū Catonis.

Qꝫ diluuium primū / ſcelera hominū ſimul & aſtrorum curſus prouocauerūt: Quæ fuit prima vrbs in orbe: an̄ primū diluuiū. Vbi ſit vrbs a Moyſe dicta Edē: a Græcis paradiſus.

Quid Phœnices & Aegyptii: & chaldęi tradant de priſco diluuio: Et qꝫ cū Moyſe cōcordant nominādo Noam: & filios

eius & Archam: & locum & tempus. Et ꝙ Noam vocauerũt Ogygẽ a loco phœniciȩ palȩſtinȩ vbi eſt prima Phœnicum metropolis Arbea: quæ & Hebron.

In ſecundo libro. Qꝫ genus humanũ ſaluatũ fuit & reparatũ in Priſca Scythia Saga / circa Araxem fluuiũ: in Armenia maiore. Et vnde ibi vrbs prima dicĩ Saga Albina.

Qꝫ Noam dixerũt ſatorem deorũ & hominum: chaos & ſemen mundi. Et vxorem eiꝰ Tyteam cognominauerũt terrã.

Genealogia & theogonia omniũ principum & regum antiquorum ĩ figuras arborum redacta.

Qꝫ quidam delirãt in exponẽdo numerum ducũ coloniarũ poſitũ a Moyſe Geneſis. x. capitulo.

De Tuyſcone Germanorum fundatore.

De Araxa priſca. De. xvii. Titanibus ægyptiis filiis Iani ſiue Noæ ac Terræ vxoris: Et mẽdaciis Græcorum. Et q̄ fuerunt primi quatuor dii maiores. De Oſiri: De Brygo: Meſa: & Thyno. De Phaetonte / Cydno / Lygure / Eridano.

De Sabacre. De Sypo & filia eius Tyle cognomine Cybele. De Hercule ægyptio: & quinquaginta Theſpiadibus: & mendaciis Græcorũ. Et ſimiliter de Geryonibus.

In tertio libro. Qꝫ natura & deꝰ affuit in celeri multiplicatione generis humani poſt diluuium.

Qꝫ anteq̃ Colonias per orbem mitteret Noa: docuit duces Coloniarum theologiam: ritus ſacros: a quibus Saga dictus Docuit phyſicam & modos viuendi.

Qꝫ ſacerdotes inſtituit notarios & diſciplinarum doctores.

Qꝫ docuit Aſtronomiam: ob quã illi dicauerunt vrbes: & cognominauerũt Cȩlum & Solem: vnde Saturnus ægyptius Cameſes dictꝰ eſt filius Cȩli & Solis. Ob eandem cauſam exiſtimauerunt Noam mortuum: cõuerſum in animam motricem Cȩli: & ius vertendi cardines omne penes eũ eſſe. Et cur gentes inſculpſit Ianum cum curſu Solis: ſceptro: clauibꝰ.

Qꝫ Tyteam vxorem Noæ vocauerunt Veſtam & Terram: & cur.

Qꝫ docuit agriculturam & vinũ cõficere: a quo illum Ianum id eſt viniferũ cognominauerunt.

Qꝫ filiꝰ eius Cam ſtudebat impietati & impudicitiæ: & patrẽ magice caſtrauit: & ob id dictus fuit Cameſes: id eſt Cam infamis.

In quarto libro.

Qꝫ Ianus multiplicato genere humano diuiſit orbem in Aſiam: Aphricam: Europam: cõſtituẽs ſingulis partibꝰ ſingulos monarchas tres primores filios ſuos.

Qꝫ anno. c. xxxi. a priſco diluuio condita eſt Babylonia.

De coloniis miſſis ĩ Aegyptum: Libyã: Cyrenẽ: Numidiam & Aphricam: pricipe Cameſe Saturno Aegyptiorum.

De coloniis miſſis in Aſiam orientalem Indiam: & Arabiam felicẽ: deſertam: & Petream: & Phœniciam: & ducibꝰ eoꝝ.

De coloniis miſſis in Europã: in Germaniam quidem & Sarmatiã principe Tuyſcone: Et aliis: in alia loca.

Qꝫ Ianus docuit eos metropolim ſolam Turſitam fundare: & habitare ĩ cryptis tuguriis & antris.

In quinto libro.

Qꝫ ãno. c. xxxi. a diluuio: Nimbrotꝰ Saturnus Chaldæorũ cõdidit Babyloniã.

Qꝫ ſub eo Comerus coluit Thuſciã: Tubal Hiſpaniã. Hic Taracon fuit cognomine. Galliam fundauit Samotheus cognomine Dis: & Tuyſcõ fundauit Germanos. Gog Arabiã felicem: Meſa autẽ Vallachiam: Illyrim: & Dalmatiam. Ianus condidit Hircanos: & de eius profectione.

De cõditiõe Maſſagetarũ: Medorũ: Perſarum: Aſſyriorum: Magogorũ: & Anameonum ſiue Meonum.

De ſecundo rege Babyloniæ Ioue Belo. Sub eo Comerus in Thuſcia tuguria in Veias cõuertit: & Cluſiũ poſuit. Tyras fundato Tyro etiam Thraces fundauit.

Ianus ponit Colonias in Arabia felice. Cameſes in Italiam venit. Ianus ab Arabia in Numidiam conceſſit ad Tritonẽ Araxa omnem Scythiã colonis replet. Belus circa obitum excogitauit frãgere aureũ ſeculum: & contra Sabatiũ Caſpium id eſt Saturnũ Sagam parauit arma ſed ante obiit: q̃ moueret. Succedit Tritoni in Libya Hãmon filius cui Cameſes locauit coniugem Rheam ſibi ſororem. Hãmõ clam Rhea ex Almanthea nympha genuit Dionyſium Libycum.

De tertio rege Aſſyriorum Nino. ꝙ hic primus militiam inſtituit: & decẽ ferme annis nouiſſimis aureũ ſeculum in argẽteũ cœpit conuertere: ſub quo a Caſpiis in pontũ fugit Saturn⁹. Sub eo Tuyſcõ Germãos: Samothes vero Gallos: & Tubal Hiſpanos: formãt literis: carminibus & legibus: & Cameſes corrumpere nititur Thuſcos.

Q ob ſtuprum Almantheę lis primũ orta inter Hãmonem & Rheam. Rhea ad Cameſem venit & vtriꝙ contra Hãmonem mouentes / Libya potiti ſunt: pulſo Hãmone. Ian⁹ ab Affrica in Hiſpaniam colonias tranſportauit: vbi duabus vrbibus fundatis in Thuſciamꝙ veniens: tertio ãno Cameſem ab Italia diſcedere iuſſit: Et filiam ſuã Cranã faſcibus inſignitã Aboriginibus creauit Helernam: ipſe Vetuloniæ docebat: atꝙ iura dicebat & reddebat. Vbi Cameſes ab Italia in Siciliam diſceſſit: & Hãmonem in Libya ſuperauit: Oſiridem ex ſorore Rhea genuit. Dionyſius eũ ſibi in filium adoptauit cum Minerua apud Tritonidẽ / deuictis Saturno & Rhea: & Oſiridem ęgypto p̃fecit.

Quæ fuerint q̃ Ianus Thuſcos edocuit.

Q vltimis annis Nini ſecũdi reges fuerunt: Iberus quidẽ apd̃ Hiſpanos: & Magus apud Gallos.

De Semiramide q̃rta regina Aſſyriorũ. Q ſub ea nata ẽ ex Cameſe ac Rhea Iſis ſoror & coniunx Oſiridis: & Saturn⁹ ad Ianum veniens Latio p̃poſitus fuit. Apd̃ Germanos regnat ſecũdus rex Mannus Q Veſta Thuſcis virginib⁹ ſacrũ ignẽ credidit.

Q Saturnns Sabati⁹ cũ Iano regnat: & Sabum filium Sabinis p̃ficiens in Thuſcia moritur: vbi ab eo Sabbatia dicitur. Q tertius rex Hiſpanię Iubalda fuit.

De quinto rege Aſſyriorum Niniade. Sub eo Ianus in Thuſcia obiẽs: Larthem reliquit filiũ Razenũ a quo Thuſci Razeni. Oſiris cũ ſorore Iſide fruges & aratrum inueniũt. Iano templum / & cognomen diuinum dei Vertumni ſtatuunt.

Q apud Gallos regnat Sarron.

De ſexto Aſſyriorũ rege Ario. Q paulo ante Cameſen in Ractriis obtruncatũ: in Italia Razen⁹ ſorori Cranę lucũ & parẽtalia ſacrat iuxta Tyberim Ianiculum.

Q apud Libyam regnat Hiarbas / a quo Hiarbæ: apud Hiſpanos Brygus vnde Phrygii. Apud Italos Aruns filius Razeni.

De. vii. Aſſyriorum rege Aralio.

Q ſub hoc rege Amazones in Libya vicerunt Hiarbam. Apud Germanos regnauit Herminõ: Apud Celtas Bardus Q ex Armenia Peruſinæ & Auſones coloniæ venerunt ad Aruntem Larthẽ: hiſꝙ loca aſſignata: & ſimiliter Phaetonti Libyco & Lygurib⁹. In Italia regnat Tages Larthes aruſpex: & in tribus locis arſit Italia: in Hiſtria: Cymea: & Veſuuia q̃ loca Aramei Palẽſianas & Gręci Phlegræas dixerunt.

De. viii. rege Aſſyriorum Baleo Xerxe. Q ſub hoc apud Hiſpanos regnat Targus: apud Germanos Marſus: apud Lygures Lygure filio dimiſſo Phaeton in Aethiopiam regreditur.

De. ix. Aſſyriorum rege Armatrite. Q ſub eo apud Hiſpanos regnauit Betus: apud Lanigenas Larthes Sicanus: q templo Terræ id eſt Veſtæ dicato eã cognominauit Horchiam: & de Colonis accolis Padi.

Qꝫ Geryones aſſumpſit in Hiſpania tyrannidem primus: & Bardus iunior regnat apud Gallos.

De.x. Aſſyriorū rege Bel Ocho. Qꝫ ſub eo apud Germanos regnat Gambriuiꝰ: apud Emathios Macedo filiꝰ Oſiris: apđ Hiſpanos trigemini Geryones.

Qꝫ Itali oppreſſi a gigantibus euocauerunt Oſiridem tunc agentem in vicinis Italiæ fontibus Iſtri: qui potitꝰ Italia illā x. annis compoſuit: & a ſuo cognomento Api Apeninam id eſt Taurinam cognominauit: & diſceſſit: relictis nepotibus ſuis Leſtrigone Larthe Italiæ: & Phorco rege maritimo. Apud Gallos regnauit Lucus: & Attica ingens inundatio obtigit ſub Ogyge iuniore Attico.

De.xi. Aſſyriorum rege Baleo iuniore. Qꝫ ſub hoc Phorcꝰ / Veios Etruſcos primos Colonos in Sardiniam tranſportauit: a quibꝰ Veii Sardiniani natiōe Thuſci.

Qꝫ Oſiris de toto orbe benemeritꝰ a fratre perimitur in Aegypto conſciis gigātibus in toto orbe: etiam ipſo Leſtrigone Quos omnes filius Oſiridis Hercules Aegyptiꝰ bello īdicto ſuſtulit. Et ī Italia deletis Leſtrigonibꝰ .xxx. ānis regnauit: multiſq; beneficiis Italiæ impenſis rediit in Hiſpanias: quas ante a Geryonibus liberauerat: & Hiſpalum regem illis præfecerat.

De.xii. Aſſyriorum Rege Altada. Qꝫ ſub eo Hercules reliquit Vetuloniæ Regem filium ſuum Tuſſum: a quo portio Paratuſſa: id eſt coronata Tuſca. Apud Gallos regnat filius eiuſdem Herculis Galatheus: a quo Galli Galathæ. Apud Germanos Vandalus: a quo Vandali. Hercule in Hiſpania mortuo: Hiſpani templum & vrbes dicant: & Thuſcus filius eius in Etruria primus militiam incantare more paterno docet.

De.xiii. Aſſyriorum rege Mamito. Qꝫ ſub hoc regnauit Larthes Etruriæ Alteus Thuſci filius in Italia: & Heſperus in Hiſpania: & Narbō in Gallia: & Teutones in Germania.

De.xiiii. Aſſyriorum rege Mancaleo.

Qꝫ Italus Atlas pulſo fratre Heſpero in Italiam: regnauit in Hiſpania: Inde ab Hiſpaniis in Siciliam & ab ea in Tyberim veniens relicto in Hiſpania Rege Sicoro tandem coniugio Electræ factꝰ gener Coriti: regnauit Larthes Italię ī Vetulonia. Apud Gallos regnat Lugdus: Apud Germanos Alemānus Hercules.

Qꝫ Italus regnans in Vetulonia filiā ſuam Romam primā ſubregulam ī Latio condidit: a qua latini reguli cœperunt.

De.xv. Aſſyriorū rege Sphero. Qꝫ ſub hoc ortꝰ ē Deucaliō. Apđ Italos Larthes Etruriæ fuit Morges filius Itali: & cognatus Coriti: & poſt eū Coritus fit Larthes. Apud hiſpanos regnat Sicanꝰ paulo poſt obitum Spheri.

De.xvi. rege Aſſyriorū Mamelo. Qꝫ ſub hoc fuit apud latinos Romaneſſus filiꝰ Romę ſecundus ſubregulus: & primus Saturnus indigena latii. & Sicanus regnat apud Hiſpanos, apud Gallos Beligius.

Qꝫ eodem anno cœperunt regnare & totidem annis: Cecrops primꝰ apud Athenas: & Iaſius in Etruſca Thurrena ſede patris Coriti: Et q̄ in eius nuptiis affuit Iſis quæ vixit annis ſexcentis vnica īter fœminas.

De.xvii. Aſſyriorum rege Spareto. Sub huius anno quarto proprie cœperūt Cecrops & Iaſius: & aliquāto poſt apud hiſpanos Siceleus.

Qꝫ Magi cum Hebręis de magica contēdentes ſubmerſi ſunt mari rubro ſubſequente rege.

Qꝫ diluuium Theſſalicum ſub Deucalione: & incendium ſub Phaetōte iuniore accidit.

Qꝫ lis prima inteſtina in Etruria orta ē inter Iaſium & Dardanum.

De.xviii. Aſſyriorum Rege Aſcatade. Sub hoc regnauit apđ Hiſpanos Luſus:

apud Gallos Allobrox.
Q. Romaneſſos primus Latinorum Saturnus ſacratur: & ſucceſſit illi filius ei⁹ Picus priſcus. Dardan⁹ dolo peremit Iaſium & fugit in Samothraciā: & ſucceſſit Larthes Etruriæ Bas.
Q. poſt in Phrygiam & Mœoniam veniens Dardan⁹ ad patrem Thurreni Atū: donatus eſt agro Phrygiæ vbi condidit Dardaniam. Thurrenus contra in Etruriam adnauigās: a Bante & Cybele atq; Etruſcis comi hoſpitio ſuſceptus: & ciuilitate Thurrenæ donatus fuit.
Ex authoribus cunctis vt in præcedētibus libris.

Sextidecimi libri cōmētaria ſuper Manethonis ſupplementum pro Beroſo.
Q. ſicut Beroſus per Aſſyriorum reges enarrauit aliorum antiqtates ita eaſdē proſequitur Manethon Aegyptius per reges & Dynaſtias ſuorum Aegyptiorum.
Q. Manethon vitio ſcriptorum inuenitur in aliquot annis mendoſus.
De Aegypto fratre Danai a quo ægypt⁹ vrbs Titanim & prouincia nomen accepit.
Q. ſub eo Dardanus Dardaniam condidit: & q; de temporibus regum Troianorum veracius ſcripſit Archiloch⁹ q̄ Manethon: & Euſebi⁹ eum ſecutus. Sub eodem Aegypto Thurrenus fuit Larthes Etruriæ: & Romus Rex Galliæ: In Latio Faunus priſcus. Et anno. lxvii. eiuſdem Aegypti item in Latio Annus Faunigena.
De Menophi ſucceſſore ægypti. Q. ſub hoc apud Gallos regnauit Paris: & in Etruria Tarchon primus. Et apud Hiſpanos Teſta: & nouiſſimis annis Menophis: in Etruria Abas: & eiuſdem nominis Abas apud Argos.
De Dynaſtia poſt Menophim quę durauit annis. c. xciiii.

Q. ſub hac Dynaſtia regnauerunt in Etruria Veibonus Vetulonienſis. Item Oſcus: Tarchon ſecundus: Tyberinus: Mezentius: & Tarchon tertius. Apud Gallos ſub eadē Dynaſtia regnauerunt: Lemānus: Olbius: Galathe⁹ iunior: Nānes: Rem⁹. Apud vero Hiſpanos ſub eadem Dynaſtia regnauerunt Romus: Palatuus. In Latio reguli fuerunt Mars cognomine Ianus iunior: Cæculus cognomine Saturn⁹ iunior: Picus iunior: Faunus iunior: Latinus: Aeneas.
De Dynaſtia Diapolitanorū: quæ durauit annis. c. lxxvii.
Q. in hac Dynaſtia Larthes Etruriæ ac reguli Latii floruerūt. In Etruria qdem Ocnus: Pipinus: Nycius: Pyſeus: Tuſc⁹ iunior: Annus Felſin⁹. In Latio vero Aſcanius: Poſthumus: Aeneas Syluius: Latinus iunior: Alba. In Gallia vero Francus.
Tā Manethonis q̄ Beroſi commentaria pendent ex authorib⁹: Diodoro: Ariſtotele: Xenophonte: Ouidio: Archilocho: Solino: Lucano: Strabone: Fabio Pictore: Ptolemęo: Plinio: Hieronymo: Silio: Moyſe: Feſto: Ioſepho: Maſea Phœnice: Vergilio: Seruio: Hieronymo ægyptio: Horatio: Propertio: Cornelio Tacito: Trogo: Iuſtino.

Decimiſeptimi libri Capitula ſup quadraginta quæſtiones Annias.

De limitibus Thuſciæ. q. i.
De diuiſione gentium Thuſciæ. q. ii.
Quo pacto intelligatur carmen Vergilii de Thuſcia: qd eſt de Mantua: Gens illi triplex: & reliqua. q. iii.
Quo pacto Thuſcis non Mantuæ eſt genus omnibus vnum q. iiii.
Quid ſignificet hoc nomen Coritus: & cuius eſt originis: & quot fuerint Coriti. q. v
Quomō Volturna & Thurrena ſint eadem. q. vi.

Quare apponitur Vol. q.vii.
Vbi conſedit Turhenꝰ cũ Lydis q.viii.
Quomodo Volturna dicitur a Vergilio vrbis Agillinæ ſedes. q.ix.
Qꝫ quaſi per interpretationem Vergiliꝰ Volturnam dixit ſedem lapide vetuſto fundatam in iugis Hetruſcis q.x.
Quæ duarum ſit Volturna regia. q.xi.
De deſcriptione fani Volturnę a Vergilio data. q.xii.
Qꝫ fanum & lucus ꝓprie ſunt Aramez originis: improprie vero latinæ. q.xiii.
Cuius originis ſit Lucumo. q.xiiii.
Qꝫ eadem ſunt Lucumonium: Paleologum & Viterbum. q.xv.
Quid plures dicãt de nomine Viterbũ vnde ſumatur & quid ſignificet. q.xvi.
Qꝫ ſint ſynonyma Hetruria: Volturna: Turrhena: ſicut Marcus Tullius Cicero. q.xvii.
Cur Turſena dicat̃ Turrhena q.xviii.
Cur Eturſiam & Eturſos Romani dixerunt Etruriam & Etruſcos. q.xix.
Qꝫ Etruria: vrbem & prouinciam ſignificat. q.xx.
An ſit mendoſus codex vbi Pliniꝰ dicit Volturreni cognomine Etruſci: in eadẽ parte Volſinienſes. q.xxi.
An Seruiꝰ recte dicat Etruriam eſſe originis græcę. q.xxii.
Quid eſt tetrapolis Etruria. q.xxiii.
De regionibus intra Volturnã. q.xxiiii.
De ſecũda parte dicta Vetulonia. q.xxv.
An Alceus hãc Turrhnam attigerit: & De Argonautis aduectis in Volturnã. Quæſtio. xxvi.
An Cecynna fuerit Volaterranꝰ an Volturrenus? q.xxvii.
De tertia parte quadriurbis Etruriæ dicta para Tuſſa: id eſt haſtata Tuſca. Quæſtio. xxviii.
De quarta parte quadriurbis Etrurię dicta Arbanum & Caſtrũ Herculis. Quæſtio. xxix.
Quomõ diſtãt Tuſcia & Thuſcia. Quęſtio. xxx.
De ordine gentium Thuſcię. q.xxxi.
Cur Pliniꝰ diſcreuit inter Arbanũ Tuſcam: Vetuloniam & Volturnam: cum ſint vna vrbs tetrapolis. q.xxxii.
An carmen Tuſcanellę ſit verũ. q.xxxiii.
Quo pacto diſtent Tuſſa Nana: & para Tuſſa: item Tuſcanella & Tuſca. Quæſtio. xxxiiii.
Quo pacto Galba Etruſcus genus traxit a Minoe ac Paſiphae. q.xxxv.
De origine vocabulorum pertinentium ad extremas vrbes Coriti & alia loca. Quæſtio. xxxvi.
De origine Corthonę ac Cornueti Quęſtio. xxxvii.
De fabuloſo Dardano Samothrace. quęſtio. xxxviii.
De aduentu Iſidis in Italiam. q.xxxix.
An primos panes Iſis Viterbi confecerit. q.xl.

Finis.

Eiuſdem Fratris Ioannis Annii Viterbeñ. Inſtitutio incipit de æquiuocis Prima.

ARISTOTELES vbiq; docet æquiuoca nomina prius eſſe diſtin-
guenda q̄ diffinienda: vt euitetur obſcuritas & æquiuocatio no-
minum: quę etiam eruditiſſimos capit: & errare compellit. Porro
vt author eſt Varro in de lingua latina: obſcurę originis nomina
ſunt Diua: Volturna: Palatua: Flora: Furina: Falucer: Pomona:
Pomonuſq; pater. addunt̃ & Turrena atq; Etruria. Quare diſtin
guenda ſunt hæc omnia nomina: vt reiiciamus: quod obiicitur
non pertinens ad Etruſcam originem.
DIVA vt eſt latinæ originis a diuinitate deriuatur: & ſignificat — Diua.
diuinũ. vt eſt Etruſcę originis a Dio: id eſt aere deriuatur: vt ſub
dio Etruſci: corrupte ſub diuo dicunt latini. Inde Dius & Dia atq; Dieſpiter & Diana. Hæc
Varro docet in primo de lingua latina. vñ genitiuꝰ gręcus Zeus: Dios: id eſt Iuppiter Iouis — ζευσ.
ab Etruſca origine deriuat̃: q̄a barbara & Etruſca origo: antiquior eſt græca ſimul & latina.
VOLTVRNA ET VOLTVRNVS Tyberis volturnus deus Varro in primo de lin- — Volturna.
gua latina diſtinguit ſic. Volturnus: qđ vt oritur in Samnio: non eſt originis latinæ. Qđ vt — Volturnꝰ.
caput extra Latiũ non pertinet ad linguã latinã: etiã ſi in latinã linguã effluat. Qđ vt ſecus
mare: Colonia eſt Romana: & ad latinam originem ſpectat. Volturnum Tyberim deum: Ro — Tyberis.
ma dicit eſſe ſuum: & Etruria ſuum. De Tyberis vero nomine anceps eſt hiſtoria: dictus ne
ſit a rege Veientum: an Albanorum. Hæc ſignificat Varro. Liuius vero in. IIII. ab vrbe con-
dita. Volturnum inquit: qđ nunc Capua eſt: Etruſcorũ fuit. Fabius quoq; Pictor: de origine — Volturnũ
vrbis Romæ: eadem ferme dicit. Sic in fine ad verbum ſcribit. In parte inquit Romæ ſunt lo-
ca Etruriæ: Antipolis: Ianiculum. Tyberis ipſe limes imperii Volturreni: inter veteres Ia-
num & Saturnum: quia principe illiꝰ vrbe Volturrena: per ſyncopã Tyberis dictus eſt Vol — Volturre-
turnus: & ob id Tuſcus non latinus. Quod vero Volturnum ſine ſyncopa & compoſitione — na.
eſt nomen primitiuum: notat fluuium in Samnio: & oppidum Romanũ in littore: a quo Vol
turnus deus Tyberinus in Latio: ſicut & Volturnus vt caput imperii in Etruria. Et ſubdẽs
Fabius: Quamobrem inquit deum Tyberinum: ſuum dicit eſſe Roma: atq; Etruria ſuum:
eundem Ianum Vertumnum: & ab eis dictum Vadimona. Ex his omnibus iuuentus noſtra — Ianus Ver-
Viterbenſis cum de Volturnæ nomine cõtentio eſt: mox ita diſtinguat: aut Volturna eſt no — tumnus.
men primitiuum ſine compoſitione ſyncopaq;: aut ſimplex & deriuatiuum: aut compoſi- — Volturna.
tum ſyncopatum & deriuatiuum. Si eſt primitiuum ſimplex & ſine ſyncopa ſignificat fluui-
um in Samnio: & oppidum in littore Latii. Si vero ſit ſimplex & deriuatiuum: ſignificat Ca-
puam vt ait Liuius: quia deriuatur a cognomine fluuii Volturni: qui vt in Ptolemæo patet
oritur in Samnio & præterfluit iuxta Capuam: & in mare mergitur. Cæterum ſi ſit nomẽ cõ
poſitum a vol: & turrena: & per ſyncopam in compoſitione dictum Volturna: tunc ſignifi-
cat vrbem: caput imperii Thuſcorum: regiamq; ſedem extra Latium ĩ Etruria. Ergo quoniã
accolæ Capuæ & Romani in littore latino: a Volturno dicuntur etiam ipſi Volturni: erudi-
tiſſime Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ Volturrenos regios Etruſcos diſcreuit ab omnibus
aliis dicens cap. vi. Volturreni cognomine Etruſci: in eadem parte Volſinienſes. Quare quæ — Volturreni
cunq; Vulturna non eſt in eadem parte qua & Volſinienſes: illa vtiq; neq; Etruria cognomi
ne neq; caput imperii extra Latium eſt. Nos ergo de Volturna locuturi: illam accipimus quæ
in Tuſcia erat caput imperii prope Volſinienſes: & ad cuius regium Fanum indicebãtur cõ
cilia. xii. populis Etruriæ: vt Liuius author eſt.
PALATVA eſt nomen obſcuræ originis. vt eſt latinæ: plures habet origines: ſicut & Pa- — Palatua.

latium:de quibus Varro tradit:vbi de Palatino colle ſcribit in primo de lingua latina. Vt ve-
ro eſt Etruſcæ originis:eſt cognomen Numidicæ Mineruæ:ad lacum Tritonidem inuentæ:
vt copioſe expoſuimus in opere de lacu Vadimonis Nauiſo:ibi Vadimona Palatia.

Flora. FLORA vt eſt latinæ originis:ſignificat deam florũ:de qua Ouidius in. V. Faſtorũ loquit̃:
inducẽs eam ita dicentẽ. Chloris eram quæ flora vocor:corrupta latino Nominis eſt noſtri
littera gręca ſono. In agro Volturreno noſtro:viculũ poſuerunt Pelaſgi:quem Annales Go-
Caſtrum Chloræ. tifredi vocãt caſtrũ Chlorę. Nã Lucũ ingentẽ ſiue Fanũ Volturnæ fama eſt veteres ſacraſſe
pelaſgos:vt tradit Virgilius in. VIII. Aeneidos. Argumẽtũ ei facit Volturnę cãpus ad hanc
ætatẽ Pelaſgi dictus:q̃uis ruſtici geminato. ll. pellaſgi proferant. Vt Flora eſt Etruſcæ origi-
nis deriuat̃ a Falor:vt aiũt Talmudiſtæ:a quo falora & per ſyncopã flora: eſt dea mœrentiũ.
Falora. Nam Falor per ſe mœror eſt:vt etiã diuus Hieronymus cõſentit. Sacrificabat̃ ipſi vt mœro-
res auferret & lętitiã redderet. Dicatũ ei fuit oppidũ in eodẽ agro Volturreno: ab ea dictum
Florentia. Florentinũ vſq; ad hãc ætatẽ:& quarto miliario aut paulo amplius ab eo diſtat Tudernum:
Tudernum vel corrupta prima litera in Ptolemæo impreſſerũt Sudernum. Vtrũq; olim illuſtre vuis op-
Vua Tudernis. pidum:vt Plinius author eſt in. xiiii. naturalis hiſtoriæ ca. iiii. dicẽs. Tuſcis peculiaris eſt vua
Tudernis:æque ac eiuſdẽ nominis Forẽtia. Nõ eñ de Florẽtia præclara nunc vrbe intellexit
Plinius:quia tũc non extabat vrbs illa:licet accolas Arnus aliquot haberet:Fluentinos a præ-
fluenti Arno dictos:vt idem Plinius in tertio naturalis hiſtoriæ cap. vi. indicat.

Furina. FVRINA vt ad linguã latinam ſpectat ſignificat deã furũ. Vt vero originis eſt Etruſcæ ſi-
gnificat deam ſortiũ:ad dirimendum lites:deriuata & dicta a furim:id eſt ſortibus:vt diuus
Hieronymus & Hebræi cõſentiunt. Venerabat̃ in regione Furina:vbi poſtea poſitum eſt ſa-
cellũ beatę virginis adhuc de furinis dictæ:q̃uis ruſtici mutata litera. u. in. a. de farinis dicãt.

Falucer. FALVCER eſt(vt ait Varro)obſcuræ originis. Nã vt nomẽ ſimplex ſecũdæ declinationis:
eſt originis Volſcæ vt quidam ſentiunt:& ſignificat eorum principẽ deum. Vt vero cõpoſi-
tum a duobus Etruſcis vocabulis fano & luceres:eſt Etruſcũ nomẽ:& per ſyneraicã compo-
Luceres. ſitionẽ dicuntur Fani Lucumonii ciues ſcilicet circũ fanũ Volturnæ habitantes. Lucerũ ve-
ro nomen a Lucumone deriuat̃. Q đ Varro doctiſſimus in primo de lingua latina probat au-
thoribus ſe antiquiorib⁹ & ratione deriuationis grãmaticæ. Doctores affert: vt Enniũ:q di-
cit Romam diuiſam in tres partes a Romulo vnde tribus dictæ:& eas a tribus ducibus no-
minatas:Tatienſes a Tatio: Rumnenſes a Rumulo: Luceres a Lucumone: vt ait Iunius. Et
hæc ſunt nomina Etruſca vt ait Tolumnius Tragœdiarum Thuſcarũ ſcriptor. Quæq; eñ
gens imponit nomina ſuę linguę. Quare ex tribus ducibus:quorum erat munus imponendi
Lucumo. nomĩa:a Lucumone Etruſco impoſita ſunt:q triumphos peperit Romulo:quia Etruſca ſunt
noĩa. Nam latini dicunt Titiũ & Titiẽſes:Romulũ & Romuleos:Lucios & Lucanos a luceo:
Rumulus. Et lucos atq; antelucanum. Porro Etruſci dicunt Tatiũ & Tatienſes. Rumulũ vero a Ruma
dicunt Rumnum & Rumnenſes:quaſi Rumanẽſes:vt Sempronius de diuiſione Italiæ dicit.
Luca. Et Luceres a Lucumone:& Lucumo a Luca verbo Etruſco. Lucus vero Etruſcæ originis a Lu-
ca vltima ſyllaba habente accentũ:quod vt Talmudiſtę perhibẽt:ſignificat ſenẽ & Senatorẽ.
Et ideo lucus nõ per antiphraſim a luceo gignitur improprie:vt aiunt Latini:ſed q̃ maxime
proprie ab Etruſca origine deriuat̃:ſcilicet a Luca: id eſt Sene. Lucus id eſt Senatorius: quia
lucus propria definitione:eſt Senatorũ curia tẽplũ:vt de Luco Latini regis Virgilius in. vii.
æneidos definiuit Etruſcũ vocabulũ dicẽs. Templũ auguſtũ ingens centũ ſublime colũnis:
Horrendum ſyluis ac relligione parentum. Hinc ſceptra accipere & primas attollere faſces
Regibus omen erat:hoc illis curia templum. Nõ eñ niſi inaugurato loco:vt ait Seruius:po-
terat Senatus habere curiam ſiue cõciliũ. vnde templũ Veſtæ nõ erat conſecratum:ne illuc
Senatus accederet vbi erant virgines. Et ideo lucus proprie:horrendus id eſt venerandus

ſyluis:quia centum ſublimis arboribus conſitus quas poetice columnas appellat: vtiqꝫ eſt ſe
natoribus curia templum:cuius nulla eſt proprietas ſignificata:vt lucus latine deriuatur a
luceo:ſed vt Aramee atqꝫ Etruſce deriuatur a luca:id eſt Sene ac ſenatore. Quare lucus vt eſt
ſenatorum curia templum:ſolam Etruſcam a proprietate nominis habet originem:& non la
tinam:niſi tracto per capillos vocabulo ad violētam Antiphraſim. Et ita lucus proprie & ab
eo Lucumones ab hiſqꝫ Luceres:Etruſcæ originis:& certiſſimæ linguæ eorum nomina ſunt:
vt doctiſſimus Varro inuincibiliter probauit.

LVCERES Varro(vt diximus)probate & non verboſe:a Lucumone dictos:origine Etru- Luceres.
ſcos demonſtrauit. Is Lucumo fuit Etruſcus:qui poſt Cælium Tuſcum fuit auxilio Romulo Lucumo.
contra Sabinos:vt Dionyſius Halicarnaſſeus in.II.lib.ſcribit. Cælius eñ primus cum manu
ſua venit auxilio Romulo contra Ceninenſes & alios latinos: vti Varro ait in primo de lin-
gua latina. Galeritus vero Arbanus Lucumo auxilio fuit Romulo contra Sabinos:& illos de Galeritus.
uicit:dicente Vertūno Tuſco in lib.IIII. Elegiarum Propertii: Tēpore quo ſociis venit Lucu
monius armis: Atqꝫ Sabina feri contudit arma Tati: Vidi ego labentes acies & tela caduca
Atqꝫ hoſtes turpi terga dediſſe fugæ. Et in alia Elegia Propertius cū aliis conſentiens: aſſerit
Galeritum viciſſe:poſuiſſe prætoria Romæ primū:indidiſſe tribubus nomina:& ita eius au
xilio quatuor triumphos Romulū egiſſe:dicens. Primus Galeritus poſuit prætoria Lucmo.
Magnaqꝫ pars Tatio rerū erat inter eos. Hinc Taties:Rumneſqꝫ viri:Lucereſqꝫ coloni. Qua-
tuor hinc albos Romulus egit equos. Cato quoqꝫ in fragmento.XII.originum. Romulus in-
quit cum palatio Exquilinum collem tenuit:ab excubiis dictū:quas illi more Thuſco Lucu-
mo dedit.XII.lictorum ad cuſtodiā ſui corporis:quia Tatius nō erat ſine ſuſpitione infidæ
ſocietatis. Hæc exiſtimo eſſe.XII.prætoria vt ait Propertius quæ hic Cato dicit.XII.lictores
Et fragmento penultimo Cato. Sub Capitolio eſt Ianus quadrifrons Quirinus a victoria Lu
cumonis a Quirino colle mouentis. Quirinalem eñ collem contra Sabinos tenebat Lucumo
Etruſcus:& Romulus Exquilinum:vt ait Dionyſius in.II.li. Fabius item in libro de origine
vrbis Romę ſic ait:Condita vrbe quarto menſe:audax facinus in raptu Sabinarum & Latina
rum perpetratū fuit. Primū Latini Ceninenſes & alii intulerūt bellū. Romulus implorato au
xilio a Thuſcis:cū Cęlio rege Etruriæ primū ex his triumphū retulit:& ob id quartus vrbis
collis a Thuſcis habitari cœptus eſt. Subinde Sabini ingens bellum orſi:coegerunt Romulū
denuo a Lucumonibus ſocios milites expetere. Galerito Lucumoni Arbeæ prouincia data:
magna manu occupauit collem Quirinalem:vnde mouens contra Sabinos inſequentes Ro-
mulum:deuicit & in fœdera coegit. Et infra. Diuiſo Romano agro ęquis collibus: Sabinis ac
Tatio Capitolium & Quirinalis:Romulo ſequentes Exquilinus & Palatinus:Galerito vero
& Luceribus Thuſcis:Cælius & Cæliolus obuenerūt. Deinde ſubdit:ꝙ Thuſci relicto Cęlio
colle ſubſidentem vallem tenuerunt:quæ vicus Thuſcus dicitur:& ꝙ nomina tribubus im-
poſuit Lucumo lingua Etruſca:a ſe ſuos Thuſcos vocauit Luceres. Seruius itē ſuper.V. ęnei
dos:ibi tres equitum turmæ: Tres inquit partes ab initio fuiſſe populi Romani cōſtat:vnam
Tatienſem a Tatio rege Sabinorum dictam:alteram Rumnenſium a Rumulo:tertiam Luce-
rum a Lucumone vt ait Varro:qui ait Romulum dimicantem contra Tatium a Lucumoni-
bus id eſt Thuſcis auxilia poſtulaſſe:vnde quidam venit cū exercitu:cui recepto:pars vrbis
data eſt:quæ vicus Thuſcus dicitur. Hactenus pro Varrone:nūc cōtra eū alios audiamus.

LVCERES. Liuius in primo ab vrbe condita: Lucerum inquit nomen eſt incertæ originis. Luceres.
Reſpōdet Suetonius in vita Caii Calligulę:ꝙ Cal. Cęſar paulū abfuit quin ſtatuas & ſcripta
Liuii ab omnibus bibliothecis amoueret:carpens illū vt verboſum & negligentem in hiſto-
ria:qui ſupreſſit triumphos Romuli habitos & partos victoria Tuſcorū:quod in hiſtoria eſt
genus falſitatis:dignū abolitione authoris. Antoninus itē Cæſar in Itinerarii veri fragmēto

cum de itinere Cyminio ſupra Caſſianum loqueretur: Volturna inquit: cuius præclaris ge-
ſtis inuidit Liuius. Porro ſiquis contra doctiſſimum ſua probantem: ſolo verbo contradicat:
quod eſt puerile atq̃ anile: vtiq̃ verboſus dicitur: quia ſolo verbo vtitur: Et ideo iuxta regu-
lam diui Hieronymi: ea facilitate contemnitur qua profertur. Cęterum Liuius contra doctio
In Liuium. rem ſe in origine linguæ latinę & vocabulorum vrbis: Varronem dico: inexpugnabiliter pro
bantem dicta ſua: & alios: ſolo verbo vtitur dicens: Lucerum nomen eſt incertæ originis. Et
ideo iure in hac re Tuſca: a duobus Cæſaribus damnatur tanq̃ negligens & verboſus in hi-
ſtoria: & ea facilitate contemnitur dictum eius qua profertur: q̃q̃ alioqui eloquentiſſimus.
In Plinium. Nam aliud eſt eloqui: aliud recte narrare hiſtorias & origines. Similiter Plutarchus & Plini⁹
& alii reiiciuntur: qui aiunt Luceres dictos a Luci Aſili quotidiana communione: quo multi
fuga delati ciuitate donati ſunt. Sed iſti peccant in origine nominis & in hiſtoria. In origine
quidem nominis: quia Luceres non deriuantur a Luco: vt latine oritur a luceo: quia ſic dicun
tur Lucii & Lucani: vt ſupra expoſuimus. Peccant vero in hiſtoria: quia communicantes fu-
ga Aſili: ante raptum Sabinarum: Romulei erant & Rumnenſes poſtea a Lucumone nuncu-
pati. Poſt bellum igitur Tatienſes Sabini & Luceres Thuſci adiecti ſunt. Poſtremo obiiciunt
q̃ Feſtus dicit Luceres dictos a Lucero Ardeæ rege aduerſus Tatium ferēte auxilium Romu
Arbea. lo. Et ad hoc dicit Fabius Pictor a Lucere Arbeæ rege non Ardeæ. Arbea vero eſt quarta pars
vrbis Etruriæ: a qua Harbanum dicitur & non Herbanum a Plinio: vt oſtendimus in .xl. quę
ſtionibus Anniis. Hactenus de Falucere ac Falucro.

Pomona. POMONA Pomonuſq̃ pater. Hæc ſunt obſcuræ originis: vt ait Varro. Sunt enim latinæ
Pomonus. originis ſi deriuantur a Pomo: & ſignificāt Ianum & Veſtam qui primi rationem Georgico
rum tribuerunt: vnde & a Georgicis poetis inuocantur. Vt vero ſunt Etruſcæ originis deri
uantur a Pomazo vltima ſyllaba acuta: & ſignificat iuuo. Hinc & Dalmatæ dum ſalutant
Boch. dicunt: Boch ti pomazi: id eſt deus te iuuet. Ergo Pomonus pater & Pomona: vt Etruſcæ ori
ginis eſt: Iuppiter & Iuno dii optimi: & maximi inter Veioues iidem Ianus Vertūnus & Ve
ſta Horchia: vt in commentariis expoſuimus ſuper Elegiam Propertii ad Vertumnum: quā
inſeruimus pro Iano patre in tertio libro antiquitatum Beroſi.

Hetruria. ETRVRIA vt Græcæ originis: teſte Seruio: ſcribitur cum .he. aſpirato Hetruria: eſtq̃ no-
men cōpoſitū ab heteros qđ eſt alter: & oros qđ eſt finis & limes. Hinc Hetruria quaſi Hete-
roria: id eſt altero fine limitata: vno quidem Macra amne inter Thuſcos & Ligures: alte-
ro vero Tyberi fine imperii Volturreni inter veteres Saturnum & Ianum: vt Fabius Pictor
eſt author: & nos in commentariis ſuper eum explanauimus: de quo fine Iuuenalis dixit.
Et quę imperii fines: Tyberinum virgo natauit. Si ergo aſpirate ſcribatur Hetruria & Hetru
Etruria. ſci: ſignificat totam prouinciam & populos eius. Vt vero eſt Etruſcæ originis: ſcribitur ſi-
ne aſpiratione Etruria: & eſt nomen deriuatum a Turſibus. Et vt ait Myrſilus de origine
Italiæ & nos copioſe ſuper eum demonſtrauimus: Etruſci non proferunt Etruriam vel Tur
renam: aut Volturrenam: ſed per literam .s. Volturſenam: Turſenam: Eturſiam. Huius no
ſtra ætate argumentum manet oppidulum antiquiſſimum inter Lucam & Macram: quod
vetuſta prolatione non Turrenam ſed Turſenam dicimus: licet ruſtici ob propinquitatem
literarum mutato .t. in .c. dicant Curſenam pro Turſenam. Poſteri vero vt author eſt Quin
tilianus: poſuerunt in pluribus .r. in quibus .s. veteres proferebant: vt quæ antiqui dicebant
R. pro. s. Valeſios: Fuſios: Phaleſios: decos: honos: Turſes: Cameſes: Cameſena: eadem poſteri di-
cunt Valerios: Furios: Phalerios: decor: honor: Turres: Cameres: & Camerena. Ita & Tur-
ſes: Turſenam: Volturſenā: Eturſiam: dixerunt Turres: Turrenā: Volturrenā: Eturriam: &
tranſpoſita vno .r. Etruriam. Quæ omnia prolixe expoſuimus in .xl. queſtionibus Anniis: &
in commentariis ſupra Myrſilum. Itaq̃ ſine aſpiratione Etruria ſignificat principaliter vr-

bem regiam Volturnam circa Volſinienſes:quia teſte Plinio cognomine Etruſci ſunt Vol-
turreni circa Volſinienſes. Vnde & Cato in.ii.fragmento vbi dixit Ianum in tractu Vmbrię
fundaſſe regiã vrbẽ:mox in.xiii.eam nomine ſuo nominans:Etruria inquit olim Italiæ prin-
ceps a metropoli eorum ſic cognominatur. Dionyſius quoq; Halicarnaſſeus in primo libro
hoc ipſum confirmat dicens.Romani vocant Etruſcos a loco regionis quondam ab his habi
tatę dictæ Etruria.Myrſilus item antiquior Dionyſio:quẽ idem Dionyſius ſequitur in libro
de origine Italiæ:Turreni inquit Tetrapolim ſuã vocant Eturſiã.Et infra:Romani confiten
tur Turrenos eſſe vetuſtiſſimos:& eos vocant Etruſcos a prima eorum Tetrapoli dicta Etru
ria.Et Cato item in.xvi.fragmento;gens inquit tertia Tuſcię Tranſcyminia:a Cyminiis dif
funditur ad Piſtorium.In his Volturna ſub radicibus Cyminiis iacens dicta Etruria.Et Pli-
nius:Volturreni inquit cognomine Etruſci:in eadem parte Volſinienſes.Idem Cato in fra-
gmẽto.xix.Turrenus inquit patre Elbio ad locum Vadimonis cæſo: & ſemper Romanis prĩ
cipibus charus:ad reddendam vrbem Etruriam pellectus eſt:anno ſecundo Olympiadis cen
teſimævigeſimæquartæ.De hac deditione Valerius Maximus libro.iiii.cap.ccccxvi. Quod
inquit ſequitur:idcirco inter externa poſuimus:quia ante geſtum eſt;q̃ ciuitas Etruriæ dare
tur.Et ita Liuius intelligitur in primo ab vrbe condita dicens.Sabinis erat vicina Etruria:p
ximi Etruriæ Veientes.Et in nono ab vrbe condita:Fabio inquit decretus fuit triumphus:
ob egregie perdomitam Etruriam.Quæ profecto duo falſa eſſent ſi origine Græca pro pro-
uincia ſumeretur & ſcriberetur Hetruria. Veientes enim non ſunt finitimi Hetruriæ:ſed in
tra Hetruriam:vt recte dicit Plutarchus in vita Romuli. Neq; verum eſt ꝙ Fabius egregie
perdomuit Hetruriam:qui vix cepit ſubiacentem Cyminiis Volturnæ regionem hanc. Et-
enim neq; a fronte attigit Volſinienſes Volturnæ proximos: neq; a ſiniſtris Tarquinienſes
vicinos:ſed eos ſequente anno Decius ſubegit:vt ipſemet Liuius ibidem ſcribit.Quare quod
refert Liuius verum eſt pro Etruria;ſed non pro Hetruria:& ita ſine aſpiratione ſcribẽdum
eſt in Helio Spartiano:in vita Cõmodi & Antonini Annii Veri:vbi ſcribit: plæraq; horum
origo:materna quidem ex Fauentia:paterna vero fuit ex Etruria.Et item Antonino factum
eſt omen imperii in Etruria: quia eius dolia ſuffoſſa ſupra terram reperta ſunt:& ædes eius
in tota Etruria examen apum compleuit.Et item: Antoninus præfecturam Etruriæ tenuit:
quia multas poſſeſſiones paternas in ea habuit. Aetate noſtra faciunt argumentum: eius
prædia;quæ adhuc fora Annia nuncupamus:ab Annia Tuſcorum vetuſtiſſima familia di
cta:ex qua ortus eſt Antoninus:vt idẽ Helius ſcribit.Poſſunt adduci innumera loca autho-
rum:in quibus Etruria pro vrbe regia Volturna accipitur:& ſine aſpiratione:quia a Turſi-
bus deriuatur.

TVRRENA:& Volturrena.Ol Hebræi & Vol Aramei dicunt quod latini æternum: vel Turrena.
antiquiſſimum & priſcum.Hinc Turrena commune nomen multis vrbibus Turrenis: ſed Ol.&.Vol.
Volturrena id eſt omnium antiquiſſima Turrena:vni ſoli cõuenit.Igitur vt eſt Etruſcæ ori
ginis Turrena & Volturrena:ſine aſpiratione ſcribenda ſunt & a Turſibus deriuantur:non
a Turrheno Mæone:quia multis ætatibus & ſæculis q̃ pater & ataui Turrheni eſſent nati:
vtiq; Turrena & Volturna erant a Turſibus dicta:vt clare probat Myrſilus de origine Italię
& eum ſequutus Dionyſius in primo libro vtrunq; refert atq; probat: & nos in commenta-
riis ſuper Myrſilum expoſuimus. Vt vero ſunt Græcę originis:ſcribenda ſunt cum rrh aſpi
rato:& ypſilon Tyrrhenus:& Tyrrhenia;atq; Tyrrhena:& ſignificat Terebum filiũ Atus:
& eius oppidula circa Tyberim:vbi conſedit:vt referunt Myrſilus & Dionyſius:& nos co-
pioſe explanauimus in eiuſdem Myrſili commentariis:& in.xl.quæſtionibus Anniis. Ergo
cum in contentione nomen & orthographia fuerit:referat ſe iuuentus noſtra ad Etruſcã ori
ginem de Etruria:Turrena:Volturrena ſiue per ſyncopam Volturna.

Tuſcia. TVSCA TVSCIA vt eſt Arameæ & Etruſcæ originis:dicuntur a Tuſco rege filio Hercu
lis:quẽ pater Vetuloniæ præfecit deletis gigantibus Leſtrigonibus Italiæ:vt ait Beroſus in
V.antiquitatũ ſuper quẽ iã cõmentaria cõfecimus.Id idẽ ſentit Feſtus dicẽs: Tuſcia dicit̃ a
Tuſco rege filio Herculis:& ſcribit̃ ſine aſpiratione.Tuſca vrbs: a qua Tuſcanienſes & Tu-
ſci:& Tuſcia ager eius:a quo in Tuſcis dicuntur eſſe ab hiſtoricis:oẽs regionis eius incolæ:
vti eſt illud Plinii i.XIIII.naturalis hiſtorię ca.IIII. Tuſcis ĩquit peculiaris eſt vua Tudernis:
æque ac eiuſdẽ noĩs Florẽtia.Et in.XXXIII.li.ca.III.Equeſtris ĩnqt ordinis nomẽ ſepe varia
tũ eſt.Sub regibus enim & Romulo celeres appellati ſunt:inde Flexumines: poſtea Troſſuli
ab oppido eiuſdẽ nominis citra Volſinos nono lapide in Tuſcis:capto abſq; pedite.Similiter
illud Liuii.Cęſo noctu exul in Tuſcos abiit.Sic enim ſine aſpiratione Etruſci & Tuſci iidem:
quia Tuſca eſt quarta portio regiæ vrbis Etrurię:vbi Vertumnus colebatur:vt poſtea dicet̃.
Thuſcia. Vt vero eſt Gręcæ originis cũ aſpiratione.th.Thuſcia ſcribit̃:& ſignificat totã prouinciam.
Et vt Seruius & Feſtus aſſerunt:deriuat̃ Thuſcia a futuro huius verbi thuo: id eſt ſacrifico
& aruſpicor:qđ facit futurum thuſo:a quo thuſia: id'eſt ſacrificola & aruſpicatrix. Et hanc
deriuationẽ Græcã habuerũt a Mœonibus eiectis Pelaſgis: vt inſinuat Plinius in. III. natu-
ralis hiſtoriæ ca.VI.dicens.Etruria ſæpe mutauit nomen.Vmbri eam coluere:quos antiqui
tus pepulere Pelaſgi:hos Lydi:a quorum rege Turrheni: mox a ſacrifico ritu:lingua græca
Thuſci cognominati fuerunt.Q̃ ſi quæris:vnde Thuſia addita.c.dicatur Thuſcia: reſpõdi
mus in.XL.quæſtionibus Anniis:quia Romana lingua id moris habuit.Vnde Ciliſſam: Ci
liſcam:Phœniſſam:Phœniſcam:Libyſſã:Libyſcam:& Libyſſillã: Libyſcillã proferunt.Vnde
quã Græca origine a futuro thuſo thuſiã dicere decet:ipſi addito.c.dicunt Thuſciã. Argu-
Tuſca Nana. mento ſunt vetuſta prolatione ꝑmanentia loca: Tuſſa:para tuſſa: Tuſſa Nana:quæ Romani
proferũt Tuſca: haſtata tuſca: Tuſca Nana:ſiue tuſcanella.Eſt aũt Tuſca Nana vrbs diruta
inter Tuſcanellã & Caninũ.Et para tuſſa:id eſt haſtata Tuſca eſt pars Volturnæ ſiue Etru-
Lybacas. rię Tetrapolis:vnde fuit Lybacas dux:ex Delphinis exul:de quo i.III.Metamorphoſeos Oui
dius ait. Furit audaciſſimus omni de numero Lybacas:qui Tuſca pulſus ab vrbe. Exilium
dira pœna pro cede luebat.Hactenus de obſcuritate originis nominum quaſi æquiuoca:quo
ad ſatis eſt pro noſtra vrbe Etruria nunc Viterbo:vt videbitur.

Finit inſtitutio de æquiuocatione & origine.

Eiuſdem Fratris Ioannis Annii Secunda inſtitutio incipit:de definitione nominũ
Turrenæ:Volturrenæ:Etruriæ:& de forma veteris eiuſdem vrbis.

VBI IAM ORIGO quaſi æquiuoca Turrenæ: Volturrenæ:& Etruriæ pa
tuit:inſtituẽda eſt iuuẽtus Etruſca de diffinitiõe nominũ dictoꝝ:vt Etru
ſcæ originis ſunt:& a Turſibus deriuant̃.Initiũ diffinitionis ſumendũ eſt
Turſes. ab ipſis Turſib⁹.Sunt aũt Turſes Etruſca lingua ędes turritę:vt inſinuat
Dionyſius in primo libro:& Myrſilus exprimit i.de origine Italiæ.Et ideo
diffinitur vrbs a Turſibus deriuata:ꝙ ſit vrbs turritis ædib⁹ extructa:vt
idẽ Dionyſius ſignificat:ſecutus Myrſilũ:q in prædicto libro ſic habet.Etruſci turſes & tur-
renas vocant:ſi ſunt Tetrapoles:turritas ædes:ꝑinde ac Moſſineci a Moſſinis in Aſia. Ex his
eandẽ vrbẽ ſignificant regiã:vt ſunt Etruſcæ originis:videlicet Turrena: Volturrena: Etru
Turrena. ria.Inuincibilia autẽ argumenta ſunt ab origine propria noĩs:ſimul & a diffinitione.Nã quę
Volturrena. cũq; eandẽ propriam deriuationẽ & originem nominis habent:eandem rem ſignificant:licet
poſſint differre in modo ſignificandi:teſte authore modorũ ſignificandi & ſpeculatiuis non
Etruria. vulgaribus grammaticis: vti fluuius: fluentum:fluere:flere: quæ a fluo habent originem.

Porro Turſena: Volturſena: Eturſia: quã latini protulerunt Turrenã: Volturrenã: & Etruriam: vtiq̃ a Turſibus vnã eandéq̃ propriã originẽ deſumũt: vt probat Myrſilus: & eũ ſecutus Dionyſius: & cõmentaria noſtra ſuper Myrſilũ. Quare eãdẽ vrbẽ ſignificãt: licet diuerſo modo ſignificandi. Nam Turrena ſignificat per modũ cõmunis turritã vrbẽ. Volturrena vero addit antiquitatem vt diximus: & Etruria frequẽtiam & crebreitatẽ. Etruria enim val de turrita: ſicut Volturrena antiqua turrita dicitur. Vnde omnis Volturſena & Eturſia eſt Turſena: ſed non oĩs Turſena eſt Eturſia & Volturſena: quoniã inter Lucã & Macrã eſt Turſena viculus: non tamen eſt Eturſia & Volturſena: qa nõ eſt frequẽtibus & crebris extructis ædibus extructa: neq̃ antiquiſſima omniũ: qđ ſoli regiæ conuenit. Similiter quæcũq̃ habẽt eandẽ penitus definitionẽ: ſunt eadẽ: vt Marcus/Tullius/Cicero. Porro Turrena/Volturrena/Etruria: eãdem penitus definitionẽ habẽt: quia quælibet definit̃ q̃ ſit vrbs extructis turritis ædibus. Quare Turrena: Volturrena: & Etruria eandẽ turritã vrbẽ ſignificant. Colligit̃ item ex ſupradictis q̃ vrbs Etruria fuerit tetrapolis: vt Myrſilus inſinuat. Qđ profecto & ex aliis probamus. Nã & regiã ſedẽ antiqui: vt inſinuat Xenophon in libro de æquiuocis: tetrapolim conſtituebant: id eſt quatuor diſtinctis portionibus/inſtar oppidi: & partes eius regiæ erant: vt ibidem in commentariis probauimus de Babylonia: Niniue: Arbea Phœnicum: Samothracia: Hieroſolyma: Syracuſa: Roma: & ipſa vrbe Etruria: de qua Myrſilus circa finem libri de origine Italiæ dicit. Tetrapolim quoq̃ ſuam Eturſiam Turreni: & eius partes Volturſenam: Vetuloniam: Tuſcam: & Harbanũ cognomine a Luco Calumbũ: a deo ſuo fundatam aſſerunt. Porro latini ſingulis his partibus regia munera tribuũt: vt intelligas vere partes vrbis regiæ fuiſſe. Nam Vetuloniæ faſces & ſecures: Volturnæ Senatorum Fanum Lucumq̃: Tuſcæ principem tribuunt vrbis regium deum: & eiuſcemodi. Et quidem de faſcib⁹ tributis Vetuloniæ: Sillius Italicus in. VIII. teſtatur dicens.

Turrena. Volturrena. Volturſena. Eturſia.

Vrbium dictarum decora.

Mæoniæq̃ decus quõdam Vetulonia gentis: Biſſenos dedit hæc primos præcedere faſces
Et iunxit totidem tacito terrore ſecures. Hæc altas eboris decorauit honore curules:
Et princeps Tyrio veſtem prætexuit Oſtro: Hæc eadem pugnas accendi protulit ære.

Beroſus quoq̃ ac Manethon in Vetulonia regnaſſe omnes reges Italiæ a Iano ac deinceps: & eam fuiſſe regiã regũ aſſerunt. Qꝫ vero Volturna fuerit regia: & illi Lucus regius tributus: qui erat vt in præcedẽtibus expoſitũ eſt/regibus curia tẽplũ: tã Liuius q̃ alii docẽt: q ad fanũ Volturnæ indici cõcilia. XII. populis Etruriæ perhibẽt. Virgili⁹ quoq̃ in. VIII. æneidos ſcribit ad auxilia imploranda ab Etruſcis cõtra Turnũ: veniſſe Aeneã ad Lucũ ingẽtẽ Lucumonũ patrum religione late ſacrũ. Qꝫ aũt Tuſcæ parti regius Etruriæ vrbis deus tribuatur: patet in Elegia Propertii ad Vertumnũ: in qua Vertumnus dicit: Tuſcus ego: Tuſcis orior. Eſt enim Vertumnus municipalis ac princeps deus vrbis Etruriæ: vt inſinuat Varro in primo de lingua lati. Qꝫ vero Harbanũ ſit regiũ: cũ nomẽ indicat: quia Harbanũ quarta pars dicit̃ ab Arbea qđ eſt quarta ſecundũ Talmudiſtas: tũ p̃cipue cõſtat ex eo q̃ a Luco regio: Calumbum id eſt viride cognomen deſumpſit: vt Myrſilus dicit. Qꝫ vero hę quatuor partes eſſent diſcretæ: non ſub vnis mœnibus: non modo decretũ Deſyderii probat: ſed etiã Plinius: q eas diſtincte enumerat in. III. naturalis hiſtoriæ ca. VI. dicẽs. Harbanum Tuſcanienſes: Vetulonienſes: Volturreni cognomine Etruſci. Inſtitutio hæc ſecunda erudit iuuenes noſtros: ſi nomina in contẽtionem & ſignificata veniant: aſſerere regiam ſedẽ Thuſcorum tribus ſynonymis eandẽ eſſe Etruriã: Turrenã: & Volturrenã: & eam fuiſſe tetrapolim: cuius partes regias: authores nominant Harbanum: Tuſſam ſiue Tuſcam: Vetuloniam: & Volturnam vti expoſuimus. Qꝫ ſi quis obiiciat Volturnam eſſe nomen commune toti tetrapoli: ſicut Turrenam & Etruriam: & ob id non eſſe nomen partis: neganda eſt cõſequentia: quia antiquitus vt plurimum: aliquod nomen commune toti vrbi vni partium eius imponebatur. Vnde &

Vetuloniæ reges.

Harbanũ.

Samothracia.

Thraicia Samus:quæ nunc Samothracia fertur:antea dicebať Samus tota & pars ſimilitet: dicente Strabone in eius Geographia. Samothracia inquit cum eſſet tetrapolis habuit vnā ex his/quæ Same & Samos dicta fuit. Similiter & Babylonia & Niniue fuerunt tetrapoles: vt patet Geneſis.X.ca. Et tamen vnam partem Babyloniæ tam Moyſes ibidem q̃ alii nomine totius vocant Babyloniam:& vnam partem Niniues vocant Niniuen. Pari forma etiam tetrapolim Etruſcam communi nomine vocant Volturnam:& ſimiliter partem eius. Et hęc ſufficiant pro ſecunda inſtitutione. Nunc de tertia eſt tractandum.

Finitur ſecunda inſtitutio.

Eiuſdem Fratris Ioannis Annii Viterbenſis Tertia inſtitutio:vbi ſit Tetrapolis Etruria.

Etruria vbi ſit.

QVAERENTIBVS vbi ſit Tetrapolis Etruria:Reſpondendū eſt:vbi limites eius & partes:quia totum nō eſt ſine partibus. Et primo ſic reſpondeat noſtra iuuentus. Ibi eſt Etruria:vbi eā egregie perdomuit. Q. Fabius cōſul tranſgreſſus iuga Cyminia:vt author eſt Liuius in nono ab vrbe condita. Sed illam perdomuit ad lacum Vadimonis:habentē a tergo Cyminia trāſgreſſa iuga:a fronte autem Volſinienſes:& a ſiniſtris Tarquinienſes:quos non attigit:ſed Decio in annū ſequentē reliquit:vt ibidē Liuius ſcribit. Ergo Etruria vrbs ad lacum Vadimonis eſt:habens a tergo Cyminia iuga:& a ſiniſtris Tarquinias:& a fronte Volſinienſes. Quare neceſſario ſequitur:vt Etruria ſit inter Cyminia iuga:& Volſinienſes Confirmať idem limes Volſiniēſis ab argumēto a cōiugatis inuincibili tā ſecundū peripateticos q̃ etiam Ciceronē in Topicis:vt ſi iuſtitia eſt bonitas:vtiꝙ iuſtū eſt bonum. Et ſi Fluentini ſunt ciues Florentini:equidem Fluentia eſt ciuitas Florentia. Quare neceſſario conſequens eſt:vt ſi Volturreni ſint cognomine Etruſci:vtiꝙ Volturna vere ſit cognomine Etruria:ac propterea vbi Volturreni & Volturna:ibi Etruſci & Etruria. Cęterum teſte Plinio in tertio naturalis hiſtorię:Volturreni cognomine Etruſci ſunt circa Volſinienſes. Ergo vrbs Volturna cognomine Etruria eſt circa Volſinienſes. Rurſus vbi pars Etruriæ vrbis:dicta Tuſca:vtiꝙ ibi eſt & ipſa Etruria tetrapolis. Cæterum vrbs Tuſca dei regii Vertumni:eſt in focis Volſiniis:dicente in Elegia Propertiana eodem Vertumno.

Volturrena.

Tuſca.

Tuſcus ego/Tuſcis orior:nec pœnitet inter Prælia Volſinos deſeruiſſe focos.

Ergo eius tetrapolis Etruria eſt in focis Volſiniis. Hæc de limite vrbis Etrurię:ex parte Volſinia. Nunc de eius limite ex parte Cyminia repetendum eſt. Vbi igitur finit gens Ciſcyminia:quæ teſte Catone Veiens a Metropoli dicitur:ibi eſt vrbs Etruria:dicēte Liuio in primo ab vrbe condita. Sabinis inquit eſt vicina Etruria:proximi Etruriæ Veientes. Cęterū Veientes finiūt limites ſuos in iugis Cyminiis:& lacu Cyminio. vt author eſt Cato i.XV. fragmēto de originibus. Quare Etruria vrbs eſt proxima iugis & lacui Cyminio. Qđ clare inſinuauit Liuius in nono ab Vrbe condita:dū profectionē Tranſcyminiā. Q. Fabii ſcribēs:poſtera inquit die/luce prima conſul Cyminia iuga tenebat. Inde contemplatus opulenta Etruriæ arua:milites emittit. Amplius:vbi Vetulonia regia:ibi Etruria tetrapolis eius:quia vbi pars:ibi & totum. Porro Vetulonia eſt iuxta lacū Cyminiū:& Thermas:in quarū aquis eſt piſcatura ſalubris:& in regione mediterranea Tyberina:vbi Turrhenus conſedit. Ergo ibi eſt tetrapolis Etruria. Etem̄ de loco Thuſciæ vbi conſedit Turrhenus:oēs cōſentiunt ꝙ non cōſedit in maritima gēte:quę teſte Catone in fragmētis originū/diffundiť ab oſtio Tyberino vſꝙ Lunā & Macrā. Similiter nō conſedit in ſecunda gente mediterranea Veiente:quæ eodē authore diffundiť a Vaticano in Cyminia iuga. Reſtat igiť:vt in tertia gente mediterranea conſederit:quæ teſte Catone protenditur a Cyminiis iugis ad Piſtorium. Non enim ſunt in

Vetulonia.

Tuſcia vt enumerat Cato/niſi iſtę tres gentes.Maritima:Tranſcyminia & Ciſcyminia.Qđ
& de.xii.populis ſignificauit in.x.æneidos Virgilius.
Gens illi triplex:populi ſub gente quaterni:
Ipſa caput populis:vires de ſanguine Thuſco.
Quod eqdē copioſe in quęſtionibꝰ Anniis & cōmentariis ſuper fragmenta Catonis expoſui
mus.Verū quoniā gēs trāſcyminia diuidit in Tyberinam & Arnięſem:& Tyberina eſt a iu Tyberini.
gis Cyminiis circa Hortē oppidum/& a lacu Cyminio vſq; ad fōtes Tyberis & Arretiū:Ar
niēſis autē eſt ab Arretio & fontibꝰ Arni vſq; Piſtoriū:cōſequēs ē:vt quoniam Turrhenꝰ nō Arnieñ.
conſedit in gente maritima prima Thuſciæ/neq; in ſecunda Ciſcyminia Tyberina Veiente
a Vaticano ad lacum Cyminiū:equidē tenuit tertiam tranſcyminiam gentē/aut Tyberinā:
aut Arnienſem.Non autem tenuit Arnienſem.Ergo neceſſario tenuit eam partem Tyberi-
nam tranſcyminiam:quæ eſt a fontibus Tyberis & Arretio vſq; ad Hortē & lacum Cymini
um.Hanc argumentationem noſtra iuuentus firmet authoribus/Myrſilo & Dionyſio Ha-
licarnaſſeo:atq; Herodoto qui exprimunt/ad quā partem Thuſciæ Turrrhenus Męones ad Turrheni
duxerit.Dionyſius enim in primo libro/breuibꝰ dicit:Herodotū & quoſdam alios ſcribere aduentus.
Turrhenum ad partem ſeptētrionalem Tyberis veniſſe vbi erat Vmbris habitatio:& cum
eis conſediſſe/habitaſſe:& vrbes ędificaſſe/quæ extant.Myrſilus quoq; de origine Italiæ ſu-
per quē iam cōmētaria confecimus:his verbis vtitur.Turrhenis quidam originē ſuſpicant̄
eſſe a Lydis.Et paulo poſt.Turrhenus inquit filiꝰ Atus in ſeptētrionalem ptem Tyberis ve-
niens/eius totam medietatem a fontibꝰ vſq; vbi erat priſcis Vmbris habitatio/tenuit:& cū
eis conſedit & habitauit:& vrbes hactenus dictas Męonias & Turrhenias ædificauit.Quæ
autem ſint iſtæ vrbes in tractu Tyberis ab Arretio ad lacum vſq; Cyminium:ſiue a fontibꝰ
Tyberis vſq; ad Hortē:ſi quis ſcire cupit:legat commentaria noſtra ſuper Myrſilum:& An
nias quæſtiones.Satis eſt iuuentuti Etruſcę inſtituendæ/Lydos conſediſſe in tractu Tybe-
ris ſeptētrionali & ipſum Turrhenum conſediſſe & habitaſſe vbi fuit priſcis Vmbris habi-
tatio.Quærendus eſt igitur locus ab Arretio vſq; ad Cyminiū lacum vbi fuit priſcis Vm-
bris habitatio.Vmbri enim antiquitus coluerunt Etruriam:quos pepulere Pelaſgi:vt Pli-
nius dicit in.iii.naturalis hiſtoriæ cap.vi.vbi etiam ad mare thuſcum numerat Vmbronē
fluuium & tractum Vmbriæ/ſcilicet finem eiuſce tractus/qui incipit a Tyberi ſeptētriona
li parte/quia ibi fuit priſcis Vmbris habitatio.Quærendum eſt hoc loco ad complementū
doctrinæ:qui dicuntur priſci Vmbri:qui patres eorum:& vbi nati:& quando a Pelaſgis pul Vmbri pri-
ſi ad montes.Reſpondent ad hæc.M.Antonius & Cato in fragmentis:& Myrſilus in ſupra- ſci.
dicto loco.De.M.Antonio teſtimonium perhibet Solinus in Collectaneis dicens.Veterum
Gallorum prolem Vmbros eſſe.M.Antonius aſſeuerat.Hos eoſdem quia tempore aquoſæ
cladis hymbribus ſuperſtites fuerunt Græce Vmbros dictos.Cato item in fragmento.ii.Ex
Scythia veniſſe Ianum rate in Vaticanum:a quo ipſe deus Vaticanus cum Dyrim & pro- Ianus.
genitoribus Vmbrorum:& a Vaticano progreſſum in tractum Vmbriæ ibi fundaſſe regiā
& fani Olympum ſacraſſe:& non longe a regia dicaſſe Auguſtalem Turrhenam:vbi ad ſa-
lutandum regem nouis lunaribus.xii.populi conuenirent.Myrſilus quoq; de origine Italię
Tetrapolim inquit ſuam Turrheni Etruſiam/aureo ſæculo mox poſt inundationem terra-
rum a deo ſuo fundatam aſſerunt:argumentaq; afferunt agrum ſuum eorum lingua Sale
Vmbrone dictum vbi primum geniti Vmbri.Et deos/ritus/mores/literas & leges illius ve
tuſtatis:quibus a cæteris differunt etiam ſibi vicinis.Rurſus Cato in.iii.fragmento:Italia
inquit complura a diis & ducibus ſortita fuit nomina:a Iano Ianicula:a Cameſe Came- Italię noīa.
ſena:a Saturno Saturnia:a gentilibus Sale Vmbrona:& reliqua. Sempronius quo-
q; de diuiſione Italiæ:Montes inquit ab fontibus Tyberis vſq; ad Nar inhabitant Vm-

Vmbri.
bri:prima veterum Gallorum proles;vt Auguſtus ſcribit:Ex his ergo authoribus:& quę in
commentariis ſuper eos demonſtrauimus:reſpondetur ad quæſita;ꝙ primi Vmbri dicũtur
prima proles Italiæ;nata in Sale vmbrone Etruriæ:a gentilibus veteribus Ianigenis Gallis
Alii mũdatis.
id eſt inundatis:vt in commentariis oſtendimus ſup Xenophontē de æquiuocis. Vocabu-
lum autem Sale vmbrone vt ſup Myrſilũ & alios ꝓbauimus:eſt Arameũ & Etruſcũ/& Sale
Sale vmbrone.
ſignificat egreſſum.Hinc Sale vmbrone eſt regio Etrurię in qua egreſſi ab vtero veterum Ia
nigenarum fuere Vmbri:& a Pelaſgis pulſi vt ait Plinius.Quo autem tempore: in hiſtoria
Etruſca narrauimus.Nũc examinãda eſt regio ab Aretio ad lacũ Cyminium:vbi ſit Sale vm
brone.Et quidem nuſq̃ inuenitur niſi in agro Volturnæ noſtrę;quia vt ait Myrſilus: Etru-
ſci vocant agrum ſuum Sale vmbrone;quo primũ geniti fuerunt Vmbri.Hinc vſq; ad ętatē
noſtram: partē amnis exeuntis a lacu Volſiniēſi vocat vulgus la caduta di Sale vmbrõe.An
toninus quoq; in fragmento itinerarii ſui/qđ eſt de ſex p̃cipuis itinerib⁹ ab vrbe Roma ĩ gal
lias:de itinere Cyminio ſupra Caſſianũ loquēs;ordinate loca enumerans ait.Cyminio itine
re ſunt Gallera;Larthenianũ ſiue veiēs;Roſulum:Sutriũ:Lacus elbii;iuga Cyminia;fanum
Volturnę cuius claris geſtis inuidit Liuius:Sale vmbrone Volturnę;Larthes amnis Volſi-
næ Cluſium vetus;olim Comerſolũ.Cluſiũ nouũ a quo nunc dictus cluſentinus tranſitus
Annibalis;Pheſulę tranſitus.Ex quo euidētiſſime patet;argumentum vulgatũ;qđ ex dictis
pendet eſſe validiſſimũ.Turrheni inquit & tuſci ſoli indigenę,ſ.Italiæ ac propria regiõe ori-
undi ſunt;cęteri cõuenę & aduenę ab origine ſcribũtur;vt Myrſilus ꝓbat;et Dionyſius Ha
licarnaſſeus in primo libro inſinuat;& Cato in fragmētis atq; Fabius Pictor in de origine vr
bis Romæ ſignificant.Cæterum in Thuſcia Ianus fundauit primam omnium vrbem tetra
Etruria.
polim Etruriam.Volturrenã ĩ ſubcyminiis / vbi prima proles Italię in Sale vmbrone orta fu
it;vt ꝓbatũ eſt.Igiť in tota Italia prima omniũ vrbiũ eſt tetrapolis Etruria:& eius quatuor
partes Arbanũ/Tuſſa/Volturna & Vetulonia;quæ dicta eſt decus Męonię gentis;vt Silli⁹
in.viii.li.cecinit;qa Turrhen⁹ & Lydi ea donati & decorati fuerũt;vt Beroſus in.v.antiqui-
tatũ exprimit.Nã vbi priſcis Vmbris in Etruria in regione Tyberina ab Aretio vſq; in lacũ
Cyminium fuerat prima habitatio;equidem ibi ſocietate imperii & ciuitate donatus conſe-
dit Turrhenus.Porro ab Aretio in lacum Cyminium nuſq̃ eſt Sale vmbrona ſiue natiuitas
Vmbrorum niſi in Volturna regia.Quare Turrhenus cõſedit & habitauit in Volturna re
Vetulonia.
gia tetrapoli.Cęterum decoratus & donatus fuit Vetulonia regia:vt Sillius & Beroſus p-
hibent.Ergo Vetulonia eſt in Sale vmbrone;pars Volturnę & Etruriæ regiæ.At Volturna
regia tetrapolis eſt inter Cyminium lacum & Volſinas vt ſupra probauimus.Ergo Vetulo
nia eſt inter lacũ Cyminium & Voluſinas.Quod etiam ex his quę dicunt authores conſtat
Sillius enim in.viii.cum legionē vnã cõtra Annibalē ex Etruria ſumptã a Romanis referret
Volturna.
& enumeraſſet/qui ex maritima gente iuiſſent a Phręgene ad Lunã;cuius laudes ſub Porſe
na ponit:& deinde enumeraſſet duas vrbes tranſcyminias;remotã quidē Pheſulas a Veien
tanis tranſcyminiis;etiam proximã eis Vetuloniã declarauit dicēs:iuxta hos Vetulonos eſ
ſe finitimos Veientes populos;inter quos ponit Sutrium/Nepe / & lacum Cyminiũ. Qua
re Vetulonia pars tetrapolis regiæ eſt iuxta lacum Cyminium & Veientes/qui ſunt proxi-
mi Etruriæ vt author eſt Liuius in primo ab vrbe condita.Plinius quoq; eandem Etrurię vr
bis regionem inſinuat/dum in.ii.naturalis hiſtorię ca.de miraculis fontiũ & aquarum dicit.
Aqs calidis Piſæ innaſcuntur ranę;ad Vetulonos vero in Etruria non procul mari : piſces.
Notat duo Plinius;ꝙ Vetulonia ſit in Etruria qđ de Piſis ſubticuit;& ꝙ Caldanis aquis in
naſcuntur piſces quod de Caldano amne Volturrenę veriſſimum eſt.Non dixit autem eam
eſſe maritimam:quia Vetulonienſes in mediterraneis cum Tuſcaniēſibus & Volturrenis
enumerat in.iii.naturalis hiſtoriæ cap.vi.Et Turrhenus donatus ea conſedit in mediterra

quia eius ager finitimus limiti Tarquinie͂ſiũ fluuio Blerano:tredecim milibus paſſuũ diſtat a mari Grauiſco. Vnde qui Vetulonium pro Itulonium in littore ſcribunt:ſomniant & nomen ſimul atq Prolemęũ corrũpunt vt demõſtrauimus in.xl.quęſtionibus Anniis:vbi & id expoſuimus:qđ Virgili⁹ in.viii.ęneidos de Luco ingẽti & ſede regia dicit.Haud procul hĩc ſaxo incolitur fundata vetuſto Vrbis Agillinæ ſedes:vbi Lydia quondam Gens bello pręclara iugis inſedit Etruſcis.

Sic enim exponitur:ſedes regia vrbis Agillinæ id eſt ciuis Agillini Meze͂tii:quia ibi accipit locum pro locato:& vrbe͂ pro ciue:ſicut in primo libro Ilium in Italiam portans:id eſt ciues. Non enim Lydia gens in iugis aut Agilla vrbe maritima:ſed vicina Tyberi vt Volturna & Vetulonia inſedit:vt ſupra ꝓbauimus.Quare ſola expoſitio vera hæc eſt.Sedes regia Turrhena ciuis Agillini fundata ſaxo vetuſto id eſt antiquiſſima ſub Iano: incolitur haud procul hinc ab vrbe Roma:qa eſt in Etruria ꝓxima Romę:quia teſte Macrobio in Saturnalibus vſq Coſas ab Oſtia dicit Etruria proxima Romæ:remota vero a Coſis ad Lunam. Ergo ſedes Volturna eſt in Etruria vicina Romæ:vbi Turrhenus & Lydia gens bello p̃clara a prĩncipio inſedit in iugis Etruſcis.i.Volturrenis:quia Volturreni ſunt cognomine Etruſci. Ex his ſequit̃ qđ pluries dixim⁹:Qđ nũc Viterbũ dicitur:olĩ regia tetrapolis Etruria dicebat̃. Nam ſi limites quæris:ipſa a tergo habet iuga lacũq Cyminiũ:a fronte Volſinienſes:a ſiniſtris Tarquinienſes:a dextris ſuam portionem Tyberis Troſſam vbi Turrhena & Mœonia deleta:Mænianus ager & oppidum Troſſulum deletum/& Troſſanæ vadus vti expoſuim⁹ in quęſtionibus Anniis.Calidę aquę & Caldan⁹ ex his amnis/piſcibus refertus:adhuc noĩe & remanet.Si quęris partes quatuor:adhuc nomina quatuor partibus ꝑſeuerãt vetuſta prolatione Volturna:& Vetuletum:a quo Vetulones & Vetulonia.Item para Tuſſa id eſt haſtata Tuſca:Et rurſus pons Arbanus cognomine pons ſancti Laure͂tii vbi Muſarnũ Herculis & a Luco Calumbum:vt ait Myrſilus:licet corrupte pronuntient Palumbum.Lucus ipſe veſtigia ſeruat:vt exponemus in tabula FAVL Faluceres.Sale vmbrone & pars lacus Volſinienſis Viterbenſium eſt.Viterbum quoq & eius ager vicinus eſt Sabinis:& proxim⁹ Cyminiis Veientanis populis.Et vt vnico argumento peruincamus:nuſq̃ in tota Tuſcia: ſed in ſolo Viterbo ſimul omnes partes deſcriptionis regię Volturnæ:Tuſſę:Vetulonis:Arbani:Fani:limitum:noĩm:locoꝝ:& ipſa noĩa atq loca collecta reperiuntur. Quare neceſſario conſequens eſt:vt qđ nunc a Deſyderio rege Viterbum dictũ eſt:ſit ipſa tetrapolis Etruria regia.Hinc eam in authoribus ſępe variato noĩe appellatam reperimus.Turrhenam ſedem poetæ nominant:& quandoq ab aliquo Larthe illã cognominant: vti Virgilius ſupra vocauit antiquã ſede͂ Agillini Mezentii in.viii.æneidos.Item in.vii.appellauit a rege patre Dardani Turrhenã ſedem Coriti ibi.Hinc illũ Coriti Turrhena a ſede ꝑfectum.Et Silius in.iiii. vocat a ſacro Fano & priſco Corito ſede͂ ſacratã priſci Coriti ibi.Ergo agit arreptis præceps exercitus armis Lydorũ populos:ſedeq ab origine priſci Sacratã Coriti:& reliqua.Dicit autem Turrhenã ſiue Volturnã ſedem fuiſſe ſacratã ab origine:qa Ianus pomœriũ illi & Fanũ primus ab origine ſacrauit/& regiã.xii.populorũ Thuſcię inſtituit:vt authores ſunt Fabi⁹ pictor & Cato & alii.Quandoq vocãt eã a toto vel a parte Volturnã:vt Liui⁹ ſæpe Fanum Volturnę:& Plinius Volturreni cognomine Etruſci circa Volſinos.Nonnunq̃ vocant eã a parte Vetuloniam:vt Sillius in.viii.lib.ibi.Mœoniæq decus quondã Vetulonia gentis.Et Plinius ad Vetulonos inquit in Etruria aqs calidis innaſcuntur piſces. Sæpe a parte Tuſſa Tuſcos vocãt & Tuſcam vrbe͂:vt Propertius in Vertũniana:Tuſcus ego,Tuſcis orior/nec pœnitet inter ꝑlia Volſinos deſeruiſſe focos.Et Ouidius in.iii.Metamorphoſeos de Lybaca. Qui Tuſca pulſus ab vrbe/exilium dira pœnam pro cęde luebat.Sæpiſſime tamen & in vſu fuit dici communi nomine Etruria vt ſupra expoſuimus.Hac ergo inſtructa inſtitutioe͂ ter

Locus Virgilianus.

Viterbum.

tia noſtra Etruſca iuuẽtus: quærentibus vbi ſit priſca Thuſcię regia regũ Etruria tetrapo-
lis: reſpondeant vbi nunc Viterbum: quia in tota Thuſcia nulli loco niſi Viterbo / conueni-
unt cunctæ ſimul collectæ partes deſcriptæ ab authoribus: vt patet irreuincibiliter perqui-
renti: examinanti: & nihil indiſcuſſum dimittenti.

Finitur tertia inſtitutio.

Eiuſdem fratris Ioannis Quarta Inſtitutio incipit: de excißis marmoribus.

SEX TABVLAE memoratu dignę exciſę marmoribꝰ extant de antiqta-
te & rebus Etruriæ. Duæ ſunt Libyſcillę: Duę Cybelarię: vna Tuſcaniẽſis
altera Arbana. Primę duę dictę ſũt Libyſcillę a loco. Eſt em̃ Libyſcilla regio
iuxta Vetuloniam: ex qua effoſſum eſt ad quantitatem ſemidigiti alaba-
ſtrum tranſparens: quod ſi contra ſolem opponitur: videntur ab intus al
bæ literæ quæ ita leguntur.

LIBYSCILLA VITVRGIA. Viturgiã alterã ꝓ oppido notat Ptolemęꝰ
longe ab iſta / circa Tyberim ſupra Ferentinum Othonis oppidum. Quare vel corruptus
eſt Ptolemæus: vt in multis aliis locis: vel altera eſt oppidum: altera villula Vetuloniæ
vbi Ceres ęgyptia primos panes cõfecit: quæ Libyſſa cognominata fuit: a qua locus Libyſcil
la: vt in tertia tabula videbitur.

De ſecunda tabula.

ALtera Libyſcilla tabula fuit aduecta / item alabaſtrina ad quantitatem ma
gnæ manus: quã idcirco incantatã appellabant: qa nũc ſine literis eminen
tibꝰ cernebaẽ: nũc ab intus cernebãtur ipſę lr̃ę: & nũc vnũ inde aliũ m̃etie
banẽ colorem. Quidam vero qa q̃dã male legebanẽ cũ ſæpiꝰ corio: & oleo
atq; aceto tergerẽt: numen ip̃m deleuerunt. In ea tabula ita exciſum erat.

FAVL Faluceres pellũt Agillũ tyrãnum. Vetulones hoſtiis placãt Vol-
turnæ Volturnũ. Agillæ ſtultitię ſuccedit Tarcõ & Ocnus. Sic Turrena
Ethuræ Lõghola ſancta manet: Etruſco quaterno populo.

Quo tempore hi verſus editi fuerint: e dicto Catonis excerpe poſſumus: q in fragmentis de
originibus hęc dicit ad verbũ. Etruſci gręcas lr̃as ſemp horruerũt / & ob id latinas ſuſcipere
noluerũt vſq; ad Cecinã Volturrenũ / magiſtrũ quadrigarũ & augurum principẽ: patrem
Menippi & auũ Menodori: quas ante illũ pater eius Volturrenꝰ: auuſq; Titus & Turrhenꝰ
proauus q̃q̃ Romanis principibus chariſſimi: ſemp renuerũt. Nam is Turrhenꝰ patre Elbio
Etruſcoꝝ regum vltimo: ad lacũ Vadimonis cæſo: eqdẽ ad reddẽdã vrbẽ Etruriã anno ſe-
cũdo Olympiadis cẽteſimę ac vigeſimę q̃rtæ allici potuit: ſed ad recipiẽdũ latinas literas nũ
q̃ perſuaderi potuit. Hæc Cato. Sane quidam nõ vulgariter exiſtimant hunc Menodorum

Mecœnatis pater.

fuiſſe patrem Mecœnatis: quia magno ardore ſemper ſecutꝰ fuit ꝑtes Iulii Cęſaris. Nam &
Appianus in. v. lib. de bellis ciuilibus ait Menodorum Turrhenũ: parata claſſe pro Iulio Cæ
ſare cõtra Põpeiũ iuniorẽ: ſupaſſe Menecratẽ nauali p̃lio. Cauſa aũt cur Turrheni nunc Vi
terbenſes partes Marianas & Cęſarianas ſecuti fuerint: facile habeẽ ab eodẽ Appiano in p̃io
libro: qa ſub Sylla ſoli Turrheni & Vmbri ꝓprio ſolo vexati ſũt: quare cũ Mariꝰ ex Aphrica
contra Syllam regrederetur: in Turrhenã adnauigans ad ſex milia Turrhenoꝝ vt ſcribit: ſi
bi adiunxit: cum hiſq; ad Cinnam profectus pergrate ad belli ſocietatem admiſſus eſt. Et de
his hactenus. ſatis eſt ab auo Menodori ſuſceptas literas latinas ab Etruria vrbe: paulo ante
Auguſtum & Mecœnatem / & ob id Etruſcos ea ætate inaſſuetos lingue latinę molli ac diſſo
luto ſtilo ſcripſiſſe: vt de Mecœnate in. ii. Saturnaliũ ſcribit Macrobius. Ergo qa molli ac diſ
ſoluto ſtilo hi verſus compoſiti ſunt: idcirco exciſi & editi fuerunt ætate Mecœnatis. Liceat
tamen cuilibet vt libet opinari. Exponamus igitur eos hoc pacto.

FAVL:quatuor literæ ſacræ ſunt Fani Volturnæ adhuc ita dicti.Eſt enim FAVL Voltur Faul.
næ ſubſidens campus/ab ipſa natura ſpectaculum/& luco q̄ aptiſſimum productus:vndiq;
quatuor cauis diſtinctiſq; collibus cinctus Arbano:Tuſſo:Vetuleto:& Volturno: vt egre=
gie deſcripſit Virgilius in.viii.æneidos cum Aeneam trāſito Minione inducit Egelido am=
ne luſtratū promeruiſſe allocutionē Veneris.Eſt autem Egelidꝰ riuus in reducta valle quar Egelidus.
to miliario a Fano ſiue Faul diſtans:adhuc nomē a frigiditate vulgo Fredanū retinens/ſicut
illi proximus Caldanum a caliditate.Itaq; Virgilius cum tranſito Minione qui decimo lapi Caldanus.
de diſtat a fontibꝰ Egelidi amnis Aeneam vidiſſe e vicino Fanū/& illi vicinas legiones Etru
ſcas inducit:ita Fanum ipſum deſcribit.Eſt ingēs gelidum/lucus prope Ceritis amnē: Relli
gione patrum late ſacer:vndiq; colles Incluſere caui:& nigra nemus abiete cingunt. Sylua=
no(fama eſt)veteres ſacraſſe pelaſgos Aruorū pecoriſq; deo:lucūq; diemq;.Omnes hæ par=
tes deſcriptionis Faul Volturnæ conueniunt:vt ad ſenſum cernimus.Faul em̄ eſt.xv. lapi=
de/itinere Caſſiano prope amnē Ceritis id eſt Minionē:vt recte Seruius expoſuit:quia is am
nis ad ius Ceritum pertinebat.Et hic Lucus & fanum Volturnæ/erat religione patrū Lucu
monū ſacer/non priuatis ciuibus tantū:ſed late omnibꝰ accolis/&.xii.populis vt ſignificat
Seruius.Erat enim Fanum Volturnę regium/Lucumonibus curia templū:ad quod teſte Li
uio indicebanť concilia.xii.populis.Cernimus eundē Faul cinctum vndiq; quatuor tetrapo
polis ipſius collibus vt diximus.Arbores crematæ ſunt/poſtq̄ Chriſti fides ſuſcepta fuit:iu
xta dei mandatū Deuteronomii.xii.cap.In Volturna adhuc eſt vicus/quem Seuaſtō pana
vocabulo pelaſgico dicimus:id eſt Auguſtalem Syluanum.Eſt enim Pan Inuꝰ Syluanꝰ idē: Pan.
teſte Seruio ſuper Aeneida & Georgica.Aruorum pecoriſq; deus Vertūnus Pomonus pa= Inuus.
ter Ianus Etruſcis erat:vt probauimꝰ in commētariis ſuper Vertūnianam Propertii in.iii. Syluanus.
antiquitatū Aeroſi.Itaq; duo argumēta ſunt/Faul veteres poſt Ianum ſecundo ſacraſſe pelaſ
gos:tū qa Volturnæ vicinus eſt campus Pelaſgi adhuc dictus:tū vel maxime ꝙ Auguſtalē
Syluanum Vertūnum vocabulo pelaſgico Seuaſton pana dixerūt. Vnde & vertūnus deus Seuaſtus
erat princeps Etruriæ:vt ait Varro in primo de lingua latina. Et hæc ratio ſoluens dubiū Pan.
tale.Cum locus Fani Faul dicatur/& in compluribꝰ nummis argēteis & ęreis id idē ſerueť: Vertūnus.
cur in quibuſdā vltima ſacra litera.p.ponitur:& ſcribitur Faup? Reſponſio in prōptu eſt: qa
duobus dicatū erat Fanū:ſcilicet Lucumonibus quibus erat curia tēplum:et Aruorū peco=
riſq; deo Pomoni Syluano.Primo modo diciť Faul id eſt Fanum almę Volturnę Lucumonū
Secūdo modo Faup.id eſt Fanum almæ Volturnæ Pomoni:aruoꝝ pecoriſq; dei: dicente eo
dem deo in Vertumniana Propertii de ſeipſo.

Paſtor & ad baculum poſſum curare:vel idem Serpiculis medio puluere ferre roſam.Nā qd
ego adiiciā:de quo mihi maxima fama eſt.Hortorū in manibus dona probata meis? Ergo eſt
Faup Fanū almę Volturnę Pomoni:aruorum pecoriſq; dei:vt in dictiōe Pomonus & Pomo
na vidimus inſtitutione prima.Ab his quatuor ſacris literis introitus Faul ſiue Faup diciť
in contractibus porta quadriętra:quia quatuor æreis denariis inſculptę erant iſtæ quatuor
literæ:dum ſacraretur.Teſte enim Plutarcho in vita Romuli: Etruſci ſacrant Olympum
myſteriis & literis quibuſdam. Q; ſi excellens ſit locus/æreis literis ſacrant:vt de ilice Lu= Ilex.
ci Vaticani Etruſci:Plinius ſignificat in.xiiii.libro naturalis hiſtorię:ca.lxi.dicens: Vetuſti
or vrbe in Vaticano eſt ilex:in qua titulus literis æreis Etruſcis:religione arborem tum di=
gnam fuiſſe ſignat.Hāc ilicem vaticani inter ſanctum Petrum & caſtrum ſancti Angeli fuiſ
ſe memoria antiqua ſeruat:quā Eugenius pontifex Maximus:in valuis eccleſiæ ſancti Petri
æreis exculpſit:vt patet aſpicienti valuas æneas.

FALVCERES ſunt Fani ciues:circum fanū incolentes:Arbani:Tuſſi:Vetulones:Voltur Faluceres.
reni:vt dictione Falucer & Luceres in prima inſtitutione vidimus. Vetulones hoſtiis
placant Volturnæ Volturnū.Dictione Volturna diximus de Iano Pomono Volturnę deo

Vetuletũ. principe. Vetulones / Vetulonia & Vetulonienſes: deriuationem habẽt a Vetuleto / vna ex
quatuor partibus tetrapolis Etrurię / vt in ſuperioribus expoſuimus. Et in .xl. quæſtionibus
Anniis copioſe probauimus. Placant autem ſacrificio expiatiuo: quo expiauerunt vrbem &
luſtrauerunt exercitum ab impietate Mezentii.

Mezentius. PELLVNT Agillum tyrãnum. Agillũ tyrãnum appellat Mezentiũ Larthẽ Etrurię regię:
Agillus. cuiꝰ impietate atqꝫ crudelitate diutina feſſi ciues: illũqꝫ ad ſupplicia expoſcẽtes: fugatum vi
derũt: vt hiſtoriã integrã in .viii. ęneidos: Euander refert Aeneę: quẽ ad Lucumones ꝑ auxi-
liariis legionibꝰ mittebat in Lucum ingentẽ ſiue Fanũ Volturnę: vbi congregati erãt: & in
cuiꝰ latis aruis Turrheni & Tarcõ rex tutis tenebãt caſtra locis. De hoc Tarcõte ita ſubdit
Tarcon. Agillę ſtultitiæ ſuccedit Tarcõ & Ocnus. De vtroqꝫ loqtur Virgilius. De Tarconte qdẽ re
ge: qui legiones dedit æneę cõtra Turnũ & Mezentiũ / loquit̃ pluries in .viii. æneidos & in .x.
Ocnus De Ocno vero cõditore Mantuæ in .x. dicit. Ipſe quoqꝫ patriis agmẽ ciet Ocnus ab oris Fati
Tyberinus dicæ Mantus: & Thuſci filius amnis: id eſt Tyberini: qui ante Mezentiũ Larthes fuit Etru
riæ & contra Glaucum filium Minois apud Albulã dimicãs in fluuiumqꝫ ſubmerſus nomẽ
Tyberi dedit: vt in Anniis quæſtionibus: & in commentariis ſup tertiũ fragmẽtũ Catonis
Tarcontes ꝓbauimus. Sane ſciẽdũ eſt / tres fuiſſe Tarcõtes. Primꝰ fuit filius Turrheni Męonis / & frater
tres. Traſimeni: vt Beroſus in .ii. antiquitatũ in Genealogiis notat. Huic teſte Strabone in .v. lib.
Tarquinæ. pater ob prudentiam: condẽdarũ .vii. vrbiũ miniſteriũ delegauit: & inter eas a ſe nobilẽ Tar
quinas vrbẽ poſuit .xv. vt cernimus lapide a Fano Volturnæ. Hæc enĩ tria .xv. lapide a Vol
turna diſtant: a fronte Volſinæ: a ſiniſtris Tarquinæ: & a tergo Minio itinere Caſſiano. Se
cundus Tarcon fuit: qui Euandro Palatinũ collem permiſit: & vt Solinus in Collectaneis ſi
gnificat: Cacum in vincula coniecit. Hunc teſte Manethone ſecuti ſunt Larthes Etrurię Ty
berinus pater Ocni: & Mezentius. Quo fugato ſucceſſit tertius Tarcon & poſt eum Ocnꝰ:
vt Virgilius inſinuat: & Manethon exprimit: & hæc exciſa tabula teſtatur: & nos in hiſto-
ria Etruſca narrauimus.

Sic Turrhena Ethuræ Lõghola ſancta manet. In tabula Turrhena Ethuræ cum aſpiratione
ſunt ſcripta: cum ſine aſpiratione hoc loco ſcribi debuiſſent: vt in prima inſtitutione ſignifi
cauimus. Sed ea ætate vt diximus / Etruria vtebat̃ molli & diſſoluto ſtilo & orthographia.
Longola dicitur a vico lõgo: ſicut Vetulonia a vico eius Vetuleto. Eſt autẽ idẽ para & Lõgo
Longola. la. Nam vt ait Samuel talmudiſta: quos græci & latini vocant Perſas: Aramei & Hebræi vo
Par. cant a dignitate principatus parazim: id eſt haſtatos conſulares. Par enim haſtam & ſceptrũ
Aramei vocant: quia antiquitus haſta pro ſceptro & corona reges vtebantur: vt aſſerit Tro
gus & Iuſtinus vltimo epitomate. Græci vero Longen vocant haſtam: & Longolam haſta-
tam. Quare pars Etruriæ dicta vocabulo vetuſto para Tuſſa: eandem Pelaſgi qui ſacraue-
rũt Fanum lingua ſua dixerũt Longolã Tuſſam / ad diſtinctionẽ Tuſſæ Nanæ. Latine itẽ di
cimus haſtatã Tuſcã: vt copioſius fuit expoſitũ in .xl. Anniis quæſtionibus. Latini vero abſo
lute Tuſſam ſiue Tuſcam ꝓnunciant: vt in prima inſtitutione abſoluimꝰ. Longola antem ẽ
duplex. Vna in Latio ſecꝰ mare / in Volſcis circa Tarracinã: vt Liuius inducit in .ii. ab vrbe
cõdita. Ergo quia in Latio eſt ſcribi debet ſine aſpiratiõe Longola a longitudine dicta. Hæc
autem noſtra / qa nec vicus ille lõgitudinẽ habet: nec eſt in latio: & per interp̃tationẽ potius
Para dicit̃: idcirco cũ aſpiratiõe dicit̃ Lõghola ĩ tuſcis trãſcyminiis, de qua Liuiꝰ in nono ab
vrbe cõdita dicit. Poſtero die repetitis auſpiciis dictator Papyriꝰ: cũ legiõibꝰ nuper conſcri-
ptis ad terrorẽ Cyminiã ſyluã traducti exercitꝰ ꝑfectꝰ ꝑuenit ad Lõgholã. Et acceptis a con
ſule Martio veteribꝰ militibꝰ explicauit acies: nec hoſtes detractauere pugnã. Quidã iuuenis
ex Flaminia ſupioribꝰ ãnis cũ publice diſputatiões quotidie de hac p̃ria fierẽt: dixit Liuium
loqui de Lõgola Latii; qa dictator Papyriꝰ dictꝰ fuit ꝑ bello Sãnitico; cui p̃erat cõſul Martiꝰ

vt ſcribit Liuius:& non pro bello Etruſco trãſcyminio:cui pręerat.Q.Fabius ad lacum Va
dimonis. Vnde & veteres milites a Martio non a Fabio accepit.Dicebatq; ꝙ putabat eſſe ve
rum/ꝙ eodem tempore Papyrius in Samnio pugnabat:quo & Fabius in Etruria ad lacum
Vadimonis: & ideo non potuiſſe intereſſe Papyrium pugnæ tranſcyminiæ ad Longolam.
Huic reſpondimus primo falſum eſſe ꝙ eodem tempore fuerit vtrobiq; pugnatum:quia lite
ra Liuii eſt in contrarium.Finita enim pugna Etruſca:ſubinde inquit pugnatum eſt in Sam
nio.Q; vero accepit veteres milites a Martio conſule:equidem verum eſt. Sed vt ait Liuius
ad Longolam vbi expectabat eos recepit cum legionibus ad hũc Cyminiũ terrorem nouiter
conſcriptis:& vbi explicauit acies contra hoſtes ibi paratos.Porro hoſtes parati nõ erant in
maritima Lõgola cum nullum ibi eſſet bellum:ſed in remotis montibus Samnii & Cyminiis
Quare conuincitur/vt ſi nullum bellum/nullus hoſtis erat in maritima Longola: ſed actu
pręſens in Etruſca vtiq; Papyrius non explicauit acies in Lõgola maritima Volſca ſed Etru
ſca.Quod vero obiecit ꝙ creatus eſt Dictator pro bello Samnitico:conſequens eſt vt nõ pro
bello Volſco:& ob id nec ad Longolam Volſcam explicaſſe acies.Et cum pro his adductꝰ eſ-
ſet Liuius:& hæc ibi lecta:multa ille iuuenis ſubmurmurans:dixit:ſe in futura diſputatio-
ne omnino probaturum:ꝙ nullo modo Papyrius interfuit bello Etruſco:Sed cum in palatio
dominorum vbi res gerenda eſt/non affuiſſet(nam in Peruſiam feſtinauerat)noſter Vetulo
nienſis Ser Thomas Veltrinꝰ vices illius accepit:& his validiſſimis argumentis obiecit. Pri
mo quia pœna capitis mulctabatur Dictator:ſi iniuſſu Senatus:alio proficiſceretur:q̃ in pro-
uinciam ſibi delegatam:quæ Papyrio Samnium erat decreta.Reſpondi primum ꝙ iuſſu Se
natus id fecit:qui teſte Liuio nuper atq; nouiter legiones conſcripſerat pro terrore tranſcy-
minio nõ ſamnitico. Et ideo dictator ad eam Lõgolam illas deduxit: vbi erat terror tranſcy
minius.Et ita iuſſu ſenatus illo traduxit legiones.Deinde argumẽtum in eum ſic verti.Pœ-
na capitis erat alio deſcriptas Legiones ducere:q̃ in prouinciam pro qua conſcribuntur:aut
alibi pugnare & explicare acies.Porro non fuit Papyrius dictator creatus pro bello mariti-
mo Volſco & Longola Volſca:neq; Senatus nouiter ſcripſerat Legiones pro terrore Samni-
tico vel Volſco:ſed tranſcyminio.Quare nullo pacto has legiones duxit in Samnium: neq;
in Longolam Volſcam:neq; ibi explicauit acies vbi nullum erat indictum bellum: ſed bene
hæc omnia conueniunt Longolæ trãſcyminię vbi hoſtes parati Etruſci & finitimę Vmbrię:
vt ait Liuius:cuius terror percuſſerat vrbem:& Senatũ coegerat ad nouiter Legiones cõſcri
bendas:quibus actu indictum bellum & non Longolæ Volſcæ. Secunda obiectio fuit iſta.
Vnuſquiſq; triumphat pro bello quod geſſit.Porro Fabius triumphauit ob egregie perdo-
mitam Etruriam:& non Papyrius:vt ibidem Liuius eſt author.Quare Papyrius non geſſit
bellum Etruſcum.Ad hoc reſponſum fuit:aliud eſſe bellum gerere:aliud ſuccenturiari. Cõ
ceditur igitur ꝙ Papyrius non geſſit bellum Etruſcum: ſed Samniticum:& ideo vterq; de
ſuo bello triumphum retulit. Ante tamẽ bellum Samniticum quod ſubinde geſtum eſt vt
loquitur Liuius:territa vrbs de profectione.Q.Fabii qui teſte Liuio dicto in Sutrio Papyrio
dictatore:tranſgreſſus fuerat Cyminia iuga circa lacum Vadimonis:mox conſcripſit legio
nes ad ſuccenturiandum Fabio:quia vt ibi exprimit Liuius terror fuit vrbis: ne ſubito co-
hortibus Etruſcis & Vmbris exercitus intercluderetur:quia vt patet ad oculum:Fabius cũ
exercitu ſtans in hac planitie:habebat a fronte Volſinenſes:a ſiniſtris Tarquinẽſes:a dextris
Etruſcos & Vmbros Tyberinos:a tergo ſola iuga Cyminia verſus Longolam:quæ niſi legi
onibus Romanis cuſtodita fuiſſet: funditus intercluſus fuiſſet exercitus: & non potuiſſet:
vel retro referre pedem:neq; a fronte aut dextris vel a ſiniſtris procedere.Et ideo clare dicit
Liuius:ꝙ ad hunc terrorem tollendum:nouiter conſcripſit legiones Senatus:cum quibus
profectus peruenit ad Longolam tranſcyminiam dictator:& explicauit acies ad ſuccẽturiã-

dum & cuſtodiendum iter tranſcyminiū:ne intercluderetur exercitus:& non ad pugnandū iuſti more belli. Tertio ſic obiecit. Hæc pugna tranſcyminia pugnata fuit vſqꝫ Peruſiam:qa induciarum fregerat fidem:vt ibi ait Liuius. Ergo non fuit ibi Papyrius:qui pugnabat ī Sānio. Reſpōſum eſt:ꝙ conſequentia eſt falſa:ſimul & adſumptum. Conſequētia quidem/quia fuit ibi Papyrius(vt diximus)anteq̄ pugnaret in Samnio:quia ſubinde ac perdomita Etruria:ipſe geſſit bellum Samniticum. Adſumptum quoqꝫ falſum eſt:ꝙ ea pugna tranſcyminia eo anno pugnata fuerit vſqꝫ Peruſiam:aut ꝙ Peruſia induciarum fregerit fidem:quia teſte ipſo Liuio ibidem: egregie perdomita Etruria regia:non proceſſit ad Volſinienſes a fronte Fabius:nec a ſiniſtris ad Tarquinienſes:nec a dextris ad alios Tyberinos Etruſci nominis & Vmbros:ſed ſequente anno illos Decius conſul ſubegit. Quod vero ait pugnam Trāſcyminiam pugnatam vſqꝫ Peruſiam:vtiqꝫ Liuius non affirmat: ſed per opinionem refert dicēs ꝙ quidam id aiunt. Et ideo tanq̄ veritati non cohærens opinio reiicitur. Hactenus de Longola id eſt Para Tuſſa:de qua exciſus lapis dicit:ꝙ ſit expiata impietate Mezentii & ſuccedētibus religioſis Tarcone & Ocno. Longola Turrena vrbs Etruriæ manſit ſancta id eſt pia ex religionibus vt prius dedita.

Sequitur.

Quatern⁹ Po. Etruſc⁹ — ETRVSCO QVATERNO POPVLO. Quatuor partibus conſtabat tetrapolis Etruria vt diximus:Arbano:Vetulonia:Para Tuſſa:ſiue Longola haſtataqꝫ Tuſca:& Volturna. Et ideo referens ad has quatuor partes Helius Spartianus dixit ꝙ Antonini pii omnes ędes in tota Etruria examen apum compleuit:quia in qualibet parte vrbis Etrurię paternas ędes habebat. Erant aūt abſqꝫ mœnib⁹ quatuor magna oppida vſqꝫ ad Deſyderium regem vt dicemus in. v. tabula. Et ideo quaternus Etruſcus populus dicebatur:Et ſeorſum enumerabātur:Arbani:Tuſcanienſes:Vetulones:& Volturreni:vt patet in. iii. naturalis hiſtorię capi. vi. Plinii:& in Myrſilo de origine Italiæ. In authoribus vero hiſtoricis & poetis:confunduntur nomina:quia interdum totum pro parte:interdum pars pro toto accipitur.

Finit ſecunda tabula Lybiſcilla.

Tabula tertia vna ex Cibelariis.

Cibelariæ tabellæ. — DVæ tabulę exciſæ Marmoreæ quæ Corſettus repperit:Cibelariæ iccirco dictę:ꝙ in p̄diis turſitæ Cibelis:& colle eius hactenus Cibelario dicto:repertę ſunt:vbi paulopoſt aſtante curia quę cū beatiſſimo Alexandro. VI. Pont. Maxi. Viterbū ſe contulerat:effoſſæ fuerunt triūphales ſtatuæ vetuſtiſſimę:minio illitę:Cibelis:Iaſii:Armonię:Veſtalis:& Electrę. Sub ſtatua Iaſii carmen rhythmicū:antiquis literis & verbis Etruſcis exciſum:in latinum ita vertitur.

Iaſio acclamauit Herculeus:Dux inuicte:inuicta corona:

Anno ętatis ſuę trigeſimo octauo. Sub Cibele hoc carmen exciditur:ita dicens.

Veiuzo hoſpita Iſis: Hoſpitata eſt epulatrix

In domo Tylę ſponſę decoræ regis Sypi: Anno ætatis eius qninto decimo.

Prima igitur tabula marmorea magna/exciſa ē literis Græcis/& vetuſta orthographia Gręca:cuius hæc eſt in latinum traductio.

CORITINA deſponſatio cum Electra Atlai Kityi:iam dudum pertranſiuerat.

ET MAXIMA Iſis frumentaria atqꝫ Panifica/conceſſit ad nuptias Iaſii filii Coriti:in habitaculum turritæ Cibelis ſponſæ Iaſii:in prędio Cibelario/ad fontem Cibelarium:paulo ſub Vadimona palatia.

ET PAVLO poſt a ſcelerato fratre Dardano Iaſi⁹ male periit/in agro Iaſinello:ad Thermas Iaſinellas in Theiſcis.

ET QVIDEM iſta regia fuit reparata primum quidem a Pipino/poſterius vero a Marſia Turrhenis principibus:ad æternam gratiam & monumentum rerum.
LAPIS vetuſtiſſimus repertus ſub his verbis.Omnium primus Cameſes cum patre ſuo Iano: & Ry Comero Gallo: Vetulonos colonos ſupra balnea ſtatuit. Et poſt puſillum iuxta iſtos caſtellum fundatum fuit a Libyo Aegyptio:qui cognominatus eſt Hercules Celſus. Sed ante hunc Herculem Celſum:Sabatius Sangny pater Sabinorum atq; Samnitum:villam poſuit in Volturrenis Troſſis in Celeni regione.

Altera tabula Cybellaria:in ordine quarta:hæc eſt.

EPIGRAMMA Araratheum in Vetulonia repertum ad portam Vetuleti:ſub his verbis:Omnium primus Cameſes cum patre Iano & Ry Comero Vmbro patre Vmbrorum dedit Vetulonos habitatores ante Balnea.Iuxta hos poſuit munitionem Libyus Aegyptius:cuius prēnomē Hercules Celſus:& prius iſto Hercule Celſo Saturnus Sangny dedit munitionem in ferocibus in bello: & caſtellum Camſancti ſiue panos Seuaſti:& caſtellum Feneſtrę:& caſtellum Lucernę. Hucuſq; tabulæ Cybellariæ:tertia quam Corſettus afferre pollicitꝰ erat funditus periit. Vnde has duas breuibus exponemus.

Prædictarum tabularum expoſitio.

HAs igitur tabulas quærendo exponemus.Principio quæritur.Si Etruſci ſemper horruerunt literas Græcas & diſciplinas:vt ſupra fuit expoſitum:cur has antiquitates Græcis literis ſeruandas tradiderunt? Ad hoc ex dictis ipſius Catonis reſponderi poteſt.qui teſte Plinio in.XXIX lib.naturalis hiſtoriæ cap.I.ad filium ſcribens:his verbis vtitur. Dicam de iſtis Græcis ſuo loco Marce fili/quid Athenis exquiſitum habeam:& ꝙ bonum ſit illorum literas aſpicere non perdiſcere. Vincam nequiſſimum & indocile genus illorum. Et hoc puta vatem dixiſſe: Quandocunq; iſta gens ſuas literas dabit:omnia corrumpet.Hæc Cato vt Plinius refert.Itaq; quoniam bonum eſt Græcas literas aſpicere non perdiſcere:vtiq; Etruſci ad perdiſcendas eorum literas & fabulas atq; mendacia magis q̄ diſciplinas nunq̄ inclinati fuerunt:ſed bene recteq; aſpexerunt illas:& permiſerunt vt patriæ antiquitates ſcriberentur literis Græcis & latinis:quia niſi ad honorem non pertinebat hoc genus ſcribendi.

Græcas literas non perdiſcendas eſſe.

SECVNDO Quæritur quo tempore fuerunt exciſa. Reſpondetur: ꝙ coniectura eſt circa tempora conditionis Romæ has tabulas fuiſſe permiſſas ſcribi literis Etruſcis. Nam teſte Archilocho in epitheto temporum:ſuper quem iam commentaria confecimus poſt euerſionem Troiæ: aliis & aliis temporibus octo Homeri claruerunt: quorum qui eximius poetarum eſt:fuit ipſi coætaneus & vicit Olympico certamie:Olympiade.XXIII. quæ fuit circa.XXX.annum Numæ Pompilii:vt patet in Euſebio.Eo anno vt aſſerit:fuit ipſi ius tributum emendandi literas ſimul & linguam Græcam: quas ſemibarbaras & rudes Cadmus retulerat in Græciam. Quare hæ tabulæ pauloante Numam exciſæ fuerunt: quia ruditatis antiquæ ſunt plenæ. Nam orthographia eſt vetuſta: quia Vetuloniam ſcribit per ου. &. ε. doctrina Homerica poſtea ſcribitur per. β. &. η. βητουλονια

Homeri. VIII.

Rurſus ſcribit Sangyn: per. στη. cum per duplex. ττ. ſcribendum dictauerit Mæon Homerus. Similiter poſt Marſiam & Pipinum larthes Etruriæ fuiſſe exciſas: tabulæ ſunt teſtimonio: quæ illos nominant. Floruit autem Marſias Etruriæ larthes: quinto & ſeptuageſimo anno ante Romam vrbem conditam: vt probauimus in Etruſca hiſtoria & Chronographia: quam contra Euſebium: & alios corruptores publicorum temporum conſcripſimus. Quare poſt Marſiam: & ante Numam circa conditionem vrbis Romæ: exciſa ſunt hæc marmora.

Atlantes tres.

TERTIO Quæritur quis fuerit hic Atlas & coritus. Reſpondetur iuxta Seruium ſuper. VII. æneidos: tres fuiſſe Atlantes. Primus maximus: Maurus dictus: quia teſte Diodoro ſiculo in. IIII. lib. in Mauritania obiit. Poſtremum ſibi finxit Græcia mendax. Inter hos fuit Atlas Italus ſocer Coriti & pater Electræ: quem Aramei ac diuinę literæ vocant Kitym id eſt Italum: a quo Italia primo nomen habuit circa Tyberim: in quo ſunt loca a Siculis qui venerunt cum Italo a Sicilia primum habitata / Phalaris & Pheſcennium: & circa Tybur Sicilienſia: vt ait Dionyſius in primo libro. Vnde tam in Latio q̄ agro Etruſco vallis Sicania & loca Sicania ſunt. Hic Atlas Italus / fuit frater Heſperi regis Hiſpanię: quem teſte Igino & Beroſo ab Hiſpania pepulit ī Italiam: quo tempore / quia Larthes Etrurię poſthumus in cunis erat: qui nomine dicebatur Cambo: vt in. II. &. V. antiquitatum dicit Beroſus: & cognomine vocabatur Ianus iunior: vt Iginus & alii ſignificant: vbi ſcribunt: Iani ope atq; permiſſu Italum condidiſſe Capenam: idcirco infantis tutelam in Turrena ſede ſuſcepit Heſperus: & ob id: vt ait Iginus: tam Hiſpania q̄ Italia Heſperiæ: ab eo dictæ ſunt: & non ab Heſpero ſydere quo nauigant in Italiam & Hiſpaniam: ſicut ſomniat Græcia mendax: quia eadem ratione Gallia eſſet tertia Heſperia: quia eo ſydere nauigant in Galliā. Itaq; hic dicitur Atlas Kitym id eſt Italus pater Electræ: per diſtinctionem ab aliis duobus Mauro & Græco. Coritus autem hic dicitur Ianus iunior / pater Dardani & Iaſii. De his vt Iginus: ita ante illum Fabius Pictor de origine vrbis Romæ ita dicit. Prima origo Romæ fuit collis capitolinus / a Saturno cultus & Saturnia dictus. Sequens hunc Auentinꝰ fuit habitatus ab Atlante Italo: e Sicilia illo aduecto contra fratrem ſuum Heſperum: in cuius tutela erat Etruriæ imperium: adhuc Iano puero & immaturo ad munera regia & regni. Porro Italus dimicare: a Iano & Etruſcis prohibitus: in Auentino conſedit: ad cuius radices iuxta Tyberim ope atq; conſilio Iani: Capenam oppidulum condidit: & regionem eius permiſſu Italiam dixit. Mox Heſpero fratre rebus humanis exempto: Italus in tutelam Ianum & Etruriam ſuſcipiens: omnem regionem circa Tyberim vltro citroq; a ſe Italiam dixit extinctis aliis cognominibus priſcis. Ab hoc loco Fabii Seruius ſuper æneida ſcribit Italum cum Siculis in loca circa Tyberim veniſſe / & a ſe Italiam primo dixiſſe: eſſeq; argumento loca dicta Sicilienſia vel Sicania. Similiter & Solinus / vt Tortellius noſter Aretinus ſcribit: ab hoc Fabii loco excerpſit / Italum iuxta Tyberim ædificaſſe Capenam ope / conſilio / & auxilio Iani: a qua portæ Capenæ nomen fuit. Sequitur vero Fabius de tertio colle Palatino: q̄ fuit tertius in origine vrbis Romæ: ſic dicens. Suſcepto Italus Italiæ imperio: tum filiam ſuam Romam nomine: Aboriginibus & Siculis in Latio præfecit. Quæ Capena relicta: Palatinum collem medium tenuit: & oppidum Romam condidit in eius vertice vbi hæret exquilino. hæc Fabius. Ergo Italus Atlas / eſt qui in hoc loco ſcribitur pater Atlantis Electrę: & ſocer Coriti Iani: cuius in regia Thuſcorum & Italiæ ſede tutelam ſuſcepit: & illi filiam ſuam infantulam Electram vxorem pro futuro imperio locauit: vt Beroſus in quinto antiquitatum exprimit / ſuper quem exigemus comen

Marginal notes: Italus. — Heſperiæ. — Coritus. — Capena. — Roma.

taria.Et notandum ꝙ Iano huic vt diximus nomen fuit Cambo:& dignitatis nomen Coritus id eſt Iuppiter:vt probauimus ſuper Beroſum & in Anniis queſtionibus: in quib⁹ expoſuimus vrbes & oppida quæ condidit in hac Turrhena ſede.

QVARTO Quæritur vbi regnauit Italus Reſpondetur ꝙ regnauit in Etruria terra poli.Id probatur argumẽtis communibus:propriis:& authoribus.Commune argumẽtum eſt:quia vel regnauit circa Tyberim in Capena:vel circa Tyberim in Volturna quę Etruria regia.Circa enim Tyberim conſedit cum Siculis:& eam regionem a ſe nominauit Italiam vt Seruius & cæteri conſcribunt.Porro non regnauit in Capena:quia non potuiſſet dici rex Italię ſed Latii regulus.Nam ante Romanorum imperium a tempore Iani & deinceps ſolum penes Thuſcos imperium totius Italiæ fuit cuius regia fuit Volturna nec quiſpiam potuit eſſe regul⁹ in Italia:niſi permiſſu Larthis Etruriæ:vt Fabius Pictor ſcribit:& nos in commentariis noſtris ſuper eum:& quæſtionibus Anniis copioſe probauimus.Quare in regia Volturna regnauit.Alioquin/non modo non potuiſſet dici Italiæ rex:ſed ne regulus quidem.Aliud commune argumentum eſt:authorum dicentium ꝙ ibi regnauit circa Tyberim Italus/vbi fuerunt vrbes ante Pelaſgos habitatę a Siculis: vt Capena & circa Tybur loca.Cęterum in Thuſcia Veientana/circa Tyberim ſunt Phe ſcennium & Phalaris vrbes:ante Pelaſgos habitatæ a Siculis:vt aſſerit Dionyſius Halicarnaſſeus in primo lib.Quare Italus commune imperium tenuit circa Tyberim/vltro ĩ Latio/citroq; in Thuſcia.Sed nullus ante Romanorum imperium regnauit citra Tyberim in Thuſcia/ſimulq; vltra in Latio:niſi Larthes Etruriæ:vt omnes concedunt qui de imperio Thuſcorum poſt Ianum ſcribunt.Quare Italus haud dubie fuit Larthes Etruriæ.Tertium cõmune argumẽtum ſumitur ab externis authoribus ex vocabulo Kityn. Sint igitur hæ pro hoc argumento inſtitutiones.Diſtant Cetym & Kityn.Nam Cetym eſt vrbs Macedoniæ/adhuc dicta terra Cetym:de qua in primo libro Maccabęorum dicitur.Alexander Philippi Macedo/egreſſus de terra Cetym:percuſſit Darium regem Perſarum.Porro Kityn fuit Italus Atlas: vt hæc tabula indicat:& Beroſus in.V.antiquitatum teſtatur:& Aramei atq; Hebræi aſſerunt.Vnde a Kityn/id eſt Italo diuinę literæ Italiam dicũt Kityn.Et in ſeptẽ locis diuinę hiſtoriæ ponit̃ Kityn/ſcilicet Gene.X.ca.Et Nũeri.XXIIII.Bis quoq; Kityn vocat Eſaias cap.XXIII.ſemel ca.vlt.Semel Hieremias ca.II.Semel Ezechiel.XXVII.Codices qdã latini mẽdoſi ſunt in quibuſdã his locis.Scribunt eñ Cetym pro Kityn:quia Kityn eſt ſcribẽdũ:vt patet in textu Hebręo.In his igit̃ ſeptẽ locis.LXX.interpretes Kityn interpretant̃ Italiã:diuus vero Hieronymus quãdoq; interpretatur Italiã:quãdoq; propriũ nomẽ Itali in ſua lingua reliqt:vt eſt illud Hieremiæ.II.cap.Ite in Kedar & ad inſulas Kityn:& videte quia gens non mutauit deos ſuos: Iſrael aũt mutauit me in idolũ.Vbi ſeptuaginta ita interpretant̃.Ite in Cedar & ad inſulam Italiã:quia gens nõ mutauit deos ſuos.Appellat aũt Hieremias Italiã inſulã:quia vt cernimus: & Liuius in.V.ab vrbe cõdita dicit:Italia inſtar inſulę cingit̃ ſupero & infero mari.Nõ mutauit autem deos ſuos in Etruria tantũ:quia teſte Myrſilo & Dionyſio Halicarnaſſeo:ſoli Etruſci nõ mutauerũt deos ſuos vetuſtiſſimos Vadimona: Vertumnũ: Horchiã & Razenuũ:cũ his differant ab omnibus etiã thuſciæ populis vicinis:nedũ Italiæ & Mæoniæ.Alia inſtitutio ſit ꝙ Hebræi periti Romanos vocãt Romanym:Italos vero circa Tyberim dicũt Kityn:quia Italus q & ꝓprio noĩe Kityn dictus eſt:ſolũ circa Tyberim conſedit & regnauit vt expoſuimus.Ex his inſtitutionibus hoc commune argumentũ venit.Ibi circa Tyberim regnauit Italus:vbi gens ſeruauit ſemper vetuſtiſſimos deos ſuos.Quæ cum ſola gens Etruſca regia fuerit:vt authores docẽt:neceſſario ſequit̃

Italum regnaſſe ĩ Volturna.

Italus Larthes.

Cetym Kityn.

Italia inſula

vt in tetrapoli Etruria regnauerit Italus. Sequuntur argumẽta propria: ab eius proprio
nomine: cognomine: nominibus filiarum ſeptem Pleiadum: & vxoris eius Pleionæ. Ibi
enim regnauit Italus: vbi locis & titulis impoſuit nomen ſuum proprium & cogno-
mina: quia ad fulgorem ac memoriam rei geſtæ: veteres imponebant ſua nomina
montibus: fluminibus: & locis aliis: vt in quarto antiquitatum Beroſus dicit: & nos in
commentariis ſuper eum probauimus. Et ideo a nominibus eſt validiſſimum hiſtoriæ
argumentum: vt Liuius arguit de amplitudine imperii Thuſcorum in quinto ab vrbe
condita. Cæterum nomen proprium Itali in ſola tetrapoli Etruria permanet. Tota eñ
pars Volturnæ ſuperior dicitur Stic Kity Aryn: id eſt domicilium Itali ſublimis: vt tal
mudiſtæ interpretantur. Et circa extima parazoli Volturnæ: tituli ſeptem ſunt: inſcri-
ptis literis Etruſcis: qui latine dicunt. Tituli patriæ Kytei: hic ſunt ad memoriam. Mon
ti quoq; ac riuo ſubcyminio Volturnæ / Ry Arlao eſt cognomen: vulgo Ry Tlao. Duo-
bus collibus / alteri in ſubcyminiis / alteri circa lacum Volſinienſem / nomen eſt vulgo
Mon Taliano / pro Italiano: quia vulgus Etruſcum ſæpe truncat primam ſyllabam in no
minibus gentilibꝰ & localibus: vt pro Philippo: Nicolao: Ogygiano Ry Oſiri: Ry Atlao
Italiano: proferimus Lippum: Colaum: Gygianum: Ry Syrim: Ry Talum: Talianum.
Lacus quoq; Volſinienſis a Plinio in ſecundo naturalis hiſtoriæ dictus eſt lacus magnus
Italiæ. Aut ergo genitiuus iſte Italiæ / conſtruitur appoſitiue ab iſto nominatiuo lacus
in habitudine denominationis communis Italiæ aut propriæ. Non communis: quia fal
ſum eſt in communi Italia hic ſit lacus magnus ſed valde paruus. Quare conſtituitur in
habitudine propriæ denominationis: ſecũdum ꝙ antiquitus a propriis limitibus ſuis de
nominationem habuit. Finiuntur enim limites ipſius lacus a fronte & dextris cum Vol
ſinienſibus: a ſiniſtris cum Tarquinienſibus: in quibus connumerantur Tuſſi Nani: & a
tergo cum Etruſcis. Vnde & oppidum in ore lacus deletum a Romanis: quod adhuc no-
ſtrum eſt: & nomen illi Cort: Noſſa: Liuius in. VI. ab vrbe condita dixit eſſe Etruſcorum
nõ Tarquinienſiũ. Quare a limitibus denominationes habet / & dicitur lacus Tarquiniẽ
ſis & Italiæ: at Volſinienſis ab eodem Plinio. Deſyderius quoq; rex: cum totũ lacum Vi-
terbenſibus decreto reſtituit: rationem reddidit quare lacus magnus Italiæ dictus fuit
antiquitus: quia inquit ager Vetulonus antea fuit Italiæ dictꝰ a ſede Itali ibi decreta. Ar
Pleiona. gumento quoq; eſt vxoris Itali Pleionæ nomen inditum monti Pleionico: quem corru-
te vulgus profert Pleiobicum: non procul Ry Atlao. Rurſus locum generationis &
patriam Pleiadum vetuſto vocabulo Cercinas Mauri vocant: vt Diodorus in. IIII. libro
Pleiades. indicat. Nam vt quidam Talmudiſtæ dicunt: Scythæ & Aramei antiquitus Pleiades vo
Cercina. cabant Cercinas ſicut latini Vergilias & Pullicinellas. Cęterum nuſq̃ in Latio: ſed in par
te Vetuloniæ eſt regio Cercinæ: Quare in Vetulonia Atlas ex Pleiona Pleiades ſuas
Italas genuit. Deniq; in agro Etruſco fluminibus & oppidis nomina Pleiadum manent.
Nam inter Volturnam & lacum Vadimonis viculorum fundamenta interpolata appa
rent: quæ ab Ameroe diminutiue vulgo Amerella: & a Plinio nepote Amerina prædia
dicuntur: in epiſtola de lacu Vadimonis ad Gallum. Ab Alcione vero / quis dubitat
dici / Alcion fluentum: quod interfluit regiam Etruriam: & diuidit Vetuloniam: Vol
turna. Celeno oppidum noſtrum adhuc incolitur: cui in vicino non deeſt ſui amato-
ris vetuſtum oppidum Oriona dictum. In iugis noſtris Cyminiis Maiæ oppidum dele
Maiæ muri tum eſt / vbi Maiæ muros dicimus: a quo Maia & Maienſis vetuſtiſſima Viterbenſis fa
milia. Mõs quoq; Mon Aſteropus: quẽ ab Aſteropę dici nemo dubitat. Sit igitur hoc vnũ
inexpugnabile argumentum. Vbi circa Tyberim hæc omnia ſimul collecta reperiuntur

Itali videlicet:Domicilium:tituli:nomina propria:& cognomina:itemq; & vxoris ac filiarum patria & oppida atq; nomina:ibi neceſſario conſedit:regnauit & conſenuit.Cæterum nuſq̃ hæc omnia ſimul collecta circa Tyberim ſunt:q̃ in Tetrapoli Etruria nunc Viterbo: vt exactiſſime perſcrutanti clara luce offertur.Quare nuſq̃ niſi in Etruria nũc Viterbo Italus conſedit atq; regnauit.Confirmatur & a ſexta Itali Atlantis filia Electra:cuius prædia Electraria ſunt a Corit Nyenta vſq; in Electraias fontanas:quas vulgus dempto.r.profert Electaias:vt in præcedentibus diximus.

QVINTO Quæritur:vbi regnauit Coritus & Iaſius eius filius?Reſpondetur argumento indubitato communi:q; ibi regnauerunt vbi erat ſedes Fani regii ſiue ſedes ſacrata.Nã a priſco Corito ſiue haſtato Ioue rege Etruriæ vſq; ad hunc vltimum Coritũ & Iaſium: omnes ſucceſſerunt ſibi mutuo in eadem ſede communi regia:quę ab ipſis ſæpe nominabatur: ſicut ſuperius diximus:vt ſedes ſacra priſci Coriti:ſedes Turrena Coriti:ſedes vrbis Agillinæ & eiuſcemodi.Cæterum ſedes ſacra Fani ingentis:fuit Etruria tetrapolis:vbi fanum Volturnæ:vt ſupra demonſtrauimus.Regnauerunt igitur Coritus & Iaſius in fano Volturnæ.Prȩterea ſedes ſacrata priſci Coriti fuit eadem & Itali & Mæonum:quia ibi iunctus eſt ſanguis auitus Thuſciæ/ſcilicet priſci Coriti Ianigenæ & ipſius Itali/cum Ianigeno Corito:cui Electram filiam locauit vxorem:& ſubſequentis Turrheni Mȩonis poſt interfectionem Iaſii:vt Beroſus in.V.dicit:& Sillius in.IIII.inſinuat dicẽs.Ergo agit arreptis prȩceps exercitus armis:Lydorum populos:ſedemq; ab origine priſci Sacratam Coriti:iunctoſq; a ſanguine auorum Mæonios Italis permixta ſtirpe colonos.Quibus autem ſucceſſiue fuit eadem ſedes auiti ſanguinis:in ea vtiq; regnauerunt.Cæterum eadem ſedes Turrena fuit Iani & priſci Coriti Volturna:& item Itali Volturna:& item Turreni Mæonis Volturna: vt clariſſime in præcedentibus demonſtrauimus.Ergo ſucceſſores reges iuncti ſanguine ꝑmixtaq; ſtirpe horum triũ auorum:regnauerunt in Volturna.Porro Coritus & Iaſius Ianigenæ Thuſci fuerunt:iuncti permixta ſtirpe Italo & eius filiæ Electræ:Quare in Volturna regnauerũt.Amplius:Prima vrbs Iani quæ & Coriti fuit Capena Auentini:quam ope eius poſuit Italus:vt ſupra expoſuimus.Extremas vero condidit Ianus Larthes in prædiis ſuis:quæ ſunt Corit Nyenta:Cort Veia:Cort Noſſa:Cort Enebra:Cortilianum:vt probauimus in Anniis quæſtionibus.Itaq; vbi ſunt extremæ vrbes Coriti:ibi & Turrena ſedes eius.Cȩterum in Volturrena ſacrata fano regio:ſunt omnes dictæ vrbes vt cernimus:& in ſupradictis quæſtionibus explanatum eſt.Quare in Volturna regnauit Coritus.Præterea vbi oppidum Dardanium:& prædia a fratre eius rege Iaſio & Thermæ dictȩ adhuc Iaſinellæ:& prædia vxoris eius dicta adhuc ab ea Cibelaria:& prædia matris Iaſii dicta Electraia: & oppidum a nomine patris dictus Coriti mons:& oppidum vocabulo Etruſco & non latino:vtiq; ibi domicilium & regia ſedes Coriti & Iaſii:ac reginarum Electræ ac Cibelis.Ergo in Volturna regnauit Coritus & Iaſius:quia ibi ſunt oppida & prȩdia Dardanuim:Iaſinellæ:Cibelaria:Electraia:& Corit Nyenta:id eſt Coritus mons & oppidum:vt probate interpretati ſumus in Anniis quæſtionibus.Amplius:vbi fuerũt ad memoriam regiæ acclamationis ſeruatæ more antiquo illitæ minio triũphales ſtatuæ Iaſii:Cibelis:Electræ:& Armoniæ:haud dubie ibi regia eius ſedes quærẽda eſt.Quare Volturna fuit regia ſedes Iaſii quia eius agro & colle Cibelario ſeruatæ fuerunt dictæ triumphales ſtatuȩ:vt in principio huius tabulæ ſcripſimus:& late probauimus de origine literarum Etruſcarum & philoſophiæ.Mentitur ergo Græcia mendax in hiſtoria:q; Cibeles mons in Phrygia ſit a quo matris deum Cibelis nomen fuit:cum econtra a Cibele Thuſca cognata Dardanii in Thuſcia prius collis monſq; Cibelarius:& inde in Phrygia ſit nominatus:quia prius Cibeles Thuſca fuit q̃ Dardania.Et vocabulum Thuſcum eſt Cibeles:a cibelizare id eſt ſacrare dictum:

Coriti & Iaſii regia volturna.

Cibelis mons in Tuſcia.

a quo Cibeles regina ſacrorum latine dicitur: vt probauimus in eodem libro de origine phi loſophiæ ac literarũ Etruſcarũ. Deniq; vbi ortus eſt Dardanus: ibi patris & matris domicilium: & regia ſedes. Sed vetuſti Arunti Camillarii id eſt ſecretarii famã retulerũt: qua ſcriptum eſt: ꝙ Dardanus eſt ortus in agris Camillariis ſiue Aruntinis. Quare quoniã Camillarii ſunt Vetulonienſes: idcirco in Vetulonienſi Turrena ſede patris Coriti Dardanus & etiã Iaſius. Pro quo valido argumẽto explanãdo: notãda eſt primũ diſtinctio Plinii in. III. naturalis hiſtoriæ ca. VI. vbi ĩ Thuſcia tres Aruntes populos ponit: videlicet Arũtinos veteres: Aruntinos fidẽtiores: & Aruntinos Rullienſes: vt copioſe expoſuimus in cõmentariis ſup alios authores. Sed de Arũte vetere oppidulo vidẽdũ eſt vbi ſit. Cato ĩ fragmẽto. XVI. de originibus/in tertia gente Thuſciæ Tranſcyminia inter alios/hos enumerat dicens: Sub Volturrena ſunt Aruntes veteres cognomine Camillarii: Longius Blere. Rurſus Antoninus de ſex itineribus ab vrbe Roma in Gallias: Caſſiano inquit itinere itur p Politorũ: Arcenũ: Ninionẽ: Forũ Caſſii: Aruntes Camillarios: Tudernũ: Varentanũ: & reliqua. At Camillarius vicus deletus: & lingua Etruſca Mont Arunes: ſiue latine Senes Aruntes: eſt ſub Volturna inter forũ Caſſii & Tudernũ: in Thermis Caiis: vt limites ſupraſcripti: & nomĩa manentia: & veſtigia probant. Quare in Volturna natus eſt Dardanus. Nota item lingua Etruſca Camillũ eſſe miniſtrũ & ſecretariũ ſiue camerariũ principũ. Vnde ſecretariũ deorum Mercuriũ: Etruſci vocant Camillũ: vt Seruius cuncta recte expoſuit ſup. XI. æneidos. Vnde Aruntes ſenes ſunt cognomine Camillarii id eſt ſecretarii: & a cõmẽtariis Lucumonũ: qbus credit̃ neceſſario: quorũ teſtimoniũ retulit Latin[9] ad Troianos dicẽs in. VII. æneidos. Fama eſt obſcurior annis: Aruntos ita fere ſenes: his ortus in agris Dardanus idæas Phrygiæ penetrauit ad vrbes: Thraiciãq; Samũ: quę nũc Samothracia fertur. Hinc illũ Coriti Turrena a ſede ꝓfectũ. & reliqua. Hac authoritate expoſita ſic iſtituti iuuenes arguãt. Aruntinis veteribus vti Camillariis Etruſcarũ antiquitatũ: neceſſario credit̃ de Dardano & aliis rebus Etrurię. Porro iſti Camillarii ad oculũ demonſtrant: & cũ pronomine demonſtratiuo dicũt hic ortus in agris Dardanus: & profectus a Turrena ſede Coriti patris. Ergo neceſſario pro veritate hiſtorię credit̃: ꝙ his Camillariis agris regiæ Turrenæ ſedis Coriti fuerit ortus Dardanus. Quidã mutata litera. t. in. c. dicunt in Virgilii dicto carmine Aruncos ſenes pro Aruntos. Quorum falſitas cũ ex plurib[9]: tũ vel maxime ex pronomine demõſtratiuo/his apparet/qa falſo dixiſſent Arunci: Dardanus eſt ortus his Aruncis agris Fuit eñ Tuſcus nõ Sabellus Dardanus. Pronomen eñ ſtat loco proprii & nõ cõmunis nominis & certam ſignificat perſonã. Vnde his agris aut demõſtrantur ipſi Arunci proprio & certo nomine ac perſona: aut Arunti veteres Camillarii. Non Arunci: quia falſum eſt ꝙ Dardanus fuerit Aruncus patria. Quare fuit Aruns Camillarius: & ita Volturrenus.

Aruntes.

Camillus.

Alii Aruncos legunt male.

Deniq; notãdum ꝙ hęc tabula Græce ſcripta incipit: Tu Corit Nyentos. Nyentos: aut eſt originis Græcæ: & tunc eſt vna dictio & eſt genitiuus Græcus: & ſignificat deſponſationẽ: vt tabulæ interpretatio: aut ſunt duæ dictiones Etruſcæ & Arameæ Ny & Enta: & tũc Corit Nyenta eſt nomen loci in iugis Cyminiis. Ny aũt vt Samuel dicebat optimus Arameæ originis interpres: ſignificat montem ſiue iugum. Et En caſtellũ: Enta vero oppidũ. Hinc Corit Ny Enta: ſonat latine: Coritus mons & oppidũ: vt ſæpe ſcribit Seruius ſuper Aeneida. Similiter Cort en ebra ſignificat Coritus in tranſitu. Eber eñ eſt trãſitus vel tranſiens. inde Ebrei. Liuius autem vna dictione in Etruſco agro ait eſſe Cort Enebram & Cort Noſſam: id eſt Coritus augurium: quia Noſſo eſt augurium: vt dicit beatus Hieronymus in libro de interpretationibus nominum. Hactenus de prima clauſula tabulæ. Sequitur de ſecunda quæ refert Iſidem veniſſe in Etruriam tetrapolim: ad nuptias Iaſii & Cibelis. Pro cuius veritate conſequenda: per quæſita procedemus hoc modo.

PRIMO Quæritur quæ fuerit Iſis ſiue Ceres frugifera panifica? Reſpondet Diodorus Sicu- Iſis & Ceres
lus in primo libro: ꝙ lo ſoror & coniunx Oſiridis: dicta eſt Iſis id eſt Ceres frugifera & legife-
ra: quia prima leges dedit & fruges inuenit: vt teſtimonio inſcriptæ columnæ in Aegypto
probatur. Docuitq; Agyptios omnes prima grana colligere: & panes conficere: præcipueq;
Libycos Aegypto annexos.

SECVNDO Quæritur an venerit in Italiam ad docendũ eadem? Reſpõdet Plinius in. VII.
naturalis hiſto. cap. vltimo dicens. Ceres prima inuenit frumenta: cum antea glande veſce- Cereris in-
rentur. Eadem molere & panes conficere docuit in Attica: Sicilia: & Italia. Et ob id dea puta- uenta.
ta. Eadem leges dedit. Hæc Plinius.

TERTIO Quæritur: in quem primum locum in Italiam rate vecta fuerit? Reſpondet Feſt⁹. Locus aduẽ
Nam cum vicus Thuſcus Romæ antea Argeus: ab Argiuis comitibus Herculis dictus ſit: tus.
& prius Libyſſus: vt ait Fabius Pictor: quęrit Feſtus vnde Libyſſus dictus ſit. Et ſic reſpõdet. Libyſſus.
Argeus campus dictus eſt Libyſſus: quia Ceres ex Libya illo primũ fruges aduexerit: ob qđ
& campus Libyſſus: & ipſa Libyſſa dicta eſt. Ergo vt teſtatur etiam tabula hæc: Iſis maxima
frugifera: legifera: panifica: ab Aegypto & Libya mota: rate venit in Tyberim: ducens frumẽ
ta: vt doceret Italos ſerere frumentum: & molere: ac panes conficere.

QVARTO Quæritur: quo tempore venit in Italiam: Siciliam: & Atticã? Reſpondent vna Tempus.
nimi conſenſu omnes Græci & Latini: ꝙ hoc fuit ante Dardaniã cõditã: ꝓbantq; iſtud: qa in-
terfuit in nuptiis Iaſii: Cybelis: & Armoniæ. Vnde Diodorus in. VI. libro referens fabulã Sa
mothracam dicit: in Samothracia in nuptiis Armoniæ atq; Cadmi: quoniã Armonia ſoror
eſſet Iaſii & Dardani: & cognata Cybelis: interfuiſſe Iſidem & alios deos & deas in eius nu-
ptiis. Longe vero poſt nuptias defuncto Iaſio: Dardanus cum Cybele in Phrygiam ſacra ferẽ
tes Dardaniam condiderunt. Euſebius quoq; de temporibus notat Iſidem paulo minus. XL.
annis ante Dardaniam cõditam reuerſam fuiſſe in Aegyptum. Beroſus itẽ eã interfuiſſe nu-
ptiis & reuerſam in Aegyptum ante conditam Dardaniam ſcribit. Et ita cæteri conſentiũt.

QVINTO Quæritur quo tempore condita ſit Dardania? Reſpondẽt Chronographi ex pu Dardaniæ
blica temporum fide atq; monarchia Aſſyriorum: ꝙ condita fuerit anno ſecundo Amyntis: conditio.
qui decimus ſeptimus imperauit poſt Ninum. Et ita notat Euſebius de temporib⁹: & Mane
thon in ſupplemento Beroſi: & alii qui notant Aſſyriorum Annales.

SEXTO Quæritur quando Cadmus celebrauit nuptias Armoniæ Iaſii ſororis in Samo-
thracia: vt Græcia mendax fingit in hiſtoria: & quando obiit Iaſius Samothrax? Reſpondet Iaſii mors.
Palefatus Spinga: quem notat Euſebius in temporibus: ꝙ trigeſimo ſexto anno Pannię regis
Aſſyriorum qui fuit a Nino. XXIII. Cadmus ſuperinduxit Priſcæ vxori: Armoniam ſororẽ
Martis non Iaſii: & paſſus a Priſca vxore certamẽ profugit. Inde circa nouiſſimos annos My-
trei regis Aſſyriorũ rediit anno a condita Dardania ferme ſeptuageſimo ſupra ducentos: vt
ſupputatio Euſebii atq; Archilochi probat. Hoc etiã affirmat Xenophon in libro de æquiuo
cis: qui cum ſex Cadmos enumerat: de quinto ſic dicit: Quintus paulo ante ruinas Troię Ar
moni a Samothraca inclytus: qui a Priſca vxore ob Armoniam certamen paſſus: redienſq; a
Phœnicia: detulit in Græciam primus ſexdecim numero literas: nõ Phœnicas: ſed characte
ribus Galatharum ac Męonum ꝑſimiles. Archilochus quoq; in epitheto temporum dicit:
Homero conſenſu totius Græciæ ius tributum emẽdandi characteres & linguã & noĩa Græ
ca (q̃ vt aiũt) Cadmus Samathrax ſemibarbara & ruditatis plena in Græciã attulit ſub exci
dium Troianum. Ex his patet q̃ mendaciſſimam Græciam eſſe in hiſtoria conditionis Dar-
daniæ: fabulantem poſt nuptias Armoniæ & mortem Iaſii Samothracis: fuiſſe Dardaniam
conditam a Dardano Samothrace fratre Iaſii. Nam cum ducenteſimo & ſeptuageſimo poſt

conditam Dardaniam anno reuerſio Cadmi & mors Iaſii fuerit:vt oſtendimus:neceſſario cōſequens eſt:vt alius Dardanus condiderit Dardaniam ante mortem Iaſii Samothracis ducentis annis & amplius:ita non modo Armonia ſoror Martis Samothracis:quam finxerunt ſororem Iaſii teſte Diodoro in ſexto libro: verum etiam tempus ipſum:detexit mendacium Græcanicæ leuitatis & nequitiæ: quæ teſte Catone omnia corrupit:& inſtructa facultate dicendi & copia:incredibile eſt quantas mendaciorum tenebras excitauerit: vt ait Lactantius XV.cap.libri primi diuinarum inſtitutionum.Itaq; redarguuntur Græci: quia Iſis Aegyptia interfuit nuptiis alterius Iaſii & Cybelis Tuſcanienſis: ante nuptias Armoniæ Samothracis plus q̄ ducentis annis:vt latina hiſtoria:& tabulæ ipſæ Cybelariæ ac ſubſcriptio Cybelis indicant & inexpugnabiliter probant:& Beroſus aſſerit in quinto antiquitatum.

Iſis in Vetulonia.

SEPTIMO Quæritur vbi Iſis interfuit nuptiis Iaſii Tuſcanienſis poſtq̄ venit in Tyberim e Libya? Reſpondetur. In vicina regia tunc Italiæ Vetulonia: ſiue Tetrapoli Etruria.Probatur id multis argumentis.Primo Beroſus in quinto antiquitatum author eſt: Iſidem ſororem Oſiridis quæ ſexcentis vixit annis:interfuiſſe nuptiis Iaſii filii Coriti in Vetulonia. Sub ſtatua quoq; triumphali Cybelis ſubſcriptio eſt: vt in principio poſuimus: ꝙ anno decimo quinto ætatis nouæ ſponſæ Tyles filiæ ducis Sypi:hoſpita Iſis fuit epulatrix ſiue conuiua in domo eius:& Veiuzo oppido id eſt Vetulono:quia Vetulonia & Veiuza eſt idem. Nam Vei curules:zi vero conſulares dicuntur: vt ſupra de parazim in ſecunda tabula diximus.Similiter Vetulonia Veia & curulis Philarcha interpretatur: vt probauimus

Veiuza.

in quæſtionibus Anniis.Eſt autem Veiuza ciuitas regia: quia curulis conſularis ſiue philarcha. Quare in tetrapoli Etruria & Volturna: Iſis interfuit nuptiis Iaſii ac Cybelis: quia ipſa ſola erat in Italia & Thuſcia vrbs regia. Rurſus ratio dictat: vt Aegypti regina in Italicum Tyberim doctura Italiam aduecta: Regem Italiæ adiret: & ab eo honorifice vt par erat: exciperetur: in ciuitate regia: ſiue mauis: vocabulo Etruſco Veiuza & Vetulonia. Hinc Veiuzi Viterbenſes & Vetulonia: curules regii ſiue Philarchæ interpretationem habent. Quare impreſſores corruperunt Fatium coſmographum de Vbertinis Florentinum: vbi de Viterbo loquens:dixit ante fuiſſe Viterbo nomina Tuſca & Veiuza.Nam impreſſores falſo Veienſa pro veiuza poſuerunt. Argumento ſunt contractus vetuſtiſſimi:& nomina ad hæc tempora ſeruata Iſidis & Veiuzę vrbis noſtrę:quoniam ſicut Romæ quo primum rate venit e Libya/Libyſſum nomen indidit:vt probauimus: ita vbi in Veiuzam ad nuptias venit. Libyſſilla nomen regio tenet:quam Libyſcillam proferimus.Similiter Veiuzos & truncata prima ſyllaba Iuzos ad hæc tempora nos vocant finitimæ gentes & contractus.Quæ cuncta cum luſtrator Italiæ Blondus non ſpectaſſet:dixit Viterbum eſſe vrbem parum vetuſtam:cum omnium primam & regiam in Italia Ianus condiderit: vt in ſecunda & tertia inſtitutione præmiſimus. Quinetiam vt manifeſtius & apertius mentiretur Blondus: dixit lacum Vadimonis eſſe lacum montis Roſuli. Primo enim peccato topographiam ſubruit. Nam lacus montis Roſuli eſt in Ciſcyminiis Veientanis ab vrbe Roma populis:vt cernimus. At lacus Vadimonis eſt in Tranſcyminiis inter Cyminia iuga:quæ Fabius tranſgreſſus eſt:& Volſinum:quod non attigit:ſed Decio in annum ſequentem domandum reliquit:vt Liuius in nono ab vrbe condita:author eſt: & nos ſuper ſecundam Libyſcillam tabulam expoſuimus.Peccat item multis aliis peccatis: quia lacus Vadimonis ſacer & nauiſus dicitur: id eſt ſine naui: vt etiam exprimit Plinius nepos in Epiſtola ad Gallum de lacu Vadimonis.Item vt ſcribit aqua Vadimonis eſt ſulphurea: colore ſubalbida:cærulea:ſpiſſior: habens artanas mobiles iunceas:ſine piſcibus: & eiuſcemodi: quæ

cuncta deſunt lacui montis Roſuli. Et ideo noſter Florentinus/thuſco ſanguine natus atq; notitia patriæ doctior Fatius/vocabulo vetuſto/quod permanet/vſus: dixit Viterbum anti quitus dictũ fuiſſe Veiuzã: id eſt curulẽ philarchã nõ Veienzã. Viterbẽſes enĩ olim dicti ſũt Volturreni cognomine Etruſci ſicut volturna cognoĩe Etruria: vt in ſecunda inſtitutione ac prima oſtendimus. Etruſci autem dicuntur proprie Veii coloni Sardiniani: & ob id Veiẽ tes Enetanos Sardinianos vocauit Romulus/vt in eius vita Plutarchus aſſerit. Quia ſcili cet illi Veientes Romæ proximi/erãt (vt ait Dionyſius in.ii.libro) generis Etruſci ſiue Vol turreni & Vetulonienſis: qui teſte Beroſo in.v.antiquitatum: miſerunt primas colonias in Sardiniam cum Phorco. Et ob id in triumphum Sardiniani cognominati, vti Cæſar a victo ria Britannicus & Scipio Aphricanus. Vnde vt Strabo in.v.memorat: dum Hercules mi ſit Iolaum cum Toſpiadibus ad habitandum Sardiniam: iam occupatam & habitatam inue nit a Barbaris qui erant natione Tuſci. Intelligat igitur Blondus Etruſcos Veios & voca bulo patrio Veiuzos fuiſſe tantæ antiquitatis: vt etiam Herculem ægyptium Libyum præ cederent & inſulis maris dominarentur. Non enim Alcei Græci: ſed Libyci Herculis primo genitus fuit Sardus cum Iolao miſſus & Toſpiadibus: dicente Sillio in.xii.libro. Mox Libyci Sardus generoſo ſanguine fidens Herculis. Libyus enim fuit nomẽ Herculis ægyptii: a quo Libyci populi: vt ait Beroſus & diuus Hieronymus ſuper Geneſim: cum antea Phutei dice rentur. Nam & ob triumphum deuicti Antei teſte Beroſo: columnam ipſe poſuit in Libya Alceus Græcus: vt Diodorus aſſerit in.iiii.libro. Q2 ſi Libyus ægyptius Hercules tantæ an tiquitatis fuit: vt Leſtrigonem anteceſſerit: ſicut tradit Beroſus: aut decem milibus anno rum præceſſerit Alceum: ſicut ſcribit in primo libro Diodorus: aut ferme æterna illi fuerit origo: vt Macrobius in Saturnalibus refert: q̃ antiquiſſimi vtiq; ante illum fuerunt Veii Etruſci ac Volturreni: qui longe ante Iolaum & Toſpiades dominio maris potiti: colonos Veiuzos in Sardiniam tranſportauerũt. Sed de antiquitate Veiuza Volturrena/quæ & Vi terbum/aureo ſæculo & ante Ninum orta: ſatis dictum ſit in commentariis ſuper Fabium Pictorem: & Myrſilum Leſbium. Nunc ſatis ſit Blondo/Veiuzum oppidum: quo ante Dar daniam nuptiis Iaſii ac Cybelis interfuit vetuſtiſſima Iſis: non eſſe parum vetuſtum oppi dum. Præbuit Blondo: ſicut & multis q̃q̃ alias literatis: occaſionem errandi: Viterbum no uellum vocabulum: & parua circunſpectio antiquorum nominum eius ac limitum & cir cunſtantiarum adhuc extantium: vt ſupra oſtendimus. Igitur ad hoc ſeptimum quæſitum reſponſum ſit ſatis: Iſidem interfuiſſe nuptiis Iaſii in regia Veiuza tetrapoli Etruria nunc Viterbo. Nec obſtat q; exciſa marmora dicunt Iſidem conceſſiſſe in prædia Cybelaria: ſub ſcriptio vero ſtatuæ in Veiuzam vrbem & domum Tyles quæ & cognomine Cybeles: vt in lib.antiquitatum Beroſus indicat. Nam vtrobiq; nuptiæ multis diebus celebratæ: in præ diis etiam fruges primum ſatę & collectę. Inde vãno purgare frumentum: molere: ac panes cõficere docuit: quos primos ingratiam Iaſii obtulit: vt Beroſus dicit: & Diodorus docet ex Samothracum hiſtoria in ſexto libro. Quare Viterbum olim Veiuza Volturna primos in Italia panes vidit & guſtauit: patria ſemper numinum & deorum: habens a tergo Cymi nia iuga ſyluoſa: plena aucupii & venatiõis: hærbarumq; ſalubrium atq; ſcaturientiũ aqua rum: a quibus ſubiacentia opulenta arua vrbis Etruriæ primum contemplatus eſt Roma nus miles: vt Liuius ſcribit in nono ab vrbe condita. Porro a fronte habet Volſinienſes: a ſi niſtris Tarquinienſes: a dextris tyberim & finitima Vmbriæ. Huius Turrhenæ vt indicat Diodorus in.vi.libro: campi ſunt lati: collibus diſtincti: ſolo admodum fertili: vt qui aquis abundent non hyemis tantum: ſed etiam æſtatis tempore. Patriam incolunt vberem: quam

Sardus.

ſtudio agriculturæ efficiunt fertiliorem. Ea naturalis feracitas: & ſoli opulentia: eos ad inertiam & ignauiam traduxit: vt ibidem Diodorus teſtatur. Haud procul habet mare: proximos vero lacus Cyminium & Volſinienſem: a quibus opulenta recepit obſonia. Fluenta item piſcuoſa in limitibus habet: Tarquinienſium quidem Bleranum: Thuſſæ autẽ Nanæ Larthem fluuium: Intraq́ agrum Ecalidum: Egelidum: Ry Oſirim: Ry Gomerium: Alcionem: Rozenum: Ry Atiaum: Albianum: Vectiam: Catenaces: Veias & eiuſmodi amnes ſaluberrimos ſimul & copioſis piſcibus refertos. Thermæ & fontes calidarum aquarum/ præcipue Caiæ ad felicitatem agri abundant: quæ vt author eſt Strabo in q̃nto Gęographię ſalubritate ſui cæteras præcellunt. Abundat perennibus riuis: latiſſimis & opulentis aruis: vinetis/oliuetis/ & pratis/ & omnibus delitiis naturalibus. Viſus ipſe cum a iugis Cyminiis/tum Phiſcone monte planities ipſa occurrit: mox quaſi aperto cœlo & fugato carcere vndiq́ reficitur: vt vere ipſe ſitus non otioſe a natura productus: ipſis primis diis id eſt iuſtis principibus Italiæ habitaculum fuerit præparatũ: aurea illa ætate: quãdo ſola glãs/& ſponte naſcentia: atq́ clari latices humano generi delitię erãt. Quę vero poſtea humana gula populatur: regio ipſa tam copioſe producit: aues: volucres: altilia: ceruos: damulas: lepores: apros & eiuſcemodi quæ aucupio & venatu quęruntur: vt quando creduntur defeciſſe: tum maxime excreſcãt. Sed de his alias. Nunc ſatis eſt expoſuiſſe iuuentuti noſtræ primam & ſecundam tabulæ Cybelariæ clauſulas: de Corito & aduentu magnæ Iſidis in Veiuzam Vetuloniam: & Cybelaria prædia fontemq́: nunc de tertia clauſula dicendum eſt: quæ mortem Iaſii narrat.

Iaſii cædis cauſa.

DE MORTE Iaſii hæc quæruntur. Primo quæ cauſa impulit Dardanum ad perimendum fratrem ſuum Iaſium? Reſpondet Seruius: quia contendebant de regno. Et vt ait Beroſus in quinto: Iaſius ortus eſt ex Electra: patre exiſtente Corito/id eſt haſtato Ioue: ad ſuccedendum regno. At Dardanus ortus eſt eodem patre exiſtente Ito/id eſt Ioue ſummo & rege actu. Quare Dardanus dicebat ſe iure patris ſucceſſorem eſſe qui primogenitus erat patris actu regis. Iaſius contra ſe primum eſſe ſucceſſorem aſſerebat: quia pater iam haſtatus regno & Coritus ad ſuccedendum genuerat. Et vt ait Beroſus: Dardani partes Latium & Aborigines fouebant. Iaſii vero Ianigenæ atq́ Siceleus rex Hiſpaniæ. Vnde diffiſus publice congredi Dardanus: clam illum per inſidias & dolum peremit: parata naui littore haud procul. Et vt ait Virgilius profectus a Turrhena ſede patris Coriti/ Ideas phrygiæ penetrauit ad vrbes: Thraiciamq́ Samum: quæ nunc Samothracia fertur. Et hoc occaſionem mentiendi dedit Samothracibus: vt dicerent Dardanum fuiſſe Samothracem: vt ſupra oſtendimus.

Locus cędis

SECVNDO Quæritur vbi Iaſius fuit interfectus? Reſpondent Virgilius & hæc tabula. Nam Virgilius vrbem regiam notauit Turrhenam ſiue Volturrenam ſedem Coriti: a qua profect⁹ fugit in Samothraciam. Tabula vero locum priuatum & inſidiis aptum exprimit: in Thermis inquiens Iaſinellis. Adhuc retinent nomen: etſi vulgus mutet primam literam i. in l. dicens Laſinellas pro Iaſinellas. Sunt prædia & Thermæ Iaſii ſub Aruntibus Camillariis: qui Arunci ſenes dicebantur. Dardanus his ortus in agris phrygię penetrauit ad vrbes vt Virgilius author eſt in. vii. æneidos.

Tempus.

TERTIO Quæritur quando peremptus fuit? Reſpondet Beroſus in quinto q́ anno quinquageſimo regni ſui. Nam vt ait cœperunt ſimul regnare Cecrops primus Athenis & Iaſius in Vetulonia: ſimulq́ finierunt. Ergo quia Cecrops obiit anno quinto liberationis fi-

liorum Iſrael ab ægypto:&.xxxiiii.egreſſionis eorum Dardania condita eſt:vt Euſebi⁹ ſcribit:neceſſario ſequitur:vt anno.v.liberationis Dardanus aufugerit:& vigeſimo nono poſt fugam anno:Dardaniam condiderit:ſexto ſcilicet anno q̃ Moyſes naturæ concederet:vt etiam Euſebius notat in conditione Dardaniæ.

QVARTA huius tabulæ clauſula eſt de reſtitutione ſiue reparatione regiæ Cybelis. In quarta clauſula ponitur ꝙ Pipinus & Marſias reparauerunt Cybelis regiam.Qui fuerint hi duo Larthes Etruriæ:in Etruſca hiſtoria diximus.Regiã vero in Cybelicis prædiis exiſtimo ibi eſſe:vbi non procul Cybelario colle/vnde fuerunt ſtatuæ effoſſæ/viſuntur veſtigia quædam fundamentaq; habitationis nobilis.Diſtat a Iaſinello prædio tribus milib⁹ paſſuum:& a Vadimonis palatiis quinto lapide.

QVINTA clauſula eſt de authoribus Vetuloniæ:qui fuerint. Cato in.ii.fragmento de originibus docet/primum qui tetrapolim Etruriam condiderit fuiſſe Ianum.Idem aſſerũt Myrſilus & Fabius Pictor.In tetrapoli autem Etruria continetur Vetulonia:vt Myrſilus ſcribit/& nos ſupra Myrſilum oſtendimus/& in Anniis quæſtionibus:& ſupra Xenophõtem de æquiuocis.Quare Vetuloniam primus omnium Ianus:non Cameſes poſuit.Item Beroſus in quinto antiquitatum ſcribit:regem Comerum primum fuiſſe:qui docuit ſuos in plauſtris ſiue veis more Scythico habitare/vnde Vetulonia nomen fuit vrbi. Non igitur fuit primus Cameſes.Reſpondendum mihi videtur ad hoc:ꝙ Ianus primus omnium condidit tetrapolim Etruriam:vt ait Cato cum aliis:ſed habitatio his tũc fuit in tuguriis & cryptis.Inde nepos Iani/Veias primus teſte Beroſo turritas extruxerit:vt in Aſia Moſineci Moſſinas:ſicut Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro ſecutus Myrſilum aſſerit. Veiæ. Cameſes vero primus omniũ poſuit ampliando.Nam illa quatuor oppidula a ſe nimis diſtantia:Arbanum:para Tuſſam:Vetuletum & Volturnam:ita ampliauit atq; magnificauit:vt alterum alteri cohæreret.Abſolute tamen Ianus primus omnium colonias eo adueẽtas fundauit.Quod vero ait ſupra Balneas:exponendum eſt prope Thermas:quia Thermæ & Thermales aquæ quas vulgo Caldanum dicimus:ſunt prope Vetuloniam:dicente Plinio in.ii.naturalis hiſtoriæ.Piſæ aquis calidis innaſcuntur ranæ:& ad Vetulonos in Etruria piſces.Rurſus caſtellum iuxta Vetulonos poſuit Libyus Hercules.Hoc adhuc vocamus caſtrum Herculis.Fuit ergo ęgyptius non Alcęus.Cui etiam eſt argumento vocabulum cognominis collis ægyptium.Dicitur enim collis Muſarnus. Cognomina enim Herculis ægyptii ſunt Her:Hercol:Arino ſiue per ſyncopam Arno:& Muſarno.Teſte diuo Hieronymo & Talmudiſtis/Her pellitum:Hercol pellitum totum:Arno leonem magni nominis:Muſarno eruditionem leonis magni nominis ſignificat. Herculis nomina. Pellitus dicebatur a quotidiana pelle leonina quam induebat:Hercoles vero ſiue totus pellitus tempore belli:quia teſte Diodoro in primo libro/nondum eius ætate inuentis armis/toto corpore pro armis tegebatur pellibus ferinis:quod Græco Herculi non cõgruit Leo magni nõis dicebaẽ ab inſigni ſuo coronato ac ſemp victore leone.Eruditio vero leonis dicitur militia eius:qa docuit ad lacus ſulphureos initiare ſuã militiã:quibuſdã incantamentis quib⁹ dedit⁹ erat:qđ non congruit Gręco Herculi:vt aſſerit Diodor⁹ in.vi.libro.Vnde vbi Arnos & Muſarnos legimus:interpretamur Herculeos.Sed differenter:qa vbi Arnus dicit/ibi ſolũ Herculeum in Latinũ vertimus:vt Arnus fluuius:id eſt Herculeus. Arnus. Et ſub ſtatua Iaſii dicit/ꝙ Iaſium regem acclamauit Arno id eſt Herculeus populus.Verum vbi Muſarnos legim⁹: Muſarnus. ibi latine traducimus initiatos Herculeos:quia doctrina Herculis initiabantur.Hinc Prolemęus in Geographia regnoꝝ Carmanię atq; Gedroſię/notat antiquos pp̃los Muſarnos & metropolim Muſarnam:id eſt initiatã Herculeam:& initiatos Herculeos.In hac quoq;

noſtra Etruria nūc Viterbo: in parte Arbana: collis Muſarnus dicit͂ id eſt initiatus Herculeus: vbi nunc eſt epiſcopiū & eccleſia ſancti Laurentii: olim templum & palatium Herculis ægyptii: quod vulgo caſtrum Herculis dicim⁹. Et item nō procul Viterbo videlicet ferme quinto lapide: iuxta Coriti Lyanum & vadum Tuſcanienſe ſub lacu Vadimonis eſt oppidum deletum: quod ciuitas Muſarna dicitur. Argumentum ꝙ eo habitabāt ſacerdotes Herculei: initiatores militiæ: quæ ad vicinum lacum Vadimonis initiabatur lege ſacrata vt in nouo lib. ab vrbe condita Liuius ſcribit. Hactenus de caſtello Herculis in parte Arbana: & colle Muſarno. Qđ vero ſequitur ꝙ Sabatius Sangni ædificauit oppidum in Troſſis Volturrhenis: ſciendum eſt ꝙ ager Volturrhenus cognomine Etruſc⁹ nūc Viterbēſis / diuiditur in partem ſuperiorem & inferiorē. Pars ſuperior dicitur a Viterbo ad Tyberim vſꝙ in longitudine: & a Cyminiis iugis ad montem Phyſconē & Florentinum in latitudine. Ea pars diuidit͂ in duas partes. Prima dicit͂ Trometina: altera vero Troſſana. Trometina dicitur a Tromete campo hærente Volturnæ: quem noſtra ætas Pelaſgico vocabulo dicit planum Trometorū: a Troma quod eſt formido vel horror: & toreo id eſt tranſfigo. Hinc

Trometores. Trometores ſiue Trometini dicunt͂: q viribus & arte armorū: Herculeo more luctādo gladio ex improuiſo tranſfigunt: vti Liuius de noſtro para Tuſſo in libris ab vrbe condita dicit: ꝙ Fabium in Veientes euntem / Tuſcus quidam ferox viribus & arte armorum / gladio per pectus tranſfixit. Hæc pars Trometina extenditur a Viterbo vſꝙ ad vadum / adhuc Troſſanum dictum: non procul Ferentino oppido Othonis Cæſaris: cuius meminit Suetonius in vita eiuſdem Othonis. Ab hoc vado Troſſano vſꝙ tyberis portionem quæ ad ius Viterbenſium ſpectat: extenditur Troſſana regio / vbi Lydi & Mæones: Italis atꝙ ſacratæ ab origine ſedi priſci Coriti: mixti fuerunt coniugio & ſtirpe: vt docet Beroſus in .ii. & .v. antiquitatum: Et Sillius Italicus in .iiii. libro. Vnde in hac portione manent nomina deletis oppidis Turrhenę: Męono: Męoniæ: a quibus nunc planum Męonianum / & oppidum ſimul. Interiit funditus & Troſſulum oppidum: de quo Plinius in .xxxiii. naturalis hiſtoriæ cap. iii. Sæpe inquit variatum eſt equeſtris ordinis nomen. Nam ſub regibus Ce-

Troſſuli. leres appellati ſunt: inde Flexumines: poſtea Troſſuli: ꝙ in Tuſcis citra Volſinum nono lapide / eius nominis oppidum ſine pedite cepiſſent. In hac portione eſt filiæ Atlantis oppidum Celeno: & eius amatoris Oriona: & Sangnena: vulgo nunc Sayena: de qua nūc exciſa tabula dicit ꝙ Sabatius poſuit villam in Troſſis. Rurſus a Sangni extat Sangninaia regio

Sabatia: Sangni. Trometina: a qua dicimus ſancta Maria Sangninaia. In Sabatia quoꝗ nunc Anguillara & Barceana regione / limes vltimus non procul Cere eſt fluuius Sangninaia. Hæc regio Sabatia & limes Sangninaia dicitur a Sabatio Sangni: qui teſte Beroſo & Catone: & his tabulis: fuit pater Sabi a quo Sabini & inde Sabelli: quos latini Samnites: Græci vero Saunitas vocabant: vt ſignificat Plinius in .iii. naturalis hiſtoriæ ca. xiii. Hic lingua Sabina & Etru-

Sabatius Saturnus. ſca dictus eſt Sabatius Sangni: & item Sabatius Saga: latine vero Saturnus / Sanctus / Fidius. Semipater: vt copioſe oſtendimus in commentariis ſuper Fragmenta Catonis: & ſuper Fabium Pictorem & Sempronium. Quo loci nota ꝙ hic Sabatius ſiue Saturnus fuit Caſpius non Græcus: vt ibi oſtendimus. Fuit & ſubregulus Iani in Latio: a quo Saturnia Capitolina & Saturnia latium: vt Varro ſignificat in primo de lingua latina. Quinetiam dicta portio Etruriæ Sabatia: & ab eius cognomine Sangninaia Trometina: & oppidum Saturnia / nuper a Senenſibus reparatum: & tota Thuſcia quæ tunc ditioni Iani ſuberat: amoto ſuo nomine Ianiculo Ianus a nomine eius iuſſit dici: ſcribente Protarcho: & aſſerente Igino: & referente Macrobio in primo Saturnalium: ꝙ mortuo Saturno Ianus ei dicauit aras: & eius nomini regionem totam quæ illius ditionis erat. Hæc ſatis ſint pro expoſitione tabulæ.

Quæ vero quarta in ordine eſt Ararathea: & ab Hermolao Araratheo interpretata in Vetuleti porta: fere eadem eſt cum præmiſſa. Oppidum Feneſtræ: Carcanel ibi dicitur: & adhuc vulgo Carcarelle appellatur. Eſt oppidum cuius ruinæ viſuntur in parte inferiore Volturreni nunc Viterbenſis agri. Hæc pars inferior extenditur in longitudine decem milibus paſſuum a Viterbo vſqꝫ Bleranum fluuium: olim Tarquinienſium: & in latitudine a iugis Cyminiis ad Larthem fluuium & lacum Volſinienſem. Diuiditur hæc noſtra portio in duas partes: in Tuſcanienſem & Veiam. Tuſcanienſis extenditur a Viterbo vſqꝫ vadum Tuſcanienſem adhuc vulgo dictum: quinto lapide a Viterbo. In hac portione Tuſcanienſi adhuc ſunt in iugis Dardanium oppidum deletum: mons Italianus: Iaſinella regio: & Thermę: fluuius Ecalidus vulgo Caldanus: & illuſtris miraculo piſcuoſo vt in ſecundo libro naturalis hiſtoriæ inſinuat Plinius. Item eſt & regio Sais Xantho: & Xantho Apoito: illuſtris Oſiridis triumpho: vt in Oſiriana tabula dicemus. Eſt & Egelidus vulgo Fredanus in valle reducta fluuiolus: inclytus luſtratiōe Aeneæ & allocutione Veneris: cum Aeneas miſſus ad Lucum Fanumqꝫ Volturnæ ad Lucumones tranſmiſſo vicino Minione Ceritis limite ibi luſtratꝰ eſt: vt Virgilius in. viii. libro Aeneidos eſt author. Dicitur autem Tuſcanienſis hæc pars: a Para Tuſſa: ſiue coronata Tuſca vna ex tetrapolis vrbis Etruriæ parte regia. Ab hoc vado Tuſcanienſi ad Tuſcanellam extenditur Volturreni agri portio Veia quinqꝫ milibus paſſuum: in qua continentur amnes & prædia adhuc dicta Veia: Cybelaia: Katenaces: Cymella: Horchia. Sub his Tuſſi Nani & Tuſcanelli in Tarquinienſi: in quo & Carcanim id eſt caſtrū lucernæ. Hactenus de quatuor exciſis tabulis: nunc de quinta id eſt decreto Deſyderii regis.

Egelidus.

Quinta Tabula.

QVINTA Tabula eſt ingens ſemirota alabaſtrina: literis Longbardicis exciſa: effoſſa in vico Demi Atu Para Tuſſæ ſiue coronatæ Tuſcæ. In ea cōtinetur reuocatio eoꝝ quę cōtra Etruſcos antea tulerat Aiſtulphus. Sane ſciēdū eſt vt in hiſtoria Lōgbardica ſcribitur: & vtcūqꝫ narrat Platina in vita Pontificum: Longbardi omnē regionē circa Tyberim: in tres ducatꝰ partiti ſunt: quoꝝ metropoles fuerūt Etruria: Spoletū: Beneuentū. Dux Beneuentanus regebat Latium & Campaniam vſqꝫ Neapolim. Dux vero Spoletanus Vmbriā Tyberinam. Et dux Etrurię partē Thuſciæ: item Tyberinam. Aiſtulphus dux erat Beneuētanus infenſus Etruſcis. Deſyderiꝰ vero Etruriæ dux e cōtra amiciſſimus. Mortuo rege Longbardorum: ſucceſſit Aiſtulphus: qui Longholam ſiue Para Tuſſam iuſſit dici Longbardulam: & ab eis abſtulit lacū Volſinienſem: & ius cudendi monetas: & multa alia: vt ſolent reges infeſti vrbibus agere. Mortuo Aiſtulpho ſucceſſit regno Deſyderius dux Vetulonię ſiue Etruriæ. Quare vrbi ducatus ſui contulit plura beneficia. Et quia Hadrianus papa iam euocabat Carolum magnum pro liberatione eccleſiæ ſimul & Italiæ cōtra Deſyderium regē: iccirco Deſyderius veritus qđ futurum erat: ſtuduit beneficiis cōtinere in officio primores vrbes. Scribit igitur Grimoaldo tunc Volturnæ ſiue Etruriæ pręfecto plura: quorū nonnulla ipſe Grimoaldus vt palam a Thuſcis legerentur excerpſit: & in hoc alabaſtro excidit. Et nota ꝙ ducatus Etruriæ ſolum erat: qđ nunc dicitur patrimonium. Sed præfectura totam continebat Thuſciam: a Tyberi ad Macram. Et ideo in hoc decreto beneficia toti Thuſciæ collata: Grimoaldus poſuit his verbis.

DECRETVM DESYDERII REGIS ITALIAE.

Diuiditur hoc tranſumptum ex decreto deciſum:in tres partes.Sed ante de Lõgbardis
Longbardi. aliquid p̃mittẽdũ eſt.Longbardi ſunt magnæ Germaniæ Tuyſcones populi:qui vt notat ĩ Geographia Ptolemęus:diffundunt a Rheno Alemanię fluuio vſq; trophęa Druſi. Vrbes in his ponit Ptolemæꝰ & Cornelius Tacitus:vnam Noueſium: quã qdã putant nunc dici Nuſſiam.Incolunt regionẽ ſub Sicambris in longitudine a Rheno per fluuiũ Iudrum & initia montis Meliboci vſq; in Albim fluuiũ.Hi occupauerũt Italiã ducẽtis annis & ampliꝰ:& primum Arrianã hęreſim ſecuti:inde ad Catholicã fidẽ reuerſi ſunt. Literatiſſimi fuerunt:vt patet ex legibus eoꝝ.Characteribus non multũ a latinis diſtãt: lingua tamen latina vtuntur.Ab his Gallia Ciſalpina Longbardia & per ſyncopam Lõbardia nomen retinet.Aiſtulphus penultimus:Deſyderiꝰ vero vltimus ex Longbardis Italiam occupauit.Itaq; Decretum eius diuiditur in tres partes.In prima ponit beneficia collata Viterbo.In ſecunda:quæ contulit toti Thuſciæ:de cuius deſolatione accuſabatur.Tertio præparari iubet ad obſiſtendum Pontifici.De prima ſic dicit.

Reuocamus ſtatuta regis Aiſtulphi contra Vetulonos edita:vt lacus nõ Tyrẽſiũ ſed Vetulonũ ſit:quia lacꝰ magnꝰ Italiæ ideo italiæ dictus eſt qa ager eorum priꝰ eſt italia dicta ab ibi ſede itali decreta.Et vt ſuam Lõgholã: non Longbardulam ſed cognomine ſui ampliatoris turreni Terebum vocent. Et vt ſub vno muro cingãt ſua tria oppida Lõgholam: Vetuloniã & Turrenã Volturnã dictã Etruriam:totãq; vrbẽ noſtra adiectione Viterbũ pronũtient:vt Rhoda & Ciuita Balneoregiũ dici iuſſimus.Permittimus pecuniis imprimi Faul:ſed amoueri Herculem & poni ſanctũ Laurentium eorum patronũ:ſicut facit Roma & Bononia.Iubemꝰ quoq; reparari Cort Nyentam:Dardanium:Aſſium:Foranium Cornyetum: & Tuſcanellum.

Primũ beneficium eſt reſtitutio lacus:qui a limitibus tãtum dicitur Tarquinienſis & Volſiniẽſis:ſed a limite ſimul & iure atq; principatu dicitur lacus magnus Italiæ priſcæ:qa ager Volturnæ prius dictus fuit Italiæ: vt in principio tertiæ tabulę expoſuimꝰ.Nũc vero ad ius Volturnæ nunc Viterbi ſolum ea portio ſpectat quæ Cort Noſſã & mõtem Italianum proſpicit. Secundum beneficium:ꝙ Para Tuſſa cognomine Lõghola:nõ dicatur Longhobardula:vt Aiſtulphus voluit:ſed cognomine turrheni Terebum. Sane vt in commentariis ſuper Myrſilũ
Torebus. oſtendimus:nomen proprium filii Atus regis Męonis fuit Torebus:& commutatis vocalibꝰ Terobus. Porro cognomen illi Turrhenus fuit ab vrbe regia Volturrena:qua fuit decoratus.Sed hoc loco Deſyderius abutitur vocabulo nominis
Demi Atꝰ. & cognominis.Ampliauit autem Para Tuſſam ſiue Longholam Terebus:adiiciendo illi vicum Demi Atum.Nam Demos populus:& Ato fuit pater Turrheni. Hinc Demi Atus:eſt populus Atus ſiue Męon:cuius decus & donum fuit Vetulonia:dicente Silio in.viii.Męonięq; decus quondam Vetulonia gẽtis.Tertiũ beneficiũ eſt de mœnibus tetrapoli Etruriæ adiectis:cũ antea quaſi quatuor diſtincta oppida eſſent.Quartum beneficiũ ẽ pcuſſiõis numiſmatis cũ iſigni veteris dignitatis Luci:q illis erat curia tẽplũ:& q̃tuor lr̃is ſacris FAVL.cõtinet:vt ĩ prima iſtitutiõe & ſcda tabula expoſuimꝰ.Quintũ

beneficium eſt:vt amoto Hercule corruptibili:diuus Laurentiꝰ ponerẽt:vt nũc cernimus. Nam antea erat Hercules leonem ſtrangulans:cum claua & Longhola:vt æra vetuſta inuiolate ſeruant. Notãdũ eſt ꝙ Deſyderius impius occupabat bona eccleſiæ:ac Pontificem perſequebatur:& tamen religioſus volebat videri in amouẽdo a nummis Herculem & ponendo ſanctum Laurentium:ſicut olim Acaz:qui cum eſſet idololatra: religionem tamen dei ſimulauit dicens:Non petam & non tentabo dominum. Sextum beneficium eſt reparatio veterum oppidorum Cort Nyente:de qua in tertia tabula diximꝰ. Dardanium: Tardanum vulgus pronuntiat. Aſſium munitiuncula eſt: vbi Egelidus & Ecalidus amnes cõfluũt. Fora Annia ab Annia familia dicta. Cornuetũ:ꝑ ypſilõ Cornyetũ ſcribit Deſyderiꝰ. Nam Cornuetum ſcribẽdum eſt:vocabulo vetuſto Etruſco:compoſito a Corno arbore & Nuetum. Vrbis enim huius inſigne eſt Cornus arbor. Etruſce autem Nuetum & Nuulũ. latine dicitur nubetum & nubilum id eſt Grauiſcum:vt docet Cato in fragmentis & originibus. Et ideo Cornuetum ſcribit:id eſt Grauiſcę:cuius inſigne eſt Cornus. Poſtremum beneficium eſt:adiectio noua nominis:vt ſicut vnis nouis mœnibus cingebatur vrbs:ita vno nouello nomine diceretur Viterbum. Hoc loco quæritur:vnde dicatur Viterbũ:& quid ſignificet. Pro quo notandum eſt:quod in prima parte docet beatus Thomas dicens: aliud eſſe a quo nomen imponitur:& aliud ad quod ſignificandum imponitur. Nam teſte peritiſſimo Donato: nomen ſignificat & ſubſtantiam & qualitatem propriam vel communem quia nomina imponuntur a proprietate rei quæ eſt eius qualitas propria vel communis:& tamen ſignificat ſubſtantiam:id eſt aliam eſſentiam:ſicut lapis imponitur a proprietate cõmuni:vnde dicitur lapis:quaſi lędens pedem: & tamen ſignificat aliam eſſentiam corpoream. Itaq; cum Deſyderius literatiſſimus adiecit vrbi antiquiſſimæ nouellum nomen:ab eius vtiq; qualitatibus propriis vel communibus Viterbum nomen impoſuit:& tamen aliud ſignificauit. Primo igitur videndum eſt:a quibus qualitatibus Viterbum nomen dicatur:deinde quid ſubſtantialiter ſignificet. Et ita grammatice procedemus. Qualitates plures habet Viterbum:& ideo a pluribus originem habet:& ob id omnes opiniones veræ ſunt:excepta prima. Nam dicit:a primis fundatoribus Tyburtinis dici Viterbum quaſi vi tybur id eſt paruum Tybur. Quod quidem falſum eſt:quia Tybur nouiſſimis temporibus poſt Troiæ ruinas conditum eſt:ſed Volturna primis ætatibus & aureo ſæculo;ob qđ Volturrena;id eſt antiquiſſima Turrena dicitur vti tres inſtitutiones ſupradictę afferũt. Secunda opinio dicit:ꝙ deſumitur a qualitate particulari:qua Thebanus Aegyptius Hercules:in Arbana parte palatium munitiſſimum extruxit in colle Muſarno: vbi lapis olim exciſus inuentus eſt dicens:Hercolis imperium: & adhuc vulgo caſtrum Hercolis dicimus. Ab hac igitur particulari qualitate Viterbum:quaſi vi Thebe dicitur. Fatius vero de Vbertinis Florentinus:a proprietate alia qua vita ſuapte natura delitioſa viuitũr: ait vrbem quæ antea Tuſca & Veiuza dicebatur;poſtea dictam Viterbum quaſi vita hęrbidum. Tertius eſt Raymundus in Poſtcæſarianis commentariis:qui ab alia qualitate qua emeriti militia Romani:illo victuri ſe conferebant:ait Viterbum vita inermium dictum. Quarti:a Thermis ſaluberrimis afferunt dictum Viterbum quaſi vi Thermulum:aut vi Thermum. De his Thermis enim Caiis adhuc dictis ſcribit Strabo in.v.dicens. Vbi Etruria magis Romæ appropinquat abundat aquis calidis non minus ꝗ Caiæ quæ nobilitate alias præcellunt. Et Martialis:Morieris inquit Oppiane:niſi lotus Etruſcis/id eſt Volturrenis/fueris aquis. Volturrenos enim circa Volſinos/cognominant Etruſcos Romani:vt Plinius indicat. Sed de his Thermis copioſe diximus ſuper Sempronium. Quinta qualitas cõmunis nunc ſed olim ꝓpria eſt; quia Turſita eſt & Volturſena a Turſibꝰ dicta: vt

Aſſium. Ecalidus. Cornuetũ.

Viterbum vñ dictum.

Thermæ Caiæ.

Myrſilus dicit: & Dionyſius ſequitur: & nos in commentariis ſuper Myrſilum probaui-
mus. A proprietate igitur Turſiũ ſiue Turriũ: a qua & Volturſena ſiue Volturrena dicta
eſt; ab ea docti inter quos Blondus: dicunt appellari Viterbum quaſi vi Turrium. Sextus
fuit Hermolaus Venetus: Aquilegiæ Patriarcha: vir omni literatura excellens. Is enim
aduerſa prima tabula: voluit. F. A. V. L. exprimi quatuor vrbis huius tetrapolis populos:
Faluceres id eſt Volturrenos: Arbanos: Vetulonienſes: Longholos ſiue para Tuſſos. Hi
quoniam erant Etruriæ vrbis quaterni Heroes ac regii populi: vtiq; Deſyderius eruditiſ-
ſimus: ab hac propria vrbis qualitate impoſuit nomen Viterbum: quaſi vitam Heroum.
Hunc ſeptimus ſequutus noſter Epiſcopus Archas: aliam propriam qualitatem attendit
in hoc decreto dicens. Quia inquit Deſyderius ex quatuor partibus ſolas tres mœnibus
cinxit: Longholam Tuſſam: Vetuloniamq;: ac Volturnam: relicto Arbano: cuius partes
ſunt Muſarna: Calumba: & Aſcreana: iccirco dixit Viterbum Vi trium vrbium. Ser Tho
mas noſter Veltrinus Vetulonienſis aliã propriam qualitatem adducit dicens ꝙ Etruria
tetrapolis erat caput imperii: & curulis Phylarcha. Et ob id Veiuza vrbs & eiꝰ pars Vetu
lonia dicta. Et ab hac proprietate dignitatis antiquæ Deſyderius impoſuit nomen Viter-
bum quaſi Veiterbum id eſt curule. Nonus eſt Ser Michael Archangelus Caprinus pa
ra Tuſſus: qui etiam proprietatem nominis Turrheni Terbum ſpectatus: aſſerit: & qui-
dem vere: Viterbum dictum curule Terbum. Vnde Longholam Terbum dici iuſſit & to

Viterbum.

tam vrbem Viterbum quaſi Vei Terbum. Ergo eruditiſſimꝰ rex Deſyderius impoſiturus
nouellum nomen: quod qualitates proprias & communes ſupradictas includeret: dixit: ad
iectione noſtra dicant Viterbum. Adiectione inquit noſtra noua ſed mirabili: quæ omnes
proprietates includat: & tamen ſubſtantiam aliam ſignificet: vt in definitiõe nominis Do-
natus author eſt. Quæ autem ſit iſta nominis ſubſtantia: vtiq; eſt eius vera ſignificatio:
quæ a compoſitione partium pendet. Sane ſciendum eſt Viterbum in omnibus exciſis an
tiquis lapidibus & titulis ſub Leone inſigni definiri Viterbum: vetus verbum. Vnde in-
ſcriptio illa antiquiſſima eſt ſub Leone. Non timeo verbum: Leo ſum qui ſigno Viterbum.
Nec te moueat ꝙ poſuit literam. i. & non. e. Non enim Veterbum: ſed Viterbum dixit. Et
enim in compoſitione ſæpe vocales mutantur: præcipue vbi ſubeſt cauſa mutandi: qualis
fuit in hoc loco: vbi opus fuit ita componere nomina & ſinçrizare. vt omnes qualitates cũ
ſubſtantia includeret. Si autem dicis Veterbum: equidem ſubſtantiam quæ eſt vetus ver-
bum & qualitatem vnam includis a Veis: & non omnes. Si vero dicis Viterbum: non mo-
do ſubſtantiam: ſed etiam omnes qualitates proprias & communes includis. Et ideo re-
ctius dixit Viterbum q̃ Veterbum. Quid autem ſibi velit hæc ſubſtantia nominis ve-
tus verbum: nunc exponendum eſt. Verbum multis modis accipitur. Vno modo

Verbum.

pro voce articulata: & ſic omnes partes orationis ſunt verba. Alio modo: vt eſt vna
ex octo partibus orationis. Item pro dicto & imperio: vti eſt illud. Verbo domini cœ
li firmati ſunt. Et illud. Facito iuxta verbum regis: id eſt iuxta dictum & imperium. Vn-
de a dicendo imperatiue: Dictator apud Romanos appellatur. Verbum quoq; ratio-
nem & ſupputationem ſignificat: vt de Logos dicit diuus Hieronymus in epiſtola ad Pau
linum. Vtrunq; autem officium dictandi populis: & præſidendi ſupputationibus ſiue
ſuffragiis: Lucumones Etruriæ habebant. Dictandi quidem: & imperandi: quia. xii. Lu-
cumones erant. xii. reges: vt author Seruius ſuper. viii. æneidos. De ſuffragiis vero: pa-
tet per id ꝙ Dionyſius ſcribens in quarto libro: Aderant inquit ex tota ciuitate Etruriæ
ii qui ſuffragiis præerant: & velati infulis a Tullo deprecabantur iram. Mitram enim

curules tantũ Lucumones & Larthes ferebãt. Vnde inſigne Vetuloniæ eſt currus ſiue veia cum mitra Lucumonia. Et hoc modo accipitur verbum in nomine Viterbo pro dicto ſiue imperio & præſidẽtia ſuffragiorum atq; dictatura. Hinc Viterbum eſt veterum dictatura & præſidentia ſuffragiorum in Fano Volturnę: ad quod teſte Liuio. XII. populis conſilia indicebant: qđ certe Lucumonibus erat curia templũ. Cęterum apud Arameos: Luca ſenex & vetus dicit ſicut Paleos apud græcos. vt in vocabulo Falucer & Luceres diximꝰ. Ratio vero & ſupputatio & verbũ a gręcis Logos dicitur teſte diuo Hieronymo ĩ epiſtola ad Paulinũ: & ab Arameis Moni ꝑfert: vt Talmudiſtæ ꝓhibẽt. Quare qđ ex veteri & verbo latine redditur in compoſitione Viterbum: hoc gręce ex Paleos & Logos Paleologum: & idipſum Aramee ex Luca & Moni Lucumonium. Quare inexpugnabili argumẽto ab interpretatione nominum neceſſario ſequit: vt id idem ſit latine Viterbium: qđ græce Paleologum: & Etruſce id idem / & Aramee Lucumonium. Cęterum Lucumo ſubſtantialiter ſignificat veterẽ dictatorem regem: qui etiam imperio & ſuffragiis imperialibus prędidet. Ergo per ſubſtantiã Paleologus & Viterbenſis nomina ſignificant veterem dictatorem ac publicorum ſuffragiorum regem. Et ita Lucumonios ciues vrbis Etruriæ ſiue Volturnę in Byzantium cum Cõſtantino migrantes Græca lingua Paleologos primũ recte conuertit: quos Viterbos Deſyderius ſecũdo atq; latine interpretatus eſt. Quare nomen Viterbum per ſubſtantiam ſignificat Aramee: oppidum Lucumonium: Græce Paleologum: Latine veterum dictaturam & ſuffragium. Per qualitates vero proprias ſignificat Viterbum id eſt curule Terobum: Vita Heroum: Vitrium vrbiũ: Vita vrbium: & antiquitus vi turrium: & per qualitates communes ſignificat: Vi Thebum: Vita Herbum: Vita inermium: Vi Thermum & eiuſmodi ꝗplurimas qualitates. Hæc de beneficiis Viterbo collatis. Nunc quid ei ac toti Thuſciæ ſimul contulerit: ita in ſecunda parte decreti ſubinfert dicens.

Lucumonium.
Lucumo.

Paleologus
Viterbum.

Nos eni nõ ſumus Thuſcię deſtructores vt nos apud Gallos accuſat Hadrianꝰ Papa. Nam in Thuſcia ędificauimꝰ a fundamẽtis: vbi quidẽ Volturrenis: Caluellũ: vicũ horchianũ: balneariã: barbaranũ & gariophylũ. Sẽtiatibꝰ aũt Auſdõias: Roda Coſanũ. Volaterr Roda Comalũ: Lunę Sergianũ & petrã ſãctã: olim fanũ Feronię. Phocẽſibꝰ aũt ſctõs Geminianũ & miniatẽ. Feſulanis oppidũ Muniõis: ĩ qđ vagos & ſparſos Aryn Ianos & palãtes Fluentinos collegimus. Rurſus plures antiquas nobiles vrbes ampliauimꝰ & muris cinximꝰ & nũc id idẽ agimꝰ circa Lucam Piſtoriũ: Aretiũ: Orbitũ & Etruriã nunc Viterbũ. cuiꝰ nomẽ aut a nobis cõſtituta decreta ſiqs violauerit: aut capite puniat aut laqueo ſtranguleť. Hoc itaq; non eſt Etruriã deſtruere: vt nos arguit Hadrianus: q pacẽ vltro a nobis oblatam reſpuit.

Contentionẽ inter põtificẽ & Deſyderiũ prolixe narrat hiſtoria Longbardica: quã Platina ſequit in vitis pontificum. Oppida a fundamẽtis Volturrenis id eſt Viterbenſibꝰ poſita ſunt Caluellũ: nũc mõs Caluellꝰ. Vicus Horchianus: vulgo Vichorchiano. Horchia enim erat dea Etrurię vbis: vt Liuius author eſt in. VI. li. ab vrbe cõdita. Et ideo in hoc loco Fanũ erat Horchiæ: a quo regio Horchiana Trometina ſuperior: & ab ea vicus Horchianus. Erat illi & oppidum ſacrum in Veia inferiore Tuſcana regione: cuiꝰ ad hęc tẽpora nomen durat Horchia: cuius agri Horchiani magna pars eſt iuris & poſſeſſio noſtri conuentus ſanctę Mariæ ad Gradꝰ. Sentinates appellat a Roda cophano: in edito monte a ſe fundato caſtro: ꝑ montẽ Tunniatẽ: vſq; Orbitellum & mare vbi erat vrbs Coſæ: celebrata a Plinio: & Geographis: & Virgilio. Hanc euerſam a Go

Horchia.

this reparauit Deſyderius: & ſubmutato nomĩe vocauit prolatione Longbardica Aſdonias
Sidones. Latine Aſidoniis: vulgo Laſidonia: quia Sidones illam reparauerunt. Sidones inquam non
Viſtula. phœnices: ſed Germani. Hi Sidones non procul a Viſtula fluuio Ptolemæo notãtur: quos
nunc Polonos dicimus: quorum metropolim Cracouiam idem interfluit fluuius Viſtula:
quem Viſclam vocant. Hi contermini atꝗ intermedii iacent: inter fines Longbardorũ infe-
riorum & initia Sarmatiæ: qui iuncti Lõgobardis Italiã occupauerũt: & ſub Deſyderio Co-
ſas reparãtes Aſdoniã ꝓlatione ſua pro Sidoniã & vulgo la Sidonia dixerũt. a Mauris poſtea
diruta iacet. Fanũ Feroniæ notat Ptolemæus: Et nũc Petræ ſanctę q eſt Chriſtꝰ: a Deſyderio
dedicata fuit: nõ Feroniæ: a qua manet regioni Caferonianæ nomen. Phocenſis Thuſciæ re-
gio: vbi adhuc Phocekius lacus: & oppidum dicitur. Cum vero Deſyderius tot oppida in
Thuſcia condiderit: miror: cur ſolus Sanctus Minias oppidũ: cognomẽ del Tedeſco obtinue
rit. Niſi forte: vt a Sidoniis Coſæ: ita a Theutonibus: id fuerit vel fundatum vel reparatum
Munio. a fundamentis. Munio oppidũ neſcio an ante fuerit. Verũtamen vt litera ſonat: Fluentini a
Fluento Arno: & Aryti Iani/id eſt exaltati Iani a fundatione dicti ſunt vnę ex. XII. primis co
loniis: a Iano in Thuſcia poſitis: vt author eſt Cato ĩ fragmẽtis originũ. Eos deniꝗ Fabiꝰ Pi
ctor vocat Arnienſes ab Arno amne: in de origine vrbis Romę: vt etiã in cõmẽtariis ſuper
vtrũꝗ authorẽ expoſuimꝰ. Luca vrbs ãtiquitꝰ Lucumodia dicta: & Lucẽſes Lucumodii. De
qbꝰ Feſtꝰ Lucumodii inqt a duce ſuo Lucumone dicti q poſtea Lucẽſes appellati ſunt. Lucu-
mones vero dicti qdã hoĩes ob inſaniã: ꝙ loca ad quæ veniſſent feſta facerẽt. Sed pace Feſti di
xerim: ipſe inſanę mẽtis atꝗ imperitę fuit: q qđ funditus ignorauit Etruſcũ regiũ nomẽ: per
inſaniã temere expoſuit. Niſi forte mẽdoſus ſit codex: vt corruptor ob inſaniã ſcripſerit: vbi
ob fana ſcripſit Feſtus. Nã vt vocabulo Falucer oſtẽdimꝰ: Lucus & Fanũ ſunt ꝑ ſe atꝗ ꝓprie
Etruſcæ originis: & non per Antiphraſim latinę: vti etiã probauimus in quęſtionibꝰ anniis.
Itaꝗ Lucumones. XII. Etrurię: erãt teſte Seruio ſup Aeneida: & aliis authoribꝰ. XII. reges: q
bus vnꝰ Larthes pręerat: & religionis principes: q loca ad quę cõdẽda veniſſent fana & ſacra
feſta faciebant: dicantes illi lucũꝗ diemꝗ. Etenim vt author eſt Liuius in. V. ab vrbe cõdita
Etruſcorũ religio. Etruſca gens: ſicut fuit ante oẽs religionibus dedita: ita excelluit arte colendi eas. Et ita pro
diſcẽda religione: ingenuos liberos ſuos Romani. XII. his Lucumonibus: principibꝰ. XII. po
Lukius. pulorũ Etruriæ tradebant: vt etiã Valerius Maximus in primo libro tradit: ca. primo. Itaꝗ
Lukius noĩe/ Lucumo dignitate Lucam condidit: & Lukium iuxta eam. Et ita a ꝓprio nomi
ne Lukii Lukium: & Luca: & Lucenſes: & a Lucumonia dignitate conditoris: Lucumodii co
gnominati fuerũt: retinẽtes adhuc illam antiquiſſimã ad religionẽ & ſacros ritus cõditoris
Larthes. inclinationẽ. Regnauit Larthes Etruriæ: quadrageſimuſquintus a Iano fundatore Etruriæ
ſimul & Italię: anno. XXXV. Romuli: vt in chronographia ſimul & hiſtoria Etruſca oſtẽdi
mus. Et ob initũ prĩcipatũ de more Tuſco Lucẽſes fundauit anno ante ꝑdomitã a. Q. Fabio
vrbẽ Etruriam ad lacũ Vadimonis non minus quadrincenteſimo: & ante ſaluatoris aduen
tum ſeptingẽtis annis & amplius. Vicatim & abſꝗ mœnibus eos poſuit: quia Etruſci fœmi
neę timiditatis exiſtimabant includi mœnibus. Manibus in agro: nõ intra vrbes excipiebãt
hoſtes. Vnde vſꝗ ad Deſyderiũ regem: Lucam: & Piſtoriũ: Aretium: Orbitũ & tetrapolim
Etruriã nũc Viterbum: & alias nobiles vrbes: abſꝗ mœnibus incoluerũt. Addit aũt ꝙ eas
ampliauit: qa oẽs antiqſſimę vrbes Thuſciæ parua oppida erãt: vt de Cere: Phalari: cernimꝰ
ac Veiente cognomine Lartheniano. Moris eñ fuit antiquis vrbes condere nõ magnas: ſed
locis munitas paruas: vt Dionyſius in primo libro aſſerit. Vnde Piſa: Luca: Piſtorium: Flo-
rentia: Sena: Peruſium: Aretiũ: & Orbitũ: poſt Deſyderiũ excreuerũt. Etruria vero nũc Vi-
terbũ: qđ includit̃ ſaxo fundatũ vetuſto: idcirco nõ excreuit: quia tetrapolis eſt ab origĩe: &
ſatis ampla cõparationę aliarũ anteq̃ ampliarẽt. Poſtremo pœna mortis mulctat Deſyderiꝰ

eum qui nomen Viterbum mutare auſus fuerit:quia dignum erat vt nomē ſupremo ſtu
dio & ſudore excogitatū:qđ verā ſubſtantiā loci antiquiſſimā cum qualitatibus ꝓpriis
& cōmunibus exprimeret:non perderetur:ſed ſacrilegio ſimile videbať mutādo violare.
Hęc de ſecunda parte decreti. Nunc ſequiť tertia:etſi incōpleta: hoc pacto:& his verbis.

Quare tibi Grimoalde p̄fecto Viterbēſi
p̄cipimus:vt q̄diu dubia pax ꝑſeuerat:iu
beas oēs Thuſcię milites paratos eſſe ī ar
mis:& cōmeatus ac ſtipendia ſine auari
tia fac in promptu habeas:vt nō ſolū oc-
currere hoſtibꝰ:ſed etiam illos inuadere.
Hucuſq; integre legitur. Quæ ſequuntur in fractu
ris ita ſe habent. In prima fractura.
Ciues ñ grauabl nouis exactiōibꝰ. In ſcđa
Ex Papia veniūt. In tertia. Viterbenſes.

Ita ſæpe variatū eſt huius vrbis no
men. A Turſibꝰ em̄ Ianus eā Tetra
polim factā: cōmuni noīe vocauit
Turſenā.i.a turritis ædibꝰ primis
Turrenā:& a crebritate eaꝝ turſiū
ſiue turriū:dixit Aramee Eturſiā
ſiue Eturriā.i.valde turritam. Ro
mani vero trāſpoſito vno.r.ꝓtule-
rūt Etruriā:vt ſupra Myrſilū ꝓba
uimus. Porro cū Turſitę poſt aliæ
vrbes cōderenť:ad earū diſtinctio-
nem adiecerūt Vol:qđ eſt priſca & Vol.
oīm antiqſſima:dixerūtq; ꝑ ſynco
pā Volturnā:& ſine ſyncopa Volturrenā.i.antiqſſimā oīm Turrenā:vt demōſtrauimꝰ
in Anniis q̄ſtionibus:& ſup Myrſilū:& tetigimus in prima huiꝰ operis ac ſcđa inſtitutio
ne vocabulo Volturnus ac Volturna. Rurſus a partiū quaternarum dignitate dicta eſt
Veiuza & Vetulonia/id eſt Curulis Philarcha. Itē fanū Volturnę:qđ illis erat curia tē-
plū. Item para Tuſſa id eſt haſtata & coronata Tuſca:ad diſtinctionē Tuſſæ Nanę. Arba- Veiuza.
nū item cognomine Calumbū:qđ eſt quarta pars viridis Luci. Sub Conſtantino aūt per Arbanum.
græcā interpretationē dicta eſt a dignitate Paleologa:& eandē poſtremo latine Viterbū Calumbū.
id eſt veterū dictaturā adiecit Deſyderius. Eius ager vſq; Thelamonis portum:& quod
diciť caput Etruriæ:a nautis vero corrupte caput Eturiæ:& vſq; Peruſiam olim a ciui-
tatis nomine dicebať Turrena & Etruria:ſub Longbardis ducatus Etruriæ:ſub pontifi
cibus vero poſt Henricū quintū & Matildim diciť Patrimoniū Eccleſiæ. Nec te moueat:
ꝙ vno.r.dempto caput Etruriæ vulgus proferat initium littoris Etruſci circa Vmbro-
nem vſq; Oſtiam. Nam & fontes Electraios ibidem.r.amoto/Electaios pronuntiat.

Sexta Oſiriana Aegyptia tabula.

MAIORES noſtri:in tēplo olim Herculis:nūc diui Laurētii:vt ſemp an
te oculos nr̄os ęterna vetuſtatis huiꝰ vrbis mēoria teneret:pro roſtris
poſuit colūnulā:id eſt tabulā alabaſtrinā:Oſiriani triūphi monumē-
tū:auibus & aīalibus & capitibꝰ & arboribꝰ:id eſt ſacris Aegyptiis li-
teris exciſam.de q̄bus ſępe authores ſcribūt. Et Pliniꝰ in natu-
rali hiſtoria has inq̄t quas vides effigies:Aegyptię ſacrę literę ſunt. In
hac itaq; colūna eſt ſpatiū:in cuiꝰ medio eſt truncus arboris quercus inſtar ſceptri mul-
tiplicis:in quorū ſceptrorū ſummo duo rami circulū faciūt inſtar oculi:q̄ effigies eſt pro
pria Oſiridis:vt ait Xenophon. Qđ & Macrobius in primo Saturnaliū cōfirmat dicēs.
Oſirim exprimētes Aegyptii ſacris literis īſculpūt ſceptrū: īq; eo ſpeciē oculi exprimūt:
& hoc ſigno mōſtrāt Oſirim. Ponunť aūt ī hoc trunco arboris:nō vnū ſed plura ſceptra.
quia nō ī vna ſed omni parte orbis īperauit:vt Diodorꝰ Siculꝰ ſcribit. Et idcirco haud du
bie hęc prima effigies Oſiridē ip̄m demōſtrat:vt hoc argumētū neceſſario īfert. Vbicūq;
em̄ ſacris effigiebꝰ ſceptrū inq; eo īſtar oculi circularl figura īſcribiť:ibi neceſſario Oſiris
legiť:qui vniuerſo imperauit orbi. Quare neceſſario in hac colūna Oſiris legendus eſt:&

ad eum referenda columna: quia in ea inſculptum eſt ſceptrum inq; eo inſtar oculi ſacris Aegyptiis literis. Sacræ enim hæ effigies ſunt: quæ mox cernentem cogunt petere quid hæc ſignificent. Sacræ enim literæ dicuntur: quæ magis ad ſecretum aliquod ſignificandum q̃ ornatum apparent cuilibet aſpicienti inſtitutæ. Et idcirco hæc columna Oſiriana eſt: pro cuius commentariis firmiter habendis: hæc petuntur.

Oſiris & pater eius Saturnus auarus. Iuppiter.

PRIMO Quęrit̃ quis: & cuias: & quo patre atq; auis genit⁹ Oſiris? Reſpõdent Diodor⁹ in primo lib. & Beroſus in ſecũdo & quinto antiquitatũ. Pater illi fuit Aegyptius Saturnus inter deos iunior. Saturno Aegyptio pater fuit Vulcanus: qui ignẽ inuenit: & ſol q̃ & Cęlũ dictus eſt. Huic em̃ Cęlo duo primores filii fuerũt Atlas Maurus: q obiit in Mauritania: & hic Saturnus ſuprema auaritia & impietate prędit⁹: q regnauit in Italia: Sicilia: & Libya: vbi Oſirim genuit: quẽ Iouem cognominauit: vt Diodor⁹ in quarto libro: & Beroſus in quinto antiquitatũ dicũt. Nam quo tẽpore hic Saturnus e Libya Hãmonem generũ pepulit: & ibi regnauit: tum ex Rhea ſibi ſorore: & vxore Hãmonis hũc Iouẽ genuit: vt tam Beroſus q̃ Diodorus ibidẽ aſſerũt. Et vt proſequunt̃: cũ Dionyſius Libycus filius dicti Hãmonis & Amaltheę Nymphæ regno paterno Libyæ potitus eſſet: deuictis Saturno & Rhea: eos quidẽ loco parentũ habuit: puerũ vero Iouẽ: Olympo præceptori tradidit: & eũ regno Aegypti pręfecit. Itaq; Oſiris Iuppiter fuit filius Saturni Aegyptii q regnauit in Italia: Sicilia: & Libya. Fuit nepos ſolis Vulcani ſiue Cęli: & fili⁹ adoptiuus Dionyſii Libyci: ortus in Libya: & præfectus regno Aegypti: loco patris ſui Saturni.

Oſiridis cognomina.

SECVNDO Quærit̃: quę fuerunt Oſiridis epitheta & cognomina? Reſpõdet Diodo. in. I. II. IIII. &. VI. libro paſſim hincinde: & Beroſus in quinto libro q; Oſiridi cognomina fuerunt Iuppiter: Dionyſius: Olympicus: Iuſtus: q bene meritus de humano genere vniuerſo imperauit orbi. Rationes cognominũ ſunt iſtę. Iuppiter em̃ dictus eſt nõ ſolũ quia iuuit orbẽ: vnde & ſaluator orbis dictus fuit: vt author eſt in. VI. lib. Diodorus: verũetiã quia fuit fili⁹ Saturni: q̃a Saturnus & Iuppiter ad ſe referunt̃: vt author eſt Xenophon in libro de ęquiuocis: ſuper quẽ cõmentaria iam cõfecim⁹. Dionyſius dictus a patre adoptiuo Dionyſio Libyco: qui etiã Mineruã Tritonidẽ adoptauit: teſte Beroſo i. V. lib. Olympicus dictus fuit a præceptore ſuo Olympo: vt Diodorus ſcribit in. IIII. libro. Iuſtus vero fuit illi propriũ cognomẽ & figura ſacra in ſceptro inſculpta. Nam teſte Diodoro in. IIII. oculus in ſacris literis Aegyptiis ſignificat ſeruatorẽ iuſtitiæ. Et ita vbicũq; iſculptũ eſt ſceptrum vel melius ſceptra cum oculo: ita legendũ eſt. Ego ſum Oſiris Iuppiter iuſtus: qui vniuerſo imperaui orbi. Et vt ait in. VI. lib. Diodorus: licet pater eius Saturnus impius fuerit: tamen ipſe q̃ maxime probus fuit & iuſtiſſimus: bonos pręmio & malos ſupplicio afficiens. Et indicens in toto orbe omnibus impiis & facinoroſis præcipue gigantibus bellũ. Et vt ait in primo & ſecũdo libro: iuſte imperauit Aegypto: & maximis copiis & exercitu profectus eſt ad beneficentiã humani generis magis q̃ ad bellũ. Vnde in colũna Aegyptia: vt author eſt Diodor⁹: ſcriptũ eſt. Sum Oſiris rex: qui vniuerſum peragraui orbem: nec fuit in orbe locus quem non adiuerim: docens ea: quorum inuentor fui: ſcilicet tauros domeſticare ad aratrum: vnde Apis vnum ex cognominibus habuit. Apim enim & Set Apim Aegyptii taurum & ſacrum diuũq; taurũ dicunt. Docuit arare: ſerere: plantare vineas: & vinum cõficere: & ceruoſam: & vites adiungere palis: & putare: vt Tibull⁹ ſcribit. Et ob ea atq; ſaluationem ab impiis: vt in. VI. libro Diodorus eſt author: totius humani generis conſenſu appellatus eſt iuſtus: Iuppiter: pater: ſaluator: & illi locus aſſignatus in monte Olympo: qui vt authores ſcribunt: & Tortellius refert in vocabulo Olympus: eſt ſecus mare rubrum in Aethiopia iuxta Heliopolim ciuitatem Aegypti: qui oriente ſole vſq; ad quintam horam diei ex ſe flammas emittit.

Apis.

Alii Ceruiſiam.

TERTIO Quæritur vtrũ venerit in Italiam? Ad hoc reſpondẽt authores ꝙ ſic.Sunt au Oſiris in Ita
tem præcipui authores colũna Aegyptia literis ſacris inſcripta.Diodorus in.VI.lib.Be liam venit.
roſus in.V.& Cato de originib⁹:Dionyſius Halicarnaſſeus:& colũna hęc noſtra Oſiria
na:& noĩa & cognomina eius in Italia.Nam in colũna Aegyptia: vt Diodorus in primo
libro retulit:ſcriptũ eſt:Sum Oſiris:q vniuerſum peragraui orbem vſqꝫ ad Indos fines de
ſertos:& eos q arcto ſubiacent:& vſqꝫ ad fontes Iſtri:nec fuit in orbe locus quẽ non adiue
rim.Qꝫ ſi ad fontes Iſtri:qui teſte Plinio eſt Danubius & non procul Italia oritur in fini
bus Galliç ac Germaniç: vbi fontes ſcaturiunt:nec fuit in orbe locus ſiue prouincia quã
non adiuerit:vtiqꝫ nobiliſſimã terrarũ prouinciam:fontibus Iſtri proximam:Italiam adi
uit.Diodorus itẽ in.VI.libro exprimit dicẽs:ꝙ Ioui iuſto in bello contra gigantes:ſicut
affuerunt Macedones circa Palenẽ:ita Itali circa Phlegræam:quæ poſtea Cymea dicta ẽ.
Nõ minus clare Beroſus in.V.hoc exprimit:dicẽs Italos oppreſſos a gigantib⁹ euocaſſe
a fontibus Iſtri Oſirim Iouẽ iuſtũ:q tribus prçliis in Hiſtria:& Cymea:& Veſuuia Phle-
grea gigantes deuicit & Italiã liberauit:& a ſui cognomine in triumphũ ab Api Apeni-
nam id eſt Taurinam appellauit.Cato quoqꝫ ſuper quẽ cõmẽtaria expleuimus/in fragmẽ
to tertio de originibus ita dicit.Italia à diis & ducibus complura ſortita fuit noĩa:a Iano
quidẽ Ianicula:a gẽtilib⁹ Sale vmbrona:a Cameſe Cameſena:a Saturno Saturnia. Dura
uit aũt Saturnia nomen totidem ferme annis:quot ante aurea ætas:vſqꝫ ad Apim deorũ
Italiæ vltimum:vt Antiochus Syracuſanus ſcribit:a quo Apenina quam Taurinam in Italia vnde
terpretatur:etſi de more quidã Grçci a bobus Herculis:vel quos opimos gignit Italia:vt dicta.
ait Hellanicus:aut a vitulo egreſſo:vt Timæus:vel quia Italos qdam Græci boues dicũt
vt fabulator Herodotus:dictam exiſtiment.Dionyſius quoqꝫ Halicarnaſſeus in prĩo lib.
dicit Antiochũ Syracuſanum antiquiſſimũ ſcriptorẽ veriſimilius tradere Italiam mox
vt deſiit dici Saturnia:cœptam dici Taurinam ab duce:non a bobus. Argumento ſunt
adhuc extantia in Italia locis indita nomina:Ry Oſiris:Oſiricella:a nomine & cognomi
ne Apoitus id eſt Taurus Iuppiter:quia Apim/Taurum Aegyptii & Etruſci dicunt:&
Itus Iuppiter & fiducia Iouis ab eiſdem Etruſcis interpretatur:vt Macrobius author eſt
in Saturnalibus.Rurſus Aquaſenſes cognomine adhuc Aegyptio ab Api Apenentes:
Plinius Taurinos interpretatur in.III.naturalis hiſtoriæ.ca.VI.Amplius Sais Xantho
Nympha fuit filia Oceani & Thetyos:vt in Theogonia Heſiodus ſcribit.Oceanus au-
tem fuit filius Cęli ſiue Solis:patris Saturni Aegyptii:vt ait in.II. antiquitatũ Beroſus.
Quare Oceanus fuit frater Saturni:eodẽ Cęlo patre ortus.Ergo Oſiris & Sais Xantho
fuere cõſobrini ex duob⁹ germanis:quoniã Oſiris fuit filius Saturni & Oceani filia Xan
tho.Ab Oceano autem Nilus antea Oceanus dictus fuit:vt author eſt Diodorus in pri
mo libro:cuius vnum oſtium Saiticum dicitur:vt Herodotus & Geographi ſcribunt:a
Sais vrbe ipſius Muſæ Xantho.Quare etiã vna ex Muſis Aegyptiis cum Oſiri in Italiã
venit.Argumento quoqꝫ validiſſimo eſt:ꝙ cum locis primoribus Oſiris columnulas in-
ſcriptas in ſignum expeditionis ſuæ ſemper relinqueret:vt aſſerit Diodorus in primo li-
bro:vtiqꝫ vbi columnæ inſcriptum habẽt Oſirim literis Aegyptiis:illuc profectus eſt in
expeditionem.Ergo huc in expeditionem profectus eſt:quoniam columnella Aegyptiis
literis in regione Ry Oſiris inſcriptum habet Oſiridem vt oſtendimus.

QVARTO Queritur:qua comitiua egreſſus eſt:& quos prouinciis præfecit? Reſpõdet Oſiris
Diodorus in primo & ſecũdo libro ex Aegyptia hiſtoria.Egreſſus eſt ex Aegypto cũ imẽ comites.
ſis coloniis & exercitu:cũqꝫ cõſanguineis ſuis deis & Muſis:iter quos fuere Pan iunior:&
frater eius Apollo:& vt diximus Muſa Sais Xantho.Prçfecit aũt vt ait:Libyç Antheũ: Antheus.

Phœnicię Buſiridem: Aegypto ſuam ſororem: cõiugem: Iſidẽ: frugiferam: legiferam. Mi
litiæ ſuæ præfecit tres principes deos: Herculẽ qui corporis robore erat admirabili: & ip
Macedo. ſi genere proximus erat: & duos alios ſuos filios: Macedonẽ cui erat ĩſigne Lupus: & Anu
Anubis. bim cui erat inſigne canis. Et hanc præfectionem teſte Xenophonte ſignãt Aegyptii lite
ris ſacris Dracone: Leone: Lupo: & Cane. Quod profecto Macrobius in primo Saturnaliũ
clarius exponit dicens. Serapis inquit ſimulacrum: capiti calathũ infixũ habet: & ſignũ
tricipitis animãtis adiungit. Quod exprimit medio eodẽq; maximo capite leonis effigiẽ
habet. Dextra parte canis caput exoritur: manſueta ſpecie blandiẽtis: pars vero lęua cer-
uicis lupi rapacis: capite finitur. Has animaliũ formas Draco volumine ſuo connectit:
capite redeunte ad dei dexteram: qua monſtrũ cõpeſcitur. Hæc Macrobius. In hac figu-
ra draco & ſerpens teſte Diodoro in. IIII. libro: malos & præcipue gigantes opprimentes
orbem ſignificat: & ob id draco in orbem fingitur. Calathus autẽ ponit: quia cũ Iſide fru
ges inuenit. Leonis caput maius cane ac lupo: Herculẽ Aegyptiũ ſignificat: maiorẽ aliis
diis Macedone atq; Anube: quia ſolum Herculem fecit vniuerſalem principem militiæ
ſuæ: vt Diodorus ſcribit. Omnes tamen ii dei affuerunt in bello Macedonico cum Mace
donibus circa Palenen: & in Italico: cum Italis in campo Cymæo: vt idẽ Diodorus in pri-
mo &. VI. libro ſignificat. Porro Oſiris toto tẽpore expeditionis ſuæ comam barbãq; nu-
triuit quouſq; in Aegyptum reuerteret: vt in primo libro ait Diodorus. Vnde illius per
egrinatio exprimitur: capite facieq; ac gena ſolum vna comata: vt ait Xenophon: altera
vel occultata vel raſa. Quod etiam Macrobius in primo Saturnalium docet.

QVINTO Quæritur quãdo vicit: & quãdo in Italia reſedit? Reſpõdet Beroſus in. V.
antiquitatũ: ꝙ triumphauit in Italia nouiſſimis annis Bel ochi: ꝗ octauus a Nino impe-
rauit Aſſyriis: qua ętate Ioſeph patriarcha erat. XI. annoꝝ: vt notat Euſebius. Mãſit aũt
poſt triumphum in Italia annis. X. vt ait Beroſus: relicto Leſtrigone Larthe Vetuloniæ.

SEXTO Quęrit in qua vrbe Italiæ reſedit Oſiris: his decẽ annis? Reſpondent authores
Ratio: Nomina. Author vnus ex veracioribus eſt Beroſus in quinto antiquitatũ afferẽs
illũ imperaſſe Italiæ in Vetulonia. X annis. Ratio quoq; ipſa ſuggerit vt ĩ ciuitate regia
tũc Italiæ reſideret: quę ſola tetrapolis Etruria ſiue Volturna inuenitur ante Romanoꝝ
imperiũ: vt ex pręmiſſis inſtitutionibus patet. Argumento infallibili ſunt noĩa & cogno
mina. Nam cũ teſte Lactantio in primo libro diuinarũ inſtitutionũ: & Beroſo in. IIII. an-
tiquitatũ priſci duces ad monumentũ rei geſtę atq; ad fulgorẽ nominis ſua nomina in-
derent montibus: riuis fluentibus: ac regionibus: equidẽ ibi pręcipue reſederũt: vbi præ
cipua & crebrius ſunt eorũ nomina. Quare in Volturna reſedit: in cuiꝰ agro crebrius &
clarius ſunt indita eiꝰ nomina & cognomina. Nã Ry Oſiris riuus eſt: id eſt latine rex Oſi
ris: nõ procul Egelido amne: & Oſiricella pręediũ olim cõuentus noſtri in Horchia: & cõ-
tractus eiuſdẽ cõuentus ſeruant: adhuc perſeuerãt Apoitus: id eſt Taurus Iuppiter ĩſtar
templi: & eius oppidũ fere deletum Xantho Apoitus vulgo dictum: a ſuo & conſobrinę
vocabulis: integra nomina pſeuerant. Ateia id eſt Taurina aqua Vetuloniã & para Tuſ
ſam diuidit. Haud procul tota regio incorrupta plãtiõe adhuc Sais Xantho dicit. Neq;
tamẽ mirandũ eſt: ſi in Italiã venit Oſiris Iuppiter Iuſtus cũ Sais Xantho Muſa & Her-
cule Aegyptio & diis Aegyptiis: in quã pater eius Saturnus veniẽs regnauit: vt ſupra ex
planauimus: & Iſis eiꝰ cõiunx frugifera: legifera: lõge poſt ad nuptias Iaſii e Libya cõceſ-
ſit: & antea vſos glande Volturrenos: nũc Viterbẽſes: docuit molere atq; panes confice-
re: vt in pręmiſſis demonſtrauimus. Ergo nõ ſomniaui vti ſomniantes exiſtimabant: dũ
in propoſitionibꝰ meis dicerẽ Viterbum eſſe primam regiamq; ſub Iano aureo ſęculo vt

bem Italiæ:& patriam deorum:in qua conuiuati epulatiqꝫ fuerunt omnes fere dei atqꝫ
deæ Italiæ & Aegyptii:pluraqꝫ ſibi tribuiſſe Græcia mendax in hiſtoria:quæ geſta ſunt
in Italia & Fano regio Volturnę:& Aegypto ac Libya.Sed de his in hiſtoria Etruſca &
commentariis:copioſius traditur.

Literarum ſacrarum.i. effigierum ſignificatio nes.

SEPTIMO Quæritur:quali ſcriptura ſit exciſa hęc Oſiriana columna:& quis ordo & ſi
gnificata.Reſpondet ꝙ hęc tabula continet tres literas ſacras Oſiridis & vnā Sais Xan-
tho.Secundo continet literas ſacras gigantū opprimentiū imperium Italiæ & Italicorū
euocantiū:& feſtinantis auxilii. Tertia literas ſacras compoſitæ ac liberatæ Italiæ.Tres
aūt literæ ſacrę Oſiridis ſunt:vna vniuerſalis imperii iuſti:alia ꝑegrinationis in Vetulo
nia:cū ſocietate Sais Xantho.Tertio cū inſigni ſibi & Cereri Iſidi cōiugi cōmuni.Signū
aūt imperii iuſti eſt truncus inſtar ſceptri & in ſummitate rami circunuoluti inſtar ocu
li:vt ſupra expoſuimus. Vnū autē ſceptrum:vnius partis imperiū in orbe ſignificat.Er-
go plura ſceptra:pluriū in orbe partiū.Cęterū in trunco huiꝰ arboris ab imo vſqꝫ ad ſum
mum plura ſceptra conſurgūt:finientia in circulo oculari ramorū.Ergo vniuerſale in or
be Oſiridis imꝑiū ſignificat.Secūda litera ſacra Oſiridis eſt caput:facie dextra ſemicri-
nita:quæ illū in profectione exiſtentē ſignificat & ꝑegrinantē: vt ſupra probauimus.
Hic aūt extra atqꝫ ſupra arborē a ſiniſtris eſt caput viri ſemifacie crinita.Quare Oſirim ī
ꝑegrinatione atqꝫ profectione & extra Italiā ſignificat.Tertia eius litera ſacra eſt Cala-
thus:in quo conſiſtunt pulli.Quare ꝙ pullos ipſos Italiæqꝫ viros docuit ſcilicet frugife-
ram artem demonſtrat.Litera ſacra Muſę Aegyptiæ:eſt caput Nymphę ſemifacie:a de-
xtris ſupra arborē.Ea & Oſiris ſeſe mutuo aſpiciunt:qđ ad ſocietatē ſpectat.Hæc igitur
quoniā cōtinet Oſirim: vt probauimꝰ in pręmiſſis:neceſſario eſt tabula Oſiriana:& ſic le
gitur hæc prima pars.Sum Oſiris rex Iuppiter iuſtus:q vniuerſo imperaui orbi:& profe
ctus cū muſis pręcipue Sais Xantho prope Italiā veni:ſcilicet ad fontes Danubii.vt Bero
ſus & Diodorus ſcribunt.Hactenus de primis literis ſacris: ſignificantibus ad vnguem
Oſiridē in profectione haud procul ab Italia exiſtentē. Nūc de euocatione eius cōtra gi-
gantes:tres ſacræ effigies ſunt.Serpens aut Crocodilus Draco iā initia ſceptri occupās
vna.Draco malū ſignificat:vt Diodorus in.IIII.li.dicit.Ergo quoniā hoc malū ī ſceptro
eſt:vtiqꝫ tyrānos occupātes Italię imꝑiū portendit. Aues in ꝓprio nido aperto ore:ſūt
ſecunda effigies.Proprius nidus propriā patriam ſignificat:& os apertū clamorē & vo-
cationem atqꝫ locutionem annotat:vt ait Xenophon.Sunt autē duo nidi alter a dextris
alter a ſiniſtris.Ergo aues iſtę clamantes in proprio nido ſunt Itali euocātes & implorātes
auxiliū Oſiridis:ab vtraqꝫ parte Italiæ:ſcilicet ab Alpibus & Iſtria vnde oritur Italia: &
ab Apulia vnde finiri incipit.Tertia ſacra effigies:ſunt duo accipitres ad pullos claman
tes/cōciti aduolātes.Accipiter:pręcipue aduolans:celeritatē ſignificat:vt exponit Dio-
dorus in.III.li.Quare celerē ſuccurſum Italię clamātibꝰ miſſum ſignificat. Et qa alter ac
cipiter a dextris alter a ſiniſtris aduolāt:duo exercitus cōtra Gigātes miſſos demōſtrat.
Alterū quidē a Brūduſio cui præfuit accipiter Hercules:q teſte Diodoro in.V.lib. illos
deuicit in Veſuuia Phlegrea Campaniæ:Alterū vero ab Alpibus:cui pręfuit Oſiris acci
piter:qui teſte Beroſo illos fudit in Phlegrea Iſtriæ. Vterqꝫ vero: vti Beroſus inſinuat
in quinto:& Diodorus in ſexto: Gigantes vbi ſedes eis erat in cāpo Cymeo tertia Italiæ
Phlegrea:a fronte & a tergo iuuātibus Italis adorti:tertio pręlio ſuꝑauerūt:& Italiam
cōpoſuerūt.Quāobrē vti ſacrę effigies ſignificāt:& prędicti authores indicāt:ita legen-
dę ſunt hæ tres literæ.Sum Oſiris rex:qui euocatus ab Italis cōtra oppreſſores Italici im
ꝑii feſtinus occurri:oppreſſoreſqꝫ a duabꝰ partibꝰ Italię aggreſſus deuici:deqꝫ illis triū

phaui. Quid vero poſt liberatã Italiam: illis ſupradictis. X. annis Italos docuerit: reſiduę ſacræ effigies indicant. Si ſceptra & oculum recte ſpectamus: arbor eſt quęrcus putata: habẽs aliquot glandes: & duo nidi duo calathi ſunt nõ nidi. Docuit ergo putare arbores & granum poſt araturam ſerere: ac metere: ea ætate qua glande veſcebantur. Non tamẽ adhuc molere & panes conficere eos docuit: qm̃ longe poſt Iſis eius ſoror & coniunx hęc adinuenit & docuit: vt ſupra expoſuimus. Ab imo arboris ſequẽs ſacra effigies oritur vitis volumine ſuo circulari totam arborem & ſpatium occupans vuarum pendẽtium plena. Hæc ſignificant quę docuit: palis adiungere vitem: & vinum conficere: vt Diodorus Siculus in primo lib. aſſerit. Vnde vt ibi ait: in columna Aegyptia ſacris literis ita legit̃. Sum Oſiris qui vniuerſum peragraui orbem: nec fuit in orbe locus quem non adiuerim: docens ea quorum inuentor fui. Quæ vero inuenerit: Tibullus his verſibus refert.

Primus aratra manu ſollerti fecit Oſiris: Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ: Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit primus palis adiungere vitem: Et teneram dura cædere falce comam.

Vltimæ in hac tabula ſacræ effigies ſunt duo accipitres quieti: cuſtodiẽtes arborẽ & vitem: atq; vuas hincinde. Ergo quoniã accipitres aduolantes ſignificarũt duos duces: bello adiuuantes imperiũ Italię: vtiq; & hi quieti cuſtodiẽtes ſignificãt duos duces: ab Oſiri præfectos ad cuſtodiendũ Italiam hincinde mari terraq;. Hi autẽ vt Beroſus eſt author: fuerũt Leſtrigon & Phorcus. Oſiridis nepotes ex filio Neptuno Aegyptio: quorũ Leſtrigon (vt ait) Vetuloniæ Larthes: Phorcꝰ vero portitor coloniarũ & maris dominꝰ extitit: vti etiã in hiſtoria Etruſca conſcripſimus. Itaq; hæ vltimæ effigies ita legunt̃. Sum Oſiris: q docui Italos arare: ſerere: putare: vinitare: vindemiare: & vinũ cõficere: & eis duos reliqui cuſtodes imperii mari & terra nepotes meos. Quo vero tẽpore hæc tabella fuerit exciſa patet ꝙ primũ ſub Oſiride. An vero hęc illa ſit: an ei vetuſtate labẽti: ad eius exemplar ſuffecta: nondum cõpertũ habemus. Exiſtimamus tamẽ eandẽ permanere. Sed qſq; opinetur vt volet. Sat eſt infallibiliter hanc tenere Oſirim & eius in Italia expeditionem.

Leſtrigon Phorcus.

Finiuntur inſtitutiones iuuentutis Etruſcæ.

Incipit Tertius liber eiuſdem Fratris Ioannis Annii: ſuper Vertumnianam Propertii.

Præfatio.

QVONIAN ſæpe meminit Beroſus cognominũ ac proprii nominis Noę: & a latinis nõ negliguntur: & ſæpe falluntur quidam exiſtimantes nõ eſſe eundem Noam: Ianum: Vertumnũ: Vadimona: quia eos faſcinauit Græca leuitas: viſum eſt mihi non eſſe ſuperfluum immo neceſſariũ hæc ſuper Vertumnianam Propertii commentari: vt videant ingenia latina omnia epitheta propria Iani Vertumni ſimul collecta ſimul ſumpta niſi ſoli Noæ conuenire nemini alii: ac propterea eundem eſſe Noam qui aliis cognominibus appellatur.

Finit.

Incipiunt Commentaria ſuper Vertumnianam Propertii in quarto libro Elegiarum.

APerienda ſunt cognoīa & cauſæ cognominū Iani:qui & Noe.Nā etiā
teſte Beroſo nō ſolū Ian⁹:ſed etiā Cœlū ſol cognoīa habuit: qa docuit Ianus.
(vt ait)aſtronomiam.Quæ etiā cūcta ſubripit Diodor⁹:qui in prīo Noa.
libro dicit Oſiri patrē fuiſſe Saturnū Aegyptiū pana.Saturni vero pa
trem fuiſſe ſolem.In quarto vero lib.dicit Saturno q regnauit ī Aegy
pto:Libya:Sicilia & Italia:fuiſſe patrē Cœlū:q primos hoīes a feritate
ad ciuilitatē reduxit:& eos erudiuit.Rationes vero cognoīm Diodo
rus ſimul & Beroſus cōſentiūt ad vnguē:ꝙ cœlū cognomē habuerit:qa docuit aſtrono
miā:& populis multa ꝑdicebat:& ob id illū exiſtimauerūt habere diuinā naturā: & mo
uere atꝙ vertere cęlos & elemēta:& cūcta vertibilia:& ideo Vertūnū illū dixerūt: vt in Vertūnus.
v.dicet.Quod & Ouidi⁹ in prīo de faſtis referēs:inducit Ianū ita loquētē.Quicqd vbi
ꝙ vides:cęlum/mare/nubila/terras Oīa ſunt noſtra clauſa:patentꝙ manu.Me penes eſt
vnum vaſti cuſtodia mundi Et ius vertēdi cardinis oē meū eſt.Q; ſi vere is penes quem
vnum eſt oē ius vertēdi cardinis dicit̄ vnicus deus vertēdarū rerū:neceſſario conſequēs
eſt:vt Ianus ſit idem vnicus deus vertendarū rerum:quia penes eum vnum eſt vaſti cu
ſtodia mundi:& omne ius vertendi cardines.Neceſſario igit̄ eſt idem Ianus & vertūnus:
quia idem deus vertendarum rerum.Sed Ianus oratur in principio omnis rei inchoan
dæ:vt feliciter aſpiret.Et idem inuocatur vt inchoatam bene vertat:ad finēꝙ feliciter ꝑ
ducat:vt Donatus ait pro vltima epiſtola in primo epiſtolarū Horatii dicētis. Vertūnū
Ianūꝙ liber ſpectare videris Scilicet vt proſtes Soſiorū punice mūdus.Id eſt tu liber ep̄la
rū videris ſpectare Ianum a pricipio & eundem Vertumnum:qui bene atꝙ adeo ad finē
feliciter vertit:vt iam poſſis pręſtare mundum & ornari:& dari Soſianis qui in foro vę
nalium libros ornabant & ligabant inter Ianum ad radices Capitolii:q principio inuoca
batur:& eundē Vertumnum in foro tranſitorio:qui vt ad finē bene feliciterꝙ verteret
orabat̄.Et hanc identitatem ſignificauit Fabi⁹Pictor in fine de origine vrbis Romę:vbi
ſcribens:Tyberis inquit fuit limes imperii Volturreni: inter veteres Ianum & Satur
num:qui a principe illius vrbe Volturrena:per ſyncopam dict⁹ eſt Volturnus:& ob id Volturnus
Tuſcus non Latinus.Nam ꝙ Volturnum ſine ſyncopa primitiuum eſt nomē:notat flu
uium in Samnio:& oppidum Romanum in littore:a quo Volturnus deus Tyberinus
in Latio:ſicut & Volturnus vt caput imperii in Etruria.Quamobrem deum Tyberinū
ſuum dicit eſſe Roma atꝙ Etruria.eundem & Ianum & Vertūnum & ab his dictū Va
dimona. Hæc Fabius.Idem igitur Ianus & Vertumnus Vadimon: quia vado Aramei
dicūt id qđ latini verto:& Aegyptii Proto.Et iccirco idē młtiformis Proteus: Vadimō: Vadimon.
id eſt Vertumnus:qui cœlos & cardines:& vertibilia vertit.Igitur Vertumnus & Ian⁹ Proteus.
idem & cœlum. Vnde Ianum quaſi Eanum:ꝙ cœlum eat & vertatur ac giret:ab etymo Eanus.
logia nominis exponit Cicero:ſicut Macrobius in primo Saturnalium exponit dicens.
Phyſici ſiue naturales philoſophi Ianū magnis cōſecrāt argumētis diuinitatis.Nā ſunt Ianus.
q eū mūdū:id eſt cœlū eſſe voluerūt:Ianūꝙ ab eundo dictum:ꝙ mūdus ſemp eat dum in
orbē voluit̄:& ex ſe initiū faciēs in ſe refert̄:vt Cornifici⁹ lib.Etymorum.iii.Cicero inqt
non Ianū ſed Eanū noīat ab eundo.hęc Macrobi⁹.Ex quo patet ꝙ multę cęleſtes ꝓprieta
tes & nomina Iano tribuunt̄:qa cœli animā motricē fuiſſe Ianū poſt mortem exiſtimaue
rūt:de qbus hęc dicenda ſunt.Cęlū eſt pater omniū:& terra mater.Ita phyſici aiūt: Ian⁹
eſt antiquiſſimus pater omnium:& eius vxor Veſta mater.Et ideo cęlum & terra dicū

tur. Cælum item vertit tempus in quatuor tempora: ver: hyemem: æſtatem: autũnũ: &
ideo dicit̃ dominꝰ vertẽtis anni Ianus: qa hęc docuit: & prędicebat ex his multa: Cælũ iu
re deuſq; vertẽtis anni dicit̃. Vñ Macrobiꝰ in primo Saturnaliũ. Ianus (inquit) apd̃ nos
in quatuor partes ſpectat: vt demõſtrat eiꝰ ſimulacrũ e Phaleris aduectũ. Et Phœnices il
lũ figurãt inſtar draconis caudã in os reflectẽtis: qa idẽ eſt finis & principiũ anni. Et ſup
vii. æneidos de dominio anni ibi: Sũt geminę portę belli: Seruius ſic habet. Ianũ inqt faci
unt quadrifrontẽ: q illũ faciũt deũ totius anni: qui in quatuor tẽpora diuidit̃. Et ſubdit.
Anni autẽ eſſe dominũ illa res probat: qa ab eo ĩitiũ anni nominat̃: & in ipſum finit. Vñ
& ipſi in quatuor partibꝰ anni vertẽtis primitię offerebant̃: & ob id Vadimona Etruſce
Vertumnũ autẽ latine cognomen accepit: vt Propertius inſinuat inducẽs eũ in. iiii. lib.
elegiarũ ita dicẽtẽ. Et quia vertentis fructum percepimꝰ anni: Vertumnũ rurſum credi
dit eſſe ſacrũ. Prima mihi variat liuentibus vua racemis: Et coma lactẽti ſpicea fruge tu
met. Hic dulces ceraſos hic autũnalia pruna Cernis: & ęſtiua mora rubere die. Similiter
phyſici conſecrant Ianũ & Veſtã ſiue terrã Pomonã: in quarta fronte ac parte anni ſecũ
colloq de cõiugio faciũdo: & a Pomona terra ſperni Ianũ: qa tunc vertit ſe in formam ve
tulę: qa hyems ſenio ſimilat̃: vt aſtronomi & ipſa natura ꝓhibent. Sed quia vltima facie
Iano ſenilis finita: mox vertitur ad ver q̃ eſt facies pulcra & iuuenilis: ideo ſtatim terra
Pomona capta grauidat̃: & fructificat & floreſcit. Qd̃ Mythici id eſt fabulis vtentes poe
tæ memorãt: qualẽ fingit de Vertũno & Pomona Ouidiꝰ. xiiii. Metamor. Hæc de argu
mentis phyſicoꝝ pro diuinitate Iani cõuerſi in aĩam cęleſtiũ dominam & motricem: ob
quod cœlũ: & dominus vertẽtis anni: & quatuor tẽporũ eiꝰ: & rerũ vertibilium Vertũ

Cur Ianꝰ & vertũnus ſit ſol.

nus cognomenta promeruit a ſua poſteritate. Nũc cur ſolis cognomentum habuerit: re
ferendũ eſt ab hiſtoricis & phyſicis. Id ob mlt̃a referũt. Beroſus dicit: qa docuit curſum
ſolis toto cęlo eũtis: idipm̃ Macrobiꝰ in primo Saturnaliũ ſic exponit. Ianum quidam vo
lũt ſolẽ demõſtrari: & ideo bifrontem quaſi vtriuſq; ianuę cæleſtis ortus & occaſus po-
tentẽ: qui exoriens aperiat diem: occidens claudat. Seruius quoq; ſuper ſeptimũ ęneidos
qui inqt Ianũ bifrontẽ faciunt: ii eũ dominũ diei quæ habet ortũ & occaſum: id eſt vigin
tiquatuor horas: volũt. Vñ & Dieſpiter: id ẽ matutinꝰ & diei pater dicit̃: vti eſt illd̃ Ho
ratii lib. Sermonũ de vita ruſtica: vbi ait: Matutine pater: ſeu Iane libentius audis. De do
minio quoq; duarũ portarũ ſolis ſcilicet ortꝰ & occaſus: & pręſidentia ſui ad alios Ioues:
ita Ouidiꝰ refert in primo de faſtis: inducens ipm̃ Ianũ ita dicentem. Præſideo foribꝰ cęli

Ianus optimus maximus Iuppiter.

cum mitibꝰ horis Et redit officio Iuppiter ipẽ meo. Qꝫ ſi officio atq; imperio Iani redeũt
& obediũt alii Ioues & dii: neceſſario cõſequẽs eſt vt cęteri ſint veioues: id eſt puiioues:
& Ianus ſolus a phyſicis cõſecrantibꝰ eum magnis argumẽtis diuinitatis dicatur Iuppi
ter optimꝰ maximus. Iuppiter qdẽ id eſt iuuãs pater: nomẽ cõmune ipſi & aliis iouibus.
Maximꝰ vero: qa ſator oĩm deoꝝ: & maioꝝ & minoꝝ: vt tã Beroſus q̃ Proptius in elegia
ſequẽte exprimũt. Optimꝰ aũt: qa ipſe ꝑſidet cũ mitibꝰ. i. felicibꝰ horis & influentiis. Ab
vniformi. n. motu nonę ſphere quã Ianũ mouere exiſtimabãt: nõ ꝓcedit niſi vna & optia
vniformiſq; ĩfluẽtia: vt ꝓbãt phyſici & aſtronomi. Nã variatio & neqtia difformitat[&
ĩfelicis affiatꝰ ſyderũ: eſt ſolũ vt ꝓbant: a difformitate Veiouiũ ſiue ſyderũ & ſphęrarũ ĩ
ferioꝝ: q̃s Horatiꝰ li. ii. ſermonũ: & ſaty. vii. vocat verſiões iniquas: & Vertũnos ĩiquos
dicẽs. Iã mœchus Romę: iam vellet doctus Athenis Viuere: vertũnis (quotquot ſunt)
natꝰ iniquis. Verũ qm̃ de cognominũ Noę Iani & Vertũni rõnibꝰ ſępe iterat̃ a Beroſo &
aliis latinis authoribꝰ: quas oẽs ſil' collegit Proptiꝰ in. iiii. lib. elegiarũ: in elegia ad Ver-
tũnũ: iccirco ne oporteat nos ea repetere ſępius: ad laudẽ ipſiꝰ Noę iuſti & aurei Vertũni
Iani principis Italię referemꝰ totã elegiã Propertii: in qua Propertius facit ꝓſopopœiã.

Inducit.n. Vertũnũ primo ſibi loquentem.Secundo cur moretur ſimulacrum eius Ro-
mę.Tertio cur dicaẽ Vertumnus.Quarto quando & a quo fuit illo aduectus.Quinto a
quo & qualiter:& primo formatus in vico tuſco.Itaq; quoniam Ianus quadrifrons & bi
frons formabatur:habens in veſte formas omnium rerum:iccirco fingit Propertius ſibi
tot formas admiranti:deum Ianum ita ſibi dicentem.

Quid mirare meas tot in vno corpore formas?
  Accipe Vertumni ſigna paterna dei.

Quaſi dicat:ne mireris Properti tot formas in hoc ſimulacro impreſſas:qa hęc ſũt ſignã
paterna.i.patrię Tuſcię & vrbis Tuſcæ: a qua huc trãſlatꝰ ſum.Signa enĩ ad ſignificãdũ
fiunt.Et iccirco ad ſignificãdũ cauſas diuinitatis meę vrbs Etruria impreſſit mihi hęc ſi
gna & formas.Eſt.n. Vertũnus princeps deꝰ Etrurię vt ait Varro in prĩo de lĩgua latina
Et dea Etruriæ ẽ Horchia vt aſſerit Liuiꝰ in.vii.ab vrbe cõdita.Eſt aũt Aramee Horchia Vertũnus
ꝑ iterꝑtationẽ:id qđ Pomona latine.vt Samuel Talmudiſta expoſuit.Hic & illđ Myrſili Horchia.
de origĩe Italię:Turreni inqt ſoli a cęteris etiã ſibi vicinis Tuſcis differũt ſermõe ac deis:
qa cũ cęteri Tuſci colãt Iouẽ & Iunonẽ:ſolis Turrenis dii prĩcipes ſũt Vertũnꝰ:Horchia
& Razena.Et item.Turreni ſe ſolos ĩdigenas ĩ Italia exiſtimãt:atq; a vetuſtiſſimi dei ſui Razena.
quẽ Ianũ Vadimõa dicũt:filio Razena nũcupãt.Etruriã quoq; tetrapoli ſuã:cuiꝰ partes
Volturſenã: Vetuloniã: Tuſſam:& Harbanũ cognoĩe calũbũ:a luco nũcupãt:a deo ſuo
cõditã referũt.Nota qđ Cato ĩ originibꝰ:& nos in cõmentariis ſup Fabiũ pictorem atq;
Myrſilũ:& fragmẽta Catonis expoſuimꝰ:Ianus condidit regiam.xii.populis:quã tetra-
polim fecit:& cõmuni noĩe vocauit Eturſiã & Turſenã:q̃ eadẽ ſunt:& ſignificant vrbem
metropolim turritis ædibus extructã:quã poſteri latini vocauerũt Turrenã & Eturriã:
& tranſpoſito vno r.Etruriã:a qua tota ꝓuincia deſumpſit nomẽ.Huiꝰ vna pars adhuc
dicit̃ Para Tuſſa.i.coronata tuſca:vt ſupradictis locis:ac ẽt ſup Xenophõtẽ:& ĩ.xl. q̃ſtio
nibꝰ anniis dicit̃.Ab hac Tuſca regia coronata:a q̃ Tuſcaniẽſes ciues:fuit Romã tradu-
ctus Vertũnus in vexillo Galeriti Lucumonis ꝓ Romulo cõtra Sabinos:& habita victo
ria pro cõmuni Tatiẽſibꝰ Romnẽſibꝰ & Luceribꝰ deo habitꝰ:& hoc eſt qđ ipſe Ianꝰ Ver
tũnus ſecundo exponit:vnde & quando fuerit tranſlatus Romam dicens.

Tuſcus ego:tuſcis orior:nec pœnitet inter
  Prælia volſinos deſeruiſſe focos.
Hæc me turba iuuat:nec templo oblector eburno
  Romanum ſatis eſt poſſe videre ſolum.

Quãdo ꝑ aſpirationẽ ſcribit̃ Thuſcia:vt in q̃ſtionibꝰ anniis ꝓbauimus:ſignificat totam
ꝓuinciã a Tyberi ad Macrã.Quando autem ſine aſpiratione ſcribitur Tuſcia:vel ĩ Tu-
ſcis vel Tuſca:ſignificat vrbẽ regiã Etrurię:circa Volſiniẽſes:de qua Ouid.in.iii. meta-
morphoſeos pro Delphino Tuſcanienſi dicit.Furit(inquit)audaciſſimus omni De nu
mero Lycabas:q tuſca pulſus ab vrbe Exiliũ dira pœnã pro cęde luebat.Et quia Vertũnꝰ
erat princeps Etrurię regius deus:cuius templum ſiue ſacellum eburneũ erat a tota vr-
be dicatum:iccirco ſine aſpiratione ſcribendum eſt:& dicendũ.Ego qui nunc Romę co-
lor:ſum Tuſcus:id eſt tuſcaniẽſis vrbis princeps deus.Et a Tuſcis ſiue Tuſcaniẽſibꝰ ve-
xillo ductus:orior etiam Romę deus.Nec pœnitet me reliquiſſe Volſinos focos:id eſt re
gionẽ Tuſcę vrbis in qua eſt Volſinum:inter prælia:quando ſcilicet Galeritꝰ Lucumo
me in vexillo ꝑſente:iuuit partes Romuli contra Sabinos:vt circa finẽ exprimit̃. Quare
qdã falſo ſuſpicat̃ dicẽdũ eſſe Cluſinos focos inter ꝑlia Porſenæ:qa cõtrariũ in fine dicet
Propertiꝰ.Et qa fanũ Volturnæ erat regiũ:qppe qa ad ipm indicebat̃ conciliũ.xii. pplis

Etruriæ:vt pluribus in locis ab vrbe condita ſcribit Liuiꝰ:hinc eſt/ꝙ tuſca & volturna
ſunt in eodē loco:qa tetrapolis partes ſunt in eadem vrbe. Vnde vtriqꝫ tuſcæ regio eadē
& volſinæ aſſignatur:vt hic notat Propertius:& ſimiliter volturnæ regiæ a qua voltur
reni:de qua Plinius in.iii.naturalis hiſtorię ca.vi. Volterreni inquit cognoīe ſunt Etru-
ſci:& in eadem parte Volſinienſes.Quare quoniam Vetulonia & Harbanum erant re-
giæ partes:conſequens neceſſario eſt:vt eiuſdem tetrapolis vrbes eſſent tuſca: Voltur-
na:Harbanum:& Vetulonia vt copioſe oſtendimus Annia.q.xii.& in aliis commenta-
riis.Dicit autem non ſe lætari amplius eburno ſacello Etruriæ: ſed noua gente Lucerū
& Romanorum:quia Ianus iure ibi colendus erat vbi caput imperii orbis: quippe quia
ipſe erat ſator omnium diuum:& penes ſolum illum erat vaſti cuſtodia orbis.Et omne
ius vertendi cardines vt diximus,Sed quoniam gentem thuſcam condidit ab initio reli
gionibus deditam;idcirco dicit ſe voluiſſe habitare in vico thuſco vbi luceres erant: nō
vbi Tatienſes & romnenſes.Et hoc eſt quod ait.

Hac quondam Tyberinus iter faciebat:& aiunt
Remorum auditos per vada pulſa ſonos.

Super Fabium Pictorem copioſe oſtendimus omnem planitiem extenſam a colle Auēti-
no vſqꝫ ad Ianū quadrifrontē in radicibus Capitolii:non fuiſſe ante Galeritū & Romu-
lum habitabilem:quia Tyberis egreſſus alueum multis in locis ſtagna effecerat;etiā vſ-
qꝫ palatium.Hac enim habebatur Tyberis:anteq̄ Vertumno factis ſacrificiis auerteretᷣ
in ſuum alueum:vt aſſerit Seruius ſup.viii.ęneidos ibi.Rumore ſcđo.Et totam hāc pla
Vicꝰ Tuſcꝰ nitiē Luceres ſiccauerūt & incoluerunt:& ab eis dictus eſt vicus Tuſcus: vt author eſt
Fabiꝰ pictor de origine vrbis Romę.Et qa Vertūnus erat in vico Tuſco:vt ait Varro in
primo de lingua latina:iccirco dicit ꝙ Tyberis primo labebatur per vicum Tuſcū:& lin
tris ac cymbis nauigabatᷣ.Deinde dicit cur vocetᷣ Vertūnꝰ. Vbi notandum eſt ꝙ Ianum
Vadimon. mox poſt mortem Tuſci cognominauerunt Vadimona:id eſt Vertumnum:vt Beroſꝰ
dicit in.v.lib.In Tyberina vero regione ſemper manſit nomen Ianiculum & Ianus vſqꝫ
ad Galeritum qui amnē auertit. Vñ Oui.in.vi.de faſtis:vbi dixit:.Hic vbi nūc fora ſunt
vdæ tenuere paludes:mox adiunxit ꝙ Vertumnus multiformis non cœperat dici ante
auerſum amnē:ſic em̄ ait.Nondū cōueniēs diuerſis iſte figuris Nomen ab auerſo cepat
amne deus.Et hoc eſt qđ ſequitur Vertumnus in Propertio dicens.

At poſtq̄ ille ſuis tandem conceſſit alumnis:
Vertumnus verſo dicor ab amne deus.

Hoc loco Propertius incipit dicere rationes quare dictus ſit Vertumnus:qui ante Ianꝰ
dicebatur.Et primo dicit qñ Romæ:& quare ſic dictus ſit.Cœpit enim Ianus cognomi
Vertumnꝰ nari Vertumnus in Latio:qñ Tyberis conceſſit & dedit locū habitabilem ſuis alumnis:
id eſt accolis Luceribus Tuſcis.Ratio autem fuit:quia tunc inuocato Iano primū auer-
ſus eſt amnis.Et ideo ab hoc effectu auerſionis:dicor primum Romę Vertumnus deus.
Dii em̄ denominantᷣ felices vel infelices:& cognominantᷣ a rebus quas præſtant:vt in bu
colicis Seruius dicit ſuper æglogam qntā ibi. Sis bonꝰ o felixqꝫ tuis.Et qa ante Luceres
Ianus non præſtiterat Romæ auerſionē:iccirco non ante:ſed in auerſione dictus eſt deꝰ
Vertumnꝰ.Verū quia Tuſci(vt diximus)mox vt obiit:æſtimauerūt dñm anni vertē-
tis:iccirco illum ab initio Vertūnū vocauerūt: & illi primitias quatuor temporum of-
ferebant:vt in vere ceraſos & lactentes ſpicas:in æſtate mora:& primum matureſcētes
vuas:& in autumno pruna & eiuſcemodi:quæ Ianum in conuerſione partium anni exi-
ſtimabant efficere,Et ideo dicit.

Seu quia vertentis fructum percepimus anni
　Vertumnum rurſum credidit eſſe ſacrum.
Prima mihi variat liuentibus vua racemis
　Et coma lactenti ſpicea fruge tumet.
Hic dulces ceraſos:hic autumnalia pruna
　Cernis: & æſtiua mora rubere die.

Deide Beroſus dicit Ianum cognominatum deum pacis:cõcordię:ac fœderis.Et Serui⁹ ſuper duodecimũ æneidos ibi:Latonęq; duplex genus: Ianum inquit rite inuocat:quia ipſe faciũdis fœderibus pręeſt.Nãq; poſt q̃ Romulus & Tatius in fœdera conuenerunt:Iano duplicis frontis ſimulacrum factum fuit:quaſi duorum populoꝝ. Fuit autem factũ ex ſtipite ligneo:vt in fine huius elegiæ Propertius dicit.Moyſes dicit Geneſis capitulo.ix.deum iniiſſe fœdus cũ Noa:ne amplius immitteret diluuium irat⁹ & ob id inter duas naturas diſcordes Ianus eſt Vertumnus:quia vertit eas ad pacem & concordiam:non ſolum homines:ſed & arbores:vt patet in inſitione arborum diuerſarum naturarum.Eas qa cõcordes efficit Ianus:atq; in fœdera vertit:iccirco & Ian⁹ Vertumnus & ipſi prima inſitionis poma dicant.Et hęc ẽ alia ratio nominis Vertumni:de q̃ Propertius ſubinfert dicens.

Ian⁹ pacificus.

Inſitor hic ſoluit pomoſa vota corona
　Cum prius inuito ſtipite mala tulit.

Et ſubdit:quia hæ tres rationes nominis Vertumni:videlicet q; Romæ primum Ianus cœpit dici Vertũnus:qa præſtitit auerſionẽ Tyberis:apud Thuſcos vero ab initio:quia ſemper exiſtimatus eſt deus rerũ vertendarũ:vertentiſq; anni:atq; præfectus paci & fœderibus faciundis:vertendiſq; diſcordibus in vnũ:ipſæ inquã ſunt verę rationes huius nominis Vertumni:& nullæ alię: ita dicens.

Mendax fama:noces alius mihi nominis index.
　De ſe narranti tu modo crede deo.

Quaſi dicat:crede mihi de me narranti has tres ratiões.Addã tibi vltimã:qa dicor Vertumnus:quia verto me in omnem formam:de quo ſic dicit.

Opportuna mea eſt cunctis natura figuris.
　In quãcũq; voles verte:decorus ero.

Hoc loco natura Iani dicitur:eius ingeniũ: & prudẽtia qua enituit:& de qua Macrobi⁹ in primo Saturnalium dicit:Ianus gemina facie pręfertur:quod profecto ad ipſi⁹ prudẽtiam refertur:qui & pręterita nouerit:& futura ꝓſpexerit. Teſte autẽ Ariſtotele in ęthicis:prudẽtia omnes virtutes metitur:quia ipſa eſt recta ratio agibilium. Agibilia autẽ a nobis ſunt multiformia:quia vel ad ciuilitatẽ:vel religionẽ:vel vitæ ſuſtentationẽ agibilia ordinantur.Et ideo forma & inſtitutio viuendi dicitur Iani figura pulchra: quia natura iuſtiſſimi Iani fuit prudentia:quæ ſe cõuertit in omnem formam & figurã recte viuendi.Ergo quia(vt ſupra diximus)ab his quæ præſtant dii nomina accipiunt: recte Ianus vocat̃ Vertũnus figurarum:quia pręſtitit humano generi prudentiam & omnẽ formã viuẽdi.Qđ ꝓfecto ſignificauit Acrõ ſuper illud Horatii: Vertumnis(quotquot ſunt)nat⁹ iniquis:ſic dicens.Deus q humanis mentibus pręeſt dr̃ Vertumn⁹:qa vertit & mutat hũanas mẽtes ad regimẽ vitę:quo pacto q ſe neſcit regere dr̃ nat⁹ Vertũnis iniqs.Ergo Ian⁹ recte Vertũnus dictus eſt:qa vertit illos priſcos rudes hoĩes ad oẽs rõnes honeſte ac religioſe viuendi:dicẽte Macrobio in.i.Saturnalium.Mithici referũt ſub Iano fuiſſe oĩm domos religione ac ſãctitate munitas.Xenophon itẽ tradit Italicũ Ianũ in

Iani facies.

Italia diis tēpla feciſſe:& ritus ſacrorum inſtituiſſe. Et ob id in omni ſacrificio præfatio-nem ꝑpetuā meruiſſe. Eadē ſcribunt Fabi⁹ Pictor de origine vrbis Romæ:& Cato in fra-gmentis. Rationes vero agriculturę:regiminiſq; toti⁹ vitæ docuiſſe Ianū:q & Cœlū:nō ſolū Diodorus in.iiii.li. vbi loquiť cur Scythę Libyi & Aphri impoſuerūt priſco regi co gnomē cœlū ſempiternū oīm regē īmortalē:exponit:ſed cōplures alii vt Acron:Porphy rio:& Donat⁹:qui regē antiqſſimū Etrurię Vertūnū aſſerūt docuiſſe oēs rōnes bene vi uēdi:ſerēdi:& plātādarū arborū:& agriculturę:a qua fortis Etruria creuit in impiū toti us Italię:vt aſſerit Serui⁹ exponēs in.ii. Georgicoꝝ illđ Virgilii:ſic fortiſ Etruria creuit Sic ergo carmē Proptii exponať. Mea natura & prudētia ciuilis eſt opportuna & idonea cūctis figuris viuēdi. Verte me Vertūnū in quācūq; voles figurā & īſtitutionē vitæ:de cor⁹ ero:qa ſemp illā inſtitutionē inuenies ad honeſtatē ptinere. Et dat mlťa exēpla:quo rū formæ impſſę erāt in tota veſte Iani. Et primo qdē in veſte erat impreſſa camiſia longa quam a loco vbi reperta fuit vocat Coam vľ Ceam:& ſiľiter erat ibi forma togę impſſa: iccirco decorus ibi eſt:quia non modo docuit veſtes ad honeſtatē ne nudi eſſent:ſed etiā ad diſcernendum ſexū:ne ꝓmiſcui eſſent. Et hoc eſt quod dicit.

Indue me cois:fiam non dura puella:

Atq; toga ſumpta quis neget eſſe virum?

Ergo Ianus diciť verſus in formā viri & puellę:qa teguměta illis congruentia ꝓſtitit. Et quia ꝓſtitit rationē fœnariā & falcē fœnariam ſicut Saturnus putatiuam:iccirco fingiť verſus in formam fœnarii:& in veſte forma viri fœnarii impreſſa erat:de quo ſic ſeqtur.

Da falcem & torto frontem mihi comprime fœno

Iurabis noſtra gramina ſecta manu.

Et Ouid. in. xiiii. metamorphoſeos:de eodē dicit. Tēpora ſępe gerēs fœno religata recē-ti Deſectū poterat gramen verſare videri. Itē in veſte Iani impſſę erāt formę armati mi-litis:& ſegetū meſſoris:& ideo dicebať Ian⁹ verſus in militē armatū:& aliqñ in meſſorē qa docuit ratiōes metēdi:& corbes:& vētilabrū. Itē docuit militiā:& duodecim ſecures ad cōtinēdū bonos in aurea vita:& terrēdū noxios:nō ad occupandū aliena regna libidi ne dominandi:vt aſſerūt Fabi⁹ pictor de origine vrbis Romæ:& Cato in fragmētis. Vn de & Cranæ dedit ſceptrū & albā id eſt faſces:vt probauimus ſuper. iiii. fragmentū Ca tonis. De qua virga alba:id ē imperiali:data a Iano Nymphę Cranę:tā Ouidi⁹ in ſexto de Faſtis:q̄ Beroſus in. v. huius meminerint. Ita hæc militiæ ratio laudabilis erat & de-cora. Et de his ſequitur.

Arma tuli quondam. memini:laudabar in illis:

Corbis in impoſito pondere meſſor eram.

Et Ouidi⁹ de eodē Vertumno in. xiiii. metamorphoſeos de forma meſſoris dicit. O quo tiens habitu duri meſſoris ariſtas Corbe tulit:veriq; fuit meſſoris imago. Et ſiľiter ibidē de armata forma Vertūni ſcribit. Rurſus in veſte Iani erāt impſſę formę ſobrii iudicis: & vinoſi atq; ebrii vinitoris:quia docuit rationes ſummarias iudicādi:vt Ouidi⁹ in pri mo de Faſtis:de regno Iani loquens ſic dicit. Proq; metu populum:ſine vi pudor ipſe re-gebat:Nullus erat iuſtis reddere iura labor. Docuit & conficere vinum & vinalia:vt Fa bius Pictor:& Cato aſſerunt:& nos in commentariis noſtris probauim⁹:Et ob id dicūt ipſum dictum Priſcum Oenotrium:id eſt viniferū. Porro Moyſes de Noa Geneſis nono ca. & Beroſus in quinto dicūt eū inueniſſe vinum:& inebriatū fuiſſe. Et ob id vt ait Be-roſus:dictus eſt Scythis Ianus:id eſt vinoſus. Inuenitur nomen Ianus ab initio Italiæ an

Vertūnus. (margin) — Ianus. (margin)

te omnem linguam latinam & grȩcam:vt probauimus in libro de origine literarũ & philoſophiæ.Quare Ianꝰ nõ ſpectat ad originẽ latinam vel græcam; ſed vt ait Beroſus Scythicam:qui vti Hebrȩi vinum dicunt Iain:& ab eo Ianum.Ergo quem latini a vino viniferum & græci ab œno œnotriũ:eundẽ Scythȩ atq; hebrȩi a Iain.i.vino vocãt Ianũ.i.vinoſum.& de his duabus rationibus vitæ ſubditur his verbis.

Sobrius ad lites:ſed quum eſt impoſtą corona
Clamabis capiti vina ſubiſſe meo.

Ampliꝰ in veſte Iani formabatur ſacerdos mitra Lucumonia redimitus:& alba veſte pontificia:itemq; formabaẽ & philoſophꝰ vti Apollo cũ cythara:& ita verſus dicitur in formã Lucumonis & Apollinis:ꝗ teſte Catone & Fabio Pictore:docuit Lucumones.XII.faſces & veſtes pontificias:ꝗ Lucumones velati infulis & mitris erant vt docet Dionyſius Halicarnaſſeus in quarto lib.Docuit itẽ primꝰ his religionẽ & theologiã:& rituales atq; aras & ritus vt Macrobiꝰ/Xenophon:& Beroſus dicũt.Docuit & ſecreta naturȩ atq; phyſicam vt Beroſus dicit:inter quȩ aſtronomiã & cõcentꝰ ſyderũ oſtẽdit:ob quæ illũ phyſici miris argumẽtis diuinitatis extollunt:vt author eſt Macrobius.Et qm̃ oĩa fere carmine ac lyra decantant theologi poetæ atq; pontifices:q̃ Ianus docuit:iccirco diciẽ cõuerti in formam põtificis & Apollinis:vt in ſequenti carmine ſic dicit.

Cinge caput mitra:ſpeciem furabor Achiui
Furabor phœbi ſi modo plectra dabis.

Diciẽ Achiuꝰ ad ſimilitudinẽ licẽtia poetica:non ꝗ Ianus ab Achiuis acceperit regiã & ſacerdotalẽ mitrã:ſed ꝗ Achiui reges/& ſacerdotes Achiui/ab eiꝰ Lucumonibꝰ regibꝰ & ſacerdotibus acceperũt.Vñ & Bacchi põtifices Turrena ſiue Lydia mitra vtebãẽ:vt dixit Propertiꝰ in elegia ad Bacchũ his verbis.Candida laxatis onerato colla corymbis Cinget Baſſaricas Lydia mitra comas.Itẽ ꝗ docuit ad exercitiũ ludũ Diſci:& ad exercitiũ & victũ ſil' docuit venationẽ & aucupiũ:& piſcationẽ:& nauigia:& iſtitoriã:iccirco in veſte eiꝰ impreſſa erant Auriga Faunuſq; & retia cũ arundine:& hamus in calamo:& mercator ornatꝰ togatus.Et ob id in deũ Faunũ & Vertũnũ & mercatoꝝ numerũ verſꝰ fingiẽ:& forum Boariũ:piſcariũ:tranſitoriũ:& vȩnaliũ illi dicatũ:& breuiter totus vicꝰ Tuſcus a ſummo Argileto vbi eſt Ianꝰ ſummꝰ in foro trãſitorio & circo maximo:vſq; ad imũ Argiletũ:vbi Ianꝰ quadrifrons ad radices capitolii erat illi dicatus:qui vicus erat oĩbꝰ Rõanȩ vrbis vicis nobilior & opulẽtior:pleniſſimꝰ p̃diuitibus mercatoribꝰ:vt ſignificat Horatius lib.epiſtolaꝝ prio:& epl'a prima dicens:O ciues ciues:quȩrenda pecunia primum eſt.Virtus poſt nummos.Hoc Ianus ſummus ab imo perdocet.Vnde in eodem vico Tuſco iuxta eccleſiam ſancti Georgii:ſunt veſtigia arcꝰ triumphalis Boarii fori inſtitoꝝ:vbi ſic exciſum ẽ.Impatori Cȩſari.L.Septimio Seuero ptinaci!Aug.Arabic.Adiabenic.Parth.M.Fortiſſimo:Feliciſſimo Pont.Max.Trib.põt.xii.Imperatori.xi.Cos.iii.patri patriȩ.& ĩpatori Cȩſar.M.Aurelio Antonino pio felici Aug.Trib.Poteſta.vii.Cõſ.tert.Patri patriȩ Procoſ.Fortiſſimo Feliciſſimoq; principi.Et Iul.Auguſtȩ matri.N.& Caſtroꝝ.Et ſenatꝰ.Et patriæ.Et Imp.Cæſ.M.Aurelii Antonini Pii:Feliciſ.Aug.Parthici Maximi:Britãnici maximi:Argẽtarii & negotiãtes boarii huiꝰ loci deuoti:eorũ numini.ſupple Iano Vertũno.Et hoc ſignificaẽ cũ in ſequẽtibus verſibꝰ ſic dicit Vertũnus

Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertumnus & eius
Traiicit alterno qui leue pondus equo.
Caſſibus impoſitis venor:ſed arundine ſumpta
Faunus plumoſo ſum deus aucupio.

Suppetat hic piſces calamo prædabor:& ibo
Mundus dimiſſis inſtitor in tunicis.

Ergo eadem ratiõe dicit cõuerſus in pomorũ patrẽ:& Syluanũ aruoꝝ pecoriſq; deũ:& deũ Pana Thuſcię atq; Italię/& eiuſcemodi:qa ĩſtituit rõnes paſtoralis artis:& bubulci:& agriculturę & hortoꝝ/& pomarioꝝ:& pratoꝝ:ꝑpter q̃ in ei⁹ veſte formata erãt:paſtor:ſtimulus:ſerpiculus:ligo:cucumer:caulis:trifoliũ:& eiuſmodi:de quibus ſic ait.

Paſtor & ad baculum poſſum curare:vel idem
Serpiculis medio puluere ferre roſam.
Nã qd ego adiiciã de quo mihi maxima fama ẽ
Ortorum in manibus dona probata meis?
Cæruleus cucumis:tumidoq; cucurbita vẽtre
Me notat:& iunco braſſica vincta leui.
Nec flos vllus hiat pratis:quin ille decenter
Impoſitus fronti langueat ante meæ.

Ouidi⁹ quoq; l.xiiii. meta. Mythice inducens fabulã cęli & terræ ſiue Iani & Veſtæ: ſiue Horchię ac Vertũni:ſiue latinę Pomonę ac Pomoni.& ſcribẽs ſub quo rege ars hortulana & pomaria primũ in Latiũ ab Etruria deducta fuit: ſic laudat Pomonã. Rege ſub hoc pomona fuit: qua nulla latias Inter hamadriadas coluit ſolerti⁹ hortos.Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœt⁹: Vñ tenet nomẽ:nõ ſyluas illa nec amnes:Rus amat & ramos felicia poma ferẽtes.Et interpoſitis de aliis Pomonę amatorib⁹:mox de pomoꝝ patre Vertũno hortulano ei⁹ amatore ſil'& paſtore atq; bubulco ſic ſubdit.Sed eñ ſupabat amãdo Hos quoq; Vertũn⁹: Falce data frondator erat:vitiſq; putator Induerat ſcalas:lecturũ poma putares:Sępe manu rigida ſtimulos portabat:& illũ Iuraſſes feſſos:mõ diſiũxiſſe iuuẽcos.Ergo qa in oẽs ratiões viuendi trãſformauit hoĩes:iure Vertũnũ Ianũ cognoĩauerunt.Et hoc eſt quod tandem concludit dicẽs.

Sic mihi q; formas æque vertebar in omnes
Nomen ab euentu patria lingua dedit.

Nomẽ inqt patria ligua thuſca dedit:nomẽ Vadimona:id ẽ latine Vertũnũ:ab hoc euẽtu & effectu:qa ęque ac facile vertebar.i.vertebã hoĩes in oẽs formas & ratiões viuendi. Deinde dicit quo tempore:& quo duce Tuſco:& quo ſingulari bello venit Romam:& quo pręmio donati ſunt ſui Tuſci.Sane ſciendũ eſt:vt Fabius Pictor de origine vrbis Romę dicit:cui in pluribus concordat Dionyſius in.ii.libro:& nos copioſiſſime ꝓbauimus ſuper eũdẽ Fabiũ quũ Romulus impar eſſet Sabinis:implorauit auxiliũ a Lucumonibus.Cõmiſſum fuit negotiũ Galerito Lucumoni Arbani. Qui ex vrbe colonia magna manu veniens: ſuperauit Sabinos:& ad fœd⁹ ꝑcutiendũ cũ Romulo coegit:diuiſit vrbẽ in tres trib⁹:p̃toria & lictores Romulo ſtatuit:& ſuis Luceribus vicũ Tuſcũ tribuit:& Ianũ ſtatuit ligneum. Primo ergo Vertumnus gratias agit:& pollicetur pacem Romanis pro vico dato ſuis Tuſcis. Secundo pro forma ærea ſibi ſtructa. De primo ſic dicit.

At tu Roma meis tribuiſti pręmia Tuſcis
Vnde hodie vicus nomina Tuſcus habet.
Tempore quo ſociis venit Lucumonius armis
Atq; Sabina feri contudit arma Tati.
Vidi ego labentes acies & tela caduca
Atq; hoſtes turpi terga dediſſe fugæ.

Verum quia vt diximus:hęc in cõmentariis ſuper Fabiũ pictorẽ copioſe explanata fuerũt: vbi & mẽdaciũ Dionyſii de morte Galeriti deteximus: & ſiſ'iter eũ q vult vicũ Tuſcũ datũ fuiſſe ſub Cluſino Porſena: iccirco vnũ hoc loco notandũ occurrit

Sat faciam diuum ſator vt Romana per æuū
Tranſeat ante meos turba togata pedes.

quia ſolius Iani epithetū eſt: eſſe ſatorem deorū. Alii enim dei poſſunt dici patres: vt Mars pater: & pater Apollo: ſed non ſator: quia ſolus Ianus genuit deos tam maiores q̄ minores: vt dicit Beroſus. Et ideo quia Ianus & Vertumnus idem: iure Vertumnus ſe appellauit ſatorem diuum. His ſic expoſitis: fingit Propertius ſe feſtinare a foro tranſitorio ad forū Romanum ad recipiendū vadimonia: & iccirco nolle ſe amplius audire: Vertumnū vero iubere vt audiret alios ſex verſus ſequentes: nec ſe amplius illum detenturum: ſic dicens. Ianus ſator.

Sex ſuperant verſus te qui ad vadimonia curris
Non moror: hæc ſpatiis vltima meta meis.

Multa nomina Etruſca Romani in linguam ſuam tranſtulerunt: vti & aliarum gentium: ſicuti in commentariis aliis oſtendimus. Inter ea eſt Vadimonium: id eſt Vertumnium: eo ꝙ vertit hominum mentem de altero ancipitem & ſuſpectam ad firmitatē & ſecuritatē. Nā Vadimona Etruſci: ſed Vertumnū dicunt Romani. Vnde Ianum Vertumnū quaſi ſponſorem ſecuritatis: Romani poſtea poſuerunt in foro tranſitorio: quo tranſibatur in forū Romanum. Vnde Ianum quem vitæ principium & matutinum patrem inuocauit Horatius libro ſecundo Sermonum: eundem vitæ vertendę Vertumnum ſubiunxit: qui ſe ſponſorem & vadem Romæ caperet: qui vt Ianus principio: & Vadimon ſiue Vertumnus bene vertendæ finiendęq; vitæ: vadem eum caperet atq; ſponſorem. Sic enim ait. Matutine pater ſeu Iane libentius audis. Vnde homines operum primos vitæq; labores Præſtituunt (ſic diis placitum) tu carminis eſto Principium: Romæ ſponſorem me rapis: ſcilicet ad ſpōſiones & vadimonia quibus prę̨es. Ergo dicit Propertius: fige gradum: qui ad vadimonia curris in forū Romanum: quia ego ſum Vadimon: id eſt Vertumnus rei ſpondendæ: & lege ſex verſus ſequentes in hunc modum.

Stipes acernus eram properanti falce dolatus
Ante Numam: grata pauper in vrbe deus.
At tibi Mamuri formæ cælator ahenæ
Tellus artifici ne terat oſca manus.
Qui me tam dociles potuiſti fundere in vſus.
Vnum opus eſt: operi non datur vnus honos.

In his ſex verſibus tanguntur quatuor cauſæ ſimulachri: & tempus: & ordo. Primum eſt tēpus quo factum eſt: videlicet ante Numam Pompiliū: id eſt ſub Romulo contra eos qui ſub exactis regibus & Porſena in principio elegiæ expoſuerunt. Teſte enim Seruio ſuper duodecimum æneidos: quum Sabini fœdus cum Romulo iniuiſſent deuicti: tunc Ianum bifrontem ibi poſuerunt: quaſi duo populi in vnum coiuiſſent. Et vt ait in ſeptimum æneidos: fecerunt Ianum in imo Argileto: vbi poſtea æneum fecit Numa: vt hic ait Propertius. Ergo ante Numam primo factum eſt. Materia vero ex qua primum factum eſt ſimulacrū ſub Romulo lignea: more antiquo ad ſignificandum ꝙ dii amant paupertatem: in qua inuenit honeſtas & fides dicente ad deos Tibullo. Ne pudeat priſco vos eſſe e ſtipite factos Sic veteres ſedes incoluiſtis aui. Tūc melius tenuere fidem: cum paupere cultu Stabat in exigua ligneus æde deus. Et hoc eſt quod ait. Stipes acernus eram properāti falce dolatus Ante Numā. Sane legendum eſt Stipes acernus eram: non ſtipitis aceruus: vt metrum indicat & ſententia. Nam acer nomen eſt arboris fœminini generis faciens huius aceris in genitiuo: habetq; primam breuem quam acer adiectiuum producit. Et inde fit adiectiuum poſſeſſiuum acer

nus a.um.ad acerem pertinens.Dicit ergo:ſtipes acern⁹ erã:ſicut apud Horatium in ſermo
nibus Priapus.Olim truncus eram ficulnus &c.Addit grata pauper in vrbe deus.Gratam
vrbem appellat:quia ob partam victoriam auxilio Lucerum ad lacum Vadimonis initiato-
rum:ibi venerabatur:vt Fabius Pictor aſſerit:& nos in eius commentariis clare oſtendim⁹.
Mamurius. Deinde tangit materiam ſub Numa:& artificem Mamurium Oſcum/id eſt Capuanum:qa
vt ait:Numa ęreum fecit Mamurio opifice:quod Romulus ligneum dolauerat.Mamurius
vt aiunt authores:fuit peritiſſimus in arte fuſoria:quē euocauit Numa ad fundendũ duo-
decim ancilia:& etiam(vt dicit)fudit æreum Ianum in eodem loco & imo Argileto indicē
pacis & belli:vt author eſt Liuius in primo ab vrbe condita.Ab hoc infimo Argileto ad ſupe
riorem bifrons trãſlatus eſt:& in infimo ſubſtitut⁹ quadrifrons:de quo Seruius ſuper.VII.
æneidos.Simulachrũ inquit hoc Numa inſtituit circa imũ Argiletũ iuxta theatrũ Marcel
li in breuiſſimis duobus tēplis.Duobus aũt propter Ianũ bifrontē.Et ſubdit.Poſtea vero ca
ptis Phaliſcis vrbe Tuſciæ:inuentũ eſt ſimulacrũ Iani cũ quatuor frontibus.Vnde quo Nu
ma inſtituerat:tranſlatũ eſt ad forũ tranſitoriũ:& templũ quatuor portarũ ibi ſubſtitutum
eſt.Ex hoc etiam patet:ꝙ Pictor:Cato:& alii dicũt Ianũ & Vertumnũ eoſdem eſſe:quia Nu
ma idem ſimulachrum æreum fecit quod Romulus ligneum.Porro Romulus Vertumnũ
in forum tranſitoriũ tranſlatũ fecit:Numa Ianũ formauit ad radices capitolii:vbi infimus
Argiletus & templum quatuor portarum.Vnde idem Ianus & Vertumn⁹ cauſa formalis
huius Vertumni lignei prius:inde ęrei fuit Ianus bifrons:manibus geſtãs ſceptrũ:claues &
numerũ.CCCLXV.in veſte vero formas oēs fuſas a Mamurio:in quas ſeſe vertebat.Finis
vero vſus eius plurimus & honor:quia tot formis celat⁹ erat ĩ vſus dociles:vt docerēt quas
vitæ rationes & beneficia pater Noa ſiue Ianus impendiſſet humano generi:& ob ea in cun
ctis honores diuinos exciperet.Et hoc eſt quod ait.Mamuri:hoc opus & ſimulachrũ eſt vnũ:
a te facile fuſum in vſus dociles:id eſt in ſignificata docētia beneficia Iani:ſed honos operi nõ
dat vnus:ſed tot quot imagines vtiles & dociles cõtinet.Et nota ꝙ ſicut rationes vitæ quas
Ianus tradidit:fuerũt ex omni parte honeſtæ:vt ſupra dixit:in quancunq; formam me ver-
tes decorus ero:ita Mamurius & Tuſci quibus deus princeps erat:oēs formas ĩ ſimulachri
veſte tam ordinate ac decore diſpoſuerunt:vt admirabilis decentia & decor ſimulach ri red
deretur:dicente Tibullo.Talis in extremo felix Vertumnus Olympo Mille habeat formas
Olympus. mille decēter habet.Eſt aũt Olympus non ſolũ cœlum:& mons quiſq; altiſſimus:ſed & po-
mœriũ id eſt locus augurio primũ in vrbe ſacratus:vt docēt ex Græcis Xenophõ in li.de ęq
uocis:& Plutarch⁹ in vita Romuli dicēs.Etruſci ſacrãt literis & myſteriis ꝗbuſdã & foſſa:
quã Olympũ dicim⁹.Vertũn⁹ igit de⁹ prĩceps Etruſcorũ vt ait Varro de lĩgua latia:habet
mille decētes formas in Olympo ſacro luco ingēti fanoq; Volturnę ęterno.Aeternũ dicit al
ludēs vocabulo Vol.qđ vt in quęſtionib⁹ primis Anniis oſtēdim⁹ ſignificat priſcũ antiqſſi-
mũ & ęternũ.Vñ ſi Vol addis ad Turrenã & dicas ꝑ ſyncopã Volturnam aut ſine ſyncopa
Volturrenã a qua Volturreni dicunt:ſignificat ęternã vel priſcã antiquiſſimam Turrenã.
Quare qa fani Volturnę epithetũ propriũ eſt Vol ſiue ęternũ:iure id epithetũ pro Voltur-
na & Olympũ ꝓ luco & fano eius accipit dicens:Felix Vertũnus & Ianus q & Noa princeps
deus Etruriæ:habet quidem mille formas:ſed decentes in Olympo æterno:id eſt fano Vol-
turnæ:ad quod concilia indicebant.XII.populis Etruriæ:vt in pluribus locis ab vrbe condi
ta Liuius aſſerit.Non enim niſi inaugurato loco conſilia habere poterant:vt Serui⁹ author
eſt ſuper Aeneida.Et hic lucus ingens erat religione Lucumonum ſacer late:quia cõmunis
regibus ciuib⁹ & accolis Etruriæ:vt in.VIII.æneidos Virgilius ſcribit:& Seruius exponit:
& nos in quęſtionibus anniis oſtendimus.Hoc fanũ vrbemq; illius tetrapolim regiam Ianus
eius deus princeps Vadimon primam omnium fundauit:vt Cato in ſecundo fragmēto de

originibus dicit: & Fabius Pictor atteſtatur: & Myrſilus aſtipulatur: & nos in cõmentariis
eorum oſtendimus. His ita ſuper Propertium expoſitis: facile intelliguntur quæcunq; poe-
tæ: hiſtorici: phyſiciq;: ac Beroſus tradũt: excepto q; Beroſus falſum ſcribere videtur dicẽs
q; ſolum hæc duo regna: Italicum & Scythicum: venerantur Noam cognomine Ianum. Nã
Phœnices illum etiam vt cœlum ſempiternum regem & patrem venerantur: cui teſte Ma-
crobio in primo Saturnalium ponunt ſimulacrum draconis in orbem ad modum cœli reuo
luti. Eundem quia in Aphrica docuit aſtronomiam: & beneficia rationeſq; vitæ ruralis atq;
ciuilis eis præſtitit: etiam vt cœlum regem ſempiternum omnium venerantur: vt Diodorꝰ
in .IIII. perhibet. In Aegypto quoq; ſtatuas & templa habuit. Vnde vt author eſt Plinius in
XXXVI. naturalis hiſtoriæ cap. V. Ianus pater dicatꝰ ab Auguſto in ſuo templo: ex Aegy
pto aduectus fuit. Xenophon quoq; in lib. de æquiuocis diſtinguit de Proteis: id eſt Vertũ-
nis mutantibus ſe in diuerſas formas. Nam vt diximus in pluribus locis editionum noſtraꝝ
quod Aegyptii Proto dicebãt: hoc Aramei & Etruſci vado: & latini verto. Hinc eadẽ ſunt
Proteus: Vadimon: vertumnus. Dicit ergo poſtremum Proteum ſiue Vertumnum fuiſſe — Proteus.
Aegyptium: qui erat ſacerdos magni Vertumni Phœnicis: cui conſenſu totius orbis: tẽpla
ſtatuæ: & aræ dicatæ fuerunt in Europa: Aſia: & Aegypto. Hæc in commentariis ſuper Xe
nophontem late expoſuimus. Non ergo recte Beroſus ſcribit Ianum patrem venerari ſolum
in Scythia & Italia: qui principatum deitatis habuit in toto orbe: id eodem Iano affirmante
apud Ouidium in primo de Faſtis & dicente. Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mũdi Et ius
vertendi cardinis omne meum eſt. Hoc dubium ſaluat quiſq; eruditus vt placet. Tenet aũt
in manibus numerum curſus ſolis: quem docuit: vt etiam Macrobius cõſentit. Duodecim — Iani duode
vero aras tenet ſub pedibus ob plures cauſas. Primũ: quia .xii. pomœria prima/ſiue .xii. olym — cim aræ.
pos primis .xii. populis Etruriæ ſtatuit: qui ſuberant Iano Larthi & vrbi eius Etruriȩ: vt Fa
bius pictor & Cato in .ii. fragmento referunt. Secunda cauſa eſt quam Macrobius in primo
Saturnalium refert: & Varro i. v. li. diuinarum rerũ ſcribit: Iano .xii. aras dicatas pro totidẽ
menſibus. Sceptrum tenet: quia primus faſces imperii iuſtiſſimi inſtituit: vt Fabius & Ca-
to exponunt. Similiter (vt aiunt) tenet claues: quia ad pudicitiam & caſtimoniã ac religio-
nem tutandam oſtiis patentibus appoſuit valuas & ſeras ac claues. Et ob id a Iano inuento
re /Ianua: non a ianua ianus dictus eſt: vt quidam falſo ſuſpicantur: quia Ianus nomen fuit — Ianua.
ante latinam linguam: & iccirco ianua nomen eſt Etruſcum: ab inuentore originẽ habens.

Expliciunt Propertiana Commentaria.

Liber Quartus eiuſdem Fratris Ioannis continens Commentaria ſuper Xenophontem de æquiuocis.

QVIS fuerit iſte Xenophon nondum compertum habeo: exiſtimo — Xenophon
tamẽ fuiſſe filium Gryphonis: qui poſt Archilochũ floruit: quia
Archilochus diſtinxit octo fuiſſe Homeros: iſte vero Xenophon
ſolum octo fuiſſe dicens: nõ diſcreuit inter eos vtpote qui ab Ar-
chilocho digeſtos ante ſe viderat. Archilochꝰ em̃ floruit Olym-
piade vigeſimanona. Et Xenophon filiꝰ Gryphi Olympiade no
nageſimaquinta. Opinari tamen liceat cuilibet. Aequiuoca autẽ
hic appellantur nomina hominum: quæ errorem in hiſtoriis in
gefferunt: priſcis Græcis exiſtimantibus de vno ſolo dici quæ
de pluribus dicta ſunt. Et incipit a cœlo & eius poſteris: Satur-
no: Ioue: Hercule: & aliis: dicens.

SAturni dicunť familiarũ no-
biliũ regũ : q̄ vrbes condide
rũt:ſeniſſimi. Priogeniti eo-
rũ Ioues & Iunones. Hercu-
les vero nepotes eoꝝ fortiſſi
mi. Patres Saturnorũ cœli:
vxores Rheę:& cęloꝝ Veſtę. Quot ergo Sa
turni:tot cęli:Veſtę:Rheę:Iunones:Hercu
les. Idẽ quoq; q̄ vnis pplĩs ẽ hercules : alteris
ẽ Iuppiter. Nã Ninꝰ q̄ Caldęis extitit Her
cules fuit Aſſyriis Iuppiter: q̄bus oppidulũ
paternũ tetrapolim & caput ĩperii ſtatuit.
Vnde ip̃m Ninũ:id eſt Iouẽ cognominaue
rũt:q̄ proprio noĩe Aſſyrius dicebať:a quo
Aſſyrii dicti:& a cognoĩe vrbs Ninꝰ dicta.

Cęlus pater

Lactantius primo diuinarum
inſtitutionũ libro:cap. XI. Cælus
dictus eſt fuiſſe Saturno pater: &
terra mater:vt author eſt Minu-
tius Felix in Octauio:quia qui vel
virtute eminent:vel ſubito igno-
tis parentibus apparent: ſolemus
eos de cęlo cecidiſſe dicere. Hoc ibi
Lactantius probat authoritate an-
tiquiſſimi Trimegiſti:qui cum di-
ceret admodum paucos extitiſſe:
quibꝰ eſſet perfecta doctrina in his
cælum:Saturnum & Mercurium
nominauit. Natus eſt igitur Sa-
turnus ex homine:cui Cælo nomẽ
erat:quem Vranum Græci vo-
cant. Et capitulo decimotertio. En
nius inquit in Euhemero:non pri-
mum dicit regnaſſe Saturnũ: ſed
Vranũ patrẽ dicẽs: initio primꝰ in terris imperiũ ſummũ Cælus habuit. Cur vero primi re
ges deorũ/cælorũ/ſtellarũ ꝙ nominibus cognominati fuerunt:idem Lactantius ait ob propa
gandum fulgorem nominis:& memoriam indendam. vt in. XI. capitulo inſinuat dicens.
Saturnus quum eſſet potentiſſimus:ob parentum ſuorum memoriam nomina cælo terræ
ꝙ indidit:quum hi prius aliis vocabulis appellarẽtur:qua ratione montibus & fluminibus
nomina ſunt impoſita:q̄d apud veteres maximeꝙ Græcos vſitatum fuit:vt Inachus fluuiꝰ:
mare ægęum:Tyberis & Turrenum mare:atq; mons Auentinus. Et ſubdit. Hęc quia Minu
tius ignorauit:alio traduxit hiſtoriam. Hoc loco nota Lactantium:quia alio proprio nomi-
ne nominabantur. Vt Ianus:Cęlum:Chaos:proprio antea nomine dicebatur Noa:vt ait Be
roſus. Seruius vero ſup. VII. Aeneidos:ibi:Saturnuſꝙ ſenex: Antiqui (inquit) reges noĩa ſi
bi plærunꝙ vendicabant deorũ. Rationẽ vero aſſignat Lactantius capitulo. XV. inducens
etiam teſtimonium Ciceronis in libro de natura deorum. Nam quia ante Cælum & Satur-
num nulli fuerunt reges ob raritatẽ hominũ:ipſum regem totamꝙ poſteritatem eius ſum-
mis laudibus ac nouis honoribus iactare cœperunt:& deos credere:ſiue ob miraculum vir
tutis rudes adhuc & ſimplices:ſiue (vt ſolet) in adulationẽ præſentis potentiæ: ſiue ob bñ
ficia quibus erant ad humanitatẽ cõpoſiti. Et hi ſummi reges ob celebritatẽ nominis in pro
uinciis oĩbus colebanť. Priuati vero ſinguli populi:gentis:aut vrbis conditores:ſeu fortitu
dine inſignes eſſent:ſumma veneratione colebant. Hæc Lactantius. Et hoc videtur ſignifica
re Xenophon:quũ dicit Saturnos dictos qui nobilium regum vetuſtiſſimi:cõdiderũt vrbes
& populos:ac propterea non vnum ſed plures fuiſſe Saturnos:quorũ patres dicti erant Vra
ni ſiue Cæli. Filii vero Ioues:& nepotes qui viribus excelleren /Hercules. Nomina ergo hęc
fuerunt dignitatis & deitatis cuiuſdam apud rudes priſcos ob fulgorem nominis inuen-
ta. Deinde notat Xenophon ꝙ iſta ſunt nomina relatiua: vt genitor & genitus. Vnde Sa-
turnus eſt is qui a cœlo & terra ſiue Veſta genitus fuit: & qui ex Rhea ſiue Opi ſorore ſi-
mul & vxore genuit Iouem & Iunonẽ. Iuppiter vero eſt qui a Saturno atq; Rhea genitus:ge
nuit Herculẽ. Porro Cælus & Veſta ſiue terra ad nullos ſuperiores referuntur:quia abſolu
te primi. Ergo iſta ſunt magis nomina analoga q̃ æquiuoca:quia de pluribus poſterioribus

Noĩm rebꝰ perpetuis ĩponendorũ cauſæ.

dici vidētur:per habitudinem ad primum cœlum:poſteriores cœli:& ad primam Veſtam iuniores:& ad primos Saturnum & Rheam poſteriores:& ſimiliter de Iouibus:Herculibus Veiouibus & Iunonibus. Vnde apud Babylonios Nymbrotus eſt Saturnus:cuiꝰ filius Bellus eſt Iuppiter Babylonius:vt in.III.libro Diodorꝰ indicat. Similiter Cameſes apud Aegyptios eſt primus Saturnus:& primogeniti eius Oſiris & Iſis ſunt Aegyptius Iuppiter & Iuno:vt ait in primo libro idem Diodorus. Et filius Oſiridis Libyus nomine:vt Moyſes inſinuat:fuit Aegyptius Hercules:qui teſte Diodoro ibidem:robore corporis erat admirabili:& gradu Oſiridi genereꝗ erat proximus. Pari forma Apteras Cretenſibus fuit primus Saturnus:qui Cœlo patri teſtes amputauit:& filius eius Iuppiter Iunoꝗ primogenita:& Alcęus ex Alcmena fuit Græcus Hercules:& ita de aliis. Et quia relatiua poſſunt vni diuerſa cōuenire:quippe quia idē eſt pater & filius reſpectu diuerſorū:idcirco idē pōt eſſe Iuppiter Saturnus & Hercules:cuius exempla ponit Xenophon. Qđ vero ait ꝙ populi appellati ſunt Aſſyrii ab eo:& vrbs Ninus:hoc idem Hebręi proferunt Aſſur & Niniuen Geneſis capit.X.vbi Moyſes ait de Nimbroto auo Nini:& Saturno Babylonico:& tetrapoli Babylonia & tetrapoli Niniue ab Aſſyrio condita:his verbis vſus. Fuit (inquit) principium ſiue ſedes regni Nimbroti:Babel & Arach:& Achat : & Galanne : in terra Sennaar. De terra illa egreſſus Aſſur ædificauit Niniuen:& fora ciuitatis:& Cale:& Reſen inter Niniuen & Cale. Nec hæ ſunt quatuor ciuitates diſcretis longis ſpatiis:vt quidam ignari topographiæ veteris exiſtimant:& exponunt contra textum Moyſi ; qui has exponens non dixit:hæ ſunt ciuitates: ſed hæc eſt ciuitas magna ſcilicet tetrapolis:vt ait Xenophon:& nos inferius exponemus.

De ſecundo æquiuoco Phoroneus.

PHoronei plures:ſed in ꝑtio habiti duo Antiquiſſimus claruit primo anno Nini:in parte Hellinica quę poſt Græcia dicebatur. Iunior ſecundus rex Argiuorum filius Inachi:inter quem & Priſcum fuere decē ætates & amplius.

Sequitur de ſecundo nomine æquiuoco:quod etiam obſcuritatem ingerit in hiſtoriis:& dicitur Phoroneus:qui licet fuerint plures:tamen duo poterant capere atꝗ decipere hiſtoricos. Hi autē differūt in multis. Primo ī tēpore:qa priſcus claruit primo anno Nini: Secundus vero.xxi.anno Armatritis Aſſyrii:q ſeptima proles fuit a Nino:vt Græci aſſerunt:& Euſebius notat in tēporibꝰ eiuſdem Armatritis. Ex quo ſoluit̃ illa quæſtio:quare Græci incipiūt ſua tēpora a Nino:& nō cōpertū habuerūt qui primi ante Ninū fuerint in orbe reges:quū primꝰ qui Gręcos ſcriptores aſſequutus eſt fuerit Ninus:vt inſinuat Diodorus Siculꝰ in primo li.& tertio. Hoc diſſoluit̃ ex hoc dicto Xenophōtis. Nā quia priſcis Græcis nullꝰ fuit rex antiquior Priſco Phoroneo:idcirco nō cōperiebant alios antiquiores:ſed coætaneos. Et quia Ninus fuit ei coętaneus:idcirco ab eo potuerūt incipere. Secūdo differūt regno. Nā iunior fuit rex Argiuorū:quę eſt vna pars Peloponneſſi. Priſcus vero regnauit in altera parte quę a filio Deucalionis dicta eſt Hellines ſed prius Græcia:vt author eſt Ariſtoteles in.II.li.Metheororū dicens. Sub Deucalione fuit grauis hyems:& exceſſus imbrium in loco vbi nunc habitāt Hellines:qui prius dicebantur Gręci. Ergo ab hiſtoricis Priſcus appellabat̃ Phoroneus antiqſſimꝰ rex Gręciæ:quo epitheto Pliniꝰ vtit̃ in.VII.naturalis hiſtoriæ ca.vltimo. Alter vero Phoroneus ſecūdus rex Argiuorum. Nā ante eū fuit pater eius primus illis rex. Quo epitheto vtit̃ Euſebius de temporibꝰ. Sequit̃ tertia differētia:quia Phoronei antiquiſſimi nulla genealogia reperitur: iunioris vero reperit̃:quia Phoroneus iunior fuit filius Inachi & Niobes:qui primꝰ leges & iudicia cōſtituit Argis vernaculo carmine:quia his nondum erant literæ. Inter hunc & priſcum interfuerunt.X.ætates & amplius.i.plus.CCL.annis:vt nunc explanat dicens.

Phoronei.

De æquiuocis temporum.

Aetas apud diuerſos diuerſa metit̃ ſpatia: quia apđ ægyptios ſpatio triginta annorũ perficit̃: & apud Grȩcos quartam cẽtenarii partẽ: id eſt annos quinq; ac viginti continet. Annus etiã diuerſus eſt. Etenĩ ipſi Aegyptii vtuntur anno quãdoq; mẽſtruo ſæpe bimeſtri: nõ raro trimeſtri: ſæpe quadrimeſtri: nõnunq̃ ſolari. quæ varietas etiã ex noſtris qui ab eis literas habuerũt: ſapiẽtes coegit aberrare. Iberis ann⁹ quadrimeſtris vt plurimũ eſt: rariſſime ſolaris. Ecõtra Chaldæi cũ in antiquitate diſciplinarum ſuarum vtantur menſtruo: in cæteris ſemper ſolarem ſe intelligere fatẽtur. Et hoc pacto ſemper: quo Semiramis in columna Nino ita excidit. Mihi pater Iuppiter Belus: auus Saturnus babylonicus: proauus cur Saturnus Aethiops: abauus Saturn⁹ Aegyptius: atauus Cœlus phœnix Ogyges. Ab Ogyge ad meũ auum ſol orbem ſuum circũluſtrauit ſemel ac tricies & centies. Ab auo ad patrẽ ſexies & qnquies. A patre ad me bis & ſexagies: Columnam: templum: ſtatuam Ioui Belo ſocero: & matri Rheæ: in hoc Olympo Semiramis dicaui.

Aetas. Sequitur tertio de æquiuocis temporum: dicens ꝙ ætas apud Aegyptios triginta annorũ ſpatium eſt. Verũ quia apud Aegyptios annus etiam eſt confuſus: vt mox aperiet: iccirco etiam hi triginta anni definitum non habent intellectum quomodo accipiantur. Apud grȩcos autem vt ait: ætas eſt ſpatium vigintiquinq; annorum. Quod cõgruit his q̃ alii authores Græci tradũt. Et em̃ vbi Antiochus Syracuſanus ait Siculos pulſos ab Italia a Pelaſgis ante res Troianas ſeptuagintaquinq; annis: & Herculem diſceſſiſſe ab Euandro quinquagintaquinq; annis q̃ Aeneas in Italiam veniſſet: alii per ætates ferme eundem numerum attingũt: vt patet ex his quȩ ait Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro dicens. Siculum inquit genus reliquit Italiam tribus ȩtatibus ante res Troianas: vt Hellanicus Leſbius dicit: vt autem Philiſcus Syracuſan⁹: annis octoginta. Et in eodem libro: Secunda inquit ætate poſt Herculis ꝑfectionem: anno ferme quinquageſimo quinto (vt ipſi Romani dicunt) rex erat Aboriginibus Latinus Fauni filius quintum & trigeſimum iam annũ imperii agens. Hȩc de ȩquiuocatione ætatis.

Annus. Sed de anno maior confuſio naſcit̃: prȩcipue apud Aegyptios: qui vt patet hoc loci in Xenophonte: atq; aliis authoribus: tam mixte promiſcueq; atq; confuſe annũ in eadẽ narratione accipiunt: vt cõpulerint etiam ſapientes Græcos errare: qui ab eis literas habuerunt. Miror ꝙ dicat ſapientes Græcos ab Aegyptiis literas habuiſſe: quũ pro conſtante tenerant illas a Cadmo Græcis illatas. Sed exiſtimo literas hoc loco Xenophontem appellare: non ipſos characteres: ſed diſciplinas Aegyptiorũ: quas ante Cadmũ Linus: Orpheus: Muſeus: & alii ĩ Aegypto habitas vernaculo carmine in Grȩciã retulerũt: & tãdẽ Homerus in eã formã qua nunc ſunt redegit: vt inſinuat Archilochus: ſuper quem cõmentaria confecta cũ ſequentib⁹ edemus. Oẽs em̃ Grȩci ſapiẽtes & hiſtorici: vt author eſt Diodor⁹ in plurib⁹ locis: in Aegyptũ ꝓfecti ſunt. Ex quo patet diſſolutio illi⁹ quȩſiti quo quærit̃. Vnde eſt ꝙ grȩca hiſtoria de tẽporib⁹ a Nino vſq; ad primã Olympiadẽ eſt incerta: vt ait Euſebius de temporibus: immo & ſæpe falſa: vt ſcribit Ioſephus cõtra Appionem grammaticum dicens. Scimus inquit in quot locis de genealogiis & tẽporib⁹ Hellanic⁹ diſcrepat ab Ageſilao: & in quantis Herodotũ corrigit Ageſilaus: nec ignoram⁹ quo pacto Ephorus in plurib⁹ oſtẽdit Hellani-

cum eſſe mendacē:Ephorum vero Timęus:Timæū poſteri:Herodotum cuncti.Et ideo non
iniuria dixit noſter Iuuenalis Aquinas:Et quicqd Græcia mendax Audet in hiſtoria.Vnde
ergo tot in tp̄ibus inter eos diſſidia & caligines ante primā Olympiadē?Et reſpondēt tā Eu
ſebius q̄ Ioſephus:qa inquiūt annos & tp̄a nō per certitudinē:ſed vt cuiq; viſum eſt per opi-
nionē ſcripſit.Q; ſi quęres vnde origo ꝙ tā diuerſimode opinati ſunt:in promptu eſt reſpō-
ſio ex Xenophōte:qa cū annos ab Aegyptiis didicerint:q multis modis accipi poſſunt:vnuſ
quiſq; accepit prout ſibi melius viſum eſt poſſe accipi.Quinetiā & ipē Manethon Aegypti⁹
nō potuit ſubterfugere:quin promiſcue Dinaſtiarū acciperet annos:vt patet in ſupplemen
to Beroſi:in quo multa inuolucra ſunt in tēporibus eius.Itaq; ab hiſtoricis ſolēt vitari anni
Aegyptii.Cęterū Xenophon de annis Ibericis & Hiſpanicis:ait eos in vſu habere annū qua
drimeſtrē:rariſſime aūt ſolarē.Cui argumēto eſt:qđ Strabo ait ī geographia Hiſpaniaꝝ:ab
Hiſpanis q circa Beticā doctiſſimi incolūt tradi:ſex milib⁹ annis ante ſeſe habuiſſe literas: le
ges:& carmina.Duo autē milia ſolares efficiunt ſex milia quadrimeſtres:quos ſi a principio
Octauiani quo Strabo floruit retro ſuppures:peruenies ad initiū Nini hoc modo:per certiſſi
mos annales quatuor Monarchiarum:quas ſuo loco digeremus.A Nino em̄ ad Sardanapa
lū Beroſus ſupputat annos Aſſyriorū quatuor & triginta ſupra ducentos & mille.Monar-
chiæ vero ſequentis Medorū atq; Perſarū vſq; ad Alexādrū:ex eorū annalibus Metaſthenes
Perſa colligit annos qnq; & nonaginta ſupra quadringētos.Porro ab Alexādro p reges Aſię
atq; Syriæ Euſebius vſq; ad vltimū Philippum:ſupputat annos ducentos trigintaſex.Inde
ad monarchiā Octauiani:enumerat annos.XLIX.Hos oēs ſi ſimul colligas:efficient annos
quatuordecim & duo milia:qui numerant̄ a Nino ad Strabonem.Ergo iure Xenophon ait:
Iberis in vſu eſſe annū quadrimeſtrē.Q; autē circa initium Nini fuerint literę atq; leges nō
ſolū Hiſpanis:verūetiā Gallis & Germanis:author eſt Beroſus:quē cōmētaturi in hoc vo-
lumine ſumus.Is in.V.antiquitatū ſic dicit.Anno quarto Nini:literis & legib⁹ Germanos
format Thuyſcon gigas:Celtas vero Samothes:& Celtiberos Tubal.Cui argumēto eſt ī Be
tica vrbs vetuſtiſſima:a duce dicta Tubal:& a poſteris Dubal:vt profertur in Pōponio Mel
la in deſcriptione Beticæ.Ergo Iberi:Samothei:& Thuyſcones patres literarum & philoſo-
phiæ inueniunt̄ ante Gręcos pluſq̄ mille annis:vt Ariſtoteles in magico: & Senon vere aſſe
runt:& nō Græci:vt Ephorus mendax:& Diogenes Laertius fabulator ſomniāt & non pro
bāt.Sed de his ſermo erit in cōmētariis Beroſianis.Igit̄ quo pacto apud Aegyptios & Iberos
in vſu annus fuerit:dictū eſt.Quo vero modo apud Caldæos & Aſſyrios accipiatur:Xeno-
phon dicit:ꝙ in vna re tantū anno menſtruo vtunt̄:quū de antiquitate diſciplinarū ſuarū
loquuntur:quod alibi expoſuimus in fine primi principii commētariorum ſuper Philonē.
De columnis vero & ſtatuis Beli Iouis:& Rheæ:& Iunonis:& templo:& exciſis imagine Se-
miramidis:& Nini:copioſiſſime in tertio libro Diodorus exequitur:ſuppreſſa ſolum mētio
ne nouem & quadraginta annorum ſupra ducentos:ab Ogyge ad Ninum.

Anni Iberici.

Literę apud Hiſpanos & Gallos.

Ann⁹ Caldaicus.

De quatuor aliis ęquiuocis.

OLympus plura ſignificat.
Nam omnis mons regionis
altior:Olympus a Græcis di
citur.Vnde & plures Olym
pi: dicti quaſi toti lympidi.
A barbaris vero omne ſpa-
tium circulare vltimum lympus dictus eſt:
& cū interiori areas Olympus:a quo aſtrola

SEquit̄ Xenophō de qua
tuor aliis ęquocis dicēs.
Nō videt̄ Olymp⁹ plura
ſignificare:vt ęquocū eo mō quo
hic tractat Xenophō:qa ęquocū
ſpectat ad eādē liguā.hic vero tra
ctat de Olympo:vt ſpectat ad di-
uerſas liguas.Et iō n̄ pōt dici ęq
uocū.Nā vt ē Gręcæ origis:deri

Olympus.

biũ Olympus:& ſacrũ pomœriũ Olympus
eſt. Homeri plures fuere: quorũ q eximius
poetarũ extitit vltimus omniũ:poſtq̃ Tha-
lem Mileſium inuenitur. Nini plures fuere.
Primus omnium Aſſyrius:quem ab amplia
to oppido patris vocauerunt Ninum:id eſt
Iouẽ lingua Aſſyrica. Huius filius Zameis
etiam Ninus paterno cognomine appella-
tus fuit. Ogyges plures fuere. Primus ſu-
pradictus attauus Nini: quem Babylonii
Gallum cognominant: ꝙ in inundatione
etiam ſuperſtes alios eripuerit:& genuerit.
Hinc Sagę apud quos nauigio ſaluatus eſt
& ereptus: ratem vocant Gallerim: ꝙ vn
dis ſaluet. Verum Græca lingua Gallus
candidum & lacteum ſignificat: Phryga
exertum teſtibus: Latina gallinæ mari-
tum: & Celtas qui ſunt Galathæ vete-
res a rege Galanthe filio Herculis: a qui
bus Galathæ in Aſia:& Gallogræci in Eu
ropa. Fuit autem priſcus Ogyges in pri-
ma inundatione terrarum. Alter vero Atti
cus in tertia.

uatur ab olos quod eſt totũ:& lym
pos qđ eſt lympidus:quaſi tot⁹ lym
pidus:quę ratio vniuoce & nõ ęq-
uoce cõuenit cœlo & altiſſimo mõ
tium regiõis. Qđ vtiq̃ ſignificauit
Lactãti⁹ ĩ.xi.capitulo primi libri in
ſtitutionũ vbi ait:Olymp⁹ ãbiguũ
nomẽ ẽ:& mõtis & cœli. Ambiguũ
vero i.indifferẽs:ad vtrũq̃ dicitur
etiam vniuocũ. Verum quo ad ori
ginem barbarã ꝓprie Arameã:de-
riuat̃ ab ol qđ eſt priſcũ vel æternũ
aut perpetuum vt aiunt Talmudi
ſtæ:& lympũ ſiue lymbũ quod ẽ cir
cul⁹ extremus. Vñ lymbũ appellãt
Aſtrolabiũ vltimũ aſtrolabii. Aſtrolabium di-
citur in vſu:dum cum eo accipiun
tur aſtra & horæ. Olympus aũt di
cit̃ a forma circulari cõtinua & ꝑpe
tua:cũ ĩteriori prima area. Ideo foſ
ſa pomœrii:quia eſt ſpatiũ rotũdũ
ab Etruſcis dicebat̃ Olympus: & a
Romãis Pomœriũ:quaſi pone mœ
niũ:quia ibi incipiebãt ducere ara
trũ & mœnia condere. Dicebãt au
tẽ foſſam mũdum:quia ad ſimilitu
dinẽ mũdi ſphęricam foſſam facie-
bãt. Vñ Plutarchus in vita Romu
li ſcribit aſciuiſſe Romulũ ex Etru
ria vates:qui literis & myſteriis quibuſdam foſſam ſacrandæ vrbi de more facerent:quam il
li mundum & Græci Olympum vocant:ſcilicet veteri vocabulo barbaro:quia Gręciam pri
us barbari incoluerunt:& multa his vocabula remanſerunt:vt patet ex Strabone ſexto & ſe
ptimo Gæographiæ. Argumento quoq̃ ſunt Omberi:quos Græci per ſyncopam Ombros
vocant:Latini Vmbros:& ſimiliter Heſta quam Veſtam dicimus. Sunt enim nomina Ara-
mea:quoniam heſtam Aramei ignem & flammam vocant:vt etiam Ouidius in Faſtis expo
nit dicens. Nec tu aliud Veſtam q̃ viuam intellige flammam. Et Ombros populum imbriũ
intelligunt. Similiter Olympus vt foſſam Pomœrii ſignificat:aut fani:vel tẽpli ſacrandi:li-
cet Græci vocent Olympum:non tamen origine Gręca. Quo autem pacto ſacraretur locus
cum Olympo:Ouidius in quarto de faſtis ſic indicat.

Apta dies legitur qua mœnia ſignet aratro. Sacra palis ſuberant:inde mouetur opus.
Foſſa fit ad ſolidum/fruges iaciuntur in ima: Et de vicino terra petita ſolo eſt.
Foſſa repletur humo pleneq̃ imponitur ara: Et nouus accenſo funditur igne focus.
Inde premens ſtiuam deſignat mœnia ſulco. Alba iugum niueo cum boue vacca tulit.

Et hæc Plutarch⁹ ĩ vita Romuli ſubobſcuri⁹:ſed clari⁹ Varro ĩ de lĩgua latĩa exprimẽs:Op
pida inq̃t ĩ Latio cõdebãt ritu Etruſco:iũctis bob⁹ tauro & vacca:ĩteriore aratro circũagẽtes

ſulcũ:hoc aũt faciebãt religionis cauſa:die auſpicato:vt foſſa & muro eẽnt munita. Terrã vnde excluſerãt:vocabãt foſſam: & introrſum factũ murũ:quodq; poſtea fiebat orbis & vrbis principiũ:qđ erat poſt murũ:Pomœriũ dicebaẽ. Cippi Pomœrii & arę circũfiebãt. Hęc Varro. Itaq; Olymp⁹ orbẽ:Pomœriũ:foſſamq; ſacrã ſignificat:vt eſt illđ Tibulli de Vertũno deo principe vrbis Etrurię:in ſuo Olympo:dicẽtis. Talis in ęterno felix Vertũn⁹ Olympo Mille tenet formas:mille decẽter habet. Porro de Homeris:in cõmentariis ſuper Archilochum videbitur. De vtroq; vero Nino:Diodorus in tertio libro cõſentit. Verum q̃ de bino Ogyge dicit:notandum eſt:q; apud Hebręos & Arameos Gallym vndam & inundationem ſignificat vt noſter Talmudiſta Samuel hunc mihi locum exponens dicebat. Aſſerit enim Gallos dici eos qui inundationem imbriumq; exceſſum paſſi eſſent:Ombros vero populum ex his ortum. Vnde Ombri:populi imbrium paterno epitheto dicunẽ. Quare Cato in prooemio de originibus:& alii:non iniuria dicunt:ex Scythia veniſſe Ianum cũ Gallis progenitoribus Vmbrorum. Quos ſequutus in collectaneis Solinus:veterũ inquit Gallorum prolem:Vmbros eſſe. M. Antonius aſſeuerat. Inde Thuſci Geleas:& Galleras Babylonii:& Sagę Scythę:quę ſaluant ab inundationibus rates vocant. Cętera in litera Xenophõtis clara ſunt:exceptis inundationibus prima & tertia:de quibus ſic ſubdit. Homerus. Galli Vmbri.

INundationes plures fuere. Prima nouimeſtris inundatio terrarũ:ſub priſco Ogyge. Secũda Niliaca mẽſtrua ſub ęgyptiis hercule ac Prometheo. Bimeſtris autem ſub Ogyge Attico in Achaia. Trimeſtris Theſſalica ſub Deucalione. Par pharonica:ſub Proteo ægyptio in raptu Helenę. Ab inundatione terrarum ad ortum Deucalionis ſecundo anno Spheri:ſeptingenti ſupputanẽ anni. qui natus annos duos & octoginta Theſſaliã vbi primum in Hellina regnauit Phoroneus:vidit inundatam.

GRæcis vt ſupra expoſuimus nõ fuit compertum:qui primi fuerint ĩ orbe reges:& eorum tempora:& geſta:niſi ex barbaris:qui ſe primos rerum vtilium indigetes & ſcriptores aſſerunt:& multorum temporum memoriam a ſe conſeruatam affirmãt:vt author eſt Diodor⁹ in.i.lib. Vnde & de priſca terrarum inundatione:quæ præceſſit Ninum annis ducentis quadragintanouem:ex inſcripta columna Semiramidis Xenophon notitiã habuit:& quãtum temporis fuerit:a priſca inundatione ad ortum Deucalionis:per annales Aſſyriorum & reges eorũ:Ogygem priſcum:& Spherũ:qui decimus nonus ab eo fuit:vt in emẽdata chronographia videbitur:ſeptingẽtos annos ſupputat. Quare hunc Xenophontem Solinus videtur ſequutus:dum in collectaneis ſcribens. Meminiſſe inquit hoc loco par eſt:a primo diluuio notato ſub Ogyge:quãdo diẽ inumbrauit continua mox menſibus nouem & amplius:vſq; ad Deucalionem:ſeptingentis annis medium ęuum dari. Q₃ enim primum diluuium fuerit:& perſeuerarit nouẽ mẽſibus & ampli⁹:& tẽp⁹ inter ipm & Deucalionẽ:equidẽ a Gręcis vl' Latinis collegit:qui id reſcire nõ potuerũt:niſi vel a Maſea Phœnice:vel a Beroſo chaldęo:vl' a Hieronymo & Manethone ęgyptiis: vel a Moyſe Hebręo:q de illiuſcemodi primo diluuio tractauerũt:& qđ inundationẽ terrarũ abſolute antonomaſice nominãt:quia:vt aiũt: omnes terras ſubruit Nã alia quia particulari loco geſta ſunt:a particulari illo loco denominãẽ:Niliacũ:Atticũ: Theſſalicũ:Pharonicũ:vt etiã Xenophon hoc loci ſignificat. Hic Roma dicta eſt caput ter Dilu.I.

rarum a Plinio & aliis:quia omnes terras & nõ ſolum latiũ incluſit.In hoc primo diluuio
cum aquę ſenſim in ſuas origines recurrerẽt:primũ Olympi ſiue montes Caſpii in Arme-
Dilu.II. nia cœperũt apparere;vt ſcribit Moyſes:& in mari inſula Delos vt tradit Solinus. Secũdũ
vero diluuium durauit vno menſe ſub Aegyptiis Hercule atꝫ Prometheo. Vbi hæc notã
da occurrũt.Primo vt author eſt Seruius ſup æneida:tres fuerunt Atlantes;quorum anti
quiſſimus fuit qui a loco vbi nõ comparuit:Maurus cognomẽ accepit.Poſtremꝰ vero fuit
Græcus Arcas.Medius Italus ſocer Coriti principis Thuſcię.His pares fuere:Vxores:Fi-
lię:& Fratres.& eiſdem nominibus dictæ.Et ideo ſępe ęquiuocatur de his ſicut ait Seruiꝰ.
Cuius malum ortum eſt a Gręcis:qui omniũ geſta ſuis tribuũt:quos eiſdẽ nominibus nũ-
cuparunt:quorum leuitas inſtructa dicẽdi facultate ac copia:incredibile eſt quantas men
daciorum nebulas excitauerit:vt Lactantiꝰ in primo inſtitutionũ diuinarum ſcribit. Itaꝫ
Prometheꝰ. hic Prometheꝰ ægyptius fuit frater Atlãtis Mauri:q teſte Diodoro Siculo in primo libro:
fuit tempore quo Oſiris profectus eſt per vniuerſum orbẽ:id eſt.xxviii.anno Armatritis re
gis Aſſyriorum:qui vnꝰ regnauit poſt Ninum:vt in quĩto antiquitatum Beroſus indicat.
Tunc enim Nilus inundauit(teſte Diodoro)per totam prouinciam quã regebat Prome-
theus:in qua quia adeo incluſerat & lęſerat ſubditos inundatio;vt fere oẽs in interitũ irẽt:
ob id Prometheus voluit ſeipſum occidere:niſi Hercules prudenti cõſilio & viribus vſus:
exundationem Nili auertiſſet.Ea res:vt ibi Diodorus exponit:mentiendi atꝫ plura fingẽ
di Gręcis occaſionẽ pbuit.Porro ab Ogyge vſꝫ ad vigeſimũ octauũ annũ Armatritis:col
ligũtur anni nouẽ ſupra quingẽtos:vt in Beroſo enumeratur:& in noſtra chronographia
videbitur.Quare hæc ſecũda inundatio fuit poſt primam:anno nono & quingẽteſimo: &
particularis:quia Niliaca & in prouincia ſolum Promethei:& duratione modica:qa men-
Dilu.III. ſtrua.Porro tertia fuit in Attica prouincia Gręcię vbi ſunt Athenę:regnãte ibi Ogyge At
tico. Fuit poſt Niliacã inundationem:teſte Beroſo:anno quadrageſimo quarto.ſcilicet an
no trigeſimo quarto Belochi:qui ſequutus eſt Armatritem:vt notant Beroſus & Euſebiꝰ
de tẽporibꝰ.Hęc inundatio fuit particularis loco:quia Attica:& parua duratione quia bi
meſtris:& magna regione:quia inundauit etiam omnes inſulas Helleſponti:& littora vici
Dilu.IIII. na Aſiæ:vt Diodorꝰ Siculus in ſexto libro ſcribit.Porro quarta fuit Atticam ſequẽs Theſ
ſalica:ſub Deucalione anno eiꝰ octogeſimo ſecundo.Quare a prima inundatione ad iſtam:
ſunt anni ſeptingenti octoginta duo.Quare iſta fuit duratione trimeſtris in hyeme & loco
particulari Hellinico:vt ſupra oſtẽdimus ex Ariſtotele:& hoc loco Xenophõ tradit:q̃q̃ le
uitas Gręca apud quoſdã primã & vniuerſalẽ velint/nulla tamẽ ratiõe vel authore/pſuade
re.De hac etiã latini:Gręcoꝝ fabulas ſequuti meminerũt:vti eſt illđ Iuuenalis in Satyra.
Ex quo Deucalion nymbis tollentibus æquor Nauigio aſcendit montẽ:ſorteſꝫ popoſcit:
Paulatimꝫ anima caluerunt mollia ſaxa:Et maribꝰ nudas oſtẽdit pyrrha puellas.Fuit au
tẽ ante Romã cõditã:anno paulominꝰ octogeſimo ſupra ſeptingentos:q̃uis Iuſtinus deci-
Dilu.V. mum ſupra octingentos:ſed nullo certo authore vſus:ſupputet. Vltima vero quæ notatẽ
ab authoribus fuit Pharonica:id eſt Alexandrina Aegypti. Vbi enim nũc Alexãdria a ma
gno Alexandro cõdita:olim erat inſula Pharon:habitata coloniis Pharaonicis: vbi ĩunda
Paris ad Protea. tio fuit tempore vatis Protei ſacerdotis:ad quem Paris rapta Helena primũ adnauigauit:
vt hic notat Xenophon:& Herodotꝰ ſcribit in.ii.hiſtoriarum.Quare fuit circa excidium
Lucani locus. Troiæ.De hoc ait Lucanus vltimo libro. Tunc clauſtrum pelagi cœpit Pharon ĩſula quon
dam:In medio ſtetit illa mari ſub tempore vatis Proteos:at nũc eſt pelleis proxima muris.
Hę ſunt quinꝫ inundationes:quas ab authoribꝰ inuenio celebratas:quarũ quę prima/ter
rarum fuit:alię vero particulares:& a prima ad vltimam:octingenti anni & amplius:p cer
tiſſimos annales Aſſyriorum colliguntur.   Sequitur de Aequiuoco Proteos.

PRotei fuerũt plures.Primꝰ ſaga in Caſpiis. Alt ęgyptiꝰ:ſub quo diluuium Pharonicũ.Erat eñ ſacerdos Protei magni Phœnicis:cui conſenſu totius orbis:templa:ſtatuæ:& aræ dicatæ ſunt in Europa:Aſia:& ęgypto.

HAec tria nomina videlicet Vadimon:Proteus: & Vertumnus ſunt eadem:vt ait Samuel Talmudiſta.Nam vt dicebat:qđ apud Arameos Vado:id idẽ eſt apud veteres Aegyptios Proto:& apud Latinos verto.Quare eadem ſunt Vadimon:Proteus:Vertumnus.Idem autem & Ianus:a Iain id ẽ vino dictus vinifer:quia primus omniũ inuenit vinum:vt in aliis cõmentariis Beroſi explanabimus.Iano autem vt ait Xenophon teſte Macrobio in primo Saturnaliũ:omnium rerum principia & introitus itemꝗ exitus & fines ſacri dicatiꝗ erãt.Vt autem principiũ rei vertẽdę feliciter aſpiraret:vt Ianua Ianus inuocabať:& ob id in foro Boario & initio vici Thuſci:poſteri ſub noĩe Iani poſuerũt.Vt ãt rei vertẽdę finẽ bñ verteret:vt rei verſor Vertũnꝰ orabať.Rõnẽ vero ꝙ ſolꝰ Ianꝰ Vertũnꝰ eẽt:reddebãt Etruſci:vt ĩ qnto ãtiqtatũ aſſignat Beroſus:qa exiſtimabãt ipm cõuerſũ ĩ aiam cœli motricẽ:& ob id ĩ eiꝰ manu eẽ oẽs res in diuerſas formas & ſtatꝰ vertibiles:vt Elementa:Lapides:Vegetabilia:Aialia:Homineſꝗ & illoꝝ vita:actiões:& opa:ſolũꝗ illũ eſſe Monarcham mundi penes quem ſolum ſit ius vertẽdi cęleſtiũ & terreſtriũ cardines:vt oẽs Latini cũ Beroſo cõſentiũt.Qđ etiã ĩ ꝓſopopeia Iani:Ouidiꝰ in prĩo de faſtis:lepidiſſime atꝗ eruditiſſime expſſit:vbi ĩducit ipm Ianũ de ſuis epithetis atꝗ titulis gloriãtẽ:inter quos apud ſe ſolũ oĩm vertibiliũ rerũ imperiũ ſummũ eẽ cõteſtať his verbis.Quicquid vbiꝗ vides:cælũ:mare:nubila:terras:Omnia ſunt noſtra clauſa patẽtꝗ manu.Me penes ẽ vnũ vaſti cuſtodia mũdi:Et ius vertẽdi cardinis oẽ meũ eſt.Et ob id ius vertẽdi ſe ĩ oẽs formas habere finxerũt poetę.Qđ eiꝰ vati Aegyptio Proteo etiã tribuũt qui Mythice ſcribũt:vt Horatiꝰ in primo epiſtolarũ libro.Quo teneam vultum mutãtẽ Protea nodo.Fuiſſe autẽ ibi ſimulachrũ Iani pro tota Aphrica:non mõ Beroſo & Xenophõte authoribꝰ crediť:ſed etiã argumẽtũ efficax ẽ:qđ Pliniꝰ ĩ.xxxvi.li.naturalis hiſtorię ca.v.ſcribẽs:Ianꝰ ingt pater ĩ ſuo tẽplo dicatꝰ ab Auguſto:ex Aegypto aduectꝰ:vtrius manu ſit Scopę an Praxitelis.Ita in Europa & Aphrica Ianũ Vertũnũ iuenimus:& in Aſia.Itẽ qa ĩ Saga Scythia vt ait Beroſus:& hoc loco diciť hic primꝰ magnꝰ Proteus.i.Vertũnꝰ multiformis.Sacerdos quoꝗ eiꝰ ſummꝰ in Aegypto fuit alter:ſub quo vt vidimꝰ Pharonica inundatio obtigit:cui inundationi comparauit Tyberinã Horatius in Oda dicens.Terruit gẽtes:graue ne rediret Sęculũ Pyrrhę:noua mõſtra queſtę:Omne cũ Proteus pecus egit altos Viſere montes.

Vadimon. Proteus. Vertũnus.

CAdmi fuere plures.Primꝰ frater phœnicis paulo poſt conditionẽ Troiæ:qui ambo apđ Sydona regnauerũt.A Phœnice quidem tota regio nomẽ accepit quæ eſt a Sydone ad Iamineũ portũ Aſcalonis vrbis Semiramidis:vicinum monti tetrapolis atꝗ gymnaſii veteris phœnicũ cũ omnis ante Aſſyria diceret.Paulo poſt fuit

SEquiť de pluralitate Cadmorũ qui floruerũt a primo ad vltimũ ſpatio ferme ducentorum annorum:quorũ tempora notat Euſebius de tẽporibus.Quę vero ſunt obſcura ĩ hoc capitulo ꝓſeqmur.Añ inqt Phœnicẽ regio dicebatur Aſſyria.Hoc omnes cõcedunt:ꝙ Ninus cui ꝓprium nomẽ Aſſyriꝰ erat:ſublata pace atꝗ priſco aureo ſęculo:primꝰ oĩm rudibꝰ adhuc ad reſiſtendũ pplis bella ĩtulit:& totã Aſiam

Cadmi.

vſq; in Aphricā & Libyę terminos
armis ſubegit:vt nō Barbari mō:
ſed etiā Trogus & Iuſtin⁹ & Fabius
Pictor & alii conſentiūt.Et qa teſte
Seruio ſup Aeneida:a victorib⁹ vi-
cti denoīabanť antiqt⁹:idcirco Aſ-
ſyrii oēs vocabanť:& ob id eędē ſūt
antiquę literę Aſſyrię atq; Phœni-
ces.Poſtmodū vero duce Syro deui
cti q ab āguſtiis Cilicinis vſq; Aſca
lonē & Gazā īcolūt.Syria nomē re
tinet hęc inferior regio:& ſuperior
Syriæ diuiſio. Aſſyria nūcupať.Deiñ hęc Syria di
uiſa eſt in Syriā Comagenā:Dama
ſcenā:Cœlęſyriā:curuāq; & Phœ-
nicā:vt hic Xenophō dicit a priſco
Ioppe. Phœnice Aegyptio dictā.Vñ Iop-
pe hieroſolymę port⁹ Phœnic⁹ dici
tur:dicēte Plinio in qnto naturalis
hiſtorię ca.xiiii.Ioppe Phœnicū op
pidū:antiqus vt ferūt inundatione terrarū.Solin⁹ vero in Collectaneis in Palęſtina ponit
dicēs.Ioppe oppidū:toto orbe terrarū antiquiſſimū:vtpote ante diluuium conditū:ſcili-
cet primum:quod ſub Ogyge notatum fuiſſe annis ſeptingentis ante Deucalionem dixe-
rat.Itaq; pars Phœnicię eſt Palęſtina:in qua ait eſſe Aſcalonem vrbem Semiramidis:portū
Ianineum:& tetrapolim Gymnaſiumq; vetus Phœnicum:quæ etiam omnia in ſacris lite-
Aſcalon. ris nominantur.Et idcirco paululum his immorabimur.Aſcalon diciť vrbs Semiramidis
Semiramis. non quia illam Semiramis cōdiderit:ſed quia ibi nata eſt ſtupro Veneris Aſcalonię:quam
Ven⁹ Dirce illi Dircen vocāt:vt aſſerit Diodorus in quarto libro:& Hebręi Dagon:vt patet primi re
gum.v.capitulo:& Iudicum.xvi.& primi Maccabęorum.x.Porro vt Diodorus ſequiť:nu
trita fuit ab auibus:& vxor Nini effecta condidit Babyloniā.Nam ſolam turrim & funda
menta ſignauerat auus Nini:quem Moyſes Nymbrotum vocat.Cumq; Semiramis expi-
Columba. raſſet:vt ait Diodorus:in columbā verſam ferunt.Et ideo abſtinent Syri ab his auib⁹:& co
lūba vexillū Babyloniæ inſignitur:vt inſinuat hieremias ꝓpheta.xxv.capitulo:hortās hie
roſolymitanos:vt fugerent a facie irę colūbę:id eſt Babyloniorꝫ:quos columba Semiramis
Ianineus portus. armorꝫ ferocia magiſq̃ Ninus inſtruxerat:ſi Diodorū ſequi volumus:aut quibus in vexil
lo columba erat:vt noſter Aquinas Thomas expoſuit.Nam vtrūq; verum.Ianineus port⁹
a Geographis ponitur:& in diuinis literis Hebraica prolatione Iannia nominať in ſecūdo
libro Maccabęorum:vbi Iudas Maccabęus narratur cremaſſe Ioppitas & Iannitas a regiōe
& vrbe proxima Iano nominatas:cuius memoria agitur a Ioſue duce Hebręorum.capi.xv.
vbi in pręfectura Gazæ maritimæ verſus montes enumerat vrbes:Ianū & Chyriat Arba
id eſt ciuitatē tetrapolim:& verſus meridiem iuxta terminos Edem ānumerat vrbē Noā.
Noa. Argumentū videlicet eius qđ Beroſus ait:Noam fuiſſe Ogygium & Ianum:cui in ſua pa
tria primū vrbes integrę dicatæ fuerunt.Sed de tetrapoli Phœnicū vetuſtiſſima:inepta q̃
dam & falſa ab Hebręis exiſtimanť:quæ vt certius deprehendanť:præmittenda ſunt q̃ no
bis concedunt.Primo quidem de illius antiquitate & conditione.Secundo de Phœnicum
vetuſtiſſima Academia.Tertio de antiquiſſimo tetrapolis nomine.Poſtea in quibus aduer

alius Cadmus Argiu⁹ qui poſt exiliū a Phœ
nicia reuerſus in Bœotiā:Thebas condidit.
Tertium qui in eadem vrbe tyrannidem aſ-
ſumpſerat:ꝓpulſauerūt Lin⁹ & zet⁹.Quar
tus cum Spartis bellū geſſit.Quintus pau-
lo ante ruinas Troię Armonia Samothraca
inclytus:qui a Priſca vxore ob Armoniā cer
tamen paſſus:rediens a phœnicia detulit in
Græciam primus ſexdecim numero literas
rudes non phœnicas:ſed Galatharū & Męo
num perſimiles characterib⁹.Reſiduas retu
lerunt paulo poſt Palamedes & Simonides
medicus.Fuit & vltimus:qui ſcribere docuit
oratione ſoluta:cū ante literas aduectas atq;
poſt vernaculo ſolum carmine vterentur.

ſantur. Tandem contra eos inuincibili argumento a tempore vſi: partes Xenophontis tu-
tabimur. Primo conueniunt nobiſcũ in eo ꝙ Moyſes antiquiſſimus ſcriptor aſſerit in libro
Nume. tertiodecimo capitulo ꝙ antiquiores fuerunt gigantes tetrapolis Phœnicũ: q̃ Tita
nes gigantes Aegypti. Nam vt ibi ſcribit: Hebron ſeptẽ annis ante Tanim vrbẽ Aegypti
condita eſt. Septuaginta interpretes qui Aegypti vrbem nouerãt: traduxerunt Titanim:
a qua vt omnes exponunt Titanes dicti fuerunt gigantes. Nec te moueat vt ait Hierony Titanes.
mus: ꝙ Moyſes truncata prima ſyllaba Tanim protulerit: quia id in vſu eſt vernaculæ lin-
guę Hebræę & gentium in nominibus localibus & propriis. Exemplum poſſumus accipe
in vernacula noſtra lingua: quia vbi grammatice ſcribitur Philippꝰ: Nicolaus: Ry Atlaꝰ:
Ogygianũ: Ry Oſiris: Oſiricella: Veiuzus: & eiuſcemodi: vulgo trũcata prima ſyllaba pro
nuntiamus Lippus: Colaus: Gygianum: Ry Siris: Ry Tlaus: Syricella: Iuzꝰ. Ididem Tita
nim: & Tanim. Perquiramus ergo Titanũ ęgyptiũ: a quo vrbs Titanim & filii Titanes di-
cti ſunt. Gręci qui nullos cęlos vel Saturnos diſtinguũt: vtiq; dicent Titanem fuiſſe fratrẽ
Saturni natu maiorem: filium Cęli & Veſtę. Quæramus igit̃ Saturnum Aegyptium: is Saturnus.
fuit inter deos iunior: pater Oſiridis Iouis iuſti ęgyptioꝝ: teſte Diodoro in primo libro: qui
eum & Herculem ægyptiũ fuiſſe in primo ortu generis humani: id eſt recẽte homine poſt
diluuiũ: ex hoc potiſſimũ probat: ꝙ tam Aegyptii q̃ Gręci confitentur gigantes & mõſtra
fuiſſe recẽte humano gener: : & fuiſſe perdomita ab Oſiride & Hercule Aegyptio. Et ob id
neceſſario ſequitur: patruũ Iouis Oſiridis Titanem ægyptiũ: & Saturnum ægyptiũ fuiſſe
mox poſt diluuium. Cui etiã argumẽto ſunt noſter Aquinas Thomas & Beroſus. Ait em̃
ſupradicto Nume. xiii. cap. beatus Thomas & eũ ſequutꝰ frater de Lyra: ꝙ Moyſes dum lo
quitur de gigantibus qui fuerũt mox poſt diluuiũ: idcirco ſubiecit: ꝙ Hebrõ ciuitas Phœ
nicum ſeptem ãnis ante Tanim vrbem Aegypti cõdita fuerit: quia fuit quaſi poſt diluuiũ
a Phœnicibus condita & ipſis gigantibꝰ. Beroſus quoq; in. v. antiquitatum ait Oſiridẽ Io
uem iuſtum Aegyptium: natũ ex Saturno & Rhea Aegyptiis anno ferme. xxiii. Nini. An
te Ninum vero fuiſſe primũ Aegyptiorum Saturnum ferme cẽtum annis probat: id eſt tẽ-
pore Saturni Babyloniorum qui & Nymbrotus. At Titan maior natu: in Aegypto vrbẽ
ędificauerat. Eſto igitur ęque antiqua ſint Babylonia & Hebron Phœnica: & Titan Aegy
ptia ſeptẽnio poſt fuerit condita. Igitur adminus circa principia Beli patris Nini ſaltẽ cõ-
dita eſt ægyptia Tanes. Et in hoc aut parum diſſentiunt: aut ad integrũ conueniunt docti
Hebræi nobiſcum: vrbem Phœnicam Hebron antiquiſſimam & lõge ante Ninum: & mox
poſt diluuium a Gigantibus conditam. Secundo conueniunt de Academia vetuſtiſſima Academia prima.
huic vrbi proxima. Nam Ioſue. xv. ca. ſcribitur ſic. Caleph vero Ioſua dedit partẽ in tribu
Iuda Chyriat Arba: ipſa eſt Hebron: & Dabiritẽ quæ prius vocabat̃ Chyriat Sepher id eſt
ciuitas literarum. Vbi beatus Hieronymus & eum ſequutus noſter Aquinas aiunt: ꝙ pro
pria interpretatio Sepher eſt ſcriptura & liber: ſicq; illa vrbs antiquitus id nomẽ accepit: ꝙ
ibi primum literę ac memoriæ Aſſyrioꝝ & Phœnicũ libris mandatę fuerunt & priſcorum
fuit Academia antiqua. Frater aũt de Lyra ibidẽ ſub exemplo poſuit ꝙ ibi fuerunt inuen-
tę literæ Cananeę vel ibi viguit ſtudiũ. Nam: quã terram Cananeorum & Canaam vocant
diuinæ literæ: eandem gentiles vocant Phœniciam: in plures partes diuiſam: vt ſuper di-
uinas literas explanauimus. Hoc eſt igitur ſecundũ in quo cũ doctis Hebręis conuenimus.
Tertio de antiquitate & pluralitate nominis: quia antiquitus primum cõditæ nomen fuit
Arba: nouello vero cognomine Hebron: vt patet Ioſue. xiiii. ca. Nomen inquit Hebron an Arba Hebron.
tea vocabatur Chyriat Arba id eſt ciuitas quatuor. Et. i. ca. libri Iudicũ: Perrexit inquit tri
bus Iuda contra Cananeum qui habitabat in Hebron: cui nomẽ fuit antiqtus Chyriat Ar
ba: atq; inde ꝓfectus abiit ad habitatores Dabir cui nomẽ vetus erat Chyriat Sepher: id eſt

ciuitas literarum. Verũ quidã Hebręi diſſentiunt:quos frater de Lyra ſequitur: vnde ab
Chyriat arba. initio poſt diluuium dicta ſit chyriat arba:id eſt græce tetrapolis:Latine vero vrbs quadra
ta:ſiue vno vt gręci vocabulo:q̃driurbs:ſiue vt vulgares poſtillatores vrbs quatuor.Quæ
ritur a quibus dicatur quatuor.Reſpõdent quidam vulgares:a quatuor patriarchis ibi ſe
pultis Adam:Habraam:Iſaac:& Iacob.Hoc reprobant beatus Thomas & Hieronymus:aſ
ſerentes hoc manifeſte falſum eſſe:quoniam anteq̃ Habraam:Iſaac:& Iacob orti eſſent:an-
tiquitus atq; a conditione ſui quadriurbs ſiue chyriat Arba dicebatur:vt probatum eſt.Et
idcirco acutiores hebręi aiunt dictam fuiſſe a quatuor gigãtibꝰ in ea dominãtibꝰ: ſcilicet
Enach cũ tribus filiis:ꝓbantq; iſtud ſupradictis duobꝰ capitulis.Nã Iudicum primo capi.
ſcribit̃ his verbis.Perrexit tribus Iuda contra Hebron cuius nomẽ fuit antiquitꝰ Chyriat
Arba:& ꝑcuſſit Seſay:& Hayman:& Ptolmay.Et itẽ Ioſue cap.xv.Et cepit Caleph ĩ tribu
Iuda Chyriat Arba patris Enach:ĩpa ẽ Hebrõ:& deleuit ex ea tres filios Enach:Seſay:Hay
man:& Ptolmay de ſtirpe gigantea.Quare Arba fuit pater Enach:q cũ tribꝰ filiis ibi regna
bat.Sed & hoc patet eſſe falſiſſimũ.Nã hi quatuor gigantes erant tẽpore Ioſue:quos dele-
uit Caleph:vt litera clare ſonat.Sed ante Ioſue ſeptingẽtis annis & amplius:immo & ante
Ninũ a ſui prĩcipio dicta eſt Chyriat Arba:quãdo iſti nõ erãt in rerũ natura:vt ex ſupiori
bus patet.Quare nõ a quatuor nouellis giganteis regibus dicta eſt vetuſtiſſimo nomine q̃
driurbs.Nec valet:hæc ẽ Kyriat Arba p̃ris Enach:id ẽ iſta eſt ciuitas quatuor:p̃ris Enach
Ergo quatuor ſiue Arba fuit pater Enach:vt quidã Iudęi arguunt:ſicut nec iſta conſequẽ
tia currit dicẽdo.Iſta capa eſt patris Ioannis:ergo iſta capa fuit pater Ioãnis.Et ideo Xeno
phon in quodã fragmẽto:antiqtꝰ inqt vrbs monopolis ruſtica erat:Dipolis vero opulẽta:
Tripolis quæ prouinciæ caput eſſet:Tetrapolis vero regia:quã toti regno &.xii. principi-
bus regni coloniis priſcis pręfectã inſtituebat:vt Samothracia:ĩ qua eadẽ tetrapolis cõſti-
tuta ex Samo:Neſſo:Thracia:& Saona.xii.primis poſt Atticũ diluuiũ vrbibꝰ ꝓfuit.Idip̃m
inſinuat Strabo in Geographia vbi ait. Samothracia cũ tetrapolis eẽt:habuit ex his vnã q̃
Same & Samos dicta fuit.Et argumẽto eſt etiã Moyſes: qui vt ſupra in ęquiuocis Saturni
Nini ꝓduximus: aſſerit ꝙ antiquiſſimus Nymbrotus tetrapolim Babyloniã:& Ninus te
trapolim Niniuẽ cõſtruxerunt:licet.xii.colonias ibi Moyſes non nominet:ſed Deuterono
mii ca.xxxii.exprimit dicens.Qñ diuidebat altiſſimus gentes:ſcilicet linguas apud turrẽ
Babel vt exponit Hieronymus & alii:& quãdo ſeparabat filios Adã per colonias:poſt cõfu
ſionẽ linguarũ vt oẽs interꝑtant̃:tunc conſtituit terminos populoꝝ:adinſtar ſecũdũq; nu
merum filioꝝ iſrael in quo pars & colonia domini fuit populus eius:& Iacob funiculus id ẽ
mẽſurator & dux caput hęreditatis eius.In hoc dicto Moyſi quęritur:quomodo in diſpſio
ne coloniarũ fuit ſimilitudo populi iſrael & ducis eius Iacob:ſecũdũ numerũ.Et reſpõdent
quidã quos ſequit̃ frater de Lyra:dicẽtes:qa Iacob quo ad numerũ ingreſſus eſt ĩ Aegyptũ
cũ ſeptuaginta poſteris:& ita ſe habuit in diuiſiõe coloniarũ & linguarũ:quia diuiſi ſunt ĩ
ſeptuaginta duces & linguas:qui diſpſi ſunt in loca & terminos ſuos ſeptuaginta colonias
primas:vt ip̃e Moyſes enumerat Geneſis ca.x.xiq;.Sed hoc ipſa prima fronte eſt falſum:qa
ibidẽ enumerat ſeptuagintaduas linguas:& ſeptuagintaduos primos duces coloniarum:
ſumpto primo initio a primo oĩm duce Noa.Quare in ipſo numero in quo Moyſes ſilĩtudi
nem fundat:ipſi palã aberrãt:nec illud niſi per ignotiꝰ aut figmenta ꝓbare poſſunt quę fun
ditus negant̃. Vnde Moyſes prępoſuit:vt de hac re antiquos ante Moyſen ſcriptores inter
rogarẽt dicẽs.Interroga patres tuos:& annũtiabũt tibi:maiores tuos & dicẽt tibi.Deſcẽ-
derũt aũt a Chaldęis ipſi Iudæi:quoniã Nachor Thare & Habraã fuerũt Chaldęi ex Arã
q̃ eſt in Meſopotamia vbi & Babylonia:ex caſtro Vr Chaldęoꝝ:vt docẽt paſſim diuinæ li
terę. Vnde & ip̃e Moyſes primꝰ interrogator etiã eruditꝰ in eoꝝ ſciẽtia atq; hiſtoriis:aſſerit

numerum filiorum iſrael fuiſſe duodenariū:& ipſum ducem eorum fuiſſe quatriuxoriū.
Et ita ſingulos populorum Duces fuiſſe quadriurbios regios:vt dux Kyriat Arba:& Nym
brotus dux Chaldæorū fuit quadriurbi⁹:quia vt ipſe teſtatur:ſedes regia fuit Babel:Arat
Acat:Calanne.Regia item Nini quadriurbs fuit:Niniue:Fora:Cale:Reſem.Quadriurbs
fuit regia hieroſolyma.Sion:Moria:Iebus:& Salem.Melchiſedech enim duo fundauit oppi
dula ſacerdotia:pro hoſtiis pacificis:& idcirco vocauit ea Salem & ipſe dictus eſt rex Salē
Geneſis.xiiii.ca.Et prima Monopolis ſacerdotia Salem erat iuxta Iordanē pertinens ad Sic Salem.
cimitas in tribu Effraim:de qua Ioannis.iii.cap.dicitur. Erat Ioannes baptizans in Ennō:
iuxta Salem.Vbi frater de Lyra dicit:ꝙ hæc non eſt vrbs pertinens ad Melchiſedech:& ad In Lyram.
ducit Iſidori Etymologias:quaſi Iſidori authoritas pͤmineat diuinis literis:quæ Salem vr
bem Siccimorū affirmat eſſe geneſis ca.xxxiiii.vbi ait:venit Iacob in Salem:vrbē Siccimoꝝ
Nuſq̄ aūt reperit̄ alia in diuinis literis:niſi ex traditione Hebręorū quibus in hac creditur
parte.Et ideo ridiculoſitatibus fratris de Lyra omiſſis dicimus:ꝙ duo oppida ad ſacramē-
talia Melchiſedech conficienda inſtituit.Primū iuxta Ennō id eſt aquas:ad lauandū & ba Ennon.
ptizandum:quia baptiſmus & expiatio per aquas:erat de iure gentium ſacramētale quid
vſq; ad Chriſtum:ſub quo ſacramētum verum eſt:& vera expiatio atq; luſtratio:vt proba
uimus in commentariis noſtris ſuper diuinas literas.Secundū vero oppidū Salem ſacerdo
tale erat:vbi nūc Hieruſalem:in ea parte:quæ ſequitur Moria:iuxta vallem Ioſaphat:vbi Moria.
porta Effraim.Iebus vero erat in ſupiore parte quaſi arx:vbi piſcina ſuperior:in qua ſupan Iebus.
da:magnas vires adhibuit Dauid:vt patet in.ii.lib.regum cap.v.vbi dicitur.Abiit Dauid
cū exercitu in Hieruſalē cōtra Iebuſeum & reliqua.Et hęc dicebat̄ ſecunda vrbs:de qua in
iiii.lib.regū dicitur ca.xxii.ꝙ Olda prophetiſſa habitabat in Hieruſalem in ſecūda:vbi fra
ter de Lyra fingit triplicem ſomniorū murum.Tertia vero vrbs fuit arx Iebuſei quę voca-
batur Sion:cuius planicies habet menſurā boni ac magni oppidi vſq; ad voraginē inter ſe Sion
atq; montē ſiue collem Moria:quę vorago dicitur Mello.Hanc tertiam Dauid partem ędi
ficauit:vt in eodem ſecūdo regum li.& cap.ſcribitur.Cepit inquit Dauid arcem Siō:& ędi
ficauit per gyrū a Mello & intrinſecus & habitauit ibi:& vocauit eā ciuitatē Dauid.Quar
tam partem in colle Moria voluit addicere cū templo:vt eam tetrapolim faceret:& regiam
cum Fano & templo ſacraret.Sed prohibuit eum deus per Nathan prophetam dicēs:ꝙ ea
pars vrbis cum tēplo reſeruabatur Salomoni filio.Vnde vt ſcribitur tertii regū capitulo.
iii.& deinceps:atq; aſſeritur ibi:ꝙ ędificauit ibi domū ſuam & templū:& muros Hieruſalē
Itaq; ſicut Metropoles aliæ quadriurbes erant Babylon:Harba:& Niniue:ita regia.xii.tri
buum hieroſolyma tetrapolis cōſtabat Salē:Iebus:Siō:Moria.Quo etiam pacto Cicero cō
tra Verrem:in.vi.Verrinarum dicit:Metropolim Siciliȩ Syracuſas tetrapolim:cōſtare q̄-
tuor magnis vrbibus Tyke:Archedina:Neapoli:Inſula.Romulus item oppidum Romā
in vrbem conuertens:totum collem Palatinum cinxit:& Tetrapolim reddidit:conſtātem
Roma:Vellia:Germallia:& Foro:vt exprimit Fabi⁹ Pictor de origine vrbis Romę:& Var
ro in primo de lingua latina per origines horum vocabulorum ſignificat.Deniq; & ipa Ia-
ni:& Etruſcorū regia Etruria metropolis:erat tetrapolis:Harbanum:Volturna:Vetulo
nia:Para Tuſſa ſiue Sara Tuſſa:id eſt pr̄iceps Tuſca.Harba enī quatuor:Harbanū quartā Harba.
tetrapolis ſignificare:nomen arguit:in qua loca ſunt:Calumba:& Muſarnus id eſt Hercu
leus collis:ad hęc tēpora:quē ſequit̄ hac etiā ętate dicta Para Tuſſa:a qua pons para tuſſus.
Nā para:apd̄ Arameos haſta & princeps dicit̄:vt noſter Samuel dicit.Eam Tuſcam:a qua Para.
Tuſcanienſes:& in cui⁹ agro adhuc vad⁹ dicit̄ vulgo Tuſcaniēſis:fuiſſe regiā duo ſunt ar-
gumēto:vnū ſcilicet Para ſiue Sara cognomētū.Qđ enī Hebręi Sara:id Aramei Para:id ē Sara.
pr̄icipē vt Vironiſſā intelligūt.Hinc Para Tuſſa pr̄iceps & Vironiſſa Tuſca vrbs ē.Nā q̄ di

ruta eſt inter Caminũ atq; Tuſcanellam: Tuſſam Nanam vocant incolę id eſt Tuſcam par
uam ignobilem: ex cuius ruinis & viris ſuffectam Tuſcanellam: nominis ĩterpretatio & lo
corum vicinitas conuincit. Nam quã Aramei vocant Tuſſam Nanam: hãc Latina lingua
profert Tuſcanellam: vt erudite noſter Samuel Talmudiſta interpretabaẗ. Quare a cogno
Vadimon. mine Para Tuſſa regia erat. Deus quoq; Vertũn⁹ id probat. eſt enim Vertumnus ſiue Va
dimon princeps deus Etruriæ atq; regius: vt in aliis cõmẽtariis videbitur: & Varro in pri
mo de lingua Latina inſinuat. Regius vero de⁹: regię vrbis erat numẽ. Cęterũ vrbis Tuſcæ
ipſe deus erat quę eſt in parte Volſinienſi: vt ſignificat Properti⁹ in Proſopopeia Vertũni:
in qua inducit Vertũnum: a Tuſca Romã: a Lucumone Galerito traductum: pro Romu
lo contra Sabinos: ita dicentem. Tuſcus ego: Tuſcis orior: nec pœnitet inter Prælia Volſi-
nos deſeruiſſe focos. Ex hac vrbe fuit vnus ex Turrenis Delphinis exul Lybacas: de quo in
iii. Metamorphoſeos Ouidius ſcribens: Furit inquit audaciſſimus omni De numero Lyba
cas: qui Tuſca pulſus ab vrbe Exilium: dira pœnam ꝑ cęde luebat. Et ab hac parte nõ iniu
ria ſcribit Fatius de Vbertinis Florentinus noſter in ſua geographia vernaculo metro edi
ta: olim Viterbum dictũ Veiuzã: & a ture Tuſcã. Emẽdati⁹ dixiſſet a Tuſſa parte Tuſcã.
Vetuletũ. Sequiẗ hanc ſecundam partem: collis ad hæc tempora tenens nomen Vetuletum: a quo to
ta portio Vetulonia deriuatiue dicta fuit. Eam fuiſſe regiam: & nominis interpretatio: &
dignitas probat. Etenim Veitulonia per ſyncopam dicta ẽ Vetulonia: deriuata a nomini
bus Arameis: Veia: quod eſt currus: & Lomni qđ eſt tribubus principari. Vnde beat⁹ Hie
Phylarcha. ronymus in libro interpretationũ dicit Lomnimos eſſe phylarchas id eſt principes tribuũ
& populorum. Hic Babylonia eſt Babel phylarcha: & populonia puppiũ phylarcha: & Ve
tulonia curulium phylarcha: id eſt prĩceps curulium. xii. Lucumonum & populorum. xii.
Etruriæ. Quare erat princeps id eſt regia. xii. regum. Probatur etiam a dignitate & officio:
quia penes illam ius erat dandi faſces & imperia & decorare & admittere aduenas ad ciuili
tatem Volturrenam: dicente Sillio in. viii. libro. Mœonięq; decus quõdam Vetulonia gen
tis: Bis ſenas hæc prima dedit præcedere faſces. Et iunxit totidem tacito terrore ſecures.
Volturna. Hæc altas eboris decorauit honore curules: & reliqua. Quarta hanc ſequiẗ Volturna: quã
omnes cõcedunt fuiſſe regiam: ad cuius fanum indicebantur concilia publica imperii. Qđ
etiam Liuius ſignificat: in pluribus locis ab vrbe cõdita. Hanc tetrapolim fuiſſe abſq; mœ
nibus vti hieroſolyma: & multę aliæ tetrapoles: conſtat: cum quia Deſyderius vltimus Lõ
gbardorum rex illam mœnibus muniuit: tum præcipue: quia licet vno cõmuni nomĩe vo
carentur: diſtincte tamen ſingulæ enumerabantur: vt Babylonia: Babel: Alcar: Arat: Ca-
lanne. Similiter Ninus dicitur Niniuen: Fora: Cale: Reſen. Rurſus Hieruſalem enumera-
tur Salem: Iebus: Sion: Moria. Itẽ Samothracia diſtinguitur in Samenſes: Neſſos: Thraciẽ
ſes: Samnenſes. Ididem Syracuſæ: in Tykenſenſes: Archedinos: Inſulanos: Neapolites. Itẽ
Troia: ĩ Phrygios: Dardanios: Troes: & Iliẽſes. Pari forma priſca vrbs Roma ante Sabinos
& Luceres ſub Romulo diſtinguebatur in Romanos: Forenſes: Vellienſes atq; Germallien
ſes. Similiter vrbs Etruria diſtĩguitur in tertio naturalis hiſtorię cap. vi. a Plinio in literis
Alphabeti: Harbanum: Tuſcanienſes: Vetulonienſes: Volturreni cognomine Etruſci: in
eadem parte Volſinienſes. Ex his argumentum inuincibile vnum eſt a coniugatis hoc mo
do. Vbi Volturreni ſunt cognomine Etruſci: vtiq; neceſſario ſequitur: ibi eſſe vrbem Vol
turrenam ſiue per ſyncopam Volturnã cognomine Etruriam. At Volturreni cognomine
Etruſci ſunt in eadem parte qua & Volſinienſes. Ergo neceſſario ſequitur ꝙ Volturna co
gnomine ſit vrbs Etruria: a qua communicato nomine omnis Thuſcia Etruria dicta ẽ: vt
copioſius ſuper Myrſilum ſcripſimus. Sequitur neceſſario etiam quoniam Etruria vrbs ẽ
tetrapolis: vt vbi eſt vna eius pars: ſit & reliqua. Quare neceſſaria veraciſſima reſponſione

redditur ad quæſitũ vbi ſit Volturna: vbi inquã & Vetulonia. Et ſi quæritur vbi Vetulonia: reſpondet: vbi & Tuſca & volturna: in eadẽ parte qua & Volſinienſes: & vrbs Hetruria & Thermarũ aquę piſcoſæ: iuxta lacum Cyminium. Vnde hoc ſignificatur quo ad lacum Cyminium a Sillio in.viii.libro: qui iuxta Vetuloniẽſes ponit Veientanos Ciſcyminios populos: Nepe: Sutrium: & lacum Cyminiũ: vt ſuper fragmenta Catonis explanabimus. Quo ad Etruriam vero & Thermales aquas piſcoſas: ſignificat Plinius in.ii. naturalis hiſtoriæ: de miraculis fontium & aquarum: quo per diſtinctionem a Piſa de Etruria & Vetulonia ſic habet. Aquis calidis Piſæ innaſcuntur ranæ. ad Vetulonos vero in Etruria piſces. In Etruria inquit: quæ ſcilicet eſt vrbs inter Volſinas & Veientanos dictos populos: vt clare limites eius deſcribit Liuius in primo ab vrbe condita dicens. Erat Sabinis vicina Etruria: pximi Etruriæ Veientes. Nã populi Veientes finiunt ad Lacũ Cyminiũ: vt Catonis fragmenta indicant. Porro Volturna vt diximus in parte Volſiniẽſi ipſa eſt cognomine Etruria: qa Volturreni ipſi ſunt cognomine originali Etruſci. Sed de his hactenus. Nã plura in aliis cõmẽtariis adducemus. Nunc de vltimis Cadmis aliqua dicamus. Cadmus inquit Samothraca Armonia inclytus paulo ante ruinas Troianas. Ergo mẽdax Græcia audet in hiſtoria Samothracum: aperto mẽdacio mẽtiri fingẽs fuiſſe cognatum Dardani & Iaſii Cadmũ ex ſorore Armonia: qui poſt nuptias has & mortem Iaſii Dardaniam cõdiderint: vt ſcribit Diodorus in.vi.libro: & Dionyſius in primo. Quo eñ pacto poſt nuptias: & mortem Iaſii Dardanus Samothrax Dardaniam cõdere potuit: q eo tẽpore quo iam multis regibus Troianis extinctis: Troia condita fuerat: & ad finem Laumedõtis & principia Priami venerat: vt Xenophon indicat. Teſtes ſunt etiam Spinga & Paleſatus græci: qui annis ſexaginta duobꝰ ante ruinas Troiæ: fuiſſe certamen priſcæ vxoris contra Cadmum: ob Armoniæ zelotypiam regnante Laumedonte & Euandro nauigãte in Italiam aſſerunt: q̃q̃ Euſebius de temporibus antiquitatis Græcanicæ fautor: ferme annos decem ante: id eſt ſeptuaginta duos ante ruinas Dardaniæ notet. Sed de his mendaciis Gręcanicis hactenus. De vltimo Cadmo Plinius in.v.naturalis hiſtorię cap.xxx.ita ſcribit. In Aſia inquit Miletus Ioniæ caput: antea Lelegeis: & Phybyuſa: & Anactoria nominata: octoginta vrbium per cuncta maria genitrix: nec fraudanda ciue Cadmo qui primus orationem proſaicam dicere inſtituit.

Calmi vltimii.

Finitur Xenophon de Aequiuocis.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis Theologiæ profeſſoris commentaria incipiũt ſuper Fabium Pictorem de aureo ſæculo: & de origine vrbis Romæ ac vocabulorum eius. Lib.V.

QVINTVS FAbius Pictor illuſtris familia Fabia: & bonarum diſciplinarũ gloria: vt qui etiam a nobiliſſimis authoribus in teſtimonium aduocetur: de aureo ſæculo: quo ſub Iano & Saturno & Cameſe Roma cœpit: Itemq; de forma regionis ſeptem collium & origine Romæ hoc opus edidit: admodũ neceſſarium iis qbus antiquitas Italiæ atq; Romæ curę ſit. Diuiditur autem in duos libellos. In primo originẽ Romæ tradit ab aureo ſæculo vſq; ad Romulum. In ſecundo quę fuerunt ſub Romulo. Primus libellus duas habet partes. Prima de aureo ſæculo. Secũda de forma ſepticollis regionis priſca tractat.

De prima parte hæc ſcribit.

Quia ex his ferme ꝑendent oĩm anti-
quitates & origines:quibꝰ aureo ſęcu
lo natę ſunt gentes hũanæ ante arma
& Iouē Ninũ:q Saturnũ Caſpium pe
pulit in Latium:vt in ſuperioribus vt
cũq; vidimꝰ:idcirco plura ſunt notã-
da.Primũ ꝙ poſt diluuiũ:primũ ante
q̃ bella Ninus & tyrãnidē inchoaret:
mira ſimplicitate & ĩnocētia viuebãt
hoĩes: etſi quidã etiã inſoleſcerēt.Sed
mox deprimebant̃ : qa dii atq; numi-
na regebãt orbem:id eſt iuſti prĩcipes
quorũ arbitria:qa errare nõ poterãt:
ꝓ legibus habebant̃:vt authores ſunt
Trogus & Iuſtinꝰ in primo libro. Ve
rũ qa Fabiꝰ multa dicit:q̃ ab aliis ſub
obſcure dicũt̃:idcirco q̃ alii dicãt au-
diamꝰ. Primo ꝙ ãte Ninũ fuit primꝰ
ortus generis humani:& aurea ætas.
Q; eñ lõge ante Ninũ mũdus iã cre
uerit a primo ortu:ē arguměto: ꝙ in
numeras gētes iã ipſe ſubegit:& ante
illũ innũeri hoĩes iã orti fuerãt quos
debellauit:anteq; illum p̃ceſſerũt eiꝰ
pater:auus:ꝓauus:abauus:&atauus
reges:vt Beroſus : Xenophonq; atq;
alii tradũt. Q; vero ĩ tali primo ortu
ætas aurea. fuerit aurea ętas oẽs tradũt:ſiue Ogy
ges fuerit pꝰ diluuiũ:ſiue aliꝰ vt Oui
dius in prĩo Metamorphoſeos tradit
dicēs de prĩcipio ortꝰ generis hũani.
Siue recēs tellus:ſeductaq; nuꝑ ab al-
to Aethere cognati retinebãt ſemina
cæli.Quã ſatus Iapeto cõmixtã flumi
nis vndis Finxit in effigiē moderãtē
cũcta deorũ.Aurea prĩa ſata eſt ætas:
quę vĩdice nullo:Spõte ſua : ſine lege
fidem rectũq; colebat. Pœna metuſq;
aberãt:nec verba minãtia fixo Aere
litigabãt:nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui:ſed erãt ſine iudice tu
ti.Nõdũ cęſa ſuis ꝑegrinũ vt viſeret
orbē Mõtibꝰ in liq̃das pinus deſcēde-
rat vndas:Nullaq; mortales p̃ter ſua
littora norant.Nõdũ p̃cipites cinge-
bãt oppida foſſę.Non tuba directi nõ

ITalię imperiũ penes duos po
pulos principes extitit.Poſte-
rius Romani prĩcipio Thuſci
ſub Iano cœperũt in aureo ſæ
culo.Aurea ætas primo ortu
generis humani fuit:ſic dicta:ꝙ poſteriorib9
ſęculis cõꝑata:ęque atq; aurũ ĩter metalla ef-
fulſit.Eã cœpiſſe ſub Ogyge ante Ninũ an-
nis circiter ducētis & quinquaginta: Xeno-
phon atq; maiores ꝓdiderũt.Is Ianus ſub ini
tium aurei ſæculi lęuũ latus Thyberis Etru-
ria tenuit.Cameſes vero ac Saturnus circa fi
nem eiuſdē ætatis dextrũ incoluerũt.Ea æta
te nulla erat monarchia:qa mortalib9 pecto
ribus nõdum hęſerat vlla regnãdi cupiditas
Principes quia iuſti erant:& religionibus de
diti: iure habiti dii & dicti. Non enim arbi-
tria illorũ ab ęquo vel populus a iure innato:
diſcedebant.Nullo tũc vindice aut metu:ſed
ſua ſpõte retinebant fidē & rectũ.Pudor ipſe
regebat populos & ius principes.Domus il-
lis nõ extructæ vel ornatę luxuriaq; inſignes
erãt & ſplēdidæ:ſed vel criptæ aut viminum
tuguria & caua arborũ ligna erant.Victum
ſpõte naſcētia p̃bebant:aut in diē vict9 q̃re-
bat̃ venatu.Vinũ & far prim9 illis docuit Ia
nus ad ſacrificia & religionē magis q̃ ad eſũ
& potũ.Primus.n. aras & pomœria & ſacra
docuit: & ob id illi in oĩ ſacrificio ꝑpetua p̃fa
tio p̃mittit̃ farq; illi ac vinum primo p̃libat̃.
Vxor illi fuit Veſta q̃ prĩa ſacroꝝ regina ſem
piternum ſacrificiorũ ignem virginibus cre
didit.Bella tunc non ignota modo:ſed ne co
gitata quidē in mētem venerant.Ad pudorē
& ſanctimoniam domorum: primus valuas
ſeras & claues excogitauit & inuenit : & ab
eo dictæ Ianuæ.Olympo regio Etruriæ fa-
noq; ſacrato:duodenis coloniis totidē pome

ria araſq; ſacrauit:& ad continẽdum recẽtes tum colonias in officio aureo: virgas faſceſq; ſingulis ſingulas dedit. Vnde ipſe in manu virgam & clauẽ:ſubq; pedib9 bis ſenas aras habet. Circa finem aurei ſæculi:primus oĩm Ninus rex Aſſyriorũ hos aureos mores noua regnandi cupiditate mutauit: & prim9 limites tranſgreſſus:bella finitimis mouit: & totius Aſię populos perdomuit:ſub quo Cameſes præfect9 fuit Aboriginibus. Et paulo poſt frementibus vndiq; contra ſe armis: toto prius pererrato orbe Saturn9 ad Ianum ſe contulit. Eum comi hoſpitio Ianus receptum:Latio & Aboriginib9 pręfecit. Et more:q̃uis tunc finientis aurei ſęculi:intra fines ſuos ſeſe quiſq; continuit: Ianus in Etruria & Saturnus in Latio: thyberimq; fines imperii eſſe inſtituit. Intra enim ſuam cuiq; patriam tũc de more regnum finiebat᷑. Limes igit᷑ erat inter eos thyberis:aræ vero limitũ erant Ianiculũ & Saturnia Capitolina. Etruriam a Ianiculo Ianus:Latiũ a Saturno Saturnus cognominauit. Ad radices enim Capitolii Saturn9 cõdiderat:vt Ianus Ianiculũ. Hęc igit᷑ fuit prima Romæ origo ad radices Capitolii:vbi tũc paſcua bobus erat.

ęris cornua flexi. Non galeę non enſis erat:ſine militis vſu Mollia ſecurę per agebant ocia gẽtes. Ipſa quoq; immunis: raſtroq; intacta: nec vllis Saucia vulneribus:per ſe dabat omnia tellus. Durauit hęc pacifica & aurea ætas teſte Trogo: vſq; ad Ninum:qui prim9 aureũ ſæculũ gentibus ſuſtulit:& arma finitimis atq; remotiſſimis prim9 intulit. Qđ ei9 abbreuiator Iuſtin9 in primo Epitomatũ breuibus abſoluẽs Principio inquit:rerũ:gentiũ & nationũ imperiũ penes reges erat: quos ad faſtigiũ huius dignitatis nõ ambitio popularis:ſed ſpectata ĩter bonos moderatio ꝓuehebat. Populus: nullis legibus tenebat᷑: quia iuſtorũ principũ arbitria:pro legib9 erant. Fines imperii tueri:magis q̃ ꝓferre mos erat. Intra ſuã cuiq; patriã:regna finiebãtur. Primus oĩm Ninus rex Aſſyriorũ:gẽtibus quaſi auitũ morẽ: noua imperii cupiditate mutauit:& finitimis bella intulit:& rudes adhuc ad reſiſtẽdum populos:facile terminos vſq; Lybiæ ꝑdomuit. Itaq; ꝓbatũ eſt qđ Sẽpronius & alii ſcribũt hac argumẽtatiõe. Primus ort9 humani generis: & innumera gentiũ multitudo fuit ante Ninũ. Ergo aurea ætas fuit ante Ninũ:quia in primo ortu generi humani ſata eſt aurea ætas. Item qui primus bella & turbas ciuit poſt aureum ſæculũ:fuit Ninus. Quare finita eſt aurea ętas:& cœpit argentea:fugato Saturno in inferna tartara: id eſt ad inferum mare Thuſcũ ad Ianũ. Qđ mythice Ouidius in primo metamorphoſeos lepideq; deſcribens ait. Poſtq̃ Saturno tenebroſa in tartara miſſo:Sub Ioue mũdus erat:ſubiitq; argentea ꝓles: Auro deterior:& reliqua.

Q; vero aurea ętas durauerit annis vno minus ducẽtis & quinquaginta:vtiq; Gręci nõ potuerũt a ſuis reſcire:quia prim9 qui Græcos ſcriptores aſſequut9 eſt fuit Ninus:vt ait Diodorus in.iiii.li. Et vt in primo fatetur:nondũ illis cõpertũ erat:qui primi fuerint in orbe reges:ſed a Barbaris didicerũt:q ſe primos ſcriptores & idagatores rerũ vtiliũ aſſerũt:& multorũ temporũ memoriã apud ſe ſeruari affirmant. Vnde & Xenophon quem ꝓducit hic in teſtem Fabius vtit᷑ teſtimonio inſcriptionis Babylonicæ: & Archiloch9 teſtimonio Maſeæ Phœnicis:vt in cõmẽtariis eius videbimus:& Cato in procemio de originib9 ſimiliter. Hi oẽs cõſentiẽtes etiã Beroſo in.v.antiquitatũ:affirmãt a diluuio primo vſq; ad Ninũ fuiſſe annos nouẽ & quadragita ſupra ducẽtos. Quare aurea ætas durauit ante Ninũ nõ minus

Aureæ ętatis anni.

annis ſupradictis. Qꝫ vero Ianus floruerit ſub initium eius ætatis: ipſe Ianus in primo de
Faſtis aſſerit dicens.
Tunc ego regnabam: patiens cum terra deorum Eſſet: & humanis numina mixta locis.
Nondum iuſtitiam: facinus mortale fugarat: Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proqꝫ metu populum: ſine vi: pudor ipſe regebat. Nullus erat iuſtis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello: poſtes: pacemqꝫ tuebar: Et clauem oſtendens: hæc ait arma gero.

Iani tēpora.

Ergo Ianus fuit ſub initiū aurei ſęculi: quoniā lōge poſt eū fuerunt Cameſes & Saturnꝰ re-
guli: circa finem potiſſime Saturnus: qa clare omnes ſcribūt: ideo veniſſe in Italiam: quia iā
contra eū Iuppiter: ſub quo cœpit argētea proles: mouerat. Qꝫ vero ait Ianū inueniſſe pri-

Farris & vini vſus.

mum far & vinum magis ad ſacrificia q̄ eſum: non negat quin etiā prębuerit ad eſum & po
tum ſobriū. Et id videnť ſignificare Ouidius in primo de Faſtis: & Acron & alii. Cur hęc of
ferantur ſoli Iano? qa inquiunt ſignificant parſimoniā & rudē victum illius ætatis. Et in ſa-
tyra: Atticus eximie: Iuuenalis dicit. Ponebāt igitur Thuſco farrata catino Omnia nunc q
bus inuideas ſi liuidulus ſis. Porro: qꝛ aras: ritus & templa primus Italos docuerit: & ob id ꝑ
petuam pręfationem & libamen ante alia ſacrificia deorum promeruerit: vtiqꝫ Xenophon
tradit: vt aſſerit Macrobius in primo Saturnaliū. Ouidius quoqꝫ adiicit in primo de Faſtis:
aliam rationem: quia eſt deus introituum & ianua. Et ideo non poteſt adiri ad aliorū deorū

Ianꝰ ianua.

ſacrificia: niſi per ipſum. Qꝫ ſi quæris cur ipſe ſit omniū ianua? Reſpondent omnes: quia eſt
pater omniū deorū & hominū: vt ait Beroſus in ſecundo antiquitatū. Et Iuuenalis in Saty
ra: credo pudicitiā. Dic (inquit) mihi nunc quęſo: dic antiquiſſime diuū? Reſpondes his Ia-
ne pater. Et Propertius in Elegia ad Vertūnum qui eſt idem qđ Ianus: vt poſterius ſuis lo-
cis videbitur: inducit Vertūnum ſeſe appellātem patrem diuū. Nam cælum aſſeritur pater
omniū deorū: & Ianus eſt cælum: vt Beroſus docet: & Ouidiꝰ ſcribit primo de Faſtis. Et ob
id teſte Macrobio in primo Saturnaliū: & Seruio ſuper ęneida: Ianꝰ apud Thuſcos erat qua
drifrons ob quatuor partes cæli: cauſantes quatuor partes anni: hyemē: ver: æſtatē: autūnū

Eanus.

Et Cicero Ianū dixit dictum quaſi Eanū: qꝛ eat & vertatur cęlū & annus. Hinc Ianus Eanus

Saturnus q ad Ianū venit.

Vertūnus eadem ſunt. Ex his patet Saturnū qui venit ad Ianū nō fuiſſe Gręculū illum Cre
tēſem antiquiſſimū Apteram. Cui argumento ſunt multa. Primo quidem tēpus: quoniam
Saturnus qui ad Ianum venit: fuit aureo ſęculo: tempeſtate Nini: cū adhuc homines viue-
rēt victu rudi: vt Iginus ait & Macrobius refert: & homines rudi trūco cauaqꝫ arbore atqꝫ
tugurio vterētur: & nōdum compoſitos hic Saturnus: quia iuſtus erat: lege compoſuit: vt
ornato carmine Virgilius in. viii. Aeneidos deſcripſit dicens de ipſis Aboriginibus Latii.
Hæc nemora indigenæ fauni nymphæqꝫ tenebāt: Genſqꝫ virū truncis: & duro robore nata
Quis: neqꝫ mos: neqꝫ cultus erat: nec iūgere tauros: Aut cōponere opes norant: nec parcere
parto: Sed rami: atqꝫ aſper victu venatus alebat. Primus ab æthereo venit Saturnꝰ olympo
Arma Iouis fugiens: & regnis exul ademptis. Is genus indocile & diſꝑſum montibꝰ altis:
Compoſuit: legeſqꝫ dedit: latiumqꝫ vocari Maluit: his quoniam tutus latuiſſet in oris. Au
reaqꝫ (vt ꝑhibent) illo ſub rege fuere Sęcula: ſic populos trāquilla in pace regebat. Cęterū

Apteras.

Apteras fuit domeſticato orbe: & ætate ferrea: poſt Ninum quingentis annis & amplius: vi
delicet interfecto Iaſio a fratre Dardano: & ante cōditam Dardaniam paulominus triginta
annis: vt Græci cōfitentur: & Euſebius notat. Quinetiam iniuſtiſſimus & ferreus Apteras
atqꝫ impiiſſimus: patri teſtes eruit: filios occidit: Titanibꝰ nepotibus ac fratri bellū intulit:
& totum Cretę regnum ꝑturbauit. Rurſus Saturnꝰ q ad Ianum venit denominatā Italiā
a ſe ſaturniam mortuus reliquit: vt Macrobius in primo Saturnaliū dicit. Porro iam ceſſa-
uerat ætate Apteræ nomen Saturnia: & dicebatur Italia: vt Beroſus indicat: & tempus pro
bat: quia vt diximus minus triginta annis: ante fugā Dardani & conditā Dardaniā floruit

ſceleſtus & ferreus non aureus ſaturnus Apteras.Porro antea regnauerat Iaſius:& ante Ia- Iaſius.
ſium pater eius Coritus gener Itali Atlantis ex filia Electra:matre Iaſii:& ante Coritũ Mor Coritus.
ges cognatꝰ Coriti ex Electra ſorore:& ante filium Morgetem regnauit Italus Atlas a quo Morges.
Italia:& ante Italum Apis:a quo Apenina & Taurina dicta fuit : & ante Apim ſiue Taurũ Italus.
dicta erat Saturnia:vt ſuper Beroſum inexpugnabiliter comprobatur.Nõ fuit igitur Græ Apis.
culus Apteras:ille ſaturnus aureus:collega Iani aurei:a quo Italia quondam Saturnia dicta fuit.Quis vero hic Saturnus fuerit:& vnde:aut qua ratione fugatus:& a quo Ioue:& quando:& quo pacto continuerit Aborigines:in aliis commentariis præcipue Beroſianis demõſtrabitur.Nec te moueat ꝙ Virgilius dicat eũ veniſſe ab Olympo æthereo: quia nõ in Creta ſolum : ſed etiam in Peloponeſſo & Aſia & Aegypto inueniuntur montes dicti Olympi: quinetiam & in qualibet regione mons altior dicitur Olympus:quales ſunt montes Caſpii a quibus ad Ianum venit pius & iuſtus & Saga Saturnus.Præcellunt enim altitudine omnes montes:etiam in ipſa Scythia:quæ eſt altior pars orbis:vt omnes Geographi cum experientia concedũt . Et ideo Mythici dicunt:ꝙ Iuppiter Saturnum in tartara & inferos miſit Saturnꝰad
quia ab ſuprema parte orbis ad inferiorem:inferumꝗ vocatum mare fugauit:iam inclinan inferos.
te in vitia aureo ſæculo.Qꝫ vero Fabius dicit:quoniam ante Ninum nulla extitit vniuerſalis monarchia:quia intra limites patrię ſuę qſꝗ regebat:vt Saturnus in Latio: & Ianus in Ianicula Etruria:id argumẽtũ facit:quare ante Ninum nõ inchoauit ſua tẽpora Euſebius: ſed a Nino:& qdẽ nõ a principio Nini:ſed a.xliii.eius anno.Ratio vna eſt:quia vſꝗ ad.xliii. annũ non explicuit acies:ſed ſolum aſſuefaciebat militem ad incognitam militiam & inuſitatũ exercitiũ:vt Diodorus ſiculus in.iii.libro inſinuat.Nouem enim vltimis annis bella intulit:& totam Aſiam vſꝗ terminos Libyæ domuit.Si enim magnus Alexander.xii. ſolũ annis:eam Aſiam & Aegyptũ:iam toto orbe armato:& ad alios inuadendũ nedum ad reſiſtendum potẽtiſſimo ſubegit:nihil mirũ ſi vt ait Trogꝰ & Iuſtinus tam breui tempore Ninus rudes adhuc ad reſiſtẽdũ populos & inermes:terminos vſꝗ Libyę ꝑdomuit.Eſt itẽ argumẽto ꝙ nouiſſimis annis cœperit vitiare aureum ſæculũ : qa primũ finitimis bella intulit: vti
omnes concedunt.Bactrii aũt quibus imꝑabat Saga ſaturnus:teſte Beroſo:vtiꝗ ſunt finiti Bactri
mi Aſſyriis.Quare principio eos aggreſſus eſt.Cęterũ dum hos debellaret: venit ad eũ Se- Semiramis.
miramis Aſcalonitis:ex eaꝗ filium Niniaden ſuſtulit:& infantulum moriẽs Ninus reliqt: ꝑ quo Semiramis regnauit:vt Diodorus in tertio libro ſcribit : & alii conſentiunt. Quare circa finem ſui imperii vitiare cœpit aureum ſęculum. Qꝫ vero ait Ianũ ſuſcepiſſe ſaturnũ in dextro latere thyberis.& in lęuo Etruriaꝗ Ianum cõſediſſe:ſciẽdum eſt:ꝙ dextrum & læuum thyberis:dupliciter accipiunt:vel eundo ab vrbe ad Oſtia:vel ab Oſtiis ad vrbẽ. Pri-
mo modo rate nauiganti Thyberim:Latium eſt a ſiniſtris:& Etruria a dextris.Econtra ve- Dextrũ& lę
ro ab Oſtiis nauiganti ad vrbem:a dextris eſt ſolum terraꝗ Latii:& ad læuam ſolũ Etrurię. uum.
Et ita hic loqtur Fabiꝰ habẽdo rationẽ ad aduẽtũ Saturni ab Oſtiis in Capitoliũ: vbi Ianus illum viſitans pręfecit Aboriginibus:& Saturniam Latium dici voluit:ſicut Etruriã Ianiculam.Et hoc itinere ab Oſtiis vſus eſt etiam Ouidius:qui in primo de Faſtis inducit Ianũ ita de receptione & aduentu Saturni dicẽtem.Cauſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate venit in amnẽ:Primus oberrato falcifer orbe deꝰ. Hac ego Saturnũ(memini) tellure recepi. Cæliti bus regnis a Ioue pulſus erat. At bona poſteritas puppim formauit in ære: Hoſpitis aduentum teſtificata dei.Inde diu genti manſit Saturnia nomẽ:Et dicta eſt Latium:terra volente deo.Et paulopoſt. Ipſe ſolum colui cuius placidiſſima læuũ Radit arenoſi Thybridis vnda latus.Ara mea eſt colli: quem vulgus nomine noſtro Nũcupat hæc ætas Ianiculũꝗ vocat. Aram ergo Ianiculam Etruſcam:læuo thyberis lateri hęrẽtem vocat:quia pro ſacro limite atꝗ fine imperii ſui Thyberĩ poſuit.Qui limes cõmuni impẽſa factus & ſacratus eſt:vt idẽ

Ouidius in.ii.de Faſt is ad ſacrum limitem loquens dicit.

Te duo:diuerſa domini de parte coronant: Binaq; ſerta tibi:binaq; liba ferunt.

Ara fit:hic ignem curta fert ruſtica teſta.&c. Spargitur & cæſo cõmunis terminus agno.

Ergo Ianiculum & oppidum dicitur:quia ibi poſuit Ianus Ianiculas colonias: & Ara quoq; quia ibi pro ſacro limite inter ſe & Cameſem atq; Saturnum facta eſt Ara:& cæſo agno:pro communi termino ſparſus eſt thyberis.Saturnia vero ad radices Capitolii non ara ſed vrbs

Saturnia.

dicitur in.viii.Aeneidos:a Virgilio dicente.

Hæc duo præterea diſiectis oppida muris: Relliquias veterũq; vides monumẽta virorum.

Hanc Ianus pater:hancSaturnus cõdidit vrbẽ:Ianiculum huic : illi fuerat Saturnia nomẽ.

Virgilii locus.

Neq; diſiectis oppida muris:aut ſeorſum ꝓpria impenſa ſingulum ſingulam vrbem condidiſſe ſignificare voluit Virgilius:vt eum Macrobius incuſat in primo Saturnalium: ſed ſolum ſignificat diſiecta fuiſſe limite ſacro:quia ea ætate cuiq; regi intra ſuam patriam finiebat̃ regnum:vt hoc loci Fabius:& Trogus:atq; Iuſtinus in primo epitomatum ſignificant. Item ædificatam cõmuni impenſa vrbem:ſingulo regi tribuebatur:vt Saturnia Saturno:a qua Latium Saturnia:& Ianiculum Iano:a quo Etruria Ianicula primum nomen habuit:vt hoc loco docet Fabius.Vnde is eam condidiſſe dicitur:cuius nomen ꝑſonabat: ſed nõ propria impẽſa:quibus ꝑculium & patrimoniũ aureo illo ſæculo erat cõmune:vt tã ipſe Macrobius & Virgilius q̃ Trogus atq; Iuſtinus vltimo epitomatum ſcribunt:& alii conſentiunt.Ad hoc commune ꝑculium & aureum ſæculum euangelia reducunt homines:& nulla lex alia:ſicut copioſe oſtendimus in commentariis ſuꝑ euangelia:epiſtolas: & actus apoſtolorum.De Veſta vero & faſcibus:&.xii.aris & pomœriis Iani: ſuꝑ fragmenta Catonis diximus:nunc de primo inſtituto Fabii:de origine vrbis Romæ:aureo ſæculo ſub Saturno & Iano dicendum eſt.Varro in primo de lingua latina ſic dicit.Capitolium dictum a capi-

Capitoliũ.
Tarpeia arx

te humano ibi inuento:& Tarpeius collis antea a Tarpeia virgine Veſtali dicebatur:ibi ſcutis Sabinorum obruta & ſepulta.Verũ prius Saturnia dicebatur:& ab eo late Saturnia terra.Quod & Iuno in ſexto de Faſtis ab Ouidio introducta fatetur dicens.

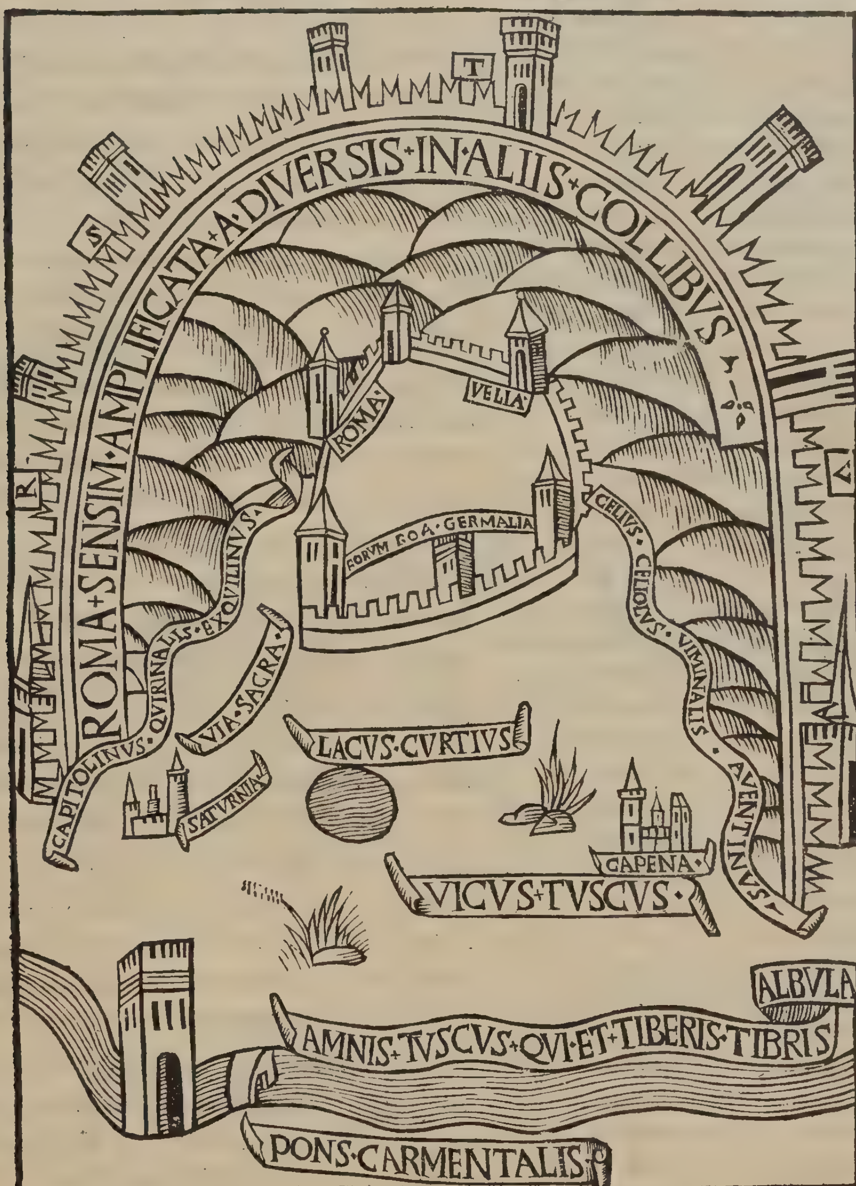
Si genus aſpicitur:Saturnum ego prima parentem Feci:Saturno ſors ego prima fui.

A patre dicta meo quondam Saturnia Roma eſt Iunctaq; Tarpeio ſunt mea templa Ioui.

Plinius quoq; in.vi.capitulo tertii libri naturalis hiſtoriæ diſtinguens vtrãq; originem:Latii videlicet & Etruriæ:Saturnia inquit eſt vbi nũc Roma:antipolis vero vbi Ianiculum in parte Romę:non tamen eadem:ſicut paulo ſupra dixit.Volturreni: cognomine Etruſci: in eadem parte Volſinienſes.Hæc igitur prima Romæ origo.

De ſecunda parte primi libelli.

IAm Fabius Pictor explanauit ad integrum ea in quibus omnes cõueniunt de origine antiquiſſima vrbis Romę in primo ortu generis humani:quo ſata eſt aurea ætas ſub Iano & Saturno: Nunc depingit atq; deſcribit:qualis erat regio ſepticollis anteq̃ inhabitaret̃:Sed paſcua bobus erat.Ad cuius intellectum deſcripſi in plano totum qđ ſcribit Fabius:vt melius noui.Nõ enim profiteor artem pictoriam.Qui magis aſſuetus eſt Romæ:atq; melius intelligit Fabium: ipſe emendet ſi cubi in pingendo erraui:Deſcribens ergo agrum ſepticollem Romanum tempore Saturni inhabitatum:qualis ei facies vultuſq; atq; diſpoſitio eſſet:hæc dicit.

Facies tũc agri hui9 iſtar arc9 erat: cui9 chorda eẽt alue9 Thyberis. Cornua ad ſolis q̧dẽ ortũ rupes auẽtina & ad occaſũ Capitolina: media palatia. Eadẽ palatia rupes thyberi a frõte p̄ſpicit: a ſiniſtris Cælio: a dextris Exquilino iungitur. Auentinus item a frõte Thyberim & Capenam tenet: ad dextram Cęliolo ac Viminali hæret. Capitolium ante ſe Thyberim & portã Carmẽtalẽ cernit: hęret illi q̄rinalis.

Vides itaq; Thyberim veluti chordã arc9. Cernis ſeptẽ rupes: quas antiquorũ alii montes: alii colles vocauerunt. Aſpicis eos iſtar arcus tẽſi ſibi mutuo ſuccedere. Cornua vides duo: ab occaſu q̧dẽ rupẽ Tarpeiã ſiue Capitolinã: vbi principio fuit Saturnia: & a q̄ late Saturnia dicta eſt terra: vt ait Varro ĩ p̄rio de lĩgua latina. ab ortu vero ſolis Auẽtinã rupẽ: vbi Italus Capenã con

didit:a qua primũ porta Capena:quę poſtea Oſtienſis: quia ad vrbem ducit Ooſtiam: nunc ſancti Pauli dicit̃: quia ducit ad eius ſacrum locum. Iuuenalis autem noſter Aquinas in Satyra dixit:madidãq; Capenam: ob ꝓximum illi Thyberim atq; vdas tũ paludes:vt paulo poſt exponemus. Vides item in medio arcus Palatinũ omnibus maiorem collẽ:Et ideo antonomaſice dict9 eſt tam ab antiquis q̃ iuniorib9 palatium maius: ſcilicet aliis ſex collibus:tametſi quidã in hoc aberrẽt(vt exiſtimo)& alibi aperui. De his collibus prius:poſtea de Thyberi: poſtremo de tota area; origines & tẽpora exponẽda occurrũt. Vt autẽ Fabius ſignificat:& Varro in prio de lingua latina exprimit:trib9 ꝑcipue nominibus Capitoliũ cognominatũ eſt: ſcilicet Capitoliũ dictũ eſt: ab humano capite ibi inuento: dum foderẽtur in cacumine rupis fundamenta templi Iouis a Tarquinio ſuperbo: qui vltimus a Romulo rex fuit. Alio nomine ſub Romulo dicebatur rupes Tarpeia:a virgine Veſtali ibi occiſa & ſepulta:dum Romulus Sabinũ bellum gereret. Priſco vero nomine dicebatur Saturninus mõs a Saturnia in cliuo montis condita. Et vt ait Varro: tempore ſuo:tria veſtigia & argumẽta manebant:ꝙ Saturni Fanũ in faucibus:ꝙ Saturnia porta: quã Iunius ſcribit/ibi: quã tunc vocabant Pandanam:& ꝙ poſt ædem Saturni in ędificiorũ legibus priuatis pariete: poſtici muri ſunt ſcripti. Hic mons vt hoc loci Fabius dicit a fronte habet Thyberim & portã Carmentalẽ. Carmẽtalis porta erat:vbi pons Carmentalis: quo trecẽti Fabii cõtra Veiẽtes tranſeũtes Thyberim:relinquebãt Ianiculũ ad dextrã vt patet in Liuio. Quare ab hac porta trãſmiſſo Thyberi & Ianiculi radicibus:per planiciem ſub Ianiculi dextro illis: perrexerũt contra

Capitolii nomina.

Carmẽtalis porta.

Has rupes antiq ſeptẽ colles & ſeptẽ mõtes appellauer ũt. Area hui9 arc9 eſt qcq d cãpi iacet inter Auẽtinũ & Capitoliũ: & a palatio ad thyberi Libyſſus antea:iñ argeus:poſt vicus Thuſc9 dicit̃. Paludes plures eo paſſim thyberina inũdatio efficiebat:q̃ hãc areã nõ ſatis idoneã habitationi reddebãt:anteq̃ factis Vertũno ſacrificiis in alueũ ſuũ tyberis verteret̃. Pria igit̃ origo Romę fuit:collis capitolin9 antea ſaturnia dict9. Seqns hũc auẽtin9 fuit habitat9 ab Atlãte Italo e ſicilia aduecto eo cõtra fratrẽ ſuũ Heſperũ:in cui9 tutela erat Etrurię ĩpiũ adhuc Iano puero:& ĩmaturo ad munera regia & regni. Porro Ita 9 dimicare a Iano & Etruſcis ꝓhibit9:ĩ auẽtino cõſedit:ad cui9 radices iuxta Thyberim: ope atq; cõſilio Iani Capenã oppidulũ cõdidit:& regionẽ ei9 ꝑmiſſu Italiam dixit. Mox Heſꝑo fratre reb9 hũanis exẽpto:Ital9 ĩ tutelã Ianũ & Etruriã ſuſcipiẽs:oẽm circa thyberi regionẽ extict̃ vltro citroq; aliis cognoib9 a ſe Italiã nũcupauit. Hęc ẽ priſca Italia cui9 nomẽ ſenſim ab alpiũ radicib9 ad fretũ ſiculũ ac ipſi ſicilię cõicatũ ẽ. Denoiare.n.aut ipo nere gẽtib9 & locis noua noĩa:tm̃ regũ ducũ ꝓius eſt. Suſcepto igit̃ Ital9 Italię ĩpio:tũ filiã ſuã Romã noĩe:ſiculis & aboriginib9 ĩ Latio ꝑfecit. Quę relicta capẽa mediũ palatinũ tenuit: & ĩ vertice vbi hęret exqlino Romã oppidulũ cõdidit qđ Valẽtiã ſonat. Poſt ei9 obitũ ob paludes neglectũ oppidũ fuit vſq; ad aduẽtũ Euãdri q cũ oppido ſiml̃ reſtituit nomẽ. Subſidẽs ſeptẽ collib9 cãp9 Arge9 dictus eſt ab argo Euãdri hoſpite & comitib9 argiui Herculis q ad Euãdrũ venerũt: & ĩ ſaturnia ſubſederũt. hic extrẽa argileta dicũt̃. Supior argilet9 dicit̃ in pricipio vici Thuſci ſub cęliolo inter circũ maximũ & Auentinũ vbi letũ argi ſimul & ſepulcrũ eſt. Imus vero

argiletus eſt vbi ianus quadrifrōs: q & vertūnus: i fine vici thuſci ad radices capitolii i foro boario vbi ſaturniæ veſtigia. Tres igit̄ colles primū coluere ante Romulū: mediū quidē Roma filia Itali: extremos vero Saturnus & Italus.

Veiētes cognoīe Larthenianos vt Antoninus dicit in Itinerario: aut Enetanos vt Plutarchus: aut Enianos: vt alii dicunt. Quin reliquerunt etiam a dextris Ianum ſub capitolio quadrifrōtem: vt patet in figura diſcedendo a Romano foro ad Carmentalem tranſitum: dicēte Ouidio in Faſtis. Carmētis portę dextro eſt via proxima Iano. Ire p hanc noli quiſquis es: omen habet. Illa fama refert Fabios exiſſe trecentos. Porta vacat culpa ſed tamen omen habet. Ex his patent errores: quorum primus eſt: quia ſcribūt Carmētalem portam fuiſſe veteris Romæ a Romulo conditæ. Patens vtiq͡ʒ error eſt: quia Roma condita a Romulo ſolam rupem palatinam cingebat: vt oēs fatentur. Quare carmētalis nō erat porta Romę veteris: qa circa thyberim erat: dextro illi Iano venienti a palatio. Secūdus error ē: quia exiſtimāt quidā Veiētes Enianos eſſe circa Thyberim q eſt. XIII. milib⁹ paſſuū a Fidenis ad Vaticanū & Ianiculū: vt videt̄ ſignificare Plinius in. III. naturalis hiſto. cap. VI. Verū Plinius non dicit ibi quantū ſpatii tenuerint Veiētes p thyberim: ſed quoto thyberis ſpatio Veiens ager a Latio diſterminabat̄. Nā idē Plinius a Ianiculo vſq͡ʒ in Phalarim fuiſſe agrum Veientē aſſerit in. II. naturalis hiſtorię capi. XCVIII. dicēs. In ſylua Cyminia: & ad aras Mutias in Veiente: infixa terrę: euelli non poſſunt. Eſt aūt oppidū arę Mutię: quod ruſtici Aremuza vocant: non procul Phalerio & Feſcennio: nūc ciuitas Caſtellana. Quare multo amplius tredecim milibus paſſuum diffundebatur Veiens ager. Immo etiam Cyminia iuga quæ ſunt limites Etruriæ vrbis: attingebāt: dicente Liuio in primo ab vrbe condita. Erat inquit Sabinis vicina Etruria: & proximi Etruriæ Veientes. Tertius error eſt: quia quidam aſſerūt Ciuitam Caſtellanam eſſe vrbem Veientem: quod falſum eſſe probant via: & ſpatium: & cognomen. Via quidem quia Fabii ſub Ianiculo verſus lacum Sabatium: non verſus Thyberī Ciuitę Caſtellanæ: cōtra vrbem Veientem iuerunt. Rurſus ſpatio diſtat Veiēs ab vrbe Roma minus viginti milibus paſſuum: vt ſignificauit Apius: & Liuius refert in quinto ab vrbe condita. Quātum autem minus ſit: Dionyſius Halicarnaſſeus exprimit: qui Romæ diu moratus multa didicit. Is in ſecundo libro tradit: a loco vbi Thyberis mari mergitur: vſq͡ʒ Romam eſſe ſpatium centum & viginti ſtadiorum. Et rurſus in eodem libro dicit Veientē vrbem eſſe in colle munito tantæ quantitatis quantam Athenæ habent: & centum ferme ſtadiis diſtare ab vrbe Roma. In eodem dicit Romulum in Palatino colle quadratam feciſſe vrbem tantæ quantitatis: quantum habent Athenæ. Ex quo patet non magnas vrbes fuiſſe Veientum Athenas: & priſcam Romam quæ ſolum Palatinum collem tenebat. Verum ea ætate pergrandes exiſtimabantur reſpectu aliarum: quia teſte eodem Dionyſio Halicarnaſſeo in primo libro mos condendarum vrbium fuit antiquis: eas fundare non magnas: ſed locis munitas & crebras. Igitur quoniam ſtadium eſt octaua pars miliarii: vt Ptolemęus & alii concedunt: conſequens neceſſario eſt: vt non vulgari menſura ſed communi & probata ab mari Oſtienſi ad vrbem ſint quindecim miliaria: & ab vrbe per dextrum euntibus Ianiculū vſq͡ʒ Veientem vrbem ſint circiter duodecim. Hoc itinere ſi procedimus verſus Sabatios inuenimus ferme. XII. milibus paſſuum diſtantē Larthenianū in colle munito: qđ vulgus mutata prima litera dicunt Marthenianum. Non eſt igitur vel via vel ſpatio definito Veiens vrbs & Ciuita Caſtellana eadem. Tertio patet ex cognomine. Nam licet Phalarim & Pheſcenium prius fuerint vrbes habitatæ a Siculis & Etruſcis: tamen eas poſtea cum Enos vrbes Pelaſgorum Eniani Pelaſgi inhabitauerunt: vt ſignificat Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro. Porro pulſis Pelaſgis Enianis ſiue Enotanis Thuſci ſoli coluerunt & cognomi-

Veientes

Ciuita Caſtellana.

ña Ethruſca adiecerunt. Pheſce. i. arces ſimul & acies: & Larth. i. princeps omniũ vt in Etru-
ſca hiſtoria probauimꝰ: quã ſeptem & ſexaginta Epitomatũ libris iam abſoluimus: a Ianovſ-
q; ad noſtram ætatem. Quare Larthenianum eſt princeps & Metropolis Eniana: cognomi-
ne Veiens a progenitoribus Veiis Etruſcis: & Pheſcenium eſt id quod arces Eniæ: & a Ver
gilio dictę Arces & acies Soractinę & Pheſceninę. Vulgo Caſtellanę: quia Arx caſtellum vul
go dicitur. Hinc & illis acierum ſuarũ eſt inſigne eques armatus. Igitur hactenus de itinere
a Romano foro in Veientes ꝑ portã Carmentalẽ: quę ad Capitolium & initia vici Thuſci
ſub Capitolio magis ſpectat q̃ ad Romã Palatinã. De Auẽtino dicendũ eſt poſtea: vnde dica
tur Auentinus. Nunc quo pacto ſecũdus poſt Capitolium locus fuerit habitatus: eſt expla-
Heſperus
nandũ. Teſte Igino cui concordat Beroſus: Atlanti Italo a quo Italia dicta eſt: frater fuit He
ſperus rex Hiſpaniæ: inter quos bello orto ob regnandi cupiditatẽ ſuperior fuit Atlas Italꝰ:
qui pulſo Heſpero in Italiã: regnauit ĩ Hiſpania atq; Sicilia, Heſperus in Italia ad Thuſcos
Iani plures.
ſe cõferẽs: tutor regni factus eſt: Iano tũ infante: vt hic innuit Fabius. Sed nota vnũ fuiſſe Ia
num priſcum: plures vero poſteriores: quorũ hic fuit vnus cui nomẽ Camboblaſcon: & co-
gnomentũ fuit Coritus: ſocer Atlantis Itali: vt in quinto antiquitatũ Beroſus ꝓdit. Ab hoc
Heſpero Italia & Hiſpania heſperię dictæ ſunt: q a vtrobiq; regnauit: vt Iginus ſcribit: & Ser
uius ſuper Aeneida refert. Gręci quibꝰ prauum ingeniũ ſemper fuit ad obſcurãdos aliorum
ſplendores antiquos: audent mẽtiri: & dicere Italiam & Hiſpaniã dici heſperias a ſydere: q a
eo nauigãt ab Italia in Hiſpaniam. Ergo & Gallia erit Heſperia: quia eodẽ ſydere nauigant
ab Italia in Gallias. Ita dum voluerunt inducere Italicæ antiquitati caliginẽ: ſe omnino Dia
lecticã: & hiſtorias: & Geographiã ignorare oſtenderũt. Verũ paulo ante obitũ Heſperi Ita-
lus ab Hiſpania in Siciliã: & a Sicilia in Italiã: cõtra fratrẽ dimicaturus conceſſit in Latium
vbi Etruſci cũ Iano puero obuiãtes: ꝓhibuerunt Italũ cũ fratre arma cõferre: ꝑmiſerũt ta
men & opem cum conſilio adiecerunt: vt e regione Saturniæ: collem Auentinum teneret: &
cõdito oppido Capena: etiã agrũ eius a ſe Italiã diceret: vt hoc loci aſſerit Fabius: quem plu
res ſequunt̃. Tortellius vero noſter in litera Roma ait: hoc dictũ etiã Solinum ſequutum. Er
go mox mortuo Heſpero: tutor Iani qui & Coriti ſucceſſit Italus in Vetulonia: vt in. v. anti
quitatũ Beroſus tradit: in qua etiã argumenta: patria & genitura Pleiadũ Italicarum: loca
nominibus earum: & matris Pleiadis dicata. & patris Atlantis nomina: cognomina: exalta-
tionis eius locus: tituli ad ſempiternam memoriam: & eiuſmodi multa. Quod vero ait circa
Thyberim vltro citroq; mox ſuſcepto regno a ſe nominaſſe Italiã extinctis aliis cognomini-
bus: videlicet Ianicula: Saturnia: Apenina: ſiue Taurina: Cameſena: Heſperia: vtq; idem in
ſinuat Seruius ſuper Aeneida dicens: Italus rex a Sicilia cum Siculis in Italiam venit: & lo-
ca circa Thyberim tenuit: & a ſe Italiam nominauit: Argumento huic antiquitati mane-
re aiunt tam ipſe Seruius q̃ Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro: quia circa Tybur lo
ca dicta Sicilienſia ſunt: & in Etruria circa Thyberim ſunt vrbes Phalaris & Pheſceni-
um: quas prius inhabitauerunt Siculi: & circa Ardeam Latii: ſunt fines dicti Sicani: &
in Etruria vallis Sicania & monumenta Atlantis Itali: & Pleiadum: quæ in Beroſia-
nis commentariis explicabuntur. Nunc de area huius Arcus dicendum. Primo dictus
eſt campus Libyſſus teſte Feſto a Cerere fructifera: quæ ex Libya primum fruges illo ad
Campus Libyſſus
uexit: a quo & Campus Libyſſus: & ipſa Libyſſa dicta eſt. Ceres enim ipſa frugifera & le-
gifera: Libyca & Aegyptia: ſoror Oſiridis: vt author eſt Diodorus in primo libro: docu-
it in Italia: Attica: & Sicilia molere: & panes conficere: cum antea glande veſcerentur: vt
docet Plinius in ſeptimo naturalis hiſtoriæ. capitulo vltimo. Primos autem panes obtulit
in gratiam Iaſii regis in nuptiis Cybelis: vt authores tradunt: & Cybelaria marmora exci
ſa produnt. Et hoc ante Troiam conditam. Paulo vero ante Troianum excidium Euan-

der Argo hoſpiti ſuo a ſociis occiſo ſepulchrũ fecit:a cuius leto primũ Argilletũ ſuperiorẽ
dixerunt:& non a ſomniata Argilla:de quo Vergilius in Aeneidos octauo.Nec non & ſacri
monſtrat nemus Argilleti:Teſtaturqꝫ locum:& letũ docet hoſpitis Argi.Rurſus paulo poſt
ad eundem Euandrum venit cum Argonautis Hercules:qui in Saturnia hoſpitati ſunt.Et
ab his dicitur etiã Argeus campus:vt Varro in primo de lingua latina:& nunc Fabius inſi
nuat.Et dicitur Argiletus imus a Seruio:& infimus a Liuio in primo ab vrbe condita:Vt in Argiletus.
quit:animos feroces reuocaret Numa:ad infimũ Argiletum:Ianum facit indicẽ belli & pa-
cis.Et ſup ſeptimũ Aeneidos ibi:Sũt geminæ portæ belli:ſic habet Seruius:id eſt gemina Ia
ni templa iuncta.Sacrariũ(inquit)hoc Numa inſtituit circa imum Argiletũ: iuxta Thea-
trum Marcelli in breuiſſimis duobus templis.Duobus inquã propter Ianũ bifrontẽ. Poſtea
vero captis Phaliſcis vrbe Tuſcię:inuentum eſt ſimulacrũ Iani cum frontibus quatuor.Vn
de quod Numa inſtituerat tranſlatum eſt ad forum tranſitorium:& templũ quatuor porta
rum ibi ſubſtitutum eſt.Hęc Seruius.Tertio dictus eſt campus vicus tuſcus: vt ſupra inſi-
nuauit.Contra hoc videtur qđ Dionyſius Halicarnaſſeus ſcribit de vico Tuſco dicẽs in qn Tuſc⁹ vicus
to lib.Vicus Tuſcus eſt cõuallis extenſa ferme quatuor ſtadiis a capitolio vſqꝫ ad palatium:
a quo quidem eſt tranſitus in circum maximũ.Ergo nõ pertingit a capitolio vſqꝫ ad Cælio-
lum & vltra.Dicendum eſt ꝙ nõ bene vidit Halicarnaſſeus quod ſcribit Varro eo doctior:
& Romanã regionẽ pleni⁹ edoctus.Is in primo de lingua latina poſt Cęlii Tuſci obitum:Cæ
lianos Tuſcos tenuiſſe Cæliolum:& tuſcos Luceres ſubſidentem cõuallem aſſerit.Eius ver-
ba ſunt ad hac ſententiã.Poſt mortẽ Cælii Tuſci:quia nõ ſuſpitione carebãt:iuſſi ſunt in cõ
uallem deſcẽdere:& ab eis dicitur vicus tuſcus:vbi eſt & templum Vertumni:qui eſt prin-
ceps deus Etruriæ.Et ſubdit.Cælianis vero quia ſuſpitione carebant datus eſt Cęliolus con
iunctus Cælio.Et ideo recte Fabius dicit principium vici Tuſci incipere ſub Cęliolo verſus
Auentinũ:& terminari ad radices capitolii.De eo vero ꝙ ait Romã filiã Itali principio Ro-
mã a ſe dictã cœpiſſe in Palatino colle:etiã Beroſus in.v.& Plutarchus in vita Romuli con-
ſcribunt.Porro neglectum fuiſſe ob aerem paluſtralẽ:& dictũ Valentiã:& ab Euandro reſti
tutum:& Solinus in collectaneis:& alii nõnulli conſentiunt.Itẽ vt ait hoc loco Fabius: inun
datio Thyberis ante Romulũ reddebat hunc campũ minus idoneũ ad habitandum.Quod
patet:primo quia a palatio per ſubſidentẽ vallẽ diſiungebat̃ vrbs ab Auẽtino:& per paludes
nauigabatur:vt ait Varro:quippe ꝙ Germallia eſt pars veteris Romæ vbi expoſiti fuerunt
Remus & Romulus:vt idẽ Varro & Dionyſius:& hic Fabius refert.Erat & Curtius lacus Lacus Cur-
palus magna:in quẽ ſeſe armatus cum equo iniecit Curtius ſiue Metius Sabinus is fuerit ſi tius
ue alius:ſiue vterqꝫ.De eo vero ꝙ ait Ianum & vertũnum eſſe eundẽ:id conſonat:& propria
eorũ epitheta & interpretationes demonſtrant:de quibus loco ſuo dicturi ſumus. Ian⁹.n. vt
Cicero ait:& Macrobius in primo Saturnaliũ ſignificat:quaſi Eanus ab eũdo dicit̃: ꝙ eat &
vertat cælum & res omnes.Apud Ianum em̃ ſolum eſt omne ius vertendi cardinis.

Explicit Primus libellus Fabii Pictoris.

Q.Fabii Pictoris Secundus liber incipit.

POſtq̃ Fabius in ſuperiore libello declarauit ꝙ ab Iano & aureo ſęculo vſqꝫ
ad Romulum cœpti ſunt habitari tres colles:a Saturno quidem Capitoli
nus:ab Italo Auentinus:& a filia eius Palatinus.Nunc in hoc libello edo-
cet quo pacto palatium Romulus in vrbem quadratam cõuertit:& dein-
de quo pacto reliqui colles intra vrbem Romam computati fuerint: & de
mum de nominibus & locis eius.Primo ergo dicit quo pacto palatiũ Ro-
mulus in vrbem formauerit his verbis.

Rex & Regulus.

SVperius expoſuimꝰ quid ſit Olympus & foſſa: & quo pacto ſacrabant̃ vrbes: & pomœria. Et qd ſit Tetrapolis ſiue quadriurbs & vrbs quadrata: in cõmẽtariis Xenophõtis. Differẽtia vero inter regulũ & regẽ erat tũc: qualis nũc ĩter reges & duces. Vñ oĩs dux eſt regulus nõ tñ rex. In Italia vero reguli eſſe nõ poterant niſi eſſent Thuſcorũ vernę ac nutriti in fano Volturnæ cũ Larthe atq; Lucumonibꝰ. Cui duo ſunt ꝓcipua argumenta. Primũ: qa Cacũ legatũ Cãpani reguli: q ducatũ non verna Thuſcorũ inierat: in vincla cõiecit Tarcon rex Etruriæ: vt in Collectaneis Solinꝰ ĩſinuat: ꝙ per ignominiã id Romanis oppoſuiſſet Mithridates: ꝙ tuſcorũ vernę fuiſſent: vt hoc loco Fabius & Trogus cũ Iuſtino ſẽtiũt li. xxxviii. epitomatũ. Vñ & de politia ĩſtituta Mãtuę ad ĩſtar Etrurię dicit ĩ x. æneid. Ipa (inqt) caput populis vires de ſanguine Tuſco. Quo loco Ser. dicit & alii Virgilianiſtæ interp̃tes aſſerũt ꝙ vires appellat Lucumones: & rectores & duces: qa totũ robur erat ex Lucumonibus: in quorũ numero vel ꝑfectura non admittebant̃ niſi de ſanguĩe tuſco: ĩ quo vernę cõputant̃. vñ in ꝑfecturis Italię qa tuſci impabãt: nõ admittebant̃ duces & reguli niſi vel tuſci vel vernę tuſcoꝝ: qđ ꝓ impio exiſtimauit Mithridates obiiciẽdũ. Rex vero primꝰ oĩm ex vernis tuſcoꝝ fuit Romulꝰ: q liberius q̃ reguli inſtituta & ſancita regni ĩſtituere poſſet: & ſui ſucceſſores: inter quos tuſci Tarquinii licẽtiores fuerũt. Vbi vero factꝰ fuerit olympꝰ & cœptus ſacer ſulcꝰ a vate: exponit Fab. dicẽs ꝙ in vico tuſco videlicet ĩ foro boario vbi ẽ taurus ęreus in monumẽtũ Q; ibi cœptꝰ ẽ ſacer ſulcꝰ a Romulo: author ẽ Cor. Tacitꝰ dicẽs. Vbi eſt æreus taurꝰ: qa id genꝰ aĩaliũ aratro ſubdit̃: ſulcus deſignãdi oppidi cœptꝰ: vt magnã Herculis aram amplecteret̃. Inde certi ſſpatiis interiecti lapides ꝑ ima mõtis Palatini ad arã Cõſutii: mox ad curias veteres: tũ ad ſacellũ larẽ forũq; Rõanũ nõ a Romulo: ſed a Tito Tatio Sabino poſt fœdꝰ additũ ꝓgreſſum eſt. Hęc Cor. Tacitꝰ. Ex hoc habere poſſumꝰ: vt ſit dictũ foꝝ Boariũ. Primo qdẽ a Boue Herculis repto & immolato ob victoriã cõtra Cacũ latrociatorẽ: de quo Oui. ĩ Faſtis dicit. Immolat ex illis tauꝝ tibi Iuppiter vnũ Victor: & euandrũ ruricolaſq; vocat. Conſtituitq; ſibi q̃ maxĩa dr̃ ara hic vbi ꝑs vrbis de boue nom̃ hẽt. Scđo qa ibi boues cœꝑũt ſacrũ ſulcũ: iccirco tota illa ꝑs vrbis boaria dicta ẽ vſq; ad Ianũ ĩ radicibꝰ capitolii vbi ꝑtẽ Boarię foꝝ boariũ dictũ. ĩ hac boaria ma

Boariũ foꝝ vnde.

DEniq; Romulꝰ potitꝰ rerũ Albanarũ & vſꝰ maxima familiaritate regũ Etrurię: & rex primꝰ ex regul' Italiæ creatꝰ ĩ Latio Romã oppidulũ ĩ regiã tetrapoli vertit: ĩq; palatio colle fũdauit. Aſcito ei ex Etruria vate atq; ſacerdote: Olympũ fecit: pomœriumq; ſacrauit: & aratro ab Olympo in vico thuſco ꝑ palatiũ circũ ducẽs ab imo collis ad verticẽ: quadratã vrbẽ ſignauit. In vertice collis hęrẽte Exqlino Romã oppidulũ ampliauit: & e regiõe loco ꝓximo Cęlio Velliã extruxit. Cęterũ in decliuo ad ima verſus circũ maximũ Germalliã fundauit: vbi iuſſu Amulii fuerũt expoſiti. Hac em̃ ãtea labebat' tyberis. Ab ea aũt verſus Exqlias forũ Romanũ ędificauit. Et ita Romulus ex regulo primꝰ rex a Thuſcis declaratꝰ ẽ. Quã rẽ per occaſionẽ acceptã Mithridates rex Aſię ꝓ ignominia Romanis oppoſuit ꝙ vernę fuiſſẽt thuſcorũ. Quarto aũt mẽſe ab vrbe cõdita perpetratũ ẽ audax facinꝰ ĩ raptu latinarũ & ſabinarũ. Primi ex latinis bellũ mouerũt ĩ romulũ Ceninẽſes: Antẽnates ãt & Cruſtumeni. Romulꝰ auxilio ĩplorato a tuſcis: cũ Cælio rege Etruriæ: primũ ex his triũphũ r̃tulit: & ob id q̃rtꝰ vrbis collis a tuſcis hĩtari cœptꝰ ẽ: & Cęliꝰ dictꝰ. Subĩde ſabini bellũ ĩgẽs orſi: coegerũt romulũ denuo a Lucumõibꝰ ſocios mili

tes expetere Galerito Lucumoni Arbeæ
negocium datum eſt: magna Etruſcorũ:
exq; vrbe Salpinatum manu venit: Qui
quum offendiſſet Capitolium captum a
Sabinis: ipſe proximum capitolio quiri-
nalem pro Romulo muniuit. Verum cũ
Romulꝰ audax ſub capitolio ſabinos ag
greſſus: vulneratus fugeret: illũq; ad por
tam Palatinam ſequuti Sabini Roma po
tituri viderẽtur: illico Galeritus e quirina
li delapſus: viãq; retro i capitoliũ pedem
ferendi: adimẽs vbi nũc Ianꝰ quadrifrõs
a tergo ſabinos aggreſſus: vñ fabula eia-
culatæ aquæ ſulphureę eſt: in fugã vertit
Aiaduerſa re Romulus reintegratis viri-
bus & ipe a fronte cædebat: adeo vt Me-
tius in paludẽ ſeſe cũ equo armatus inii-
ceret. Cędes ingens fiebat. Et ne vnꝰ qui-
dẽ euaſiſſet: ni fœminę occurriſſent. Fœ
dere icto Romulus vrbis agrũ diuiſit in
partes tris: æquis collibꝰ. Sabinis & Ta-
tio capitolium & quirinalis: Romulo ſe-
quẽtes Exquilinus & Palatinꝰ in quo Ro
ma: Galerito & Luceribus tuſcis Cælius
& Cęliolus obuenerũt. Auentinũ Romu
lus neminem paſſus eſt habitare. Nã fra
tri Remo illũ ſacrum eſſe voluit vſq; He-
lernam. Quũq; conceſſiſſet naturæ Cæli
us: & Galeritus rex Etruriæ ſucceſſiſſet:
conſenſu tribuum: Cæliolus & ab eo to-
ta arcus area ſeptem collibus ſubiacens:
tuſcis data: & ſacrificio Iano Vertumno
facto: egeſtiſq; paludibus habitabilis red
dita: & vicꝰ tuſcus dicta. Tribꝰ igiť gẽti-
bus cõflata principio vrbs Roma habita
ta fuit. Noĩa impoſuit princeps Tuſcus.
Nã hi tunc Italiæ imminebant imperio.
Tatienſes a Tatio: Rumnenſes a Rumu

xima portione vici Tuſci: erãt opulẽtio
res & ditiores atq; nobiliores Romano-
rũ: vbi & freq̃ntiores arcꝰ triũphales: &
monumẽta ĩpatorũ videmꝰ. ſed de his
alias. De Palatino colle q̃driurbe dicẽdũ
eſt. Varro ĩ prĩo de lĩgua latina ſic dicit
Quartę regiõis palatiũ eſt: ꝙ palãtes cũ Palatium.
Euãdro venerũt: ꝙ & Palatini Aborigi
nes ex agro Reatino q appellať palatiũ
ibi cõſederũt. Sed & alii a Palãtia vxore
Latini putauerť. Eũdẽ hũc locũ a pecore
dictũ putãt qdã: & ita Nęuiꝰ Balatiũ ap
pellauit. Huic Germalliã & Velliã cõiũ
xerũt. Vellię cauſę plures: ĩ qbꝰ cũ ibi pa Vellia.
ſtores Palatini ex ouibꝰ añ tõſurã iuẽtã:
velleť lanã ſint ſoliti: a vellẽdo etiã vellꝰ
dictũ fuit. Hęc Varro. De hac pte q̃dri-
urbis Romę loq̃ť Liuiꝰ ĩ. ii. ab vrbe cõdi-
ta: dicens ꝙ collega Bruti Valeriꝰ publi
cola ędificabat ĩ ſũma Vellia alto & mu
nito loco domũ: vt arcẽ inexpugnabilẽ:
quã ob ſuſpitionẽ regni demolitꝰ: in ĩfi-
mo cliuo reędificauit. De Germallia ve
ro ĩ eodẽ li. dicit Varro: ꝙ ſic diciť a ger- Germallia.
manis Remo & Romulo: ꝙ illo thyberis
aq̃ tulerit. Dionyſiꝰ vero ait Fabiũ Picto
rẽ ſcribere: cũ puellos ferrẽt iuſſu Amu
lii ĩ aquã exponendos: inueniſſe planitiẽ
thyberi inũdatã. Vñ a vertice palatii ad
radices deſcẽdẽtes: ibi eos in pricipio aq̃
poſuiſſe: & lupam ſitientẽ e ſpecu ꝓximo
potꝰ gr̃a illuc ꝓfectã inueniſſe infãtes per
cœnũ volutari iã recedẽte aq̃: & eos q̃ſi
catulos ſuos quos tũc nutriebat lingua
lãbẽs cœno abſterſiſſe: mãmas illis & lac
ꝓbuiſſe: qđ tũ forte veniẽs Fauſtulus ad
miratus / diſcedẽte lupa pueros tulit ad
vxorẽ Accã Laurẽtiã. vñ & ibi nutritꝰ ẽ:
& caſa Romuli ſeruata: vt authores fatẽ
tur: vbi ficꝰ ẽ ruminal: de q̃ Oui. ĩ Faſtis.
Arbor erat remanent veſtigia: q̃q; vocať
Romula nũc ficꝰ rumula ficꝰ erat. Et ẽ vt
aiũt: iuxta circũ maximũ: qđ nũc vulgꝰ
cerchi vocat: ĩter Palatinas & Cęlioli ra
dices ſub radicibꝰ Cęlii. Foꝝ vero Roma Forũ Ro.
nũ dicebať q̃rta ps Romę tunc q̃driurbs
in qua ꝑter ędes erat platea cõcionaľ pu

blica:de qua Liuiꝰ in.viii.abvrbe cōdita:
Naues inqt Antiatū ꝑtim ī naualia ſub-
ductæ:ꝑtim īcēſę:& eaꝝ roſtris ſuggeſtū
in foro adornari placuit.Iō ait Seruiꝰſup
viii.æneı.Romanū forū erat vbi nūc ro-
Comitium. ſtra ſunt.Et idē locus comitiū dictꝰ : vbi
& ictū fœdꝰinter Romulū & Tatiū: dicē
te Plutarcho ī vita Romuli.Quo īqt du-
ces cōueneſt ad ꝑcutiēdū fœdꝰ: hucuſq̄
comitiū vocāt.Et Varro ī de ligua latia
Añ iqt:curiā Hoſtiliā roſtra:ſubq̄ dexte
ra huiꝰcomitio locꝰ ſubſtructꝰ.In eo pri-
uata ſuffragia & cōcilia fieri ferūt ſolita:
ſed maiora ī cāpo Martio. De mōte vero
Cęlio dicit hoc loco Fabiꝰ:ꝙ primū inha
bitatꝰeſt & cultꝰab Tuſcis:& nomiatꝰab
Etrurię Larthe & eoꝝ duce nobili Cęlio.
Dionyſiꝰin.ii.li.& alii adiiciūt ꝙ ibi ędes
& tēplū extruxit:& ibi ſepultꝰ.Varro in
prio de ligua latia ſic dicit.Cęliꝰ mōs di-
ctus a Cęlio Veibeno nobili duce Tuſco:
q manu ſua venit auxilio Romulo cōtra
latinoꝝ regē.ſ.Acronē.Vñ miror ꝙ qdā
triūphū Romulo tribuant: q ab Etruſco
Larthe ē habitꝰ.De Sabinis deuict[ait Fa
biꝰ:ꝙ Romulꝰīplorato auxilio ſociali ab
Galeritus. Etruſc[negotiū datū fuit Galerito etru-
ſco:q magna Etruſcoꝝ & Salpinatū ma-
nu victoriam Romulo dedit.Fige hic tu
gradū:vel q Tuſcanienſi glorię īuides:vl'
q exiſtimas Romulū tū ferme inermē po
tuiſſe tātā belli molē ſolū ſuſtinere. Gale
ritꝰLucumoEtruſcꝰeaSabina cōtudit ar
ma:vt clariſſime Pr͡ꝑtiꝰ ſcribit in elegia
Vertūniana:vbi īducit victoriā Galeriti
& Vertūnū grās agentē Romę:tū Palati
nę:ꝙ vicū Tuſcū Tuſcis dederit: his ver
bis.At tu Roma meis tribuiſti p̄mia Tu
ſcis Vñ hodie vicꝰ noīa tuſcꝰ habet.Tp̄e
quo ſociisvenitLucumoniꝰarmisAtq̄ ſa
bina feri cōtudit arma Tati. Vidi ego la
bētes acies & tela caducaAtq̄ hoſtes tur
pi terga dediſſe fugę.Sat faciā diuū ſator
vt Romana ꝑ æuū Trāſeat añ meos tur-
ba togata pedes.Quare falſo refert Liui-
us in ſecundo ab vrbe condita:& eum ſe

lo vocauit.Hoc em̄ noie illū ab euētu nū-
cupauit lingua etruſca ex Etruria oriūda
Larentia:& nupta prius viro tuſco Fau-
ſtulo : & inde etruſco Carrutio: ſuā vero
tribū a ſe Lucerū dixit. Nā alia Trometi
na eſt a loco Cęlii. Hæc origo vrbis Ro-
mæ ſolū veteris :ſepticollis cū arcus area
habitatę:nūcvero ab his collibus in alios
colles & cōualles ī immēſum platæ.Cæte
rū noia eiuſdē veteris Romę hęc ſūt. No
mina colliū.Capitoliū:Quirinalis:Exqui-
linus :Palatinꝰ:Cælius: Cæliolus:Rumu
rius:qui & Auentinꝰ . Porro in Area hęc
noia ſunt. Libyſſus:Circꝰ maximꝰ:Forū
tranſitoriū:Argiletus ſuperior:argiletus
imus: Via ſacra:Senaculum : concordia:
Græcoſthaſis:ædes Saturni : Vertūnus
qui & Ianus quadrifrons :Forū boarium
Vicus longus: Vicꝰ Arnienſis: Vicꝰ ſtel
latinus:Sabatinꝰ:Larthenianus q & Ve
iens:Phaliſcus . quorū cognomina a Tu-
ſcis ſunt cōmigrātibꝰ in ciuitatē Roma
nā.Itē Herculis ara:vbi Olympus: & ini
tiū ſacri aratri iunctim a Germalia ad ſa-
crā viā:vnde & nois origo. Forū piſcariū
Porta Carmentalis:ædes pudicitiæ:Ro-
tunda Herculis:Forūvęnaliū:Lacꝰ Curti
us :Suburra: Suburbanū : Saturnia vbi
nūc ædes eius atq̄ ærariū.Hæc vbi Ro-
ma vetus . In parte Romæ ſunt Etruria
loca:Antipol:ianiculū: Vaticanū:& Thy
beris:limes imperii Volturreni inter vete
res Ianum & Saturnum:qui a pricipe illi-
us vrbe Volturrena per ſyncopam di-
ctus eſt Volturnus & ob id thuſcus non
latinus.Qꝫ vero Vulturnū ſine ſyncopa
& compoſitione primitiuum eſt nomen
notat fluuiꝰ ī Sānio:& oppidū Romanū

in littore:a quo Vulturnus deus Thyberinus n
Latio:ſicut & Volturna vt caput impii in Etru-
ria. Quãobrem deũ tyberinum ſuum dicit eſſe
Roma atq; Etruria:eundem & Ianum Vertum-
num:& ab his dictum Vadimona.

quutꝰ Dionyſiꝰ in quinto:ꝙ vi
cus Tuſcꝰ dictus eſt a Tuſcis re Vicꝰ tuſcꝰ.
manentibꝰ Romæ ſub Porſena:
quũ equidẽ ante Porſenã annis
quadragita ſupra ducẽtos ſub
Romulo Vertumnꝰ idem & Ia
nus:in vico Tuſco a Romulo
& Galerito ſacratꝰ ſit añ Numã ligneo ſimulacro ad infimũ Argiletum:qđ poſtea Numa
æneũ reddidit accito Mamurio Oſco erudititiſſimo opifice:vt ibidẽ ſequit̃ Vertũnus in Ele
gia Proptiana dicẽs:Stipes acernꝰ erã ꝓperãti falce dolatꝰ Añ Numã: grata pauper in vr-
be deꝰ.Et in cõmentariis eiuſdẽ elegiæ oſtendimus.Et ideo Liuio & Plutarcho Græco anti
quior Varro:doctior:eruditior:& qui nihil intentatũ reliquit:aſſerit cum aliis cõſentiẽs in
primo de lingua latina:vicũ Tuſcũ habitatũ fuiſſe ſub Romulo:cuius argumentũ dicit p̃-
ter authores eſſe:quia ſub Romulo ibi poſitꝰ eſt Vertumnꝰ princeps deꝰ municipalis Etru
riæ.Qđ certe Fabius inſinuat:& Proptius explicat vicũ Tuſcũ datũ:qñ Galeritus Lucumo
venit ſociis armis:atq; contudit fera arma Sabinorũ regis Tatii.Qđ vero Fabius dicit vbi
Ianus quadrifrons ibi fabula eiaculatę aquę:eã fabulã refert Macrobius in primo Saturnali
um dicens Capitolinum numen Iunonẽ fauiſſe Sabinis:& valli portas vbi ẽ Ianus aperuiſſe Ianus a Ro
& ita Romulũ fugiſſe verſus palatiũ:& Sabinos eũ perſecutos. Verũ Ianus princeps (vt di mulo ſtans.
ximus) deꝰ Etrurię atq; vici Tuſci:veritꝰ cõtra Iunonis numẽ pugnam cõmittere:quia tñ
Romulo fauebat:aperuit fontes calidiſſimos ſulphureos vbi nunc Ianus:& a tergo in Sabi
nos eiaculatus cõtudit eos:& ita victoria ceſſit Romulo.Et iõ hic Ianus ſacer erat:& nõ ille
qui tranſlatus fuit in forũ trãſitoriũ. Qđ & Ouidiꝰ in primo de Faſtis quęrit a Iano dicẽs
Cũ tot ſint Iani:cur ſtas ſacratꝰ in vno?Et poſita ſupradicta fabula ſubdit. Cũ tãto veritꝰ cõ
mittere numine pugnã Ipe meę moui callidus artis opꝰ.Oraq; qua pollẽs ope ſum fontana
recluſi Sumq; repẽtinas eiaculatꝰ aquas.Añ tñ calidis ſubieci ſulphura venis Clauderet vt
Tatio feruidꝰ humor iter. Hęc mythice atq; fabuloſe dicta ſunt:qa Ianũ mythici miris lau
dibꝰ efferũt:& pręcipue Ouidiꝰ in Faſtis ſub noĩe Iani:& Proptius ſub noĩe Vertumni: vt
ſupra dicẽtis:Vidi ego labẽtes Sabinorꝝ acies & tela caduca. Qđ & idẽ Macrobiꝰ recitator
fabulæ ſignificat:dũ in eodẽ primo li.inter cæteras Iani laudes ait:ꝙ mythici Ianũ laudãt:
ꝙ ſub eo oĩm domus ſanctimonia & religione fuerint munitę.Sed vt Seruius dicit ſup ter
tiũ Aeneidos: turpe eſt poetã fingere:qđ ad verã hiſtoriã nõ refert.Eſt aũt vera hiſtoria: ꝙ
Tuſca militia initiabatur ad lacum Vadimonis Etruriæ:vt Liuius in nono ab vrbe condi
ta inſinuat:& Plinius nepos in ep̃la ad Gallũ dicit lacũ Vadimonis eſſe ſulphureũ:& nullã
ibi nauim:qa ſacer eſt.Eſt autẽ Ianus/Vadimon/Vertumnus/Proteus idẽ: vt ſuis locis ꝓ-
bauimꝰ.Vnde veritas hiſtoriæ eſt:qa Iano ad ſulphureum lacũ initiata militia Galeriti te
nebat pro Romulo Quirinalẽ collẽ:vt hoc loco Fabius:& eũ ſequutus Dionyſius in ſecun Fabulæ de
do libro aſſerunt.Quũq; Sabini fugientem Romulum perſequerentur:mox Galeritus ſul- Iani ope ex-
phuratus:e Quirinali illapſus in locum vbi eſt Ianus:a tergo Sabinos cædens:coegit Meti plicatio.
um Curtium ducem cũ equo armatum in paludem ſeſe coniicere.Et hoc pacto exponi de-
bent ſupradicti Ouidii verſus:ſaluo ſemp iudicio meliori.Ego inquit Ianus.i.Galeritꝰ Iani
cis ſulphureis aquis initiatꝰ:veritꝰ cõmittere pugnam cõtra numen Iunonis:id eſt contra
Tatium:& eos qui remanſerant in cuſtodia Capitolinæ arcis:dum ſaucium & fugiẽtẽ Ro-
mulũ alii Sabini cũ duce Curtio pſequerent̃:vtiq; ego Galeritꝰ callidus:id eſt aſtutia mili-
tari eruditꝰ:moui opꝰ artis meę militaris: ſcilicet militiã meã ſulphuratã: moui a Quirina
li ad radices capitolii:vbi eſt Ianꝰ quatuor portarũ. Et recluſi ora fontana .i. capita regiõis

illius prçcipua:obſedi ope militari Troſſula qua ſum potens: & ab tergo eorum qui perſe-
quebantur Romulum:ſum eiaculatus aquas militares ſulphureas repente & ex improuiſo
& ita Sabini fuſi.Sed anteq̃ iſtã phalangẽ militarẽ in eos mitterem:ſubieci ad Capitolii ra-
dices ſulphura:id eſt duces:cum calidis aquis:ſcilicet militibus initiatis:vt hic humor ſul-
phure initiatus clauderet iter Tatio regi qui capitolio reſidebat:ne poſſet ſuccenturiari &
auxilia mittere ſuis:quib⁹ terga Tuſci:facies Romulus cũ ſuis cædebant. Quę om̃ia quum
In Liuium. initia Romana & Fabius:Propertius:& Dionyſius Halicarnaſſeus contineant:cur ſolus Li
uius ab vrbe condita cuncta ſuppreſſit.Audeo dicere:& quũ opus fuerit probabo inuidum
& liuidũ alienę Tuſcorũ glorię nõ Liuiũ fuiſſe:qui vbicunq; poteſt ſubticet Tuſcorũ glori
am:& falſa pro aliena gloria his aduerſa cumulanda adiecit. Vnde & C.Caligula Cæſar: q
vt vitiis multis:ita doctrina & pluribus virtutibus enituit:Vergilium dicebat ſine doctri
na poetã:Liuium vero verboſum vbi parua res fuerat:& ſuppreſſorem eorũ q̃ prçclara Tu
ſcorum fuerant:vt in fragmentis Antonini itinerarii traditur:& Suetonius in vita Caligu
læ dicit his verbis.Sed & Vergilii ac Titi Liuii ſcripta:& imagines:paulum abfuit quin ex
omnibus bibliothecis amoueret:quorũ alterũ vt nullius ingenii:minimæq; doctrinę: alte-
rum vt verboſum in hiſtoria:negligentemq; carpebat.Igiẽ hæc de hiſtoria Mythiciſq; Ro-
manis initiis pro expoſitione Fabii dicta ſint. Nunc quædam pro ſequentibus exponenda
Helerna. ſunt.Primum quid ſit Helerna.Huic ſatiſfacit quod in quinto antiquitatum Beroſus ſcri-
Cranus bit.Iano enim:vt ait:fuerunt plures liberi:quorum Cranus Razenua cognomine ſucceſſit
Razenua. ei mortuo in Vetulonia:Cranam vero filiam pulſo Cameſe dedit Aboriginibus Latii:He-
lernam cum ſceptro & Alebam.Eſt autem Helerna ſuffragio exaltata regina:vt ipſe expo-
nit. Vnde patet ꝙ inter Iani regulum Cameſem & Saturnum:rexit Latium Crana eius fi-
lia:quam frater eius Cranus Razenua inter deas retulit:& Lucum iuxta Thyberim ſtatu-
it:vt idem Beroſus dicit:& Ouidius in ſexto de faſtis meminit dicens: Adiacet antiquus
Thyberino lucus Helernæ:Pontifices illuc nunc quoq; ſacra ferunt.Inde ſata eſt Nympha
In Ouidiũ. Cranam dixere priores.Nam poſteri (vt ait) tranſpoſitor:proferebant Carnam. Verum li
centia poetica:& leuitate amandi ſolita Ouidius dicit hãc nympham fuiſſe adamatã Iano:
& pro prçmio poſitæ virginitatis dediſſe ipi Alebam ſiue Albam:& vt eſſet Iana Vertum-
na:id eſt penes eam eſſet ius vertendarum rerum & cardinum.Sic enim ait Ouidius. Vide
rat hanc Ianus:viſęq; cupidine captus Ad duram verbis mollibus vſus erat.Et poſt admiſ
ſum ſcelus inducit Ianum ita dicentem.Ius pro concubitu noſtro tibi cardinis eſto. Hoc p̃
tium poſitæ virginitatis habe.Sic fatus:virgam qua ſtriges pellere poſſet A foribus noxas
(hæc erat Alba) dedit.Nã penes vnũ Ianũ eſt ius vertẽdi cardines:& ideo vnus Ianus deus
Vertumnus:& hæc dea Iana Vertumna:cui ius communicauit:dicente eodem Iano in pri
mo de Faſtis.Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mundi Et ius vertendi cardinis omne me-
um eſt. Sed quum Ouidius in primo de Faſtis inducat Ianum ſe iactantem ꝙ arma ſua
fuerunt claues: & ſeræ:atq; ianuæ poſtium (vt in ſuperioribus retulimus) ad continen-
dum aurei ſæculi pudorem & caſtimoniam:quomodo ſcribere auſus eſt in ſexto: Ianum fu
iſſe mercatum ſtuprum violentum: præmio Vertumnio: & imperioſæ participatione
Capilli Ianę Albæ:id eſt faſcium? Quare Beroſus veracius dixit eam filiam Iani.Cui etiam eſt argumẽ-
Alba. to: ꝙ hærbam illi olim dicatam in ſimilitudinem crinium alborum: capillos Ianæ ad
Aleba hanc ætatem Volturreni vocamus. Alba vero non eſt latinum nomẽ: vt patet in propria
prolatione ſine ſyncopa:quo Beroſus dicit Alebam.Al enim teſte Hieronymo: commixtio
nem ſignificat: & vt Thalmudiſta doctus dicebat: etiam ligaturam & faſciculum:quia
faſciculus commixta ligat.Ebam vero notat aceruum rerum & virgarũ quibus flagellanẽ
noxii.Et caue ne dicas ꝙ deriuaẽ ab Al & Ebal: quia teſte Hieronymo de interpretatione

nominū:Ebal ſignificat aceruum lapidum & non virgarum. Vno ergo vocabulo vetuſtæ
Etruſcę linguę:Alebam:ſiue p ſyncopam Albam Etruſci dicebant:qđ latini vno ſimiliter Alba faſcis.
vocabulo faſces. Et vt recte noſter Chriſtophorus Lādinꝰ Florentinus eruditiſſime poſu-
it ſuper Horatii Odā illā:Quē virū aut heroa:faſces erāt faſciculi virgarū in q̄bus ſingu
lis ſingulæ ſecures incluſę erant. Eas.xii.primas Ianus dedit in Olympo Etrurię ad conti
nendas recentes colonias in aureo officio:& ad terrendos & flagellandos malos:vt hic no
ſter Fabius Pictor in prīcipio inſinuauit. Eſt ergo Alba ſceptrū & faſces quo noxæ ſtriges
ꝓpellerent:vt mythice dixit Ouidius. Erāt aūt.xii.faſces vt oēs cōcedunt:cuius princeps
dicebatur Etruſca lingua Baracel:id eſt latine lictor & ꝑcuſſor. Vnde & Barac/ꝑcuſſorē Baracel
interꝑ̄tatur diuus Hieronymꝰ in de interꝑ̄tatione nominū. Et vt in fragmentis Catonis Lictor.
dicit:lictori ſingulo ſuberant adoleſcētes ingenui & armati.xxiiii. & ita trecentos p̄toria
nos milites efficiebant:ſingulo p̄torio vigintiquinꝗ deputatis. Teſte quoꝗ Dionyſio Ha
licarnaſſeo in.iiii.libro:Etruſcus mos erat:vt ſingulū regē Lucumonē antecederet ſingu-
lus lictor ferēs faſces virgarū & ſecurim. Cum vero cōmuni cōſenſu.xii.populoꝝ bellū in
diceret:tradebant.xii.faſces & ſecures duci q̄ principatū in omnes accepiſſet. Liuiꝰ quoꝗ
q̄q̄ liuidus gloriæ Thuſcę:ne videret omnia negligere:aſſerit ſe cū eis ſentire:qui nume-
rū lictorū.xii.ab Etruſcis finitimis deſumpſiſſe Romulum:dicit his verbis. Romulus iu-
ra populo agreſti ſancta eſſe ratus:ſi ſe ipſe venerabilem inſignibus imperii feciſſet:& cæ-
tero habitu auguſtiorem:tum maxime.xii.lictoribus ſumptis fecit. Alii a numero auiū:
quæ augurio regnum portenderant:eum numerum ſecutum putant. Me haud pœnitet
eorū ſententiæ eſſe:quibus & apparitores & hoc genus ab Etruſcis finitimis vnde ſella cu
rulis:vnde toga p̄texta ſumpta eſt:numerum quoꝗ ipſum ductum placet:& ita habuiſſe
Etruſcos:ꝙ ex.xii.populis cōiter rege creato:ſingulos ſinguli ppl'i lictores dederint. Hæc
Liuius. Vnde ab Etruſcis finitimis.xii.p̄torianos principes lictores:id eſt trecentos inge-
nuos armatos iuuenes:q̄ lateri ſuo ſicut Larthi Etruſco ſemp hęrerēt: deſumpſit Romu-
lus:& non a more Lacedęmoniorū:vt in.ii.libro Dionyſius Halicarnaſſeus ſomniat. Sed
q̄s primꝰ hoc cōceſſerit Romlo:cū ſine iuſſu Lucumonū nō poſſet:vtiꝗ neglexit atꝗ ſup
preſſit liuidus Liuius. Id cū plures:tū vel maxime vnus Propertiꝰ quaſi coætaneus Liuio Galeriti do
curauit exprimere:q̄ in.iiii.Elegiarū clare tradit Galeritū Lucumonē primū poſuiſſe p̄to na.
ria:& cū duobus aliis ducibus Romulo & Tatio diuiſiſſe vrbem & vocabula Etruſca tri
bubus impoſuiſſe:& cū his quatuor triumphos ęgiſſe Romulum:computato primo:quē
Cęlii auxilio de Acrone atꝗ latinis retulerat. Verba Propertii ſunt iſta.
Prima Galeritus poſuit p̄toria Lucmo. Magnaꝗ pars ratio rerum erat inter eos.
Hinc Taties Rumneſꝗ viri:lucereſꝗ coloni:Quatuor hinc albos Romulus egit equos.
Qđ etiam antiquior Varro in primo de lingua latina ſcribit dicens. Agrum Romanum
Romulus in partes diuiſit tris:vnde tribus dictę:vt ait Ennius:Tatienſium a Tatio:Rū-
nenſium a Romulo:& Lucerum a Lucumone:vt dicit Iunius. Et hæc ſunt nomina Etru-
ſca:vt ait Tolūnius Tragœdiarum Thuſcarum ſcriptor. Hęc Varro. Qđ contra ſi obii-
as Liuium dicere:ꝙ Lucerum nomen eſt incertę originis:vtiꝗ Caius Caligula Cæſar re- In Liuium.
ſpondebit amouendum eſſe de Bibliothecis Liuium:quia in hiſtoria fuit negligēs & ſup-
preſſor vbi oportuit dicere:& vbi non oportuit fuit verboſus. Qđ ꝑfecto patet hoc loci:
quia verboſus eſt & explodēdus qui ſine certo & probatiore atꝗ antiq̄ore authore: & cla
riore ratione id dicit. Liuio enim probatior:doctior:& āntiquior eſt Varro:& antiquiores
ſe teſtes producit Iunium & Tolumnium Thuſcum Tragicum: & ratione vtitur: quia
nomina tribubus impoſita ſunt Etruſca. Quare ab Etruſco duce fuerunt impoſita:a tri-
busducibus ſumpta:ſicut & Etruſcus idemꝗ Lucumo primus poſuit prætoria. Nam vt

ſupradixit Fabius: ius imponendi noua locis & gentibus nomina: ſolum ꝑnes duces &
reges erat. Ergo quia Etruſca ſunt/ab Etruſco duce Lucumone ſunt impoſita. Ergo non
ſunt incertę originis: vt falſo dixit Liuius: ſed certiſſimę atqꝫ Etruſcæ: vt Varro/Iuniꝰ/&
Tolumnius probant: Nam Etruſci Tatium & Tatienſes: Latini vero & Sabini: Titium &
Titienſes deriuāt. Similiter Etruſci Rumulū & Rūnenſes: Latini vero & Sabini Romulū
& Romuleos dicūt. Rurſus Etruſci Lucumonē dicunt & Luceres deriuant. Latini autem
& Sabini: & eorum proles Sabella/quę & Samnites/dicūt Lucium & ab eo Lucanos: cuius
argumenta non latuerunt liuidum Liuium: qui in primo ab vrbe condita aſſerit: ꝙ Tar-
quinium priſcum: quem Etruſci vocabant Lucumonem Tarquinienſem: eundem Roma-
ni dixerunt Lucium Tarquinium. Et a Lucio Samnitum duce Lucanos deriuatos Plinius
aſſerit & Sempronius: vt in eius commentariis diximus. Qꝫ ſi dicant Plutarchum in vi-
ta Romuli & Pedanum dicere ꝙ Luceres dicti ſunt a Luco Aſili: dicendum eſt/ꝙ neſciue-
runt linguam latinam & Etruſcam: quātumqꝫ inter ſe prolatione ac deriuatione diſtent.
Et ideo Caio Caligulę Cęſari conſentiens regula beati Hieronymi dicit: ꝙ qua facultate
Seruius. quid ſine certo authore atqꝫ ratione profertur: tali contemnitur. Sed dices: Seruius in qn
tū æneidos ſuper illud carmē: Tres equitum turmę: tres inquit partes fuiſſe principio po
puli Romani conſtat: vnam Tatienſium a Tatio Sabinorum rege/iam amico poſt fœdera
aliam Rumnēſium a Rumulo: tertiam Lucerum: quorum ſecūdū Liuium nomen & cauſa
in occulto ſunt. Ergo videtur probare Liuium. Reſpondetur ꝙ ibidem affert contra Liui
um probatiorem authorem mox ita ſubiungens. Varro tamen dicit Romulum dimican
tem contra Tatium a Lucumoniis id eſt Thuſcis auxilia poſtulaſſe: vnde quidā venit cū
exercitu: cui recepto pars vrbis data eſt: quæ vicꝰ Thuſcus dicit̄: vt Horatius ait: ac Thu
ſci turba impia vici. Hęc Seruius. Quare Varroni diligentiſſimo & graui authori: nō ne
Thuſci tur- gligenti & verboſo Liuio credit̄ q̄uis alioq eloquentiſſimo. Qꝫ ſi quæris: quare Horatius
ba ipia vici. libro. ii. ſermonum Satyra. iii. vocat turbam vici Thuſci impiam: cū ſit ſemper religioſiſſi
ma habita? reſpondet Acron/ꝙ ibi accipit turbam vel lenonum vel negotiatorū: quia an-
te in eo loco meretrices colebant: aut negotiatores qui nulla pietate flectuntur: inde pulſi
ab Herēniis fuerunt. Sed totum falſum eſt: quia neqꝫ ante Thuſcos ibi meretrices fuerunt
niſi id dicat propter Accam larentiam: & negotiatores nunq̄ leguntur inde pulſi. Et ideo
pudicitiæ templum patricię ſimul & plebeiæ in foro Boario venerabātur: vt in. x. ab vrbe
condita Liuius docet: & arcus triumphalis ibi Boariæ partis negotiatorum ætate noſtra
ꝑmanet: de quo inferius dicetur. Porphiriꝰ alias nationes adducit. Primam quia ibi vn
guentarii erant. Sic em̄ ait. Vicus Thuſcus dicit̄ quo itur ad Velabrum: vbi harum re-
rum mercatores: id eſt vnguentarii ſunt. Sed quia vnguentarii & lenones opponūtur ca
ſtitati: & non pietati: idcirco non propter id vocauit impiam turbam: ꝙ ibi vel meretri-
ces ante/vel vnguentarii poſtea fuiſſent: & eos inde religioſa Thuſcorū Herennia familia
ꝑpuliſſet. Mercatura vero non opponitur pietati/ quæ ad charitatē patriæ inuenta eſt.
Quare aliam rationem aſſignās ait. Impia fuit: quia ſub Romulo & Porſena vicum Thu
ſcum relicta pietate patriæ incoluerunt. Nam hi primi fuerunt: qui contra Etruriam aſ-
ſiduis bello & armis a patria propria in Romam vrbem/Italiæ imperium tranſtulerunt.
Et ideo tertia gens Lucera a Lucumone & Cęliana a Cęlio Trometino: vt ait Fabiꝰ: gentē
ſimul & imperium Romanum: quaſi impie & contra patriam inceꝑrunt. Qꝫ vero Var-
ro dicit: ob ſuſpitionem Luceribus datum totum vicum Thuſcum adempto colle Cælio
& Cęlianis datus Cęliolus quia ſuſpitione carebant: non contradicit ei qđ nūc ſcribit Fa-
bius: ꝙ is datus ſit conſenſu omnium: quia ſtant ſimul vt cœperit res a ſuſpitione: & finie
rit in conſenſu. Qꝫ vero fuerit vicus Thuſcus antea paludoſus: demonſtrant authores.

Nam Vertumnus in Elegia Propertiana/oſtendens vicum Thuſcum ſic dicit.Hac quon
dam Tyberinus iter faciebat:& aiunt Remorum auditos per vada pulſa ſonos. At poſt
q̄ tandem ille ſuis conceſſit alumnis: Vertumnus/verſo dicor ab amne deus.Et ideo cum
Fabio Seruius conſentiens ſuper.viii.æneidos:ibi Rumore ſecundo: Rumon inquit dict⁹
eſt Rumulus. Vnde & Ruminalis Ficus dictus eſt locus:ad quem eiecti ſunt Rem⁹ & Ro
mulus:quæ fuit vbi nunc eſt Lupercal in Circo. & ſubdit. Hac enim labebatur tyberis:
anteq̄ Vertumno factis ſacrificiis/auerteretur.De paludibus etiam conſtat.Nam in par
te fori Boarii fuit palus in quam armatus ſe iniecit Curtius:dicente Ouidio in.vi.Faſto-
rum.Curtius ille lacus ſiccas qui ſuſtinet Aras:Nunc ſolida eſt terra:ſed fuit ante lacus.
Et in eodem libro de toto vico Thuſco ait.Hic vbi nunc fora ſunt: vdę tenuere paludes:
Amne redundanti foſſa madebat aqua.Tibullus quoq; in.ii.Elegiarum de Velabra por-
tione vici Thuſci:ſic meminit.At qua Velabri regio patet:ire ſolebat Exiguus pulſa per
vada linter aqua. Varro quoq; in primo de lingua latina:cum aliorum opinionibus poſi-
tis/ſuam de Auentino induceret:ſic ait.Ego maxime puto Auentinum ſic dictum: ꝙ cū
ob paludes inter eum & Capitolium/ipſe mons a cæteris partibus vrbis eſſet excluſus:
vehebantur ad illum nauibus homines.Cuius veſtigia ſunt:ꝙ ea pars a velis dicitur Ve
labrum:& ab eo actu vehendi Velatura.De Acca vero Larentia & Fauſtulo & Carrutio **Velabrum.**
& eiuſcemodi/ſatis dictum eſt in ſexagintaſeptem libris:quos de Etruſca hiſtoria confeci
mus.Qđ vero ait Fabius: hanc eſſe originem veteris Romę in ſeptem dictis ſolum colli-
bus & eius ſubſidente Thuſca area:poſtea ab his collibus prolatam fuiſſe in alios: in no-
ſtra ſuperiore figura picta facile animaduertitur: in qua etiam facile patet quæ pars ma-
gnę vrbis:cui veteris parti reſpondeat:& ab ea denominetur: Collina ſiue Capitolina:itē
Exquilina:Quirinalis:Palatina:Cęlia: Viminalis:& Auētina: ſeptem collibus primis:de
quibus Virgilius in.vi.æneidos dicit.Septemq; vna ſibi muro circūdedit arces. Vbi Ser-
uius dicit ſeptem incluſiſſe colles & medium tenuiſſe palatium.Alii inquit dicunt fuiſſe
colles ſeptem Ianiculum:Quirinalem:Exquilinum:Palatinum:Cælium: Viminalem: &
Auentinum.Sed aduertere debent iſti/ꝙ Capitolinus quem negligūt eſt primus: vbi Sa
turniam ædificauit Saturnus:& Ianiculus eſt in Etruria non in Roma: dicente Plinio in **Ianiculus.**
tertio naturalis hiſtoriæ capitulo.vi.Saturnia eſt vbi nunc Roma.Antipolis vero vbi Ia-
niculum in parte Romæ.Quare excluſo Ianiculo melius cum noſtro Fabio ſentiunt: qui **Colles Ro-**
ſeptem colles enumerant:primum quidem Auentinum dictum cum ab aliis:tum vel ma **mæ.**
xime a vehendo vt ait Varro.Secundum Cæliolum iunctum Cælio:& dictum Vimina-
lem a Iouis templo:vt exponit idem Varro:qui & tertium Cælium dictum a Cęlio duce
Thuſco perhibet:& quartum Palatinum:a Palatinis Aboriginib⁹:item Arcadibus: item
Palantia latini vxore:item a balatu.Quintum Exquilinum dictum ait: ab excubiis præ-
torianis regis Romuli & Tulli Hoſtilii.Sextum Quirinalem:qui teſte Dionyſio in ſecun
do libro hęret Capitolino:dictum a Iunonis Sabinæ templo:quā illi haſtatam ſiue Curim
id eſt Quirin vocant.Capitolinus autem idem & Tarpeius & Saturnius:vt in præceden
tibus expoſitum eſt.Hęc de ſeptem collibus:& nominibus ac originibus eorum. Sequi-
tur tandem de nominibus quæ erant in vico Thuſco dicens Fabius. Et de Libyſſo quidē
& Argeo:& Argiletis duobus:ſatis ſupra dictum eſt.Sacra vero via vetus incipit ſupra
Palatinum collem vbi erant veteres curiæ Auguſtales:& trāſibat per oppidum Romam
inq; Romanum forum deſcendens:reflectebatur in Capitolium per vicum Thuſcum:vt
patet in noſtra ſuperius picta figura.A curia veteri auguſtali augurum: quia ſacerdotū
erat & magnorum pontificum:tota via ſacra dicebatur:vt Varro inſinuat dicens.Curiæ

duorum generum:altera vbi curarent ſacerdotes res diuinas:vt curię veteres:altera vbi
Senatꝰ curaret res humanas:vt curia Hoſtilia. De hac via loquitur Pli. in. xix. naturalis
hiſtoriæ.Cęſar inqt dictator totum forũ Romanum viamqꝫ ſacrã:a domo ſua vſqꝫ in cli-
uum Capitolinum: in munere gladiatorio linteis contexuit.Eam domũ teſte Suetonio/
Octauianus Auguſtus ſumptuoſe nimis a Liuia ornatã:ad ſolum dirui fecit:in cuiꝰ Area
porticus Liuia fuit ſtructa: de qua in.vi.Faſtorum Ouidius meminit dicens.
Diſce tamen veniens ætas:vbi Liuia nunc eſt
Porticus:immenſæ tecta fuiſſe domus!
Author eſt Plinius ibi poſtea ſuam pacem ædificaſſe Veſpaſianum.Verum Iulius Cęſar
prius habitauit alibi:vt in vita eius ſcribit idẽ Suetonius dicens.Habitauit primo Iulius
Subura. Cęſar in Subura:modicis ædibus:poſt autem pontificatũ maximũ in ſacra via domo pu
blica.Suburam dictam ait Varro in primo de lingua latina ꝙ ſub muro terræ Carinarũ
fuerit.Et ſubdit.Iunius vero ſcribit ꝙ fuerit ſub antiqua vrbe. Ex his conuincitur ꝙ ea-
dẽ ſint ſubura & ſuburbanum in vico Thuſco.Et ꝙ Fabius videtur diſtinguere: vtiqꝫ id
ſit a principio & fine vię:quia incipiebat ſub Palatino colle:& ita dicit̃ ſuburbanũ: qa ſub
veteri vrbe vt ait Iunius:& ꝑtingebat vſqꝫ ad murũ fori venaliũ circa Thyberim:& ita
dicebatur ſubura:ꝙ ſub muro terræ Carinarum fuerit:vt Varro dicit. Vnde Ouidiꝰ in
primo de arte amandi videtur alludere dicens.
Rure ſuburbano poteris tibi dicere miſſa
Illa:vel in ſacra ſint licet empta via.
Et ꝙ finiat̃ hæc regio ad forum Piſcarium:poteſt conſici:non ſolum quia carinæ murus
ibi erat:ſed qa ibi vęndebantur piſces:vt Iuuenalis in.v.Satyra:de quodam ignobili piſce
Tyberino loquens ait. Et ſolitus mediæ cryptam ꝑnetrare Suburę. De foro piſcario di-
cit Varro in primo de lingua latina.Secundũ inqt Thyberim ad Ianum eſt forũ piſcariũ.
Eſt etiam ibi forum iugarium:vbi ſacra iuga bobus ꝓ inauguranda vrbe primum poſita
ſunt:de quo Liuius de bello Macedonico.Saxum inqt ingẽs ex Capitolio in vicum iugari
um ꝓcidit & multos oppreſſit.De foro Boario dictum eſt ſupra. Porro in commentariis
ſuper Sempronium:copioſe dictum eſt de Tyberino deo Volturno:& Vulturno noĩbus.
Circus maximus. Circus idcirco maximus dicitur:qa maximo deorum Vertũno Iano ſacratꝰ:vt in Elegiæ
Vertũnianæ commentariis diximus.Forum tranſitorium dicebat̃:in ſuperiore Argileto
qa ab eo tranſibatur in Circum maximum ad ludos Circenſes:& in forum Romanum ad
vadimonia danda: vt in eadem Elegia videbimus.Senaculum:Græcoſtaſis: duæ manſio-
Græcoſtaſis nes erant in foro Boario ſupra Ianum quatuor portarũ.Gręcoſtaſis vt ait Varro in pri-
Senaculum mo de lingua latina:locus eſt vbi nationũ ſubſiſtebãt legati: qa a parte vt multa dictꝰ eſt.
Senaculum vero eſt vbi ædes Concordię ſupra Gręcoſtaſim & baſilica opima:ideo Sena-
Concordiæ ædes. culum vocatũ:vbi Senatus:aut vbi Seniores cõſiſterent.Hæc Varro.De æde vero Satur
ni & concordiæ Seruius ſup.ii.æneidos notans vbi in vico Thuſco ſint:ædes inqt Satur-
ni eſt ante cliuum Capitolii iuxta cõcordiæ.Ab hac ſe mouit Curtiꝰ:vt ſe rapidiore cur
ſu pręcipitaret in hiatũ:vt ſupra Varro dixit.Alia ædes concordiæ fuit poſt hanc:qa hęc
iuxta Senaculum & ſacram viã eſt:vbi concordia facta eſt inter Sabinos & Romulum at
qꝫ Lucumonem.Vñ & Senaculum ibi & concordię ædes.Quæ ita inſinuat Dionyſius in
ii.libro dicẽs. Raptę in Senatum veniunt cõcordię cauſa legationẽ ſpondentes.Pacta in-
ter caſtra regũ/& Romulum & Tatiũ:vt æquo imperio regnarent:& habitarent Romæ
ęquo ĩperio & iure:ſacrorum & dignitatũ participes.Hęc iurati:ariſqꝫ ſimul cũ iuramen-
to erectis:ſecundum mediam fere ſacram viam ꝑmixti ſunt ſimul. Qꝫ ſi quæris cur

Liuius & Dionyſius non poſuerunt regem Galeritum in hoc fœdere? Reſponſio eſt in prō-
ptu: quia alter Liuius fuit negligens & verboſus: vt ait Cæſar. Alter vero Græcus mendax
in hiſtoria qa paulo ſuperius ſcribit Galeritū fortiter dimicantē cecidiſſe lancea Sabina. Sed
pudet rationem Italicarū rerum mutuari a Græcis: vbi latina clara eſt hiſtoria: quę teſte Iu
nio: Tolumnio: Varrone atq; Propertio veraciſſime cum Fabio Pictore ſcribit Lucumonem
Galeritum veniſſe ſociis armis auxilio Romulo: & contudiſſe fera Sabina arma Tatii: &
primum poſuiſſe prætoria: & vti maiorem tribubus indidiſſe nomina Etruſca / ad rei perpe
tuam memoriam & fulgorem: vt tunc moris erat. De aliis tribubus Thuſcorum nunc ex-
ponendę ſunt origines. Tribus inquit a loco Cęlii dicta eſt Trometina. Locus vt ait Feſtus Trometes.
eſt Trometes campus. Caue lector: quia quidam corrupti codices habent Tormentina: ad-
dita n. & tranſpoſita r. Et facilis eſt corruptio in habentibus ſymbolum: qualia ſæpe in Pli-
nio & aliis legimus: vt Volaterrani ꝑ Volturrheni: & Vertulonienſes pro Vetulonienſes:
& Cartoniani pro Carboniani: & Verentani pro Varentani. ſimiliter in Dionyſio Halicar-
naſſeo in ſecundo libro. Venit inquit ex Etruria Lucumo ducens auxilia Etruſcorum ex vr
be Solonio ꝑ vrbe Colonia. Et in. iiii. libro: Seruius inquit Tullus diuiſit vrbem in quatuor
partes Palatinam: Baboranam: Collatinam: Exquilinam: pro Suburbanam & Collinam. Et
in. iii. lib. Fuerunt Etruriæ vrbes quinq; quæ bellum mouerāt Caluſini: Vetuloniates: Are
tini: Ruſalini. pro Cluſini: & Ruſellani. Et in Pomponio Mela in Hiſpaniæ Beticæ deſcri-
ptione Dubal pro Tubal: & in deſcriptione Thuſciæ: Pyrgus Grauis: Cecoſa: Alus. ꝑ Al-
ſiū: Grauiſcę: Coſa: & eiuſcemodi ridicula. Et ita in Liuio ab vrbe cōdita inuenies dictā cor Sabatina tribus.
ruptionem vbi dicit. Additę ſunt ex nouis ciuibus tribus quatuor: Sabatina: Trometina:
Arnienſis: Stellatina. Sabatina dicitur a Sabatia regione Etruriæ: inter Thyberim & mare:
vbi Sabatius lacus nunc Anguillare: de qua regione Strabo in. v. dicit: ꝙ Etruriæ Sabatia
eſt ſecus mare: & Sillius in. viii. Sutriū & Sabatia quiq; ſtagna colunt. Et in vita ſancti Pro
thogenis: ꝙ fuit primo ductus ad Sabatinas thermas: inde ad forum Claudii quod octo &
viginti miliariis diſtat a Roma: Nunc Tulpha noua. Similiter Iulius Frontinus de aquędu
ctibus ab Thuſcia in tranſtyberim ſiue antipolim in parte Romæ: vt vocat Plinius: ponit
aquæductus Alſietinum ab Alſio nunc Ceri nouum: & a lacu Sabatino: nūc Triueiano: vbi
extant ingentia aquæductus veſtigia. Porro prolatione Romana Trometes campus dici-
tur: ſed Etruſca campus Trometorum: a quo Trometora & Romæ Trometina tribus.
Sunt enim quatuor partes Etruriæ vrbis. Prima dicitur Volturna a qua Volturrheni co-
gnomine Etruſci: in quorum parte ſunt Volſinienſes: vt ait Plinius in. iii. naturalis hiſto-
riæ capit. vi. Huic ſubſidet locus Fani: quatuor ſacris literis tum nummis impreſſis: tum
loco extantibus Faul Volturnę: qđ fanum Volturnæ Liuius vocat in pluribꝰ locis ab vrbe
condita. Hæret huic Volturnæ extenſa planities quam vulgo planum Trometorum ad-
huc dicimus: & a Feſto Trometes campus: & a Fabio pictore locus ſiue vrbs Cælii. Verum
tribus Cęliana ſub Romulo fuit: ſicut Etruſca Lucera. Hæc vero Trometina ſub conſuli-
bus adiecta fuit. Arnienſis vero ab Arno dicta. Hi ſunt Fluētini præfluenti Arno appoſiti:
vt exponit Plinius: nunc Florentini: cum quibus intelliguntur Pheſulani. Porro Stellati-
ni in Thuſcia ſunt Pratenſes & Piſtorienſes: a Stella vicino his amne dicti. Legimus & alios
Stellatinos in Campania: ſed hic ſolum in Fabio narrantur Thuſci habitores vici Thuſci.
Vicus longus in Thuſcia eſt in altera parte vrbis Etruriæ ſupra Fanum Volturnæ: ſic di-
ctus a longhe: id eſt haſta: quia ibi Hercules Aegyptius haſtauit: id eſt coronauit filium ſu
um Tuſſum: vt Beroſus in. v. antiquitatum indicat. Verum quia longhus eſt nomē gręcū:
idcirco ꝑ interpretationem dictum eſt poſtea a Pelaſgis ſacratoribus Fani ingentis Vol-
turnæ: a quibus ad hęc tēpora: vicinum campum ruſtici ꝑ duplex ll. pleno ore: vocant cam-

pum Pelaſgi.Pro quo notandum eſt q̄d Cato de originibus ait:& alii conſentiunt: Ianū regiam ſuam quadriurbem ſtatuiſſe.Et ideo vocabulis Arameis & non latinis nominaſſe: qa tunc nō extabat lingua latina vel gręca.Vnde Turrhena:Volturrhena:ſiue per ſyncopam Volturna:Vetuletum:Para & Harbanum nomina ſunt Aramea. Eſt autem Par apud eos haſta vel principatus.Nam teſte Trogo & Iuſtino vltimo Epitomatum:veteres reges haſta quaſi ſceptro & corona vtebantur.a Par vero Para deriuatur:id eſt haſtata ſiue coronata & princeps:quā gręci poſtea Longholam dixerunt:q̄ in ea parte princeps coronaretur.Vnde & Thuſſus filius Herculis ibi coronatus nomē ſuum indidit per adiectionem:& ad hāc diē Paratuſſa. Aramea prolatione atq̄ vocabulis dicimus Para Thuſſam:id eſt latine prīcipem ſiue coronatā Thuſcam.de qua Feſtus:Vno mō inquit Thuſcia dicta eſt a Thuſco rege filio Herculis.Sed de his hactenus. In hac coronata Thuſca eſt vicus longhus: qui vicum longhum in foro Boario circa ædem pudicitiæ & ędem rotundam Herculis conſtituit: cuius meminit Liuius in.x.ab vrbe cōdita:vbi narrat altercationem piam Truſcarum:inter Plebeias & Patricias:pro æde pudicitiæ:quam geſtam in vico longho aſſerit. Et ita exponenda ſunt alia: vt vicus Phaliſcus a Phaliſcis:Larthenianus a Veis:& ſic de aliis.Nunc quo pacto eadē ſint Proteus:Vadimon:Ianus & Vertūnus:ſi cum his adiiciamus cōmentariola ſuper Elegiam Propertii ad Vertunnum:copioſius intelligemus.Ea autē ſuo loco repoſita ſunt:vt in fronte operis patet.

Finiuntur Commentaria ſuper Fabium Pictorem.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis Commentaria ſuper Myrſilum.

Liber.VI.

TRADVNT GRAECI MYRSILVM FVISSE PATRIA LESbium:profeſſione hiſtoricum: qui de bello Pelaſgico in Thuſcia & Latio contra ſiculos ſcripſerit.Cauſa ſcribendi fuit Myrſilo/ſolita inter Græcos diſcordia de origine Turrhenorum & Italiæ. Conſentit enim Italiam habitatam a Græcis:ab hiſq̄ totam emanaſſe/exceptis Turrhenis.Herodotus contra etiam Turrhenos includit.Dionyſius Halicarnaſſeus Myrſilum totum ſequitur in primo libro:excepto tempore aduentus Enotrii in Italiam. Et ideo non fruſtra erunt hæc cōmentaria: q̄uis qui Dionyſium in primo libro legit etiam Myrſilum videatur legere. Fiet tamen vterq̄ clarior:& Dionyſius & Myrſilus:his noſtris cōmentariis. Duo autem facit Myrſilus.Primum breuibus abſoluit:in quibus cum Herodoto & aliis cōſentiat.Secundo in quibus contradicat.Primum his verbis abſoluit dicens.

ITaliam coluere Græci:Arcades : Veneti : Lygures : Ardeates : Rutuli : Siculi: Pelaſgi:Iapyges :Lacedæmones :Salentini:Pelii:Eniani:Achæi:Oropitę:Pilii:Piſi :& eiuſcemodi. Horũ primꝰ Oenotrius Arcas cũ Peuccino fratre colonias trãſportauit vbi habitabãt tũc dicti Auſones :vbi nũc Oenotria regio eſt:e regione Peuccinorũ. Hęc fertur prima colonia ex græcis :paulominus quindecim ętatibus ante ruinas Troię.

A fine huiꝰ exponere ĩcipiam. Ruinæ Troianæ fuerunt anno trecenteſimo minus tribus q̃ cõdita fuit a Dardano Thuſco:vt enumerãt Archilochus in Epitheto:& Euſebiꝰ de tẽporibus. Dardanus vero illã cõdidit:vt author eſt Beroſus:ãno vigeſimo nono poſtq̃ interemerat fratrem ſuũ Iaſium:qui annis iam quinquaginta regnauerat. Porro vt author eſt idẽ Beroſus:ante Iaſiũ regnauit pater eius Coritus annis triginta tribus:quem cognatus anteceſſit Morges nomine annis decem:ſed ante hunc Atlas Italus ex Electra filia annis decẽ & nouẽ — Troię ruinę

a quo Italia dicta fuit. De ætatibus diſſentit Dionyſius q in primo libro ſupputat decem & ſeptẽ:vbi hoc loco Myrſilus notat minus. xv. Sed Myrſilo credit̃: quia de antiquitatibꝰ antiquiori credendũ eſt. Eſt autẽ ætas ſpatiũ viginti quinqꝫ annorũ: vt Xenophon docet in æquiuocis. Quare. xv. ætates reddunt annos trecentos quinquaginta. Quare. xxiiii. anno Iaſii venit Oenotrius arcas:quia ab eo anno ad ruinas Troiæ. xv. ætates:id eſt trecenti qnquaginta ſupputant̃ anni. Ergo vt ex dictis patet : præceſſit Oenotrium Gręcũ Italus annis ſex & octoginta. Nõ igitur Oenotrii Arcades ante Italũ coluerunt Italiam: qui iuniores Italo inueniunt̃:ſed illi Oenotrii ante Italũ:quos ſignificat Virgilius dicẽs in primo æneidos. Eſt locꝰ (Heſperiã Graii cognomine dicũt) Terra antiqua:potẽs armis:atqꝫ vbere glebę Oenotrii coluere viri:nunc fama minores Italiam dixiſſe ducis de nomine gẽtẽ. Sane ſciendũ eſt tres fuiſſe Oenotrios. Poſtremus fuit poſt Italum iſte Græcus Arcas q vt omnes Geographi cum Myrſilo conſentiũt:tenuit portiunculam Apuliæ circa mare & ibi erant q dicebantur ante eum Auſones:vt etiam Dionyſius conſentit in primo li. Et dicit̃ Oenotria Græca. Et de hac non credo ꝙ intelligat Virgiliꝰ qa ſub aduẽtũ Aneę non ſibi promiſſa eſt illa pars quæ erat antiquitꝰ potẽs imperio & armis. Fuit alius Oenotrius rex Sabinorũ:a quo tractus Sabinꝰ dictꝰ eſt ꝓprie Oenotria ante Italum: vt Varro ſcribit:& Seruius repetit ſuper. vii. æneidos. Nec de hac poteſt intelligi Virgilius: tũ qa ad eam habendam:vel eorũ auxiliũ:nõ mittebat̃ Aeneas:tum præcipue quia non erat antiquitus potẽs armis & imperio cũ a Iano & deinceps imperiũ Italiæ atqꝫ arma eſſent penes Thuſcos:vt in. v. ab vrbe condita inſinuat Liuius: & Fabius Pictor exprimit in de origine vrbis Romæ. Tertia Oenotria fuit vbi regnauit Heſperꝰ frater Atlãtis Itali: vt Virgilius inſinuat. Regnauit aũt in vrbe regia Vetulonia & Latio: vt author Fabius Pictor: Et de hac intelligit Virgilius:qa Aeneas ad Latium habitandum mittebatur:& ad Etruſcorum auxilia contra Turnum:vt idẽ Virgilius in. vii. viii. &. x. ęneidos exprimit:vbi & terrã antiquã:armis & imperio potẽtiſſimã aſſerit. Quis aũt fuerit iſte Oenotriꝰ antiqſſimus ante oẽs colens Etruriã & Latiũ:reſpõdet Cato de originibus ꝙ fuit Ianus. Et ſi opponat̃:qa in Etruria Iani tpe vſqꝫ ad Mezentiũ nõ fuit vinũ:qppe quia Mezẽtius Etrurię Larthes auxiliũ Rutulis contra latinos tulit vini mercede:qđ tũ in agro latino fuiſſet vt author eſt. M. Varro:& Plinius refert in. xiiii. lib. naturalis hiſtorię ca. xv. Igitur cũ Oenotria dicat̃ vinifera:& Oenotriꝰ vinifer:& tẽpore Iani nõ erat vinum in Etruria & Latio: negat hoc Cato:dicẽs Ianũ dictũ œnotriũ:quia primꝰ inuenit vinũ & far. Et tamẽ vſqꝫ ad

Oenotrius. Oenotria.

Mezentium non fuit vini vſus ad pocule̅tiam & vſum menſæ:ſed ad ſacra libamina. Vn-
de Fabius Pictor ait:principio Ianum inueniſſe vinum & far ad religione̅ & ſacrificia ma
gis q̃ vſum:& ob id ipſi farrata & vinum in omni ſacrificio prælibari. Addit autem Bero
Ianus. ſus ꝙ ipe dictus eſt a Scythis lingua eorum Ianus:quia primus in Armenia inuenit vinũ
Aramea em̃ & Hæbrea lingua/Iain.vinum dicitur:a quo Ianus vinifer deriuatur. Ergo
Aramee Ianus dicitur:& Græce Oenotrius:& latine vinifer:tam p interpretationem no
minis q̃ munere inuenti vini:ſiue ad vſum communem/ ſiue ad ſacrificia. Hactenus de
Oenotrio:nũc de prima Græcorum colonia. Myrſilus dicit Oenotrii Arcadis claſſem pri
mam fuiſſe. Beroſus vero: & Cato: & Sempronius dicunt primam fuiſſe Lygurum ex
Attica: multis ætatibus & ſæculis ante res Troianas. Dionyſius vero in primo libro per
inuectiuam dicit Catonem & Sempronium & alios ſimillima fabulis texere:quia non de-
finiunt hiſtoriam. Sed dicimus ad hanc obiectionem Dionyſii: ꝙ de antiquitatibus ma-
gis creditur antiquiorib⁹ eo:Catoni: Sempronio: & Beroſo veraciſſimo:q̃ ipſi iuniori:&
ſæpe in hiſtoria mendaci Græco:& vt ait Plinius in tertio naturalis hiſtoriæ:pudet ra-
tionem Italiæ mutuari a Græcis:vbi a latina diſſentiunt hiſtoria. Nec opus erat Cato-
ni & Sempronio & aliis/definire Lygurum hiſtoriam:quia abſolutas Italiæ origines ſcri-
bunt. Sequitur Myrſilus:quem & Dionyſius ſequitur. Venit inquit Oenotrius Arcas:
vbi erant qui tunc dicebantur Auſones. Ergo nomen Auſoniæ fuit ante Dardaniam con
Auſones. ditam. Quod equidem concedit veraciſſimus Beroſus. Non ergo dicti ſunt Auſones ab
Piſi. Auſone Vlyſſis filio poſt Troianum excidium. Piſi teſte Plinio: in ſexto naturalis hiſto-
rię:a Piſa oppido Arcadiæ/præterfluente Alpheo amne dicti:qui vt ait in tertio libro/cõ
diderunt Piſas in Etruria:dicente Virgilio in decimo æneidos. Hos parere iubent Al-
phęæ ab origine Piſæ Vrbs Etruſca ſolo. Strabo in.v.dicit:ꝙ eam cõdiderunt ſocii Neſto
Pilia. ris qui dicti ſunt Pilii. Sed præbuit ei errorem vrbs Piſis vicina:ab his Piliis condita/& di
Ca. cta Pilia:& ab Etruſcis Capilia. Ca enim deriuationem Etruſce ſignificat: vt Capenianũ
Caferonianum:Capenas:Capilia:id eſt orti a Peniis:Feroniis: & Piliis. Proferimus nunc
Oropitum. corrupte Cãpenianũ:& Campiliã addito.m. ſicut corrupte ꝓferimus Campitoliũ ꝓ Ca-
pitolio. Oropitum vero eſt vrbs Achaiæ:vt patet in Ptolemæo. Per ſyncopam nunc ꝓfe-
Achæi. rimus Orpitum:& mutata.p.in.b.Orbitum:vt protulit Deſyderius rex in decreto exci-
ſo in Alabaſtro. Eſt aũt Orpitũ in Thuſcia vrbs ꝓpinqua Volturnæ atq; Volſinę. Achęi
ab antiquo rege Achaię dicti. Hi teſte Iuſtino Peruſinã portionem cõdiderunt/duce Vi-
bio:vt inſcriptio quędam lapidis Peruſiæ indicat. Nam primã eius parte̅ cõdiderũt Peru
ſini:id eſt Griphonii Armeni:vt author eſt Beroſus:alteram vero Turrhenus Męon:vti
ſcribit Appianus de bellis ciuilibus. Vnde eſt Peruſia tripolis. Enianos vocat Plutarchus
Eniani. Enetanos:& Xenophon Enaphos. Eniani fuerunt Pelaſgi ſic dicti ab amne & Eniphea re-
gione Theſſaliæ:vbi fuit pręlium inter Pompeium & Cęſarem:dicente ipſo Pompeio apđ
Lucanum lib.vii. Sanguine Romano qua turbidus ibit Enipheus. Et item. Et iuxta fluui
os & ſtagna vndantis Eniphei. Hi Eniani condiderunt in Thuſcia ferme.xii. miliario di-
ſtãte̅ a Roma:a ſe dictam vrbem Enianam:quã epitheto Etruſco vocauerunt Larthenia-
num:id eſt principem & metropolim Enianum. Poſtmodum vt in aliis cõmentariis vide
Veii. bitur:Etruſci Veii eiectis Pelaſgis:adiecerunt cognomen Veiens. Pelii fuerunt incolæ
montis Theſſaliæ:qui Pelion dicitur:vbi Chiron habitauit:& celebratum fuit cõuiuium
Pelii. um Thetidis & Pelei: a quo mons Pelion & Pelii incolæ. Hi Pelaſgi Enomii ſunt: &
incoluerunt in Thuſcia montem iuxta Orpitum:quem adhuc Peliam dicimus: ſed eius
amne̅ peliam/corrupte paliam pronuntiamus. De aliis ge̅tibus:quas Myrſilus nominat
& extra Thuſciam ſunt: legat commentaria qui vult noſtra ſuper Sempronium:fragme̅-

ta Catonis:& Beroſum.Nunc ad originem Turrenorum veniendũ eſt:de quibus eſt principale inſtitutũ Myrſili:q duo facit.Primo recitat opinionẽ aliorũ de Turrenis.Secũdo maximis ac validiſſimis argumentis reprobat eam.Primo igitur ſic refert dicens.

Turrenis originem quidam ſuſpicantur fuiſſe a Lydis.Exiſtimant enim Atu regi Mȩoniȩ prognato Herculis & virginis Omphales filiæ iardanæ reginæ Mȩonum:fuiſſe geminos Lydum & Turrhenum.Cum regnũ neqꝫ duos caperet:& neqꝫ terrȩ ſterilitas ingentem multitudinem pateret:ſorte Ato iacta:Lydum ſucceſſorẽ deſignauit: Turrhenum vero cum maiore parte populi ad quærendas nouas ſedes foras abire iuſſit.Is in ſeptentrionalẽ Tyberis partẽ veniens:eiuſqꝫ totam medietatem a fontibus vſqꝫ ad locum vbi erat priſcis Vmbris habitatio tenuit:& cum eis conſedit & cohabitauit:& vrbes dictas hactenus Mæonias & Turrhenas ædificauit.

Strabo in.v. fere eadem dicit: excepto quia non nominat ad quã portionem Tyberis Thurrenus conſederit. Dionyſius item Halicarnaſſeus in primo libro refert hanc opinionẽ fuiſſe Herodoti & aliorũ:qui vt inſinuãt Dionyſius & Myrſilus ſic argumentabantur. Vbi hactenus & ætate noſtra ſunt vrbes Mæoniæ & Turrheniæ appellatæ ibi conſedit Turrhenns Mȩon.Sed hactenus perſeuerant vrbes dictȩ Mæoniæ atqꝫ Turrheniȩ inchoãdo a fontibus Tyberis:vſqꝫ ad finem huius medietatis vbi erat Priſca Vmbrorꝫ habitatio.Quare abſqꝫ dubio illo venit atqꝫ ibi cũ Mæonibus conſedit Turrhenus.Hoc loci notãdũ eſt: ꝙ prima medietas ſeptẽtrionalis Tyberis de qua Herodotus cum aliis probat: eſt a fontibus Tyberis vſqꝫ Hortem oppidum Tyberinum: vbi ſecunda pars Tyberis ad meridiẽ & Oſtiã labiẽ.In prima medietate inueniunẽ.xii.oppida a Turrheno & Mæonibus dicta:vt oſtẽdimꝰ in Anniis quȩſtionibus quȩſtione octaua.Et in hoc vt patet fundãt ſe:q volũt turrenos habere originẽ a Lydis.Qđ vero inſinuãt Myrſilus & Dionyſius dicentes ꝙ in fine huius fuit Priſca Vmbrorũ habitatio:videẽ contrariari Plinio:q in.iii. naturalis hiſtoriȩ ca.vi.non ad Tyberinã regionẽ: ſed ad maritimã videẽ ponere priſcã habitationem Vmbrorũ dicẽs Vmbro fluuius nauigiorꝫ capax.Et ab eo tractꝰ Vmbriȩ portuſqꝫ Thelamon.Reſpondendũ eſt ꝙ nullũ eſt nomẽ in Plinio qđ ſonet originẽ Vmbrorꝫ: ſed fluuium & ſeq̄ntẽ tractũ.Perquirendũ eſt igiẽ in regione Tyberina: in agro Volturreno:vbi finitur hȩc prima Tyberis medietas ſcđm ꝙ arguit Herodotus & eius ſocietas.Inuenimus autẽ in Itinerario Antonini Cæſaris:iter a Roma Tyberinum: in Gallias hoc modo. Tyberinũ iter eſt Gallera:Larthenianũ ſiue Veiens:Roſulũ:Sutriũ:Ocilianũ:Cyminia iuga:Volturrena: cuius p̃claris geſtis inuidit Liuius:Saleũbrona:Larthis:& reliqua:vt in cõmentariis eiꝰ dicemus.Sale aũt Aramea lingua eſt:origo & exitus alicuius:vt Rabi Samuel interpretatur. Similiter diuus Hieronymus:Sale dicit ſignificare egreſſum:libro de interpretationibus nominũ.Quare Saleumbrona eſt locus ab Herodoto & aliis dictus vbi fuit priſca Vmbris habitatio:vbi orti: & a qua egreſſi diffuſi ſunt per eiꝰ tractũ in Tuſcia vſqꝫ ad mare & trãs tyberim ad mõtes Vmbriȩ.Sequiẽ aũt Antoninꝰ:Poſt Saleũbrona & Larthes: Volſinũ.Quare qm̃ ordinate p iter pcedit:vtiqꝫ Saleũbrona eſt añ fluuiũ Larthis & Volſiniẽſes: & eſt vt paulo poſt dicet Myrſilus ager Volturrenæ tetrapolis vbi geniti fuerunt Vmbri. Cui validiſſimo argumento eſt:qa limes huius agri in amne Larthis quẽ vulgus Martis profert: adhuc ætas noſtra vocat Caſum Saleumbrone.Nũc totus ager Viterbẽſis dicitur.Et a Vetralla in

Turrhenia vbi.

Sale.

cipiũt ruſtici vocare planitiem Sale:& ad amnem Larthem Saleumbrone:vt in Anniis quæſtionibus probauimus.Itaq; Myrſilus recitata opinione atq; ratione eorũ qui aiunt Turrhenum & Lydos veniſſe ad Tyberinã regionem & Voluturnã:quę fuit priſcis Vmbris habitatio & ortus:vnde primũ nati ſunt:ac propterea a Saleũbrone dictã: nũc redit ad cõfutandã eorũ opinionẽ.Et facit duo.Primo illos reprobat.Secundo circa finẽ libri:rationi eorũ factæ reſpondet.Prima aũt pars ſubdiuidit̃ in duas partes. In prima declarat quibus hiſtoricis ſit magis credendũ ſi diſſentiũt.Secundo probat propoſitum.De primo ſic dicit.

Ca.III.

Sed hi aperta mẽdacia fingũt. Nã de gẽtis antiquitate & origine magis creditur ipſi gẽti atq; vicinis q̃ remotis & externis. Magis igitur credit̃ ipſis Lydis & Turrenis atq; his vicinis Romanis & q cõſentiunt in eorũ patria hiſtoria & origine q̃ quibuſuis aliis q̃uis alias eruditiſſimis.

Canones veritatis indagandæ.

Canones pro habẽda veritate hiſtorię hi tradunt̃.Primꝰ eſt Plinii in principio ſecũdi naturalis hiſtoriæ dicẽtis.Neminem vnũ ſequor:ſed quẽcũq; veriorẽ perſpexero.Stultum eſt em̃ ppterea quia quis quędã vera ſcribit:etiam in erratis eũ ſequi.Legamus ergo ex omnibus roſas:ſpinas vitemus. Secũdus canõ eſt: quem Myrſilus hoc loco exponit. Tertius eſt quaſi huic ſimilis.Tempora & annales Monarchiarũ in tẽporibꝰ: abſq; repugnãtia pręualent omnibus:quia magis certi.Et hic canon ponit̃ in fine Philonis: & in principio Metaſthenis.Quarta regula.Si duo ſint pares patria: & antiquitate: afferẽti probatiora creditur.Quinta regula eſt beati Hieronymi.Quod abſq; certo authore vel ratione dicitur:eadem facilitate contemnitur qua profertur.Poſita ergo ſecunda regula Myrſilus incipit cõtra Herodotum & eius ſimiles arguere ex Lyda patria hiſtoria: quid de Turrheno ſcribat: dicens.

Ca.IIII.

Cæterũ quęcunq; hi patrii hiſtorici dicũt: aduerſant̃ ſupradictę traditioni de Turrheno Mæone. Etem̃ Xanthus Lydꝰ in patria hiſtoria:nullũ turrhenũ Aty fuiſſe ſcribit:ſed gemios Lydũ & Torebũ:a quibꝰ Lydos & Torebos in Aſia pp̃los eſſe tradit:in nullo penitꝰ differẽtes:niſi quadã ꝓlatione:& quidẽ parua:vt Dores & Attici.Quis ergo ex Lydis hiſtoricis Turrhenũ filiũ Atꝰ & fratrẽ Lydi miſit in primã medietatẽ Tyberis:vbi antiquiſſimis Vmbris fuit priſca habitatio?

Hoc idem argumẽtũ facit Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro vſus eiuſdem Xanthi authoritate:hoc modo.Nullꝰ fuit Turrhenus filius Atus:vt Xanthus ſignificat.Igit̃ nullus eiuſce venit in Tyberim. Et reſpondet̃ q; Xanthus deprompſit nomen proprium Torebus:& non cognomen Turrenus:qđ aſſumpſit teſte Beroſo a Turrena vrbe qua fuit donatus.Stãt em̃ ſimul:vt nullus Turrenus nomĩe fuerit filius Atus:& aliquis Turrenus cognomine fuerit filiꝰ Atus:qui traduxerit in Turrenam Colonias:non tamen principium generis fuerit Thuſci:ſed commixtus atq; iunctus eis a ſanguine auito:vt Sillius in.viii. libro ſcribit. Verum adiicit argumentum a tempore validiſſimum dicens.

Ca.V.

Quinetiã ſi qđ tradit de bello Pelaſgico Xãthus: aſſerit pelaſgos antiquiores Atu: aggreſſos bello Thuſciam:quę quondam Vmbria dicta eſt oc

Inchoandum eſt ab argumento validiſſimo temporis:poſtea ſingula ſunt exponenda. Xanthus

cupaſſe Crotonem:inde Tyberinam regionē inuadentes etiā ipam turrenā cepiſſe:& cū turrenis cohabitaſſe:& ab eis plurimā militarem peritiam didiciſſe pręcipue nauticam:qua tūc toti orbi erāt admirabiles: de quib9 fabulātur græci:ꝙ in delphinos verſi ſunt:qui nauib9 alludūt:& his ſocii fiūt. Re em̄ vera tunc Delphini ob Pyraticam ſimul & dn̄ium maris dicebātur. Erant enim claſſe potentes:& vndiq; colonias tranſportabant. Argumento ſunt q turreni dicunť:in inſulis atticis & faucibus Thraciæ. Nanq; turrena ſimul lingua & cum quib9 habitant loquuntur:& eoſdē deos vt Turreni colūt:& eiſdē literis vtunť. Quare nō poſſunt dici ab aliquo atus filio: qui an̄ Atū Pelaſgūq; regē inueniunť dicti turreni:Et multarū coloniarum authores eodē nomine atq; ritu: ante Atum pręſcriptarū. Hæc a Lydis didicimus. inquit dicit Atum fuiſſe poſt Pelaſgos:qui ceperunt Turrenos tunc dictos. Ergo tuſci nō ſunt dicti a Tureno filio Atus:q nō extabat. Rurſ9 longe ante Pelaſgos iā Turrenū nomen erat in Inſulis Atticis:& faucibus Thraciæ:quos in Colonias trāſportauerūt turrheni:quos græci fabulanť cōuerſos ī Delphinos. Quare multis ætatib9 fuerūt turreni ante Atum:qui etiā ipos Pelaſgos antiquiores Atu pręceſſerunt. His etiam argumentis vtiť Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro. Examinā da igiť ſunt ſingula. Primū ꝙ dicit Pelaſgos aggreſſos fuiſſe turrenos āte Atum:videť falſum:qa turrhenus filius Atus venit in Thuſciam:quādo Dardanus ex Samothracia profectus ad Atū Mæoniæ regē: fuit donatus regione Phrygia: vbi cōdidit Dardaniā: & turrhenus veniens in Thuſciā donatus eſt ciuitate Vetulonia vt Beroſus in.v.antiquitatū memorat. Cæterū Archas fili9 Iouis ſubegit hoc tpe circa Dardanię cōditionē Pelaſgos:q nondū venerāt in Thuſciam vt notat Euſebius de temporibus cōditionis Dardanię. Quare Pelaſgi eiecti non fuerunt an̄ Atum & Turrhenū ſed eodē tpe. Ad hoc reſpōdetur: negando ꝙ Archas eiecerit priſcos Pelaſgos de quibus loqtur Myrſilus. Sed quos ſubegit Archas remāſerunt ſubiecti nō eiecti. Qui aūt ꝑpulerunt eos fuit exercitus eorū quibus dux fuit Deucalion:vt ſecutor Myrſili Dionyſius dicit in primo libro. Exorſus eſt autē regnare Deucalion circa Parnaſum anno.xxi. Cecropis & Iaſii filii Coriti Thuſci:vt notat Euſebius de temporibus. Eodē em̄ anno cœperūt regnare Cecrops Athenis:& Iaſius Vetuloniæ:vt author eſt Beroſus in quinto antiquitatū. Verū hęc reſpōſio nō ſatiſfacit:quia ſi in Euſebio de tēporibus & Beroſo numeremus a.xxi. anno Iaſii & Cecropis vſq; ad Dardaniā conditam:nō ſunt plures anni q̄ quinquaginta:& ideo Atus pater Thurreni erat:cū Deucalion Pelaſgos a Theſſalia ꝑpulit. Et Thurrenus erat in conditione Dardaniæ:qn̄ primū Pelaſgi venerunt ad Spiretū Padi oſtiū:vt Dionyſius in primo libro ē author:& nos in Etruſca hiſtoria collegimus.

Pelaſgi an ante Atum turrenos ceperint.

Archas.

Quāobrē alia eſt argumētatio Myrſili & Dionyſii:ſi bn̄ ad dicta eorū reſpicim9. Eſt em̄ iſta argumētatio. Qui dicti ſunt noīe Turrheni:& cognoīe Delphini dn̄i maris: ſcribunť fuiſſe ante Atū:& Pelaſgū regē. Quare Turrhenū nomē erat ante Turrhenū filiū Atus:& ita non dicti ſunt Turrheni a Turrheno Męone. Notādū igiť de antiquitate fabulæ Turrhenorum Delphinorum:deinde de ipſa fabula. Fuit igitur geſta res Delphinorum vt notat Myrſilus ante Pelaſgum regem a quo Pelaſgi. Fuit autem Pelaſgus ætatibus ſex: anteq̄ Deucalion illos pelleret ab Aemonia regione Theſſalię. vt Dionyſi9 notat ī primo libro. Numeremus igitur ſex ætates a.xxi. anno Iaſii & Cecropis:quo cœpit regnare Deucalion retrocedendo per

Delphinoꝝ res.

Deucalion annos Aſſyriorũ tã in Euſebio q̃ Beroſo. Regnauit itaq; Deucalion anno. xxiiii. Sparethi re
gis Aſſyriorũ: vt notat Euſebius: a quo anno ad ſextũdecimũ Altadis regis Aſſyriorũ retro
ſupputant annos centũ quinquaginta: tã Euſebius q̃ Beroſus. Hi aũt anni ſex ætates effici-
Aetas. unt: qm̃ ætas vigintiquinq; annorũ ſpatiũ eſt apud Grçcos: vti Xenophon docet in æquiuo
cis. Quare ante Altadam: qui teſte Euſebio atq; Beroſo decimus imperauit poſt Ninum: res
Turrenorũ Delphinorꝝ geſta eſt: & potẽtes claſſe maritima Turreni: Colonias in inſulas Cy
cladas nauigio prouehebãt. Inuenio aũt in Beroſo: ꝙ duobus annis ante Altadam Hercules
Aegyptius potitus eſt Italia interfectis Leſtrigonibꝰ. Quare ſub Leſtrigone res Delphinorũ
Leſtrigon geſta eſt. Prçbet argumentũ validũ: ꝙ ea ætate Leſtrigon regebat regiã Vetuloniã: & frater
Phorcus eius Phorcus deferebat per mare colonias vt Beroſus docet. Et ob id Phorcum deum maris
loquacitas græca fecit: vt Varro dicit & Seruius ſuper. v. æneidos refert: & nos in cõmenta
Dagutus riis Beroſi ſcripſimus. Fuit huic cognomen portitor latine: & Porthmeus græce: & Dagu
tus Aramee: id eſt piſcis porcus. Nam piſcem Dagon: vtum vero porcum Aramei dicunt:
vt periti Hebræi Talmudiſtæ exponunt. Hinc Dagutus eſt piſcis porcus id eſt Delphin.
Nam ob peritiam nauticam & aſſiduam nauigationem ſimilitudinarie Delphin dictus.
Quamobrem noluit in Italia cum fratre regnare: ſed Corſicam & Sardiniam ſibi ſedem ma
ris eligens: toti imperauit cum Pyratis Turrhenis mari. Tandem cum Atlante bello naua-
li congreſſus: teſte Varrone ac Seruio: mari occubuit: & deus marinus habitus: nedum Del
Porthmeus phin. Dixerunt autem græci eum Porthmea: id eſt nauigio vectatorem de loco ad locum.
Vnde fingitur portitor eſſe animarum in fluminibus inferis: quia infero mari reſidebat: &
ad gentium littora Turrenas colonias deportabat. Et ideo fabuloſe nauclerus inferi fingi-
Alii nouitiꝰ tur vti eſt illud Iuuenalis in. iii. Satyra cũ ait. Iã ſedet in ripa tetrũq; nouiſſimus horret por-
thmea. Et in. iiii. Georgicorum Virgilius: Nec inquit portitor Orci: ampliꝰ obiectam patiẽ
tranſire paludẽm. Itaq; vt Xanthus tradit: ante Dardaniam conditam & Atum & Pelaſgũ
regem: id eſt ducentis annis ante aduentum Mæonis Turrheni in Thuſciam: res Delphino
rum Phorci: qui dicebantur turrheni: geſta fuit. Ergo non a Turrheno filio Atus: tunc di-
cebantur turrheni: quia non extabat. Et hoc argumentum quod authore Xantho faciunt
Delphinorꝝ Myrſilus & Dionyſius: eſt a tempore ĩexpugnabili. Fabula vero Delphinorum turrhenorũ
res. fingitur a Grçcis: & ab Igino & aliis latinis: & prçcipue Ouidio referẽ in. iii. Metamorpho-
ſeos: qui dicit ĩ ea claſſe fuiſſe Delphinorum turrhenorum viginti: inter quos ex regia vrbe
Tuſca fuit Lybacas: ex Mæoniano Tyberino agro Aceſtes. Sed Mæonia per anticipationem
dixit Ouidius more poetico: quia eo tempore tota Volturna regio erat dicta. Et ex Tur-
rhena regia id eſt Volturna: Lybus: Ofeltes: Medon: Etalion: Proteus: Epipeus: Alcymedõ
& Melanthus. Hi puellum Bacchum ſiue Dionyſium Aegyptium ſecũ ferebant. Diciẽ pu-
er: quia Oſiris paulo ante in Aegypto interemptus & deꝰ habitus fuit Apis: Iuppiter iuſtꝰ:
Dionyſius & eiuſmodi: vt copioſe tradit Diodorus in primo libro. Vnde quia deum nouel
lum ferebant: dicitur in fabula puer. Et cum expoſuiſſent Aceſtem ſacerdotem cum ſimula-
cro: & coloniis in naxo inſula: mox in Delphinos conuerſi: id eſt ad modum Delphinorũ in
mare nauigiis ductis nauigantes: alias colonias deduxerũt in inſulas Atticæ oppoſitas. Vn
de inſulæ turrhenæ dicuntur; vt author eſt Poſſidonius. Inde ad Boſphorum Thraciæ alias
turrenas colonias dimiſerunt: cũ religione tuſca: quos incolæ bilingues appellant: vt hoc lo
co Myrſilus ſignificat: & Dionyſius in primo libro exprimit. Ex quo patet Græcos percepiſ
ſe nedum Aegyptias: ſed etiam Thuſcas religiones. Qꝫ vero durauerit hic ritus vſq; ad Pẽ
theum regem: patet ex fabula: quæ fert Pentheum punitum: quia relegauit Aceſtẽ: id ẽ Ace
ſtis ritus Tuſcos in ſacris Dionyſii. Qđ vero de more ſuo falſum Græci adiiciunt in fabula

eſt:quia ad ſuũ Dionyſiũ Bacchũq́ referunt:qui tamẽ floruit poſt Pelaſgũ regem non mĩ⁹ trecentis annis:vt patet in temporibus Euſebii.Quinetiam vſq́ ad tempora Orphei durauerunt Orgia Bacchi Tuſcanienſia. Nam Orpheus mendacio vſus in gratiam Thebanorũ finxit eſſe Orgia Dionyſii Græci:quę erãt Aegyptii:vt Diodorus refert in primo libro.Refert quoq́ Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro quoſdã opinatos Turrenos eoſdem fuiſſe & Pelaſgos ob nimiã vetuſtatẽ.Sed eos refellit probans longe ante fuiſſe Turrenos cũ quibus Pelaſgi poſtea eiecti in Tuſcia cohabitauerũt:teſte Myrſilo.Sed cõtra Myrſilum & Dionyſium videt eſſe Plinius in.III.naturalis hiſtoriæ ca.VI.dicens.Etruria ſæpe mutauit nomen.Vmbros inde exegere antiquitus Pelaſgi:hos Lydi:a quorũ rege Turrheni: mox a ſacrifico ritu lingua Græca Thuſci cognominati fuerunt.Si Etruria dicta eſt vmbria: & Saleumbrona:quia priſcis Vmbris fuit priſca natiuitas & habitatio:vt ſupra eſt expoſitum:& ſi teſte Myrſilo Pelaſgi cũ Turrenis habitauerũt:quõ illos exegerunt? Reſpõdendum eſt: q́ exegerũt debet exponi pro ſubegerũt.Nã vt narrat in prĩo lib.Dionyſius. Siculi in Thuſcia cohabitabãt Etruſcis:qa Phalaris & Pheſcenniũ prius a Siculis q̃ a Pelaſgis inhabitatę fuerunt:& ipi Siculi erãt Itali:quia cũ Italo venerũt:& Mæones Italis iũcti erãt a ſanguine auorũ:ſimul & ſacrata Luco ingenti Turrena ſedes priſci Coriti: vt Sillius ſcribit:& nos expoſuimus in Annia quæſtione.IIII.Porro capta Crothona & Turrena regia:exegerunt Pelaſgi Siculos:vt patet in Dionyſio.Et ob id a parte totum dixit Plinius: exegerunt Vmbros:id ẽ conſanguineos Thuſcorũ Siculos.Vmbros tamẽ Turrenos veteres coegerũt vt cũ eis participato viuerent imperio:& Lucũ ingentẽ pro fœdere ſacrarent:dicẽte Virgilio i.VIII.ęneidos:de hoc Luco. Syluano fama eſt veteres ſacraſſe Pelaſgos:Lucũq́ diemq́. Sed paulo poſt Turreni eoſdẽ ꝑpulerũt:vt idẽ Dionyſius narrat. Sed iterũ dices:quomodo ab Etruria ꝑpulerunt Vmbros:cũ Vmbri ſint extra Etruriã?Reſpõdetur ex ſuperioribus: q́ eſt duplex Vmbria.Prima eſt paterna & antiqua:quã Antoninus in itinerario:& ætas noſtra vocat Saleumbrona:& eſt ager Volturrenus:vt in fine dicit Myrſilus. Vnde limitẽ eius adhuc dicimus vulgo:caduta di Sale vmbrone.Et hi ſunt cum quibus conſedit Turrhenus Mæon:vt ait Herodotus:quia eorum ciuilitate turrena donatus eſt:vt Beroſus exprimit:& Sillius in VIII.ſignificat dicens. Mæoniæq́ decus quondam Vetulonia gentis.Et ab hac Etruria mutato nomine dicta eſt Vmbria ſcilicet Priſca:vt Plinius:& Myrſilus inſinuant:& tam Xanthus q̃ Myrſilus & Dionyſius Halicarnaſſeus Vmbriam vocant de bello Pelaſgico:quia ante Pelaſgos Vmbria dicta erat.Turreni aũt progenitores Vmbrorum vocati ſunt Galli veteres a latinis:dicente Solino in Collectaneis.Veterum inquit Gallorũ prolem Vmbros eſſe.M.Antonius aſſeuerat.Galli autem veteri Etruſco & Arameo ſimul & Hebręo vocabulo:a Gallim id eſt inundatione dicti ſunt.Et ideo veterum inũdatorum proles prima in Saleumbrona ſunt Vmbri iuniores:qui poſtea multiplicati per Thuſciã & in montibus Apeninis diffuſi fuerunt:& paterno epitheto:non propria fortuna Vmbri dicti ſunt. Ergo hoc pacto intellexit Iſidorus libro.XIIII.etymologiarũ dicens:Thuſcia eſt pars Italiæ: Vmbria eſt pars Thuſciæ:ſcilicet priſca Saleumbrona.Et de iuniore Vmbria ſubdens. Eſt inqt etiã Vmbria in Apeninis iugis ad meridiem verſa.Exponit igitur Myrſilus & eũ ſecutus Dionyſius Halicarnaſſeus:q́ Xanthus Lydus in patria hiſtoria:nullum filium nomine Turrhenum fuiſſe Atui memorat:& q́ in narratione Pelaſgici belli nõ ſolum ante Atum:verũ etiã ante primum Pelaſgorum regem fuiſſe Turrenos nomine dominos maris tradit:& ob id in Lyda hiſtoria: potius contra Herodotum & illi conſentientes de Turrenis haberi:q̃ pro eis Nunc quid a Turrenorum hiſtoria tradatur:ita ſubiungit dicens.

Saleũbrona

Vmbria duplex.

Ca.VI.

Ferme cūcta Dionyſius in primo libro ab loco iſto Myrſili excerpſit: vt patet percurrenti primum librum Dionyſii. Et ſunt hæc argumēta. Primum

Indigenæ. quidem quia indigenę ſunt omniū antiquiſſimi. Porro hiſtorici eorꝫ dicunt ſe ſolos indigenas Italiæ. Quare vetuſtiſſimi: & ante Thurrenum aduenam Item hiſtorici eorum & ſeipſos a Razenua dei ſui Iani filio cognomināt. Nō ergo Turreni cognominantur a Mæonibus. Hæc eadem duo argumenta antiquitatis Thuſcorum: tum quia non aliunde conuenę vel aduenę: ſed ſoli indigenæ in Italia: tum quia a vetuſtiſſimi Iani filio Razenue cognominant: etiam Dionyſius in primo libro facit.

Iani proles. Sane ſecundū Beroſum: Iano fuerunt plures liberi: inter quos iuniores: marem Cranum: & fœmellam Cranā vocauit. Cranam fecit Helernam in Latio. & eius meminit Ouidius in. vi. Faſtorum. Etruſci illam a patre vocauerunt Ianam: cui ſacra erat Hęrba quā adhuc dicimꝰ capillos Ianæ. Porro huius fratrem Cranū: cognominauit Ianū Razenuū a Raz: id eſt ſacer: & Inuus id eſt incubus & propagator. Hinc

Razenua Razenua ſacer propagator dicit̄: & pęrat coniugiis. Eſt igitur deus cōiugiorū Etruſcorum: a quo Vetuloniæ adhuc perſeuerāt: amnis Razenus: regio Razenenſis: & cripta Razenua: vt expoſuimus in. xxvii. quæſtione Annia: & in commentariis Beroſianis. Tertium argumentum a nominibus vrbis regię quā proferunt Eturſiam: & partes eius Volturſenam & reliqua. Cuius em̄ nominis origo eſt a Turſibus: vtiq̄ nō a Thurreno. Cæterꝫ Volturrenam & Etruriā: illi vocāt a Turſibꝰ Eturſiā & Turſenā & Volturſenam: id eſt antiquā Turſenam. Non igit̄ a Turrheno Mæone: ſed a Turſibus Turreni Volturreni & Eturri ſiue Etruſci dicti ſunt. Hoc argumētū in primo lib. etiā Dionyſiꝰ Halicarnaſſeus facit: & nos totum expoſuimus in quæſtionibus Anniis. vi. ix. x. xvi. Nec te moueat ꝙ hic Græcus Myrſilus ſcribat Bolturſenam & Betuloniam: quia Gręci vtuntur ſæpe. B. pro. u. latino. Calum

Calumbū. bum: vt in Annia quæſtione. xxviii. expoſuimus: viride interpretatur. Et quia vetuſtiſſi-

Nunc quid de ſe Turreni dicant eſt inferendum. Primum rident ſe ab aliquo aduena denominatos: q ſe ſolos indigenas in Italia exiſtimāt: atq̃ a vetuſtiſſimi dei ſui quem Ianū Vadimona vocant filio Razenua nomināt. Tetrapolim quoq̃ ſuam Eturſiā eiuſq̃ partem Bolturſenā: Betuloniā: Tuſſā: & Harbanum cognomine Calumbum a Luco nūcupant. eamq̃ adeo ſuo aureo ſæculo mox poſt inundationem terrarum nedum ante Atum conditam aſſerunt. Nam & ab inuntione ipā ſuū agrū ſua patria lingua vocant Saleumbrone: vbi primum geniti Vmbri. Producūt quoq̃ ſuæ vetuſtatis veſtigiā multa: vt deos: ritus: mores: literas: leges. Quæ profecto omnia congruunt his q̄ probatiores græci hiſtorici tradunt. Scribunt enim ſolos turrenos in Italia vetuſtiſſimos eſſe: q neq̃ ab aliis pendent origine: neq̃ vt cæteri conuenę & aduenæ: ſed propria regione ſe oriundos: quandoquidē vetuſſimi differunt deis & moribꝰ nedū ab aliis Italiæ populis: ſed etiam a vicinis Crotonienſibꝰ & Peruſinis a fronte: & a proximis Phaliſcis a tergo: quos inter medii iacent. Nā cunctis Tuſcis dii deæq̃ ſunt Iuppiter & Iuno: ſoli Turreni colunt Ianū & Veſtā: quos lingua ſua vocāt Ianib Vadimona: & Labith Horchiam.

mos Turrenos aſſeruit: ꝓbat per id: ꝙ antiquiſſimi Italię populi exiſtimantur. Vmbri iunio res: vt etiam Plinius ſcribit in libro.iii.naturalis hiſtorię.cap.xv. Ergo his antiqores fuerũt Turreni vñ ꝓgenitores eorũ veteres Galli Ianigenę Sale Vmbroni: vt expoſuimus. Et hi fuerunt aureo ſęculo & fundauerũt regiã Volturrenã id eſt antiquã Turrenã: vt etiã Cato in originib⁹ di cit. Ergo ante Ninũ & aureo ſęculo poſt inundationẽ: Turrena a Turſibus: & non a nouitio aduena Turrheno Mæone dicta fuit: Arguméta quoq; Turreni ſuæ antiqtatis ꝓferũt qnq; ſ. Deos in primis: quia oẽs alii Thuſci habent & colũt Iouem & Iunonem. Nam Turreni ha bent a fronte vicinos Crotonienſes & ꝓximiores Peruſinos: & tñ Peruſia colit Iunonem vti vrbis deã principẽ: vt ſignificat Appian⁹ de bellis ciuilibus. A tergo vero Turrenis ꝓximi ſunt Phalaris & Phaliſci quoꝝ mõs eſt Soracte: vt Acron dicit ſup Odas Horatii: Oda illa. Vides vt altũ ſtet niue candidũ Soracte. Turreni vero antiqui id eſt Volturreni iacẽt me dii inter Phaliſcos a tergo: & Peruſinos a fronte. & colũt Phaliſci vti Peruſini Iunonẽ: dicẽte Ouidio in Faſtis: Adde ſenẽ Tatiũ: Iunonicolaſq; Phaliſcos. Soli vero Turreni differũt diis: ſcilicet primo antiquiſſimo Iano Vertũno cognomine: qa is eſt prĩceps deꝰ Hetruriæ: vt au thor eſt Varro in primo de lingua latina: & vetuſtiſſima eius vxore Veſta Horchia: quia ea eſt dea Hetruriæ: vt Liuius aſſerit in.vi.ab vrbe cõdita. Et itẽ ex minorib⁹ diis eſt deus Cra nus Razenua. Verum nõ ſolum a vicinis ſibi: ſed etiã remotis differt deis: quia Populoniis philarcha deus erat Iuppiter. Contra Myrſilũ Varronẽ & Liuiũ videt qa etiã Romæ Ianus Vertũnus & Veſta quæ & Horchia colebant. Reſpondet ꝙ nõ colebant vt dii municipales principes: quia dii principes in Latio ſunt Ops & Saturnus: vt Varro eſt author in de lĩgua latina. Aliud argumentum antiquitatis priſcę eſt ſermo Arameus: quo Turreni etiã a ꝓxi mis Phaliſcis differebant: quia teſte Strabone in.v. Phaliſcos ponũt diſtinctã linguam & gẽ tem a Turrenis. Similiter & Crotonieẽſes diſtinguũtur ſermõe a Turrenis: vt Dionyſius ex primit in primo libro. Tertiũ antiqtatis veſtigiũ ſunt lr̃æ Hetruſcæ: q̃ in ſola Turrena nũc patrimonio reperiunt. Et ſunt antiqſſimæ phœnices: vt oſtẽdim⁹ in editione de origine lite rarũ & philoſophię. Quartũ argumentũ ſunt leges Ianigenę & quintũ ritus: & religiones la nigenę: quibus ſicut ante oẽs tpe fuit dedita gens Hetruſca: ita excelluit arte colendi ea : vt author eſt Beroſus in antiquitatibus: & Liuius in principio quinti ab vrbe condita. Vltimũ argumentum tam Myrſili q̃ Dionyſii in primo libro: probat magis credendũ eſſe hiſtoricis Græcis qui cum patria Turrenorũ hiſtoria ſentiunt: q̃ aliis Græcis qui ab eis diſſentiũt: qa in patria hiſtoria magis creditur patriis hiſtoricis & qui eos ſequuntur: q̃ alienis & remotis Vnuſquiq; enim certius nouit domus propriæ ac patrię interna geſta: q̃ externi & remoti. Quare probatiora quibus certius credatur: ſcribunt Græci qui turrenos tradunt non eſſe Lydorum prolem: ſed priſcã gentem Italiæ indigenã: quia his ſolis perſeuerãt priſcę lr̃æ: mo res: ritus: dii: ſtudia: leges: aliis vero ſunt hęc aduẽtitia & noua & nimis a vetuſtate differẽ tia. Cõtra hoc poteſt obiici: quia Valerius Maximus in libro.ii.ca.de more ludorũ dicit: ꝙ a Curetibus & Lydis Thuſci trahũt originẽ. Reſpondetur ꝙ nõ negat Myrſilus quin Thuſci habuerint aliquantam originem ab his: vt patebit in fine: ſed negat ꝙ prima his origo & de nominatio Turrena fuerit a Lydis: quibus certiſſima origo fuit ante Ninum: aureo ſæculo ſub Iano: & mox poſt inundationem terrarum: cum fuerint veteres Galli: id eſt priſci inun dati: genitores Vmbrorum: vt Cato in originibus ſcribit: & Solinus in Collectaneis ex. M. Antonio referat dicens. Veterum Gallorum prolem Vmbros eſſe. M. Antonius aſſeuerat & eoſdem a Græcis dictos Vmbros: paterno epitheto: quia tempore aquoſæ cladis imbrib⁹ ſuperſtites fuerunt. Hactenus argumenta produxit Myrſilus/& poſt eum Dionyſius a pa tria hiſtoria Lyda & Turrena: nunc a vicinis Turrenæ Romanis teſtimonium vltimum re quirit dicens.

Dii Turre norum.

Lr̃ę Hetru ſcæ.

Ca. VII.

Hæc cũcta iterato Dionyſius in primo libro repetit: vſqꝫ tota argumenti in hoc eſt. Omnis ꝓbatio certiſſima hiſtoriæ eſt ab authoribus patriis: vel patriæ proximis. Quare aduerſariis nulla certa via reſtat ꝓbandi Turrenos eſſe prolem Lydam: vel ita cognominatos a Lydis. *Si* enĩ Xanthũ Lydũ hiſtoricũ legant: inuenient nullũ nomie Turrhenũ fuiſſe filium Atus: aut veniſſe in Thuſciã Ipſi quoqꝫ Romani fatẽtur Hetruſcos eſſe vetuſtiſſimos & aureo ſæculo natos: a qbꝰ aras: ritꝰ: diuinatiões: colonias & diſciplinas habuit priſca Italia: ĩitio ſumpto a prima eorũ Tetrapoli dicta Hetruria: a qua illos Romani Hetruſcos cognominãt. Nõ eſt igit̃ aduerſariis vlla via qua ꝓbẽt eos Turrenos a filio Atꝰ habere vel nomẽ vel originẽ: ſed id nomen deſumpſiſſe a Turſibus: quia ipi Surſes & Surſenas ſi ſunt vrbes põtificiæ: & Turſes ac Turſenas.

ſed Turrenos fuiſſe maris dños ante Pelaſgũ regẽ. *Si* itẽ quęrant Thuſcorum patriã hiſtoriã: reſpondebit ſolos Turrenos eſſe in Italia indigenas: & a nullo alio pendere: aureo ſæculo ortos: Iano deo & patre: ſeqꝫ parentes eſſe Vmbroꝝ & totius Italiæ: quibꝰ ſolis ſint dii patrię principes Vertumnus: Horchia: parentes Italiæ: & Razenua deus: a quo vti a duce ſe Razenos vocãt: & a turrita metropoli Turrenos: quã Aſiani lingua ſua Moſſyneã: Hetruſci vero Turſenam & Surſenam ꝓferunt: Romani aũt *Surrenã* & Turrenã. *Si* vltimo a vicinis Romanis quęrant de Turrenis: vtiqꝫ Fabius Pictor: Cato: Sempronius & alii vetuſtiores Romani: dicent ſe vocare illos nõ a Turrheno aliquo duce: ſed a prima regia metropoli dicta Hetruria Hetruſcos: aureo ſęculo ſub Iano ortos: vetuſtiſſimos patres Vmbrorũ atqꝫ Faunoꝝ & Nympharum Aboriginũ priſcorũ: a quibus priſca Italia religionẽ & diſciplinas ſuſceperit. Nulla igitur reſtat aduerſariis via: vt a probatioribus ſumant argumentũ. Hoc loco notandum eſt: ꝙ falſum eſt qđ Myrſilus ait Turſenam dici Turritam tetrapolim. Nã vltra Lucam & montem Catinum in Apuana Thuſcia eſt Turſena oppidum olim turritum paruũ: & non tetrapolis: ſed monopolis: vt oculus probat. Hoc oppidũ ætas noſtra corrupta prima litera. t. & poſita. c. ob propinquitatẽ prolationis: nõ Turrenã ſed Curſenam profert. Poteſt tamen ſaluari Myrſilus: quia loquitur ſolum de antiquis Turrenis qui Volturreni id eſt antiqui Turreni dicuntur. Et hoc videtur ad intentionem ipius Myrſili & Dionyſii in primo libro. Et hoc patet ex tribus. Primo quia loquitur de Turrenis qui iacẽt medii inter Peruſinos & Phaliſcos. Secũdo quia dicit ꝙ Romani vocãt eos Hetruſcos a metropoli dicta Hetruria. Sed ea eſt Volturrena circa Volſinos: vt copioſe ꝓbauimꝰ in quæſtionibus Anniis: quia Turſena: Eturſia: Eturſa: Volturſena: quas Romani proferunt Turrenã: Hetruriam: Hetruſcos: Volturrenos: eandẽ habẽt tũ deriuationẽ tum definitionẽ: tum vel maxime qa inuincibilẽ a cõiugatis habẽt argumentationẽ. *Si* enĩ teſte Plinio in tertio naturalis hiſtoriæ: ca. vi. ciues Volturreni in quoꝝ parte eadẽ ſunt Volſiniẽſes: hi ſunt ꝓprio cognomine Hetruſci: vtiqꝫ ciuitas Volturrena in cuius parte eadem ſunt Volſiniẽſes: ipa ſit ꝓprio cognomine ciuitas Hetruria neceſſe eſt. Sed hęc vt diximus copioſe explanata ſunt in quęſtionibꝰ Anniis: & in cõmentariis Xenophontis dictum eſt quid ſignificent iſta: Monopolis: Diopolis: Tripolis: Tetrapolis. Itaqꝫ Myrſilus loquitur de Volturrenis Hetruſcis priſcis: q medii ſunt inter iuga Cyminia & Volſinienſia: vbi limites erãt Peruſini. Et in his eſt verũ ꝙ Turſena & Volturſena id eſt antiqua Turrena ſignificat Turritã tetrapolim nunc Viterbũ: vt in Anniis quęſtionibꝰ ꝓbauimus: cui *Surſena* quã *Surrenã* proferimꝰ: proxima eſt: & inſcriptio dicit *Surrenienſibus* Auguſtalibus. Et ita ſaluatur Myrſilus. Tandem ex his Myrſilus ita concludit dicens.

Dii Hetruriæ.

Turſena an turrita ſit tetrapolis.

Qꝫ ſi etiã ad hos venit Torebꝰ filius Atus: vtiq; nõ ab eo aduena noiati ſunt Turrheni indigenæ:ſed ecõtrario ab eis Torebꝰ fuit cognominatus Turrhenꝰ a grecis.Igit etſi totã Italiã coluerint græci:vt noſtri tradunt:ex ipſis tamen Lydis & Turrhenis viciniſq; Romanis:falſa eſſe oſtẽdimus: quæ cõtraria his de Turrhenis multi vt diximus cõſcripſerũt.

Ca. VIII.

Vltima concluſio Myrſili ꝑ vnã diſtinctiuã:ꝓbationẽ habet hoc mõ. Aut Torebꝰ filius Atus non venit in Thuſciã:& ita Turrheni nõ dicunt ab eo:Aut venit:& tũc qa idigenę nõ denoiant ab aduẽis: & itẽ añ Pelaſgũ regẽ: Turrhenũ nomẽ & dominiũ inuenit:cõſequẽs ẽ: vt antiq Turrheni nõ dicant a Torebo nouitio:neq; ſint proles Lydorũ ſed ecõtrario ipſe aduena Torebꝰ:ab indigenis Turrhenis cognominatus ſit Turrhenꝰ. Torebus.

Notandũ eſt primũ ꝙ greci q dicũt Turrhenos fuiſſe antiqores noie Turrheno: q̃ Torebus filiꝰ Atus:ſcribũt.rh.aſpiratũ Turrhenus:vt ſignificet ꝑlatio Etruſca q dicũt Turſenũ & Turſena:& nõ Romana qui ꝓferũt Turrenum & Turrenã. Nam.rh.aſpiratũ ſemiſ:eſt.Et ideo dicit Myrſilus:ꝙ nõ Turreni a Turrheno:ſed potius Turrhenus a Turrenis deriuationẽ habet.Itẽ qa aduenę ab indigenis cognominant.Cõtra qa Etruria a Turſibꝰ dicta:& habitatoribus Vmbria:ab aduenis Pelaſgis & Lydis Turrhenis mutauit nomẽ: vt inſinuat Plinius li.iii.naturalis hiſtorię ca.vi.Ad hoc reſpõdetur ꝑ id qd ait Seruiꝰ ſuper primũ æneidos:qa victi a victoribus nomẽ accipiũt.Et idcirco Etruſca Vmbria Pelaſgia:licet parũ durauerit:a victoribus Pelaſgis dicta fuit: qui Syluano fanũ ingẽs Volturnę ſacrauerunt:teſte Virgilio in.viii.ęneidos:iuxta quã Volturnã adhuc manet planicies dicta cãpus ꝑllaſgi a vulgo.Et mox a Turrhenis victoribus dicta eſt Turrhenia:vt ſupradicto loco Plinius dicit:& nos in Etruſca hiſtoria explanauimus. Porro Torebus veniens nõ vicit eos: ſed iure conſanguinitatis a Cibele vxore Iaſii:& filio eius Bante Larthe Thuſciæ:comi hoſpitio ſuſceptus & Vetulonia decoratꝰ eſt:vt author eſt Beroſus in.v. antiquitatũ.Et Silliꝰ ſignificat in.viii.libro dicẽs:Mæoniæq; decus quõdã Vetulonia gẽtis.Et idcirco Torebꝰ vt aduena ſuſceptꝰ:& in eorũ ciuilitatẽ:iura:leges:ritus:loquelã:& cognomen tranſiens:Turrhenus:& ab eo Turrheni Lydi cognominati fuerunt.

Finiunt Commentaria ſuper Myrſilum.

Eiuſdem Fratris Ioannis Cõmentaria ſuper fragmenta Catonis. Lib.VII.

MARCVS Cato Porcius:Sempronius & alii viri illuſtres Romani ſcripſerũt de origine gẽtium & vrbiũ Italiæ:vt ait Dionyſiꝰ Halicarnaſſeus in primo libro.Et Semproniũ qdẽ non potui de originibus inuenire:niſi is liber ſit cui eſt titulꝰ:de diuiſione antiqua Italiæ:cuius iã cõmẽtaria cõfecimus. Porro quiſquis fuerit iſte Cato q de originibus ſcripſit:nõ potui eũ integrũ habere:niſi fragmenta & quidẽ inordinata in Collectaneis vetuſtis cuiuſdã magiſtri Guilielmi Mãtuani.Nos vero in ordinẽ ſolũ fragmẽta redegimus: vt cũcta ſimul quiſq; legat:quę ad vnã regionẽ Italiæ ſpectãt:& alia ſingula ſuis locis:vt ſub exẽplo:quæ ad Etruriã ſolã fragmẽta ſpectãt:in Etrurię cõmẽtariis ponemꝰ:& ſic de ſingulis. Et quoniã plurima eorũ quę in his fragmẽtis Cato ponit:etiã Plinius:Sempronius & alii docẽt: & in aliis cõmẽtariis expoſuimus:idcirco ne immẽſitas cõmẽtarioꝝ lectorẽ obruat:breui

bus abſoluemus cuncta: niſi vbi noua neceſſitas dicendi plura occurrerit. Diuidũtur autem hæc fragmenta in duas partes. In prima eſt vnum fragmentum procemii. In ſecunda ſunt fragmenta originũ. Prio igiẽ poniẽ fragmẽtũ ꝓœmii in quo hęc ſunt verba Catonis.

Scribẽdi cã q̃ fuerit Catoni.

Ergo Græcorũ iactantia ſimul & ignominioſa origo Italiæ ꝑ inſaniã a Gręcis falſo obiecta: Catonẽ impulit ad ſcribẽdũ de origine Italię. quã obiectionẽ etiã ſcribẽs ad filium deplorabat. quã ad verbum Pliniꝰ ponẽs in. xxix. li. naturalis hiſtorię ca. prio: Marci inqt Catonis ꝓpria verba ponamꝰ. Dicã de iſtis Gręcis ſuo loco Marce fili qd Ahtenis exqſitũ habeã: & ꝙ bonũ ſit illoꝝ lr̃as aſpicere non ꝑdiſcere. Vincam neqſſimũ & indocile genus illorũ: Et hoc puta vatẽ dixiſſe.

Græci tam impudenti iactãtia iam effundũtur: vt quoniã his dudum nemo reſpõderit: ideo libere a ſe ortã Italiã & eãdem ſpuriã ſimul & ſpurcã atq; nouitiam: nullo certo authore aut ratione: ſed ꝑ ſolam inſaniã fabulentur. Quãobrem nunc vt cæteris latinis viam faciã: quæcũq; memoria prodita gẽtibꝰ Italiæ ſunt & nunc Romano imperio ſubditis. diis volẽtibus ſcribere inſtituo.

Vaticiniũ Catonis.

Quãdocũq; iſta gẽs ſuas literas dabit: oĩa corrũpet. Tũc etiã magis ſi medicos ſuos huc mittet. Iurarunt inter ſe barbaros oẽs necare medicina. Sed hoc ipſum mercede faciunt: vt fides his ſit: & facile diſꝑdãt. Et ſubdit Cato. Nos quoq; dictitant barbaros & ſpurios: noſq; magis q̃ alios opicos appellatione fœdant. Itaq; Cato vaticiniũ egit: vt cum Roma & italia eorũ authores reciꝑet: tũ oĩa corrũꝑẽt: quia authores eorũ pleni mendaciis: oĩm originibꝰ nebulas iniicere curauerũt. Vnde Lactantiꝰ in primo lib. diuinarũ inſtitutionũ ca. xv. Apud etiã malos reges panęgyricis mendacibus adulanẽ: qđ malũ a Græcis ortũ eſt: quorũ leuitas inſtructa dicendi facultate & copia: incredibile eſt quãtas mendaciorũ nebulas excitauerit.

Græcia mẽdax.

Scimus eñ inqt Ioſephus cõtra Appionem grammaticũ: in quot locis Hellanicus de genealogiis & tẽporibus ab Agiſilao diſcrepat: & in quãtis Herodotũ corrigit Agiſilaus: & Ephorus Hellanicũ in pluribus oſtẽdit eſſe mendacẽ: & Ephorũ Timæus: Timæum poſteri: Herodotũ cũcti. Semꝑ eñ Gręci vt author eſt Diodorus in. iii. paruo tẽpore literis impenſo ad quęſtum cõuertunẽ: & eius gratia nouas res ꝑ opinionẽ adinueniunt: & de rebus maximis diſſentiunt & altercanẽ: nullaq; certa ſcientia reddita: ſemper in confuſo auditores ſuos relinquũt: & ꝑ omnẽ vitã animos hominũ errare cõꝑllunt. Quãobrem vt Cato in fragmentis dicet: Etruſci ſemꝑ horruerunt literas & diſciplinas Græcoꝝ: & ob id nolebãt etiã literas latinas ſuſcipe etiã poſtq̃ Etrurię ciuitas Romanis a Turrheno data fuit. Itaq; iuxta eiuſdẽ Catonis vaticinium: quia futurum erat: vt ſuſceptis lr̃is & authoribus Græcis italiæ vetus fulgor obtenebrareẽ mẽdaciis Græcoꝝ: ipſe charitate pr̃ię atq; Italiæ motꝰ: luſtrauit Italiã: & quęcũq; memoria ꝓdita erant apud ſingulas gentes Italiæ collegit: potiſſime apud Turrhenos q pr̃es Vmbrorũ fuerũt: & illas vetuſtiſſimas leges/lr̃as/ritus/mores/temporaq; inundatiõis & Iani retinebãt: vt Dionyſius in prio lib. inſinuat: & Myrſilus ſupiꝰ expoſuit. Vñ occurrit Cato mẽdaciis & verboſitati Gręcoꝝ ꝓ ſeruãda Italiæ antiquitate: & qdẽ ſplẽdidiſſima: oñdẽs habitatã Italiã lõge ante vitiatorẽ aurei ſæculi Ninũ regẽ Aſſyriorũ: quãdo Gręci nõdũ erant: nec quiſpiã eorũ in Italiã venerat. Et hãc antiquitatẽ aureã: qua ꝑ totum orbẽ nulla erant nota inuaſiua arma ante Ninũ: oẽs conſentiunt fuiſſe ſub Iano: Cameſe: atq; Saturno priſco Caſpio: nõ græco: qui poſt Ninũ primus floruit Apteras: ãnis quingẽtis & amplius vt notat Euſebius de tẽporibus: & nos copioſe ꝓbauimꝰ in aliis cõmẽtariis. Vnde: vt videmꝰ, oẽs ab aureo ſęculo originẽ Italiæ ſcribere atq; mẽtibus hoĩm ĩprimere ſtu

duerunt:Fabius Pictor:Sempronius:Trogus:Iuſtinus:Cato: Virgilius:Ouidius:,tam in
Faſtis ꝙ̄ in opere maiore:Macrobius in Saturnalibus: & alii q de Iani:& eius collegę vetu-
ſti Saturni ætate loquũtur.Hoc em̄ principio veluti fulgore maximo Græcis mendaciis
oppoſito:mox velint nolint:cõcludebāt noſtri maiores.Ianus regnauit in Italia aureo ſæ-
culo.Ergo Italia habitata fuit in primo generis humani ortu:quoniam tam græci ꝙ̄ lati-
ni cõfitentur:ꝙ in principio generis humani:prima ætas aurea ſata fuit.Alioqn principi Ingręculos.
um generis humani:non fuiſſet prima ætas. Rurſus ita noſtri Gręciā mendacem audētē
in hiſtoria redarguebāt.Ianus regnauit ætate aurea.Ergo ante Ninũ fuit habitata Italia
quippe ꝙ ipſi gręci concedũt Ninũ fuiſſe primũ:quem nouerint cupiditate regnandi toti
Aſiæ atq; Aegypto arma victricia intuliſſe:& auitũ aureum morem gentibus immutaſ-
ſe.Erant em̄ tum rudes ad reſiſtēdum homines:qui aureo ſęculo aſſueti:nulla nouerāt ar
ma:& ob id facile terminos vſq; Libyæ illos perdomuit:vt noſter Trogus ait & poſt eum
Iuſtinus abbreuiat in primo Epitomatũ. Verũ nunc ætate noſtra q ſe literis græcis dant:
etiam hæc negligũt:tantum videlicet virus contra veritatem ſecum ferũt literæ græcæ:
vt nunc etiam:qđ maiores noſtri probauerunt:aureo ſęculo natam italiam funditus igno
rent: Et non aduertunt ꝙ Iuuenalis noſter Aquinas exclamet in Satyra:Et quicquid gręe
cia mendax andet in hiſtoria.Et item:quid inquit rancidius ꝙ̄ ꝙ ſe non putat vlla formo-
ſam:niſi quæ de Thuſca Græcula facta eſt?Et item.Omnia græce : cũ ſit turpe magis no-
ſtris neſcire Latine.Fœminas reprehendit:ſed viros includit:cũ nullus ſe putet doctum:
niſi qui de Thuſco/qui prius diſciplinas fluctuantes Gręcorum horruerat teſte Catone/
Græculus eſt factus.Gaudent quidam Itali:ꝙ omnia græca fabuloſa nouerũt: cum ſit no
ſtris magis turpe res neſcire latinas:& Italiæ origines & antiqſſimos ſplēdores. Bonũ eſt
inquit Cato:literas græcas aſpicere non perdiſcere.Aſpiciamus igitur authores Græcos:
vt ſi quid conſonum Italico fulgori inuenerimus:vti noſtrum ab eis eripiamus. Vbi vero
contraria ſcribunt:non perdiſcamus:id eſt non credamus: quoniam veritatem vt cancer
corrumpunt:pudeatq; ratione Italiæ mutuari a græcis:vt loquitur Plinius in. iii.natu-
ralis hiſtoriæ cap.xvii.Hactenus de prooemio Catonis:nũc ad originũ fragmenta reuer-
tamur:in quibus Cato facit duo.Primo ponit in cõmuni originem orbis:& Italiæ.Secun
do ſingularum gentium Italiæ.Primo igitur ponit duas opiniones de origine orbis & Ita
liæ in communi dicens contra Græcam leuitatem.

Italiæ ſplendidiſſima origo fuit:tum tempo
re tum origine gentis.Cœpit enim aureo ſæ
culo ſub principibus diis Iano:Cameſe :Sa-
turno gēte Phœnica & Saga:quę poſt inun
dationem terrarum per orbem prima colo-
nias miſit.Et de mundi quidem origine au-
thores nõ paria ſentiũt.Nā chaldęi ſibi ſem-
piternitatē perſuadēt . Phœnicibus vero ac
Sagis magis placet origo.Inter vtroſq; con-
uenit ante Ninum circiter annis quiquagin
ta & ducentis quibus durauit aureum ſæcu
lum:terras fuiſſe inundatas:& in Scythia ſa
ga renatũ mortale genus . Siue em̄ ab æter-

Breuib⁹ Cato abſoluit innumeras Italiæ antiq
hiſtorias:& infinitam ſyluam rerũ: tas.
quæ cuncta vtcũq; nos exponemus
Prima fronte vanitatem Græcam:
& ignominiam obiectam elidit di-
cens:Italiæ origo ſplendidiſſima cõ
uincitur a multis locis.Primo qui-
dem ex tempore ſplendidiſſimo: qa
aureo & non ferreo ac ſpurio ſimul
& opico ſæculo nata eſt.Secundo a
ſplendore progenitorum.Sane ſci-
endum eſt:vt hic ait Cato: & Dio- Mũdi origo
dor⁹ etiā in tertio libro.Chaldæi ſē
piternũ mũdũ opinati ſunt:Phœni
ces vero Sagi ex tempore factũ cre-
diderũt.Primos ſequit̃ Ariſtoteles:

ſecũdos Plato & chriſtiana fides. Cõ-
ueniunt de inundatione vniuerſali:
quæ præceſſit Ninum & auream ęta
tem annis ducẽtis quinquaginta: vt
Cato ſupputat: aut his vno minꝰ vt
tradũt alii: ex Gręcis quidem Xeno-
phon & Archilochꝰ: ex Phœnicibus
Maſeas Phœnix & Hieronymus ęgy
ptiꝰ: & ex latinis Fabius Pictor. Fue-
rũt autem diluuia ab authoribus no
tata quiqꝫ: vniuerſaleqꝫ ꝑ antonoma

no mundũ exiſtimes: & ignis principio cũ
cta tenuerit: & ſenſim in ſua loca elementa
coeũtia hoies produxerint ſiue (vt fertur)
ante aureum ſęculum terras ſubrutas inun
datio poſſederit: & exſiccata humo appa-
ruerint hoies: eq dẽ principatus originis ſẽ
per Scythis tribuitur: a quibꝰ auctis colo-
nias per orbem miſſas ferunt.

Diluuia qn ꝙ. ſiá dicitur terrarũ inũdatio. Secũdũ Niliacũ. Tertiũ atticũ. Quartũ Theſſalicũ. Quintũ
Pharonicum. Quę in libro de ęquiuocis Xenophon & nos in cõmentariis ſuper ipſum ex
poſuimꝰ. Cato & Fabius & alii de primo loquũtur: quia ipſo exacto cœptum eſt humanũ
genus & prima ætas aurea. Sed ſiue diluuiũ pręceſſit ſiue nullum diluuiũ ante Ninũ vni
uerſale fuerit: vtiqꝫ non ſemꝑ fuere hoies: ſed poſt chaos innumera tpa / vel poſt dictũ dilu
uiũ cœpit ex putrefacta humo genꝰ hominũ ꝓdire: vt græca vanitas contra verã philoſo
phiã ſenſit: & Diodorus in primo lib. repetit. Nõ enim qđ nobiliſſimũ eſt in natura ſemel
accidit / neqꝫ diſponi poteſt corpus ſine certo ſemine ad humanã animã. Sed de his alias. Si
ue ergo ex putrefactione primum cœperint hoies: ſiue a deo conditi: ſiue a prima inunda
Hoimorigo vbi fuerit. tione terrarum ſeruati: quæritur vbi primũ cœperint: & inde diffuſi fuerint ꝑ orbẽ. Re-
ſpõdet hoc loci Cato & ſimiliter Trogus / & eius abbreuiator Iuſtinus: & ſanctus Moyſes
ꝙ primũ in Scythia cœptum eſt: & Scythis principatus originis a cunctis ratione tribui
tur. Quęrendũ eſt item: quo loco Scythię primo reſedit. Reſpõdet Diodorꝰ Siculus in. iii.
ex Scythica hiſtoria: ꝙ principio ſui parua numero & ignobilis dominatu q̄ non erat: cõ
ſedit genꝰ hoĩm iuxta fluuiũ Araxim in Armenia maiore. Moyſes quoqꝫ ĩ Armenia ma-
iore ſaluatũ fuiſſe hũanũ genꝰ & multiplicatũ: & ab inde per orbem in colonias diuiſum:
ſcribit. Eadẽ ſcribũt Beroſus chaldęus: Maſeas phœnix / Hieronymꝰ ac Manethõ ægyptii
Aramea Saga. vt author eſt Ioſephus in primo de antiquitate iudaica. Eſt autem Armenia maior eadẽ
Aramea & Saga vicina Perſis: vt inſinuat Plinius in. vi. naturalis hiſtorię cap. xvii. dicẽs
Scytharum populi Perſę illos Sagas vniuerſos appellauere; a proxima Saga gente: antiq̄
Arameos. Cui argumẽto eſt vrbs prima quã ędificauerũt iuxta Araxem fluuium vbi cõ-
ſederunt. Nam Ptolemęus per ſyncopam vocat illam Sagalbinam: alii vero Gęographi ſi
ne ſyncopa Sagã Albinã ſicut quidam per ſyncopam Volturnam: alii ſine ſyncopa Vol-
turrhenã vocitant. Eſt autem Saga lingua Aramea: id qđ Sangni lingua Sabina: & ab eo
ſanctus ſacerdos lingua latina. Vnde Sagam Feſtus pro ſacerdote expiatrice expoſuit: &
diuus Hieronymus libro interpretationum / ꝓ ſacrificulo & immolatore: id eſt pontifice
interpretatur. Quare illa priſca gens poſt diluuiũ dicta eſt Saga: id eſt pontificia & Thu
ſca ſiue ſacrificola: quia teſte Beroſo religiones & ritus a Iano edocta primum fuit. Moy-
ſes vero tradit / ꝙ Noa primus pontifex cum filiis & vxoribus ſacrificia & holocauſta ob-
Ianus & Noa. tulerit. Siue igitur idem ſit Ianus & Noa: vt tempus & epitheta vtriuſqꝫ conuincunt: &
Beroſus aſſerit: & plures iuniores conſentiunt: vt in cõmentariis Beroſianis expoſuimꝰ:
ſiue homines principes diuerſi fuerint: omnes tamen Iano epitheta ſplendidiſſima tribu
unt: ꝙ ante inundationem fuerit cũ filiis & vxoribꝰ patria Phœnix: & nauigio in Arme
nia cum eis ſaluatus fuerit primus pater Chaos / & ſemen orbis: vnde dei & homines for
mati fuerũt: primuſqꝫ rex & Monarcha ætatis aureę penes quem vnũ erat vaſti cuſtodia

mundi:& ius omne vertendi cardines:& dandi albam virgam:id eſt primos faſces.vt Beroſus explicat:& omnis latina hiſtoria de Iano conſentit: quã Ouidius in primo libro de Faſtis & aliis recollegit. Vnde ab eo Saga:Sagi Tuſci appellati ſunt a pluribꝰ:vti eſt illud Plinii in tertio naturalis hiſtoriæ ca.xvii.Omnia inquit ea flumina foſſaſq; primi Sagi fecere Thuſci:egeſto amnis impetu per tranſuerſum in Atrianorum paludes: quæ ſeptem maria appellantur:nobili portu oppidi Thuſcorum Atriæ: a quo Atriaticum mare ante appellatum.qđ nunc Hadriaticum.Et immediate ſuperius:Ab eis Sagis oſtiũ Padi ponitur.Et caue a corruptiſſima impreſſione:quæ Hadriam oppidum & prius Hadriaticum mare:& a Sagi:pro Atria:Atriaticum & Sagi ſomniat:& cuius impreſſionis ſtomachoſa & aperta vitia probauimus queſtione.xx.Annia.Cui argumento eſt:ꝙ emendate ibidem Sagis oſtium Padi impreſſit. Expoſuit igitur in communi Cato & breuibus: tanq̃ ætate ſua manifeſtiſſimis:ꝙ Italia orta eſt non etate opica:ſpurca:vitiata:& ferrea:ſed prima aurea:in primo ortu generis humani ante Ninũ:Et item nata eſt a ſplendidiſſimo patre Iano Saga pontifice maximo:religioſiſſimo:literatiſſimo:philoſopho:theologo:patre omnium deorum & hominum:monarcha totius primi generis humani: penes quem vnum & ſolum tunc erat vaſti cuſtodia mundi aurei: & ius omne vertendi res & cardines: & ob id Vertumnus deus vertẽdarum rerum dictus: cui etiam forma militis eſſet:quia faſces dabat ad continendos homines in aureo officio:vti Pictor ſignificat.Quare non a ſpurcis Græcis qui aurea non erant ætate:ſed a tempore aureo & ſplendidiſſimis principibus & diis regibus & pontificibus ſplendidiſſima eſt origo Italiæ.Deinde Cato in communi tradit:vbi primum Ianus cum coloniis veniens conſedit in Italia:& eam vagientem in cunis ſuſcepit: & vbi primam metropolim &.xii.populos cum faſcibus totidẽ pro regenda Italia inſtituit:dicens.

Et ex his veniſſe Ianum cum Dyrim & Gallis progenitoribus Vmbrorum:rateq; cum colonis per tyberim vectum: ad læuum tyberis Etruriam tenuiſſe locum:vbi colonias in cõtinente primum expoſuit:& ipſum deũ ſimul Vaticanum habitum dictumq; fuiſſe. Et regionem Vaticanam: id eſt vagicanam dictam:ꝙ ibi Ianus quaſi in cunis natã primũq; vagiẽtem Italiam exceperit.Inde cum coloniis a Vagicano ꝓgreſſum in tractum Vmbriæ fundaſſe regiã & fani Olympum foſſamq; ſacraſſe: & auguſtalem Turrenã non longe a regia dicaſſe: vbi ad ſalutandũ regẽ.xii.colonię nouis lunaribꝰ cõuenirent. Inde duodenis coloniis faſces ad cõtinẽdos rudes ſcribũt ſingulo ꝑtoriano lictori quatuor & vigiti armatis ingenuis diſtributis. Eas poſuit colonias ad ripas q̃dem Tyberi-

Dyrim Mauri:ſed Etruſci Atlaum gręci Atlantẽ intelligũt: vt author eſt Beroſus:& Pliniꝰ ſignificat in.v. naturał hiſtorię ca.ii.dicẽs.A Fuut ad Dyrim (hoc eñ Atlanti nomen eẽ lingua Maura cõuenit) ſunt.cc. milia paſſuũ.Cęterũ veteres Galli: veteres inũdati interpretanť: vt in commentariis ſuper Xenophõtem ac Myrſilum expoſuimus. Fuit eñ Ianus ſaluatus ab inundatiõe cum filiis & vxoribꝰ in Scythia Saga: vt Beroſus tradit. Progenitores ergo Vmbrorũ fuerũt veteres inũdati Ia nigenæ:vt hoc loco Cato aſſerit: & Fabius Pictor & alii latini tradunt: quos Solinꝰ in Collectaneis colligẽs Veterũ inq̃t Galloꝝ ꝓlem eſſe Vmbros.M.Antoniꝰ aſſeuerat:quos gręci Vmbros dixerũt:quia aquoſa clade imbribꝰ ſuperſtites fuerũt.De læuo & ſiniſtro latere Tyberis: quæ ſunt Etruria & Latiũ:& de ꝓuincia Dyrim. Galli.

Saturni Latio:in qua dii pricipes ſűt
Saturnꝰ & Ops: ſimulq̧ de Etruria
vbi dii principes ſunt Vertumnꝰ &
Horchia:id eſt Ianus & Veſta: iã ſa-
tis expoſitum eſt in cõmentariis ſup
Fabiũ Pictorẽ & Myrſilũ.De Vatica
no ita dicit Gellius de Atticis nocti
bus li.xv.Agrũvaticanũ:& eiuſdem
agri deũ p̃ſidem appellatum accepe-
ramus a vaticiniis : q̃ vi ac inſtinctu
eius dei in eo agro fieri ſolita eſſent.
Sed prȩter hãc cauſam.M. Varro in
libro diuinarũ rerũ:aliam eſſe tradit
iſtius nominis rationem.Nam ſicut

nas Ianiculũ:& Arin Ianum:ad ripas arni to
tidem:Pheſulas & ididẽ Arin Ianum.Ad lit-
tus Etruſcũ quatuor:pheregenȩ:Volcẽ:Vo
laterra:Cariara:q̃ & latine Luna.In mediter
raneis quatuor.Ogygianũ:Aretium:Roſel
las:Volſinium.Paulo poſt dextrũ tyberis la
tus regulis ſuis p̱miſit.Cameſi a quo came-
ſenȩ duæ:& Saturno a quo ſaturnia olĩ : qđ
nũc capitolium:& ab ea late ſaturnia terra.
Hæc prima fuit aurea illa ȩtate:& quidẽ an
guſtiſſima origo Italiæ.

Aius deus. inquit deus Aius appellatur:araq̧ eius ſtatuta eſt quȩ eſt in infima noua via:ꝙ eo in loco
Vaticanus. vox diuinitus edita fuerat:ita vaticanus deus nũcupatus penes quem eſſent vocis huma
næ initia:quoniam pueri ſimul atq̧ parti ſunt:eam primam vocem:quæ prima in vatica
no ſyllaba eſt:edunt.Idcirco vagire dicit:exprimente verbo ſonũ vocis recentis.Hæc Gel
Vatire. lius.Vatire enim & vaticare apud Etruſcos erat vagire:ſicut natire & naticare: erat ceſ-
Natire. ſare a vagire.Argumento eſt:quia Etruſci nũc Viterbenſes:apud quos innumera manẽt
Naticare. antiqtatis argumẽta:cum puerũ in cunis vagientem vt faciant ceſſare iubent:dicunt: na
tica puerum.Qꝫ vero vbi regia metropolis eſt Volturna & fanum eius : ibi conſederunt:
& Fabius pictor & Myrſilus Catoni cõſentiũt:& ratio cõuincit.Vbi eñ geniti ſunt Vm
bri:ibi Ianus cum Gallis progenitoribus eorum cõſederũt.Geniti aũt fuerũt in Sale vm-
brona circa Volſinos:q tũc ager Volturrenus:nũc Viterbenſis dictus eſt:vt ſupra Myrſi
lũ demõſtrauimus.Quare in regia Volturrena Viterbenſi principio Italiȩ cõſedit Ianus
& coloniæ primȩ.Quid ſit Olympus:& foſſa ſacra:& ritus ſacrandi loci:copioſe expoſitũ
eſt in cõmentariis ſuper Xenophontem & Pictorẽ.De Turrena Auguſtali:quã Surenam
dicimus:& in fine Myrſili tetigimus:& medio miliari diſtat a Volturna:hoc notandũ eſt
ꝙ Suia cognominabatur:& a Iano ac Veſta igni veſtali atq̧ ſacrificiis fundata & dicata
fuit:vt verſus Etruſcis literis in ſacrario Ryelli ſcriptus indicat : quem loco ſuo inter-
Suia. pretati ſumus.Eſt autem Suia teſte Hieronymo & Talmudiſtis:ſalus & ſalutatio:quia ibi
xii.populi in nouis lunaribus ad ſalutãdũ Larthem veniebant : vt dicit hoc loco Cato: &
Macrobius refert in primo Saturnalium.De faſcibus lictoribuſq̧ ac prætoriis:copioſe tra
dunt cõmẽtaria noſtra ſuper Fabium pictorẽ.De.xii.vero vrbibus primis & originibꝰ vo
cabuloꝝ ſciẽdum:ꝙ Ianiculũ:Oenotriũ:ac viniferum:interpretatione ſunt eadẽ:vt oſten
dimus ſuper Myrſilum.Etiã Ianus cõdidit vinculũ p̱ limite ſacro inter ſe atq̧ Cameſen:
& inter p̱uinciã ſuam Ianiculam Etruriam: & inter Saturniã Latium:vti explicauimꝰ ſu
Arin Ianũ. per Pictorẽ & Semproniũ.Secũda vrbs Arin Ianũ:id eſt ſublimitas Iani. Differũt inter ſe
Caryn & Arin: qa primũ interp̃tatur vinea:alterum ſublime: vt tam diuus Hieronymꝰ
Caryn. q̃ Talmudiſtæ perhibent . Hinc genuenſe promontorium Caryn Ianum:id eſt vinea Iani
& nõ longe ſancta Maria in vineis.Igitur Caryn Ianũ:vrbs eſt ſublimis Iani ſiue ſublimis
id eſt celſi Iani:ſiue quia in edito poſitum & ſublimi loco. Teſte enim Dionyſio in primo
libro mos condendi vrbes antiquis fuit:vt eas conderent non magnas ſed paruas & lo-
cis munitis.Erant enim pauci homines ab initio.Quatuor vrbes ad mare condidit. Pri-
Pheregenæ. ma eſt Pheregenȩ:latine vero fortuna Genii:quia phere fatum dicũt Aramei: vt Samuel

Talmudiſta dixit.Genium vero principium & patrem poſteritatis intelligunt.Vnde Ia- Genius.
nus Genius deus Italię ſicut & Vaticanus dictus eſt.Hinc Ianua vrbs a Iano ſicut & Ca-
ryn Ianum:& eadem Genua ab eodem Iano Genio dicta eſt. Non enim exiſtimandum ꝙ
Ianus ſolas.xii.colonias poſuit ſub metropoli vna regia:ſed ꝙ illas primas a principio pro
imperio & gubernatione Italiæ inſtituerit: & ex eis auctis: in alia loca Italiæ traduxerit
alias.Cui argumento eſt:quia omnem ciſapeninam Galliam: quæ Lombardia dicitur: &
omnes Italiæ alpes Thuſci coloniis repleuerunt poſt has duodenas vrbes. Ita enim ſub Ia
no cœptum eſt imperium Thuſcorum in tota Italia aureo ſæculo & innoxio: non armo-
rum violentia:quæ ea ætate non erat:ſed ſucceſſiua coloniarum miſſione: atq; propaga-
tione per Italiam.Semper enim iuniores & poſteri natura non armis impellēte: ſeniſſimis
priſciſq; domibus:quæ loco deorum a poſteris habebantur:regebantur:vti Ariſtoteles in
primo libro Politicorum inſinuat:& fragmenta Theophraſti & Themiſtii Peripatetico-
rum exponunt. Qꝫ autem ſub Iano is ordo ſeruatus fuerit in Italia:& ætas ipſa aurea ir-
reuincibiliter probat:quoniam natura tunc viuebatur:qua poſteri veneratione ac pudo-
re non vi:ſeniorum imperio & faſcibus ſubdebātur:& Fabius pictor inſinuat: & Cato:&
Sempronius docent:& alii plures:qui ſub Iano cœptum imperium Thuſcorum: & ab eis
miſſas per Italiam colonias more illius ætatis aſſeuerant.Quos Liuius breuibus imitatꝰ
in.v.ab vrbe condita:his verbis repetit.Thuſcorum inquit ante Romanorum imperium:
opes:mari:terraq; lōge patuere:ſupero mari & infero quibus Italia inſulæ modo cingitur
quantum potuerint:nomina ſunt argumento:ꝙ alterum Thuſcum communi vocabu-
lo gentis:alterum Atriaticum: ab Atria Thuſcorum colonia: vocauere Italicæ gentes.
Græci Turrhenum atq; Atriaticum eadem vocant.Et mox de anguſtiſſima:vt ait Cato:
huius imperii aurei origine ſubdēs Liuius: Hi inquit Thuſci in vtrunq; mare vergentes
duodenis vrbibus prius cis apeninum incoluerunt terras ad inferum mare. Poſtea trās a
peninum totidem quot originum capita coloniis miſſis: tenuerunt vſq; ad alpes omnia
loca quæ trans padū ſunt:excepto Venetorum angulo:qui ſinum circum incolūt maris.
Alpinis quoq; ipſis haud dubie ea gentis origo eſt:& maxime Rhetiis:quos loca ipſa effe-
rarunt:ne quid pręter ſonum lingue ex antiquo:neq; eum incorruptum retinerent.Hæc
Liuius.Itaq; etiā ſub Iano plures coloniæ paſſim per Italiam miſſę ſunt:pręter illas duode
nas Etruriæ: quarum duę ad Tyberim fuerūt Ianiculū & Aryn ianum.Et ad mare qua-
tuor:quarum prima Pheregene:id eſt fatum Iani Genii dicta eſt.Latini per ſyncopā phre Phregenæ.
genæ proferunt:q̃uis impreſſio ſtomachoſa phregnæ impreſſerit: & quidam falſo fregel-
lę ſcripſerit.Nā Fregellę in campania mediterranea:phregenę vero in Etruria maritima
eſt:circa locū vbi nūc Palus:de qua Sillius in.viii.libro.Necnō Argolico dilectū littus A
leſo:Alſium:& obſeſſę cāpo ſqualēte Phregenę.Secūda colonia eſt.Volcen:celebrata a Pto Volcen.
lemęo:Plinio:& aliis chorographis Thuſciæ.Hanc ſuam coloniam fecere Romani:vti Pli
nius in.iii.naturalis hiſtorię cap.vi.inſinuat dicens.Colonia Volcentum:a populo Roma
no deducta.Iacet diruta nūc non procul Caſtro vrbe maritima:& abſq; l.proferunt acco-
læ:Voce pro Volce:vti ſcribit Ptolemęus.Eſt autem ce:& cen:id quod æs vel argentum:
vt Samuel dicit:& diuus Hieronymus interpretatur.Alii metallum quodcunq; ſignifi-
care dicūt.Vol autem vt in Anniis quæſtionibus diximus:ſignificat antiquiſſimū & pri
ſcum.Hinc Volcen:priſca vrbs æraria eſt:vbi primū Ianus ſignauit æra. Qđ non tacuit
Iginus & Protarchus Trallianus:vt author eſt Macrobius in primo Saturnaliū: vbi ait.
Cunq; Ianus ſignaret æra:habuit in honore memoriam Saturni. Mons quoq; maritimus
huic vrbi ꝓximus:etiam mons Volcentarius dicitur:q̃uis nautæ ſiue per interpretatio-
nē:ſiue per corruptionē proferant mons Argentarius.Tertia vrbs eſt Volaterræ.Ateryt Volaterræ.

Samuel dicebat:Scythica olim lingua/latam plateam ante exitum domus ſignificat.Er-
go quia hoc eſt vti Atrium/quod a Thuſcis primũ venit:vt author eſt Varro de lingua
Atriani latina:argumentũ eſt/Atrianos Thuſcos eſſe Volaterranos id eſt priſcos Atrianos. Qua
Priſci re vrbs eſt prima Atriorum inuentrix:& a cuius colonia Atriaticũ mare prius dictũ fuit
Volaterra- & inclyta Perſio vate.Quarta vrbs Luna:ſic dicta ab inſigni:vt expoſuimus alibi:dicente
ni. Martiale:Caſeus Etruſcę ſignatus imagine lunę.Verum vt ait Cato per interpretationẽ
Luna. latinam Luna dicitur:ſicut græce Selene:vt Strabo in.v.dicit.Nam Sago Etruſco voca-
Car. bulo Cariara dicitur:nunc corrupte Carrara.Eſt enim Car teſte Hieronymo vrbs:& iara
Cariara. luna.Hinc Cariara eſt vrbs Luna nunc deſerta:non procul Macra:vltimo limite Etruriæ
ſicut Phregene non ꝓcul primo limite Tyberi . Cæterum vt ait Cato:circa Arnum duas
colonias ex.xii.primis poſuit.Alteram Pheſulas quaſi Pheſulai:alteram Aryn ianá.Forte
ad Arnum aliquis collis vel tumulus eſt vbi colonias Ianũ Aryn:id eſt ſublime Iani oppi-
dum poſuit.Et forte inueniretur ſi quis ſpectet non procul tranſitu Arni: quem ætas iſta
pontem Aryn Ianum vocat.Hi ſunt Fluentini ꝑterfluenti Arno appoſiti:nunc Florenti-
ni.Vrbs quidem Florentia noua eſt:ſed gens lanigena vetuſtiſſima:vna ex primis.xii.co-
Florentia. loniis Iani: ex quibꝰ vna pars vici Thuſci Arnienſis Romę condita fuit:vt expoſuimus ſu
per Fabium Pictorẽ.Pheſe autẽ tranſcenſus eſt:& vlai palus:vt Samuel noſter expoſuit:&
diuus Hieronymus lib.de interpretationibus conſentit.Hinc Pheſulai ꝓlatione Aramea
Pheſulai. & Pheſulę ꝓlatione Romana eſt trãſcẽſus a paludibꝰ.Subiacẽs em̃ planities paludoſa erat
a Iani ætate:vſq; ad Herculẽ ægyptiũ:q oẽs paludes retorſit in vnũ alueũ:cui cognomen-
tũ ſuũ Arnũ indidit:vt in cõmentariis Beroſianis expoſuimus.Vrbs nũc diruta eſt:& ſo
ciis Aryn Ianis/nũc Florentinis/ adiecta. Porro quatuor alias colonias &.xii.vltimas po
Ogygianũ. ſuit inter Arnũ & regiũ fanũ Volturnę.Vnã Ogygianũ a ſuo cognomine poſuit. Nã Ia-
nus Ogygius patria phœnice fuit:vt Beroſus ſignificat:& Xenophõ de ęquocis dicit. Et
hoc ſignificauit Solinꝰ cũ de primo diluuio ſcribit:ꝙ primũ diluuiũ notatũ fuit ſub Ogy
ge:a quo ad Deucalionẽ interfluxerunt anni ſeptingenti:vt etã in cõmentariis Xenophõ
tis expoſuimus.Eſt regio Ogygiana:inter Senas & Aretium:in qua poſteri ædificatũ op-
pidũ Ogygianũ dicunt:vulgo vero Gygianum truncata prima ſyllaba de more Thuſco:
vt oſtendimus in quæſtionibꝰ Anniis.Alteram coloniam a cognomine vxoris ſuę Veſtæ
Ianus vocauit Aretium: vt ait Cato.Sane ſciẽdum eſt:ante omnem linguam latinam fuiſ
ſe ſupradicta nomina vrbium.xii.Et ideo qui latine putant dicta falluntur nimis: ſicut q
Aretium. pheſulas:ſia ſola:& Aretium ab aris vel aratura vel ab ariditate exponunt. Hæc em̃ no-
mina ante latinam linguam ab Etruſcis indita ſunt Arameæ originis . Et vt ait Beroſus
Veſtam Iani vxorem/Aretiam dixerũt:id eſt terram. Eadem enim eſt Veſta & Terra co-
Aretia. gnomine apud latinos:ſicut apud Arameos Iabit & Aretia ſiue Horchia: vt ſuper Bero-
ſum oſtendimus.Et ideo vnam ex.xii.primis coloniis Aretium ab vxore Ianus cognomi-
Ruſellæ. nauit.Ruſellę turrim & magis ꝓpugnaculum ſignificat deriuationemq; habet a Ros: vt
diuus Hieronymus videtur ſignificare libro interpretationum.Eſt etiam dirutum oppi
Volſina. dum iuxta Thermas ſancti Philippi:& Roſellæ vulgo dicuntur. Vltima colonia/Volſina
id eſt priſca Sina id eſt aſſeſſoria:vt Samuel exponebat.Forte aſſidebant primi apud Ianũ
&.xii.Lucumones:Vnde cum regia Volturrhena cognomine Etruria/in eadẽ parte con
numerata fuit:dicẽte Plinio in.iii.naturalis hiſtoriæ capitulo.vi.Volturrheni inquit co
gnomine Etruſci in eadem parte Volſinienſes.Hæc inqt Cato eſt priſca Italiæ origo:an-
guſtiſſima quidem numero hominum:ſed ſplendidiſſima/tempore & genitoribus diisve
tuſtiſſimis/& non aduenis nouitiunculis græcis.Sequitur aliud fragmentum de nomi-
nibus Italiæ:his verbis.

Italia complura a diis & ducibus ſortita fuit noia:a Iano quidē Ianicula:quē q dā Oenotrium dictū exiſtimāt:qa inuenit vinū & far.Cameſena a Cameſe:& a Saturno ſaturnia:Saleūbrona quoq; a gētilib⁹.Durauit ſaturnia nomē totidē ferme annis quot añ aurea ętas vſq; ad Apim:deorū Italię vltimū: vt Antiochus Syracuſan⁹ ſcribit:a quo apenina quā Taurinā idē interpͥtatͬ: etſi gręci de more q dā a bob⁹ Herculis:vel quos opimos gignit Italia vt ait Hellicanicus : aut a vitulo egreſſo:vt Herodotus vel quidā gręci boues vocant italos:vt fabulator Timęus dictā exiſtimēt:inde a duob⁹ fratrib⁹ altero Heſperia: altero Italia poſtremum nomē retinuit. His noib⁹ principio nuncupata fuit Italia circa Tyberim:vt q inter oēs Italię amnes: in oim deorū & principum tutela eſſet:atq; imperii totius ex his cōis ſedes:a quo in principio & origine ipa Italię:Albula nomen a ianigenis habuit.Diuiditur aūt i Apeninos mōtes : & Ciſapeninā & tranſapeninam Italiam.

A Tyberi inchoanda eſt expoſitio:qa per eam videbitur intentio Catonis contra græcos in hoc fragmēto. Ian⁹ prim⁹ omniū in Vaticanū & Ianiculū venit:vt oēs concedūt:quē & antiquiſſimū oim geniorū & deorū Italię volūt:dicente noſtro Aquinate Iuuenale i Satyra.Dic mihi nūc quęſo dic antiquiſſime diuū: Reſpondes his Iane pater? Vnde veteres Salii ſacerdotes carminibus ſuis Ianū celebrāt:deum deorū & patrē: vt author eſt Macrobius in Saturnalib⁹. Beroſus quoq; oim deorū maiorū & minorū atq; hominum conſutiū : & patrē aſſerit. Cameſes & Saturn⁹ rate Thuſcū venerūt i amnē ad eūdē Ianū:vti Beroſus:Trallianus:Iginus:& Macrobius in primo Saturnaliū:& Ouidi⁹ in primo de Faſtis aſſerunt.Cranā filiā ſuā deā circa ripas Tyberis:deā Helernā Ianus fecit: vt teſtanͭ Beroſus in. v. & Ouidius in.vi.de Faſtis.Ita ab initio quatuor dii maximi ad eundē locū Tyberis cōuenerūt:Ianus: Cameſes:Saturnus:& Crana.Apis quoq; q Taurus ab Antiocho interpretatͬ: iuxta Tyberim venit:& a ſe Italiā Apeninā.i.Taurinā dixit:vt hoc loci Cato ſignificat.Heſperus quoq; Verulonię regnauit haud procul a Tyberi:& in Auentini parte Tyberina Italus Capenam cōdidit : vt Fabius pictor & alii ſcribunt.Ex his hoc fit a Catone argumentū: Omnes duces qui genuerunt Italiā cœperunt circa Tyberim:in cuius regione vltro citroq; cœpta eſt Italia.Nā in quorū tutela locus eſt:in eo dii Genii genuerunt Italiam . Quare amnis Tyberis attingens Hetruriam & Latiū:eſt ſolus locus in tutela deoꝝ Geniorū Italiæ.Sed eñ nullus horū deorū reperitͬ græcus.Non igitur Italia a græcis ſpurcū exordiū habet:ſed a ſplendidiſſimo ſanguine diuum & deoꝝ.Ian⁹ eñ & Cameſes & filia ei⁹ Crana:atq; Saturnus nō fuerūt Gręci ſed Aramei:vt tam Beroſus ꝙ latini cōcedunt:& nos ſup Semproniū atq; Fabiū pictorem declarauim⁹. Itē Apis Aegyptius:cognomine Iuppiter iuſtus:Dionyſius fuit:nomine autē Oſiris:qui in Italia triumphauit de Gigantibus: vt clariſſime probauimus ſup Beroſum. Item Heſperus & Atlas Italus a quo Italia nomina ſumpſit fuere externi a græcis.Quare nullus Græcus fuit origo Italiæ:licet opici & ſpurci Gręci aduenę benignitate Italica ad habitandū aliquāti admiſſi.Hāc puto mentē eſſe Catonis:quia quicquid de origine Italię ſcripſit cōtra inſanas improperatiōes græcorū retulit.Nunc ſingula Catonis dicta ponderanda ſunt.Ianū quidā voluīt fuiſſe Oenotriū quia vinum & far primus docuit:& ob id teſte Fabio pictore in omni ſacrificio ipi far cū mica ſalis offerebatur & vinū libabatur.Qđ cōgruit ei:qđ Ouidius in primo Faſtorū dicit:quęrens.Mox ego:cur:ꝙuis alioꝝ numina placēt:Iane tibi primum thura

Ianus primus deorū.

Cameſes.

Apis.

Ianus Oenotrius.

h.v.

merũqꝫ fero! Et ſuperius. Inde (inqt) vocor Ianus: cui cũ cereale ſacerdos Imponit libũ farra
qꝫ mixta ſale. De triplici vero Oenotria & Oenotriis tribꝰ: dictũ eſt ſatis in cõmentariis ſup
Myrſilum: & ſimiliter de Vmbrona. De Cameſena quoqꝫ & Saturnia: ſup Semproniũ & Fa
bium pictorem traditum eſt ad longũ. Et nõ minus de Heſpero & Italo. De Api & Oſiride:
& ꝙ ab eo fuerat dicta Italia Apenina ſiue Taurina: exactiſſime ſcripſimus in cõmentariis
In grecos. Beroſianis. Qđ vero ait: græcos de more cõtrariari Antiocho Syracuſano: ad id retulit qđ
ad Marcum filium ſcripſit: Græcos eſſe genus nequiſſimũ & indocile. Nequiſſimũ quidem
quia omnibus inuidens cunctos aliorũ ſplendores ad ſe trahere: & a propriis gentibus exclu
dere ac nebulas mendacioꝝ inicere ſtudent. Indocile vero: quia nunꝗ antiquioribꝰ de antiq
tatibꝰ credũt. Vnde teſte Dionyſio Halicarnaſſeo in primo lib. Antiochus Syracuſanꝰ eſt ſi
quis alius antiquiſſimus hiſtoricus. Et vt in eodem libro dicit: ꝗuis alii dicant Italiã dictã
Taurinã a bobus: Antiochus tamẽ ſcribit a duce ipſo dictam Taurinam: mox vt deſiit dici
Saturnia. Et tñ iuniores fabulatores a bobus dictã ſomniant: quaſi nos ignoremꝰ exponere/
cur Græcia & Peloponeſſus dicta fuerit antiquitꝰ Aegialea: id eſt Hircina quia opimos hir-
cos gignit: & quia genus hoĩm eſt ſpurcum: fœtidum & hircinum: & quia Itali Grecos vo-
cant Hircos. Et tamẽ ſicut mihi nõ eſt iuniori credendũ de antiquitatibus: ſed vetuſtioribꝰ
hiſtoricis: ita neqꝫ iunioribꝰ fabulatoribus Hellanico: Herodoto: & Timeo: ſed antiquiſſimo
Saturnus Antiocho de antiquiſſimo Italie cognomine Apenino ſiue Taurino credit. Quare qm̃ Apte
Apteras & ras vetuſtiſſimus Grecorũ Saturnus: impius: ferreus: qui patrem caſtrauit: filios interemit
eius ſcelera fratribus bella & ferrum intulit: longe poſt Apim imo & aureum ſeculum fuit annis ferme
ſexcentis: ſi a Nino vſqꝫ ad ipſum in Euſebio numeres: conſequens neceſſario eſt: vt præ-
clare mentiãtur quidam Græculos ſecuti: qui Græcum Saturnum veniſſe ad Ianum aureo
ſæculo ſcribunt: vt copioſe probauimus in commentariis Sempronianis Fabianis & Bero-
ſianis: in quibus & mendaces Græcos oſtendimus: dicentes Italiam & Hiſpaniam Heſperi-
as dictas a ſydere cum a duce Heſpero ſint cognominatæ. Hoc pacto refelluntur: qui a Pœ-
no duce Annibale putant Italiam dictam Apeninam: id eſt Taurinam: quæ teſte Antiocho
& aſtipulatore Catone: ab ipõ duce Api fuit ſic dicta cũ deſiit dici Saturnia poſt aureũ ſecu
lum annis fere ducẽtis & quinquaginta. Tot enim durauit aureum ſæculũ & Saturnia no-
men: vt Cato inſinuat: & Beroſus ſupputat a morte Saturni Iuſti aurei & pii: vſqꝫ ad trium
phum Apis in Italia. A quo vſqꝫ ad Annibalem colliguntur anni mille ducenti & amplius:
vt in emendata noſtra Chronographia numerantur. Quare mille ac ducentis annis & am-
plius ante Pœnum Annibalem Italia dicta eſt Apenina. Præbet his errorem tranſitus An-
nibalis in introitu Italie q Pœnus ab Annibale dicitur: de quo mõte Iuuenalis in Satyra. Et
montẽ (inqt) fregit aceto. Qꝫ vero ait Italiã diuidi in tres ptes: videlicet in mõtes Apeninos
q diuidũt mediã longitudinẽ Italiæ. Et itẽ in Italiã Ciſapeninam ad iferum mare: & trãſape
ninã ad ſuperũ pelagus atriaticum: Eandem diuiſionẽ inſinuat Liuius in. v. ab vrbe condita
vbi de origine & amplitudine iperii Thuſcorũ ſcribit. Et itẽ Sẽpronius expreſſit: cuius cõ-
Albula mẽtaria cõfecimus. Poſtremo de noĩe Tyberis Priſco Albula dicendũ eſt. Et primo quot no
Tybris. minibus appellatus eſt. Secũdo a quibꝰ cognomẽta accepit. Tertio qñ. Quarto quid ſignifi-
cet Albula. Quinto quid ſit ei dextrũ & ſiniſtrũ: qa ſupradixit ipẽ & Fabiꝰ ꝙ Ianus ad leuam
Tyberis tenuit Hetruriã. Ad primã reſpõdet Plinius in. iii. naturalis hiſtorie cap. vi. Tybe
ris inqt: antea Tybris appellatus: ſed prius Albula. Et Virgilius in. viii. æneidos ait. Tũ re-
ges: aſperqꝫ immani corpore Tybris: A quo poſt Itali fluuium cognomĩe Tybrim Diximus
amiſit verum vetus Albula nomen. Tribus igitur nomĩbus inſignis fuit. Albula: Tybri &
Tyberi. Ad ſecundum dico ꝙ Tyberis dictꝰ eſt a Tyberino rege Albanorum: vt dicit Liui-
us in primo ab vrbe condita: & Ouidius in ſecundo de Faſtis confirmat dicẽs: Albula quem

Tyberim merſus Tyberinus in vndis Reddidit:hibernis forte tumebat aqs.Et in.xiiii.Me-
tamorphoſeos ait.Sed Capis añ fuit:regnũ Tyberinus ab illis Cœpit:& ĩ Thuſci demerſus
fluminis vndis Noĩa fecit aquę. Tybris vero dictus ẽ a cognoĩe Tyberis regis Thuſcorũ:vt Tybris
Virgiliꝰſignificauit & nos in.xxxiiii.q̃ſtione Annia demõſtrauimꝰ.Sed Albula deriuationẽ Albula.
habet ab Alba Iani:de qua Ouidiꝰin.vi.de faſtis ait.Sic fatꝰ(ſcilicet Ianꝰ) & virgã q̃ ſtryges
pellere poſſet A foribꝰnoxas(hęc erat Alba)dedit.& Beroſus in.v.antiqtatũ.Ianꝰ ingt Abo
riginibꝰfiliã ſuã Cranã creauit reginã: eiqꝫ ſceptrũ cũ Alba dedit.Et hoc eſt qđ Cato ſignifi
cauit & Virgiliꝰ:ꝙ verũ & vetꝰnomẽ Tyberis fuit ſub Ianigenis Albula.ſ.ab Alba Iani.Ad
tertiũ vero quęſitũ reſpõdet:ꝙ Tyberinus rex Albanorũ q ab Aenea fuit decimus: ſubmer
ſus ꝑiit in Tyberi:& ei vltimꝰnomẽ dedit:añ vrbem Romã cõditã annis tribꝰ& ſexaginta
ſupra centũ:vt Euſebius de tẽporibꝰcõſentiẽs latinę hiſtorię ſupputat.Tyberinus vero fuit Tyberinus
quẽ Pelaſgi cognoĩauerũt Tyberim:tpe Theſei regis Athenienſiũ Cuius inuincibile argu-
mentũ ẽ:qa Manto fatidica ſeruiuit ſub Theſeo & Cleõte: & fugiẽs nauigauit ĩ Thuſciã ad Manto.
Tyberinũ regẽ:a quo grauida ꝑperit Ocnũ cõditorẽ Mãtuæ:vt oẽs tã latini q̃ græci cõſen
tiũt.Quare eodẽ tpe Theſeus Athenis & Tyberinus in Thuſcia regnabãt:& ab vno ad alte
rũ adnauigauit fatidica Mãto.Vt aũt Euſebiꝰ notat de tẽporibꝰTheſeus regnauit ſub Pria
mo.Igiť añ Troię excidiũ regnauerũt ſimul apud Troiã Priamus:apđ Athenas Theſeus:&
apud Fanũ Volturnę Larthes Tyberinꝰ:añ Mezentiũ Agillinũ:vt etiã notat Manethon in
ſupplemẽto Beroſi.Quare penultimũ nomen Tyberis inditũ fuit Albulæ añ ruinas Troiæ
ſub Priamo:anteqꝫ vrbẽ cõditã annis quadringẽtis quinquaginta & amplius qñ nõ extabat
lingua latina.Et multominus añ Troiã cõditã extabat lingua latina:qñ vetꝰ verũ & priſcũ
nomẽ Albula erat.Quod etiã ſic patet.Duo alia cognomia tenuit Albula anteq̃ ſub Tybri
mẽ Albula amitteret.Primum fuit Lydus a Lidya gente bello ꝑclara:q̃ teſte Virgilio quon Lydus
dam iugis inſedit Hetruſcis: id eſt Volturrhenis vicinis Tyberi: qm̃ vt ait Plinius in.iii.
naturalis hiſtoriæ:cap.vi.Volturrheni circa Volſiniũ ſunt cognomine Hetruſci.Etenim a
fontibꝰ Tyberis vſqꝫ ad finẽ primę medietatis ſeptentrionalis:Turrhenus Mæon cõſedit:&
Lydas.xii.Colonias poſuit:vt Herodotus ſcribit:& Myrſilus repetit: & Dionyſius Halicar-
naſſeus in prĩo lib.breuibꝰ refert.Porro Męones venerũt tpe quo Dardanus interempto fra
tre ſuo Iaſio:fugit in Phrygiã:vt author eſt Beroſus in fine antiqtatũ.Quare añ Troiã con
ditam Albula cœpit cognominari Lydus amnis a gẽte eius accola:quali noĩe qñqꝫ Virgiliꝰ
& poetę illũ nominãt.Sed frequẽtiore cognoĩe Tuſco:vt in ſuperioribꝰverſibus Ouidius &
Virgilius.viii.æneidos.Et Martialis lib.iiii.epigrãmatũ.Heſperias(inquit)Tuſco lauit in Tuſcus
amne boues.Quidã dicũt Thuſcũ dictũ:qa oriť in Hetruria.Sed eadẽ rõne diceret Vmbro amnis.
qa oritur in Vmbria.Et ideo ſumẽda eſt rõ a Fabio pictore ſic dicẽte.Tyberis limes imperii
Volturrheni inter veteres Ianũ & Saturnũ:qa principe illius vrbe Volturrhena dictus eſt
per ſyncopam Volturnus:& ob id Tuſcus non latinꝰ.Sũt ergo duo cognomina a regia Vol
turrhena id eſt antiqua Turrhena indita Tyberi:videlicet ꝑ ſyncopã Volturnus:ſine ſyn-
copa Turrhenus & Tuſcus.Hinc Varro in primo de lingua latina:Tyberis inquit vt quod
caput extra Latiũ Volturnus nõ ſpectat ad linguam latinã:etiã ſi tranſit in vſum latinę lin
guæ.Nã Volturrhena & Turrhena ſine ſyncopa: aut cum ſyncopa Volturna & Turna vt
eſt extra Latium caput imperii Thuſci:eſt originis Hetruſcæ & Arameæ: vt ꝓbauimus in
quæſtionibꝰ Anniis.Ita nõ debẽt ſcribi cũ aſpiratiõe Turrhenus: Volturrhenꝰ & Thuſcus
quia Tuſca eſt pars ciuitatis regiæ vt in eiſdem quæſtionibus oſtendimus.Hinc ſine aſpi-
ratione ſcribendum eſt in.vii.æneidos vbi dicitur.Turrenoqꝫ boues in flumine lauit Iberas
Etenim ante omnem linguam latinã & Gręcã ſub Iano fuit nomen Turrenũ & ſub Hercule

Aegyptio Tuſcũ:vti copioſe ꝓbauimus in quæſtionibus dictis: & ſup Myrſilũ.Itaqꝫ nomīa
Tyberis nomina. & cognomina Tyberis fuerunt Tybris ſub Priamo: Tyberis ſub rege Albano:Lydus ſub Turrheno Mæone:Thuſcus ſub Thuſco rege filio Herculis Aegyptii.Sub Iano & Saturno Volturrhenus ab vrbe regia.Reſtat de priſco oīm noīe Albula:qd ſignificet & vnde ſit noīs
Albula. origo:qđ fuit quarto loco quęſitũ.Ad quod reſpondet quidã ꝙ Tyberis dictus fuit Albula: a colore albo.Sed falſitas huius apparet ex duobus.Primo ex ꝓprio epitheto:de quo Seruius ſuper.vii.æneidos.Propriũ inquit epithetũ Tyberini coloris eſt flauũ eſſe: vt ibi Virgilius dixit:Et multa flauus arena. Et Horatius in Oda. Vidimus flauum Tyberim retortis Littore Etruſco violenter vndis ire deiectum. Et Ouidius in.xiiii.Metamorphoſeos. In mare cũ fulua prorumpit Tybris arena.Secundo apparet falſum:quia non extabat lingua latina: cum Albula nomen accepit ſub Iano: vt expoſuimus: & hoc loci Cato inſinuat. Ergo Albula nomen accepit compoſitum ab vla: & Alba ſceptro Iani. Pro quo ſciendum eſt de his tribus vocabulis:Alba:ula & ulai.Alba quidem eſt nomen compoſitum ab al quod eſt commixtio:vt diuus Hieronymus ꝑhibet.Eban vero vt noſter talmudiſta Samuel dicebat dif
Ebal. fert ab ebal.Ebal eñ:vt dicebat:& Hieronymus conſentit:eſt aceruus lapidũ.Eban vero eſt
Eban. aceru9 ex virgis & ferro. Vnde ſiquis commiſceret lapides & faſciculum faceret:diceretur Alebal:ſiue per ſyncopam Albal.Si vero ſit faſcis vnus ex flagello & ferro commixtus: dicitur Aleban:& ꝑ ſyncopam Alban:a qua vrbs regia priſcæ Scythiæ iuxta Araxem dicitur Albina:& ei hærens prouincia Albania:& ager Iani regius in duas regiones diuiſus: nomina priſca tenet Ry Ianus & Albi Ianus:a quo Albula Tyberis. Ergo ſceptrum Iani quod de
Alba. dit Cranæ erat Alba:vt Beroſus ſcribit:& Ouidius teſtatur. Alba vero eſt faſcis commixt9 virgis & ferro.Sunt enim faſces:quibus ſingulis virgis ad flagellandum ſunt incluſæ ſingulæ ſecures ad ꝑcutiendum.quas primus more Scythico Ianus inſtituit ad terrendum noxios:ne turbarent aureum ſæculum. Vnde & Ouidius hoc ſignificauit dum dixit ꝙ Ianus dedit Cranę virgam quæ erat Alba id eſt faſcis: qua Striges pellere poſſet a foribus noxas. Et has primus inſtituit Ianus:vt ait Cato:& dedit.xii.primis coloniis ad continendum rudes:vt ait Fabius pictor.Dedit autem in regia cuius pars dicitur Vetulonia: dicente Sillio in.viii.de ea.Bis ſenas prima illa dedit ꝓcedere faſces.Et iunxit totidẽ tacito terrore ſecures Quemlibet enim regem Lucumonem antecedebat ſuus lictor ferens faſcẽ virgarũ ac ſecuri: vt ait Dionyſius Halicarnaſſeus in.vii.lib.Sunt ergo antiquitus faſces: ſicut nũc corona & ſceptrum:inſignia iuſti imperii:& ſæpe Alba ſiue faſces ponuntur in auctoribus pro ipo imꝑio:& imperiali re:vti eſt illud Horatii in Oda.Te ſępe & albo Vare fides colit velata pãno.Albus.i.imperialis toga:pannus Etruſca lingua dicebat:qua ſolũ velari digni erant fideles duces & ſacerdotes religioſi:vnde apud Araxem fluuium:vbi teſte Diodoro cõſedit pricipio genus humanum Sagum:& ibi vrbs regia condita dicta fuit Saga Albina:& ꝑ ſynco
Sagalbina. pam vt Ptolemæus ſcribit Sagalbina:id eſt Saga impialis. Primaqꝫ huic finitima colonia & prouincia Alba & Albania Scythico vocabulo etiã a Ptolemęo & Gæographis deſcribit:ꝙ primæ a Sagalbina Coloniæ imperiales illo miſſæ fuerunt.Quare nõ mirum ſi regio vbi cõſedit Ianus omnium pater & rex dicta ſit Alba Iana ſiue de more compoſitionis ꝑ ſyncopã Albiana.i.imperiũ Iani & impialis regio Iana.Extãt argumenta noīs tã regis ꝗ imperii. Nã vbi regia eſt Iani Volturna: adhuc Ry Iana & Ry Ianenſis dicitur id eſt regia Iani.Ry enim regis vocabulum eſt:vt in Anniis quęſtionibus diximus.Altera aũt huius regionis pars ꝗ a Ferentino oppido vergit in Tyberim Albiana dicebatur: a qua fluentum quo in Tyberim mergitur: vſqꝫ ad hanc ætatem Albianum dicitur:quod etiam hętentẽ Tyberi planitiem Vmbrię cognominat Albianum. Vnde non mirum ſi Tyberim Ianigenæ a principe vr
Vlai. be regia Volturnũ:& a faſcib9 Albulam.i.imperiale fluentum denominauerũt:quia ulai eſt

palus:vla vero fluẽtum. Et hoc eſt qđ Cato intẽdit contra Græcos:ꝙ non fuit curæ diis:vt ſpurci ac nouitii Græci eſſent primi cultores Italię:qa ipi dii & principes primi aureo ſęculo & deinceps elegerunt regionẽ Tyberinā & eius fluentū:tanꝙ cōem arcem & ſedẽ imperii deorū & nō Gręcorū:& noia ſua locis:fluẽto:& gẽtibꝰ Italiæ indiderūt:vt eſſet firmū argumentū atꝗ æternū:ꝙ gens Itala orta ſit antiquiſſimo tpe a diis principibꝰorbis:& nō a Grępculis nouitiis in tota rerū natura:vt Ioſephus vocat eos in libro cōtra Appionẽ grāmaticū. Nā Gręci fuerūt poſt cōditā Troiā rudes quidā Aborigines:quorū incerta eſt origo:q pulſis Ianigenis eā incoluerūt:dicente Strabone in Geographia Gręcię:ꝙ eā antea coluerūt barbari. Et argumentū eſſe ait:ꝙ apđ eos multa barbara noia manẽt. Et ob id ſuā originẽ neſciunt:& deos a Phœnicibꝰ:Aegyptiis:& Illyricis mutuati:ſuos fecerunt Cælū:Hercules:Saturnos:Ioues & eiuſmodi: primuſꝗ oīm q origines & formas & ritus Gręcorum eſſe pclare mentitus fuit Homerus q fuit heri ac nuꝑ:vt ait Herodotus in.ii.lib.& Ioſephus cōtra Appionem grammaticū. *Sequit̃ fragmentū de Hiſtria & Alpibus Italię dicens.*

Alpes oẽs Italię Colonias fuiſſe Thuſcorū icolę aſſerūt:& ab ipis vel ducibꝰ vł capitibꝰ originū:noia gẽtibꝰ & locis indita: vt Rhetii a Rheto rege Lydorū:& Veronẽſes a Vera Colonia Thuſca:Comenſes a Fani regiis turrenis a qbus vallis Volturrena: & Oſci a qbꝰ oſcella. Hiſtria quoꝗ a duce miſſo a Iano nomẽ retinet. At Gręcorū qdā ſcribūt dictū ab Iſtro amne cognoie Danubio:cui Danę gẽtes accolę nomen ipreſſere:fabulant̃ꝗ ramū ex eo i Hiſtriā effluere inꝗ hadriaticū mergi. Fingūt alii argonauim in Hiſtriā primū ab Iſtro e montibus humeris vectā:& in Hadriaticum demiſſam:videlicet tāta eſt in mentiẽdo Græcorūvanitas ſimul & leuitas: vt ab hiſtri oſtiis ad eius fontes immenſa gẽtiū ſpatia tranſuolauerint:& amnes etiā obſtantes tranarint:& humeris ea cōuecta con nauigarint:vt etiā in Italia mẽtiendi ſibi loca inueniant. Neſcio argonaui ne Gręci aquas an argonauis humeris montes nauigarit.

Iā ſuperius ex Liuio ſciuimꝰ Thuſcos prius inhabitaſſe terras duodenis vrbibꝰ cis apeninū ad inferū mare:poſtea trās apeninū miſſis Coloniis tenuiſſe oīa trās padū loca:& ipas alpes Italię vſꝗ Rhetios. Sẽpronꝰ vero etiam Ciſpadanā totā Italiā ſcribit deductā a Thuſcię Larthibus Bianoro & Felſino. Ibi quęcūꝗ Cato hic ſcribit: clarꝰ digeſta leges. Sed ꝙ hic ait Hiſtriam a duce Ianigeno dictā: vtiꝗ a Beroſo Chaldęo q in ꝑtio a Romanis fuit habitus excerpſit:q in.v. antiquitatū ſic ait. Anno Saturni Babylonici patris Beli.xxvii. Tuyſcon Sarmatas maximos pplos fundauit: & Meſa cū filiis Iſtri priſcos Meſios poſuit: ab Adula mōte vſꝗ Pōticā Meſemberiam. Eos miſſos fuiſſe a Iano ex Scythia nō Italia ſuperius ſcribit:de qbꝰ in cōmẽtariis Beroſianis copioſe ſcripſimꝰ. De Danubio vero q & Iſter:Pli.in.iiii.naturalis hiſtoriæ ca.xiii. Iſter ingt ortꝰ in Germanię iugis mōtis Arnotæ ex aduerſo Rauci oppidi Galliæ:multis vltra Alpes milibꝰ:ac p innumeras la Iſter.

pſus gẽtes Danubii noīe immẽſo aq̄rū auctu: vbi primū Illyricū alluit Iſter appellat̃:ſexaginta amnibꝰreceptis:medio ferme nūero eoꝝ nauigabilis:in pōtū vaſtis ſex fluminibꝰeuoluit̃. Ex his patet ꝙ ab Iſtro fluuio nō dicit̃ Italia Hiſtria:qa nō dicit̃ Iſter amnis:niſi remotiſſimꝰ ab Italia vbi Illyricū alluit:vt dicit Pli. Ergo a capite aliquo originis dicto Hiſtro & miſſo a Iano tū ꝓuidẽti Italię:vt Cato inſinuat:nomẽ accepit Hiſtria. Itẽ lib.iii.cap.xix. Iſtriā inquit cognominatā a flumine Iſtro in Hadriā effluẽte e Danubio amne;eodemꝗ Iſtro:ex aduerſo Hiſtria.

Padi fauces contrario eorꝫ percuſſu: mari interiecto dulceſcẽte: plęriq; dixere falſo: & Nepos Cornelius etiã Padi accola. Nullus em̃ ex Danubio amnis in mare Hadriaticũ effundiť. Deceptos credo: qm̃ Argo nauis flumine in mare Hadriaticũ deſcẽdit: nec ꝓcul Tergeſte. Nec iã conſtat quo flumine: humeris trauectam Alpes: diligẽtiores tradũt ſubiſſe Iſtro. & cap. ſequẽte. Pola inquit nũc Iulia: quondã a colchis cõdita. Ergo a Scythis: vt Cato & Beroſus indicant. Sequiť fragmentum de regione Venetiarum his verbis.

Venetia eſt omnis ora circum ſinum maris poſt Hiſtriam vſq; oſtia Padi. Quibuſdã placet a Tylauento illos exordiri. Nã Tauriſanos Perſę gentẽ ab Api duce conditam aſſerunt. Venetis cunctis prima origo Phaetontea eſt: q̃ græcis occaſionem mentiendi de phaetonte & Eridano præbuit. Poſteri9 mixta his nobilis ſtirps Troiana: a quib9 Patauium ſuo conditore inclytum.

Phaeton.

De ora Italiæ Veneta plura etiã Sempronius dicit. Phaeton vero pater Lyguris nõ fuit Gręcus: ſed q ab Aegypto in Atticã: & ab Attica i Italiã primas colonias trãſportauit añ Oenotrium & oẽs Gręcos: vt Cato ſignificabit in his fragmẽtis. Contra q̇d dictũ Catonis obſtrepit in primo libro Dionyſius Halicarnaſſeus: dicẽs Catonẽ ſimilia fabulis texere. Sed iã Cato reſpondit. Vincam inq̇t Græcorũ nequiſſimum & indocile genus: qui literis ſuis omnia corrumpunt: pudetq; mutuari a græcis rationem Italiæ vt ait Plinius. De hoc Phaetonte ample tradit Beroſus: quem Cato ſeq̇tur: & nos in eius cõmentariis expoſuimus. Itaq; longe ante Phaeton in Lyguria & vſq; Tylauentum colonias poſuit: etſi paucas ante Troiam conditam. Poſt Troiam vero euerſam Antenor & Troiani quidam in Venetias migrauerunt: & ideo Cato dicit ꝙ poſt mixta eſt

Veneti.

illis Troiana nobilis proles. Vnde in. iii. libro naturalis hiſtoriæ ca. xx. Plinius: Venetos inquit Troiana ſtirpe ortos: author eſt Cato. Non deſunt q ab Enetis Aſię putẽt. Beroſus vero a duce Phaetonteo Eridano circa Padũ poſitas Colonias aſſerit: & ab aliis poſteris Phaetontis Eneto: Tyla: & Vento: Venetos oẽs: a cui9 regione poſtea Venetię vrbs clariſſima nomen accepit: ſicut a b agro veteri Ogygiano: caſtrũ ibi poſtea conditũ Ogygianum inter Senas & Aretium dicitur: & Vetuloniæ fons nouus Sipalis a Sipalivico Cybelis nomen poſterius habuit. Quę vero græci mentiũtur de Phaetonte & Eridano: ſcripſimus in cõmentariis Beroſi. Sequiť fragmentũ Catonis: hoc pręnotato: ꝙ Tauriſci ſunt Norici vt Plinius no-

Tauriſci.

tat in. iii. naturalis hiſtoriæ ca. xxi. qui prius Carnos. & hi Tauriſci ab Api id eſt Tauro nominati: qui eo ad fontes Iſtri vicinos venerat: vt Diodorus dicit in primo lib. eſſe ſcriptũ in columna Oſiridis Iouis Iuſti: qui & Apis: & ab eo loco vocat9 eſt ab Italis cõtra gigãtes: quibus bellum ꝑ totum orbem indixerat: vt notat Beroſus in. v. antiquitatũ. Et Diodorus in vi. aſſentit dicens Ioui Iuſto fuiſſe patrem impium: & ipſum omnibus facinoroſis & impiis ꝑ totũ orbem indixiſſe bellum: & vti Macedones circa Palenen in Macedonia illum iuuerunt: ita Itali ipi affuerunt in campo Phlegręo: quẽ poſteri Cymeum dixerunt: & ob id conſenſu totius orbis Iouis Iuſti Saluatoris cognomina promeruit. Itaq; a fontib9 Iſtri & Nori-

Iuppiter Iuſtus.

cis Apis Oſiris Iuppiter iuſtus in Italia triumphauit & a ſe Apeninã dixit: vt Beroſus ſcribit: & Antiochus atq; Cato teſtantur: & Diodorus quaſi ꝑ protocollum aſtipulatur. Sunt Oſiridis veſtigia multa in Vetulonia: nedum in tota Italia. Ab his Noricis Oſirianis Tauriſanis: condita eſt vrbs clara Tauriſium: vt nomen arguit: quam corrupte proferũt Triuiſium. Nunc ſequiť fragmentũ Catonis de tranſpadana Gallia: ita dicentis.

Omnia ſub alpibus trãſpadana loca priſci cõ-
uenę Thuſci miſſis Coloniis tenuere: ab hiſq;
multa loca noia retinẽt. Plura deleuerũt Galli:
q primi Arũte Cluſino duce alpes trãſcẽderũt
& ſenſim ab oi Gallia Ciſalpia Hetruriã pepu
lere: ab hiſq; nomẽ ſortita retinet Gallia ciſalpi
na: qua Mantua ſuo conditore Ocno Bianoro
& Thuſcorũ rege illuſtris. Penetrauere tranſal
pes Boii: Senones: iſubres: & alię gallię trãs al-
pinæ gentes. Gallia ciſpadana olim Bianora a
victore Ocno: poſtea Felſina dicta vſq; Rauen
nã: nũc Gallia Aurelia & Aemylia a Romanis
ducib9 nomẽ habet. Princeps Metropolis Fel-
ſina primũ a rege Thuſco cõditore. Inde a ſuc-
ceſſore Bono Tuſcanienſi Bononia dicta Spi
retum padi oſtiũ a Pelaſgis conditorib9 Spira
dictũ: & a Diomede inſtauratũ. Nouaria ante
ab Hercul' Aegyptii noie Libya: & a cognoie
Aria Aegyptio vocabulo Leonina. ſed a Lygu
rib9 inſtaurata: nouaria dicta eſt. Olanũ añ ab
Thuſcorũ duce: q cũ Orobiis Coloniis ibi pri
mus inſedit: quorũ origo icerta vti Comi: Ber-
gomi Lycinofori: & aliquot circa populorũ: in
de ab Inſubriũ principe nomie Medo adaucta
Mediolanũ nomẽ ſeruat. Padus añ a duce Co-
loniarum Eridanus: ſed a ꝓfunditate Botigon
ab Hetruſcis & Botigũ a Lygurib9: & a circa
arbore Picea: Gallice padus nuncupat'. Poſt
Padi oſtia Rauenna: Sabina ſtirps. Interiit Sa
ga oppidũ Hetruſcorũ: vti & Atria: a quo ma
re atriaticũ: qđ nũc Hadriaticũ. Gallia flami-
nia a Rauẽna ad Ariminũ: a comitib9 Hercu
lis conditũ: a quo cognominat'. Ab eo ad An-
conã Senegallia a Senonibus dicta pulſis He-
truſcis: nunc Gallia togata.

¶Sequitur fragmentum hoc primum.

Ancona prius Picena vocabulo Hetruſco ſi-
mul & Aboriginum dicta.

De Trãſpadana regione dixim9 in
cõmentariis Sẽpronianis. Veteres
Galli Italię: & primi Galli q trãſcẽ
derũt Alpes Italię: & primi Galli q
ſupato Apeninovenerũt i Thuſciã
& cremauerũt vrbẽ Romã: differt.
Veteres eñ Galli ab inũdatiõe di-
cti fuerũt Ian9 & Ianigenę pñes prię
& antiqſſimę ꝓlis Italiæ Vmbrorũ
añ Ninũ: aurea pria ætate: q̃ fata ẽ
poſt diluuiũ vti expoſuim9 pluries
Hi fuerunt añ vrbẽ crematã ferme
duob9 milib9 annoꝝ: vt in emẽdata
chronographia patebit. Galli vero
primi q tranſcẽderũt alpes Italiæ a
Galathe filio Hercul' dicti ſũt Cel-
tæ: quos vulgo Frãcigenas dicim9.
Venerũt aũt in Italiã teſte Liuio in
v. ab vrbe cõdita: illecti dulcedine
vini ab Arũte Cluſino: ĩ vltionẽ ſtu
pratę a Lucumone tũ potẽte vxor(:
anno añ crematã vrbẽ ducẽteſimo:
tpe Tarqnii priſci: & poſt aureũ ſæ
culũ paulomin9 mille qngẽtis ãnis
Hi trãſcẽſis alpib9 ſenſim: a Trãſpa
dana regiõe primũ pepulerũt Thuſ
cos ab impio: deĩde a Ciſpadana: do
nec Rhet9 ab eis pulſus etiã a Ciſpa
dana coactus eſt ducere Colonias
Thuſcas ĩ Rhetios vt oẽs hiſtorici
cõſentiũt. Ita ob ſtuprũ vni9 fœmel
læ: ꝑditũ ẽ imperiũ Thuſcoꝝ ĩ tota
Gallia Ciſalpina: ab eis ſic dicta: &
tandẽ a Longbardis victorib9 Lõg-
bardia & p ſyncopã Lõbardia. Sũt
aũt Lõgbardi Germani: vt patet in
Prolemęo. Galli vero q occupauerũt
imperiũ Thuſcoꝝ ĩ Alpib9 & tota
Lõbardia ab eis Gallia Ciſalpĩa di-
cta: fuerunt Boii: Inſubres: & Seno
nes: q mřtis oppidis mutauerũt noĩa
Ergo origo toti9 Italię Trãſapenine
q̃ vulgo Lombardia dicit': etiã vſq;
Anconã: nõ eſt gręca ſed Thuſca &
Phaetontea mixta cũ aliquot ex fi-
nitimis Gall': & Germanis. Ex Grę

Veteres Galli.

Gallorũ in Italiã traiectio.

cis vero:q dicenť. Nã Venetiis mixta ꝑles Troiana Tuſcæ originis eſt a Dardano Thuſco.
Mantua — Particulares vero vrbes ſunt hæ. Mantua a Larthe Thuſco tranſpadana metropolis Hetru
Bononia — ſcorũ tranſpadanorũ ſola reliqua. Et in Ciſpadana vrbs Bononia: Felſina dicta cũ eſſet prin-
Mediolanũ — ceps Hetruriæ Ciſpadanæ. vt Plini. notat in. iii. naturalis hiſtoriæ cap. xvi. &. xx. Mediola-
nũ: ex quo nomẽ vtriuſq; ducis retinuit: argumẽtũ eſt: nõ armis ſed cõi cõcordia & ſociis ar
Spyra. — mis: ibi a Thuſcis & Gallis imperatũ eſſe. Spyra oppidũ in oſtio Padi a Pelaſgis conditũ: ſed
inde dãnati & eiecti: vt teſtať Dionyſius Halicarnaſſeus in primo lib. Inde inſtaurata a Dio
mede: prẹualens vt editũ eſt Delphicis: theſauris vt refert Pli. in tertio naturalis hiſtoriẹ ca
pitulo. xvii. De eo vero quod ait de Nouaria & Como: ſic dicit Plinius in eodem lib. ca. xviii.
Vercellẹ Libycorũ ex Saluis ortẹ: Nouaria ex Vertamacoris Vocantiorũ: nõ vt Cato exiſti
mat Lygurũ. Et itẽ Inſubres cõdiderũt Mediolanũ. Orobiorũ ſtirpis eſſe Comũ atq; Bergo
mum & Lyniciforũ: & aliquot circa populos: author eſt Cato: ſed originẽ gentis ignorare ſe
fatetur: quã docet Cornelius Alexãder ortã e Grẹcia: interpretatione etiã noĩs a vitã in mõti
bus degẽtibꝰ. Hẹc Plinius. Vult ergo Plinius q; non Lygures: vt Cato: ſed Alpini Vocantii
Vertamacori cõdiderint Nouariã. Verũ exiſtimo eas primũ ab Alpinis Thuſcis Coloniis
Vercellæ. — tã Vercellas q̃ Nouariã cõditas: quia primi oĩm tenuerunt Alpes. Deinde a Libyo Hercule
Nouaria — Aegyptio adauctas. Vñ & Libyci etiã a Ptolemẹo nominanť tota vtriuſq; regio: & Aria id
eſt Leonina: ſicut Arnus & Lybarnus Muſarnus ſunt cognomina Herculis: condita ab Her
cule: & vltimo inſtaurata a Lyguribꝰ: dicta eſt noua Aria id eſt Leonina noua ſiue noua Her
culea. Orobiorũ gẽtis originẽ Cato dicit eſſe incertã ꝓpter argumẽtũ vocabuli orobios qđ
põt eſſe græcẹ vel Hetruſcẹ originis. Grẹce em̃ oros mõs & Bios victus & viuẽs dicunť: &
Orobii — ita Orobii ſunt viuẽtes in mõtibꝰ in quibꝰ ſunt Comẽſes & Bergomẽſes: & ita eſſet illis ad-
Comenſes. — uentitia & nouitia Grẹcula origo: vt Alexander arguit a græci vocabuli origine. Sed mode
Bergomenſes. — ſtius locutꝰ eſt Cato dicẽs eſſe ambiguẹ originis: q̃a orobiũ etiã ẽ nomẽ Sagũ Arameũ: quo-
rũ lingua vtebanť Sagi lanigenæ. Nã oros etiã apud Arameos & Hebræos Talmudiſtas eſt
mons: & bit filius vel filia. Hinc Orobii filii montiũ q mõtes incolũt & alpes. Et ab iis fuerũt
Comenſes Bergomitẹ & eiuſcemodi: quia Thuſci prius Alpes poſtea ſubſidẽtẽ oram colue-
runt. Cum ergo Alexander Cornelius dicit eſſe græcẹ illos originis: hoc negatur. Et cũ pro
bat ab origine vocabuli græca: quod eſt validiſſimum in hiſtoria argumentum: hoc non iu
uerit: quia vt ait Cato Orobiũ nomẽ eſt incertẹ originis cũ tã Grecẹ q̃ Arameẹ ſit originis.
Nunc vero regula ſuccedit: q; vbi eſt nomen barbarum: ibi origo prius fuit Barbara: etiam
ſi id nomen poſtea effluxerit in linguam latinã vel græcã: vt Veſta eſt nomẽ Arameum: ab
Eſta quod eſt ignis vel flamma vt Talmudiſtæ perhibent: & effluxit poſtea in linguam græ
cam. Vnde ab Eſtomæ Veſta græce deriuať. Et tñ Veſta vxor Iani non fuit Græca origine
ſed barbara. Nec mirũ ſi Grẹci multa nomĩa a Barbaris mutuati ſũt: vt Strabo ſignificat in
Gæographia Grẹciẹ: quia vt arguit Barbari prius incoluerũt Grẹciã: & lingua Barbara eſt
antiquior q̃ grẹca & latina. Quãobrẽ cum prius ſit Orobiũ nomẽ Hetruſcũ q̃ Grẹcũ: & cer
ta ſimul hiſtoria Thuſcorũ ab initio cõuenã ꝑlem eſſe Alpinos ſimul & oĩa trãſpadana loca
& non aduenam Grẹculam: cõſequens eſt: vt Orobii ſint iidem & cõuenẹ Thuſci Alpium
incolẹ. Vnde Sẽpronius: & in ſuperiore fragmẽto tertio ab iſto: Cato: Comẽſes retulerunt eſſe
Volturrenæ regiẹ originis: ab argumẽtis certiſſimis lacus eorum Larii: & vallis Volturre
Padus — nẹ adhuc apud eos dictẹ. De Padi noĩs origine ſic ait Pliniꝰ in. iii. naturalis hiſtoriæ ca. xvii.
Metrodorus inq̃t Sceptiꝰ dicit: q̃m circa fontem multa ſit arbor Picea: q̃ Pades Gallice voce
tur: Padum hoc nomen accepiſſe: & Lygurũ lingua amnẽ ipſm Bodingũ vocari: quod ſigni-
ficet fundo carentem. Cui argumento eſt oppidũ iuxta induſtria: vetuſto nomine Bodinco
Ariminum — Magũ: vbi p̃cipua altitudo incipit. Ariminũ a comitibꝰ Herculis dicit cõditũ: ꝓbatq; a co-

gnomíe:qđ eſt validiſſimũ ĩ hiſtoria argumẽtũ. Ar em̃ vel Ari eſt cognomẽ Herculis ægy ptii: quoꝝ lingua ſimul & Hebrea & Aramea ſignificat leonẽ. Iminim vero teſte Talmu diſta Samuele & diuo Hieronymo vocabulo Himenus ſignificat ipſe numerat feſtinãtes Hinc Ariminũ Aramee: eſt id quod latine leo ſiue Hercules ipſe numerans feſtinãtes: ſci licet ad expeditionẽ cõtra tyrãnos Italię. Quidã Ariminũ: qa nõ habẽt aliud: ad latinã ori ginẽ recurrũt: quaſi prius fuerit latina lingua q̃ nobilis & antiqſſima Barbara: & oppida ſplẽdidiſſimę antiqtatis: aut nouitia aut gręcula faciũt: & qdẽ falſo. Plinius in. iii. natura lis hiſtorię: ca. xvi. etiã illi amnẽ Ariminum aſſignat: qa p̃cipue amnibus noĩa indebãt ve teres: quaſi immortalius duraturis. Reſidua q̃ in hoc fragmẽto deficiũt reperies in Sẽpro nio: & cõmẽtariis noſtris ſup eum. Sequit̃ autẽ fragmẽtũ aliud Catonis his verbis.

Galliã Togatã primi coluere Lyburni & ſi culi: quos pepulere Vmbri: hos Etruſci tre cẽtis & ãpliꝰ eoꝝ validiſſimis oppidis iuſti more belli expugnatis. Eos tãdẽ vicere Galli Piceni ligua Etruſca genꝰ ſacrũ dicit̃: orti a Sabinis. A Picenis ad Garganũ mõtẽ aliis & aliis tpibꝰ diuerſę gẽtes tenuere. Marſia duce Lydorũ in qbꝰ aſculũ. Pręcutii: in qbꝰ Hadria ſiue atria. Veſtini in qbꝰ Amiterni. Marrucini & Peligni in qbꝰ curſellũ: Orton & ſulmo. Frẽtani primũ a Lyburnis & Dal matibꝰ: inde his pulſis a Thuſcis orti: quoꝝ lingua larinũ metropoli vocauerũt. i. nobilẽ pricipẽ. Laronẽ. n. Etruſci & Larunẽ & Aru nẽ vocãt nobilẽ pricipẽ. Inde in trãſpadana La riũ lacũ: & in Thuſcia Larones amnes: & A runes coloniæ: & viri Arunes: quos Thuſci ſecũda declinatiõe: Romani & Græci ſicut Atlas tertia declinant: & pferunt Aruntes.

Conſtat Pliniũ in. iii. naturalis hiſto riæ mlta ex hoc loco mutuatũ a Ca tone. Vñ ca. xii. Brũduſio cõtermi nus pediculoꝝ ager: nouẽ adoleſcen tes totidẽq; virgies ab illyriis trede ci populos genuere. Et infra Laritiũ Diternia Tifernꝰ amnis: inde regio Frẽtana. Et ca. xiii. alia a Catone op pida gẽtibus aſſignat dicẽs. In veſti nis Angulani: Sabinoꝝ Amiternini Gellianꝰ inqt author eſt: lacu Fuci no hauſtũ Marſoꝝ oppidũ Archipe cõditũ a Marſia duce Lydoꝝ. Et itẽ ca. xiiii. Piceni orti ſunt a Sabinis vo to vere ſacro. Et ĩ ca. ſequẽte. Circa ĩ qt Ariminũ ab Ancone: Gallica ora ĩcipit: Togata Gallia cognoĩe. Sicu li & Lyburni plurimi tenuere in eiꝰ tractu in primis Parmẽſẽ: Pręcutia nũ: Hadrianũq; agrũ. Vmbri eos ex pulere: hos Etruria: hãc Galli. Vm broꝝ gẽs antiqſſima Italię exiſtimat̃ vt quos Vmbros a Græcis putẽt di ctos: q inundatione terraꝝ: hymbri Vmbri. bus ſupfuiſſent. Trecẽta eoꝝ oppida Thuſci debellaſſe repiunt̃. Hæc Pliniꝰ. In hac Vm bria & hoc capitulo Pliniꝰ enumerat: Hyſpellũ: Tuder: Fulginates: Menaniates: Spoletũ: Ameriã: q pprie Veilũbri (id ẽ a Veis priſcis Vmbris orti) a Ptolemęo & Geographis vo cant̃: vocabulo vere Etruſco. Et ideo argumẽtũ maximũ eſt: ab origine noĩs vetuſtiſſimi Etruſci: eos fuiſſe primã oĩm & vetuſtiſſimã veterũ Galloꝝ lanigenoꝝ plẽ: ĩ Sale Vmbro ne ortã: cuiꝰ adhuc amnes Veios vocamꝰ & mõtẽ Veiocũ. Hic plures etiam eos cũ Thu ſcis cõnumerãt. Q; vero ex antiq̃ Thuſcoꝝ grãmatica reliqt nobis Cato: eſt qa Arunꝰ & Laronus & Atlaus ſecũdę declinatiõis apđ Thuſcos erant: apđ vero græcos & Romanos tertię: vt Aruns Arũtis: & Atlas Atlãtis. Ex quo patet facile inuẽtu eẽ: vbi ſint ĩ Thuſcia quos Pliniꝰ in. iii. naturalis hiſtorię vocat Arũtinos veteres: Arũtinos fidẽtiores: & Arũ tinos Rulliẽſes. Sũt etem̃ vbi manẽt vocabula Etruſca: Arunes & Larones. Et in Sabatia q

dē nō ꝓcul Roma:lacus Sabatinus emittit amnē Laronē:a quo oppidū Amnilara nō Anguillara dicit̄.Hi igitur ſunt Aruntini fidētiores a Sabatio Sancto Fidio dicti: q populos in regione cōdidit:vt in cōmentariis Beroſianis diximus.Alter vero amnis Laro eſt:q per Rullianā regionē primū:inde montē Atho ꝑterfluens in mare mergitur.Et ideo Arunti

Arūtes non arunci.

ni Rulliēſes dicunt̄:& nō Iuliēſes:vt ridiculoſa impſſio dicit.Arūtes vero ſenes vt Virgilius vocat:ſiue arūtini veteres vt Plini⁹ loqt̄:hi ſunt Volturnæ camillarii vt poſtea videbitur.

Sequitur fragmentum Catonis:his verbis.

A Garganoad Brūduſiū coluere Celii:vnde Apuli daunū:apuli Boi:in qbus Arpe:Canuſiū:Barariū.Sub his apenin⁹ ex trāſuerſo diuidit in duo fines Italię:quos inter Tarētin⁹ ſin⁹ iacet.Circūqꝫ ipſū vndiqꝫ e magna Græcia.Ad oriētē vero magnę gręcię pars ē œnotria arcadū:& Calabri prius auſones: ad quos Græca verboſitas fert veniſſe primā græcoꝝ claſſem ānis ferme quatrincētis aā ruinas Troię:cū Oenotriū ducē arcadū poſt Troiā cōditā adnauigaſſe i Calabriā tradat Antioch⁹ Syracuſanus:& circa orā maritimā poſuiſſe colonias.Et vt parci⁹ mētiātur Gręci:ab eo quōdā dictā Italiā Oenotriam ſcribūt: cū ab īitio Italię a vetuſtiſſimo rege Sabinorū & Etruſcorū penes quem erat imperium:id nomen ſortita fuerit.

A Leucopetra ad Sarnū amnē vicinū Neapoli tenuere diuerſi popl'i:Vmbri:Itali:Sānites:Siculi:Peuccini:Picentini: & Etruſci: quorū vrbes ſunt Cluſium:Peſtū:Elea nunc Velia: inter amnem Volturnū & mōtes apenini.Sabelli ſunt proles Sabinorū:vt nomē eſt argumento:a Latinis Samnites: a Græcis Saunites appellati.

Plinius in.iii.naturalis hiſtoriæ ca.vi.Græci inqt:gen⁹ in gloriā ſui effuſiſſimū:Italię quotā partē appellauerunt magnā Gręciā.Inuenerunt igitur in aliquota paruaqꝫ portiūcula Italiæ locū:vbi aduenæ Græci ab ipis Italis excepti ſuum nomē inderēt:quo facili⁹ mētirent̄/etiā reliquas ꝑtes Italię a ſe ortas fuiſſe.Porro de tempore quo venit græc⁹ Oenotrius:licet magno impetu cōtra Catonē & alios Dionyſi⁹ in primo libro inuehatur:tamē Catoni & antiqſſimo Antiocho Syracuſano magis creditur de antiqtatibus & Oenotriis: vt oſtendimus ſuperiorib⁹ cōmētariis:& in his q̄ ſupra Myrſilū & Sēproniū explanauimus:Nūc ad aliud fragmētū cōuertamur:qđ hoc modo Cato ſcripſit.

Hoc fragmentū valde diminutū eſt:& ideo in Sēpronio reqrat̄.Leucopetra eſt vltimū italiæ: e regione Sicilię: a qua verſus interius littus & mōtē Apeninū tenuerunt hi qui venerunt ex Vmbria:& Etruria:& Sicilia cū Italo:& item ex Oenotria cū Peuccio Arcade fratre Oenotrii & Samnites q e Samnio venerūt duce Lucio a quo Lucani dicti fuerūt: ſicut a Bruto Vmbro Brutii: & Piceo Etruſco Picētini.Supra docuit declinare Cato:vt qđ Etruſci ſecunda declinatione dicebant Piceus Picei:Latini in tertia Picens Picentis ꝑtulerūt.Dicit autem Sabellis eſſe argumento nomen:qꝫ ſint proles Sabinorum:quia omne nomem deriuatiuum & diminutiuū:originat̄ neceſſario a primitiuo & integro.Ergo quoniā diminutiuū & deriuatiuū eſt Tuſſa Nana & Tuſcanella: a Para Tuſſa & principe Tuſca:neceſſario conſequēs eſt:vt Tuſſa Nani & Tuſcanelli ſint proles Tuſſæ ſiue Tuſcæ principis:a qua Plinius Tuſcanienſes vocat.

Sequitur fragmentum.

A Tyberi ad Sarnũ icoluere primi aborigines ples Vmbrorum. Priceps his vrbs vetuſtiſſima camerena a Cameſe condita: non pcul vbi poſtea alba. Thuſci his admixti: Oſci q nunc capuani. voloſci quos vocam⁹ volſcos qb⁹ metropolis fuit anxur nũc taracina: ſtabia: Anitini: Hortenſes: Longhani: Oſcori: Macrani: Nuetini: latine Grauiſcę: Picenti: ſorani: Pheretinates: Phregenates: ſangnini thuſculani: Certineſes: vrſentini: volcetani.

Qui populi tenuerit Capaniã vetere & nouã & a Tyberi ad Sarnũ: exponit Cato. Primi fuerũt primi Aborigines. Sane Aboriginũ triplex genus extitit. Vltimũ fuerũt circa aduẽtũ Aeneæ Itali cõuenę qb⁹ admixti aduenę incertis ſedib⁹ vagabant & latrocinio vitã agebãt: de qbus loquit in Catilinario Salluſti⁹: & Dionyſius in primo libro. Hi latine Aborigines: id eſt abſq; certa origie dicti ſunt: qa nemo his aſſignauit eã. Secũdũ gen⁹ fuit ante hoc in magna Græcia: dicti Græce Aborigines: q e mõtibus Arcadiæ cũ Oenotrio venerunt. Vñ & Cato & Dionyſius in ſupradicto libro aiũt: Aborigines fuiſſe Gręcorum genus. Tertiũ genus fuit aureo ſęculo: vocabulo Etruſco & Arameo dicti Aborigines. Tres dictiones ſunt: Ab id eſt pater: Ori: id eſt foramẽ & cauea: Genos: id eſt poſteritas & ples: vt periti Talmudiſtæ & diuus Hieronymus exponũt. Hinc Aborigines eſt paterna cauea nata ples: quoniã priſcis aureo ſæculo ædes erãt antra & tuguria: & cauę quercus: vt Ouid. in. i. Metamorphoſeos inſinuat: & Virgili⁹ in. viii. æneidos dicit de eis. Genſq; virũ trũcis: & duro robore nata. Et de hac dicit Cato q fuit prima Vmbrorum ples. Ianigenæ eñ Galli veteres: fuerũt patres oim: & prima eorum ples antiqſſimi Vmbri: vt ſupra expoſuimus. Hi vero Vmbri genuerũt Aborigines priſcos: a qb⁹ alii orti ſunt in Italia priſca: id ẽ circa Tyberim q fuit priſca Italia: vt ſupra Fabiũ Pictorẽ expoſuim⁹. Et hoc pacto intelligit q Aborigines dicti ſunt: a qbus fuit aliis origo Italiæ ſubaudi priſcæ. Alioqn nõ ſtaret: qa ante eos inueniunt Vmbri antiquiſſima & prima Italię ples: & ante Vmbros inueniunt patres eorum Galli Ianigenæ veteres. Et de hac priſca Italia intelligit: qd Iuſtinus ait vltimo Epitomatũ. Primi inqt q tenuerũt ſedes Italię fuere Aborigines: qbus rex fuit Saturn⁹ iuſtus. Sed ante Saturnũ fuit Cameſes ſaturn⁹ ægyptiorũ vt aſſerit Beroſus: & Cato: & Igin⁹: & Macrobius in primo Saturnaliũ. Hic eñ Cameſes q & Saturn⁹ ægyptiorum: regnauit in Libya: & Sicilia: & Italia: vt Beroſus ſcribit: & Diodorus in. iiii. libro cõſentit. Vñ & ab eo Cameſe Cameſenas: q & Camerenę: vrbes iuenim⁹ cõditas in Libya: Sicilia: & Latio: & Vmbria. Eſt eñ Cameſena in mõtib⁹. Et in Latio circa Albã fuit Camerena quam expugnauit Romulus: vrbs Aboriginũ vetuſtiſſima: vt in ſecũdo libro ſcribit Dionyſius: & hoc loco Cato inſinuat. Nec te moueat q loco s. poſteri poſuerũt r. vt Cameſes & Cameſena dixerunt Camers & Camerena: qa hoc fuit in vſu antiqs: vt oſtẽdimus in qſtionibus Anniis. Hi igitur fuere prima Latii & Cãpaniæ origo: & nõ Græci. Poſtea aui eorum Thuſci: mittebãt colonias & ita multas regiones tenuerũt a Tyberi vſq; ad magnã Græciã: vt ſup Semproni um oſtendim⁹: q vero ex Thuſcis colonias miſerũt hoc loco narrat Cato: & Plinius in. iii. naturalis hiſtorię a. vi. ca. paſſim in regionibus eoſdẽ enumerat: quorum etiã exponere origines nõ pigebit. Thuſculanos a Thuſcis dictos: nomẽ accuſat. Sãgnini Thuſci ſunt in Sabatia: quib⁹ amnis eſt dictus adhuc Sangninaia a Sangni gentili Sabi. Et item Sangnina eſt oppidũ Volturrenæ nũc Viterbi: in regione adhuc dicta Sangninaia: cuius longitudo eſt a ſancta Maria Sangninaia ad ipſum oppidũ ferme deletum Sangnina: circa Celenum. Phregenates item ex Phregene vna ex. xii. principib⁹ vrbib⁹ Iani: de qua ſupradictum eſt. Pherentinates: a Pherentino Troſſulo oppido Othonis Cæſaris: vt memorat Sueton⁹ in

Aboriginũ triplex gen⁹

Aboriginũ etymon.

Cameſes.

Sangnini.

Pherentinates.

eius vita: diſtat a Vetulonia nunc Viterbo quinto miliario. Sorani Thuſci permanent
verſus mare: ad ius Senenſium nunc pertinentes. Picenti a duce Etruſco: vt ſupra expoſui
Nuetum & mus. Nuetum nunc Cornuetum: diſtat a Volturnę fano vigeſimo lapide. Inſcriptio eorũ
Cornuetũ. vocabulis & literis Etruſcis: vocat eos Nuetinos: id eſt latine Grauiſcos. Quod vero poſt
ea additum eſt cornuetani: ab inſigni eorum corno arbore factũ eſt: vt in q̃ſtionibꝰ anniis
Volcẽtini. explanauimus. Volcẽtini: a Volcen vrbe vna ex. xii. principibꝰ dicti: nomẽ eſt argumẽto:
ſicut & Cercinenſes coloniæ: a Cercinę portione Vetuloniæ dictæ: de qua Cercina: in quę
ſtionibus anniis diximus. Hi tenuerunt vltimũ Italię ꝓmontoriũ: a q̃bus nomẽ accepit: &
Cercinum. cuius meminit Pliniꝰ in. iii. naturalis hiſtoriæ cap. xi. Cercinũ inq̃t eſſe longiſſimũ Italiæ
ꝓmontoriũ: aliqui exiſtimãt. Senes noſtri Aſcreani ferunt fama teneri: tãtæ maieſtatis olĩ
fuiſſe q̃d nũc dicit̃ Viterbum: vt etiam maleficos ab vltimis Apuliæ illo traheret ſuppli-
ciis afficiẽdos. Stãdum eſt aũt famæ vbi vetuſtas derogat certã fidẽ: vt ait Liuius in. vii.
ab vrbe cõdita. Verũ nec fides abeſt: Lucumones q̃bꝰ tota Italia ſubiecta erat: in fano vol-
turnę reſidẽtiã habuiſſe: in cuius p̃te Vetulonia Cercinę eſt: a qua Lucumonias Cercinas
colonias in extima Italiæ miſerũt. Vrſentini: nõ dubiũ a Tuſcorũ familia vrſa noĩati. Ar-
Vrſentini. Vrſini. gumẽtum a noĩe: in vico Tuſco Romæ Vrſam familiã conſediſſe: & ob id Romanos Vrſi
nos & antiquiſſimos eſſe: & Tuſcanienſes ſimul: & vici Tuſci colonos. Anitini: ab Aniti-
nẽſi agro in tarq̃niẽſi: ſicut Lõghani & Oſcori: a Familiis Vetulonię dicti: quoꝝ p̃dia etiã
ætas noſtra vocat cãpũ Oſcurũ & longhũ. Vñ in Tuſca: vicus longhus eſt: a quo in vico
Tuſco Romæ eſt vicus longhus: vti ſup Fabiũ Pictorẽ & in anniis q̃ſtionibꝰ diximꝰ. Oſco
Oſci. ra q̃dẽ familia: dicta ab Oſco Larthe: a quo poſiti Voloſci ſiue antiq Oſci & poſtea Oſci: q
& Capuẽſes: vt exponit Seruius ſup illo carmine Aeneidos. Oſcorũq; manũ. De his oĩbus
memoriã facit etiã Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ. Nã cap. vii. ſparſim numerat a Tybe-
ri ad Sarnũ: Sorã: Ferẽtinates: Phregenates: Sangninos: Tuſculanos: Anitinũ: Hortenſes:
Taracinã oppidũ: lingua Volſcoꝝ Anxur dictũ. Oſci: Volſci: & a Surrena auguſtali Sur-
rentũ. Nuetanos vero Plinius ꝓlatione Romana Nubetanos ꝓfert q̃m Nuetum Nube-
tum & Grauiſcum aerem dicunt Etruſci: vt in interp̃tatione Cornuetana docuimus. Si
copioſius de Etruſca origine quæris a Tyberi ad finem Italiæ: lege Sempronium cũ nr̃is
commentariis.

Sequitur fragmentum Catonis.

Primo q̃rit̃: cur tã breuiter de ori-
gine vrbis Romæ tranſiuit Cato?
Reſpõdet̃: q̃a voluit haberi ꝓ cer-
to: ſolũ a tribꝰ gentibus: videlicet
Luceribus: Thuſcis: & Rumnẽſi-
bus Albanis: & Tatienſibus Sabi-
Romę origo nis: originẽ habuiſſe Romã & non
a Græcis. Nec videbat̃ Catoni rẽ
certam ponere in compromiſſo &
diſputatione. Et quia ante ſe Fabi
us pictor ampliſſime ſcripſerat: ſu
per quẽ cõmentaria edidimus. Q;
aũt Cato ſecutus ſit Fabiũ: patet p
id q̃d in ſecũdo libro Dionyſius di
cit ꝙ Fabiũ Pictorẽ ſecutus eſt Ca
to Porcius: & quidam alii in hiſto
ria expoſitionũ Remi & Romuli.

Roma principio ſui paſcua bobus erat. Cir-
cũ Tyberim ſeptẽ rupes ſibi ꝑpetuę in Ernid
do ſuccedentes: cauis paruis diſtinctæ erant
ſub q̃bus alueũ Tyberis quãdoq; egreſſus pa
ludes in planiciẽ rupibꝰ ſubſidẽtẽ inferebat.
Saturnꝰ primꝰ incoluit capitoliũ. Italꝰ Auẽ-
tinũ. Roma palatiũ. Cęlius cum thuſcis cęliũ
& viminale. Romulus cũ palatio: in quo qua
dratã Romã cõdidit: etiã exq̃linũ tenuit ab
excubiis dictũ: quas illi Lucumo dedit more
thuſco. xii. lictorũ: id eſt trecẽtorum armato-
rũ ad cuſtodiã corp̃is ſimꝉ & dignitatẽ: q̃a Ta
tius non erat ſine ſuſpitione infidę ſocietatis.

Etruria olim Italiæ princeps ab eorũ metropoli regia ſic cognoiata: a Tyberi in Macrã diffundit. Gẽs pria illoꝝ maritima Lygurũ dicta a filio phaetõtis lygure quẽ mõtani Lygures pheritõ nũcupãt. Poſt Tyberina oſtia Pheregene primũ Etrurię oppidũ ĩ vicino littore: dictũ a genio Iano q primꝰ ibi colonias poſuit: & a pheritone: id eſt phaetõte q colonias adiecit: vti in Lyguria mõtana vbi a genii coloniis genua oppidũ: & ab adiectis pheritianis ad idẽ coloniis: amni ꝓxio & regioni pheretianę nomẽ reliqt. Primꝰ oĩm gręcorũ Phaetõ ex attica ſoluẽs cũ Lygure filio multis ætatibꝰ & ſeculis añ Oenotriũ arcadẽ colonias adiecit italico littori: ab oſtiis Tyberinis vſq; ad Niceã Maſſiliẽſiũ: & ĩ medio portũ Lygurnũ a filio nũcupãs vltro citroq; littus oẽ Lyguriã dixit. Verũ Etruſci & eos ſecuti Romani ab oſtiis Tyberinis Etruſcũ vocauerũt vſq; ad caput Etruriæ. Iñ Populonicũ ab vrbe Metropoli Popiũ: Romane pupiũ. Poſtremo a Lygurno portu ad Macrã: ad cuiꝰ fõtes eſt Apua oppidũ Apuanos Lygures vocãt: mõtanos vero oẽs Lygures q a Macra in Niceã effundunt. In mõtanis Lyguribꝰ ſunt portꝰ Herculis ęgyptii. Nã Lybarnũ in his eſt a noĩe ſimul: & cognoĩe illiꝰ. Gręci: vbicũq; nomẽ Herculis audiunt: putant eſſe ſuũ a noĩe ſumentes argumentũ: cũ tamen ille neq; noĩe Libyus: a quo deuicti Libyi: ſed Alceus dictus ſit: neq; dictio Hercules ſit græca ſed ęgyptia. Nã illi Heraclio: id eſt Iunonis gloria cognomen fuit.

Sequitur fragmentum.

Genii.

Supradiximꝰ Phregenas dictas a facto Genii: verũ Cato ſentit dictas a duobꝰ videlicet: ab ipſo Genio Iano & poſtea Phaetonte q colonias adiecit. Credat̃ igit̃ Catõi magꝭ q̃ ſupiori expoſitiõi: cũ qa ãtiqori de antiqtatibꝰ magis credit̃: tũ vel maxĩe ꝙ validiſſimo a gemĩato limitibꝰ noĩe vtit̃.

Phaeton.

Pro quo notãdũ ẽ ꝙ Phaetõtẽ hebręi vocãt Phuth: ęgyptii Pheth aramei Pheritõ: & Græci ac Latini Phaetõ: vt hoc loci ex pte ſignificat Cato & nos ſup Beroſũ plene expoſuimꝰ. Et vt patet in Beroſo: & ĩ cõmẽtariis diui Hierony. ſup. x. ca. geneſeos Libyi ãtea Phuthei a phuth & phaetonte dicebant̃: ſed deuicto antheo eoꝝ pricipe ab Hercule nomẽ victoris Libyi ſuſcepunt. Vñ & Diod. Siculꝰ ĩ fine q̃rti libri ait Herculẽ ęgyptiũ nõ Græcũ ſubacto orbe poſuiſſe ĩ triũphũ colũnã ĩ Libya. Deiñ notãdũ ꝙ ĩ hiſtoria inuicibile argumẽtũ eſt vbi nomẽ ducũ limitibꝰ geminat̃: vt qa ſuperũ & inferũ mare qbꝰ limitat̃ Italia dicunt̃ Turrhenũ: cõſequẽs ẽ: vt tota Italia fuerit colonia & potẽtatꝰ Turrenorũ: vt valido argumẽto Liuiꝰ ꝓbauit ĩ v. ab vrbe cõdita vbi ait. Quãtũ valuerit ſupo & ĩfero mari qbꝰ Italia ĩſulę mõ cĩgit̃: noĩa ſunt argumẽto: qa vtrũq; Turrhenũ vocãt Græci. Cęterũ littꝰ ab oſtiis Tyberinis vſq; Genuã gemĩato noĩe Pheritonis & Genii limitat̃: qa circa Tyberim eſt Pheregenę a Pheritone & Genio dictę: & Genuę eſt Genua a Genio: & Pheriton amnis & regio.

Genua.

Quare oẽ littꝰ ab oſtiis Tyberis vſq; Genuã fuit coloniarũ Iani Genii Italiæ & Phaetonteaꝝ quę & Lygurum. Vnde & portus Lygurnus in medio. Quare ab Tyberi ad Genuã iure antiqui Lyguriam dixerũt: & diuiſerũt in Lyguriam Etruſcã: populonicã: Apuanã: Mõtanã: Geniã & Mõtonã monachã. Genua a Genio & Ianua ab eodẽ Iano dicta. Vñ ibi Carycꝰ Ianũ id eſt vineæ Iani. Vnde & ſancta Maria in vineis Genuę. Carim enim vineæ ſunt in plurali: & Carin in ſingulari: vt diuus Hieronymꝰ interpretatur: & Talmudiſtæ conſentiunt.

Lygurię termini & ptes

Notandũ item ꝙ nomina localia & gẽtilia & interdũ cõmunia dũ veniunt in cõpoſitione
ſemper ſyncopantur:aut ꝑ ſynæreſim vltima ſyllaba primæ dictionis abiicit̃:niſi fiat hia-
tus:quia tunc etiã prima ſyllaba ſecundæ dictionis ſubtrahitur gratia euphoniæ. Exẽplũ
ſyncopȩ in cõpoſitione Vol & turrena:dicit̃ Volturna:& Lianũ Coriti:Corti Lianũ.Exẽ-
plũ ſynæreſis primȩ dictiõis:vt Corit Nyenta:Cort Noſſa : Cort Enebra. Cort em̃ ſimul
in cõpoſitione ſyncopat̃ ablata media litera i.& in fine ſynærizatur:amota finali prolatio
ne. Vñ Pheriton ſi cõponat̃ cũ genio:aufert̃ vltima ſyllaba ton:& a Genio i mediũ & dici
tur Pheregenũ oppidum. Et ſi additur ſyncopa dicit̃ Phregenũ. Aliquãdo vero in cõmu
nibus ſynȩrizatur prima ſyllaba vltimæ dictionis:& vltima primȩ:vt magis auctus in cõ
poſitione dicit̃ mactus:ſicuti illud eſt Mactæ virtutis eſto.Portus vero Herculis & Mona
chũ in Lyguria mõtana Monacha:dicit̃ inqt Strabo ab Hercule Græco.Sed Cato leuiter
dictum ac falſo exiſtimatũ:ꝓbat a plurib⁹.Primo a Lucina vrbe Lybarno:quã etiam Ptole
mȩus & geographi ſcribũt.Nã Libyus eſt nomẽ ꝓprium Hercolis Aegyptii:& Arnus eſt
Herculis cognomina. vnũ ex cognominibus:vt ait Beroſus in.v.antiqtatũ.Sũt aũt cognomina eius Her: Her-
col:Ar:Arno:Muſarno:q̃ lingua ægyptia ſignificãt:Her qdẽ ꝑllitũ qa induebat̃ ſimplici
ꝑlle leonisquotidie.Col etiã apud Hebrȩos totũ ſignificat.Hinc Hercol ſignificat pellitũ
totum:quia ꝑllibus ferinis toto corpore tegebatur ꝓ armis: nõdũ armis inuentis in pri-
Hercol. mo ortu generis humani:vt ait Diodorus in primo li.Ar vero & Ari ſignificat leonẽ: di-
Ar. ctuſq; fuit Ar ab iſigni ſuo leone:qa ab iſigni ſȩpe noĩabant̃ duces:vt Macedo lup⁹:& Anu
Arno. bis canis:teſte Diodoro in primo li.No aũt famã celebrẽ ſignificat.Hic Arno id eſt leo ce-
lebris a virtute:qua vt ait Diodorus ꝓpulſabat iniurias ab hũano genere.Muſa itẽ diſci-
plinã ſignificat apud oẽs gẽtes.Dictus eſt igit̃ Muſarnus:id eſt doctor leo celebris:qa dedi
tus fuit initiationibus & incãtamẽtis militaribus:vt ſignificat Diodorus in.vi.Ergo Ly-
barni Lygures ſunt coloniæ Herculis ægyptii:vt a noĩe arguit Cato & cognomine:a qui
Leo inſigne Lygurum. bus ꝓpulſauit hominũ maloꝝ iiurias : & leonẽ inſigne ſuũ reliqt. Arniẽſes quoq; Thuſci
dicunt̃:quia ab his ꝓpulſauit iiurias ſtagnãtis planiciei & reduxit cũctas paludes in vnũ
alueũ:& illis Leonem inſigne dimiſit:vt Florẽtinis.Muſarni itẽ in Tuſca vrbe: nunc Vi-
terbo ſunt:a quibus ꝓpulſauit gigãtũ iniurias: tũ in ꝓxima Etruſca Lyguria vbi cõplu-
ti lapides Lamonis:tũ ꝓ̃cipue Lurkios Leſtrigones a prĩcipatu Vetuloniæ:itẽ illis inſigne
ſuũ leonẽ:& ſceptrũ Lõgholã reliquit & incantamẽta initiationeſq; militares ad lacũ Va
dimonis edocuit. Vnde collis Arbani ab eo Muſarnus:& oppidũ dirutũ non procul lacu
Vadimonis dicit̃ Muſarna ciuitas. Qđ nõ ſolũ in Thuſcia : ſed etiã in Indiæ regnis Ge-
droſia & Carmania egit:vbi metropoles vrbes Muſarnas & populos Muſarnos fundauit
vt in Ptolemȩi Geographia & aliis Coſmographis notatum videmus.Ergo ꝑ argumen-
tũ a nomine & cognominibus:in Italia ægyptius Hercules nõ Grȩcus reliquit monumẽ
ta expeditionis ſuæ:quia Libyus:Arnus:Muſarnus fuerunt cognomina eius & nomen:ſi
cut Græco nomẽ fuit Alceus:cognomen Heraclius.Similiter Hercules eſt nomẽ ȩgyptiȩ
originis non Græcȩ qđ falſo furati Græci tribuerũt Amphitryonis filio:vt ingenue fate
Monachus tur Herodotus in.ii.libro.Similiter Monachus portus Lyguriæ eſt ægyptiæ originis nõ
Alii monœchus. Grȩce:vt voluit Strabo.Eſtq; dictio compoſita a Mon & Akes:id eſt habitatione & muni
cipio hamantium:qui ſcilicet hamis piſcabantur. Itaq; concludit Cato: nihil eſſe in tota
Lyguria originis Græcæ. *Sequitur.*

Excurrit Cato:ab oſtiis Tyberis:ad
oſtia Macrȩ:gẽtem primam Thuſciȩ
maritimam:vbi multa quȩrũtur.Pri
mo:quare dimittit Maſſam:prȩclarã

Gẽs prima Etruriȩ maritima ẽ.Oppida in
his Pheregenȩ:alſiũ:Agilla quȩ & cȩrea:Pe
laſgis cõditum:Pyrgus:Grauiſcæ ab aere

dictũ:Coſę:Volcæ:Thelamõ:ab argonauta rum principe cũ in Etruriam ad Lucumones profectus Hercules alceus lacũ Cyminiũ effecit:& puella Faula ſubrepta ex Fano ad Euã drum perrexit. Vmbro fluuius limes tractus vmbrorũ:Caput Etruriæ limes Etruſcorum Phaliſcæ:Populonium nauiũ & claſſis Etruſcorum olim princeps. Volaterrę & vada ei9 Piſa condita a Piſis alpheis Pelaſgis. Luca illuſtris Lukio Lucumone rege Thuſcorum. Lucus & montes Feroniani. Luna: Cariara ab Etruſcis dicta:a græcis Selene. Apua in trãſitu Apenini ad fontes Macræ:vñ Apuani Lygures ab Arno ad Macram.

vrbẽ etiã ętate nr̃a:de cuius Lucumone:meminit Virgi.in.x. dicens Maſſic9 ęrata priceps ſecat ęquora tigri. Reſpõdet qa non multũ fuit in vſu Geographorꝫ ponere illam. Cõtra hoc videt:qa in vſu Geographorꝫ fuit ponere Tarqnias: & tñ Cato eã p̃terit. Reſpõdet quidã:qa Cato poſuit in maritimis:ĩ qb9 auctores cõcordãt. Reliqt igit Tarqnias qa in ea diſcordãt. Nã Plinius enũerat eã cũ mediterraneis in.iii. naturalis hiſtorię ca.vi.& Silli9 Italic9 eãdẽ in maritima gẽte:vt oſtẽdimus.xxxi.qſtiõe Annia. De quatuor vrbibus primis a Iano poſitis Pheregenę:Volcę:Volaterræ:Luna:ſupius dixim9. Alſiũ dictum ab Aleſo Argiuo:vt ſignificat Sillius in.viii.dicẽs. Necnõ Argolico dilectũ litt9 Aleſo Alſiũ Nã in cõpatione & deriuatione nominũ gẽtiliũ & localiũ:vt plurimũ ſyncopa fit & Synęreſis:vt Aleſiũ Alſiũ:& Volturrena Volturna. Pli.in.iii.ſilr̃ter enũerat. In hac gẽte Phregenæ:Alſiũ:Agilla Cęre cognoie:nũc Cęre vet9. Itẽ Purgus a quo ſancta Maria Purgani: vulgo Vurgani. Grauiſcę ab aere:ſed Etruſce Nuetũ:latie Nutetũ id ẽ Grauiſcũ:& ab inſigni vt ſupra oſtẽdim9:nũc Cornuetũ. Coſas ĩ plurali dixit Virg. Quiq̃ ingt liq̃re coſas. A barbaris Gothis deſtructę ſunt:poſt ſub Deſyderio Lõgobardorꝫ rege reſtitutę:vt eius decretũ oſtendit:Aſidoniæ dictę ſunt. Nã Sidones etiã in Germania ſunt in qua & Longbardi:vt in Ptolemęo p̄dit. Hinc Aſidonia:quaſi a Sidoniis Longbardis cõdita dicitur. Alſium. Aſidonia.

A Tyberi ad Cyminia iuga:ſecũda gẽs Thuſcię eſt:cognomie a Thuſcis Lartheniana: id eſt metropolis Eniana. Larthem eñ ſummũ regum vocant. Enianum vero vrbs in ea ab Enetanis pelaſgis cõdita: quam Veii Etruſci pulſis pelaſgis ampliatã:a principatu p̄uincię ſimul & cõditoribus priſcis Larthenianum: Romani vero a genere populi Veiẽs vocauerũt. Oppida in his ſunt:Sabum in Sabatia a Sabo cõditũ:Larthenianũ cognoie Veiens: Nepe:falaris:Soracte Phaliſcorũ mõs Apollini ſacer:Phaliſcanũ:Pheſcenniũ:vmbricũ:a priſcis Vmbris dictũ:Flauianum: Arcennũ: Meſium:a quo ſylua meſia:Roſulũ: Aræ mutię. Sutrium a Pelaſgis conditum ab inſigni

Sequitur.

Gẽs illi triplex ĩgt Virg. Vti expoſuim9 in q̃ſtionib9 Anniis: ex vrbib9 in hoc fragmento & ſupiori aſſignatis patet verũ eẽ qđ Dionyſius in.i.li.aſſerit:ãtiqſſimas vrbes fuiſſe puas. Qđ p̄fecto in his oib9 cernim9. Larthenianũ.n.de quo in cõmẽtariis ſupra Sẽproniũ & aliis locis expoſuim9: erat vrbs Metropolis toti9 p̄uincię:& tñ nũc exiſtimat & ẽ pua. Plutarch9 in vita Romuli dicit:Veiẽtes a Romulo dictos Sardinianos:qa Etruſci ſiue Volturreni dicunt eẽ coloni Sardiniani: qa ſcilicet primi ab Etruria ĩ Sardiniam colẽdã miſerũt colonias. Vñ vt Strab.in.v.aſſerit:cũ Hercules miſiſſet Iolaũ cũ Toſpiadib9 in Sardi Sardiniani.

grano dictū: Romana ſocietate inclytū. Capina a qua capinates: Lacus Cyminius & troitum Phaliſcorum: finitimum Etruſcis.

niā: inuenit Iolaus ibi colonos Barbaros natione Thuſcos cum qbus habitauit. Sed hic ſunt duo dubia. Primū cur Romulus vocauit Veiētes Sardinianos. Nā licet Etruſci cognoīe Volturreni/ob colonias illo miſſas cognominati ſint Sardiniani: non tñ ſequit̄ ꝙ eo epitheto Veientes debuerint dici. Reſpōdet̄: ꝙ poſteri ſæpe dicūt̄ epitheto paterno: vt de Vmbris ſæpe diximus. Enetani vero ſiue Eniani Pelaſgi fuerunt/eiecti a Veiis Etruſcis vt hoc loco inſinuat Cato: & etiā Plutarchus in vita Romuli ſignificat dū ait ꝙ Veii Etruſci dicunt̄ coloni Sardiniani: & clarius Dionyſius in.ii.li. dicit: Veiēs eſſe generis Etruſci. Et idcirco epitheto paterno pulſis Pelaſgis dicti ſunt & ipſi Sardiniani. Secūdum dubiū: quis

Hercules Libyus toſpiades duxit.

Hercules fuit q Iolaū miſit cum Toſpiadib⁹. Ad hoc Græculus mēdax audebit reſpōdere ꝙ fuit Alceus ſuus/nō Libyus ægyptius. Et vt ſibi credat̄: mutabit o in e: & dicet Teſpiades. Sed qa de more ſuo dicūt & nihil ꝓbant: idcirco eadē facilitate reiiciunt̄ qua ꝓferunt Nā tēpore Alcei florebat Etruſcorū imperiū: nec ꝑmittebāt alienos principatu miſceri: & vix ꝑmiū viriū e fano Volturnæ retulit Faulā puellā: vt Verrius aſſerit: & nos in aliis explanauimus. Præterea ea ætate īſula refertiſſima coloniis erat. Et ideo Sillius & latini ad Libyū nō Alceū retulerūt Toſpiades: cū Sillius primū Toſpiadū Sardū: Libyco nō Alceo ſanguine ortū decātauit in.xii.li. dicēs. Mox Libyci Sardus genoroſo ſanguine fidēs Her

Larthenianum.

culis: & reliqua. Deiñ vt ſup Sēproniū ꝓbauimus: Larthenianū cognomine Veiens nō diſtat ab vrbe Romana/plus tertiodecimo miliario. Nec debet q̄ri ſub noīe Veiens: quo nominabant Romani: ſed quo Etruſci vocāt ad hāc ætatem Larthenianū: vulgo vero corrupta pria litera Marthenianū ꝑ Larthenianū ꝓferūt. Nā Veios amnes/& ꝓdia Veia/& nomē Veium/nuſq̄ in tota Thuſcia/nullibiq; q̄ in tetrapoli Etruria nunc Viterbo reperies Itaq; vt Cato edocet ſicut ab Etruria vrbe cognomē accepit tota Thuſcia: ita a Larthenia no: & Veiente metropoli: cognominata eſt ſecunda gens Larthenıana ſiue Veiens ab vrbe Roma vſq; ad iuga Cyminia ꝓxima vrbi Etruriæ: vt ſignificat Liuius in primo ab vrbe cōdita vbi ait. Erat Sabinis vicina Etruria: proximi aūt Etruriæ Veiētes. Vtiq; ꝓximi tā limite q̄ genere: vt expoſuimus de vrbibus huius ꝓuinciæ: has enumerat Cato. Sabū nūc vocāt Sanctū Sabum: ſiue a Sagni gentili Sabi: quē Romani Sāctum Fidiū: ſemipatrē q; vocabāt: vt ſup Semproniū expoſuim⁹ ſiue adiecto aliquo alio ſancto. Nepe ab inſigni

Phalaris.

nomē habet. Phalaris etiam Phaliſce dicebat̄. Vñ cū Serui⁹ ſupra.vii.ęneidos dicit Ianum quadrifrontē e Phaliſcis vrbe Romā aduectum: nō cōtradicit Macrobio in primo Saturnalium dicēti: e Phalari: qa eadē vrbs eſt Phaliſcę ac Phalaris. Soracte eſt mons Phaliſcorū vt etiā Acron aſſerit ſup Odam illā Horatii: Vides vt alta ſtet niue cādidum Soracte. Errant igit̄ q putāt mōtē Phiſconū eſſe mōtem Phaliſcoꝝ: qa prior eſt īter Etruriā & Volſinas: alter vero inter Phalarim & Flauianū: ſiue alter in Etruria: alter in Veiēte. Phaliſca

Phaliſcanū. Pheſcēniū.

nū vulgo nūc corrupto dicit̄ Philamanū. Pheſcēniū vnū in cāpania: Q đ aūt hoc loci Cato & in.iii. naturalis hiſtoriæ Pli. in Thuſcia nūerat: eſt oppidū Phaliſcoꝝ in Veiēte & eſt nūc vulgo dictū Ciuita caſtellana: vt docuim⁹ ī.xxxvii. q̄ſtiōe annia. Vmbrica vrbs ferme deleta iuxta Pheſcenninū. Flauianum iuxta Tyberim adhuc nomen habet: & eius meminit Virgilius in.viii. cum Veientes populos enumerans ſub Meſapo dicit. Hi Pheſcenni

Arcenna.

nas acies: ęquoſq; phaliſcos: Hi Soractis habent Arces Flauiniaq; arua & Cymini cū monte lacū. Arcēna ſiue Arcēnū oppidū Veiētum circa limitē Cæritanū/deletū a Romanis: vt in fine.iiii. libri ab vrbe condita dicit Liuius. Poſtea reſtitutum & reparatum: Barcennum dicitur: prępoſita de more conſonante. Verum vt ſuper Beroſum oſtendimus pri

mũ omniũ nomen illi fuit Brygianũ:nũc corrupte Braccianũ,Meſium oppidum nõ procul
loco nunc Baccino dicto erat.Nam quæ nunc ſylua Baccani dicitur:antea Meſia a Thuſcis Meſia ſyl.
dicebatur:de qua Liuius in primo ab vrbe condita dicit.Sylua(inquit)Meſia Thuſcis adem
pta fuit.& in bello Veiẽte cũ Fabiis dicit auditã fuiſſe vocẽ e ſylua Meſia. Roſulũ : & mons
Roſulus nomẽ retinet.Arę Mutię:vulgo Arę Muzę:oppidũ in edito eſt iuxta Feſcenniũ: de Arę Mutia
quo Pliniꝰ in.ii.naturalis hiſtorię.Ad Aras inqt Mutianas in Veiẽte:& in ſylua cyminia lo- næ.
ca ſunt:in quibꝰ depacta terrę nõ extrahunt.Sutriũ per ſynęreſim cõponit:a ſuto.i.frumen- Sutrium.
to & tris.Sũt em̃ tres ſpicę illius inſigne:vt.xxxvii.quęſtione diximus. Aberrant igit quidã
ridiculi:qui Sutrium a Saturno conditũ fabulantur.Eſt em̃ antea graiis Pelaſgis conditum
vt nomẽ arguit:& per y pſilon debet ſcribi Sytrium.Capinã ſcribit etiã Plinius in.iii.natu- Capina.
ralis hiſtorię:& capinates lucoſq; Capinos ſcribendũ eſt ac dicendũ:a Capi eorũ olim inſigni
falcone. Nam Capena & ſylua capena in colle Auentino erat:vti Fabiꝰ pictor & Semproniꝰ Capena.
& alii tradũt. Troitũ oppidũ Phaliſcorũ vltimũ eſt in cyminiis in limite Viterbenſis agri:& Troitum.
ideo finitimũ Hetruſcis.Stomachoſa impreſſio Liuii in.x.ab vrbe condita:impreſſit Troilũ
pro Troitũ ad inſigni olim eorum piſce dictũ:qđ a Gothis dirutum. quã vidimus perſeue-
rat Familia Troita Viterbum diu colentem.

Sequitur.

Gens tertia Thuſcię tranſcyminia:a Cymi-
niis diffunditur ad Piſtoriũ. In his Volturre
na ſub radicibus cyminiis iacens cognomie
Hetruria: a q̃ tresgẽtes Hetrurię appellant̃
Hetruſci:vt a communi metropoli : & ager
Hetruſcus antea Vmbronus dictus vbi vm
bri orti.In eo agro Ferentia:Troſſolũ:Meo-
num:Turrhena:Volturna.Sub Volturrena
Aruntes veteres cognomine Camillarii: lon
gius Blere:Olena:Tuſſa Nana:Larthes op-
pidũ:Sale vmbrona:Cort Noſſa:Cort Ene-
bra:mons coriti in iugis cyminiis:e regione
mõs Phiſcõ quę & arx Iti: Volſine:Pelii:oro
pite:ſentinas:cluſium vetꝰ a pugna:ſed a du
ce comerſol:mõtes tumniates :Sora: Soana
non procul Saturnia lapides a Ioue complu-
ti in auxilium Herculis contra Lygures He
truſcos gigantes : a filio dicti Lamones:am-
nis Pelia:mõs Peliꝰ:Mõs tũnias:Roſellę:vm
bro in mõte: Sena Colonia: Phocẽſes:Piſto
rium:vmbro amnis:Stellates:Fluentini: qui
& arnienſes:cluſium nouũ:vnde cluſentinus
tranſitus Annibalis:Aretiũ: Crotona a Cro
tone ſocio Herculis condita.

Sicut a metropoli Babylonia:ęgypto
Perſia:Samnio:oẽs ſub ea regiões co-
gnomina acceperunt:pari forma tres
Thuſcię gentes a Metropoli ſua He-
truria & antiq̃ Turrena:dictę ſũt He
truſcæ ac Turrenæ vt hic ſignificat
Cato : ſed primario ſignificato Vol-
turreni iuxta Volſiniẽſes : hi ſunt co
gnomine Hetruſci:vt aſſerit Pli.li.iii.
naturalis hiſtorię:ac ꝑpterea Voltur
rena ad radices ſubiacẽs Cyminias ẽ
Metropolis Hetruria:vt hic Cato me
morat.Qđ ꝑfecto & argumentũ a cõ
iugatis inuincibile demõſtrat. Si em̃
Volturreni : iuxta radices ſubcymi-
nias & Volſiniẽſes:hi ſunt cognomie
Hetruſci vt aſſerit Pliniꝰ: vtiq; neceſ
ſario ſequitur qđ ait Cato:vt Voltur
rena iuxta Volſiniẽſes & radices ſub
cyminias ipa ſit cognomine Hetru-
ria a q̃ de more antiquo tres Thuſcię
gẽtes denominationẽ habeãt.De ori-
gine vero nominum Turrena:Hetru
ria:Volturrena:& qua orthographia
ſcribẽda ſint:i q̃ſtiõibꝰ Anniis: & ſup
Myrſilũ copioſe tractauimꝰ:& ſimili-
ter de Sale Vmbrona:peruſia: Stella-
tibus: Arniẽſibus.Nũc per ſingula ex
curremus:quę hic enumerat Cato:&

quæ Plinius in.iii.naturalis hiſtorię ca.vi. Ferentia quinto ferme miliario diſtat a Fano Vol
turnæ:de qua q̄ſtione Annia.viii.tetigimꝰ.Troſſulū & Męonia:Męonū:Turrhena ibidē ex
poſita ſunt.Volturna minor monopolis non tetrapolis in agro Fani Volturnę regiæ:altera
deleta eſt.Deinde Cato quę alia oppida Volturnę regię vicinę eſſent enumerat. Arūtes (in
Arūti vetetes. quit)veteres cognomine Camillarii.Plinius eos vocat Aruntinos veteres.Virgilius in.vii.
æneidos:vocat eos a cōmētariis Thuſcorū & ſecretarios atq; referēdarios annaliū antiquo
rū:qui referebāt dicentes:his noſtris agris ortus Dardanus Turrena ſede patris Coriti/ in
Phrygiā abiit. Sic em̄ ait.Fama eſt obſcurior annis:Arūtos ita ferre ſenes:his ortus in agris
Dardanus: Idęas Phrygię ꝑnetrauit ad vrbes:Thraiciamq; Samū:q̄ nūc Samothracia fert
Hūc illum Coriti Turrena a ſede ꝓfectū Aurea nunc ſolio ſtellantis regia cæli accipit idem.
Sunt em̄ camillarii cognomine mont aruni:id ē municipia Aruni vt cōmentario octauo ſu
periore:& in quęſtionibꝰ anniis expoſuimus.Nam Mont municipia vel vicꝰ: Aruni vero de
Camillus. clinatione Romana Aruntes dicunt.Porro Camillus Hetruſca lingua miniſter eſt quē do
minorū camerariū & ſecretariū dicimus:vt Macrobius:Seruius: & alii dicunt.Hinc Camil
lum teſte Seruio Hetruſci vocāt etiā Mercuriū ſecretariū deorum. Quare Camillarii ſenes
Aruntes:erāt ſecretarii & cancellarii Lucumonū.Eratq; vicus eorū in delitiis Thermaꝝ di
ſtans a Fano Volturnæ ſede Turrhena Coriti:vno miliario:non procul Thermis laſinellis.
Sūt nūc veſtigia Thermaꝝ:& ſuffodiunt ſępe vetuſtatis plura argumēta:& adhuc initium
vici vocamꝰ Hetruſca lingua Camillariū:& pontē eius Camillariū inclytū martyrio ſancto
rū martyrū Hilarii ac Valētini:& finē vici adhuc vocabulo veteri vulgo mōt Arunes dici
mus:qđ eſt Aruntes municipes vel viculi Aruntū.Quare falſo ſcribūt in. vii.ænei.quidam
Aruncos ita ferre ſenes:qa Arūci ſunt noui ſub Aenea nōdū conditi:quādo Latinus Aeneæ
oratoribus dixit.Veteres Arūtes ita ferunt:& ſcribunt hęc verba.Dardanꝰ ortus his agris:
& profectꝰ a Turrhena ſede Coriti patris ſui Idęas Phrygię ꝑnetrauit ad vrbes.Itaq; nō La
tinus ibi dicit his ortꝰ Cāpanię agris & Turrhena ſede Coriti:qa falſum eſſet: ſed ſolū dicit
ita ſcribere & aſſerere camillarios Arūtes:qđ ad vnguē verū eſt.dū Aruntini veteres vt vo
cat Plinius:aut Arunti ſenes:vt Virgilius:vel Aruntes veteres Camillarii: vt notat Cato
ſcribunt:his Aruntinis Turrhenæ ſedis Coriti patris ſui:ortus eſt Dardanus.Sed de his ſa
Blere. tis.Sequit.Longius(inquit)Blere.Nam Arūtes Camillarii vno lapide aberāt a Volturna:
Blere vero decimo.Origo noīs eſt a fluere.Nā latini.F.ponūt vbi Hetruſci.B.quia Blere eſt
Flere.Flere aūt eſt fluere & ſcaturire ſiue erumꝑe lachrymas vel aquas.Hinc Blere oppi
dum dictū:q; nō ꝓcul ab eo duorū flumniū Minionis & Blerani fontes fluāt erumpāt & ſca
turiāt.Olena oppidū dirutū iuxta Tuſcanellā vbi & diruta iacet Tuſſa Nana ad hanc æta
tē dicta:ad diſtinctionem Tuſſæ paræ.Nam para Tuſſa ē princeps & coronata Tuſca a Tu
ſco rege filio Herculis dicta pars regię tetrapolis.Tuſſa vero Nana id eſt Tuſca parua a cu
ius ruinis Tuſcanella condita ab Aſcanio:vt incolæ ſcribunt:& a Cane Tuſcanella cogno
minata ſicuti perhibent:& nos ample oſtendimus Annia quęſtione.xxxiii.&.xxxiiii. De Co
riti vero extremis vrbibus copioſe dictum eſt ſupius q̄ſtione Annia.xxxvi.&.xxxvii.Mōs ve
Mons Phyſcon. ro Phyſcō corrupte Phyaſconē ꝓferūt.Dictꝰ ſic fuit a Phyſconibꝰ veteribus Pelaſgis: q ſacra
uerunt fanum ingens Volturnæ:vt Virgil.in.viii.ænei.memorat:vnde & iuxta Volturnā
proferimus duplici.l.campū Pellaſgi.Nā teſte Ptolemęo & Geographis: vrbs phyſcæ eſt in
pelaſgiotis Macedoniæ:a quibꝰ Phyſcū nomē & pelaſgi in agro Volturreno.Dictꝰ eſt etiam
idem mons Arx Iti:id eſt Iouis:qui & Coriti.Idē em̄ fuit Iuppiter & Coritus vt Beroſus ex
primit:& in fine primi libri diuinarum inſtitutionū refert Lactantius. Quare falſo in hiſto
ria ſancti Flauiani martyris ſcribitur Arx ici pro iti.ſicut in Virgilio Aruncos ꝑ Aruntos.

De Peliis Pelaſgis ſunt mons & amnis Pelia quem corrupte dicimus Paliam iuxta Oropitū quem per ſyncopam Orbitum vocat in Decreto Deſyderi9 rex. Ex quo patet multis locis nomina reliquiſſe Pelaſgos. Nam Oropitum eſt vrbs Achaiæ: vt patet in Ptolemæo. Vnde & Achei etiam duce Vibio vt aiunt: Peruſiam ampliauerunt. Sed videtur ꝙ Cato contra ſuū inſtitutum agat: quia vt ab initio patuit: Cato inſtituerat oſtendere Græcos Italiæ nullam dediſſe originem. Ad hoc dicimus ꝙ licet magna parte Italię potiti Pelaſgi etiā magnas vrbes condiderint: tamen vt ait Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro: non licuit eis diu victoria vti: quia mox a vicinis & præcipue Turrenis a tota Italia pulſi fuerunt: & ita a Græcanica origine integra Italia manſit. Sentinas oppidū erat inter Aquaſenſes & montes Tūniates: a quo adhuc dicitur pons Sentinus: & in Liuio legimus Hetruſcorum agrum Sentinatem. Eſt etiam Sentinas ager in Phaliſcis. Cluſiū vetus eſt cognomen a pugna: quia cluere antiqui pugnare dicebant: vt ait Plinius libro. xv. naturalis hiſtorię. cap. xxix. Nam illi ꝓpriū nomē fuit Comerſol: quod & Liuius in. x. ab vrbe cōdita cōſentit ibi ſcribens. Cluſium inquit antea Comerſolum dicebatur. Et quidem a duce: vt ait Cato. Beroſus in. v. antiquitatum ait Ianum inſtituiſſe regem Vetuloniæ Comerum cognomine Gallum: a quo regio & loca nominata ſunt. Veſtigia permanēt: Cluſii priſcū nomē Comerſol id eſt Comeri iugū & in agro Volturreno Vallis Comera: & Ry Comeriū id eſt regis Comeri Amnis: & in phaliſcis comerſana Inſula. Mōtes Tunniates nūc ſunt dicti Radicophani & ſancta Flora: & vulgo corrupto Dunniata pro Tunniata: de quib9 Strabo dicit in. v. ꝙ Populoniā & Coſas ſequtur ꝓſpectus Tunnorū. Nam ab his mōtibus vſqꝫ portū Herculis & Coſas ꝓſpectus eſt: vbi eſt lacus Oropitelli: in quē Tunni ſequuti purpuras & glandes irruūt: vt ibidem ſignificat. Et ideo Tunniates dicunt: qui nunc Roda Coſani a Longbardis appellati ſunt. Sora: & Soana in maritima Senēſi ſunt: & neſcio quo pacto in mediterraneis hic ponunt. De Lamone & pugna Herculis in tertio cōmētario ſupra Semproniū dixim9. Ruſellę iacēt dirutę ad Thermas ſancti Philippi: de quibus Liuius ait: pugnatū a Romanis fuiſſe in agro Ruſellano. Vmbronē in monte exiſtimo eſſe nunc ſanctū Quiricū quia ſub eo oritur Vmbro fluuius: qui ꝑ Roſſetū (nunc addita. G. Groſſetum eſt) in mare mergitur: vbi finit tractus Vmbrię qui a Sale Vmbrone in regione Tyberina incipit. Sena Colonia: de qua Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ: Colonia (inquit) Senenſis: circa tp̄a Pompeii Colonia deducta eſt. quā teſte Appiano in primo de bellis ciuilibus Pompeius qm̄ fauebat duci Martio: hoſtiliter diripuit. Saturniam nup iidē Senēſes reparauerūt: cuius meminit idē Appianus in eodē libro. Sylla (inquit) ex ſuis Romæ nonnullis præpoſitis Cluſium profectus eſt: quo intrant reſidua belli: ortaqꝫ equeſtri pugna iuxta Glanem fluuium ad quingentos ex hoſtibus Sylla occidit: quo etiam tempore circa Saturniam reliquias hoſtium vicit. Hi Saturnini teſte Plinio ante vocabantur Aurunini. Aurunus autem fuit Larthes Hetruriæ: vt Beroſus ſcribit in. v. antiquitatū Phocenſes dicti omnes qui regionem vallis fluenti Eſaræ incolunt: vbi & vetuſtiſſimus lacus & oppidum Phocekium vulgo dicitur. Eam appellationem habent vt fama proditur: ꝙ ibi Phocenſes Pelaſgos. Turrheni & Crotonienſes deleuerunt. In hac regione rex Deſyderius condidit oppida dicta ſanctos Geminianum & Miniatem: vt exciſum Alabaſtro eius decretum memorat. Piſtorium eſt triplicis originis. Latina em̄ origine vt fertur a piſtorib9 in Catilinario bello nomen magis refirmauit q̄ deſumpſit: quia a Pelaſgis habitatum fuit: vt nomen accuſat: quia a piſtos & oros origine Græca componit Piſtorium: id eſt fidelis terminus. Nam fidi viri eum locum incolebāt quia clauis eſt & tanq̄ clauſtra oppoſita Gallię Ciſalpinæ nūc Lōbardiæ. Verū etiā antiquior illi inuenit Hetruſca origo. Eſt em̄ nomē cōpoſitum a piſt: qđ teſte Samuele oſtiū: & oros quod eſt mons. Hinc Piſtorium proprie dictum: ꝙ fit oſtium tranſcēdendi Apeninū montē a Tuſcia in Galliā. Vnde & ab eo in gallias con-

Sentinates. Cluſium. Sena. Aurunus Piſtorium.

tendebat Catilina: vt Salluſt. in Catilinario ſignificat. Et Antoninꝰ in Itiner. dicit Piſtoriũ
eſſe vię Aurelianę atq; Claudianę trãſitũ in Gallias. Vmbro alter fluuius & Stella: ĩ regiõe
Piſtorięſi & Pratẽſi ferunẽ. Stellatini in vico Tuſco Romę: vnã tribũ effecerunt: vt ſup Fabi
Fluentini. um pictorẽ vidimꝰ. Piſtoriũ cinxit primꝰ mœnibus: rex Deſyderiꝰ. Fluẽtini cognomine Ar
nienſes ab Arno cui p̃terfluenti vicatim erant appoſiti: vt Pli. ſignificat: a Iano ex primis. xii.
populis poſiti fuerũt: vt in principio ſignificauit Cato: & nos ibi expoſuimus. Tribũ etiã ipi
Cluſium vnã in vico Tuſco Romæ fundauerunt: vt in Fabio Pictore vidimus. Cluſiũ nouũ adhuc in
nouum. Gluſentino dicit: vnde trãſitus fuit Annibali in Aretiũ & Traſimenos. Exiſtimo ꝙ ſit a pu-
gna Annibalis Cluſentina regio dicta: quã vulgus nũc corrupte Caſentinã appellat. Aeſar
fluuius dictus: quia lingua Hetruſca Aeſar dicitur deus: vt Sueton. dicit in vita Octauiani
Aeſar. Cur aũt illũ Hetruſci vti deũ extimuerint: fabulã refert Strabo in. v. lib. Is Aeſar fluuius cũ
Croton. Arno cõgredit: & ſimul cũ eo in mare mergit: nõ procul portu lygurno. Croton mediterra
nea: tpe Dionyſii halicarnaſſei Colonia Romanorũ facta: & dicta Cortonia: vt ĩ. i. li. idẽ Dio-
nyſius aſſerit. Ergo antiquitꝰ: neq; Cortona dicebat: neq; ab antiquo corito deriuationem &
originẽ habuit: ſed Croton mediterranea appellata eſt: vt Dionyſius Cato & alii dicũt: & a
ſocio Herculis Aegyptii originẽ traxit: qui Croton dictus eſt.

Sequitur.

Apeninus mons Italiã in duo ſecat. Radices ſub Pœnino tranſitu Annibalis in
alpibꝰ a Nicea ad ipm ferme Pœninũ in latitudinẽ extendunt: & vſq; ad Macrã
Lygures mõtani incolũt. A macra itẽ ad fontes Tyberis ad iferũ mare Thuſci:
ad ſuperũ Galli Aureliani & Aemyliani. A fõtibꝰ rurſus Tyberis ad Narẽ Vm
bri inhabitãt. Principio Tyfernũ: & in fine Ameria Tuder ſunt. Galli oẽm Vm
briam pulſis Hetruſcis occupauerũt: exceptis Typherno: Eſiſio: Hyſpello: Ful
gineo: & vetuſta Veiorũ prole: quã Veilũbrã. i. veiam prolẽ antiquã vmbrã di-
cũt: in quibꝰ principes ſunt Spoletũ: Tuder: Meuania: & Ameria ferme nõgen
tis ãnis & ampliꝰ reſtituta ãn Perſę bellum a Veiis Hetruſcis antea cõdita: duce
Ameroe Atlãtis Itali ex Pleiona vxore filia. A Nare porro amne vſq; ad Equi-
culos tenent Sabini a Sabo cõditi Sabatio Sangni gentili edito. Inde ad fõtes
Sarni amnis Sabelli Sabinorũ proles incolunt.

De Pœnino & Apœnino & incolis eoꝝ copioſiſſime in cõmẽtariis Sẽpronianis traditũ fuit.
Quæ vero pcurrenda ſunt: hęc vident. Primũ qa Pli. in. iii. natura. hiſto. dicit Catonẽ trade-
re ãn Perſeũ bellũ annis ſupradictis Ameriã cõditã: cũ tñ dicat reſtitutã a Veiis: videt mihi
Condi. ad hoc dicendũ: ꝙ vel Cato alibi illud ſcribit: vel Pliniꝰ ſumit cõditã cõiter qa oĩs vrbs dicit
cõiter condi cũ fundat: vel conſumat: vel ampliat: vel reparat: vel reſtituit & reædificatur.
Vnde a pluribus & diuerſis temporibus legimus Carthaginem fuiſſe conditam. Cæterum
de Atlante Italo: ſocero Coriti Thuſci: & vxore ac filiabus eius geniti in Volturrena ſede
Coriti: & locis eorum extãtibus: ſimul & Sabatio Sangni gentili ſabi: in Beroſianis cõmẽta-
riis plene tradidimus. Sequit tñ oẽs Veilũbros a Veiis priſcis Vmbris ortos in Saleumbro-
na. Nam Veii amnes & Veia vetuſta prędia in Saleumbrone ſũt. Eſt ẽm Veilumber Veia p
Catonis verba. les Vmbra. Sequitur textus Catonis. Lucani a Samnitibus (duce Lucio) dicti: ſed
ante illũ Coloniæ erant Hetruſci generis: qui ſunt Buſſentũ a Vuſſetinis: Sẽtini: Tergilani
Vrſentini itẽ a Traſimenis: Volcẽtini a Volce maritima & Thebani ab Ocno miſſi.
Sup Sẽpronium & in aliis de his diximus: quos etiã Pliniꝰ in. iii. naturalis hiſtoriæ his locis
Vuſetini. enumerat. Hetruſcę vero fuiſſe originis nomina ſunt argumento. Nã Vuſetini ſunt incolę.

Volturreni in Thermis adhuc Vuſetinis dictis:q̄q̄ in Plinii.iii.li.ca.vi. Eſetini ſtomachoſa impreſſio notat.Cuius error patet:cū qa tota impreſſio illa mendoſa eſt:tūvel maxime:quia poſt Maritimā gentē & Colonias Thuſcię:Plinius per ordinē alphabeti alias vrbes & vicos Thuſcię enumerat.Et vt patet ibi:Eſetini ſunt in lr̄a.V.Quare Vuſetini Thuſcię ſunt:a q̄bus Buſſentū.Vñ & Buſſeta vulgo Thermas & vicos deletos ꝓferim⁹.Sētini vtiq̄ a Sentinatibus orti:ſicut Vrſentini a Traſimenis.Vrſaiā em̄ regionē:planicieq̄ ipi ſubiacētē:Cortonięſes nūcupant.Thebani ab Ocno miſſi:dicti ſunt:q cū ſua genitrice fatidica Māto Thebana ad Tyberinū venerunt:& Hetruſcis cōiugio iuncti fuerūt:& illo miſſi. Vuſetinæ Thermæ. Vrſentini

Sequitur.

Sangni gentilē ſabi pronūtiāt ſabini:Sanctū Romani:ſagam Barbari:a quo & ſagi primi thuſci.i.pontifices & ſacri expiatores.Ex quo patet leuitas cū loquacitate græcanica q̄ a Lacedæmoniis ortos ſcribūt ſabinos:& græca origine a ſeuomę dictos fingunt.Sed Roma tū rudis erat cū relictis lr̄is & diſciplinis Hetruſcis:mirabūda gręcis fabulis rerū & diſciplinarū erroribꝰ ligaret̄:quas ipi Hetruſci ſēper horruerūt:neq̄ ob id latinas q̄dē voluert̄ ſuſcipere vſq̄ ad Cecynnā Volturrenū magiſtrū quadrigarū & augurū principē:patrem Menippi & auū Menodori:quos añ illū pater eius Volturrenus:auuſq̄ Titꝰ & ꝓauus Turrenus:ſemꝑ Romanis principibꝰ chariſſimi renuerūt:cū ad eas recipiēdas vrgerent̄.Nā ipe Turrenus p̄re Elbio Volturreno & regū Hetruſcorū vltimo ad lacū Vadimonis cęſo equidē ad reddēdā vrbē Hetruriam anno ſecundo Olympiadis cēteſimæ vigeſimę quartę allici potuit:ſed ad recipiendas latinas literas nunq̄ perſuaderi potuit.

Etiā tpe Plinii Sagi Thuſci dicebant̄ q egeſſerunt ſeptē maria:& oſtio Padi Sagæ nomē impoſuerūt:vt ſcribit in.iii.naturalis hiſt.ca.xvii.Feſtꝰ quoq̄ Sagā exponit expiatorē:& diuus Hieronymꝰ imolatorē:qđ ē pōtificis & ſacerdotis officiū.Sed de his tetigimus ſuꝑ Sēproniū:& Beroſū:& Fabiū pictorē:vbi etiā oſtēdimus Sabinos a Thuſcis non Gręcis originē & diſciplinas aſſecutos fuiſſe.Hoc loci notāda ſūt hęc.Primū q̄ Ianꝰ docuit Phyſicā & Aſtronomiā:vt Beroſus aſſerit & phyſici:qa teſte Macrobio Phyſici Ianū miris argumētis diuinitatis cōſecrāt.Et vt ait idē Beroſus & Macrobiꝰ in p̄rio Saturnaliū referēs Xenophōtē:primꝰ Italos docuit ritꝰ ſacros & religionē & Theologiā:adeo vt Mythici tradāt ſub Iano oīm domos religiōe ac ſanctimonia fuiſſe munitas.Et vt ꝓſequit̄ Beroſus moralē viā & diuinatiōes:qbꝰ ꝓualuert̄ Hetruſci:docuit:& literis mādauit.Quę oīa vſq̄ ad ſuā ætatē durauiſſe Diodorus i.vi.aſſerēs:Turreni inq̄t lr̄is & inueſtigatiōi reꝝ naturaliū atq̄ theologię plurimo tpe impēſo:pręcipue in interpretatione fulgurū verſati ſunt:adeo vt vſq̄ ad ętatē meā vniuerſꝰ orbis:tū admiret̄ viros:tū interp̄tibꝰ fulguꝝ vtant̄.Scđo notādū eſt q̄ ipe Ianꝰ fuit p̄ria Ogygiꝰ Phœnix:& ob id ꝓprię Hetruſcę Ianigenę lr̄ę atq̄ diſciplinæ erāt phœnices:eędē Aſſyrię:q̄tū a gręcꝭ diſtātia ē:quia Phœnices & Chaldęę certiſſimę ſūt & antiq̄ſſimę & toti orbi admirabiles.Gręce vero cōfuſæ & nulla vnq̄ certa ſn̄ia habita:per oēm vitā hoīes errare cōꝑellāt:vt clare aſſerit Diodorꝰ in.iii.li.Et iō nō miꝝ eſt qđ ait Cato qa Hetruſci ſemꝑ horruerūt lr̄a & diſciplinas gręcoꝝ vti nouitias & incōſtātes & ſibiipſis diſſidētes:cū ipi antiq̄ſſimas & vſq̄ ad tp̄a Diodori toti orbi admirabiles a Iano traditas retinerēt.Audeo dicere atq̄ ꝓbare cū oportuerit:ēt ipm̄ Ariſtotelē icōſtātē eſſe:atq̄ plib⁹ locis mēdacē.O quātū nocuit veritati Italicę a Iano traditæ:introductio vaniſſimæ philoſophiæ

Sagi. Saga. Phyſicā Ianus docuit. Iani p̄ria.

Grçcorũ. Vere Cato vates fuit:q vt in principio oſtendimus ad filiũ ſcribens: quandocunq;
inquit gens iſta lr̃as ſuas ad nos adducet: oĩa corrũpet. Tertio notandũ eſt: vt ait Liuiꝰ in no
no ab vrbe condita. Romani diſcebant antea literas & diſciplinas Hetruſcas: vt poſtea Græ
cas: quia rudis Roma non aduertebat ſed mirabaẽ eius fabulas & mẽdacia. Nam poſtea eru
dita: & animaduerſa eorum mendoſa leuitate exclamabat. Oĩa nouit Grçculus eſuriens. Et
item. quicquid Græcia mendax audet in hiſtoria. Et idcirco Hetruſci nolebãt diſciplinas la
tinas ſuſcipere: quia pẽdebãt a grçca fabuloſa mendoſitate. Quarto notanda eſt Genealogia
principũ fani Volturnæ poſt ꝑdomitã Hetruriã. Vltimus inquit Hetruſcorũ Larthes fuit
Elbius — Elbius: a quo vicus Cyminius Elbius: in Ptolemço legimꝰ. Hoc cçſo ad lacum Vadimonis:
Turrenus. — vrbem defenſabat Turrenus filius eius: qui eam tandem Romanis dedit vt hic notat Cato:
& Valerius Maximus li. iiii. ca. ꝑnul. cũ de Hetruſco adoleſcente loquẽs: quod inquit ſequi
tur externis annectã: quia ante geſtũ eſt q̃ ciuitas Hetruriæ dareẽ. Huius Turreni filius fu-
Titus. — it Titus: q ſi quo authore memoreẽ: nondũ comperi. Huic Tito pater fuit Volturrenus: nõ
ſolum prout Volturrenus eſt nomen locale: ſed propriũ: vti Florentinus Cecynna illuſtris
principatu quadrigarum & augurandi: vt hoc loci Cato: & Plinius in n. aturali hiſtoria: &
nos in. xxvi. &. xxvii. q̃ſtione Annia docuimus. Argumentũ vero ꝙ primꝰ literas latinas ſuſ
cepit: qa in Surrenç Thermis canale ingẽs plumbeũ Cecynnç inuenit Paulus Begninus ita
Cecynna — latinis literis exciſum. TVRR. TITIANI. V. C. id eſt Turrheni: Titiani: Volturrheni: Ce-
Menippus — cynnæ. Ita Cecynnæ epithetum paternũ auitũ & proauitũ antecedũt more latino. Hic Ce-
Menodorꝰ. — cynna genuit Menippum patrem Menodori: cuius meminit Appianus in li. v. de bellis ciui
libus dicens Menodorum Turrhenum claſſe parata affuiſſe Iulio Cæſari cõtra Pompeium
iuniorem: fuitq; bello nauali Menocrate ſuperior Menodorus noſter Turrhenus. Eteni ſem-
per capi fuerunt Hetruſci: & inter dominos quadrigarũ & principes legionum computati
Mecœnas — apud Romanos: vt hoc loci Cato & Horatius in primo ſermonum: Satyra ſexta: a patribꝰ &
auis, ſub Mecœnate commendat dicens. Non quia Mecœnas Lydorũ quicqd Hetruſcos In-
coluit fines: nemo generoſior eſt te. Nec ꝙ auus tibi maternus fuit atq; paternus Olim qui
magnis legionibus imperitarint. Hoc quoq; loci notandũ eſt ꝙ quidã Mecœnatẽ exiſtimant
fuiſſe ex antiqua Turrhena ſiue Hetruſca ligua Volturrena: percharumq; Octauiano fuiſ-
ſe: quia fuit filius Menodori cuiꝰ ope atq; induſtria vicit reſiduas belli Pompeiani furias Iu-
lius Cæſar Octauiani pater. Sic em̃ Mecœnas incoluit ſiue incola fuit Hetruſcus id eſt Vol
turrenus: quia Hetruſci ſunt proprio cognomine Volturreni: quibꝰ ſolis limites Hetruſci
& Lydorum fines ſunt iidem: tam ex parte Cyminia q̃ Tyberina. Nã Vetulonia fuit a pri-
cipio decus Mçonię gẽtis: vt ait Silliꝰ in. viii. Et eadẽ Lydia gẽs bello ꝑclara iugis inſedit He
truſcis. i. Volturrenis & Cyminiis: vt clare oſtẽdimꝰ i q̃ſtionibꝰ Anniis: ꝑcipue q̃ſtiõibꝰ. viii.
ix. xi. xxx. &. xxxii. Et a Turrhena Tyberis Turrhenus & a gẽte Lydiꝰ dictꝰ eſt: & ab eadẽ vr-
be Hetruria & Tuſca cognoĩe: dictꝰ eſt Hetruſcꝰ & Tuſcꝰ nõ latinus: vt Fabiꝰ pictor in fine
de origine vrbis Romç aſſerit. Vñ Acron ſupradictũ carmẽ exponẽs ait. Lydoꝝ (inqt) He-
truſcos fines incoluit Mecœnas: qa Lydi ꝓfecti ex Aſia incoluerũt Hetruriã circa Tyberim
dicẽte Virgilio: vbi Lydiꝰ amnis inter opima ferẽs. Magnis aũt legiõibꝰ: qa (inqt Porphiri-
us) magnis Lucumõibꝰ impitarũt ꝓaui Mecœnatis & fr̃is eiꝰ. Erãt em̃ Tuſciæ. xii. ppl̃i & ſin
guloꝝ ſingulꝰ Lucumo rex atq; ſingula legio: qbꝰ vnꝰ imperabat. Idẽ dicit Seruiꝰ ſup. viii. &
x. æneidos. Et hoc modo expoſitio Horatiani carmĩs ẽ vera advnguẽ: ꝙ aui paterni & mater
ni Mecœnates impaueẽt magnis legiõibꝰ. xii. ppl̃oꝝ qa Elbiꝰ fuit Larthes Hetrurię & eiꝰ plu
rimi anteceſſores. Et ita in Odis expoſitio hçc vera eſt: vbi Horatiꝰ ait Mecœnas atauis edi-
te regibꝰ: ſcilicet Larthibus nedum Lucumonibus. Et in alia Oda. Turrhena (inquit) regũ
progenies tibi, quia antiqua Turrena id eſt Volturrena Elbius & eius aui Larthes orti ſunt

Quidam dicunt eundē Mecœnatē oriundū ab Aretio: inducūtq; Macrobiū in. ii. Saturnaliū ita dicētē. Auguſtus qa Mecœnatē ſuū nouerat eſſe ſtilo remiſſo/molli/& diſſoluto: talē ſe in ep̄ſis quas ad eū ſcribebat ſępius exhibebat: & cōtra caſtigationē loquēdi; quā alias ille ſcribēdo ſeruabat: in ep̄ſa ad Mecœnatē familiari: plura in iocos effuſa ſubtexuit: ita. Vale mel gentiū: Metuelle ebur: Hetrurię æſar: Aretiū adamas: ſupnus Tyberinū: Margaritū cylneorū: ſmaragde Iaſpi: figulorꝝ Berylle: Porſenę carbūculū. Ad hęc reſpōdet ꝙ nihil de ortu Mecœnatis magis de Aretio q̄ Hetrutria & Cluſio Porſenę exprimit in hac ep̄ſa: ſed ſolum epitheta q̄ Auguſtus ei tribuebat: vtputa ꝙ eſſet gentib⁹ dulcis: Aretio adamas: Hetruriæ æſar: Tyberinis ſupernus: Figulis id eſt poetis Berylli⁹ & reliqua. Eſt aūt ęſar lingua Hetruſca de⁹ dicente Suetonio in vita Octauiani. Ictu inqt fulminis ex inſcriptione Cæſar: ſtatuę eius prima lr̄a nois effluxit: reſpōſumq; eſt centū ſolos dies poſthac victurū: quē numerum c. lr̄a notauit: futurūq; vt inter deos referret: ꝙ æſar id eſt reliqua pars e Cęſaris nomine Hetruſca lingua de⁹ vocaret. Rurſus qđ ad ꝓpoſitū noſtrū facit: Mecœnas inter poetas eximios latinos nutritus: vix linguā latinā ſciebat cū ſtilo ſcriberet remiſſo/molli/incōſtante atq; diſſoluto: vt intelligas paulo ante a Cecynna Volturrhęno ſuſceptas latinas literas; adhuc ab Mecœnate diſſolutas & molles haberi: vt Cato inſinuat. Sequitur.

Mecœnas ſcribendo mollis.

Aeſar

Palatinū collem Roma Itali filia: ſed pri⁹ Palatini Aborigines tenuerūt: qui ex agro rheatino ad paſcua ouib⁹ quęrēda illo ꝓfecti ſūt. Argumēto ē Vellia palatini altera pars a vellenda lana: ante his mōſtratam Hetruſcam tonſuram appellata.

Varro in primo libro de lingua latina eadē ſcribit: & nos ſup Fabiū Pictorē expoſuimus. Et quia Vellia a vellēdo vnde & vellus nomē habet: idcirco debet ſcribi geminato. ll. Nā vnico. l. Velia eſt vrbs Italię: vt Virgilius. Portuſq; require velinos. Hetruſci docuerūt Italiā lanificiū & tonſurā ouiū: & tinctură pānorꝝ: qa teſte Sillio in. viii. Vetulonia princeps Tyrio veſtē prętexuit Oſtro. Et ob id vellus Romanū nūcupat. Tuſcū a doctorib⁹ Tuſcanienſibus: vti eſt id Iuuenalis in Satyra.

Pręſtabat caſtas humili fortuna latinas / Quondam / nec vitiis contigi parua ſinebat Tecta labor: ſomniq; breues: & vellere Tuſco Vexatę durę q; manus. Sequitur.

Capitoliū dictū a capite inuento fluente ſanguine dum Iouini templi fundamēta iaceret princeps Tarquinius. Nam antea Tarpeius a Tarpeia ibi ſcutis Sabinorum obruta: ſed prius Saturnus vocabatur. Sub eo Ian⁹ quadrifrons. Quirinus a victoria Lucumonis a Quirino colle mouentis.

Capitoliū ſępe mutauit nomen vt Cato nūc & Varro in primo de lingua latina docet. Ianus vero vnde dicatur. Quirinus exponit: cuius hiſtoria tacta eſt ſuper ſecundū librū Fabii Pictoris. Sequitur.

Quirinalis a Iunone ſabinorū dea quā illi curitim id eſt haſtatā Iunonē vocāt. Etenī haſtā curim & curinā ꝓferūt: qa his ſimꝉ & Hetruſcis nō ē lr̄a. q. ſicut Romanis. Inde quirites.

Itum Hetruſci etiā & Itim proferunt: quos Aegyptii Iſum & Iſim: Latini autē Iouē & Iunonē: vt Serui⁹ ſup æneida: & Macrobius in Saturnalibus inſinuant. Vnde ſub ſtatua Cybelis de Iſi ægyptia: q̄ venit ad nuptias eius; ita ſcriptū eſt literis & verbis Hetruſcis Veizu Meos iti: Meos iey zeb. id ē ve iuſo hoſpita Iſis hoſpitata ē epulatrix: vt ꝓbauim⁹ in tractatu de Iſis & titulꝭ iuētis Hetruſcis

Explicūt cōmentaria ſup duo & viginti fragmenta Catonis de origine Italiæ.

Eiuſdem Fratris Ioannis Annii Viterbenſis Cōmentaria ſuper duo Fragmenta Itinerarii Antonini Pii. Liber. VIII.

ANtoninus Pius Cæſar Auguſtus: etiã pietatis laudem confirmauit dũ hoc itinerariũ ſcripſit. Cauſa em̃ ſcribẽdi pietas fuit: dum pauperib⁹ & peregrinis: itinera totius orbis deſcripſit: vt q aut fugerẽt: aut in bella irẽt: aut ad dños ꝓficiſcerent: aut q̃uis cauſa remotiſſimas regiones adirent: ſine indice fere vndiq; penetrarent. Porro q̃ habent nũc itineraria Antonini: nõ ſunt: ſed forte ex fragmẽtis aliquot collecta: & plura his addita: multa diminuta: plura immutata. Argumento ſunt duo fragmenta q̃ apud me ſunt ex collectaneis magiſtri Guillelmi: collecta anno Salutis. M. ccc. xv. Nam primum fragmentũ ex ꝓœmio eſt. At in his q̃ modo habent: nullũ prooemiũ eſt. Deinde in ſecundo fragmẽto: ſex celebratiſſima tũc itinera ab vrbe Roma in Gallias docent. At in his q̃ vulgant nullius memoria fit. Rurſus ſingula oppida: & vrbes: q̃ in ſingulo itinere ab vrbe Roma vſq; in introitũ in Gallias ſucceſſiue occurrunt: diſtincte enumerat. Sed in vulgatis / omiſſis oppidis etiã itinera deleuerunt: non ſcripſerunt. Item miliaribus vtunt hæc vulgaria: quibus ſoli Itali vtunt. At Antõnius nõ miliaribus vſus eſt: ſed ſucceſſione oppidorũ: qa omnia orbis itinera: omnibus gentibus deſcripſit: quæ gentes ꝑfecto ſucceſſiones oppidorũ intelligunt: miliaria neſciunt. Amplius: itinera maritima: a mediterraneis diſcreuit Antonin⁹. At vulgata cõfundũt omnia & miſcent: vt Saleumbronam & Larthem in maritimis ponunt: quæ ſunt in mediterranea Vetulonia. Deniq; & noĩa corrũpunt vulgata: vt Martis pro Larthes: & Florentiam ponit: quæ non extabat Antonini tempore. Ex quibus patet: hos vulgatos codices non eſſe totos Antonini Itinerariũ: ſed eius magnã corruptionẽ a poſteris: per additionem: & diminutionem priuato ſtudio procuratã. Nam ſi ita cætera eſſent: vti hoc fragmentũ: vere toto orbe quis peregrinaret abſq; indice & errore: ſciretq; integre totius orbis Topographiã: & nomina itidem ciuitatum & locorũ. Igitur & hæc duo fragmenta expoſituri ſumus pro ſui tũ breuitate: tum antiquitatis ſplendore: in quorum primo: pars prooemii ponitur ſub his verbis.

Plini⁹ in. iii. naturalis hiſtoriꝫ ca. vi. aſſerit ſe ĩ ꝑtitiõe Italię nolle ſeq. Auguſti ordinẽ. Ex quo patet auguſtũ groſſo & indigeſto atq; diminuto ordine deſcriptionẽ orbis tradidiſſe: cũ Plinius & Antonin⁹ illã deſpexerit. Nec mirũ. Primi em̃ ſemp poſteriorib⁹ rudi⁹ & magis ieiune doctrinã ordiunt: qa poſteris facile eſt ĩuẽtis addere: vt ait Ariſtoteles in Ethicis. Prim⁹ aũt oĩm q deſcripſit vniuerſum orbẽ: fuit Cæſar Auguſtus qñ pace parta mari terraq; Chriſtus ſal⁹ nr̃a ortus eſt: vt inſinuat Lucas euangeliſta: Ioſephuſq;: ac Latini hiſtorici. Hæc de fragmento ꝓœmii.

DIuus Auguſtus q̃uis totũ orbem recte diuiſerit: vbi ait orbis totus diuidit in ꝑtes tris Europã: Aphricã & Aſiam: quæ fere eſt dupla ad quamlibet duarum: in deſcriptione tamẽ locorum orbis mlta loca memoratu digna ſiluit: q̃ue in ꝑcipuis itinerib⁹ oppida & vrbes occurrãt: q̃ maxime: tũ militib⁹: tũ peregrinãtib⁹ tũ hiſtoricis nõ parum ꝓficiunt: neglexit. Ea nos ſuo nunc ordine percurrere inſtituim⁹.

Nunc ad ſecundũ fragmentum veniendum eſt: in quo de ſex itineribus ab vrbe Roma in Gallias nũc longbardiam verba facit. Et ita lr̃a diuiditur ĩ ſex partes. In pr̃a diuidit ſex itinera: & exponit primũ Maritimũ dicẽs hoc modo

Ab vrbe in Gallias itur itineribus ſex: maritimo:littoreo:aureliano: caſſiano: tyberino : flaminio. Maritimum tenet Pheregenas. Caſtrum nouum . Cellas. Herculem. Thelamonem. caput Etru-riæ.Phaliſcas.Traianum. Populonium Vada.Lygurnũ.Erycis.Entelliam.Del-phinum.Genuam inter Porſenã & Phe-ritonem.Monachum.Niceam.

Maritimũ dicit quod fit nauigio: in quo poſt Oſtiã primꝰ portꝰ occurrit Pherege- Pheregene.
ne:dictꝰ a Pheronte & Genio Iano:vti ex poſuimꝰ in.xiii.Fragmẽto Catonis.Erat oppidũ vbi nunc palꝰ.Caſtrũ nouũ tunc ſed deletum vetus dicit:vt lapis exciſus in mœnibus a Pio.ii.Pont. Max. indicat. Vulgo dicit portꝰ ciuitę Vecchię. Cellę Cellæ.
portꝰ ẽ iuxta oſtia Minionis : vbi dicitur portꝰ Cin Cellę.Oẽ littꝰ poſt Cęre vetus vſq; Minionẽ dicit vulgo Etruſco veteri Celle.Vñ amnis poſt Cære adhuc dicit marecellianum.vulgo vero Marcellianũ.Quare noĩa ſunt argumento : ꝙ ab amne Mare Celliano ad Minionis oſtia:vbi Cellę:dicit marecellianum:& littusCellianũ:vbi cũ Cęſar poſuiſſet cẽtũ ſedes iudicũ ; vocauit eas a nũero cẽtũ:& a littore Cellas. Herculis portus & Thelamonis ſunt iuxta Turrenã:ſic dicti a principibus argonautis: qui illo aduecti na ui in vicinũ fanũ Volturnæ ſiue antiquę Turrenæ ad Lucumones ꝑfecti:& lacu Cyminio effecto:atq; puella Faula p̃mio habita:per Cyminiũ iter ad Euãdrũ iuerũt:& in Capitoli-na Saturnia ſubſederunt:vt ꝓbauimus in.ix.& in.xxvi. quæſtione annia. Hi portus noĩa retinẽt.Caput Etrurię portus ſupra thelamonẽ eſt verſus Populoniam:ſic dictus quia ibi incipiebat Lyguria Etruſca vſq; in Oſtiã:vt ꝓbauimus in.xiii.fragmẽto Catonis.Dictus eſt portus caput Etruriæ ab vrbe metropoli Etruria:cuius pars celebrior Volturna eſt. Vulgus nunc vti & nautæ:dempta ſecunda r litera:dicunt caput Etruiæ ꝓ caput Etru-riæ.Nã adhuc ſubtracta litera r dicimus vallem Comeam:& in prædiis Electrę fontes ele ctaios ꝓfert vulgus:ꝓ valle Comera & fontanis Electrais.Sunt aũt fontes Electrai in fine Phaliſcę.
p̃dioꝝ Electrę:nõ longe a Volturnę fano nunc Viterbo:quorũ caput eſt mons & oppidũ Coriti viri ſui:quod vſq; ad hanc ætatem dicimus veteri lingua Etruſca Corit Ny Enta: Capilia.
id eſt Coriti mons & oppidũ:vti probauimus in.xxxvi. q̃ſtione Annia. Rurſus Phaliſcas ſupra caput Etruriæ portus:vulgus vocat Phaleſce.Traianũ portũ Ptolemęus deſcribit vbi nũc Plobinũ: qđ vulgꝰ corrupte addita m Plombinũ ꝓfert:ſicut corrupte dicit Cãpi-liã : Campanianum:Cãpitolium:ꝓ Capitolio:capilia:& cap. piano.Capiliaenim eſt id qđ iunior Pilia vrbs a Piliis ſociis Neſtoris poſt Piſas cõdita:& capanianũ ſimiliter poſterius panianũ ab eo pana dictũ:quẽ latini vocãt Bacchũ:vt ꝓbauimꝰ in cõmẽtariis ſup Etrurię topographiã Plinianã.Hinc Capanianũ eſt poſteriꝰ oppidũ baccanũ:a quo tota circũ re-gio:& ſylua olim capaniana:nũc latine Bacchana dicit.Populoniũ poſt Plobinũ oppidũ deletũ:& ſic dictũ: qa erat puppiũ Philarcha:vt expoſuimꝰ.xxv.q̃ſtione Annia. Vada no mẽ retinẽt inter Volaterras & Piſas:ſic dicta ꝙ ab his vertat littus in Lygurnũ ſuperius. Nã qđ Aegyptii ꝓto:id Aramei & Etruſci dicebãt vado:latini aũt verto.Et ob id idẽ eſt ꝓteus:Vadimon:Vertumnꝰ:vt ꝓbauimꝰ in cõmẽtariis ſup Xenophõtẽ de æquocis.Ly- Proto. vado
gurnꝰ portꝰ dictꝰ a Lygure filio Phaetõtis ſiue Phaetonis:quem Græci & latini ꝓferunt Lygurnus
Phaetõtẽ:& Lygures Pheritonẽ:vt ꝓbauimꝰ in.xiii.fragmẽto Catonis. Erycis portꝰ no- portus.
mẽ retinet a pte Tuſcię:qua eſt oppidũ Erycis:ſed ex parte Lyguriæ ab oppido Veneris Erycis por-
portꝰ dicit.Ptolemęus ſinum Erycis vocat.Silliꝰ vero Italicꝰ in.viii.li.& Stra.in.v.appel- tus.
lant portũ Lunæ:quo nõ eſt ſpatioſior alter.Entellia interp̃tat Aramea & Etruſca lingua Entellia.
Iſthmos oppidũ:ab Ellia qđ eſt Iſthmos:vt Talmudiſta noſter interp̃tabat:& enta qđ ẽ op pidũ.Vñ & Corit Ny Enta ſupius dicta:dixit dici a Ny qđ eſt mons:& Enta oppidũ : qa fuit Coriti mõs & oppidũ vt expoſuimus copioſe in fragmentis Catonis.xv.xvi.& q.an-

nia.xvii.Exiſtimo hanc Entelliam eſſe:qđ vulgus Lyguſticū vocāt Sextū oriētis. Et Plini
Tigullia. us Segeſtā Tigulliorū. Eſt aūt Tigullia intus ſiue mediterranea: Segeſta vero maritima:
vt idem Plinius ſignificat in.iii.naturalis hiſt.ca.vi.Quidā dicunt Tigulliā:nunc dici La
Porcus. uiniam illuſtrem comitibus Lauiniæ.Cuilibet tamen licet opinari. Delphinus portus &
Porcifera a duce Porco dicunt:quem poſteri per aſpirationem Phorcū dixerūt:qui coloni
Pheritiana. as a ſe porcas:porcareces:porcarilias:porciferas & a ſuo nomine Turrenas Delphinas ab
Etruria vndiq; tranſportauit:vt pbauimus in cōmentariis ſup Myrſilū: & ſup quintum
Beroſi.Pheritō a quo adhuc Pheritiana regio circa Biſamnē: a Phaetonte patre Lyguris
Genua. nomen tenet:vti expoſuimus in fragmēto.xiii.Catonis.Genua vero a cognomine Iani: &
Ianua ab ei⁹ noīe eadē dicit.Cui argumento eſt Caryn Ianū pmōtoriū:pars Genuæ vete
ris.Eſt.n.Etruſca Hebrea & Aramea lingua Caryn id qđ vinea: vt etiā diu⁹ Hieronym⁹
interptat.Hic Caryn Ianū.i.vinea Iani dicit:& pars nouæ Genuæ: Vineæ itē dicitur:vbi
ſancta Maria in vineis.Itaq; noīa & cognomina ſunt argumēto a qb⁹ originē habeāt Ge-
nuenſes:videlicet a Phorco rege:a quo Phorcifera:a Phaetonte a quo Pheriton & Pheri-
tiana vt pferunt Lygures:aut phaetontea vt latini & græci.Rurſus a patre totius Italiæ
Iano Genio:& Ianua: & Caryn Iana & Genua dicit:licet quidam ignari antiquitatum &
originis Lyguſticoꝶ & Etruſcorum nominum referant ad latinā originē:exiſtimantes eā
dici a gignendo:vel figura genu:& eiuſmodi.De his tribus ſimul Pli. in.iii.na. hiſt.ca.vi.
Flumē ingt porcifera:oppidū Genua:fluuius Pheriton: port⁹ Delphin⁹. Quidā mendoſi
codices habent pheritor p Pheriton.Nomen fluuio a vulgo eſt Biſamnis:& a iuxta eū re
Nicea. gione Pheritiana Pheriton.De Monacho ſupra Catonē diximus. Niceā qa eſt limes Ita-
liæ:cui Tuſci imperitabāt: exiſtimo a Larthe Etruriæ Nicio miſſis coloniis dictā: vti in
vicinā Galliā Braccatā Narbonenſem dictā Prouinciā:antea colonias miſerāt Athlas Ita
lus:Larthes Vetuloniæ:& ſocer ei⁹ Corit⁹:cuius ppriū nomē fuit Cābo p Electræ nuptiis
& a ſe trib⁹ noīauerunt:vt clare ſcribit in.v.li.Beroſus:& eas Plinius in.iii.naturalis hiſt.
ca.v. excurrens colonias & vrbes huius puinciæ:ita eoꝶ triū noībus noīat dicēs.Ceniceñ
ſes:& Cambo Electri:qui Athlantici cognominant. Vñ nō mirū eſt ſi Nicius Larthes illo
miſit colonias:quū etiā Turreni capta Corſica:ab eiuſdē noīe vrbē Niceam condiderūt:
vt author eſt Diodorus in.vi.li.& nos in hiſtoria Etruſca poſuimus.Hacten⁹ de primo iti
nere maritimo Antonini:quo poſſunt adiri tā Galliæ Ciſalpinæ q̄ trāſalpinæ. Nūc de aliis
itinerib⁹ qbus pōt adiri ſola Gallia Ciſalpina pſequit.Et primū de littoreo ita dicit.

Littoreum continet Alſiū:Cære:Pyrganum: Forūcellæ: Grauiſcas: Coſas: Volaterras:Piſam:Lunā:& ipſum trāſitum in Gallias Cariaram.

Littoreum appellat quo nō nauigio:ſed
terreſtri itinere ibat p maritimas vrbes. li
cet aliæ propiores littori:aliæ remotiores
Alſium. ſint.De Alſio dixim⁹ ſup Catonē & topo
graphiā Plinianā:vicul⁹ magis q̄ oppidū
fuit.Reparatū olim a Ceritanis pximis ve
teribus:ſubmutato noīe dicit Ceri a repa
Cære. ratorib⁹.Cere vero antea dicebat Agilla a Pelaſgis cōdita:vt Cato & Plini⁹ & Dionyſius
cōſentiūt. Hāc Agillinā pulſis Pelaſgis Mezenti⁹ ſuperauit:& a victoria ipſe Agillinus
vti Scipio African⁹ dict⁹ ē:& ipſa vrbs ab omine:vt Strab.in.v.ſcribit dicta eſt Cere.Nūc
Pyrgus. Cereueterē dicim⁹:ad diſtinctionē oppidi ſupradicti Ceri.Pyrgus & Pyrganū p y pſilon
a græcis nomē habuit.Nā Etruſca lingua Carcarin dicebat.i.oppidū oppidoꝶ:ſed debet
pferri p u latinū:& dici purg⁹ & purganū. Vñ & ſanctā Mariā Purgani agri pferūt i col
Forūcellæ. le caſtri veteris:olim noui.Forūcellæ vulgo vocant Forcellæ.eſt nō longe a Cincellæ oppi-
do. Ciuita Vecchia ē Cincellæ vt quidā volūt.qđ nō ſentio.Nā(vt dixim⁹)ab amne Ma
recelliano vſq; ad Minionē:Cellēſis ab Etruſcis:pyrgana a græcis quaſi p interptationem

dicta fuit:quia qđ celle Aramei:purgũ gręci:Latini ꝓprie defenſiuã turrim intelligũt.Oẽs
igit͛ hui⁹ regiõis viculi:& incolæ vocabant͂ Cellẽſes:& Pyrgi veteres a mari celliano ad am
nẽ Minionẽ: quos incluſit Virgili⁹ in.x.æneidos dicẽs.Qui cerite domo q ſunt Minionis in
aruis:Et Pyrgi veteres:intẽpeſteq; Grauiſcę.Sunt aũt grauiſcæ latine : ſed Nuetum Etru
ſce:vt patet in inſcriptione Etruſca Cornuetana:& nos ꝓbauim⁹ quæſtione annia.xxiii.&
xxxvii.& in fragmentis Catonis.xi.&.xiiii.Nuetũ.n.Etruſci:ſed Nubetũ & Grauiſcũ di-
cunt latini.Porro a corno inſigni eorũ arbore:Cornuetum dictũ eſt: ſicut Luna peruſia:Su Cornuetũ.
triũ:Nepe:Feſcenniũ:Vetulonia & eiuſmodi:vti demonſtrauimus in ſupradictis quęſtio
nibus.Coſę ſupra tumultuoſam partem maris:cui iminet port⁹ Herculis:vt Strabo in qn
to eſt author:olim deletę a Gothis:poſt a Deſyderio rege reſtitutæ:a Germanis ducib⁹ eis
ꝓpoſitis Aſidoniæ dicunt͂: id eſt a Sidoniis reſtitutę ac regnatæ.Nã tam Lõgobardi quib⁹
impabat Deſyderi⁹:q̃ Sidones ſunt Germani:vt patet ꝑcurrẽti Germaniæ chorographiã
in Ptolemęo:vbi Longbardos deſcribit a Rheno fluuio ſub Sicãbris vſq; ad trophęa Druſi
& ſequentẽ fluuiũ Albim.Sidones vero e regione vltra Albim fluuiũ ſunt iuxta fluuium
Viſtulã:quẽ nunc Viſclam vocãt.Nũc Sidones dicunt͂ Poloni:& Sidonia Polonia eſt.Cui Sidones.
multa ſunt argumẽto.Primũ qa ciuitatem eorum metropolim Cracouiã interfluit amnis
Viſtula:& Sidones ibi ſunt.Rurſus Loocibuti populi olim dicebãt͂:a quo Boemi Looh vo
cant Polonos.Et Loocibuti ſunt iuxta Sidones.Coſæ itaq; Aſidoniæ a reparatorib⁹ dictæ Loocibuti.
ſub Carolo Magno iterato a Saracenis obrutæ iacẽt.De Volaterris:Piſa:Luna:ſatis expli-
catũ eſt ſuper fragmẽta Catonis & Topographiã Plinianã.Cariara nomẽ eſt Etruſcum a Cariara.
Car:& lara:quę duo vrbẽ & Lunã ſignificãt:teſte diuo Hieronymo de interꝓtationib⁹ no-
minũ.Hinc Cariarã vrbẽ Lunæ & regionẽ Lunæ ſignificat.Et vulgus corrupte Carrariã
ꝓnuntiat:vnde a Tuſcia tranſitur in Galliã Ciſalpinam:nunc Longbardiam a victoribus
Longbardis.Sequitur Antonin⁹ de tertio itinere ſic dicens.

Aurelianũ quod & Claudianũ:fertur ꝑ ipſam Aureliã: Thermas Stygianas Forum nouem pagorum Claudii: Tarq nias:Saturniam:Volcẽ:Tũniatem mõ-tem:Roſellas:Roſetũ: Turſenã: & trãſ-itum Apuam.

Vbi ſit Aurelia vicus:aut oppidũ poſt vrbẽ Romã nõdũ compertũ habeo.Ther mę Stygianę nomẽ retinẽt:& a lacu vici-no Sabatino nũc Barcenni:dicebant͂ etiã balnea Sabatina:vt patet in vita Protoge nis martyris.Et eadem a Cęre veteri vici no Cęritana balnea vocauit Stra.in.v.cõ parãs eas Thermas:Etruſcis Caiis dicẽs. vbi Etruria maxime Romę appropiquat Thermæ Stygianę.
abundat aqs calidis:& nõ minus q̃ Caiæ:quæ nobilitate ſui ꝓcellũt alias.Sed quidam ridi
culi amoto g.vel c.poſuerũt b & dixerunt Baiæ ꝓ Caiæ.Et ſimiliter ſup elegia Tibulli de
lymphis thermiſq; Etruſcis vbi ait: Nos tenet Etruſcis manat q̃ montib⁹ vnda:poſuerũt
Baiarum ꝓ Caiarũ.Ita hi dũ Topographiã neſciunt:& antiqtates negligunt: vtiq; etiam
ipſos authores corrũpũt:vt oſtẽdim⁹ in annia q̃ſtione.xxi.Ridiculoſius etiã expoſuerũt q
dã illã elegiã:quũ Baiæ neq; a mõtibus Etruſcis fluãt: neq; lymphæ Tuſcę dici poſſint:ne
q; a cõdita Italia vnq̃ illa regio Baia fuerit ab Etruſcis vel poſſeſſa:vel regnata: vel habita
ta:q̃q̃ Capua fuerit Etruſcoꝝ oppidũ:vt nõ ſolũ docuim⁹:ſed etiã demõſtrauim⁹ i fine cõ
mẽtariorũ Sempronii:& aliis locis.Forũ vero nouẽ pagorũ Claudii:a quo iter Claudianũ Forũ nouẽ
dicit͂:etiã memorat Plin⁹ in.iii.naturalis hiſtoriæ cap.vi.Et ꝑ hoc iter fugit ab vrbe Ro- pagorum.
ma ſanctus Flauian⁹ martyr in arcẽ Ici q̃ & mõs Phyſcon⁹ dicit͂:vt expoſuimus in. xvi.fra
gmẽto Catonis:& in vita eiuſdem ſancti Flauiani corrupte mons Fiaſconus & arx Ici ſcri-
bitur.Vt autem dicitur in vita ſancti Protogenis martyris:ductus ad thermas Stygianas

inde ad Forũclaudii qđ diſtat ab vrbe Roma.xxviii.miliario:ꝑ Chriſto decapitatꝰ fuit.Eſt
Tulfa. igitur Tulſa noua inclyta ꝑfectis Romanis vſq; ad tẽpora noſtra:q̃ deſtructa a Saracenis:
nomen Claudium ꝑdidit:& a reparatoribꝰ vicinis Tulſanis veteribus nomen deſumpſit:
ſicut diximus de Alſio:& de Coſis.Ab hac Tulſa noua:olĩ Foroclaudii:recta via eſt in Tar
Volce. quinias:& a Tarqniis in vrbẽ dirutã Volce:quã Voce vulgꝰ noĩat:iuxta quã eſt mõs Vol
cẽtariꝰ:vulgo argẽtarius:de qua ſermo habitꝰ eſt in.iii.fragmẽto Catonis: vbi.xii.primæ
vrbes a Iano primũ poſt Turrenas editæ expoſitæ fuerunt:inter quas Roſellæ vna eſt. No
men adhuc ſed deletũ oppidũ retinet:a quo Ruſellanꝰ ager in Liuio:& ĩ eo Ruſellanæ ther
mæ:nũc ſancti Philippi.De mõte Tũniate ac iugis eius q̃ Rodacoſani & ſanctę Floræ dicũ
Roſetum. tur:diximꝰ in fragmẽto.xvi.Catonis.Roſetũ exiſtimo eẽ qđ nũc addita g.dicimus Groſe-
tũ.Eſt.n.in vſu tã grãmaticę q̃ vulgi eiuſmodi ꝑpoſitio cõſonãtis.Nã quæ grãmatice dici
mus Eliã:Eſtã:Annã:Annũ:Aractum:Arcennum:vulgus ꝓfert Veliã:Veſtã:Nannã:Nã
Luca. nũ:Baractum:Barcennũ.Eſt autẽ Aractus portꝰ iuxta phaliſcas & Plobinũ.Luca vrbs in-
clyta viris:& opulenta mercatoribus:& illuſtris religione & literis:& olim militia:vt au-
thor eſt Strabo in.v.cõdita fuit a Lucumone Lukio:q.xlv.Larthes Etrurię a Iano extitit:&
ob frequẽtes ſaltatiões in ſacris teſte Feſto inſanus habebaꝷ:vti olim Dauid ob eaſdem ab
Turſena. vxore inſanus eſt habitus:vti oſtendimus q.Annia.xiii.Iuxta Lucã eſt locꝰ conditoris no-
mẽ retinẽs.Diciꝷ eñ Lukiũ.Oppidũ vero Turſena poſt montẽ Catinũ:qđ Lucenſes corru
pta pria lr̃a vocãt Curſenã:nomẽ retinet:& ꝑclarũ Myrſili atq; Dionyſii Halicarnaſſei eſt
argumentũ/Turrenos fuiſſe:& Turrenas vrbes ante Turrenũ Męonem:& ab eo nullo mo
do dici Tuſciæ vrbes Turrenas:ſed a Turſibus Turſenas.Nõ eñ inqt Myrſilus Tuſci ꝓ-
ferũt Etruriã:Turrenã: & Volturrenã:ſed ſuã metropolim a Turſibꝰ dicũt Eturſiã:Tur-
ſenã:& Volturſenã:id eſt extructis turritis ædibus vrbẽ:vt copioſiſſime ſup Myrſilũ expo
ſuimus:&.q.Annia.xvii.ꝓbauimus.Eſt aũt hæc Turſena in edito & more antiquo paruũ
oppidũ.Non eñ mos fuit antiquis cõdere vrbes magnas:ſed vt author eſt Dionyſiꝰ in pri
mo li.locis munitis paruas & crebras.Vñ cernimus ꝓbata fide:ꝙ ãtiquiſſimæ vrbes Thu
ſciæ ſunt paruę:magnę vero ſunt nouę cõditæ vel adauctæ. Differebãt.n. vrbes antiqtus
non multa magnitudine:ſed multitudie partiũ eiuſdẽ:ꝙ aliæ erãt monopoles:alię dipoles
aliæ tripoles:regiæ vero ſemper tetrapoles:vt Samothracia: Arbea Phœnicũ: Babylonia:
Ninus:Hieroſolyma:Syracuſę:Etruria:vti ample ſcripſimus in cõmẽtariis Xenophontis
Apua. Vltimũ oppidũ huius itineris eſt trãſitus in Gallias oppidũ Apuanũ:eſt aũt Apua:a qua
pars in Tuſcia dicunꝷ Apuani Lygures:vt in cõmentariis Catonis & Sẽpronii dictum fu
it.Nunc Pont Remoli diciꝷ.Hactenꝰ de itinere tertio:nunc de quarto ita dicit.

Caſſiano itinere itur per Politorum
Arcenũ:Minionẽ:Forũ Caſſii:Arũtes
Camillarios: Tudernũ: Varentanum
Vmbronẽ montẽ:Senã coloniã:Pho-
cenſes:Lucam:& Caferonianum trãſi
tum in Gallias.

Luca ergo habet duos tranſitus:alterum
Apuam vt ſupra:alterũ Caferonianũ.i. po
ſterius Feronianũ dictũ a luco Feroniæ:qđ
Ptolemęus notat:& rex Deſyderiꝰ vertit in
Petrãſanctã contra gẽtilẽ deã. Oĩa monta-
na inter Petrãſanctã & ipſam Lucã nomen
retinent corruptũ Carfeniã ꝓ Caferonia-
nã.Politorũ duplex:& hoc in principi Tu-
Politorum. ſciæ via Caſſiana:& alterũ in Cãpania:cu-
ius meminit Liuius.Arcennã deleuerũt Romani principes.Veiẽtũ in limite olĩ illis & Cæ
Veientum. ritanis cõmuni:vti Liuiꝰ in fine.iiii.lib.ab vrbe cõdita ĩſinuat.Poſtea reparatũ oppidũ ad
dita b Barcennũ dixerũt:vt ĩ ꝑcedẽte itinere diximus.Nũc corrupte Braccianũ dicũt:qđ
vel Barcennũ vel Barceanũ poſteriori noĩe:aut Brigianũ a priſco loci cõditore dicere de-
Minio. berẽt ſaltẽ grãmatice/ſi nõ vernac.ligua. Minio fuit iter Aeneę ad Lucumões: vt Vir.ſcri

bit.x.lib.ęneidos.Forũ Caſſii a ſtratore vię domo Caſſiana dicit̃:& vtriuſꝙ noĩs argumẽtũ habet.Nã & ſanctã Mariã fori caſſii:vulgo Forcaſſii dicimꝰ:& oppidũ Vetrallã.i.veterem aulam noĩamus.Quare Aeneas ab Euandro venit in fanũ Volturnæ lucũꝙ ĩgẽtẽ ad Lucumones:ꝑ Cęritis amnẽ Minionẽ:vt ait Virgilius:& ꝑ Vetrallas & aruntes Camillarios & Tudernũ:qa hæc eſt via Caſſiana.Ad hanc ętatẽ a Camillariis deletis ad Tudernũ:& a Vetralla in Camillarios iter ſtratũ Caſſianũ lapidibus miris:etſi interruptũ multis in locis:cernimus.De Aruntis Camillariis diximꝰ in.xvi.Catonis fragmẽto:& de Tuderno.q.xxx.Annia.Varentanũ nomen retinet circa lacũ Volſiniẽſem:& ſpectat ad domũ Pharnaciã:vulgo pharneſiã.Vmbronẽ in mõte exiſtimo eẽ ſanctũ Quiricũ:ad cuiꝰ radices oritur Vmbro fluuius.De Sena fragmẽto Catonis.xvi.diximus.Siĺiter ſuperius itinere tertio:& Catonis fragmẽto.xvi.expoſitũ fuit:de Luca & Phocekiis vulgo dictis.Nunc de quinto itinere ſic habet Antoninus. Forũ Caſſii / Varẽtanũ. / Vmbro.

Tyberinũ quod & Cyminiũ iter:fertur Gallera:Larthen iano ſiue Veiẽte:Roſulo:Sutrio:Lacu Elbii:& iugis Cyminiis:Fano Volturnæ:cuiꝰ claris geſtis inuidit Liuiꝰ.Saleũbrone Volturnę:Larthe amni:Volſinis:Cluſio veteri olim Comerſolo:Cluſio nouo:a quo dictus Cluſentinus trãſitus Annibalis:& Pheſulæ tranſitus.

Cyminiũ iter quod nũc publicũ eſt ab vrbe Roma per Cyminia iuga & fanum Volturnę nunc Viterbũ:idcirco dicitur Tyberinũ:non qa ꝑ Tyberim eatur:ſed qa eſt mediterranea Lucina Tyberi.Vnde maritima regio etiã Claudiana dicit̃:nõ quia nauigio eatur:ſed quia in maritima regione mari vicina.Gallera eſt nomen originis Arameæ & Etruſcæ dicta a veteribus Gallis.i.inundãtis.Vñ vt ait Xenophon:ratẽ quæ vndas ſecat vocant Babylonici Galleras:& Etruſci Galeas vt ibi expoſuimus.Larthenianum & Veiens eſſe idem oſtẽdimus.xv.fragmẽto Catonis:& ibidẽ diximꝰ de Sutrio.Roſulo monti manet nomen.Lacus Elbii & Cyminiꝰ ibi:vbi & vicus Elbii.Mõs Cyminius:& ab eo iuga Cyminia nota ſunt in tranſitu publico:vbi cõtẽplatꝰ eſt.Q.Fabius opulẽta arua Etruriæ:vt ſcribit Liuiꝰ in nono ab vrbe condita.Fanũ Volturnæ adhuc quatuor literis ſacris inſcriptis in monetis vetuſtiſſimis & loco manentibus:atꝙ in ore vulgi frequẽtatiſſimis dicimus F.A.V.L.Volturnæ.Quid aũt ſibi velit qđ ait:cuiꝰ ꝓclaris geſtis inuidit Liuius equidẽ alii alia exiſtimãt.Dicã & ipſe opinionẽ meã.Suetoniꝰ Trãqllus in vita.C.Caligulæ ſcribit paululũ abfuiſſe qn ab oĩbꝰ bibliothecis ſtatuas & ſcripta Liuii deleret:ꝙ illũ vti verboſum:& negligẽtẽ in hiſtoria carpebat.Eſt autẽ negligens is q ſupprimit q̃ referenda ſunt:& verboſus qui abſꝙ ꝓbatione cõtradicit afferenti rationes & authores.Et his duobus peccauit Liuius in multis vt patet.Sed ex multis quoad fanũ Volturnæ hæc exempla ſint.Cælius Thuſcus Larthes Fani iuuit Romulũ ĩplorantẽ ab eo auxiliũ contra Ceninenſes Cruſtuminos & latinos:& retulit triumplũ.Et id idẽ fecit contra Sabinos Galeritꝰ Lucumo.Et ob id ipſe primꝰ poſuit ꝓtoria Romę:& diuiſa Roma in tres tribꝰ impoſuit noĩa & tertiã ptẽ dedit Thuſcis:vt clare tradũt Proptiꝰ i elegia ad Vertũnũ:& altera paululũ ꝓcedẽte:& Varro in prĩo de lingua latina:& Fabiꝰ Pictor de origine vrbis Romæ:& Dionyſius Halicarnaſſeus in.ii.li.& Mythici ſub fabula Iani eiaculãtis aquas ſulphureas in Sabinos:vt Macrobiꝰ in prĩo Saturnaliũ:& Oui.in prĩo de Faſtis indicãt.At liuidꝰ fuit Liuius vt hic notat Antoninꝰ:q vt funditꝰ extigueret Thuſcoꝝ ſplẽdorẽ:& triũphos obnubilaret ab eis partos:nõ a Romulo geſtos:oĩno etiã ſcribere vnũ verbũ neglexit.Qđ ꝑfecto inuidiſſimi hoĩs eſt officiũ:& negligẽtis veritatẽ in hiſtoria.Siĺr fuit verboſus:qa abſꝙ certo authore & ꝓbatione dicit cõtra Varronẽ ꝙ Lucerũ nomẽ eſt incertæ originis.Fabiꝰ eñ Cyminiũ. / Gallera. / Liuii liuor. / Cælius. / Galeritus.

Pictor antiquior eo oſtendit ab hiſtoria eſſe Etruſcę originis atq; certiſſimę. Rurſus Liuio
antiqor & doctior Varro in primo de lingua latina dicit eē certę originis a Lucumone Lu
ceres dictos:idq; pbat vetuſtiſſimis authoribꝰ Iunio & T olũnio Tuſcarũ tragœdiarũ ſcri
ptore:& itē inexpugnabili argumēto:q Luceres eſt deriuatio Etruſca a Lucumōe: & nō la
tina a luco Aſyli:vt Pędianus & Plutarchꝰ in vita Romuli turpiter in grāmatica latina ab
errātes dicũt:qa Lucꝰ latine a luceo verbo p antiphraſim deriuat:& a Luco Lucii:& Luca
ni latina deriuatio eſt:& nō Luceres:vt linguę latinæ pitiſſimꝰ Varro oſtēdit. Nō eſt igit
mirũ ſi Cęſar excāduit ira cōtra ſcripta Liuii negligētia & ſupprimētia q̄ clariſſima erāt:&
eũ appellauit iure verboſum:q cōtra Varronē afferentē teſtes antiqſſimos: & inuincibilē
rationē:verboſa ſolũ & anili loquacitate dixit Lucerũ nomen eſt incertæ originis. Et ideo
vt vtamur regula beati Hieronymi:eadē facilitate Liuius & oēs alii ſiles cōtemnunt: qua
ſine ratione ac certo authore cōtra doctiores ſola verboſitate vſi pferũt. Cũ vero cōſtet Li
uiũ nō ignoraſſe q̄ Varro & Fabiꝰ Pictor & alii referũt:cōſtat eqdē illũ nō ignoratione ſci
entię:ſed malignitate naturę in hiſtoria neglexiſſe dicēda: & verboſe dixiſſe ſubticēda. Et
ob id vti Caius:ita & Antoninꝰ Cæſar eũ arguit inuidiæ dicēs. Volturnę pclaris geſtis in
uidit Liuius. Saleũbrona interptat natiuitas & egreſſio Vmbrorũ:qa Galli veteres ibi ge
nuerũt Vmbros:vt demōſtrauimꝰ in.ii.fragmēto Catonis:&.iii.cōmēto Sempronii. Am
nē Larthem e Volſiniēſi lacu effluentē:mutata prima litera Marthē vulgꝰ dicit: vti Mar
Salesbrona. thenianũ p Lartheniano:& huiꝰ amnis partē vocat vulgꝰ Cadutā Saleumbronæ. Volſine
Volſine. vrbs vna e.xii.primis Iani eſt:vt oſtēdimus in.iii.fragmēto Catonis. Cluſiũ vetus dictum
Cluſiũvetꝰ. antea Comerſolũ a duce:oſtēdimꝰ ſup.xvi.fragmento Catonis:& ſup.iii.de Feſulis:q fuit
Cluſium nouum. vna ex primis.xii.Iani. Cluſentinũ ab oppido Cluſio nouo dictũ:corrupte vulgꝰ dicit Ca
ſentinũ. Pli.quoq; in.iii.natu.hiſt. Cluſinos nouos & cluſinos veteres enumerat. Cōcludit
aũt Antoninus q iter Cyminiũ ſiue Tyberinũ duos introitus habet in Galliā ciſalpinam
Cluſentinum & Pheſulanũ. De vltimo autem itinere ſic ſequit Antoninus.

Flaminiũ habet Caſtrũ nouũ:Ocream:& Ocriculũ:Narniam olim Neqnā:Tuder:Hiſpellũ. Aut a Caſtro nouo Spoletũ:Camerinũ:Vrbinum Piſaurum:Ariminum.

Caſtra noua multa inueniuntur. In itinere
Caſtrum nouum. enim maritimo Caſtrum nouum ē: vt ſupra
oſtēdimꝰ:& in mediterraneo Flaminio nunc
aliud caſtrũ nouũ eſt:& nomen retinet:& eſt
Ocrea. circa finē Sabinorũ:& principiũ Latii. Ocre
am eximiā Sabinorum vrbē vicinā Tyberi:
& Galleſio Tuſciæ:demōſtrāt illius ruinę &
Ocriculum gemmę ſępe effoſſæ. Ocriculũ habitat iuxta
Narnia. eam:& ab ea nomen retinet. Narnia a Nare amni eius cognomen habet. Nā ppriũ illi no
men eſt Nequina:vt hoc loci Antoninꝰ & Pliniꝰ in.iii.naturalis hiſtoriæ afferunt. Tuder
eſt in Veilumbris. Quare argumētũ eſt a Veiis Etruſcis Tudernis ortos: de quibꝰ Pliniꝰ
Hiſpellum. in.xiiii.natura.hiſt.loquit:& nos in.viii.fragmēto Catonis expoſuimus. Hiſpellũ nomē re
tinet:& ab eo trāſit Apeninꝰ ad Galliā. Aut alio tramite: vt ait: ab eodem Caſtro nouo ad
Spoletum. Spoletũ. Eſt aũt Spoletũ metropolis Veilũbrorũ antiqſſima:vti & Camerinum a Cameſe
conditũ:ſicuti ſupra Sēproniũ expoſuimus. De Arimino q̄ illi fuerit origo:ſuper.vii.Cato
nis fragmentũ expoſuimus. Qm̄ igit Veilumbrorũ ętate non erat latina vel græca lingua
conſequens eſt vt Spoletum nō dicat ab expoliendo aut ſpoliando vocabulis latinis:ſed ab
Arameis & Etruſcis vocabulis Polo duce/aut Spolo aue cuius auſpicio condita fuit:ſicut
a Capi Falcone Capua.

Explicita ſunt Commentaria ſuper Itinerarium Antonini Pii.

Eiuſdem Fratris Ioannis Annii Commentaria ſuper Sempronium de di-
uiſione & chorographia Italiæ incipiunt.Initium prologuſq;.Lib.IX.

CAIVS Sempronius vir inter Romanos illuſtris: cui9 meminit Sépronius.
Dionyſius Halicarnaſſeus in primo lib.vbi eum & Catonẽ Por
cium reprehendit de prima claſſe græcoꝝ:quę venit in Italiam
vbi ve dicit Sempronium de expoſitione geminoꝝ Remi & Ro
muli:eum eſſe cũ Calphurnio & Catone:qui ſequuti ſint Quin
tum Fabium Pictorem.Hic Sempronius Italiæ deſcriptionem
fecit:quam gręci Chorographiam vocant.Et primo diuidit eã
in tres partes:videlicet in montes Apeninos ſecãtes Italiam in
duas partes:& in partem Ciſapeninam ad inferum mare:& trãſ
apeninam ad ſuperum: dicens his verbis.

VNiuerſa Italia a iugis Al-
piũ oritur:& in Leucope-
trã fretũq; Siculum termi
nat᷑.Cingit᷑ ſupero & in-
fero mari: & ſecat᷑ Apeni
no:q a iugis Alpiũ ortus:per mediã Ita
liã a Lygurib9 ad Anconã porrect9:in
de paulatim vſq; Venuſiam reflex9:ibi
ex trãſuerſo diuidit Italiã: ex altera par
te Brunduſium:altera Veliã attingens
circũ ſinũ Barentinũ:quo Auſones pri
mũ:inde Aborigines græci poſt œno-
trium Arcadem tenuere:a quibus ma-
gna gręcia nũcupat᷑:in qua ſunt Oeno
trii:Calabres:Salentini:magna gręcia
atq; Brutii.Porro antiquitus Italia in
medium apeninum:& in ciſapeninum
ad inferũ mare:& in trãſapeninũ ad ſu
perum pelag9:& in alpes a Rhetiis ad
Lygures diuidebatur.

Huic libro titul9 ſcript9 his verbis ꝑmit
titur.C.Sépronii de diuiſiõe Italiæ & ori-
gĩe vrbis Romę.Nã cõplura ſcribit de ori
gine vrbis Romę: in qb9 vt plurimũ Picto
rẽ aſſeqt᷑.Si qs autẽ plene quo ad diuiſionẽ
& ptitionẽ Italiæ hunc authorẽ hr̃e cupit:
habeat añ ſe pictã imaginem Italię:ꝑcipue
quã Ptolemęus deſcribit.Aliogn(vti olim
ego)min9 intelligẽs authorẽ cũ libro reii-
ciet:& ad terrã collidet.Nã abſq; alia expo
ſitione intuebit᷑ in Ptolemęo qũo tota Ita-
lia a iugis Alpiũ oriat᷑:& inter duo maria
diffundatur ad fretũ Siculum: & quo pa-
cto in duas partes ab Apenino ſecetur Ita
lia:& vbi ſunt vrbes:limites & populi qui
hic aſſignant᷑.Quare ea Chorographia Ita
lica Ptolemęi præſuppoſita:ſolum quædã
percurremus.Alpes Italiæ nomen ſuũ re- Alpes.
tinent:ſed Apeninus pro locorum diuerſi
tate ac populorum diuerſa ſortit᷑ nomina.
De eo vero Ptolemę9 ſic dicit in tabula ſe-
xta Europę capitulo primo:deſcribẽs etiã
ei9 limites.Italia(inquit)limites habet ab Italiæ diui-
occidente Alpium iuga iuxta lineã quę ex ſio.
tenditur ab Adula monte vſq; ad Vari flu
uii oſtia:& a ſeptentrione finit᷑ alpium iu-
gis Rhetię.A Septentrione quoq; verſus ortum ſolis habet Adriaticum pelagus:& a meri
die Turrenum.De Apenino vero ſic habet.Apenini iuga fere Lygurię imminẽt:& ab Al-
pibus incipiunt.Deinde vſq; Anconam protendunt:hincq; verſa dum ad Adriaticum in-
clinantur:vſq; ad montem Garganum ducunt᷑. Poſt ad meridiem inclinata:in Leucope-
tra fines habẽt.Leucopetram græci:ſed latini Albam petram dicũt:eſtq; circa Regium:&
dicitur finis Italię: & tranſitus in Siciliam:in quo inueniunt᷑ vertigines Scyllæ atq; Cha-
rybdis.Diuiſio vero Italiæ prima eſt in principia & origines Italiæ ab occidẽte:& retinent

nomen Alpes:ꝑ quas tranſim9 ab Italia in Franciam: & iſta iuga imminent Lyguribus:
Quę vero imminent Comenſibus & Veronenſibus vſqꝫ Paduam & Venetias:prębẽt trãſi=
tum in magnã Germaniam. A Venetiis vero ad Hiſtriam & Rhetos:tranſitus ſunt in Hi=
ſtrios ſiue Danubios:inter Germanos & Pannonios olim Bannonios nunc Vngaros. Ciſa=
penina vero Italia eſt ad inferum mare:olim Tuſcũ & Turrenũ/a dominis principibuſqꝫ
maris Turrenis:nunc mare Leoninum ꝓ maiore parte:Superũ vero mare Gulfum Vene=
tiarum a principibus dicit̃ Venetis:ſicut prius a principibus Turrenis & Colonia Tuſco=
rũ dicebat̃ Turrenũ & Atriaticũ. Quã diuiſionem Italiæ Liui.in.v.ab vrbe condita breui=
bus abſoluit:vbi de Priſco Turrenoꝝ imperio ſcribẽs:Tuſcoꝝ(inquit)ante Romanorum
imperiũ opes:mari terraqꝫ longe patuere:ſupero & infero mari: qbus Italia inſulæ modo
cingit̃:noĩa ſunt argumento:ꝙ alterũ Tuſcũ cõmuni vocabulo gentis:alterũ Atriaticum
ab Atria Tuſcoꝝ colonia vocauere Italicę gentes. Græci Tuſcũ atqꝫ Turrenum eadẽ vo=
cant. Hi Tuſci in vtrũqꝫ mare vergentes:prius cis apeninũ ad inferum mare duodenis vr=
bibus incoluerũt terras. Poſtea trans apeninum totidẽ quot originum capita coloniis miſ=
ſis:tenuerunt oĩa loca q̃ trans Padũ ſunt:excepto Venetoꝝ angulo:q ſinũ circũ incolũt ma=
ris. Alpinis quoqꝫ haud dubie ea gentis origo eſt: & maxime Rhetiis: quos loca ipſa effera=
runt:ne quid ex antiquo præter ſonũ linguæ:neqꝫ eum incorruptum retinerent. Hęc Liui=
us. Verum de amplitudine imperii Tuſcoꝝ:abſoluimus ſeptẽ & ſexaginta epitomatũ li=
bros. nunc ſatis dictũ ſit quo ad noĩa ꝑtitionis Italiæ:in qua etiã orthographia horũ voca=
buloꝝ Atria & Turrenũ vti ego:ita ſcriptores conſcribant locis ſuis:qñ *Surrenũ* vel Tur=
rhenũ:& Volturrhena:ſiue ꝑ ſyncopã Volturna & Volturrhna ſcribit̃:quoꝝ rationẽ red=
didimus in cõmentariis ſuper Myrſilũ. Atriaticũ quoqꝫ ab Atria Tuſca familia:Hadriati=
cum vero ab Hadriano dicit̃. Nunc de partitione Apenini ſequitur.

Diuiſio Alpium.

Alpium diuiſio.

ALpes ipſi trib9 partitio=
nibus ſecant̃. Prima Ly=
gurum: ꝙ ab eis orian=
tur: a Nicea ad Pœni=
num: ſequens ab eo ad
Ocram montẽ. Pœninus dictus a tranſ=
itu Annibalis. Tertia Tauriſana vſqꝫ in
Hiſtriam. Oĩbus alpinis exceptis Ly=
guribus notiſſima origo Etruſca eſt: ꝓ=
cipue Rhetiis.

Poſtq̃ *Semproni9* diuiſit Italiam in Al=
pes:in Apeninum:in Ciſapeninũ ad inferũ
mare:& in tranſapeninum ad ſuperũ pela=
gus:nũc diuidit primam partẽ quæ ſunt
Alpes dicẽs. Prima pars Alpium incipit a
mari infero:vbi adhuc limites Italię inter
ſe:& Galliam Braccatã:quę Narbonẽſis a
prouincia poſt dicta eſt:authore Plinio in
tertio naturalis hiſtoriæ capitulo.v. noĩa
retinent Nicea & Antipolis. Ab his ꝑ Al=
pes aſcendendo vſqꝫ fontes Atriani flumi=
nis qui a Pœnino orſus inter Veronam &
Vincẽtiã in mare mergit̃: vt Ptolemæus
deſcribit:eſt tota prima pars Alpium. Et notat hoc loco *Sempronius*:ꝙ hæc prima portio
Alpium dicitur Lygurum:non quia Lygures principio Italiã incoluerint: ſed quia ab eo=
rum limite maritimo oriuntur:& per mediterranea diffunduntur ea iuga. Quo enim ad
primas in ortu gentium Italię colonias:haud dubie omnibus Alpinis Tuſcæ gentis ori=
go eſt:vt hic *Sempronius*:& clarius expreſſit Liuius in ſuperiore commentario. Neqꝫ ob=
ſtat ꝙ in fine huius partis *Sempronius* dicat exceptis Lygurib9:quia ſupra expoſuit quo
ad ortum Alpium:qa vbi oriuntur iuxta mare incolunt Lygures mox veterum Tuſcorũ
proles. Vñ & *Suſianos* in his Ptolemęus ponit:& in fine Atriatem fluuiũ. Nam *Suſa* pars
eſt Vetuloniæ:quam corrupte *Siſam* vocamus:& Atrianus fluuius ab Atria Tuſcorũ fa=

milia:ſicut & apđ oſtia padi Atria oppidũ Thuſcoꝝ:vt ſignificat Plinius in.iii.naturalis hi
ſtorię ca.xvii.de oſtiis Padi.Oĩa(inqt)ea foſſas fluminaqꝫ:Sagi fecere Thuſci:egeſto ãnis im
ꝑetu ꝑ trãſuerſum in Atrianorũ paludes:q̃ ſeptem maria appellantur nobiles portu oppidi
Thuſcorũ Atriæ:a quo añ Atriaticũ mare appellatũ:qđ nũc Hadriaticũ.Hęc Plinius.Hæc
clariꝰ dicent in aliis cõmẽtariis:q̃ de prima parte alpiũ ſunt:a Liguſtico mari ad Pœninum
montẽ:vbi Atrianus fluuius teſte Ptolemęo fontes ꝓximos habet.Secunda vero pars Alpiũ
a Pœnino ad Tauriſinũ portendit.Et vt ait:pœninus dictus eſt a trãſitu pœnorũ ducis An Pœninus.
nibalis:de quo Iuuenalis in Satyra.Et montẽ fregit aceto.Fallunt igit:q putãt pœninum &
apœninũ eſſe eadẽ:vt ſuꝑ Beroſum & in aliis exponet cõmentariis.Extendunt hi alpes a fõ
tibus Atrianis fere vſqꝫ ad Ocrã montẽ.Mons Ocra imminet Venetiarũ orę a Tridento ad Ocra.
fluuiũ Tylauentũ. Verũ q ſequunt alpes a Tylauento ad finẽ hiſtrię Italicę:Tauriſini dicũ
tur.Quidã eos:a foro Iulii:vñ Cæſar Iulius ab Italia in Trãſalpinos trãſcendebat:inchoare
cõtendũt. Foroiuliũ nomen retinet:& vulgo corrupto Fri Iuli dicit:& oẽs alpes ꝑ quos ver
ſus Aquilegiã trãſibat lignua & ꝓlatione Thuſca adhuc Zulię: vulgo vero corrupto Zeliæ
dicunt.Nã literã.z.i cõi prolatione ꝓferebant:vt Zaſius Iaſius:Zulius & Iulius:vt in inſcri
ptionibꝰ Hetruſcis inuenimꝰ.Quidã vero circa vrbẽ Tauriſiũ:quã corrupte Triuiſum di Tauriſium
cunt:exordiri alpes Tauriſinorũ volũt:de quibꝰ Pli.in.iii.naturalis hiſtorię ca.xix. Venetia
(inqt)fluuius Silis:ex mõtibus Tauriſanis.Ab hoc igit Venetia Silis fluuio:oĩs forte circũ Silis.
ſinũ maris regio Venetia dicit:aut verius iuxta Beroſum:a Phaetõtis poſtero Vẽto ꝑ ſyn
copã:& abſqꝫ ſyncopa Veneto:tã regio q̃ fluuius nomẽ accepit.Vñ & Tyla vt ait: ex poſte Venetus.
ris Phaetõtis fuit: ſicut & Venetus:a quo nõ dubiũ eſt quin dicat ꝑ ſyncopã Tylauẽtꝰ.i. Ty
la Venetus.Tã ergo ingentẽ vaſtãqꝫ alpiũ longitudinẽ Thuſci:Coloniis miſſis: ferme in pri Tyla.
mo Italiæ ortu:cũ egena eſſet habitatorũ:primi Alpinorũ genitores tenuerunt. Tylauentꝰ.

De Apenino.

SEquitur Sempronius poſt Alpes:de diuiſione eorũ:q per totã longitudinẽ Italię ab
Alpibꝰ dictis ad fretũ Siculũ Apeninũ incolũt:his verbis dicens.

APeninus diuiditur in Lygu
res montanos : Apuanos:
Vmbros:Sabinos:Sabel
los:Hetruſcos.Lygures di
cti ſunt a Lygure Phaeton
tis filio:qui omnium primus: multis ſæcu
lis ante Græcos ex Attica Colonias in Ita
liam tranſportauit:adiecitqꝫ atqꝫ miſcuit
antiquiſſimis Italię populis :ab Oſtiis Ty
berinis vſqꝫ Niceã.Hinc veteres omnem
maritimam dixerunt Lyguriã. Itaqꝫ pars
Apenini a Nicea ad fontes Macrę Lygu
res montanos alit:quibus origo eſt a Ge
nio & Lygure.A fontibꝰ vero Macræ ad
fontes Tyberis Apeninum colunt Lygu
res Apuani:Hetruſcis orti:cognomie ve

Ergo in ſeptẽ partes diuidit Apeni Apenini diuiſio.
ni longitudinẽ.Prima eſt Lygurũ mõta
norũ a Nicea maritima ſupradicta: vſqꝫ
ad Macrã:quorũ metropol' eſt Genua: a
Iano Genio Priſco Italię vel cõdita vl' di
cta Ianua & Genua:vt hic Sẽpronius ſi
gnificat:& fama eius ciuiũ eſt.Cui argu
mẽto eſt promontoriũ eius : adhuc voca
bulo Arameo dictũ Caryn Ianum:id eſt
Vinea Iani:& latino vocabulo non ꝓcul
ſancta Maria vinearum. Quod vero qui
dam imperiti originũ dicunt:Caryn Ia
nũ dici calignanũ ꝙ ibi calabant ligna:ſi
mile eſt qđ mei ruſtici Viterbẽſes dicũt
F.A.V.L.ſacrum idcirco dictũ ꝙ ibi Fa
bę ſerebãtur.Argumẽto quoqꝫ eſt regio:
& amnis Pheriton:quam vulgo vocant
Pheritianã id eſt Phaetonteam: vt in cõ
mentariis aliis explanabit.Amnem vero
nunc bis amnem vocant: de quo Plinius

in.iii.naturalis hiſtorię.ca.vi.Flumē(inqt) Porcifera:oppidū Genua:fluuius Pheriton:
Lygur. Portus Delphini:& reliqua.Lygurē vero fuiſſe filiū Phaetontis:& in occidētalē partem Italię aduectos conſediſſe ſub Larthe Italiæ Tagete aruſpice Thuſco: & nouiſſimis annis Aralii regis Aſſyriorū: q fuit quintus a Nino:author eſt Beroſus.Quod & Cato de originibus:& hoc loco Sēproni9 ſignificant: vetuſtiſſimā gentē Lygurū aſſerentes:& añ oēm claſſem Græcorū veniſſe in Italiā. Hos barbat9 Gręcus Dionyſius Halicarnaſſeus emendare pergit in primo libro:dicēs Catonē & Semproniū ſimillima fabulis dicere de antiquitate Lygurū añ aduentū Gręcorum quia nō dicūt quo tpe:aut qua de cauſa venerint.Sed vt ait Plinius in.iii. naturalis hiſtoriæ ca.xvii. pudet rationē Italiæ mutuari a græcis. Qui em̄ de domeſtica ſua origie ſibi mutuo cōtradicūt:male de aliena & remota diiudicare poſſunt. Neq̧ opus eſt de originibus vrbiū: tpa & fortunas aſſignare: quia hęc ad hiſtoriā pertinēt:quā illi pcognitā a lectoribus pſupponūt.Dicunt aūt mōtani lygures:qa mōtib9 hęrēt:& colūt:vſq̧ ad fōtes Macrę amnis:vbi vrbs Apua ē:a qua Apuani.Amnis Macra retinet nomē: ſed vrbs nūc Pōt remulus dicit:olim Apua.Sūt ergo Apuani mōtani Lygures Carrarii:a Cariara: id eſt vrbe Luna dicti.Itē Caferoniani a Luco Feronię nūc Petraſancta & corrupte Carfeniani vſq̧ Peſciam.Inde Stellatini a fluuio Stella p mōtana Piſtoriæ vſq̧ Pheſulas. Abinde vſq̧ fontes Tyberis ſunt mōtani Cluſentini:quos corrupte Caſentinos vocāt. Hæc eſt igit ſecūda pars Apenini ad inferū mare:quā inhabitant Lygures Apuani originis Hetruſcæ mōtani:quib9 Phaetō Lygures cōmiſcuit:vt ait Sēproni9.Eoſdē Liuius etiā Apuanos Lygures nominat: præcipue a quibus eſt tranſitus in Galliā Ciſalpinā:nūc Lōghobardiam.Qd vero ait: Lygures Phaetontē commiſcuiſſe antiquiſſimis Hetruſcis maritimis:& ob id ab oſtiis Tyberinis ad Niceam vſq̧ Lygures maritimos a veteribus dictos fuiſſe:duo ſunt pro Sēpronio argu-
Lygurnus Portus. mēta in Hetruſco littore.Primū eſt portus Lygurn9:Lyguris eximiū monumentū.Neq̧ Lyburnus ſcribendū ē:vt quidā librox corruptores magis q̄ emēdatores impreſſerūt: quia Lyburnus port9 eſt Lyburnorū inter Hiſtriā Italicā:& Illyricū.Alterū argumētū eſt lapides ingenteſq̧ moles complutę de cęlo in pugna Herculis Aegyptii:in eius auxiliū:contra Gigā-
Lapides cōpluti. tes Italiæ:quos ad hæc tempora vocamus Lamonem:a Lamone:qui eius Herculis erat filius vt Diodorus Siculus author eſt in quinto lib. Sunt aūt hæ complutæ ingentium ſaxorum moles inter Grauiſcas & Coſas nūc Aſidonias.Omnes aūt hiſtorici tā Græci q̄ Latini:aſſerūt eā pugnā geſtā fuiſſe in Lyguria:& nuſq̄ alibi reperim9 cōplutū Lamone:vt ſimul cū fama & hiſtoria nomen cōprobat:q̄ circa dictā regionē Hetruriæ maritimā.Quare verum eſt quod Sempronius ait: a veterib9 oram maritimam ab oſtiis Tyberis vſq̧ Niceam: totā fuiſſe appellatam Lyguriam:Plinium autē falſo poſuiſſe hos lapides in prouincia Narbonenſi: qñ in.iii.lib.naturalis hiſtoriæ cap.v.dicit:in Maſſilienſi campi lapidei Herculis pręliorum

teribus gallis: vt. M. Antonius prodit Portionē vero Apenini a fōtib9 Tyberis ad Nar:inhabitāt Vmbri:prima veterū Gallorū proles: vt Auguſtus ſcribit.Ab amne vero Nare vſq̧ ad fontes Silaris:mōtes tenēt Sabini:quib9 Saga eſt origo.Nā Sāgni gētilis Sabi fuit.Hi paulo añ ruinas Troiæ diſciplias Hetruſcas didicere:& ius diuinū & humanū a Megale Turreno perceperūt.

Rurſum a fontibus Silaris ad fōtes Volturreni & Sarni Sabelli ples Sabinorū incolūt:quos Romani Samnites Gręci vero Saunites vocant.Portionē vero Apenini a fontibus Sarni vſq̧ ad magnā Gręciā Thuſci tenuerūt:& reſiduā græci.Hacten9 de diuiſione Apenini & Alpiū:& origine habitātiū i eo.

memoria. Nullus enim vnq̃ hiſtoricorum ponit eam memoriam ĩ Gallia Bracata: ſed in Lyguria Italiæ. Quod vero dicit: montanos Hetruriæ Apuanos: ab Hetruſcis ortos Gallis cognomine: vt. M. Antonius aſſerit: etiã Vmbros ab eiſdem Gallis veterib⁹ genitos aſſerit: vt Solin⁹ refert & Beroſus indicat: & nos in æquiuocis Xenophontis vtcũq; tetigim⁹. Hęc de ſecũda parte Apenini Hetruriã attingente atq; illi imminẽte. De tertia parte: quã Vmbri inhabitant a fontibus Tyberis vſq; Nar amnem patet litera. Q; vero ait Auguſtus: his Vmbris eſſe originem primam a veteribus Gallis: eo pacto intelligẽdus eſt Auguſtus: quo &. M. Antonius de Gallis lanigenis. Vnde & partem Vmbriæ proximã Hetrurię: Ptolemæus & Geographi vocant Veilombriam id eſt a Veiis veteribus ortam Vmbriam: quia Veii Hetruſci ſunt: vt ait Plutarchus in vita Romuli: a quibus & Veientes Eniani ſiue Enetani: & prima proles Vmbriæ Veilumbri ſunt: vt in aliis cõmentariis ſup fragmenta Catonis & Antonini Pii videbimus. Porro quartam partem Apenini colunt Sabini: a Nare Nequino amne: qui circa Hortem Hetruſcũ oppidũ in Tyberim mergitur: vſq; ad fontes Silaris: quibus vt ait Saga origo eſt. Græcia vero mendax in hiſtoria: audet Sabinis dare Græcã originem: & a verbo gręco Seuomę nominat eos: vt in. iii. lib. naturalis hiſtoriæ capi. xiii. ſignificat Plinius. Audet quoq; aperto mendacio dicere ius diuinum & humanum didiciſſe a Pythagora: puero adhuc Numa Pompilio: qui poſt Romulum fuit rex Romanorũ. Sed qa tẽpora contradicunt: vt in. ii. libro Dionyſius: etiam in primo ab vrbe condita Liuius mendacium detegentes coarguunt: idcirco ab Hetruſcis habuere: vti tetram illam & ſeueram vitę inſtitutionẽ: ita & ius diuinũ & humanũ: atq; alias diſciplinas: vt hic Semproni⁹: inſigni viro Thuſco Magale authore vtitur: & alii conſentiunt: quos Solinus in principio collectaneorũ colligẽs: Vt inquit Cęlius tradit: cũ Caccus a Tarcõte Turreno rege ad quem legat⁹ venerat: miſſus Marſiæ campaniæ regis: ſocio Megale Phrygiæ cuſtodiæ foret datus: fruſtratus vincula: vnde venerat rediit: atq; amplioribus præſidiis occupato circa Vulturnũ & Campaniam regno: dum tractat etiam ea quæ conceſſerãt in Archadum iura: duce Hercule qui tunc forte aderat oppreſſus eſt. Megalem Sabini receperunt: diſciplinam auguran di ante ab eo docti. In quibus Solini verbis: multa archana vetuſtatis pendent. Primo imperii Thuſcorum authoritas: quæ tanta erat: vt etiam legatos regum Italiæ: vtpote Marſię reguli Samnitum: quibus Vulturnus eſt fluuius & ager in remota Campania: legatũ Caccum in vincla coniicere non timuerit. Secundum eſt antiquitas temporis: quo patet ſub Euandro: Cacco: & Alceo Hercule diu ante excidium Troiæ floruiſſe Thuſcorum opes. Vnde & Seruius in ſecundum Georgicorum ibi: Sic fortis Hetruria creuit: conſtat inquit Thuſcos imperaſſe toti Italiæ vſq; ad fretum ſiculum. Tertium eſt: ꝙ hic Tarcon Larthes Hetruriæ fuit ſecundus: & prædeceſſor Larthis Tyberini patris Ocni conditoris Mantuæ vt in ſupplemento Beroſi Manethon indicat. Quartum: ꝙ Hercules cum Argonautis venit in littus Hetruſcum iuxta Turrenam: a cuius duce Thelamone: Thelamon portus nomen retinet: vt author eſt Diodorus in quinto libro. Ergo & vicinus huic portus Herculis ab Alceo cognominatur. Quintum: ꝙ Argonautæ viſitaturi Euandrum: iter tenuere per Volturrenam a portu Herculis vel Thelamonis: multa ſunt argumento. Primum qa mos Argonautarũ erat: viſere vrbes regias ad iactantiam virtutis ſuæ: vt authores produnt. Secundo: quia in Cyminia proxima Volturrenæ ſylua: lacum Cyminium in oſtentationem virtutis effecerunt: & ex fano Volturnæ adoleſcentulam Faulam pro præmio virtutis obtinuerunt: vt ait Verrius. Nam circum fanum quod ſacris literis dicimus. F. A. V. L. omnes habitantes Faules erant cognomine: a quibus kata Faules Paleologi cum Beliſario & Narſete reuerſi ſunt contra Gothos. Neq; fabula eſt de lacu Cyminio: vt Seruius

Pythagorã nõ docuiſſe primum Thuſcos.

putat ſuper illud Aeneidos.Et cymini cum monte lacum.Nam ibi immẽſitas aquarum ſub
terranea eſt:& infixa terræ nõ poterant extrahi:vt Plinius notat in ſecundo naturalis hiſto-
Sabinorum riæ:capitulo.xcviii.Sed de his hactenus.Similiter ipſis Sabinis Caſpia & Saga eſt origo non
origo. Græca:vt in.v.antiquitatũ Beroſus aſſerit dicens.Sabatium Sagam patrem Sabi:& Satur-
Sabus. num Caſpium:fugatum armis Iouis Beli immo Nini: qui & Iuppiter fuit Aſſyriis: vt Xe-
nophon docuit:veniſſe ad Ianũ:& comi hoſpitio receptũ:& in ſocietatẽ regni admiſſum: do
cuiſſe Aborigines:inde filium Sabum pręfeciſſe populis trãs tyberim Thuſcię:ipſm vero im
peraſſe in Latio & in parte Thuſciæ quæ ab eo Sabatia dicitur:vt vocat Strabo in.v.lib. & a
cognomine Saga:vt Etruſci:& Sagninaia:vt Sabini proferũt.Vnde Sagi Thuſci egeſſerũt
ſeptem maria:vt Plinius memorat capi.xvii.in.iii.naturalis hiſtoriæ. Et itẽ adhuc eſt ibi Sa
batia circa Cęre:amnis Sagninaia:& oppidum Sabi:quem nũc Sanctum Sabum a patre & fi
lio vocitant.Quem enim Aramei & Etruſci Sagam dicunt : eundem Sabini vocant Sagni:
Sanctus & Romani Sanctum id eſt ſacerdotem expiatorem & purum. Tribus aũt cognominibꝰ di-
Semipater ctus eſt pater Sabi.Primo a patria & ſacerdotio Saga:ſiue Sãgni: ſiue Sanctus. A participa-
Fidius. to regno cum Iano ſemipater:& a Iani cognomine Cana Fides:Fidius:aut a religione : vt ali
Curis. is placet.Quæ tria Ouidius in Faſtis ita collegit.Quærebam nonas: Sãcto Fidio ne referrẽ:
An tibi Semipater:tũ mihi ſanctus ait.Cuicunqꝫ ex iſtis dederis:ego munus habebo.Nomi
na terna fero:ſic voluere Cures.Curis oppidum eſt in Sabinis Numa ciue & Romanorũ re
ge inclytum:a dicto Saturno extructum aut a Sabo eius filio. Duo enim oppida in ſabinis
antiqua ſunt.Curis quidã a paterno genere: quia Sangni ſiue Sanctus fuit filius Curis Sa-
Caſperula. gæ:vt Beroſus in ſecundo antiquitatum aſſerit. Caſperulam vero oppidum a Bactrianis
Caſpiis:quibus rex erat & pontifex:teſte Beroſo:nomen habere voluit.Cui veraciſſimę aſſer
tioni latina hiſtoria congruit:quam ſequutus Sillius Italicus in octauo libro his verbis ex-
planat.Hinc Amiterna cohors:& Bactris nomina ducens Caſperula.Et ſubdit.Et læti pars
Sanctumvoce canebant Authorem gentis:pars laudes ore ferebant Sabe tuas:qui de patrio
cognomine primus Dixiſti populos magna ditione ſabinos. Quid clarius? Sabus inquit de
nominauit ſabinos a ſe quidem: ſed patrio cognomine : quia a Sabatio:id eſt Saturno patre
Saga. Sabus dicitur : qui Sabatius fuit author gentis : cognominatus Saga Bactria & Caſpia
lingua:a qua Caſperula : & Sangni a Sabinis: & Sanctus a Romanis.Ergo vt obſcurator an
tiquitatum ſcribit Græculus eſuriens: non fuit origo Sabinis Græca gente vel diſciplina.
Hæc de quarta parte montis Apenini. Sequitur hanc:quinta pars a fontibus Silaris ad fon
Sabelli. tes Vulturni & Sarni quam habitant Sabelli.Qꝫ vero ii ſint prima proles Sabinorum deri-
uatio nominis indicat.Cognominati vero ſunt a Samnio metropoli nunc deleta: Samnites
ſicut Etruſci ab Etruria metropoli eorum:quæ & Fanum Volturnæ: de qua Plinius in.iii.
naturalis hiſtorię dicit : ꝙ Volturreni q ſunt cognomine Etruſci ſunt in eadem parte qua
& Volſinienſes. Nunc prouincia dicitur ducatus Beneuentanus a Longobardis:ſicut quæ
nunc prouincia patrimonii tunc a Longobardis ducatus Etruriæ : & Veilumbria Ducatꝰ
Spoletanus : vt patet a Paulo Diacono in hiſtoria Longbarda.Sabelli ergo dicuntur ab ori
Samnites. gine gentis Sabinæ.Samnites vero a priſca metropoli:& Saunitæ Græca prolatione : vt ſi-
Volturnus gnificat Plinius in.iii.naturalis hiſtoriæ.ca.xiii.Vulturnus eſt fluuius. Aduerte aũt ſecun
dũ Varronẽ in primo de lingua latina de vocabulo Tyberis:ꝙ Volturnꝰ deꝰ Tyberis ẽ quẽ
Hetruria dicit eſſe ſuũ:& Roma ſuum:& Volturnus eſt fluuius:oppidum:&vrbs.Et dicit.
Volturnus vt eſt fluuius ortus in Samnio: non ſpectat ad linguam latinam: ſed Sabellam.
quia Volturnus intelligitur lingua Aramea quæ eſt Saga : amnis diuiſor : vt ait Samuel
Talmudiſta.Nam hic amnis diuidit montanos ſimul & campeſtres Sabellos ab Hetruſ-

cís:vt patet tã in Ptolemæo q̃ hic in Sempronio & Plinio. Nam quo ad montẽ ſequit̃ portio
montis ſexta a fontibus Volturni & Sarni:quam inhabitauerunt Thuſci: vſq; ad magnam
Græciam.Septimã enim partem tenuerũt Græci mixti Italis Auſonibus:vt in aliis com-
mentariis videbimũs.Cæterũm Volturnus vt pertinet ad linguam Romanã ſignificat co-
loniã Romanorũ:& oppidũ Romanorũ ſecus mare nõ ꝓcul Tyberi:& ita Roma dicit Vol-
turnum Tyberinum deum.Vt vero pertinet ad linguam Hetruſcam:ſignificat vẽtum aut
campeſtrem:vt idem Talmudiſta expoſuit.Et ita Liuius in quarto ab vrbe cõdita dicit Ca-
puam oppidũ Hetruſcorum dictum Volturnum:id eſt campeſtrẽ. Vt vero eſt caput extra
Latium:iam non ſpectat ad linguam latinam:ſed Hetruſcam cuius eſt caput Volturnus de
us Tyberinus.Non enim Vulturnus ſed Volturnus ſcribitur:neq; eſt nomen primitiuum
& ſimplex vt Vulturnus:ſed compoſitum a Vol quod eſt priſcum vel æternum:vt Talmu Volturnus
diſtæ dicunt:& Turrena ſiue per ſyncopam Turna.Hinc Volturrena ſine ſyncopa vel per
ſyncopam Volturna:vt eſt caput imperii extra Latium:eſt originis Hetruſcæ: & ſignificat
priſcam & antiquiſſimam Turrenam id eſt turritam metropolim:vt ſuper Myrſilum vidi
mus.Et ita Volturnus eſt deus Tyberinus Hetruriæ:dictus a capite imperii extra Latium
vrbe Volturna: ſicut & ipẽ Tyberis:dicitur amnis Tuſcus a Tuſcia extra Latium: & nõ la
tinus:licet de nomĩe Tyberis ſit anceps hiſtoria:dicatur ne a latino Tyberino rege:an a Ty
berino Tuſco:vt ſignificat Varro in eodem primo libro de lingua latina.Sequitur Sempro
nius.

De Diuiſione planæ Italiæ.

POſtq̃ Sempronius deſcripſit Alpes Italiæ:& Apeninum montẽ: & ea ſecuit in duo
decim partes:Alpes quidẽ in tres:& Apeninũ in ſeptẽ: nunc ad ſubiacentẽ Alpibꝰ
& Apenino campeſtrẽ Italiã ſtilum vertit dicens.

CIſapeninam Italiam flumi-
nã diuidũt:& ididẽ Trãſa-
peninã.Padus amnis:Gal-
liã Ciſalpinã primo diſcre-
uit. Ciſpadanã omnẽ miſ-
ſis coloniis tenuere Tuſci
Doria Tuſcorum prima familia incoluit
principio ab Aſta colonia vſq; Parmam:a
qua & fluuius Doria: & regio prius Do-
ria nunc Aemylia. A Parma item ad Bono
niam Bianora a duce:nunc Aurelia.Flami
nia item a Bononia ad Rubiconem am-
nẽ:ante a Felſina a principe Hetrurię: miſ
ſis coloniis Lamonibꝰ.a Rubicone ad An
conam Senonum Gallia Togata dicitur:
ab his qui duce Arunte primi in Itali-
am tranſcenderunt Alpes: a quibus ſen-
ſim pulſi Hetruſci:a Ciſpadana & tranſpa

Igit̃ Semproniꝰ nõ diuidit Italiã per
regiones:vt.M. Antonius: & Auguſtꝰ
& Plinius:ſed vt veteres atq; Ptolemæ
us:per origines fluuiorum diuidit Al-
pes atq; Apeninum vt patuit: & per flu
mina eadem a fontibus fluẽtia per cam-
peſtria vſq; mare:diuidit Ciſapeninã &
Trãſapeninã Italiã.Et incipit a trãſape
nina quę incipit ab Alpibꝰ: q̃ habet plu
ra nomina.Principio Eridana dicta eſt:
a cognomine Phaetontis:vt in.iii.natu
ralis hiſtoriæ Plinius ſcribit: vel vt ve-
racius ait Beroſus in.v. antiquitatum:
dicta eſt Phaetontea primũ:inde Erida
na ab eius poſtero:vt etiã videt̃ ſignifi-
care Martialis lib.Epigrammaton.x.Et
Phaetontei q petis arua Padi.Ergo tam
regio q̃ fluuiꝰ ãtea Phaetonteus poſtea
Eridanꝰ dicta ſũt.Orit̃ e Veſuuio mõte
ꝓxio mari ĩfero:& labit̃ ad mare ſuperũ
vt cernimꝰ: q̃ res occaſionẽ dedit græcꝭ
dicẽdi Eridanũ eẽ fluuiũ ĩferoꝝ:& ſcatu
rire ad ſupos.Qđ & Virgi.in.vi. æneí.

tangit vbi dicit. Inter odoratũ lauri ne
mus:vñ ſuperne Plurimus Eridanus ꝑ
Padus. ſyluam voluit amnis. Padus vero dictꝰ
eſt vt Metrodorus Sceptius tradit:a pi
cea arbore:quæ Gallice Pades dicitur.
A Lyguribus vero dicit Bodigon voca
ri:ꝙ ſignificet fundo carentẽ: vt ait Pli
nius in tertio naturalis hiſtoriæ capite
xvii. cui argumento eſt oppidũ iuxta
vetuſto noie Bodimagũ:vbi præcipua
altitudo ĩcipit. Et forte Hetruſcum eſt
vetuſtũ nomen:q vbi amnis ꝓfunditas
eſt:ad hæc tpa Bodagonem vocamus.
Nam Hetruſci non Lygures patriam
Phaetonteam & Eridanã tenuere:qui-
bus pulſis a Gallis qui cum Arũte Clu
ſino venerunt in Italiã ducentis ferme
annis ante Romã ab eis incẽſam:vt nar
rat Liuius in quinto ab vrbe cõdita:ter
tio cognomine a victoribꝰ dicta eſt Gal
lia Ciſalpina:quia cis Alpes eſt. Nã Gal
liam tranſalpinam communi nomine dicimus Franciam. Quarto variauit nomen ſub Lon-
gobardis:qui Germani ſunt:vt patet in deſcriptione Ptolemęi: & ab eis diu poſſeſſa victori
Lombardia bus:vſq; ad hæc tpa dicit vulgo Lõgbardia: & ſine g. Lombardia. Quod vero ait Semproni
us:omnem hanc magnam portionem tranſapeninam diuidi a Pado:& dici Gallia Ciſpada-
na & tranſpadana : vtiq; Plinius & plures Geographorum idem dicunt : vti eſt illud Pli-
nii. Mantua tranſpadana vrbs Hetruſcorum reliqua. Q3 vero ait eam Thuſcos inhabitaſ-
ſe:etiam Liuius & alii conſentiunt:vt in ſuperioribus expoſuimus. Sed hoc loci Semproni-
us vtitur validiſſimo argumento hiſtorico : quod a vetuſtis nominibus in locis extantibus
ſumitur. Itaq; ea nomina exponamus:quia cætera clara ſunt in Ptolemæo : & Geographis.
Larius. In Tranſpadana regione ſunt lacus Larius:id eſt maior vel princeps : per interpretationem
dictus. Vnde adhuc amnes maiores Hetruſci multis in locis vocamꝰ Larones. Et in inſcri-
ptione Cornuetana:literis Hetruſcis inſcripta:dicitur:ꝙ Laro Veiuzans Coloniis miſſis:cy
belizauit vrbem tribus ſacris literis. N.B.E. Et certe lacus non dicitur Larius Hetruſca lin
gua:id eſt maior & princeps latina:a maioritate quantitatis ſed nobilitatis: qa ibi Voltur-
reni:a quibꝰ ibi dicta adhuc vallis Volturrena:ſubſederũt. Atrianꝰ quoq; fluuius a Thuſco-
Verona. rũ Colonia ẽ:vt ſupra expoſuimꝰ. Verona vero (vt ait) a familia Vera Thuſca cõdita eſt: ex
qua familia fuerũt impatores Antoninꝰ & Cõmodus:vt author eſt Helius Spartianꝰ in vi-
ta eoꝝ. Falſum ergo dicit Plinius in Trãſpadana Gallia:ſolam Mãtuam eſſe reliquã Hetru-
ſcorum. Rurſumq; falſo in Venetiis ponitur a quibuſdam Verona: cum ipſe amnis Atria-
nus ſecernat Volturrenos Galliæ: a Venetiis : ſtirpe priſca Phaetontea inde mixta Troia-
næ proli vt oẽs conſentiunt. Cæterum exponenda remanent quædam: quæ dicit de Ciſpa-
Aemylia. dana Gallia quam diuidit in Aemyliam:Aureliam:& Flaminiam. Aemylia vt ait antea di-
cebatur Doria:& fluuius eius Doria:qui teſte Ptolemæo in Alpibus vicinis Aſtæ Coloniæ
orit: et ſupra Dertonam in Padum mergitur. Incipit ergo ab Alpibus Lygurum montano-
rum vſq; Parmam. Et hoc congruit quod in vita beati Ambroſii legimus:ꝙ miſſus eſt ab

dana regione:quæ nunc Gallia nomen ha-
bet. Et quidẽ oẽm trãſpadanam regionem
Thuſcorũ ꝓlẽ fuiſſe inter oẽs authores cõ-
uenit:manentq; veſtigia vrbs Mãtua:Lacꝰ
Hetruſca origine dictus Larius:ꝙ a prĩbꝰ
Volturrenis oĩa ea loca principio poſſeſſa
fuerũt vſq; Veronã. Hinc circa Lariũ lacũ
a principibꝰ dicta vallis Volturrena & Ve
rona:a vera Thuſcorũ familia: & ab Atria
eorundẽ Colonia:fluuius Veronę argumẽ
ta ſeruanti. Nã vſq; Atrianũ fluuium qui li
mes eſt Volturrenorũ & Venetiarũ: tenue
re Hetruſci:& Venetias principio quidem
Phaetontei: poſtea Troiani eiſdẽ mixti co-
luerunt. In hæc de trãſapenina Italia & Ape
nino monte authores conueniunt.

vrbe Roma iuuenis ad regendũ Lyguriã & Aemyliã.Non tñ Mediolanũ eſt in Aemylia:ſed in Latio Volturreno tranſpadani:qđ inſubres Galli:poſitis ab imperio Hetruſcis tenuerũt: & ab his inſubria nũc eſt:pars olim Larię Volturrenę.Porro in Aemylia ſunt Aſta colonia: Dertona:& Placentia.Itẽ a Parma(inquit)vſq₃ Bononiã nũc Aurelia:ſed antea Bianora dicebať:videlicet ab Ocno Hetruſco Larthe quẽ etiã Bianorẽ Virgilius vocat.Ergo a victore illius partis:& duce Coloniarũ Bianora regio dicta:a quã nũc exiſtimo nomẽ accepiſſe Bianorũ oppidulũ ad radices Apenini:quo e Florẽtia imus Bononiã.Porro Parmã exiſtimo cõditã a Bianore ſicut & Mantuã:quia vocabulũ Hetruſcũ & ſyncopatũ eſt Parma quaſi Paraman.Sicut eñ Mantuã a nomine matris in trãſpadana regione metropolim ſtatuit:ita in Bianora metropolim Paraman conſtituit: dictã a principatu Coloniarꝝ.Para eñ Aramee a par:quod eſt haſta vel principatus:& Sara Hebraice:principiſſa vel princeps diciť latine:vt noſter Samuel Talmudiſta dicebat.Et vt ſequebať:aſſerebat apud Arameos Man & Mon dici:qđ apud Aegyptios Myn:& quod apđ Hebręos Maon id eſt habitatio:municipiũ: & Colonia:vt etiã exponit Hieronym⁹.Qđ vero addiť ad para definit principatũ: vt paraz & parazim id eſt principiſſa conſularis: & princeps cõſularis.Nam zi:& zu:a cõſultatione deriuationẽ dicebat habere:conſentiente etiam beato Hieronymo in libro de interpretationib⁹ Paraz autẽ & parazim Aramei & Hebræi appellant:quos poſtea Græci & latini Perſas & ꝑſidem vocant:vt aiunt a Perſeo.Quod vero ſubdit Talmudiſta:quicquid addiť ad para: definit principatũ:vt paraz:principatus conſularis diciť:vtiq₃ hęc ex multis vetuſtiſſimis nominibus inuenio:parazolũ:para Tuſſa:parama & ꝑ ſyncopam parma:ſicut & ꝑ ſyncopam Volturrena proferť Volturna.Eſt aũt Parazolum regio Volturnę:vbi eſt Stic kity Arim: vt intelligas quantę antiquitatis ſint noĩa.Eſt aũt nomẽ compoſitũ ex paraz:& ol:ſiue Vol: quod priſcum vel æternũ:tã apud Arameos ꝙ̃ Hebręos ſignificat.Hinc Volturna ſiue Volturrena antiquiſſimam Turrenam ſignificat:& ei hærens regio:Parazolũ:principatus conſularis priſcus & antiquiſſimus eſt:qa ad Fanũ Volturnæ indicebať generale conciliũ:omnibus conſulibus ſiue Lucumonibus & .xii.populis Hetruriæ:vt tã fama cui ſtandũ eſt:ꝙ̃ Liuius ſignificat in pluribus locis ab vrbe condita . Qꝫ vero ibi & Kytei tumuli: & Stic Kyti Arym.i.Kytim Itali Atlãtis ſoceri Coriti:permanẽs exaltatio cũ noĩe ꝑſeuerẽt:in aliis cõmentariis cõprobatur. Nunc ſatis eſt Parazolum eſſe Volturnæ epithetũ:loco inditum ab ipſa re:& e regione eius eſſe partẽ Terrapolis para Tuſſam.i.principẽ Tuſcã.Et ita haud dubie in Bianora Ciſpadana olim Hetruſcorũ Colonia:Parmã eſſe vocabulũ Hetruſcum:& interpretari: principẽ municipũ ; vel principẽ Coloniarũ & populorũ ſupple in Bianora ſolũ prouincia:quæ poſtea vt inſinuat Sempronius a Romanis victoribus dicta fuit Aurelia:vt exiſtimo a duce.Sequiť vltima pars originis Hetruſcæ:Flaminia vulgo Romaniola:quæ vt ait Sempronius:ſub Thuſcis dicebať Felſina a duce Thuſco:& Larthe Felſino:q teſte ipõ nomine condidit Bononiam:id ſignificãte Plinio in.iii.naturalis hiſtorię:ca.xvi. Bononia (inquit)ante Felſina vocitata:cum princeps eſſet Hetrurię:ſcilicet metropolis Hetruſcorũ in Felſina ſiue Flaminia tantũ:ſicut & Parma in Bianora:& Mãtua in Mantiana:& Mediolanũ in Laria Volturrena:& eiuſmodi.Durat huius regiõis lõgitudo a Bononia vſq₃ poſt Ariminum in Rubicone fluento:in quã cũ Hetruſcis etiam Lamones Colonias miſit.i. Hetruſcas maritimas:ob vicinũ mare Atriaticũ.Lamones eñ vt ſupra dixim⁹ ſunt Hetruſci maritimi Herculei.Cui dicto Sempronii:argumentũ facit:in Flaminia vallis adhuc dicta Lamone:ſiue vallis Lamone:& viri apti vt olim Turreni ad piraticam ; vt ferunt: quos ꝑcontatus ſũ de eiuſmodi habitatoribus.

Aemyliã.
Bianor.
Bianorum.
Parma.
Parazolum
Flaminia.
Romaniola
Felſina.
Mediolanũ
Lamones.

De Tranſalpina Italia.

IAm expoſuit Sempronius de Italię Alpibus:de Apenino:de tranſapenina Italia:pręcipue Gallicana:nũc reuertiť ad Ciſapeninã ad inferum mare pcurrens:quęcunq; regiones Apenino inferius ſubiacent vſq; ad vrbem Romam. Ex quo patet ꝙ intentio Sempronii eſt ad Latiũ feſtinare: & quo homine Roma tam validas opes Hetruſcorũ & Gallorꝝ Vmbrorũ: Samnitũ & Gręcorũ ſenſim fregerit:oſtẽdere. Itaq; hæc dicit.

Italia Ciſapœnina.

Dicit veteres diuiſiſſe Ciſapœninã Italiam per amnes Macram:Arnũ: & alios:qa ipe non ex toto ſequiť Auguſtũ:Pliniũ: & alios:qui p regiões diuiſerũt Italiã. Et primo excurrit Maritimã inferi maris:a Nicea vſq; Oſtiam Tyberinam:dicẽs ea quę ferme ſupra expoſita ſunt. Nã a Nicea vſq; ad Macrã ſũt mõtani Lygures origie Phaetontei. Deinde a Macra vſq; Oſtiã ſũt Lygures origine magis Hetruſca q̃ Phaetõtea. Et ab oſtiis Macrę vſq; Lygurnũ portũ:dicunť Apuani ſicut & Mõtani. A Lygurno vero portu ad caput Hetrurię dicunť Populonii:a metropoli maritima: vt ſupra expoſuimus. Eſt eñ Populonia idẽ qđ Puppium Philarcha:qa quã popi Hetruſci: eãdẽ Puppim dixere latini. Caput vero Hetrurię vulgus & naturæ remoto ſecũdo.r. pferũt caput Hetruię:ſicut Electraiã regionẽ & fõtẽ: pferunt Electaiam fontanã: & id genus multa dicũt remota.r. Ab hoc capite ad Oſtiam ſunt Hetruſci Turreni lygures:ĩ quibꝰ ſunt cãpi lamoneſq; compluti a Ioue lapides in auxilium Herculis vt hic Sẽpronꝰ dicit: & nos ſupra expoſuimus. Deinde a Velia incipiens q̃ in fine eſt Italiæ & circa principiũ magnę Gręcię vſq; in Tyberim cõtrario itinere pergit:qa vt diximꝰ ad Latiũ Romamq; feſtinat. Et de magna quidem Gręcia tacet:quia in principio eã tetigit. Nũc a Velia incipit:finitima Magnæ Gręcię veniẽdo verſus Romã vt patet in Ptolemæo:de qua Virgilius Portuſq; require velinos. Sane pro emẽdatiõe exẽplaris corrupti & intelligẽtia lĩæ ſciendũ eſt ꝙ in exẽplari inueniť Silaris pro Lyris fluuio a quo finẽ habet latiũ. Nam vt patet ĩ Ptolemæo:ab vrbe Roma ad Lyrim finit Latium:qđ Campaniã Romanã dicimꝰ. A Lyri vero vſq; ad Vulturnũ eſt Campania Capuana:quam incoluere Hetruſci miſſis eo coloniis ab Oſco Hetruriæ Larthe cui inſigne erat ſerpẽs:vt Beroſꝰ aſſerit:a quo Capua Oſca dicta ẽ & ad mare añ cõditã Capuam Taracinẽſes: & eius populi dicti Voloſci:ſiue per ſyncopam Volſci:id eſt antiquiſſimi Oſci. Inde capua dicta eſt ab Augurio Capis id eſt Falcõis auis. Poſtea ab ampliatore duce Troia

Populonia.

Lamones.

Lyris finis Latii.

Volſci.

Ciſapœnina vero ad inferũ mare:veteres ita partiti ſunt per amnes. A Nicea eñ ad Macrã tenent Lygures montani:origine Phaetontei. A Macra item ad Arnum & portum Lygurnũ:incolũt Hetruſci:cognomine Lygures Apuani:quos ſequunť Lygures Hetruſci Populonii:a Lygurno portu ad caput Hetrurię: a quo ad Tyberim ſunt Hetruſci Lygures Turreni in quibus ſunt cãpi cõpluti lapidum:clari pugna Herculis:adhuc Lamones dicti:ab ipius Herculis filio Lamone. Pari forma ab vltima Italia in Tyberim Romamq; percurrendo:a Velia ad Silarum fluuium Lucani a Samnitum duce Lucio ortis tenent. Ab eo ad Sarnum amem:Picẽtini habent. A ſarno vero ad Volturnum fluuiũ incoluerunt Cumani: quos ab agro nullis viribus Hetruſci q̃uis toti Italię imperitarẽt potuerũt demouere aut in poteſtatẽ redigere:a Volturno amne ad Silarim Hetruſcorũ vetuſtiſſimꝰ ager fuit:in quo prius Oſcã dictã poſtea Capuam condiderunt.

no: vt ait Seruiꝰ ſuper Aeneida: Vulturnum quoq; dicta eſt Capua: vel a Vulturno Fluuio iuxta ipſam fluente: vel quia cāpeſtris: vt Liuius & quidā exiſtimāt. Nā lingua Oſca tuncq; Etruſca: Vulturnus cāpeſtris dicit. Igitur Etruſci tenuerūt totam regionem hāc a Lyri flu uio in fine Latii vſq; Capuam: & illi ꝓximum amnem Vulturnum. Sequitur regio Cuma na a Vulturno & Capua vſq; Surrentum: regio vtiq; illuſtris Sibylla: & Aeneę deſcenſu ad inferos: in qua ſunt Lyternum: Cumę: portus Miſenus: Baiæ: Puteolis: Neapolis. Sequitur hanc altera Etruſcorum regio Picentina a Sarno ad Lucanos nunc Silarim: de qua Plinius in. iii. naturalis hiſtorię ca. vi. A Surrēto inquit vſq; ad Silarim amnē: triginta milia paſſuū ager Picentinus fuit Thuſcorum: templo Iunonis Argiæ ab Iaſone cōdito inſignis. Ex quo patet ꝙ Cumea regio erat obſeſſa ab Etruſcis Capuanis a tergo: & ab Etruſcis Picentinis a fronte ad mare Ionicum: quia etiam totam partem ſextam Apenini: Picentinis hærentem: habitabant: vt ex ſuperioribus patet. Et cum tam potentes eēnt Etruſci: & toti Italię domi narentur: nunq̄ Cumanam regionem potuerunt habere: vt hic Sempronius ſcribit. Cui etiam aſtipulatur Dionyſius Halicarnaſſeus: q in. vii. libro ſcribit: Anno quarto Olympia dis ſexageſimę quartæ: dictos Etruſcos qui verſus Ionium habitabāt: adiunctis Vmbris & Barbaris ad quingēta milia peditum: & duodeuiginti milia equitum: cum ſub ditione vel lent ponere Cumas: diuino miraculo territos ac fuſos fuiſſe. Ex quo patet quoſdā authores male interpretari Tibullum in Elegia dicētem his verſibus. Nos tenet Etruſcis: manat quę fontibus vnda: Vnda ſub æſtiuum non adeunda canem. Nunc autem ſacris Caiarum ma xima lymphis: Cum ſe purpureo vere remittit humus. Et in fine Elegiæ qui principio cor reſpondet dicit. Atq; mihi Thuſcæ celebrantur numina lymphæ. Et facilis lenta pellitur vnda manu. Nam vbi Caia aqua: eſt in Volturrena: in eius Thermis. Qui emēdare voluit impreſſiones: corrupit ſcribens Baias: cum tamen Baię neq; a montibus Etruſcis cognomi ne Volturrenis teſte Plinio: manent: neq; vnq̄ Cumana regio fuerit ab Etruſcis poſſeſſa: ne q; potuerint dici Etruſcę aquæ omnes quæ ſub Etruſcis ſunt: niſi in Etruria: ſed Etruſco rum: quia nō vbi Etruſci ibi Etruria: ſed vbi Etruria ibi Etruſci: quia non Etruria ab Etru ſcis: ſed Etruſci a prima eorum habitatione dicta Etruria nomē habent: vt author eſt Dio nyſius in primo libro. Cumæ. Tibulli locꝰ

SAtis igitur conſtat Caias Etruſcas Thermas ſalubritate ſui ꝓcellere alias: vt in. v. lib. Strabo aſſerit: de quibus etiā Martialis. Niſi Etruſcis lotus fueris aquis: morie ris Oppiane. Sed de latio & Roma verba iam facienda ſic monet Sempronius. Caię Etruſcæ.

A Lyri autē vſq; thyberim Saturnus cum priſcis Aboriginibus fuit origo: ab Vmbris & Cameſenis editis: vbi eſt mons Capitoli nus: aureo ſęculo a Saturno habitatus: vbi & nunc aurea Roma terrarum caput. Quā ob rem parum conſyderate q̄dam ſcribunt: Ro mā poſtremis ac nouis ſęculis a Romulo cō ditam: & appellatam atq; cœptam: cum nul lum ex his tribus verum apud maiores inue niatur memoratum: ſed ſint ab eis contra ria prodita. Non enim Roma a Romulo no men habet: quippe quia geminis nō Remus

Dicit ꝙ Latii origo fuit Saturnus cum Aboriginibus: quos ediderunt Vmbri & Cameſes. Nā vt author ē Iginꝰ & ante eū Beroſus: in libro an tiquitatū: circa principium Nini Sa turnus Aegyptius nomine Cameſes venit in Etruriam. Deinde tribus an nis a Iano / Vmbrorum & Aboriginū regulus creatus: ꝑmiſſu eiuſdem Ia ni Cameſenā regionem omnem Vm brię: & Apeninæ: Sabinæ: trans Etru riam a ſe nūcupauit: vbi Cameſenas vrbes duas ſuo nomine cōdidit: alte ram in mōtibus cuius nomen ꝑma net / Camerena: alteram iuxta Albā: Cameſes.

cuius meminit Dionyſius Halicarnaſ-
ſeus in.ii.lib.vbi refert Romulũ ſupaſ-
Camerini. ſe Camerenos:coloniã albanoꝝ:& eam
Camerenã fuiſſe aboriginũ vetuſtã vr
bẽ.Nec te moueat:ꝙ Cameſes Camers
& Cameſenã poſteri Camerenam dixe
rũt:qa facilis fuit teſte Quĩtiliano mu-
tatio.s.in.r. Vñ priſci:q̃ p.s.pronuntia
uerũt Phaleſii:Fuſii:Valeſii:Decos:ho
nos:Arbos: Turſis: Turſena: Eturſia:
Volturſena:Surſena:poſteriores per.r.
ꝓnuntiauerunt:Phalerii:Furii: Vale-
rii:Decor:Honor:Arbor: Turris: Tur
rena:Eturria:& Etruria: Volturrena:
& Surrena.Macrobiꝰ in prĩo Saturna-
liũ:a Beroſo & aliis deſumẽs ait Ianum
nomini ſuo reſeruaſſe Etruriã quę Iani
cula dicebatur: & limitẽ prouinciæ op
pidũ Ianiculũ:& deinde Latio p̃feciſſe
Saturnũ:a quo Saturnia Italia dicta ẽ.
Eius verba ſunt:demõſtrãdo priſcã Ita
liã:quę ſolum circa tyberim cœpit:vti
ſup Fabiũ pictorẽ videbimꝰ: & ſub his
verbis dicit.Regionẽ iſtã quę nunc Ita
lia dicit̃:Ianus regno obtinuit. Qui cũ
Cameſe atq; indigenis participata po-
tẽtia ita poſſidebat:vt oppidũ Ianiculũ
a ſe:& reſidua regio Cameſena diceret̃.
Poſt hæc regnũ ad ſolũ Ianũ rediit. Cũ
ꝙ Saturnũ naui ꝓvectũ comi hoſpitio
recepiſſet:edoctuſq; ab eo peritiã ruris
victũ illũ rudem ante fruges cognitas
in melius redegiſſet: illum ſocietate re
gni munerauit.Sed de his copioſius ſu
ꝑ Fabiũ pictorẽ dicemꝰ. Porro Sempro
nius tria dicit:quoſdã ĩcõſyderate ſcri
bere de origĩe Romę: videlicet ꝙ a Ro
mulo cœpta eſt coli:quæ aureo ſæculo
ante Romulũ pluſq̃ annis centũ ac mil
le a Saturno habitata fuit:& itẽ ꝙ a Ro
mulo fuit cõdita:cũ ante eũ Saturnꝰ Sa
turniã ad radices Capitolii: & Italꝰ Ca
penã in Auẽtino:& eiꝰ filia Roma in Pa
latino Romã cõdiderint:vt Fabius Pi-
ctor & alii cõſcribũt.Rurſus tertiũ quo
ꝙ falſum ẽ:ꝙ Roma ſit a Romulo deri-
& Romulus nomina poſuit Fauſtulꝰ Etru-
ſcus & regius paſtor:ſed Rumulum & Ru
men illos ab euẽtu appellauit: quæ ſunt no-
mina Etruſca.Alioquin Romę nomẽ & no
minis origo vulgata eſſet atq; manifeſta: q̃
occulta eſſe ſaluberrima religio ſanxit: ne ſi
origo nõis Romæ clareſceret: eius deus in
cuius tutela Roma eſt & a quo deriuationẽ
habet:gentibꝰ pateret & euocaret̃ vt cæte-
ri.Quãobrẽ & Angerona ſilentii dea ante
Iani feſtos dies colitur præ foribꝰ:vt ne cui
liceat illud palam efferre:qđ ad ſalutem rei-
publicę veteres ore obſignato intra pecto-
ris arcana voluerũt contineri:cuius violatæ
religionis pœnas primus luit Soranus.Nõ
igitur a Romulo Roma:ſed econtra ab ip̃a
potius Roma:cuiꝰ adeo eſt occulta deriua-
tio:Romulus nomẽ habuit:quę ante ipſum
Romulũ cœpta legitur coli annis paulomi-
nus octingentis: ab Italo in Auẽtino Cape
na:& filia eiꝰ Roma in Palatino colle: & an
te hos pluſq̃ trecentis annis aureo ſæculo:a
Saturno vbi nũc Saturni ædes ad radices
Capitolini collis.At Romulus ſolũ ex oppi-
dulo Roma in Palatino colle quadratam &
regiam reddidit. cuius quatuor portiones
erãt:Roma Vellia:Germallia vbi ficꝰ rumi
nalis & ędes Rumuli:a dei occlta deriuatio
ne poſtmodũ Romuli.Cõdidit aũt eam:ac-
citis amicis vatibus Etruſcis: q foſſa vbi ca
put Erti tauri ẽ pomœrioq; ad prudẽtis va
tis auſpiciũ ſacratis: circum Palatinum col
lem ſacro aratro cingi iuſſit.xi. kalẽdas Ma
ias hora inter ſecũdam & tertiã:ſole in Tau
ro:Luna in Libra:Saturno:Venere:Marte
Mercurio in Scorpione:& Ioue in piſcibus
vt tradit Lucius Carrutius mathematico-
rum peritiſſimus. Sunt qui tradant illam

cōditā.xii. Olympiade. Placet aliis octaua Septima quibuſdam. Sexta completa nō nullis. Prȩualet omnibus his Eratoſthenis inuicta regula vt aiunt. Sed cum Pomponius Atticus coram ſenatu atq; doctiſſimis viris cōferret Græcorum certiſſima tempora: compertum eſt: ꝙ ab Aenea & Troia exciſa per tempora regum latinorum vſq; ad Romulum regem iam creatū fluxerūt anni circiter triginta & quadringenti. Quare haud dubie condita eſt Roma Olympiade ſeptima aut eius anno ſecundo. Condita autem fuit primū in monte Palatino. Inde Sabinis & Thuſcis in fœdera coeuntibus: incoluerunt Sabini quidem Capitolium & Quirinalē in quo Numa poſtea habitauit. Romulus & rumnenſes Exquilinum: Palatinum & Cæliū. Thuſci Viminalem & ſubſidentem conuallem vſq; ad ædem Saturni: & Capitolii. Rumo fratri Auentinus ætate romuli māſit. Hȩc ſunt veræ tā priſcæ Italiæ q̄ vrbis Romæ antiqtates & origines: quibus quoniā plures græci poſtremis temporibus in Italiā cōmigrantes commixti fuerunt: ob id a ſe principio emanaſſe Italiā Græcia falſo exiſtimauit Græca tum leuitas tum fabuloſitas. Quis enim ex antiquiſſimis non ſcribit a Iano Ianiculum: & Etruſcos veteres Gallos conditos: & tamen plures Grȩcorum tradūt a Turrheno Lydo qui fuit nuper & heri: poſitos? Qui etiam Turrenam Thuſcorum regiam non puduit eos Romam aſſerere. Tanta videlicet impudentia cum eorum iactantia eſt: vt omniū gentium & imperiorum atq; vrbiū prȩclariſſimarū ſe conditores eſſe apertis ſȩpe mendaciis conſcribant.

uata duplexq; argumētū profert. Primo: ꝙ Romulus nō eſt eius ꝓpriū nomē: ſed Rumulus id eſt mamillarius. Nam Etruſci Rumam: latini poſtea mām illā dixerunt. Vnde Fauſtulus illis nomen impoſuit Rumulus & Rum⁹: ꝙ mamma lupȩ fuerint primo lactati: & hoc idem Serui⁹ dicit ſuper octauum æneidos: ibi Rumore ſecūdo. Poteſt inquit dici Rumone ſecundo: quia Rumon dictus eſt Romul⁹. Vnde & fic⁹ Ruminalis dicit̄ ad quam eiecti ſunt Remus & Romulus: quȩ fuit ibi: vbi nunc Lupercal in Circo. Hac.n. labebat̄ Tyberis anteq̄ Vertūno factis ſacrificiis amnis auerteret̄. Igit̄ Sēpronius hoc argumēto vtitur. Nomen qd̄ ab alio noīe occultȩ originis deriuat̄: nō dicitur a noīe manifeſtȩ originis. Cȩterū nomen alterū a quo deriuat̄ Roma: ē occultȩ originis. Nō igitur dicit̄ a Romulo: cui⁹ nomē eſt manifeſtæ originis a Ruma. Nam Etruſca olim lingua & ætate mea nō habet. o. integrū: ſed inter o. & u. & magis appropinquat u. in compluribus. Quare qd̄ Fauſtul⁹ Etruſc⁹ ꝓtulit p u. Rumul⁹ ipſi Sabini & Latini ꝓnūtiabāt per o. Romul⁹. Q; vero ait Romā deriuari ab altero occulto noīe: ſatis mihi fuit ātea occultū. Nūc vero qd ſentiā explicabo reliquēdo iudiciū doctiori. Plini⁹ tradit ī diſciplina Etruſca cōtineri quo pacto poſſint euocari dii: fulgura: ignes: & eiuſcemodi. Quare etiā qa oppoſitorū eſt eadē diſciplina: rituales cōtinebāt: quo pacto nō poſſent euocari. Hoc autē nullo modo fieri melius poterat: q̄ occultando nomē ipſius dei: in cui⁹ tutela vrbs ipā erat Eius occultādi modus erat Etruſcis: myſterio quodā: & literis quibuſdā ab ipſo dei noīe alteꝝ extrahere: cui⁹ ritu ac myſterio: nunc ſoli Talmudiſtæ Caballarii vtūt̄: in diſciplina quā vocāt Caballa. Cȩterū vt hic Sēpronius: & Ouidius in Faſtis: & Plutarchus in vita Romuli: & alii aſſerūt: dū cōderet Romulus vrbē: vocauit ab Etruria vatē qui auſpicato die foſ

Euocatio deorum.

Caballarii.

ſam pomœriūq; ſacraret: & aratro cingeret palatinum collem: & nomē poneret vrbi. Plutarchus vero addit quod alii tacent: videlicet ꝙ Etruſcus id fecit myſteriis & lr̄is quibuſdā: ſcilicet a nomine dei in cuius tutela eſſet vrbs: extrahendo nomē vrbis. Et ita nomen extractū quo vocaret̄ Roma eſt: alterum vero nomē Romę dei ſui a quo tractū eſt: ſolis: de more Thuſco in arcano ſacerdotū erat occultatū. Et hoc eſt qđ Plinius ait in. iii. naturalis hiſtoriæ capitulo. vi. Roma inquit ipſa: cuius alterum nomen arcanis cerimoniarum nefas habetur. Qđ optima & ſalubri fide abolitū: quia Valerius Soranꝰ annūtiauit: mox luit pœnas. Et in xxviii. libro naturalis eiuſdem hiſtoriæ: quo de vi verboꝝ & incantamentorū tractat: capitulo. ii. ſic dicit. Verriꝰ inquit Flaccus: authores ponit quibus credat in oppugnationibus ante omnia ſolitum Romanis ſacerdotibus euocari deum: in cuius tutela id oppidum erat ꝓmittiq; illi eundem aut ampliorem locum cultum ve apud Romanos. Durat in pontificū diſciplina id ſacrum: conſtatq; ideo occultatum in cuius tutela dei Roma eſſet: ne qui hoſtium ſimili modo agerēt. Hæc meo iudicio intelligit Sempronius. Liceat tamen cuilibet opi-
Romæ nomē arcanū. nari. De Angerona: omnes idem ſentiunt: quos equidē legerim. De poſitione ſyderea nō puto eam fuiſſe: qđ multis rationibus equidem ꝓbarem ſi rei huic cōgrueret atq; operi. Quæ Græcorum mendacia Sempronius adiicit: prætereo: cum quia nota ſunt: tum præcipue: qa opus iam a me confectum & ſuo tēpore edendum ſeruat̄: de innumeris mendaciis Græcoꝝ. Reliqua vero quæ ad aureum ſæculum & originem vrbis Romæ ſpectant ſuꝑ Fabium Pictorem ſupplebimus.

Explicita ſunt Commentaria Sempronii.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii cōmētaria ſuꝑ Epithetū (dicerem epilogū aut Epitomen:) Archilochi de temporibus. Lib. X. Commentarium primum.

Archilochꝰ. ARCHILOCHVS Græcus Chronographus: floruit Olympico certamine victor: floruit cū Simonide & Ariſtoxene Olympiade xxix. vt Græci ſcribūt & Euſebius annotat in eadē Olympiade. Cauſa edēdi hoc Epiphetū de tēporibꝰ plures fuere. Vna quidē cōmunis ſibi & aliis Græcis: quā facit. Funditus ignorabāt græci q primi reges fuerint in orbe: & aureo ſæculo ante Ninū: qppe qa Ninus primꝰ fuit q aſſecutus eſt ſcriptores Græcos: vt Diodorus in. iii. lib. & Xenophon de ęquocis inſinuant: idcirco ad cōplete ſcribēdū hiſtorias & antiqtates: neceſſe fuit ab Aſſyriis mutuari & mandare lr̄is: q reges ante Ninum: quot ve annis ſinguli regnauerint. Deinde: quia etiā de tēporibꝰ: a Nino vſq; ad primā Olympiadem: Græci authores ꝑ opiniones ſcribūt: & ſibi mutuo cōtradicūt: & ob id incerta eſt oīs Gręca hiſtoria de tēporibꝰ: vt authores ſunt Euſebius de tēporibꝰ primę Olympiadis: & Ioſephus cōtra Appionē grāmaticū: idcirco neceſſe fuit ad depellēdos errores ab hiſtoricis: cū ipſa certiſſima Barbaroꝝ hiſtoria cōcordare gręcoꝝ incerta tpa: quātūq; tpis interceſſerit a Nino vſq; ad cōditionē Troiæ: quot ve annis & quibꝰ regibus Troia durauerit. Deinde: quia circa ſenectutē ſuā qua vixit Archilochꝰ (vt aiunt) annis centū & decē: errari cœptū erat de tēporibꝰ Homeri: idcirco ipſe coactus eſt etiā Epithetū ꝓtrahare: ab excidio Troiano vſq; ad Homerū poetā. Huius Epitheti meminit Euſebius cū de tēporibꝰ Homeri loquitur: & nos paulo inferius adducemus. Itaq; de tēporibus aurei ſæculi q̄ ꝑceſſerūt Ninū: & q̄ idē Ninus vitiare cœpit omniū primus: vt authores ſunt Fabius pictor: Trogus & Iuſtinus: his verbis abſoluit Archilochus.

Maſeas Phœnix Damaſcenus:libro nonageſimo ſeptimo hiſtoriarũ aſſerit ãte Ninũ ferme ducẽtis qnquaginta annis fuiſſe inundatioнẽ terrarũ:& quẽdã cui teſtimonium phibet Moſeus antiqſſimus hiſtoricus liberatũ circa fluuiũ Araxim ad mõtes Caſpios:tũq; recẽti cęlo & rudi humano genere vixiſſe aureã vitã:in qua nullo ferẽte legẽ:natura ipſa viuebať:quouſq; Nin9 & Semiramis arma populis iferẽtes: primi vitã vitiare cœperũt humanã.Tradũt igiť Chaldęi vno & trigeſimo atq; cẽteſimo ab Ogyge anno regnaſſe apud ſe Saturnũ auũ Nini:annis ſex & quinquaginta:primũq; Babyloniæ fundamenta iecíſſe.Hũc ſecutũ fuiſſe filiũ Belũ Iouem:& rexiſſe Chaldęos & Aſſyrios annis duob9 & ſexaginta.Ninum vero duobus & quinquaginta.Semiramidẽ duobus & quadraginta. Ea Babyloniam magnitudine indicibili extruxit. Supputanť igitur a Nino ad ſecundum annum Spheri quo ortus eſt Deucalion anni vnus & quinquaginta ſupra. CCCC. ſeptingenti vero a prima inundatione nouimeſtri:a qua ad Troiã colligit Maſeas annos nõ minus octo & viginti ſupra octingentos. Regnatum vero fuit Troię regibus ſex: ſub Dardano quidem vno & triginta annis:ſub Erichthonio qnq; & ſeptuaginta: ſub Troe ſexaginta:ſub Ilo qnq; & quinquaginta:ſub Laumedonte:ſex & triginta:ſub Priamo.xl.

Vt diximus:quia ante Ninũ tempora ignorauerũt Gręci:cõpulſi ſunt ab ipſis Aſſyriis & Phœnicibus hiſtoriam mutuari. Hunc Maſeam etiam contra Appionem grãmaticum: & in primo de antiquitate Iudaica producit Ioſephus dicẽs. Maſeas inquit Damaſcen9 libro.xcvi.hiſtoriarũ ita ſcribit.Eſt ſuper Myriadã excelſus mons in Aramea:q Baris appellatur:in quo multos confugientes ſermo eſt diluuii tẽpore liberatos: & quẽdam ſimul in archa deuectũ in mõtis Ocilę ſummitate: lignorũq; reliquias multo tẽpore conſeruatas:cuius meminit etiã Moyſes Iudęoꝝ legiſlator. Hæc Maſeas.De tẽpore autem quo cœpit prima aurea ętas ante Ninũ oẽs hiſtorici latini cõueniunt:mox hoĩe ſato ſacram fuiſſe ſimul aureã ętatẽ:vt Ouidi9 indicat in prĩo Metamorphoſeos:& nos in aliis commentariis ſup Fabium Pictorẽ dixim9.Porro de quinq; diluuiis & eorũ tẽporibus: copioſe expoſitum eſt in Xenophonte de ęquiuocis: & in cõmẽtariis eius.Itaq; vbi Archiloch9 abſoluit tempora ex Annalibus Aſſyriorũ & Phœnicũ ab inundatione prima terrarũ vſq; ad cõditam Troiam: nunc ab ea cõdita vſq; ad deſtructam ex Annalibus regum Troianorũ ſub infert dicẽs.Clara eſt litera:in qua error Euſebii de tẽporib9 regũ Troianorum cõuincitur:ſequuti diffidẽtẽ ſibi ipſi gręcã hiſtoriã. Et ob id in hac re Troiana ſequimur abſq; errore Archilochũ:q non græcas pugnas defendit: ſed ſolos regũ Troiæ annales ex Maſea phœnice ꝓſequiť.Deinde de tẽporibus ab euerſione Troiæ vſq; ad Homerũ poetam diſtinguit:de cuius patria & tẽporibus indocile ſemper genus litigauit:vt vere oſtendãt ſe nihil ſciuiſſe.Nam vt ipſimet Gręci cõfitẽtur:ſi de Homeri patria a Pyndaro Lyrico quęres:ſibi ipſe diuerſus erit:& nunc Smyrnæũ: nunc Chiũ aſſeuerabit.Si ab Antimacho & Nicandro expetis:Colophoniũ cenſebũt. Si ab Ariſtarcho & Dionyſio Thracio:haud dubitabũt Athenienſem dicere.Ariſtoteles eũ Salaminium: Simonides vero Argiuum eũ fuiſſe contẽdit.Hactenus de patriæ eius erratis.Nunc de tẽporib9: Euſebium de temporibus Aeneę Syluii ſcribẽtem:audiam9 his verbis.Homerus inquit his fuiſſe temporibus a quibuſdã iudicať.Et ſubdens: quãta inquit apud veteres de eo diſſonã

Maſeas.

Euſebii error.

Homeri patria.

Homeri ſæculum.

tia fuerit:manifeſtũ eſſe poterit ex ſequentibus.Quidam eũ ex quibus Socrates:ante deſcenſum Heraclidarum ponunt.Eratoſthenes:poſt.c.annũ Troianę captiuitatis. Philocorus vero:Ionicæ migrationis tempore:ſub Archippo Athenienſium magiſtro:qui fuit poſt captã Troiam:annis.clxxx.Cæterum Apollodorus Athenienſis.cc.xl.anno euerſionis Ilii. Extiterunt alii:qui paulo anteq̃ inciperent Olympiades:retro.cccc.annis Troianę captiuitatis eũ fuiſſe putent:licet illum Archilochꝰ dicat fuiſſe.xxiii.Olympiade:& quingenteſimũ Troianæ captiuitatis annum ſupputet.Hæc Euſebius.Quæ omnia Archilochꝰ ex hiſtoriis dictarum patriarum perquirens qui fuerint illis temporibus apud eos dicti Homeri: has caligi- Homeri viii. nes diſſoluit dicens.

Licet Euſebius non definiat pro Archilocho expreſſe: tamẽ ſubtacite per iſtam coniunctionem /licet/ determinat.Quaſi dicat.Licet Archilochꝰ certiſſimus temporum author probe diſſoluat ęquiuocationes noĩs Homeri: quia plures fuerũt:vt etiã Xenophon de ęquocis dicit:& tp̄a eorũ & nobilitates ex ãnalibꝰ patriis p̄bet: & ætate ſua vltimũ fuiſſe tradat:tñ illi in ęquiuocatiõe:& ſtultitia perſeuerãt: quia vt in principio fragmentorum Catonis probauimus græcorum genus eſt confuſiſſimum: & per omnem vitam homines errare cõpellens: ſimulq̧ indocile atq̧ nequiſſimum: quærens literis ſuis a natura ſua:cuncta corrũpere.Inſtructi enim copia dicendi:vt ait Lactantius:mirabile eſt: quantas mendaciorum tenebras: & caligines excitauerint.Credit̃ ergo Archilocho: cũ ſtudioſe annalium patriorum perſcrutatori:tum pręcipue quia vltimo Homero qui quærit̃ ipſe coætaneus fuit: de cuius laudibus hæc dicit. Archilochꝰ floruit:vt Euſebiꝰ notat:& nos ſupra diximus:Olympiade.xxix. Et Homerꝰ.xxiii.quare ãte floruit Homerꝰ q̃ Archilochꝰ: ſex olympiadibꝰ: id eſt annis.xxiiii.qm̃ Olympias apud Græcos eſt ſpatium quatuor annorum:ſicut apud latinos luſtrum eſt ſpatium quinq̧ annorum.Fuit igitur Archilochꝰ coętaneus Homero poetæ de quo erat p̄quiſitio.Et ideo ipſi ſoli præter omnes credit̃.Quot vero Cadmi fuerint ſuper Xenophontẽ de æquiuocis

Secuti ſunt anni quingẽti a captiuitate Troię vſq̧ ad.xxiii.Olympiadẽ:in quibus floruerũt Homeri octo.Hoꝝ primus in annalibꝰ Teutei regis Aſſyrioꝝ traditur: qui vigeſimus ſeptimꝰ a Nino extitit. Hic Homerus vt ibi tradit̃: fuit Smyrneus & p̄fectus eiuſdem regis paulo ante deſcenſum Heraclidarum in peloponeſſum:ãno.xx.Demophoontis regis Atheniẽſiũ:quãdo Pyrrhus in templo Apollinis fuit ab Oreſte interemptus.

Hunc ſecutus eſt Homerus Chius. qui vt Chienſium memoria tradit: floruit arte medicinę anno.xix.Melãthis regis Atheniẽſiũ.

Alius fuit Homerꝰ patria Cumeus:q vt ipſi Cumei perhibent enituit magica magis q̃ literatura:anno.xxiiii.Codri regis Athenienſium.Quartum:ciuem ſuũ pręditem Salaminenſes Cyprii efferũt:arte inſtitoria inclytũ:anno octauo Agaſti Athenienſis.Biẽnio poſt emerſit Homerꝰ Colophoniꝰ:quem illorũ annales migratione Ionica prædicant effulſiſſe arte pictoria ſimul & ſculptili.Sextꝰ fuit Athenienſis:qui vt ipſi ſcribunt:illuſtris reuocatione abolitarum legum& nouarum latione floruit ſub Archippo. Septimũ argiui habent:Muſicę atq̧ geometricę diſciplinæ pręceptis admirabilem: anno decimo ſeptimo Diogeneti Athenienſis.

Vltimum hunc Homerum ętas noſtra cernit:qui Olympiade.xxiii. & a Troiæ excidio anno q̄ngenteſimo:patria Męon Olympico

certamine victor:iudicio totius gręciæ eximius poetarum eſt habitus:& ei ſoli ius tributum emēdandi characteres & nomina & linguam gręcam:quæ vt ferūt Cadmus Samothrax fere Barbara & plena ruditatis attulit:ſub excidiū Troianū: cū reuerſus eſſet a fuga quā inierat ob certamen qđ illi Priſca vxor intulerat ꝓpter nuptias ſupiductę Armoniæ.Sunt ergo nūc characteres ab Homero forma elegantiore.Nam primi barbariem quādam vetuſtam & nō phœnicam ferebant:quia nihil phœnicum habent vt cernimus : ſed Galatarum & Mæonū figuras retinēt.Idem Homerꝰ reformauit characteres:& grāmaticę pręcepta primus dedit:cū antea quiſq; ſermone ſcriberet ſimul & loq̄retur vernaculo:Quæ ꝓfecto etiam Italia:q̄ & magna Græcia ſuſcepit.Hactenus de tēporibus.

Finis.

expoſuimus:ac etiam de nuptiis huius Cadmi.Et certamen paſſus eſt anno ferme octogeſimo anteq̄ excideretur & cremaretur Troia vt Spinga & Paleſatus tradunt: & Euſebius de tēporibus notat. Non ergo poſt huius Armoniæ & Cadmi nuptias ædificata eſt Troia a Dardano Samothrace: qui cum Iaſio & Cybele his nuptiis interfuit:vt Græcia mendax audet in hiſtoria:quia ante has nuptias ducentis annis:& amplius inueniť Troia cōdita ab alio Dardano Thuſco filio Coriti:qui teſte Virgilio a Turrhena ſede Coriti profectus in Samothraciam prio: poſtea Ideas Phrygię penetrauit ad vrbes:Iſq; fuit Dardanus iliacę primus pater vrbis & author. De literis vero reformatis ab Homero Mæone: ꝙ ſimilentur Galatis & Męonicis characteribus:etiam argumēto eſt: quod ait Cæſar in.vi.Commentariorum:ꝙ Galli vſq; ad illud tempus vtebantur literis quibus & Græci. Lr̄as expoliuit Homerꝰ

Expliciunt commentaria ſup Epithetum(dicā Epitomen)Archilochi de tēporibus.

Eiuſdem Fratris Ioannis Annii cōmentaria ſup Methaſtenem. Lib.XI. Pręfatio.

MEtaſthenes Perſa fuit gēte: vt titulus indicat:q ſic inſcribiť.Metaſthenes Perſa:de iudicio tēporū & annalium pſarū.Tractat em̄ de cēſura annaliū duarū Monarchiarū:videlicet Aſſyriorū & Perſarū.Et idcirco qſqs ille fuerit q librū traduxit exiſtimo meliꝰ dixiſſet de cenſura q̄ iudicio.Corruptius vſus eſt Petrꝰ Comeſtor:qui ſcoholaſticas hiſtorias edidit.Nam ſup Danielē ꝓphetā:dicit.Metaſthenes in lib.iudicioꝝ. Nā etſi etiā ad indicia & iudicia tēpoꝝ hæc referri poſſunt:ꝓprie tamē ad cenſurā & emēdationē eorū q p opiniones priuatas:præter publicā annaliū fidē ſcripſerūt:conſtat opus editū. Corruptiſſime tn̄ inueni hūc in aliqbꝰ Megaſthenē p Metaſthene:quia primusfuit Gręcus & hiſtoricus:hic vero Perſa & chronographꝰ:& ille laicus:hic vero ſacerdos:qa nō ſcripſit niſi publica & ꝓbata fide:qđ erat ꝓpriū ſacerdotis officiū:vt hoc loco ipſe Metaſthenes indicat.Et idcirco oēs græci authores de tēporibus ferme:vt verboſi reiiciunť:qa nō erāt ſacerdotes:nec ꝓbata fide ſcribebāt: ſed teſte Ioſepho cōtra Appionē:& Euſebio de tēporibꝰ primę Olympiadis:qſq; p opiniōes : vt cuiq; viſū eſt ſcripſit. Vnde nec mirū ſi īter ſe pugnāt & diſſentiūt:& īteſtino bello nō pħiam mō ſed etiā totā hiſtoriā cōfodiūt & obtruncāt.Facit aūt duo Metaſthenes.Primo ponit cenſurā de tēporibus.ſecūdo caſtigatiſſimos annales duarū Monarchiarū tradit. De primo ſic cenſet. Metaſthenes.

Qui de tẽporibꝰ ſcribere parãt:neceſſe eſt illos non ſolo auditu & opinione chronographiã ſcribere:ne cũ per opiniões ſcribũt vti græci:cũ ipſis pariter & ſe & alios decipiãt: & ꝑ oẽm vitã aberrent. Verũ abſq; vllo errore fiet:ſi ſolos annales duaꝝ monarchiarũ aſſecuti:cęteros oẽs vt fabulatores reiecerimꝰ In his eñ tã liq̃de atq; vere digeſta ſunt tẽpora:reges:& noĩa:q̃ apud eos ſplẽdidiſſime regnatũ eſt. Neq; tñ oẽs recipiẽdi ſũt ꝗ de his regibus ſcribũt:ſed ſolũ ſacerdotes illius regni:penes quos eſt publica & probata fides annaliũ ſuoꝝ:qualis eſt Beroſus. Nã is Chaldæus omne tempus Aſſyriorum digeſſit ex antiquorum annalibus quem ſolum vel maxime vnum Perſæ nunc ſequimur.

Regulæ ſuſcipiendorũ in chronographia.

Dat regulas tẽpoꝝ Metaſthenes:vt ex eis ſciamꝰ iudicare:ꝗ authores ſint accipiẽdi in Chronographia:& qui reiiciẽdi. Prima regula eſt iſta. Suſcipiẽdi ſunt abſq; repugnãtia oẽs ꝗ publica & ꝓbata fide ſcripſerunt. Et declarat ꝙ ſacerdotes olim erãt publici notarii rerum geſtaꝝ & tẽpoꝝ:ꝗ pręſentes eſſent:aut ex ãtiquioribꝰ copiarẽt: ſicut nũc inſtrumẽtũ publicũ & ꝓbatũ dicit̃:qđ a notario ꝓ̃ſente publicat̃ & ſcribit̃:aut ex antiquiore notario ꝑ pręſentẽ notariũ traducit̃. Secũda regula eſt iſta. Geſta & annales quatuor Monarchiarum nõ poſſunt negari & reiici ab aliquo:ꝗa ſolum publica fide notabant̃:& in bibliothecis aut archiuis ſeruabant̃. Vñ & in Eſdra legimꝰ ꝙ cõtrouerſię de reparãdo tẽplo:diffiniebant̃ ex annalibus Perſarũ ſeruatis in Bibliothecis:& Etheſias Gnidius recipit̃ in tẽporibꝰ Perſarũ:ꝗa ex annalibꝰ publicis trãſtulit. Tertia regula. ꝗ ſolo auditu vel ꝑ opiniones ſcribũt priuati:hi nõ ſunt in tẽporibꝰ recipiẽdi:niſi vbi a publica fide nõ diſſentiũt. Cui argumento eſt:ꝗa qđ ꝑ opinionẽ vel auditũ tradit̃:pugnã patit̃ inteſtinã:quales fuere græci:qui vt hic inſinuat Metaſthenes & Ioſephꝰ ꝓbat cõtra Appionẽ:ſibi ipſis de tẽporibus diffident:& de mendacio alterutrũ accuſant:vt eſt pugna inter Herodotũ:Ageſilaũ:Hellanicũ:Ephorũ:Tymęũ & reliquos. Et nota ꝙ Ioſephꝰ ꝑ has Metaſthenis regulas facit validiſſimũ argumẽtũ:ꝙ gręci nõ habuerunt lr̃as a Cadmo:ꝗa nulla publica ꝓbata fides inuenta eſt vnq̃ in archiuis ſacerdotum aut publicis Bibliothecis. Et ideo nuꝑ habuerũt mutuati a Męonibꝰ & galatis:vt ſupra ſignificauerũt Xenophõ & Archilochꝰ. Ex his patet ꝙ nemo de tẽporibꝰ ſuſcipiẽdus eſt:niſi annalibꝰ quatuor Monarchiarũ cõcordet. Et ĩ monarchia qdẽ Aſſyriorũ ꝗa publica fide ſcripſit Beroſus chaldæus:cõſequẽs eſt vt in temporibꝰ eiuſdẽ monarchię ipſi det̃ palma:& itẽ eũ ſequutis Perſis ex ꝗbus eſt Metaſthenes:& gręcis:ex quibus ſunt Xenophõ in ęquocis & Archilochꝰ & Euſebius. Reiiciunt̃ a tẽporibus huiꝰ monarchiæ Aſſyrioꝝ ꝗ priuatas opiniones cõtra publicã ꝓbatãq; fidẽ ſcribũt:ex gręcis:Herodotꝰ Hellanicꝰ Ageſilaus:& ex latinis Iuſtinus:Gellius:& Oroſius. In ſecũda vero Monarchia Perſarũ & Medorũ author publicę fidei fuit Metaſthenes Perſa:& Cteſias Gnidius:vt in.iii.li. Diodorus notauit. Reiiciuntur Ioſephus ex Hebręis:& Clemẽs:Tatianus:Aphricanus:& Euſebius ex græcis:ꝗa priuatas opiniones ſequuti cõtra publicã fidẽ notãt reges & tẽpora:q̃ in bibliothecis & annalibus nõ fuerunt & cõtra omnẽ publicã fidem ſcribũt:Cyrũ ante dediſſe licẽtiã Hebręis in Babylone captiuis: & mortuũ:q̃ Babylonia Darius eius patruꝰ potiret̃. Proinde idẽ Euſebius qm̃ in tertia Monarchia græcoꝝ:& in quarta Romanoꝝ publicã annaliũ fidem ſequit̃: in vtraq; recipit̃. Recipit̃ & Philo Hebræus:quia nec in vno qdẽ mẽſe diſcrepat. Reiicunt̃ Ioſephus & Talmudiſtæ:ꝗ in multis tẽporibus de publico mẽdacio cõuincunt̃. Hactenus de cenſura.

Recipiendi & reiiciendi chronographi.

Nũc Metaſthenes ad fidem publicã Beroſi cõuerſus tẽpora Monarchię Aſſyriorum: breuibus digeſta ꝑ reges & quantum quiſq; regnauerit abſoluit dicens quid ſcribat Beroſus.

Is ergo tradit ante Ninum ducentis & quadragintanouē annis regnatū fuiſſe ſub trib⁹ diis regibus: quorū qui primus vniuerſo imperauit orbi fuit Ogyges: q p̄fuit inundationi terrarū. Inde Saturn⁹ fundata Babylonia regnauit annis ſex: & quinquaginta. Bel⁹ Iuppiter ei⁹ filius duob⁹ & ſexaginta. Nin⁹ ei⁹ fili⁹ q prim⁹ Monarchiā cœpit: annis qnquagintaduob⁹. Semiramis.xlii. Sameis annis.xxxviii. Arius.xxx. Aralius.xl. Xerxes Baleus.xxx. Armatrites.xxxviii. Bel Ochus Priſcus quinq; &.xxx. Baleus iunior duob. & quinquagita. Altadas duob. & triginta. Mamitus xxx. Mancaleus.xxx. Spherus vigīti. Mamel⁹ xxx. Sparetus quadraginta. Aſcatades quadraginta. Amyntes quinq; & quadraginta. Bel ochus iunior quinq; & viginti. Bellepares xxx. Lamprides trigitaduob. Soſares.xx. Lāpares.xxx. Pānias quinq; & quadraginta. Soſarmus decē & nouē. Mytreus vigintiſeptē. Tautani⁹ trigintaduob. Teuteus quadraginta. Tyneus triginta. Dercylus quadraginta. Eupales trigintaocto. Laoſthenes quadragitaquinq;. Pyrithydias triginta. Ofrateus viginti. Ofragane⁹ quinquaginta. Aſcrazapes duob. & q̄dragita. Tonoſcōcoleros.xv. Hūc græci Sardanapalum vocant. Hucuſq; Beroſus: Nos aūt illū imitati: nullo alio authore vſi ſumus: q̄ publica Suſiana bibliotheca: in qua annales perſarū ferunt fuiſſe Bel ochum tertium: Sardanapali clandeſtinū hoſtem: q eius militię p̄fectus erat.

Xenophon: ab Ogyge vſq; ad Ninū: eoſdem deos quos Metaſthenes & Beroſ⁹: & totidē ānos enumerat a deſcriptione Semiramidis: vt ſup eū expoſuim⁹ li. de æquocis. Saturnū vero hic appellat Nymbrotū patrē Beli: & auū Nini: vt Beroſus exprimit. Itaq; ab Ogyge vſq; ad Ninū qviciare cœpit aureū ſęculum cupiditate monarchię: fuerūt anni ducēti.xlix. vt cōuenit inter authores Beroſū: Metaſthenē: Xenophontē: Fabiū pictorē: & Catonē: ſup quos iā cōmētaria cōfecim⁹ Ogygē vero vocāt Noā cognomīe Ianū: vt Beroſus exprimit: q p̄fuit diluuio: & primū gen⁹ humanū vt antiqſſimus oīm p̄r erexit: dicēte apd Ouidi. in prio de Faſtis eodē Iano. Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mūdi. Et ius vertēdi cardinis omne meū ē. Igit̄ veriſſime tēpus p̄batū publica fide ab īundatiōe terrar̄ ad primum monarchā aſſyriorū Ninū: ſunt anni.ccxlix. A NINO aūt vſq; ad finē Sardanapali durauit Aſſyrior̄ monarchia/ānis q̄tuor & trigīta ſup ducentos ac mille. Ergo qa Euſebi⁹ eoſdē reges & tpa Aſſyriorū ſequit̄: a Nino vſq; ad Sardanapalū recipiēd⁹ ē exceptis ſex ānis Notat.n. regnaſſe Sardanapalū annis vigīti: quū ānales Aſſyrii ſcribāt.xv. Hęc itaq; in publica Perſar̄ bibliotheca ex aſſyriana publica fide poſita excerpſit Metaſthenes: in q̄ etiā publici ānales Perſar̄ erāt: cōtinētes quo pacto poſt Sardanapalū Medorū & Perſarū monarchia cœpit biptita inter Medos & Babylonios: deinde quō reunita fuerit ſub primis Cyro & Dario. Cœpit aūt hoc pacto: qa Bel och⁹ terti⁹ princeps militię Sardanapali p̄dito dn̄o ſuo Sardanapalo: partit⁹ eſt cū Medis monarchiā: vt Metaſthenes enarrat dicēs de eodē proditore.

Nymbrot.

Ogyges Noa & Ianus idem.

Sardanapalus.

Is cum Arbace tum Medorum principe partitus eſt monarchiam ea lege: vt Bel och⁹ Babyloniā: Arbaces Mediam atq; Perſas regeret. Itaq; interfecto & ex ipſo flammis in

Diodor⁹ ī.iii.li. copioſiſſime de Bel Ocho & Arbace atq; Sardanapalo hiſtoriam tradit: & quō Cteſias Gnidius in temporibus monarchiæ aſſyriorū deficiat: nō digerendo reges: &

Bel ochus.

iecto Sardanapalo: monarchia bipertita fu
it. Apud Medos in ea: hi regnauerunt annis
quatuor & trecentis. Arbaces vigintiocto.
Mandanes qnquaginta. Soſarmon trigin
ta. Arti Carmin qnquagita. Arbianes duo.
& viginti. Arceus. xl. Attines viginti duo.
Aſtybarus cū Apanda filio. xx. Apanda ſo
lus triginta. Hoc Cyr9 & Darius deuicto:
regnauerunt annis triginta ſex. Nam ante
reunitā monarchiā regnauerunt in Perſide
ānis ſex. Inde aliis ſex Perſico regno reſigna
to Cābyſi filio: ſexēnale bellū Tamyri i regi
næ Scytharū intulerūt ſexto anno a Baby
loniis euocati: atq; Balt Aſſare iterfecto: re
unitam monarchiam in Perſas trāſtulerūt.

eorum nomina & tempora: quib9 quiſ
q; regnauerit. Sed i monarchia Medo
rū laudat eundē Cteſiā: q ex publica fi
de atq; Bibliotheca perſarū: annales in
græciā retulit: & eadē refet: q hic Me
taſthenes. Et ideo Gręcus Cteſias reci
pit in tēporib9 Perſarum: & repellitur
a temporibus Aſſyriorū: ſicut econtra
Euſebii fidē eleuat. Euſebius recipit de temporibus Aſſy
riorū: & excludit funditus a tempori
bus Perſarum: quia ſecutus Herodo
tum & conterraneos fabulatores grę‑
cos: corrupit publicam & probatā fidē
quam incorrupte referunt Diodorus
Cteſias: & Metathenes. Et nota in Dio
doro Siculo dicente q; Apandā græci
vocāt Aſtyagē. Et caue ibi a corruptio
Bel Ochus. ne impreſſorum: qui Bel Oſum: & Bel
Eſum pro Bel Ochum impreſſerūt. Er
go in bipertita monarchia regnatū fuit apud Medos & Perſas annis quatuor & trecētis: &
per cōſequens totidē apud Chaldęos & Babylonios: vt Metaſthenes ſubinfert dicens.

Totidē annis in bipertita monarchia re
gnatum eſt apud Babylonios. Primus Phul
Bel ochus annis quadragintaocto. Phul Aſ
ſar vigintiquinq;. Salman Aſſar: decem &
ſeptem. Sēnacherib ſeptem. Aſſar Adon de
cem. Merodach duo & quinquaginta. Ben
Merodach vnum & viginti. Nabugdono
ſor primus triginta quinq;. Nabugdono
ſor magnus quinq; & quadraginta. Amili
nus Euil Merodach. xxx. Filius huius prim9
Reg Aſſar trib9. Secūd9 Lab Aſſar Dach:
ſex. Tertius Balt Aſſar quinq;.

Philo Hebræus eadem proſequitur
quæ & hoc loci Metaſthenes: & nos ſu
per eum cōmentaria cōfecimus. Diui
næ quoq; literę in. iiii. lib. regū: & in. ii.
Paralipomenon: horum Babyloniæ re
gū reminiſcūtur: quia aſſidue bellum
habuerunt cū gente Hebręa. Nā de Be
Phul lo Ocho cognomine Phul: ita ſcribit i
iiii. li. Regū cap. xv. Venit Phul rex Aſ
ſyriorū cōtra Manaſſem regem Sama
rię. Nec te moueat q; vocat eū regē Aſ
ſyriorꝝ: quia diuinę literę oēs reges Ba
bylonię vocant reges Aſſyriorum. De
Teglat. Phul Aſſar cognomine Teglat: eodem
ca. ita ſcribitur. Venit Teglat Phul Aſ
ſar contra Phacee regem Samariæ: &
tranſtulit in Aſſyrios Galilęam & vni
uerſam terrā Neptalim. Et capitulo ſequente. Miſit (inquit) Achaz rex Hieruſalem ad Te
glat Phul Aſſar regem Aſſyriorum: vt iuuaret eum contra reges Samariæ ad Damaſcum.
De Salman Aſſar ita ſcribitur capitulo ſequente. Aſcendit Salman Aſſar rex Aſſyriorum
contra Oſeam regem Samariæ: & cepit eum ſexto anno Ezechiæ regis Hieruſalem: & tranſ
tulit decem tribus iſrael in Aſſyrios: vt ſcribitur cap. xvii. & xviii. vbi de Sennacherib dici
tur. Anno decimoquarto Ezechiæ regis aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ad vniuer
ſas ciuitates Iuda munitas: & cepit eas. Et de Aſſar Adon: ita ſcribitur cap. xix. Cum Senna
cherib ſacra faceret in templo dei ſui: duo filii eius interfecerunt eū: & regnauit Aſſar Adō

filius eius pro eo. De Merodach ſcribit.xx.cap. Miſit(inqt)Merodach rex Babyloniorũ literas & nũtios ad Ezechiam regem Iuda. De filio huius Ben Merodach nomẽ non habet in diuinis literis: ſed ſolum ꝙ captiuauit & incarcerauit Manaſſem filium Ezechiæ poſt mortem ipſius Ezechiæ: vt patet in ſecundo libro Paralipomenon capitulo.xxxiii. Porro primi Nabugdonoſor qui huic ſucceſſit: fit mẽtio in quarto libro regũ capitulo.xxiii. De magno vero Nabugdonoſor: qui cremauit Hieroſolymã & templũ: & duxit Hebræos captiuos in Babylonẽ: & Euil Merodach eius filio: meminerũt fines Paralipomenon & Regũ. De tribus vero huius filiis: magiſter hiſtoriarũ ſcholaſticarũ repetit. Metaſthenis locũ iſtũ. Qꝫ vero interfecto Balt Aſſare reunita ſit Monarchia & trãſlata in Perſas: etiã vates Daniel quinto capitulo meminit. Itaqꝫ Metaſthenes expoſitis annalib⁹ monarchiæ bipertitę Medorũ & Perſarum: mox reunitę: publicos annales vſqꝫ ad Alexandrum refert ſic dicens.

Balt Aſſare interfecto: regnauerũt ſimul Cyrus & Darius annis duob⁹: inde ſol⁹ Cyrus duob⁹ & viginti. Filius Darii Priſc⁹ Artaxerxes Aſſuerus annis viginti: vltione interea ſumpta de factiõe Tamarica: que per dolũ patruum tradiderat Tamyræ. Huius duo filii Cyrus Artabanes: & Darius lõgimanus: ſeptem mẽſibus pro imperio dimicarunt. & ſeptimo mẽſe Longimano victoria ceſſit: regnauitqꝫ annis ſeptem & triginta. Eius filius Darius Nothos: annis decem & nouẽ. Magnus Artaxerxes Darius Meneon: annis quinquagitaqnqꝫ. Artaxerxes Ochus ſex & viginti. Noſtra ætate Arſes annis quatuor, Darius vltimus ſex. Magn⁹ Alexander qui tranſtulit imperium in Gręcos: annis duodecim. Seleucus Nicanor q nunc agit trigeſimum annum: ſucceſſit toti Aſiæ ac Syriæ.

FINIS.

Ex his patet reunitam Monarchiam duraſſe annis vno & nonaginta ſupra centũ. A principio vero ab Arbace vſqꝫ ad Magnũ Alexandrũ: perſeuerauit annis quinqꝫ & nonaginta ſupra quadringentos. Patet quoqꝫ Metaſthenẽ hunc floruiſſe circa tẽpora Magni Alexãdri. Cætera copioſe ſunt expoſita in cõmẽtariis ſuper Philonem. Verum quia in annalibus græcanicę monarchiæ: a Seleuco & Magno Alexandro vſqꝫ ad Philippũ vltimũ / Euſebius ſequitur publicam fidem Aſię ac Syrię per ipius digeſta tempora: & reges: & i Romana monarchia latinã fidem publicã notat: idcirco in omnib⁹ tẽporib⁹ ſequimur Euſebium: excepta Monarchia Medorum & Perſarum ab Arbace vſqꝫ ad Magnũ Alexandrum.

Finiuntur cõmentaria ſuper Metaſthenem.

De primis temporibus: & quatuor ac viginti regibus Hiſpaniæ & eius antiquitate. Liber. XII.

De temporibus priſcis. Caput Primum.

Deucalion.

QVi de temporibus emẽdatius ſcribunt: aiunt Deucalionẽ natum anno ſecundo Spheri Aſſyrię regis: & iã duos & octoginta annos natũ afflictũ fuiſſe diluuio: vt refert Xenophon chronographus. Hũc ſequuti videnť Beroſus & Euſebius: qui a ſecundo Spheri anno vſq; ad. xxxiiii. Spareti: quo diluuiũ Deucalionis accidiſſe refe runt: duos & octoginta ſupputant annos. Annus porro ſecundus Spheri quo ortꝰ eſt Deucaliõ: is erat Hebraicę ſeruitutis in Aegy pto quadrageſimuſoctauus: vt Euſebius rectiſſime annotauit. Ab eo aũt anno ſeruitutis vſq; ad principium vniuerſalis diluuii ſub Noa: annos ſeptingentos: & mẽſes ferme decem Moſes computat. Totidẽ ex Chaldæis Beroſus enumerat. Pares & latinis Solinꝰ in capitulo de Creta ſupputat dicẽs. Meminiſſe (inqt) par eſt a primo diluuio ſub Ogyge notato: qñ diẽ cõtinua nox inumbrauit mẽſibus nouẽ & amplius: vſq; ad Deucalionẽ: ſeptingentis annis mediũ ęuũ dari. Quare nos a diluuio Noę cognomento Ogygis: vt tradit Beroſus & Phœnices: tpa exordiemur: eaq; ſic partiemur. A diluuio ad. xliii. annum Nini regis Aſſyriorum: anni numerantur a Beroſo ducenti nonagintaduo. Totidem Moſes enumerat Geneſis capitulo. xi. ab eodem diluuio vſq; ad ortum Habraæ. Quare caſtigatiſſime poſuit Euſebius Habraam ortum anno Nini. xliii. Porro a. xliii. anno Nini ad conditã Troiã Euſebiꝰ & Beroſus enumerãt annos quingentos & triginta octo: & ab eodẽ ortu Habraę ad Chriſtũ Euſebius notat annorum duo millia vigintiquinq;. Quare a primo diluuio notato ſub Noa Ogygio vſq; ad conditã Troiã colliguntť anni triginta & octingenti: & ab eadẽ inundatione vſq; ad Chriſtum decẽ & ſeptẽ ſupra trecentos & duo millia. Hos igiť perpetuo annotabimꝰ cum adiectione a condita Hiſpania.

De antiquitate Hiſpaniæ. Cap. II.

Hiſpaniæ literatura Tubal.

Tempore Nini fuere Hiſpanis literę: poeſis: & philoſophia moralis. Hoc pendet a Beroſo: Strabone: & Hiſpanica memoria. Beroſus etenim ſcribit Tubalem primum Hiſpaniæ regem formaſſe Hiſpanos legibꝰ: anno quarto Nini: & memoria Hiſpanica quã Strabo refert in primo libro: aſſerit ſe ante Strabonẽ aſſecutã fuiſſe literas: leges: & carmina ſex milibꝰ annis. Teſte autẽ Xenophonte chronographo de diuerſitate annorũ Priſcarũ gentium: Iberici anni q̃drimeſtres erant: ac propterea ſex milia Iberici anni: duo millia ſolares efficiũt. Quos ſi ab Auguſto circa quem floruit Strabo numeremus: perueniemꝰ ad tpa eiuſdẽ Nini. Rurſus a quarto anno Nini vſq; ad octogeſimũ añ Troianum excidiũ: ferme octingentos annos Euſebius ſupputat. Eoq; anno (vt Euſebius notat) Cadmus ob Zelotypiam Priſcæ vxoris: certamẽ paſſus: ob quod teſte Spingha & Palefato: coactus eſt a Samothracia in græcas Thebas cõmigrare: vbi primus (vt aiũt) gręcas literas formauit. Ergo ferme octingentis añ annis Hiſpani claruerũt philoſophia & literis: q̃ græci elementa literarũ a Cadmo aſſequerenť Tanto videlicet Hiſpaniæ q̃ græciæ antiquior eſt ſplendor & philoſophia.

De origine Hiſpanicę gentis. Cap. III.

Hiſpanorũ origo

In vniuerſam Hiſpaniã prĩcipio gẽtiũ penetrarũt a Caſpiis: Iberi: Perſę: Phœnices: Pœni: Celtæ: vt in tertio naturalˡ hiſt. Pliniꝰ aſtipulať: &. M. Varro teſtatur: & Cato de originibus

retulit:fabuloſaq; arbitrant eſſe:quę gręci fingunt de Hercule & Pyrene:& Luſo:& Pane:& eiuſmodi viris græcis. Sunt autem Iberi & Aramei Scythæ Caſpii:quos Perſæ Sagas appellant:Perſę vero ſub Caſpiis Corſi a ſagis appellant:vt in quinto naturalis hiſtorię Plini⁹ tradit. Quos vero Perſæ & Hebræi proferunt Corſum & Quorem:Gręci pronuntiant Cyrnũ & Cyrum. Quare Iberi Sagę Saguntũ:Perſę vero Corſi primi incoluere Corſicã:quã græci vocãt Cyrnũ. Ex his igitur coloniis primis oẽs inſulę Sicilia: Corſica:Sardinia: vſq; Baleares:ſimul & tota Hiſpania genus traxit. Porro quum Gothi & Alani a Caſpiis in Europam ſe primũ diffuderint:hiq; poſt Chriſtum in tanto in Hiſpanias penetrauerint: atq; ad hanc ætatẽ regnauerint:cõſequẽs neceſſario eſt vt poſteri Gothi nõ variauerint priſcã originem Hiſpanicę gẽtis. Hęc igit eſt tum inuariata:tum maxime vera veſtra origo celſi reges Ferdinande & Heliſabet chriſtianiſſimi principes. Iberi. Aramei Corſica Gothi

De primo Hiſpaniæ rege Tubale. Cap.iiii.

Diuus Hieronymus & Euſebius aiunt Tubalem quintogenitum Iapeti filii Noe:primo genitum omnium Hiſpanię regum fuiſſe:Idq; Ioſephus concedit ex Hebræis:& Beroſus ex Chaldęis:qui ait eum condidiſſe Hiſpaniã anno a diluuio cẽteſimo.xliii.qui erat ann⁹ duodecimus Saturni Babylonici Nymbroti:ante Troiã cõditã annis ſeptẽ & triginta ſupra ſexcentos: & ante annũ Chriſtianę ſalutis annis quatuor & ſeptuaginta ſupra cẽtũ & duo millia. Vrbs nomini ſuo dicata Tubal eſt in Betica:vt patet ex Pomponio Mela. Huic pręcipuum ſtudium fuit greges & armenta atq; iumenta inducere. Tum quia Hiſpania hæc q̃ maxime parit:tum pręcipue quia eadem mortalibus ad eſum:victum: & tegumentũ & alia neceſſaria erant:tum vel maxime quia etiam inter primas diuitias & delitias ea tẽpeſtate poſita erant. Huiuſcemodi ſtudiũ Aramei Tharacoam vocant: id eſt paſtorum congregationẽ: vt tã Hieronymus q̃ Talmudiſtæ exponunt. Hinc Tubali Tharaconem munus indidit cognomẽtum:a quo non dubium eſt Tharaconam dictam:ſicut coloniis ſuis ſagis. Saguntum nomen accepit vetuſtiſſimũ. Hic teſte Beroſo Hiſpanos formauit legib⁹ anno quarto Nini Quod profecto ſatis congruit ſupradicto veteris Hiſpaniæ teſtimonio quod ſupra ex Strabone produximus. Idem Beroſus tradit anno decimo Nini: & eiuſdem Tubalis anno.cxv. patrẽ Noã cognomẽto Ianũ a Phœnicia & Aphrica in Hiſpanias traieciſſe:& dimiſiſſe Tubali: ſuo ex filio Iapeto nepoti duas colonias a ſuo ꝓprio noĩe dictas Noælas & Noæglas:q̃q̃ Noægas & Noælas ſcribat Plinius in tertio naturalis hiſtoriæ capite.xxi. Rurſus idem Beroſus ait eum regnaſſe vſq; ad quadrageſimum tertium Nini annum: qui a condita ab eo Hiſpania eſt annus quinquageſimus quintus ſupra centum. Ergo quinquennio q̃ obiret Tubal:ortus eſt Habraam. Nam quadrageſimo tertio anno Nini genitus eſt: vt ſupra retulimus. Tubal Tharcõa Habraæ ortus.

De.ii. Hiſpanię rege Ibero. Cap.V.

Succeſſit patri Tubali Iberus filius anno Nini quadrageſimo nono vt Beroſus ſcribit:id ẽ a diluuio anno.ccxcix.a condita vero Hiſpania centeſimo quinquageſimoſexto:ante autem Troiam cõditam primo & trigeſimo ſupra quingentos:& ante ſalutem Chriſtianã decimo ſexto ſupra duo millia. Quare ab Iberis Caſpiis tota Iberia dicta ẽ:& Celtis teſte Marco Varrone pars proxima Galliæ Celtiberia nũcupatur ab hiſtoricis:& ab Ibero rege dictus eſt Iberus amnis:& Iberi qui illum circũincolunt cognominant. Hic fluuius teſte Alberto magno Solino:& Diodoro in ſexto libro oritur ſub Pyrenei radicibus in Cantabris: & flexuoſe ſerpẽs ſub Ferrarię promõtorio mergitur in Baleare pelagus:cõmercio diues:& ab authorib⁹ nominatus. Regnauit autem vſq; ad annum.xxxiii. Semiramidis iuxta:id eſt annis. xxxvii. vt in Euſebio computatur. Iberus. Iber⁹ fluuius.

De.iii.Hiſpaniarum rege Iubalda.Cap.VI.

Iubalda.

Sumpſit Hiſpaniarum imperium tertius Iubalda:a quo mons Iubalda nomē accepit teſte Beroſo:q̄q̄ ſcriptores in Ptolemęo nō caſtigate ſcribant Iubeda:& corruptiſſime Mauri Gybeltar nomen Hiſpanis reliquerint. Cœpit autē regnare anno trigeſimoquarto Semiramidis vt ait Beroſus:id eſt a diluuio trecētesimo trigeſimoſexto.Ab ortuvero Habraę quadrageſimotertio:& a condita Hiſpania centeſimo nonageſimotertio.Ante vero conditā Dardaniam quadringenteſimo nonageſimoquarto.&.ante annū Chriſtianæ ſalutis primo & octogeſimo ſupra mille noningentos.Anno decimoquarto Iubalis fuit annus a diluuio trecenteſimus quinquageſimus.Ergo anno decimoqnto Iubalis conceſſit naturæ Noa pater : cognomēto Ianus: Ogyges.Rurſus anno trigeſimoſecundo Iubalis fuit ſeptuageſimuſquint⁹Habraæ. Ergo eo anno facta eſt illi repromiſſio Chriſtianę ſalutis:vt patet Geneſis.xii. capitulo:vt benedictio paganorū nō in nomine dei iſrael:ſed in nomine ſeminis Habraæ:ſiue Chriſti dei fieret:dicente & exponente id Eſaia capitulo.lxii.Relinquetis inquit vos Iſraelitæ nomē veſtrum ad maledictionem electis meis:& ſeruos ſuos deus vocabit alio nomine : in quo qui benedicetur aut iurabit:in deo benedicetur: Amen.His temporib⁹ Hercules Libyus ortus eſt:ante Græcum Herculem annis ferme ſeptingentis:qui Aegyptios annos ferme decē millia efficiunt:vt Diodorus cōtra grecos arguit in primo libro.Regnauit Iubalda teſte Beroſo a trigeſimoquarto anno Semiramidis vſq; ad decimumoctauū Arii: id eſt annis ſexaginta quatuor :vt in Beroſo & Euſebio colligitur. Septennio ante Iubalis mortem:centenario iam Habraæ oritur Iſaac.

Habraæ repromiſſio facta.

Iſaac ortus

De Brygo.iiii.Hiſpaniæ rege.Cap.VII.

Brygus.

Brygus Hiſpanis imperat teſte Beroſo anno decimonono Arii:id eſt a diluuio quadringenteſimo.A conditavero Hiſpania ducenteſimo ſexageſimoſeptimo.& ab ortu Habraę anno centeſimo octauo.Ante autem Dardaniam conditam quadringenteſimo trigeſimo.& ante annum Chriſtianæ ſalutis Milleſimo nongenteſimo decimoſeptimo.Brygū appellāt Aramei Caſtellanum.Brygolam vero Caſtellum.Vnde Etruſci quib⁹ad hęc tempora plura manent Aramea vocabula:Bricolam vocant caſtellū in edito poſitum.A duobus vero hūc arbitror hoc cognomento fuiſſe dignatum:& ꝙ inſigne ſibi in vexillo caſtellum ſtatuerit:& ꝙ teſte Beroſo plura in tota Hiſpania caſtella fundauerit:& Brygum nomē indiderit: prępoſito ſingulo eorum proprio nomine ducis cui illud conſignabat:quod in Ptolemæo facile patet:vt in Luſitania Laccobryga: Mirobryga:& alia plura.Et in Taraconenſi Brygantum:volubryga:compluraq; eiuſcemodi.Plinius in quīto naturalis hiſtoriæ: capite vigeſimo primo afferit eſſe authores qui prodant memoriæ Brygos Europæ in Aſiam traieciſſe: & condidiſſe Brygios:quos mutata b in ph.Phrygios dixerunt. Quinetiam in Hiberniam colonias miſit: & in Alpinos : & in Tuſciam: in quibus nomina extant.In hibernia quidem habent fluuium Brygū:& brygantes eius populos:& in Vindelicis Brygos & Bartobrigā : vt in Ptolemæo deſcribitur.At in Tuſcia regio Sabatia continet agrum Brygianū:in quo poſtea fundatum oppidum Brygianum dicitur:q̄uis g. in cc.commutet vulgaris ſermo : vt Brygolam:brygum:brygianum:dicimus bryccolam:bryccum:bryccianum.Corrupte vero Bracchianum:ſicut & illius proximum agrum amnis Laronis dicunt Anguillariam: quum amnis Lara dici debeat.Submutauit enim pluries nomina.Nām primo a duce Brygianum: inde Arcennum ab arce Veientum. Poſtea Arceanum & Barceanum : & corrupte Bracciànum.Regnauit Brygus teſte Beroſo:vſq; primum annum Balanei:id eſt annis.lii.vt Euſebius aperit.

De Tago.v.rege Hiſpaniæ.Cap.VIII.

Tagus quintus rex Hiſpaniæ cœpit teſte Beroſo anno primo Balanei Xerxis. id eſt a diluuio quinquageſimo ſecundo ſupra quingentos: & a condita Hiſpania trecenteſimo nono. Porro ante conditam Troiam trecenteſimo ſeptuageſimooctauo: & ante annum Chriſtianę ſalutis ſexageſimo quinto ſupra octingentos & mille. Ab hoc Tagus fluuius nomen accepit vt ait Beroſus: diues piſcatura & aureis arenis: vt Plinius ſcribit: & Solinus confirmat. De quo Iuuenalis in Satyra tertia. Tanti tibi non ſit opaci omnis arena Tagi. Hunc Beroſus Tagum Orma: Moſes vero per ſyneraicam compoſitionem Tagorma nuncupat. Poſuit hic colonias Tagas in Caſpiis: & Tagorma in Africa. Vnde in Hiſpanias traiecit: vt ea loca in Ptolemæo memoriæ traduntur. Regnauit autem annis triginta: quibus & Balaneus Xerxes. Tagus.

De Beto.vi.rege Hiſpaniæ.Cap.IX.

Anno primo Armatritis teſte Beroſo: cepit regnum Hiſpaniæ Betus: id eſt a diluuio. cccclxxxii.& a condita Hiſpania trecenteſimo trigeſimonono. Ante vero Troiam conditam trecenteſimo quadrageſimooctauo. & ante Chriſtianam ſalutem trigeſimoquinto ſupra octingentos & mille. Talmudiſtæ aiunt Bætum per æ diphthongon ſcribendum eſſe Bætũ quod Etruſci tranſpoſitis vocabuli literis a.e. pronuntiarunt latini felicem. Hinc Bætus & Bętica: beatus & beata patria eſt & felix: quam Homerus & græci campos elyſios dicebant vti Strabo in primo libro retulit. Hebræi vero Betum a behin dici volũt: quod Hieronym⁹ interpretatur locus vitæ meæ: id eſt felicitatis optatæ: quæ cuiq; eſt locus vitæ & cãpus elyſius. Hanc vos felicitatis auſpices: feliciſſimiq; Hiſpanię reges Ferdinande atq; Iſabella e manibus impiorum: vt Aegyptius Hercules e manibus Gerionum: eripuiſtis. De Bęti eius fluuio atq; ſaluberrimo aere hiſtorici plura dicunt. Seneca vero Cordubenſis in Medea ſic habet. Nomen qui terris dedit Betis ſuis Pulſans heſperia maria lãguido vado. Et in Satyra Iuuenalis inquit. Præcipitare volens etiam pulcherrima veſtem: atq; alias quarũ generoſi graminis ipſum Infecit natura pecus: ſed & egregius fons Viribus occultis: & Beticus adiuuat aer. Et Martialis. O inquit Betis oliuifera crinem redimite corona Aurea qui nitidis vellera tingis aquis. Regnauit hic Betus annis. xxxi. & anno ſequente Gerion tyrannidem aſſũpſit: vt Beroſus aſſerit. Betus. Bętica.

De Gerione.vii.rege Hiſpanię.Cap.X.

Gerion Afer teſte Beroſo: tyrannidem adſumpſit anno trigeſimoſecundo Armatritis: id eſt a diluuio quartodecimo ſupra quingẽtos: & a condita Hiſpania trecẽteſimo ſeptuageſimoprimo. Ante vero Troiam conditam trecenteſimo decimoſexto: & ante vniuerſalẽ ſalutẽ orbis tertio ſupra octingentos & mille. Dictus eſt autem Gerion a vocabulo Aphro: & proprie Hebræo Gera id eſt aduena: q; teſte Beroſo ex Mauritania Hiſpaniam inuaſit atq; aduenit. Fuit autem illi cognomentum Aramee Deabo: Gręce Chryſeo: Latine Aureo: qđ a diuitiis nomen cõtraxerat: vt Beroſus ſcribit: & Diodorus in quinto confirmat. Regnauit autem vſq; ad vigeſimũoctauũ annum Bel ochi vt Beroſus ſcribit: id eſt annis.xxxiii. vt in Euſebio numerantur. Gerion

De Trigemino Gerione.viii.rege.Cap.XI.

Anno Bel Ochi.xxix. vt ait Beroſus regnauerunt filii Deabi Lomnimi.i. philarchę ac exercituũ principes: vt diuus Hieronym⁹ interpretatˀ: quos noſtri trigeminos Geriones vocãt quia tres Gerionis filii fuere. Cœperunt autem anno ſupradicto Belochi: a diluuio aũt.xlix. ſupra quingentos: & a condita Hiſpania.ccccvi. Ante autem conditam Troiam. cclxxxi. & ante humanam ſalutem Milleſimo.dcclxviii. Teſte autem Beroſo his regnantibus: & cũ aliis orbis principibus conſciis Typhœus Aegyptius peremit fratrem ſuum Oſiridem cog no Trigemin⁹ Gerion.

mento Iouem iuſtum iuſte imperantē.Quare vt idem tradit:& Diodorus poſt eũ paſſim repetit in libro primo:ſecundo:quinto:& ſexto:Libyus Hercules Oſiridis filius in vltionē paternæ cædis bello facinoroſis per totum orbem indicto:patruum ſuũ Typhœũ in Aegypto iugulauit:Buſiridē in phœnicia deleuit:iuniorē Typhœũ in Phrygia enecauit:Milynũ maris præfectũ in Creta obtrucauit: Antheũ libycis arenis ſtrauit: & in Hiſpania tres Geriones ſingulari ꝓuocatos certamine ſuſtulit:& contra Leſtrigones in Italiã profecturus vt ait Beroſus:creauit Hiſpaniæ regem Hiſpalum.Regnauerũt aũt Geriones vt Beroſus inſinuat: vſq; ad.xxxvi.Balei regis:id eſt annis.xlii.

Herculis facinora.

De Hiſpalo nono rege Hiſpaniæ.Cap.XII.

Hiſpalus

Hiſpalus teſte Beroſo regnauit anno.xxxvi.Balei regis:id eſt a diluuio nonageſimo anno ſupra quingētos:& ab Hiſpania condita.cccxlvii.Ante autem Troiam cõditam.ccxli. & ante Chriſtianam ſalutem.xxvii.ſupra ſeptingentos & mille. Ab hoc dictam eſſe Hiſpalim vrbem nomen accuſat:neq; arbitror dici a palis: ſed ab Hiſpali rege & eius coloniis Hiſpalis Scythiæ populis quos ſecum adduxit Hercules per orbem:vt etiam Toletanus clarus hiſtoricus Rodericus commemorat. Hunc fuiſſe filium Herbulis ex eo conſtat: ꝙ Hiſpan⁹ & Iliberia illius filia nepotes Herculis ab Hiſpanis ſcriptoribus memorantur: q̃q̃ vitio ſcriptorum a Beroſi originali deciderit. Regnauit autem vſq; ad finem regis Balei:id eſt decem & ſeptem annis.

De decimo Hiſpaniæ rege Hiſpano.Cap.XIII.

Hiſpanus.

Anno primo Altadis:regnauit nepos Herculis Hiſpanus:qa diluuio eſt annus ſeptimus ſupra ſexcētos:& a cõdita Hiſpania.cccclxiiii.Et añ Troiã conditã.ccxxiii. & añ humani generis ſaluatorē.M.dccx.Cunq; omniũ cõceſſu Hiſpania nomē acceperit ab iſto nepote Herculis:cõſequēs neceſſario eſt:vt ante hũc nouē præcedētiũ regũ cognominibus appellata de more vetuſto fuerit:qui cũ Caco ſimul vitio ſcriptorũ a Beroſo decidit.Regnauit aũt Hiſpanus duobus &.xxx.annis:quibus & Altades.

De Libyo Hercule.xi.rege Hiſpaniæ.Cap.XIIII.

Hercules Libyus.

Poſtq̃ Hercules Italia compoſita functus eſt omnibus laboribus:teſte Beroſo ab Italia anno decimonono Altadis in Hiſpanias rediit:vbi eius nepos Hiſpanus regnabat.Quũq; Hiſpanus naturę conceſſiſſet vltimo anno Altadis:ipſe Hercules ſenex admodũ regnũ Hiſpaniæ iniit anno primo Mamiti:a diluuio trigeſimonono ſupra ſexcētos:& ab Hiſpania condita.ccccxcvi.Ante vero Troiã centeſimo nonageſimoprimo:& añ Chriſtianã ſalutem:milleſimo ſexcēteſimo ſeptuageſimooctauo . Regnauitq; ibi vſq; ad decimumnonũ annũ eiuſdem Mamiti:& obiit.Cuius oſſibus opulentũ ſepulchrũ atq; tēplũ condidere Hiſpani apud Gades: vt Pomponius Mela exprimit Beroſum ſequutus.Idem Beroſus ait eius nomini Libyo ædificaſſe ac dicaſſe vrbes Libyſoſon:Libyſocam:Libuncam:Liborã.Quas etiam Ptolemæus deſcribit.Plinius in tertio naturalis hiſto.capite quarto adſerit Libyſoſam vocatam fuiſſe a Romanis Foro auguſtanam:& illi ius Italicum tributum.Ergo regnauit vſq; ad. xix . annũ Mamiti.

De.xii.rege Hiſpaniæ Heſpero.Cap.XV.

Heſperus.

Fert Rodericus Toletanus Herculem duxiſſe ſecum Atalantem qui circa tempora Moyſi floruit.Hũc Beroſus non Maurũ:ſed Italũ fuiſſe tradit.Huic frater erat Heſperus vt ſcribit Iginus:quē ſibi ſucceſſorē Libyus Hercules reliquit.Regnauit teſte Beroſo vſq; ad vltimũ annũ Mamiti:id eſt decē annis: quippe qa Italus Atlas illũ ab Hiſpania pellens:in Italiã coegit vt ſcribit Iginus:ac ꝓpterea Hiſpaniã & Italiã Heſperias dictas ab Heſpero rege:non a ſydere:vt fingunt græci:probat.Nam eadem ratione intermedia Gallia diceretur Heſpe-

ria:quia ſicut eo ſydere ab Italia in hiſpaniam:ita & in Galliam nauigant greci.Cœpit autẽ regnare in Hiſpania Heſperus anno Mamiti.xx.ſuccedens Herculi Aegyptio anno a Diluuio Dclviii.& a condita Hiſpania.d.xvi.porro ante Troiam conditam.c.lxxi.& ante vrbem romã dc.iii.& ante humanatum deum.M.dc.lviii.

De xiii.Rege.Hiſpaniæ Atlante Italo Capitulum.xvi.

Kityn Atlas teſte Beroſo regnauit apud Hiſpanos anno primo Mancalei id eſt a diluuio dclxix.& a condita Hiſpania.d.xxvi.Porro ante Troiam conditam.c.lxi.& ante vrbẽ Romam d.xciii.ante vero Chriſtianam ſalutem.M.dc.xlviii.Tres fuiſſe Atlãtes Seruius tradit ſuper Aeneida Vergilii:primũ omnium Maurum:poſtremum omnium græcum:horum medium ſocerũ Coriti Hetruſci Atlantem Italum fratrem Heſperi quem Beroſus vocat Atalum Kytin.de hoc ſermo factus eſt.Regnauit teſte Beroſo vſq; ad.xii.annum dicti Mancalei:& creato rege filio Sicoro:ipſe in Siciliã:deinde in Italiã ad Coritũ adnauigauit: vt in hiſtoria Hetruſca probatur. Italus Atlas.

De.xiiii.Rege Hiſpaniæ Sicoro.Capitulum.xvii.

Regnauit Sycorus teſte Beroſo.xiii.anno ſupradicti Mancalei id eſt a diluuio.dc.lxxxii. A condita vero Hiſpania.d.xxxviiii.ante Troiam.cxlviii.ante vrbem Romã.d.lxxx.Et ante annos ſalutis.M.dcxxxv.Ab hoc pars Hiſpaniẹ Sicora dicta fuit vbi eſt fluui⁹ Sicor⁹.de hoc Lucanus.Heſperios inter Sycorus non vltimus amnis.Regnauit vſq; ad.vii.annum Mameli vt ĩſinuat Beroſus id eſt annis.xlv.Sub hoc Sycoro hæc contigerunt.Primũ quia.xx.annus Sycori erat ſecundus Spheri:quo ortus eſt Deucalion Saluator Theſſaliæ.Itẽ decimus nonus annus Spheri eſt trigeſim⁹ ſeptim⁹ Sycori.At.xix.ãno Spheri nat⁹ eſt hebraicæ ſeruitutis ſaluator Moſes vt Euſebius notat.Ita ſub Sphero & Sycoro nati ſunt duo ſaluatores : alter a diluuio ereptor:Alter a ſeruitute. Sycorus.

De Sicano.xv.rege Hiſpaniæ Capitulum.xviii.

Sican⁹ patri ſuſceſſit vt Beroſus tradit anno Mameli octauo:id eſt a diluuio.dccxxvi.& a cõdita Hiſpania.d.lxxxiii.At ante Troiam.c.iiii.& ante vrbẽ Romam.d.xxxvi.& ãte chriſtianã ſalutẽ.M.d.xi.Sicanum nomẽ Siculis & Italis tributũ legimus : & celebre nomen eſt apud hiſtoricos & poetas.Regnauit autem vt Beroſus indicat vſq; ad octauum Spareti : id eſt annis vno & triginta vt in Euſebio colligitur. Sicanus.

De Siceleo.xvi.Rege Hiſpaniẹ Capitulum.xix.

Siceleus regnare cœpit paulo poſt Iaſiũ Tuſcũ fratrẽ Dardani qui Troiam condidit: & primum Athenienſium regẽ priſcũ Cecropẽ vt Beroſus notat:anno nono Spareti:a diluuio.dcclvii.Et a condita Hiſpania.dc.xiiii.Sed ante Troiã.lxxiii.ante vrbẽ Romã.d.v.& ante aduẽtũ magni Meſſiẹ.M.d.lx.ætatis aũt Moſi.xli.& Deucalionis.lviii.Ab iſto Siceleo & filio Itali Siculi dicti fuerunt vt Dionyſius halicarnaſſeus in primo libro recitat.Vt aũt Euſebius & Beroſus conſcribũt diluuiũ in Theſſalia accidit anno Spareti.xxxiiii.Deucalionis.lxxxii.Moſi.lxvi Huius autẽ Sicelei ãno.xxxv.Aſcatadis vero quarto:Io ægyptia ſoror Oſiridis reuerſa eſt in ægyptũ & Iſis dicta ob beneficiũ traditæ hũano generi artis piſtoriẹ:vt Xenophõ refert & Euſebius notat.Et vt Beroſus pſequitur/lis orta inter Dardanũ & Iaſium de regno:ĩ qua cõtentiõe quũ Iaſius atq; Tuſci ab Hiſpania euocaſſent Siceleum:ſoli aborigines ſequebãt Darda- Siceleus. Iaſius.

num:omnis vero Italia & Siculi cum Siceleo fouebant partes Cybelis & Iaſii. Quunq; dolo Iaſium Dardanus peremiſſet in Vetulonię agro ad thermas Iaſinellas: Siceleus Aborigines exclusit:& Dardanum Italia pepulit & in Samothraciam coegit:vt latina hiſtoria tradit:de quo Virgilius .vii.æneidos.Dardanus idæas phrygiæ penetrauit ad vrbes: Thraiciamq; ſamum quę nunc Samothracia fertur.Hinc illum Coriti Turrena a ſede profectum & reliqua.Hęc fuit prima inteſtina Italiæ rixa:ob quã Aborigines infenſi ſiculis: poſt occaſione data contra eos ſocia arma pelaſgis iunxerunt:& ab Italia in Siciliam coegerunt: vt in primo libro Dionyſius Halicarnaſſeus cõmemorat.Eodem anno obiit Siceleus quo & Iaſius relicto filio Luſo. Regnauit autem vſq; ad.xiii.annum Aſcatadis id eſt quatuor & quadraginta.

De.xvii.Rege Hiſpaniæ Luſo Capitulum.xx.

Luſus Luſitania.

Nõ eſt Luſus hic græcus ſed Hiſpanus filius Sicelei qui regnare cœpit anno Aſcatadis.xiii a diluuio.dccci.& a cõdita Hiſpania.dc.lviii.& ante Troiã.xxix.& ante vrbẽ Romã.ccccLxi. ante & humanã Salutẽ.M.d.xvi.Ab hoc Luſo dictam Luſitaniam omnes concedunt. Luſum vero nominatum q; more Arameo vbiq; ſacra ludis & ſaltu agebat vti quandoq; Dauid ante arcam egit:& Tuſcis Lucumonib⁹ erat moris:vt de cõditore Lucenſium Feſtus inſinuat. Hic mortuo patre Siceleo in Italia rexq; creatus multas duxit ex amicis Italiæ colonias in Luſitaniam:faciuntq; argumentum complura vetuſta locorum & gentium nomina Italis & Luſitanis communia apud veteres Geographos ſeruata;q̃q̃ nunc variata fuerint. Huius anno.xxviii. Dardanus qui a turrena ſede Coriti in Samothraciã profugerat teſte Virgilio idęas phrygiæ penetrauit ad vrbes.& Troiam condidit:quam a ſe primo Dardaniam nominauit:anno.vi. Aegypti fratris Danai Aegyptii:vt Euſebius rectiſſime annotauit.Regnauit autem Luſus vſq; ad annũ.vii.Aegypti id eſt annis triginta.

Dardanus.

De.xviii.rege Hiſpaniæ Siculo Capitulum.xxi.

Siculus.

Siculus teſte Manethone regnauit anno Aegypti octauo id eſt a diluuio.dcccxxxii. a condita Hiſpania.d.c.lxxxix.Et a cõdita Troia.ii.ſed ante vrbem Romam.cccc.xxx. & ante annum ſalutis.M.cccc.lxxxv.Notandum eſt hoc loci olim Hiſpanos nõ proprie habuiſſe reges:ſed electiſſimos duces:vt Trogus ſcribit & Iuſtinus abbreuiat in.xliii.Libro.cui argumento eſt:q; ſuos principes vocabulo Arameo Iberico vocabãt nõ Ry id eſt reges:Sed Sic id ẽ duces vñ Orũ A num:Eleum:Vlum:dixerunt Sycorum: Sicanum:Siceleum:Siculum: nomine ducũ. Hic ſiculus iunior dictus eſt per diſtinctionem priſci filii Itali. Regnauit hic Siculus ad principiũ Menophis regis Aegypti vt inſinuat Manethon:id eſt annis ferme ſexagita vt in Euſebio ſupputamus.

Sic.

De.xix.Rege Hiſpaniæ Teſta.xxii.Capitulum.

Teſta. Erichthonius.

Teſta vt ait Manethon regnauit primo anno Menophis Regis Aegypti.a Diluuio.dccc.xciii.& a condita Hiſpania.dcc.l.& a condita Troia.lxiiii.ante vero vrbem Romam.ccclxviii. & ante annum chriſtianę ſalutis.M.cccc.xxiiii.Hoc eodem anno vt Euſebius notat filius Dardani Erichthonius:regnare cœpit ſecundus rex Troię.Hic Teſta vt ait Manethõ:fuit oriũd⁹ Libya Tritonide patria Mineruę Palatuæ:condiditq; in littore Teſtam vrbem a qua Ptolemæus Conteſtanos circa populos vocat.eam(vt aiunt Hiſpani)Teucriã vocauere poſteri a Teucro thelamonio vt Sillius & Iuſtinus ſub argumẽto.Deiñ.carthaginẽ nouã ãno Teſtę.xlvii.q erat ſeptim⁹ Zeti regis ægypti:vt notat Manethõ & Euſebi⁹ Tros fili⁹ Erichthonii terti⁹ tro

Tros.

iæ imperauit a quo Troia ampliata ſimľ & dicta fuit.Regnauit Teſta vſq; ad.xxxii. Zeti vt inſinuat Manethon id eſt annis ſeptuaginta quatuor & in Euſebio numeratur. Teſta.

De.xx.Hiſpaniæ Romo Capitulum.xxiii.

Regnauit Rom⁹:vt ait Manethon anno.xxxv.Zeti: a Diluuio.Dcccclxviii.a conditã Hiſpania.ccc.xxv.& a condita Troia centeſimo.xxxviii.Cæterũ ante vrbẽ Romam.cc.xciiii. & ante annum ſalutis.M.ccc.xlix.Fuit alius Rom⁹ qui in latio Romam oppidulum auxit: qđ Roma Itali filia cõdiderat:vt Beroſus tradit & Plutarchus cõfirmat in vita Romuli.Quod oppidulum poſtea Romam latina iuuentus per interpretationem valentiam dixit.Et Euander iterato Romam vocauit:vt Solin⁹ teſtatur.Eſt eñi idem dictu Aramee atq; græce Roma qđ latine Valentia ſicut & Romus valẽs.Ergo vrbem quã more principum a ſe Romus Hiſpanus Romam vocauit:poſtea Romani ſeruata nominis interpretatione Valentiam ad hanc ætatem dixerunt:vrbem profecto vetuſtiſſimam ab hoc Romo conditam / & inclytam ſancto Laurentio martyre ac Vincentio cõfeſſore:Borgianaq; domo quæ q̃ maxĩe enituit ſummis pontificibus:Caliſto.iii.cuius auſpicio Turcus in Vngaria fuſus eſt: & feſtum transfigurationis inſtitutũ:& itẽ eius nepote:nunc ſanctiſſimo Pont.max.Alexandro. vi.cuius aduentu in ſuam Vetuloniam Iaſiana & Cybelica triumphalia apparuere:quæ tempore defenſoris eius Sycelei regis Hiſpaniæ recondita fuerunt.Sub hoc pontifice maxima ſuſpicamur in eius gloriã futura.Finiuit aũt regnũ Romus vt inſinuat Manethon anno duodecimo Ramſis regis Aegypti qui in Euſebio anni tres &.xxx.enumerantur. Romus. Valentia. Roma.

De Palatuo.xxi.rege Hiſpaniæ Capitulum.xxiiii.

Ergo quia Palatui populi circa Valentiã deſcribũtur:conſequens eſt ibidẽ patrem Romum & filium Palatuum ſedẽ tenuiſſe.Ab his Palẽtiam cõditã fuiſſe deriuatio nominis eſt argumẽto in qua olim floruit Mineruæ ſtudium & Gymnaſium generale Hiſpaniæ:vt in legenda beati Dominici ſcribitur.Regnauit autem hic Palatuus vt Manethon inſinuat:anno.viii.Ramſis regis Aegypti:a diluuio quidẽ vno ſupra mille: & a condita Hiſpania.dccccLviii.& a Troia fundata.c.lxxi.Porro ante vrbẽ Romã.cclii.& aute annum ſalutis.M.ccc.xvi. Hoc anno vt Euſebius notat & Manethon:Ilus filius Trois:regnauit quart⁹ rex Troię:a quo Ilium dictum ſimul & conditum in Troia fuit.Regnauit hic Palatuus circa Valentiam: quẽ vt quidã exiſtimant pepulit Cacus celtiber qui in Carpentanę monte militiam duxerat: vbi & victoria potitus eſt & monti Caco nomẽ ad hanc ætatem dedit:q̃uis alii canum dicant.Ferunt autem Palatuum victum:quia adoleſcẽtulus erat.Regnauit autem hac prima vice Palatuus puer vſq; ad.xxx.annum Ramſis id eſt annis.xviii.vt in Euſebio ſupputari poteſt. Palatuus Palentia. Ilus.

De Caco.xxii.rege Hiſpaniæ Capitulum.xxv.

Anteq̃ Hercules gręc⁹ nat⁹ eſſet annis duobus & quadraginta Cacus etiã adoleſcens celtiber regnauit in Hiſpania:ob cuius victoriã monti Caco nomẽ impoſitũ anno Rãſis.xxxi.a Diluuio aũt.M.xix.a cõdita Hiſpania.dcccc.lxxvi.a Troiæ cõditione.c.lxxxviii. & añ vrbẽ Romã.cc.xliiii.& ante aduentũ Chriſti.M.cc.xcviii.Dictus fuit Vulcani fili⁹ ꝙ prim⁹ ĩ Hiſpania ferrũ & arma & armatã militiam quæ Vulcano conficiunẽ maxĩe docuerit.Regnauit vſq; ad annum vltimum Rãſis id eſt ãnis.xxxvi.Et pulſus regno fuit & coact⁹ fuit in Italiã a Palatuo qui reſumptis armis illum propulſauit ab hiſpania quoniã anno primo Amenophis mortuo Ramſe inueniẽ Palatuus iterato rex in Manethone.Nõ potuit igiẽ pelli a gręco Hercule q nõ natus erat.paulo poſt anno ſexto dicti Amenophis ortus eſt:vt mors eiuſdẽ Herculis probat. Cacus.

m.ii.

Nam vt idem Euſebius omnibus conſentiens ſcribit: ab anno ſexto Amenophis ad ſextum decimum Amenemis: duo & quinquaginta anni computantur: quibus vixit Hercules / & prędicto xvi. anno Amenemis ſeipſum Hercules in flammas coniecit: vt omnes conſentiunt. Ergo antea non potuit Hercules pepuliſſe Cacum / aut Argonautas cepiſſe: aut vaſtatum fuiſſe Ilium ab Hercule / vt mendoſe in Euſebio ſcribitur: quia nōdū natus erat Hercules: vt ex prædicto tempore illius interitus certiſſimo comprobatur. Regnauit ſecundo Palatuus non multis annis: vſq; ad ortum Herculis.

De Erythro. xxiii. rege Hiſpanię Capitulum. xxvi.

Erythrus. Sicut rex Hiſpalis filius Herculis Libyi cognomentū hoc a coloniis habuit (nā teſte Roderico Toletano Hiſpale Scythicę gētes ſunt) ita Erythr⁹ a coloniis erythreis veriſimile eſt cognomentum deſumpſiſſe: qui a mari rubro in Gades veniētes inſulam Erythrā incoluere: vt Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ inſinuat: & alii complures confirmant. Regnauit iſte anno. vii. Amenophis: id ē a diluuio. M. lxi. a cōdita Hiſpania. dcccc. xviii. a conditione Troiæ. cc. xxxi. Ante autem vrbem Romam. cc. i. & ante chriſtianam ſalutem. M. cc. lxxii. Perſeuerauit autem vſq; ad euerſionem Troiæ: id eſt annis. lxviiii. Anno huius. xi. qui erat ſexageſimus ante Troianam euerſionem: venit Euander Romam. (**Euander.**) Anno eiuſdē. xxv. Hercules gręcus Cacum in auētino monte Romæ inſidioſe peremit. Et eodem anno in Aſiam adnauigans Laumedontē quintum Troiæ regem dolo truncauit. Erat eñ Alceus Hercules pyrata maximus non iuſti belli & ordinatæ militiæ dux. (**Hercules Pyrata**) Quare Hercules annum. xxvi. agens Ilium vaſtauit. Non potuit igitur Priamus regnaſſe annis. lviii. poſt obitum Laumedontis: vt Euſebi⁹ ponit: quia tunc Hercules inuenitur duodennis ſub pręceptore Lino muſicā diſcens non bella exorſus. Ergo. xxvi. anno Erythri Caco occiſo Laumedon periit: & filius eius Priamus anno ſequente regnum exorſus regnauit annis quadraginta quatuor: quo anno cum Troia interiit. Quiſq; tamen tempora Troianorum regum emēdatiſſima in Archilocho legat.

De Mellicola. xxiiii. rege Hiſpaniæ Capitulum. xxvii.

Mellicola. Gargoris. Ab excidio Troiano anno primo Mellicola proditur imperaſſe Hiſpaniæ: cui⁹ proprium nomen fuit Gargoris: dictuſq; mellicola / q primus Hiſpanos mella colligere docuit. cuius nepotis Habidis mirabilem fortunam & regnum ſummatim refert Iuſtinus in. xlii. libro Epitomatum. Hunc igitur vltimum reperire ꝓprio noīe in authoribus cum reſiduis ꝓmiſſis dūtaxat hactenus potui: regnumq; exorſus anno primo poſt Troianum excidium: a diluuio vero. M. c. xxxi. & a condita Hiſpania: octauo & octogeſimo ſupra nongentos & ante vrbem Romam c. xxxi. ſimulq; ante Chriſtum. M. c. lxxxviii. Finiuit anno primo Aeneæ Syluii Regis Latinoꝝ id eſt annis. lxvii. Deinde ad prouīcias & particularia dominia ciuitatum Hiſpania conuerſa eſt vſq; ad Carthaginenſes & mox ad tempora Romanorum: quæ aliquando procurabo diſtincte rimari: ſi cum vita concedatur commoditas.

FINIS.

Eiuſdē fratris Ioannis Annii Viterbenſis: ordinis prædicatornm & Theologiæ profeſſoris Etruſca ſimul & Italica emendatiſſima chronographia.Lib.XIII. incipit.

OMNIS hiſtoria integra eſt /& certiſſima redditur:quę ſuis ſubſtā tialibus partibus cōſtat:quas tres eſſe manifeſtū eſt: narrationē: chorographiā & chronographiā.Oē eī īdiuiduū /vt Peripatetici tradūt conſtat ſua ſubſtantia: & duobus ſubſtātialibus principiis indiuiduantibus;quæ vocant hic & nunc /& ſunt proprius locus & tempus.Cumq; narratio rerum geſtarum ſingularum ſit ſub ſtātia indiuidua hiſtoriæ /quæ res indiuiduas narrat: vtiq; neceſ ſario conſequens eſt:vt duobus principiis demonſtretur / loco & tēpore. Non eī integra & certa hiſtoria redditur / ſi ſolum dicat: Magnus Alexāder ſupauit Dariū Monarcham:ſed adiiciendum eſt /q̄bus locis & temporibus exercitū eius fudit : fugauit:cecidit vicit.Quibus principiis q̄cq̄d Gręcia mēdax audet in hiſtoria tā ꝓclare eliſimus in libro cui titulꝰ eſt de mēdaciis priſcorū græcorum:vt vere pudeat hac noſtra ętare /quoſdā alioq̄ eru ditos mēdaciis Gręcorū delectari:& illis aſſueſcere:imo inſoleſcere. Bonū eſt inq̄t Cato ad Marcū filiū:literas gręcas aſpicere:nō ꝑdiſcere.Itaq; ꝑs localis hiſtorię quā græci vocāt Topographiā & chorographiā quo ad ſatis eſt /expoſita fuit a nobis in cōmētariis ſuꝑ Fabiū Pictorē:Sēproniū:Catonē:Myrſilū:& fragmentū Itinerarii Antonini Pii:& ſuꝑ Beroſū /& Plinianā Topographiā:& in q̄draginta q̄ſtionibꝰ Anniis. Scđa vero ꝑs eſt tēporū q̄ publica & ꝓbata fide tenet:vt ſuꝑ Metaſthenē & Philonem oſtendimꝰ.Eam partē Gręci vocant Chronographiā id eſt tēporum digeſtionem.cuius ꝓbandi duo principia ſunt.Primū vt oñdamꝰ tēpora q̄ afferunt:non diſcrepare a publica & ꝓbata fide / vti ſuꝑ Metaſthenē oñdimus.Alterum vt reges & viri digerant /qui his temporibus floruerunt & quorū memoriā teneant authores:vel loca /ſiue vtrūq;.Q đ ꝑfecto nos facimꝰ in hac ſcđa ꝑte /q̄ eſt de tēporibus : in q̄ primum extendimus viros & tēpora ab Iano & origine Italiæ vſq; ad Othonem Cęſarem.Inde retrocedendo:tempora & viros præſcriptos per publicā fidem probamus. Tertiā vero ꝑtem hiſtoriæ quæ narrat eorum geſta:ſuo loco abſoluemus.

Eiuſdē fratris Ioannis Annii chronographia Etruſca digeſta:& emendatiſſima: cuiꝰ prima pars digeſtio Italię ſub aurea ętate:a diluuio ad Ninū & Cameſē tribꝰ regibus annis ducentis quadraginta nouem hoc modo.

Solitudo Italię	c.viii.	Enakii Lukii.	xxx.	Coriban.	xlviii.
Ianꝰ primū adueniēs.	xxxiii.	Apis.	x.	Turrhenus.	li.
Comerus Gallus.	lviii	Leſtrigon.	xlv.	Tarcon priſcus.	xxiii.
Ochus Veius.	l.	Hercules.	xxx.	Abas.	xv.
Sequunt anni triginta & q̄ drigēti a Cameſe ad Atlantem Italum a quo Italia ſub his regibus.		Tuſſus.	xxvii.	Olanus.	xxi.
		Alteus.	vii.	Veibennus	xlii.
		Heſperus.	xi.	Oſcus	xxxiiii.
		Sequūt anni ab Italo vſq; ad excidiū Troiæ.cccc.liiii.ſub his regibus Larthibꝰ Italiæ		Tarcon ſecundus.	xlvi.
Cameſes.	xix.			Thyberinus	xxx.
Iani ſecūdus aduētus.	lxxxii			Mezentius.	xxii.
Cranus Razeñ.	liiii.	Italus Atlas.	xix.	Itē a vigeſimo ſecundo anno Mezentii vſq; ad ſextū Cęlii & principiū Romuli computatis quinq; annis laborum.	
Aruns.	xliii.	Morges.	xx.		
Tages.	xlii.	Coritus	xxxiii.		
Sicanus.	xxx.	Iaſius.	l.		

Aeneę etiã tribus regni eiꝰ ſunt ãni.cccc.xxiii. ſub his regibus Italię.

Tarcon tertius. xx.
Ocnus Bianor. xlvi.
Pipinus. lii.
Nicius. xlvii
Piſeus lii.
Tuſcus iunior. xxxix.
Annus. xxv.
Felſinus xliii.
Bonus. xxviii.
Atrius. xxvii.
Marſyas. xviii.
Etalus. xxx.
Cęlii pars. vi.

A ſexto Cęlii quo cepit Romulus vſqꝫ ad pulſos reges fuerũt ãni.cc. xliiii. ſub his Larthibus

Cęlii reſiduum. xv.
Galeritus. xx.
Lukius Tuſcus. xxv.
Cibitius. lxxxii.
Lucumo Cluſinꝰ. xxxviii.
Rhetus. xx.
Hyellus. xliiii.

A pulſis a Roma regibꝰ ad ꝑdomitã ciuitatẽ Ethruriæ regnatũ eſt annis ducentis duobus ab his Larthibus.

Porſena Cluſius. lviii.
Tolumnius Veiens. xxii
Eques Tuſcus. xl.
Liuius Fidenas. xlviii
Elbius Tuſcus. xxxii.

Poſt cędẽ Elbii regnauit ꝑlarthes Turrenꝰ eiꝰ filiꝰ annis.xxvi.& ciuitatẽ Ethurię dedit Romanis.

Turrenus. xxvi.

Poſt datam ciuitatẽ Ethrurię claruit poſteritas Elbii & Turreni ſub Romanis trecẽtis.&.liiii.ãnis.ex qbꝰ Turrenꝰ vixit vſqꝫ ad ſupatã Thuſciam & ſignatum argenteum Nũmum Romæ in triũphum annis duodecim.

Turrenus qui ſupra. xv.
Titus. xl.
Volturrenus. xlviii.
Cecina lvi.
Menippus. xlvi.
Menodorus. xxxvi.
Mecœnas. lvi.
Seianus xxiii.
Sceuinus xxxiii.
Otho Ferentinus. i.

Verũ quia temporũ & regum/pũblica & probata fides expetit̃:& omnis aliꝰ author q̃uis alias eruditus abiicitur:vt Metaſthenes & cõmentaria eius/& ſuperior Monarchiarũ chronographia cõprobant;idcirco publica & probata fides temporũ:virorũqꝫ dãda eſt. & Othonis quidem meminit Suetonius de duodecim Cęſaribus.Eiuſdẽ & Sceuini Cornelius Tacitus in vita Neronis & Othonis.Seiani meminerũt Iuuenalis in Satyra Omnibus ĩ terris:& Philo in libro legationis ſuæ ſecundo:& in breuiario temporũ/itẽqꝫ Suetonius in vita Tyberii.Mecœnatis reminiſcunt̃ cum Suetonio poeta & hiſtorici.Menodorum memorat Appianus de bellis ciuilibꝰ ꝙ iuuerit partes Iulii Cæſaris.Omnium vero ſimul ab Elbio ad Menodorũ:memoriã facit Cato in.xix.fragmẽto originũ. Verum publica fides tẽporum : ab ipſis certiſſimis Olympiadibus ſumitur.Teſte autẽ Liuio in nono ab vrbe condita.Q.Fabius egregie perdomuit Ethruriã vrbẽ:ſed non cepit ciuitatem : quia ciuitas Ethruriæ data eſt non capta:vt aſſerunt Valerius maximus & Cato de originibus.Nã Valerius maximus libro.iiii.in fine narraturus pudorem Spurinæ Ethruſci:his verbis incipit. Quod ſequitur externis annectam:quia ante geſtũ eſt:q̃ ciuitas Ethruriæ daret̃.Cato itẽ in ſupradicto fragmẽto:Turrenus inqt patre Elbio Larthe ad lacũ Vadimonis cęſo:ad reddẽdã vrbẽ Ethruriam allici potuit anno ſecundo Olympiadis centeſimę vigeſimæ quartæ: ſed ad recipiẽdas latinas literas: nunq̃ perſuaderi potuit.Cęterum a ſecundo anno centeſimę ac vigeſimę q̃rtę Olympiadis/quo Turrenus dedit ciuitatem Ethruriæ:vſqꝫ ad primũ annũ Olympiadis ccxii.quo teſte Euſebio:ſe interemit Otho:ſunt Olympiades octoginta ſeptẽ & tres anni. q̃ ſimul efficiunt annos octo & quadraginta ſupra trecẽtos.Quare publica & probata temporum & dictorum virorum fide:vere a Turreno ciuitatem Ethruriæ dante vſqꝫ ad Othonis interitũ anni ſupradicti ſupputati ſunt a nobis.Sed ꝙ tot annis floruerint:a principibꝰ ipſis Romanis quibus chari fuerunt:ea mẽte atqꝫ ingenio mentiti ſumꝰ:vt vel ad cẽtrum ipſum ſagittã iecerimus:vel parum abſuerimus:ita vt chronographiam non lęſerimus.Hactenus

de publica & ꝓbata virorum & temporum retrocedendo ab Othonis interitu vſq; ad Turrenum datorem ciuitatis Heturię.

Nūc ab hoc Turreno retrocedendo vſq; ad Romulū reſiduum probemus.

Annaliū qdem Romanorū publicam fidem probatāq; temporum rationem Ti.Liui⁹ tenuit in libris ab vrbe cōdita:qui reges fuiſſe Romę a Romulo ad pulſos reges annis.cc.xliiii per eorum tēpora clariſſime digerit/in primo libro ab vrbe condita.A pulſis vero regib⁹ vſq; ad perdomitā Hetruriā:per ſingulos annos cōſulū & magiſtratuū enumerat annos ducētos:qui ſupradictis adiuncti efficiunt annos.cccc.xliiii.Olympiadeſq;.c.xi.cōpletas.Eſt em̄ Olympias apud Græcos ſpatium quatuor annorum:ſicut luſtrū quinquennium tenet apd̄ latinos.Itaq; ſi a Romulo rege in prio libro ab vrbe cōdita Liuii vſq; ad Hetruſcos ꝑdomitos a.Q.Fabio ad lacum vadimonis ī nonū librū annos ſupputaueris: ſupradictas cētum vndecim Olympiades conficies. Porro vt Fabius pictor:& Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro:& ꝑitiores conuincunt:& Euſebius de temporibus ſequitur:Roma condita eſt a Romulo poſt ſex primas Olympiades:quas ſi ſupradictis adiicias:erunt Olympiades completæ.c.xvii.quando Hetruſcos perdomuit Fabius: cæſo Elbio Larthe ad lacū Vadimonis A.c.xvii.ad ſecundum annum centeſimæ vigeſimę quartę Olympiadis/quando Turrenus dedit ciuitatē Hetruriæ iuxta Catonem ſunt anni ſex & viginti.Ergo publica & probata tēporum fide probauimus Turrenū fuiſſe prolarthē ſiue loco Larthis Hetruriæ a cæſo patre ad datam ciuitatē/annis viginti ſex.Q; vero a cæde Hetruſca ad lacum Vadimonis fuerit anni reſidui vſq; ad Romulum.cccc.xliiii.in Liuio numerantur/a primo libro vrbis conditę vſq; ad nonum.Larthum fidem faciunt in primis Cato:qui fragmento ſupradicto meminit Elbii/a quo vicū Elbii in Cyminio lacu Ptolemæus notauit. Liuius Fidenas poſthum⁹:etiā a latinis dux exercitus adſcitus poſt incenſam a Gallis Romā:in primo Saturnalium memoratur a Macrobio.Equū a quo Eq Phaliſci ſeruat lapis effoſſus in Ry yello/in Thermis Pauli benigni.Tolumni & Porſenæ geſta ſimul & nomina refert Liuius in libris ab vrbe cōdita ſecundo & quarto.Yellum ſeruant eius inſcriptiones in ſacrario cinerū Ry yelli:quam in lucubratiōe de origine literarū & philoſophię Hetruſcæ dedimus.Rhetum a quo Rhetios dictos.Plinius in tertio naturalis hiſtoriæ & quidam alii memorant.Lucumonis Cluſini geſta infelicia:narrat in parte Liuius in quinto ab vrbe cōdita.Cibicius adhuc inſcript⁹ ſeruat̄ in ſacrario cinerum Auguſtalis Surrenæ.Lukius id eſt Lucumo.Tuſcus cū inſcriptus/cū a Feſto memoratur ꝙ Lucēſes cōdiderit:tum ꝓcipue Lukium adhuc prædiū eius/non lōge a Luca illi fert teſtimoniū.Cęli⁹ & Galerit⁹ Lucumo a qbus mōs Cæli⁹ & Luceres olim dicti:memorantur a Varrone in primo de lingua latina:a Dionyſio Halicarnaſſeo in ſecūdo libro:& a Fabio pictore de origīe vrbis Romę:& a Proprio in quarto Elegiarū. Fides igitur publica & ꝓbata de nominibus illuſtrium virorum/atq; temporibus ab vrbe condita vſq; ad Othonem Cæſarem a nobis fideliter reddita eſt. Nunc retrocedendo de.cccc.xxx.annis ab vrbe cōdita vſq; ad euerſionem Troiæ:fides publica & probata reddit̄ in latina hiſtoria: quam & Liuius in primo ab vrbe cōdita:& Euſebius de temporibus:& partim Manethon Aegypti⁹ in ſupplemento Beroſi tangunt.Et q̄uis de annis Aeneæ quidam varient: vt plurimum tamen probationes ſupputant annos ſex a captiuitate Troiæ vſq; ad eius interitum. Cui eſt argumento inuincibili:quia ſi plures aut pauciores tribuantur:diſcordaret a publica & ꝓbata fide tēporū Monarchiæ Aſſyriorū:a qua menſurant̄ priuatorū tempora:vti ſup Meta

Olympias.

Elbius.

Iellus.

Regnoꝝ & regũ anni.

ſthenē Beroſumq; oñdimus. Itaq; partim errando: partim regnando: Aeneas ductauit ãnis
quinq;. Aſcanius triginta octo. Syluius poſthumꝰ viginti nouē. Aeneas Syluiꝰ trigĩta vno
Latinus iunior quĩquaginta. Alba triginta nouē. Atus ægyptius: viginti quatuor. Capis vi
ginti octo. Capetus: tredecim. Thyberinus a quo Thyberis: octo. Agrippa quadragĩta. Re
mulꝰ decē & nouē. Auentinus triginta ſeptem. Procas: vigĩti tres: Amuliꝰ: quadragĩta qua
tuor. Ergo a Troia cremata ad ſucceſſorē Amulii Romulum probati ſunt a fide publica lati
na: anni. cccc. xxx. Viros vero Larthes his temporibus regnãtes q̃plurimos ponit Manethō:
a Mezentio ad Atriũ. Sed & alii authores eos memorant: vt Tarcontem tertium Virgilius
in octauo & decimo Aeneidos. Ocnum in eodem decimo Virgilius. Pipinum memorat Cy
belaria inſcriptio: a quo Pipiniēſis agri Tuſci meminit Liuius in nono ab vrbe cõdita. Nyci
um a quo Nyceam Turreni in Corſica: & Ethaliam Turrenã a duce inſulã: Diodorus in. vi.
libro indicat: & nomina ipſa probãt. Marſyę Turrenorum ducis meminit Plinius ĩ tertio na
turalis hiſtoriæ & capitulo. xiii. itemq; Cybelaria exciſa inſcriptio. Piſeum ad claſſicũ inue
niſſe tubam æream Plinius in ſeptimo naturalis hiſtorię & plures cõcelebrant. Tuſco iunio
ri fidē facit Manethon in ſupplemento Beroſi: & vetuſtiſſima Tuſcanellēſis exciſa memoria
qua prodit Tuſcanellam poſt Troię captiuitatē ab Aſcanio monopolim conditam: & pro
ceſſu temporis a Tuſco Larthe adauctã. Annũ/Annia Tuſca vetuſtiſſima familia a qua An
toninꝰ Pius oriundus fuit teſte Helio Spartiano eximio argumento ſeruat. Hinc Bonũ ſimi
liter monumēta produnt: cuius familię & Familia Turna Bona: & Bona: & vt exiſtimo Bo
nella perſeuerant: & exciſa æra ſub Antonino Pio quæ apud me ſunt probant. Atrium etiã
Atriaticum mare & Atria oppidum integre demonſtrant: vt quidã exiſtimãt: & Plinius in
tertio naturalis hiſtoriæ capitulo decimo ſeptimo videtur ſignificare: licet qdam a colonia
Volaterrę dictum putent: vti oſtēdimus ſuper fragmēta Catonis. Huc vſq; hos Larthes ſu
pradictos Manethon exprimit: & ſupradicti etiam autbores. Qui ſequunt̃: his locis probati
ſunt: videlicet Felſinus a quo ſit Bononia condita: tam Cato in fragmētis q̃ Sēpronius de ꝑ
titione Italiæ prodũt: & ab eo primũ Felſinam: inde a Bono ſucceſſore Bononiã dictam pro
dunt. His ad publicã fidē oſtenſis afferendũ eſt tempus: & Larthes mõſtrandi retrocedendo
ab Troiano excidio vſq; ad eius fundationē: & inde vſq; ad Italum. Eſt autem tempus a fun
data Dardania vſq; ad exciſam: qđ publica fide annaliũ regum Troiæ Archilochus prodit:
& nos in eius cõmentariis explanauimus copioſe. cc. xcvii. annorum. Totidem ſupputat Eu
ſebius de temporibus: eandem temporum publicam fidem ſecutus. Porro a condita Darda
nia vſq; ad primum annũ Itali: ex publica fide antiquitatum/Beroſus centũ & quinquagin
ta ſeptem annos colligit per reges Aſſyrios. Quos ſi ſuperioribꝰ adiicias: erũt anni. cccc. liiii
a primo anno Itali vſq; ad Aeneam & Troianũ excidiũ. Quod profecto: & altera publica fide
tēporum ſubregulorũ Latii: ex Beroſo & Manethone tranſumptorũ: ita oñdit̃. Mortuo Heſ
pero fratre Italus reaſſumpſit Vetuloniæ impiũ: relicta filia Roma ĩ Capena oppido/qđ ſub
Auentinum fundauerat vt aſſerit Fabius pictor de origine vrbis Romæ. Igitur vt Beroſus
& Manethõ ſignificãt: Roma regnauit in Latio ãnis. xlvi. Romaneſſꝰ eiꝰ filiꝰ. lxxix. Picꝰ priſ
cꝰ. lvii. Faunꝰ priſcus. xxx. Annꝰ Faunigena q teſte Sillio locauit Agillã filiã Traſimeno fi
lio Turreni: regnauit annis. liiii. Vulcanꝰ. xxxvi. Mars cognoĩe Ianꝰ. xxiii. Cęculus cognoĩe
Saturnꝰ. xxxvi. Picus iunior. xxxiiii. Faunꝰ iunior. xxiiii. Latinꝰ Aeneæ poſtea ſocer. xxxviii.
Ergo ēt p ſubregulorũ Latii publica tpa demõſtrat̃ publica & ꝓbata fide fuiſſe ab Italo ad ex
cidiũ troianũ ãnos. cccc. liiii. Ex publica quoq; & ꝓbatiſſima fide Beroſi & Manethõis ſicut
latini ſubreguli & eorũ tpa/ita his correſpõdētes Larthes Italię ĩ Vetulonia & eorũ tpa ſup
putant̃ ab Italo vſq; ad Mezētiũ. Et nihilominꝰ latini hiſtorici & monumēta eos nõ ſuppſſe

Annii.

Boni & Bonelli.

Atrii.

Felſinus.

Bononia.

Larthes.

Heſperus.

Italus.

Roma.

Romaneſſus.

Picus.

Faunus.

Annus.

Vulcanus.

Ianus.

Saturnus.

Latinus.

rũt.Nã de Mezentio memoriã faciũt:Liuiꝰ in primo ab vrbe cõdita. Dionyſiꝰ item Halicar
naſſeus in.ii.lib.Macrobius in primo Saturnaliũ:& Virgilius in.viii.&.xi.æneidos. & dein
ceps.Thyberini patris Ocni/ex fatidica Mãto:a quo Albula Thybris dictꝰ eſt:meminit Vir
gilius in.viii.&.x.æneidos/& alii authores.De Tarconte ſecũdo qui Cacum coniecit in La-
byrinthũ:etiã Solinus loquitur ĩ collectaneis.De Oſco ſunt colonię Oſca quę & Capua (nã Oſcus.
Oſci ſunt Capuenſes vt ait Seruius ſuper Aeneida) & Voloſca id eſt antiqua Oſca/& p ſyn
copã Volſca:vt in Anniis quęſtionibus explanatũ eſt.Veibenum cognomine Maſſum con-
ſeruant monumenta & vrbs in Thuſcia Maſſæ/& Cælius Veibenus a familia vt memorat Veibenus
Varro in primo de lingua latina:vbi Cęliũ montẽ aſſerit dictum a duce nobili Tuſco/Cęlio maſſus.
Veibeno ſiue per ſynęraicã compoſitionẽ Vibeno.In ea enim cõpoſitione literas.e.&.i.con-
uertimus:& ſępe ſyncopa vtimur:vt Veilumbros/&Veibenos/&Veiterbũ:dicimus Vilũ
bros:Vibenos:Viterbũ:vt alibi oſtendimus.Olanũ ducem Thuſcię fuiſſe:qui primus Me- Olanus.
diolanum fundauerit:eſt teſtis Cato in fragmento.vii. originum. Abas:a quo Abantes in Abas.
Tuſcia populi ad caput Abium maritimi:perpetuũ argumentum habet regionẽ ipſam:vn
de Lucumo nomine Toruꝰ:claſſis maritimę pro Aenea princeps fuit vt author eſt Virgiliꝰ
in.x.æneidos:nominãs ipſum toruũ Abantem.De Tarconte priſco & patre eius Turrheno
Meone:pleni ſunt Codices ſicut de Atlante Italo.& filio Itali Morgete:atq; Itali ſocero Co- Morgetes
rito:& huius filio Iaſio. De Bante vero quem Beroſus Coribantem vocat:id eſt haſtatũ ban Coritus
tem:inſcriptio Grauiſca memoriã facit:vt in cõmentariis de origine literarum Hetruſca- Bantes.
rum expoſuimus. Tãta igitur de probata & publica fide:temporũ & Larthum Hetrurię di
cta ſint:ab Italo vſq; ad Mezentium.Nunc ab Heſpero prędeceſſore Itali ad Cameſem:tem-
pora & Larthes ſunt demonſtrãda. Ea fidem publicã habent a Beroſo in.v.antiquitatũ:qui
per reges Aſſyriorum a Cameſe qui rexit primo anno Nini colonias Italas vſq; ad Italũ ſup Cameſes.
putat totidem annos:& Larthes quot aſſignauimꝰ:quorum memorias plures authores ha-
bent:vt Cameſes:Saturnus:Ianus:habent Iginũ:Protarchũ:Macrobium in primo Saturna
lium:& pro parte Poetas.Crani Razeni:meminerint loca Volturnæ ita dicta:& Myrſilus Razeni.
de origine Italiæ:& Dionyſius in primo libro dicens:Tuſcos ſe appellare a duce Razenuos.
Aruntis primi quẽ Beroſus Arunũ declinat:memoriã ſeruant eius coloniæ Thuſcæ:Arun Aruntini
tini veteres:Aruntini Rullienſes:Aruntini Fidentiores:de quibus expoſuimus ſuper Cato
nis fragmentum ſextũdecimũ:& a.xv.ad.xix.& aliis commentariis.Tagetem fuiſſe qui pri- Tages.
mus Thuſcos aruſpicinam docuerit:omnes cum Beroſo confitentur.Sicani prædia in agro Sicanus
Vetulonię manent:quæ dicimus vallem Sicaniam:ſicut Enakios amnes dicimus Kat Ena-
kios id eſt congregationes gigantum quos expugnauit Apis & filius eius Hercules ægy- Apis in Ita
ptius.Vnde & vallem gigantum etiam circa Tuſcanellam dicimus:& campum Cymeum lia.
iuxta Cat Enakia:vbi Ioui iuſto Api affuerunt Itali:contra gigantes:vt aſſerit Diodorus
in.vi.libro:& nos ſuper Beroſum probauimus argumentis & authoribus inuincibilibus.
Aliquot annis pręfuiſſe Italię Apim:& eiꝰ nepotẽ:quẽ Gręci anthropophagũ:Hetruſci Kur
kium:latini & Beroſus Leſtrigonem vocant:itemq; & Herculem vſq; Heſperum:cuncta ſu Leſtrigones
pradicta monumenta cum Beroſo confirmant.Et ideo a Cameſe vſq; ad Heſperum amplã
fidem temporum & hominum:Beroſus & hiſtorici & eorum monumenta præbent.Nunc
de temporibus ante Cameſem & Nicium quæ latini vocant aurea ſæcula fides publica ſu- Aurea ſæ-
menda eſt.Primum a tranſumptore fidei publicæ Beroſo:qui ait ante Ninum fuiſſe inun- cula.
dationẽ ſub Ogyge Iano:annis ducentis quadraginta nouem:& anno centeſimo trigeſimo
primo poſt diluuium fundatam fuiſſe Babyloniam a Saturno patre Beli:& eius anno.x. Babylonia
Ianum miſiſſe colonias Thuſcas duce Comero Gallo:cui filius fuit Ochus Veius:a quo ve- Ochus.
ſtigium manet mons Veiochus.Item Xenophon libro de æquiuocis idem tempus ſcribit a

publica fide columnæ in Babylonia exciſæ a Semiramide: vt oſtendimus in commentariis eiuſdem authoris. Enumerat enim ab inundatione ad Saturnum patrem Beli: annos triginta vnum ſupra cētum. Et a Saturno ad Belum filium: annos ſex & quinquaginta. Et a Belo ad Ninum annos ſexaginta duos. Ita ab inundatione ad Ninum primū Monarcham: fuerunt anni. cc. xlix. Vocauerunt autem auream: quia prima fuit nata cum humano genere poſt diluuium: quæ vindice nullo: aut lege ſcripta & metu: ſed ſua ſponte rectū fidemq̧ colebat: vt ait Ouidius in primo Metamorphoſeos: & Trogus & Iuſtinus in primo Epitomatum. Et vt aiunt: durauit vſq̧ ad Iouem: qui primus armis ſumptis fugauit Saturnū: id eſt vt oſtendit Beroſus vſq̧ ad Ninum: qui legato a patre Belo mādato ſuſceperat: vt omnino Saturnum Sagam Caſpium deleret. Nam & ipſe Ninus per interpretationē Iuppiter dicitur: vt probatur in cōmentariis ſuper Xenophontem. Nam Saturnus Apteras: quē Græcia mendax fingit in hiſtoria veniſſe ad Ianum: non floruit aureo ſæculo quando Italia dicebatur Saturnia: ſed longe poſt ferreo iam ſæculo: quando Italiæ nomen fulgebat extinctis aliis cognominibus: Ianicula: Saleumbrona: Cameſena: Saturnia: Apenina ſiue Taurina & Heſperia: vt demonſtrauimus ſuper ſecundum fragmentum Catonis: & tertium & quartū. Et ſuper Fabium Pictorem. Eadem tempora cum Iano & primis coloniis: aſſignat Cato in ſecūdo fragmento dicens. Italiæ inquit ſplendidiſſima origo fuit: tum tempore: tum origine gētis. Cœpit enim aureo ſęculo ſub principibus diis: Iano: Cameſe: Saturno: gente Phœnica & Saga. Et paulo poſt: Inter authores cōuenit Phœnicas & Chaldæos hiſtoricos: ante Ninum circiter annis quinquaginta & ducentis quibus durauit aureum ſæculum: terras fuiſſe inundatas: & in Scythia ſaluatos homines. Et ex his veniſſe Ianū cū dixerim & Gallis progenitoribus Vmbrorum in Vaticanum. Et infra. a Vaticanoq̧ progreſſum circa Thyberim fundaſſe regiam & Pontificiam vrbes Deinde. xii. coloniis per Thuſciam fundatis dediſſe faſces ad continendum rudes in officio Aureo. Rurſus Fabius Pictor de origine vrbis Romæ ſub Iano: Cameſe: & Saturno: hęc ad verbum dicit. Italię imperium principio: penes duos populos extitit. Poſterius Romani: principio Thuſci ſub Iano cœperunt: aureo ſæculo & ætate: quæ primo ortu generis humani fuit ſub Iano ante Ninum ferme ducentis quinquaginta annis. Ianus tenuit lęuum Thyberis latus Hetruriā ſub initium aurei ſæculi. Cameſes vero & Saturnus dextrum latus: circa finem aureæ ætatis. Et poſt declaratos mores aureę ętatis: mox ſubdit: quod Trogus: Iuſtinus: & alii aſſerunt dicens: fuiſſe Ninum primū qui aureos illos auitos mores: noua regnandi cupiditate mutauerit. Itaq̧ recte tempora aurei ſęculi ex publica omnium fide retulimus: in quibus in principio poſt Italiæ ſolitudinem ſcripſimus Ianiculas colonias in Hetruria a Iano primū aduenientе poſitas: vt indicant Cato & Fabius Pictor: inde recedentem Ianum poſtea miſiſſe Comerum Gallum iuxta Beroſum anno poſt diluuium. cxli. Huic ſucceſſit filius Ochus cognomine Veius ſiue Curulis. probauim⁹ igitur noſtram Hetruſcam Italicamq̧ Chronographiam: quæ continet a diluuio ad Othonem cæſarem: annos ſeptem & ſeptuaginta ſupra trecentos & duo milia. Iam igitur deo fautore atq̧ illuſtratore in aliis cōmentariis vt diximus primam partem hiſtoriæ Topicam & Chronographicam abſoluimus: nunc item Chronographiam & temporalem ex publica & probata fide tranſumpſimus: quæ profecto ab Ogygis priſci diluuio: vſq̧ ad primum Othonem: pares totidemq̧ annos digeſſit: quot publica monarchiarum fides colligit: vt conferenti vtranq̧ patet.

Aurea ętas

Saturni ætas.

Explicit Chronographia Hetruſca & Italica.

Eiuſdem Theologiæ profeſſoris fratris Ioannis Annii Viterbenſis:pro cõmentariis Philonis:quæſtionale procemium in lib.XIIII.incipit.

QVAERITVR de genealogia Saluatoris: ſit certa & manifeſta: nec ne? Nã Iulianus apoſtata:& poſt eũ ſequuti hæretici: perſua-ſerunt ſibiipſis eſſe tũ falſam/tũ incertã. Sic enim teſte Hierony-mo arguebat apoſtata Cęſar. Ea inquit apoſtata Cæſar Genealo-gia iure manifeſta dicitur:quæ a primis ſcriptoribus/nõ ſibi mu-tuo contradicentibus/vnanimi traditione promulgatur. Porro primi promulgatores genealogiæ Chriſti: principeſq́ ſcriptores fuere duo:alter quidẽ Matthęus:qui Chriſti arcana probe nouit: & retulit:alter vero Lucas: qui euangelium vt aiunt/dictãte bea-ta virgine/progeniei Chriſti eruditiſſima/& approbante Paulo apoſtolo & dicente cuius laus eſt in euãgelio per omnes eccleſias cõſcripſit. Quare genealogia Chriſti ab his promulgata/falſa eſt/ne dum obſcura:quia ſibi mutuo contradicunt: dum alter dicit virum Mariæ Ioſeph fuiſſe filium Iacob ex ſtirpe Sa-lomonis: alter vero eundem fuiſſe filium Elyh/& ex ſtirpe Nathan affirmat. Q₃ ſi etiam vtrouis parente & vtrauis ſtirpe genitus fuerit: qd inquit viri Mariæ Ioſeph ſtirps ad Chri-ſtum:a quo non fuit genitus:vt eorũdem ſcriptorum vterq́ tradit? Vnus enim putatitium filium Ioſeph dicit:alter illum conceptum ante Ioſeph nuptias de ſpiritu ſancto tradit:& ob id in ſuſpitionem veniſſe Ioſepho:tamq́ validam vt ne angelo quidem crediderit:admonen-ti hoc factum vaticinio Eſaiæ. Nam etſi eam non dimiſit:non tamen ipſam poſt partum vir-ginem manſuram credidit:quia ſcribitur. Nõ cognouit eam a ſpiritu fœcundatam: donec peperit: quando licentia maritali etiam oculis/intactam cognouit. Sed hæc forte credibilia poſſent eſſe:niſi (quod contra naturam eſt) conſcriberent Salathielem & Zorobabelem a Sa-lomone atq́ Nathan genitos:cum in vtraq́ linea naturalis poſteritatis vterq́ ſcribat. Quo quid abſurdius:q̃ duobus patribus vnum eundẽq́ concipi & naſci? Hæc Iuliani Cęſaris ob-iecta contra genealogiam Saluatoris. Sequuntur obiectiones hæreticorum. Prima obiectio eſt iſta. Quæ eſt indeciſa atq́ interminata genealogia: & in ſcandalum fidei atq́ prouocati-ua apoſtaſiæ ſi ventiletur atq́ diſputetur:ea non eſt manifeſta & certa: ſed obſcuriſſima:in-certaq́ atq́ potius falſa. Cæterum eiuſmodi eſt genealogia Chriſti: de qua diſputare vetat Apoſtolus:primæ ad Timotheum epiſtolę.primo cap.dicens. Denunties quibuſdam ne ali-ter doceant:neq́ intendant fabulis & genealogiis interminatis:quæ quæſtiones præſtãt ma-gis q̃ ædificationem dei: quæ eſt in fide. Et in epiſtola ad Titum tertio capi. Stultas inquit quæſtiones:& genealogias:& contentiones & pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles & va-næ. Verum ad Iuliani oppoſitionem:qua dicit: Quid ad genealogiam Chriſti Ioſeph:a quo Chriſtus non eſt genitus? beatus Thomas in poſtilla ſuper Matthæum & Lucam:& gloſa or-dinaria ſuper Matthæum primo capi. eandem quæſtionem repetunt his verbis. Quid in-quiunt ad Chriſtũ genealogia deducta a Dauid ad Ioſeph:cum Chriſtus non fuerit ex ſemi-ne Ioſeph? Et reſpondent. Non eſt conſuetudo ſcripturarum: vt ordo mulierum in genealo-giis texetur. Et ideo non per Mariam: ſed per Ioſeph inducitur:ex quo fit manifeſta & certiſ-ſima genealogia Mariæ: quæ genuit Chriſtum:quia vir cogebatur accipere vxorem ex ſua tribu & familia: per legem latam:Nume. vltimo capitulo dicẽtem. Omnes viri ducẽt vxo-res de tribu & cognatione ſua:& cunctæ fœminę de eadem tribu maritos accipient:vt hęre-ditas permaneat in familiis:nec ſibi miſceantur tribus. Sed ita maneant vt a domino ſepara-tę ſunt. Porro beatus Hieronymus ad Iuliani obiecta ita reſpondet. Hæc profecto q̃ turpi-

Matthęus.
Lucas.
Chriſti genealogia.
Obiectiões hęreticorũ.
Reſponſio ad.q.Iuliani

ter hęretici atq; iudaizantes Chriſtiani aberrent indicăt: dum neq; lineas Salomonis & Nathan/alteram alteri adoptione atq; ſucceſſione regni: quę ſub Athalia cõpleta eſt/fuiſſe obnoxiam intelligũt: vt Philo illuſtris Hebræus ſcribit: neq; aduertũt alterũ euangeliſtarũ viri alterũ ipſius virginis genealogiã texere: & corrupta orthographia ſcribere Eli qđ eſt de⁹ meus. Nam Elyh/Lucas ſcripſit: quod apud Syros eſt deus fortis aut reſurgens. idem apud Hebręos Ioakin. Is eſt pater Mariæ virginis: Vnde beatus Hieronymus. Verum quia omnis hęc dubitatio tollitur: ſi diligenter cõſyderentur: quę Philo Hebræus de tẽporibus ſcribit: quod profecto opus etiã ad tempora gentiliũ plurimũ valebit: idcirco ſuper ipſum cõmentaria inſtituimus. Fuit autem iſte Philo inter viros illuſtres a diuo Hieronymo numerat⁹: quem ſuſpicantur quidã vt ſcribit in prologo ſuper prouerbia Salomodis/ſcripſiſſe librum Sapiẽtiæ. Cum inter Iudęos & Aegyptios Alexãdrinos mutua cędes facta fuiſſet: miſſus eſt Philo admodum eruditus adoleſcens/legatus ad Tiberium Auguſtũ: anno imperii eius vigeſimo: vbi offendit prętectum Tyberii Scianum Tuſcum filium Mecœnatis: qui plurimũ apud Cæſarem poterat: & inſtantiſſime cohortabatur: vt gentẽ Iudæorũ deleret: teſte eodẽ Philone libro legationis ſecũdo: & Euſebio id notãte in vigeſimo primo anno Tyberii. Edidit plura opera: inter quę illud eximium eſt/quod breuib⁹ & abſolutis verbis emẽdauit omnia tempora ad ſuam rectitudinem & integram veritatem: ab Adam vſq; ad ſuam vltimam decrepitatem: & ob breuitatem operis/illud Breuiarium de temporibus appellauit: miror q; cur a Theologis ſenſim neglectus fuerit: & ab Epiſcopis derelictus: cum ex eo pendeant multa contra Hebręos: & complura diuinarum dubia literarum elucidẽtur. Sed vel ignoro cur ita factum ſit: aut ſi ſcio non auſim dicere. Soluant ad rem non ad hominem ſi poſſunt: quod Paulus ad Hebræos ſeptimo capitulo: manifeſtum eſt: quia dominus Ieſus ex tribu Iuda ortus ſit. Nam ſi legimus cõmentaria iuniorum ſuper Matthęum & Lucã: ipſa genealogia Saluatoris: quæ teſte apoſtolo erat Hebręis ad quos ſcribebat manifeſta: nunc tam dubia & incerta redditur/eorum ſtultis immo impiis litigiis: & ſubtilibus quæſtiunculis: vt irriſioni pateat Iudæis: qui ex his exiſtimant etiam apud priſcos chriſtianos ſemper fuiſſe incertam ob falſitatem euangeliſtarum Chriſti genealogiam: ac propterea non poſſe probari Chriſtũ noſtrum eſſe Meſſiam: qui ab euangeliſtis non aperte ſcribatur fuiſſe de domo Dauid: & qui videntur docti Chriſtiani in ea re ſibi mutuo aduerſentur: & ſeipſos & alios per inuolucra inuoluant & decipiant. Nam vt mihi ſæpe reſponderunt & quidem veriſſime: De lira poſtillauit id eſt poſt illa antiqua annihilauit: & plicauit. Burgenſis inuoluit: & alius replicauit. Proh impietas. Scriptura ſacra manifeſta eſt: teſtimonium dei lucidum eſt ſapientiam præſtans paruulis. Non egent literæ diuinæ plicis/non inuolucris: non replicis quia hæc non ſapientiam præſtant paruulis: ſed eorum animos in confuſo relinquunt: & per omnem vitam animos hominũ aberrare cõpellunt: vt de Gręcis Diodorus ſcribit in. iii. libro. Non qui plicant: non qui replicant: ſed qui explicant & elucidant me vitam æternam habebunt vt ſacrę literæ conteſtantur. Sed de his hactenus. Nam has ineptias quas & ſtultas quęſtiones & cõtentiones apoſtolus ſupra vetuit in epiſtola ad Titum: ſatis aperuimus in commentariis noſtris: quæ ardore fidei confecimus ſuper omnes diuinæ hiſtoriæ libros. Nunc vt breuibus & lucidis & explicatis inuincibilibuſq;: tũ expoſitione: tum reſponſione vtamur pro genealogia Saluatoris atq; diuinis temporibus: præmittimus cõmentaria ſuper duos libellos Breuiarii Philonis de temporibus: in quorum primo enumerat tempora ab Adam vſq; ad deſolationem templi: & in ſecundo ab eadem deſolatione vſq; ad ſuam ætatem ſæcula digerit. Vltimo reſpondebimus ad obiecta.

Elyh. Ioakin. | Philo. | In Nico. De lira.

Explicit quæſtionalis prologus.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Theologiæ profeſſoris cõmentaria incipiunt ſuper Philonis Breuiarium de temporibus ſuper primum librum.

Cõmentaria ſuper primũ librum Philonis. Præfatio.

EXPONEMVS antea librũ primũ Philonis:Deinde ſecũdũ.Tertio ex
his reſpondebimus reſolutorie ad obiectiones factas cõtra genealogiã
Saluatoris.Primꝰ liber diuidiť in duas partes.In prima tractat in ſum
ma:quæ tẽpora fluxerunt ab Adã vſqꝫ ad quartũ annũ Salomonis. In
ſecũda:ab eo anno vſqꝫ ad deſolationẽ tẽpli. Verũ quoniã de priſcis ſæ
culis atqꝫ tẽporibus ſępenumero fit mentio in oĩbus ſequẽtiũ authorũ
libris idcirco ne ſępe nos oporteat eadẽ ad longũ repetere:hoc loco ad=
monẽdos exiſtimo lectores:vt initio vtamur beati Hieronymi in cõmentario ſuꝑ illud apo=
ſtoli ad Hebręos dicẽtis.Fide credimꝰ aptata fuiſſe ſæcula:vt ex inuiſibilibꝰ viſibilia fierent.
Vbi diuus Hieronymꝰ ſic ait.Chaldæorũ veterũ traditio eſt:huius viſibilis & formati mũ=
di:fuiſſe inuiſibilẽ & informẽ: pręiacentẽ naturã ſempiternã:a nullo productã:quã poſterio
res Græci:Hylen chaoſqꝫ vocauerũt:Moyſes vero abyſſum.Hanc materiã ad viſibilitatẽ & Hyle &
formã fuiſſe a meliore natura deductã cõfitẽtur:atqꝫ vti Moyſes primo cepiſſe ſtellis ornare Cahos.
cęlos:ex tẽpore nõ ab æterno produnt:inde terrã ornatã fuiſſe animãtibus & plantis:poſtea
piſcibus aquas:volucribus aerem:poſtremo hominẽ dominũ mundi factũ.Quę oĩa Naſo in
opere magno a Chaldęis accepta:ad vnguem ꝓſecutꝰ eſt.Quinetiã & annos & homines an=
te regnum Macedonũ ſub Alexãdro ꝓdunt a quibus orti ſunt: annis circiter quatuor & tri
ginta ſupra ſexcẽtos & tria milia.Quæ ſi retro ab Alexandro ſupputes:peruenies ad Adam
primũ.Quod profecto Moyſes in omni eorũ ſcientia atqꝫ hiſtoria eruditus conſcripſit:& qđ
erroris erat eliſit in ipſo initio dicens.In principio creauit deus cęlum & terrã:quę erat inui
ſibis & incõpoſita:quia tenebræ erãt ſuper faciem abyſſi. Qꝫ ſi nobis obiiciãt Chaldęi Moy=
ſem id nõ probaſſe:in prõptu eſt reſponſio:quia neqꝫ ipſi ſuam poſitionẽ firmant: ſed per opi
nionem ſcribunt.Eſt autẽ omni humana opinione certior fides:quę & rationi magis conſo=
nat:& qđ ingenia & natura nõ tolerant:vt natura inferior par ſuperiori duratione fiat: hor
ret:& qua credimus vt ait Apoſtolus aptata fuiſſe ſęcula vt ex inuiſibilius & incõpoſitis ad
viſibilia & formata deducerẽtur.Quæ profecto præpoſitio efficientis/& materialis ſimulqꝫ
ac temporis habitudinem refert.Hæc beatus Hieronymus.In hac authoritate beati Hiero=
nymi multa memoratu digna continẽtur. Primũ: ꝙ quãdo dicit apoſtolus ex inuiſibilibus
viſibilia facta fuiſſe:iſta prępoſitio/ex cõſtruitur cum iſto ablatiuo inuiſibilibus in habitudi Ex
ne triplici.Primo in habitudine cauſę efficientis idealis:quia iſte mundus viſibilis factus eſt
effectiue ex archetypo inuiſibili: nedum ſecũdum fidem:ſed etiam ſecũdum Platonem. Ex
quo teſte Hieronymo eliditur vnus error chaldæorũ & aliorum qui ponunt chaos & mate
riam mundi a nullo productam.Secundo cõſtruitur in habitudine cauſę materialis: in qua
philoſophi cum fide conueniunt: ꝙ ex inuiſibili id eſt informi/rudi/& indigeſto chao a deo
& meliore natura q̃ ſit Chaos:productus & formatꝰ ſit iſte mũdus viſibilis:& in partes ſpe=
cieſqꝫ rerũ ac formas digeſtus. Tertio conſtruiť in habitudine tẽporis:ſicut quãdo dicimus
ex mane fit meridies: id eſt poſt mane. Ita cum dicit apoſtolus ex inuiſibilibus viſibilia ſunt
facta:id eſt poſt inuiſibilem:& informem atqꝫ cõfuſam mundi ſubſtantiam: facta eſt viſibilis
formatio:& diſtinctio rerum ex tẽpore. Et in hoc conueniunt gentiles cum fide. Neminem
enim lego:etiam ex eis qui aſſerunt chaos ęternum:qui poſuerit formationem ęternam:ſed
ex tempore factam:vt etiam Moyſes poſuit. Vnde Ouidius qui non ſolũ Chaldæos:ſed etiã

omnes qui ęternitatem materiæ poſuerunt ſecutus eſt: in primo Metamorphoſeos etiam ex tempore cœpiſſe ſtellas & formationem rerum aſſerit. Et æternitatē quidem inuiſibilis materiæ ſic deſcribit. Ante mare & terras: & quod tegit omnia cælum: Vnus erat toto naturæ vultus in orbe: Quē dixere Chaos: rudis: indigeſtaqꝫ moles. Deinde ꝙ cœperint primo ſtellę: & deorum: id eſt ſignorum cæleſtium imagines & Planetarum qui dii dicuntur apparere: poſtea animalia: & vltimo homines: his verſibus aperit.

Hanc deus & litem melior natura diremit: Sydera cœperunt toto efferueſcere cælo.
Neu regio foret vlla ſuis animalibus orba: Aſtra tenent cęleſte ſolum: formęqꝫ deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandę piſcibus vndę. Terra feras cepit: volucres agitabilis aer.

Deinde ꝙ homo ſit vltimo factus: ſic aſſerit. Sanctius his animal: mentiſqꝫ capacius altæ
Deerat adhuc: & qđ dn̄ari in cætera poſſet. Natus homo eſt: ſiue hūc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerū: mundiqꝫ minoris origo: Siue recens tellus. & reliqua.

Verum quoniam hæc copioſe tradidimus in cōmentariis ſuper geneſim ad literam: & ad illum locum hæc magis pertinent: idcirco nunc ad chronographiam Philonis regrediamur: quæ a primo homine incipit: & a quo ante Alexandrum ferme tribus millibus annis atqꝫ ſexcētis & trigintaquatuor ſe ortos Chaldęi inſinuant: vt ex ſupradicta Hieronymi authoritate apparet. Aduerte etiam eoſdē Chaldæos: eodē tempore ſcilicet Adę: fuiſſe doctos ab eo aſtronomiam & literas: vt coniicitur ex his quæ refert Diodorus Siculus in. iii. lib. dicens. Chaldæi mundū ſempiternū fuiſſe affirmant: & neqꝫ principiū habuiſſe neqꝫ finem ſortiturū. Anni vero quibus ſe vacaſſe aſtronomiæ aſſerunt: non facile quis crediderit. Ante enim aſcenſionem ſiue monarchiam Alexandri tria & quadraginta milia ſupputant: annos ſcilicet mēſtruales: vt ait Xenophon in libro de ęquiuocis: quē mox poſt Philonem expoſituri ſumus. Eſt autē annus menſtruus a loco luminari coitus ad reditum lunæ ad eundē gradum: & amplius ad lineā mediæ coniunctionis: id eſt viginti nouem diebus annus is menſtruus conſtat: iuxta aſtronomiā qua excelluere chaldæi. Porro menſtruorū quadraginta tria milia: efficiunt annos ſolares ferme totidem quot ſupra Hieronymus ſupputauit. Et ideo literæ ſimul & diſciplinæ omnes infuſę cū primo homine cœperūt: vt Chaldęi aperiūt: & theologi proſequuntur. Plinius vero in. vii. naturalis hiſtorię: capitulo vltimo arguit: Aſſyrias literas ęternas fuiſſe: ob id ꝙ cum ante Ninum ſiue priſcū Phoroneū (nā eodem anno vterqꝫ regnare cœpit: vt eſt author Xenophon libro de ęquiuocis) annis quidecim cœptę ſint literæ Aegyptię quę ſunt antiquiſſimę: nunq̄ in authorib⁹ inuenit̃ origo Aſſyriarū. Eius verba ſunt hęc. Aſſyrias literas ſemper fuiſſe arbitror. Nā Antichides repertas in Aegypto fuiſſe a Menone quodā ſcribit: idqꝫ monumentis probat. xv. annis ante Phoroneū antiquiſſimū Gręciæ regem. E diuerſo Epigenes apud Babyloniā ſeptingētorū viginti annorū: obſeruationes ſyderū coctilibus laterculis inſcriptas docet: grauis author in primis. Qui minimū Beroſus & Chritodemus cccc. octoginta. Et concludit Plinius. Ex quo patet ęternum fuiſſe vſum literarum. Sed fundamentū Plinii falſum eſt: & conſequentia nulla: quia in authoribus ipſis Aſſyriorū quorū principes ſunt Chaldęi: origo inuenitur ante monarchiā Alexādri. xliii. milibus annis menſtruis: qui ſub Adam incipiunt: & in Alexandro finiunt. vt Hieronymus dicit: & in noſtra topographia demonſtrabitur: quam poſt cōmentaria ſuper Metaſthenem explicabimus. Et idcirco quę Gręci & latini de ſempiternitate literarū et hominū ſomniant: magis q̄ ſcribunt vitāda ſunt vt nihili: et cū ipſis Chaldęis atqꝫ Moyſe authorū vetuſtiſſimo: de antiquitatib⁹ et priſcis temporibus conſentiamus: quos Philo ſequutus: duos de temporibus libellos edidit: primuſqꝫ in duas partes diuiditur. In prima ab Adam: primo Chaldæorū et gentis humanæ doctore ſimul et parente tempora fert vſqꝫ ad templi ędificationem: inde vſqꝫ ad eius deſolationem. Primā vero partem breui ſumma excurrit dicens.

AB Adam vſqꝫ ad diluuiũ fluxerũt anni mille ſexcẽti quinquaginta ſex. A diluuio ad Abraam duo & nonaginta ſupra ducẽtos. Ab Abrahã ad Moyſem quinqꝫ & viginti & quadringẽti. A Moyſe ad exitum de Aegypto & inchoatum templum ligneum anni octoginta. Ab eo ad inchoatum lapideum anno quarto regni Salomonis: & executioni mandatum decretũ Dauid de ſucceſſoribus regni: anni colliguntur octoginta & quadringenti.

Hæc eſt igit prima pars Philonis: quã ipſe in quinqꝫ partes diuidit: vt in litera patet: in quarũ prima ponit tẽpus ab Adam vſqꝫ ad diluuiũ ſub Noa. In ſecunda ſcribit tẽpus a Noa: vſqꝫ ad Habraam. In tertia ab Habraam vſqꝫ ad Moyſẽ. In quarta a Moyſe: vſqꝫ ad exitum populi ab ægypto. In quĩta: ab hoc exitu vſqꝫ ad inchoatum tẽplũ anno quarto Salomonis. Verũ quoniã ſumma tẽporũ in chronographia eſt cõfuſa & incerta & obſcura pluſꝗ chaos niſi digeratur per ſingulos viros aut reges & Duces: aut capita originũ ſibi ꝑpetuo ſuccedentia: & quot inter eos anni colligantur: apudqꝫ Chaldæos & ipſum Moyſem ſimul ſinguli homines & anni digerãtur: idcirco Moſayca Chronographia vtemur ante diluuiũ: qm̃ Chaldęam reperire non potuimus: ꝗuis omni ſtudio & ſolicitudine vſi fuerimus vt ꝑ aliis antiquitatibus habendis: ita pro hac digeſtione temporũ ante diluuiũ nihil inexploratum omiſerimus. Nam Beroſus: vt etiam Plinius tetigit: ſolum temporibus inſcriptionũ quarũdã per annos.cccc.lxxx. ante Ninum & Phoroneũ ſupputauit: ſuppreſſis ſingulis ducibus & temporibꝰ. Porro Moyſes Geneſis.v.ca. ſtuduit ſingulos duces & tempora digerere. Erãt autem ducum loco primogeniti ſucceſſores: & capita originũ: per quos digerebantur tempora: qui nũero.x. fuere ante diluuiũ hoc modo. Adã primus vixit annis centũ & triginta & Adam
genuit Seth. Seth vixit.c.v.& genuit Enos. Enos vixit annis.xc.& genuit Caynã. Caynã vixit.lxx.& genuit Malaleel. Malaleel vixit.lxv.& genuit Iareth. Iareth vixit.c.lxii. Et genuit Enoch. Enoch vixit.lxv. & genuit Matuſalem. Matuſalẽ vixit.c.lxxxvii.& genuit Lamech. Lamech vero vixit.c.lxxxii.& genuit Noã. Noa vero cũ quingentorꝫ eſſet annorum: genuit Sẽ: Cam: & Iapet. Anno autẽ ſexcenteſimo vitæ ſuę: vidit Noa terras inundatas ꝑ nouẽ mẽſes integros: & vt ait Moyſes: decimo mẽſe cacumina mõtiũ apparuerũt in Armenia: & Delos inſula in mari: vt Solinus meminit. Verũ vſqꝫ ad finẽ duodecimi mẽſis expectauit Noa exſiccationem terræ & præceptum egrediendi ex Arca. Ex quo patet Moyſem annos ſolares duodecim menſium intelligere in ſupradicto capitulo. Nec ſolus Moyſes retulit vitam priſcorum hominum ferme annis mille duraſſe, tum recente cælo: & natura prona in celerem multiplicationẽ generis humani: ſed etiam de his longęuis conſcribunt omnes qui antiquitates apud Græcos & Barbaros cõſcripſerunt: vt Manethon qui Aegyptiorũ hiſtoriã texuit: & Beroſus qui Chaldaicã deflorauit: & Mochus: & Eſtyus adhuc & Hieronymꝰ ęgyptius & Maſeas: qui phęnicam deſcripſerunt: ſicut refert Ioſephus in primo de Antiquitate Iudaica. Patet etiam Ioſephum & quoſdam iuniores aberrare: qui plures annos ꝗ ſupra collegerit Moyſes enumerãt: & qui Hieronymo imponũt a ſe falſo poſitum numerũ aſſignaſſe. Nouit enim diuus Hieronymus ſupraſcriptũ a Moyſe numerum. His autem occaſionem prębuit ignoratio modi numerandi chronographice. Patet quoqꝫ prima cõcluſio Philonis: ꝙ ab Adam vſqꝫ ad diluuium: non fuere plures anni ꝗ ſex & quinquaginta ſupra ſexcentos & mille. Quod vero ait Philo: a diluuio ad Abraham fluxiſſe annos ducentos nonaginta duos: id idem a chronographia Moyſi deſumpſit Geneſis.xi. capitulo hoc modo.

Sem biennio poſt diluuium genuit Arpaxat. Arpaxat vixit annis.xxxv.& genuit Sale. Sale

vixit annis.xxx.& genuit Heber. Heber vixit annis.xxxiiii.& genuit Pelech. Pelech vixit annis.xxx.& genuit Reu. Reu vixit annis.xxxii.& genuit Saruch. Saruch vixit annis.xxx.& genuit Nachor. Nachor vixit annis.xxix.& genuit Tharam. Thara vixit annis.lxx.& genuit Habraā. Sūt ergo a diluuio ad Habraam vt ait Philo: anni ducēti nonagīta duo. Quare Noa pater viuebat: quia vixit poſt diluuiū annis trecētis & quinquagīta: vt Beroſus ſcribit in.v.antiquitatū: & Moyſes aſſerit Geneſis nono capitulo. Tertiā quoq; concluſionē ſuā Philo deſumpſit a Moyſe per capita patrum hoc pacto. Habraā centenarius: genuit Iſaach. Iſaach ſexagenarius: genuit Iacob & Eſau. Iacob Nonagenarius: genuit Ioſeph. Ioſeph vixit decem & centū annis: poſt quē ſequuta eſt ſeruitus in ęgypto annis.lxv.& natus eſt Moyſes qui octogeſimo ętatis ſuę anno ſtetit corā Pharaone & eduxit populū ex Aegypto in deſertum: eodēq; anno cœptū eſt templū ligneū: id eſt tabernaculū fœderis. Quare vera eſt ſumma Philonis: ꝙ ab Habraā ad Moyſem interceſſerunt anni quadringenti viginti quinq;: & a Moyſe ad inchoatū templū ligneū: & legē datam in mōte Sinai: anni octoginta. Ex quo patet ꝙ ab Habraā ad legē datā a Moyſe: colliguntur anni quinq; ſupra quingentos: a quibus ſi ſubtrahis ętatis Habraæ annos ſeptuaginta quinq;: quando accepta repromiſſione cœpit peregrinari: vt patet Geneſis.xii.ca. vtiq; conſequens neceſſario erit: vt anno trigeſimo & quadringenteſimo poſt repromiſſionē data ſit lex Moſayca: nō ad reprobandam & caſſandā dictam repromiſſionem Meſſiæ: ſed ſolum ad pręparandum populum vt digni eſſent ſuſceptione illius: quia non decreto legis eſt hęreditas benedictionis: ſed ſola liberalitate ac repromiſſione dei ante legem factam annis triginta ſupra quadringētos. Et ita argumētatur apoſtolus ad Galathas.iii.cap̄. Habraæ inquit factæ ſunt repromiſſiones: & ſemini eius: qui eſt Chriſtus. Quæ vero poſt quadringentos & triginta annos facta eſt lex: non irritat & euacuat repromiſſionem: quia ſi eſſet hæreditas repromiſſæ benedictionis ex lege / iam non eſſet ex repromiſſione: quod eſt falſum: quia non Moyſi ſed Habraæ per repromiſſionem donauit deus. Eandem ſummā Moyſes expoſuit Exod.xii.cap̄. Habitatio inquit filiorum iſrael qua habitauerūt in Aegypto ſubaudi a prima vice qua Habraam deſcēdit in Aegyptū: fuit annorum.cccc.xxx. Cęterum ſequens concluſio Philonis qua dicit a templo ligneo ad lapideū ſupputātur anni.cccc.lxxx.eadē ponitur in tertio libro Regū cap̄.vi.hoc modo. Anno quadringenteſimo octogeſimo egreſſionis filiorum iſrael ab Aegypto / in Anno quarto regis Salomonis cœpit ædificare domū. Hæc ſumma digeritur ab ipſo Moyſe vſq; ad Salomonem: non per capita originū: ſed per ipſos duces Hebręorū: quorum primus fuit Moyſes: qui octogeſimo anno ętatis ſuę eduxit populū de Aegypto: vt dicitur Exodi.vii.ca.&.xl.annis præfuit in deſerto: & ita vixit annis.cxx.vt vltimo cap. Deuteronomii ſcribitur. Digerūtur ergo dicti anni.cccclxxx.per duces hoc modo. Moyſes pręfuit ānis.xl. Ioſue pręfuit annis.xxvii. Othoniel præfuit annis.xl. Aod præfuit annis.lxxx. Delbora & Barach.xl. Gedeon præfuit annis.xl. Abymelech filius eius.iiii. Thola præfuit annis.xxii. Iayr præfuit annis.xxii. Iepte præfuit annis.vi. Eſebon præfuit annis.vii. Labdon præfuit annis.viii. Samſon præfuit.xx. Heli præfuit annis.xl. Samuel & Saul annis.xl. Dauid primus ex tribu Iuda.xl. Salomon vero filius Dauid regnauit annis quadraginta: & quartus eius regni / fuit quadringenteſimus octogeſimus ab egreſſu filiorū iſrael ab Aegypto: quando in deſerto data eſt lex: & inchoatū fuit tabernaculum fœderis feretrium: vice tēpli ſtabilis. Nam quia populus nō ſtabilis erat vna manſione: nec ad regnū ſtabile in terra promiſſionis peruenerat: idcirco feretrium templum ligneum fabricatum iuſſu diuino fuerat: vt inclinatiſſimus ad idololatriam populus: vtcūq; religione teneretur.

Lex: & quādo ſit data.

Sequitur ſecunda pars Philonis Commentarium. II.

SIquidē orta lite inter filios Dauid:quos ex Berſabee genuerat: quis regno pręcederet:Dauid edicto ſtatuit a iunioribus inchoari:& vt alteri ſuccederet: vbi poſteritas naturalis deficeret, Itaq̧ a Salomone minimo cœptū eſt & a Nathā illi natu ꝓximiore filio dicto Ahiaſar & Mathat:& poſteris eius Ahiaſarim atq̧ Mathathym:id eſt vt oēs dicerent & eſſent fratres principis & donati tp̄e ad ſuccedendū.Hinc vſq̧ ad Ioſaphat & Ochoziā poſteritas Nathā ſemp̄ dicta eſt Ahiaſarim: nam quos occidit Ioram poſteros Nathan quos pater ī tribu Iuda pręter decretū honorauerat: filii Ioſaphat fratres Iorā dicti ſunt. Similiter īfantes eorū quos Iorā liberos q̄dē:ſed reditu vacuos ī tribu Iuda reliq̄rat:dicti ſūt fratres & filii Ochozię cū tamē Ochozias vnic⁹ ſolus ex Iorā & Salomone ſupſtes eſſet:quo perempto oēm ſtirpē regiā Ahiaſarim Athalia conata eſt delere:niſi ꝓuidētia Ioſabet ſororis Ochoziæ ex ahiaſarim ſaluat⁹ fuiſſet minim⁹ ex ahiaſarim infans Elyh qui & Eliakin. Nā ſynonyma ſunt ſyris & ęgyptiis Elyh: Eliakin:ioakin. Cognoiatus autē infans Elyh fuit Ioas prim⁹ ex domo Dauid:& poſteritate Nathā:ꝑ quo myzmor a dextro & lęuo choro decātatus fuit:qui a.lxx.ſeniorib⁹ ſeptuageſim⁹ quart⁹ poſit⁹ eſt. & ſub Ioada īſtitut⁹:ne diſꝑderet deus fundit⁹ domū Dauid vbi finierat ꝓles Salomonis. Ab iſto Ioas atq̧ deinceps ī rememorationē reges ſemp̄ binomii & trinomii fuerūt. Nā iſte prim⁹ dict⁹

Hęc eſt ſecunda pars huius primę partis principalis:in qua Philo volens colligere tēpora per ſolam poſteritatem Dauidicam:īterſerit paucis verbis infinitā ſyluā hiſtoriarū. Primo eīn reddit cauſā edicti: id eſt ſtatuti Dauid de ſucceſſorib⁹ ſuis ex ſolis filiis quos ex Berſabee ſuſcepat. Vbi notandū eſt ꝙ in ſecūdo libro regum capitulo q̄nto: & ī primo libro Paralipomenō capitulo.iii.diſtingunt̄ filii Dauid per fœminas/vxores/vel concubinas. Vxorū filii erant iure cōmuni Hebręoꝝ & gentiū apti ad ſuccedēdū honori & dignitati:atq̧ hęreditati paternę. Concubinarum autē minime. Vnde in lege etiā naturę Sarra dixit ad Habraam geneſis.xxi.ca. Eiice ancillā & filiū eius. quia nō erit hęres fili⁹ concubinę ancillę cū filio meo Iſaac. Et ca. xxv.de filiis aliarū cōcubinarū habraę dr̄: Dedit (inq̄t) Habraā cuncta q̄ poſſederat Iſaac:filiis vero cōcubinarum largitus eſt munera:& ſeparauit eos a filio ſuo Iſaac: dum adhuc ipē viueret. Et ideo in ſupradicto capitulo ſolum in genealogia Dauidica ponunt̄ filii naturales vxorum:quos ipſe ex eis genuerat: & filii cōcubinarum non nominant̄ niſi in communi:quia non erant apti regni ſucceſſioni. Qui vero ex vxoribus erāt:his verbis enumerat. Nati ſunt Dauid filii:ex Achinoe quidē Amon primogenitus. Ex Abigail vero Daniel. Tertius Abſalon ex Maaca. Quart⁹ Adonias ex Agit. Quintus Saphatias ex Abithal. Sext⁹ Ietraam de Egla. Sex ergo nati ſunt ei ī Hebron:vbi regnauit ſeptē ānis. & ſex menſibus. Triginta autem & trib⁹ annis regnauit in Hieruſalē: in qua abſq̧ liberis concubinarum: nati ſunt ei ex Berſabee filii quatuor:Sciammaa:Sobau: Nathan:&Salomon. Ergo Nathā iſte nō fuit ille ꝓpheta & ſacerdos:neq̧ fuit fili⁹ Vrię adoptat⁹ a Dauid:vt quidā delirātes nullo certo authore:aut cōtrario textu literali ſomniāt:in hoc peiores Philone atq̧ Iudęis q̄ hoc horrēt. Sequeret̄ eīn ꝙ Chriſt⁹ nō deſcēdiſſet ex vero ſanguine Dauid:&

Filii Dauid

Nathan.

ꝙ Lucas decepiſſet Chriſtianos:q natura lē ſanguinē Dauid ꝑ Nathā vſqꝫ ad ſalua torē cōtexuit. Vt autē nō ſubticeamꝰ de liberatū cōtra Chriſtum delirantiū argu mentū:ſcias ꝙ ſe fundāt in ꝓuerbioꝝ ca. iiii.vbi Salomon dicit ꝙ fuit tenellꝰ puer corā patre ſuo:& vnigenitꝰ coram matre ſua.Ergo(inquiunt)fuit vnigenitꝰ reſpe ctu Dauid & ꝑ cōſequēs alii filii Berſabeę fuerūt adoptati a Dauid. Vere vbi Lyra non bene ſonat: eqdē magiſtra experiētia delirat.In primis negaꝉ iſtis delirātibꝰ cō tra Chriſtū & eiꝰ ſcriptorē Lucā:ꝙ Vrias adhuc liberos nūq̄ habuerit ex Berſabea

Elyh:Ioas:Simeon:ItēHer:Manaſſes: Ezechias: Ieſus : & eiuſcemodi . Itaqꝫ a quarto anno Salomonis vſqꝫ ad finem poſteritatꝭ eiꝰ & primū ſucceſſorē ahia ſarim cognoīe Ioas:ſupputanꝉ āni octo & triginta ſupra cētū. A Ioas vero vſqꝫ ad ſpōtaneā trāſmigrationē Ioakin an ni ſunt.ccxci.connumeratis decē annis quibus regnauit Amon captiuo patre Her q & Manaſſes.Porro a trāſmigra tiōe ad deſolationē anni ſunt vndecim.

puella.Secūdo negaꝉ ipi cōſequentia:quia ignorauit dialecticā:quia ecōtrario infertur. Fui vnigenitꝰ corā matre mea.Ergo nullū aliū habuit mater mea filiū. Nō em̄ dicit fui vnigeni tus corā patre meo:ſed puer & tenellꝰ quia vltimꝰ ab eo genitꝰ:& corā matre mea fui vnige nitꝰ:quia ea ꝓcurāte Dauid decreuit illū ſucceſſurū in regno qđ ad primogenitū ptinebat. Vnde in.iii.li.regū ca.primo:dixit Berſabee ad Dauid:tu(inqt)iuraſti mihi ꝙ filiꝰ meꝰ Sa lomon regnabit poſt te.Tertio patet ꝙ iſti falſo ſibi vēdicāt nomē ſenſus literalis:quū in ęq uocatiōe literę decipiāt ſeipſos & alios. Nō em̄ diuinę literæ vnigenitū vocant ſemp eū qui vnicꝰ genitura eſt:ſed etiā qui vnicꝰ ſit ad ſucceſſionē.Nā Habraam ante Iſaac genuit Iſmae lē:& tamē deus vocat eū vnigenitū:nō Sarrę:ſed Habraę:Geneſis.xxii.ca.dicēs ad Habraam Tolle filium tuū vnigenitū quem diligis Iſaac.Et infra.non pepciſti(inquit)filio tuo vni genito ꝓpter me.Ergo dicas vnigenito tuo nō Sarrę:& vnigenitꝰ corā matre mea nō reſpe ctu patris.Ex quo patet ꝙ ad ſenſum repugnātem clarę literæ exponant: & catholicam atqꝫ lucidiſſimā diuinam ſcripturam & fulgidā non explicent:ſed plicent & replicent:& confun dant:& ipſi ſplendido ſoli nubes & caligines ingerant.Sed his dicendum eſt:cur ſe ſapientes vocent & poſtillatores : cū patentia & clara ſcripturæ ſacræ loca & cognita exponāt: immo plicent per ignotiora & occultiora: & quæ eadē facilitate contemnanꝉ:qua contra lucidum caliginoſius proferūt. Verum horū innumeros errores:tum literales tū patentes:tū in fide ſaluatoris periculoſos:locis ſuis quibus opus fuit expoſuimus atqꝫ redarguimus in cōmen tariis noſtris ſuper diuinas literas . Qđ vero ad inſtitutū Philonis facit: hoc eſt quia ex pec cato Dauid dictum eſt illi a Nathan ꝓpheta : non recedet gladius & diſcordia de domo tua inęternū:Vnde primogenitum Amonem interfecit Abſalon:qui & ipſe diuino iudicio per cuſſus interiit: ſubſequutaqꝫ diſcordia ſucceſſionis inter reſiduos fratres:iurauit Dauid.i. firmauit decreto:vt recte Philo exponit:ꝙ minimus inciperet Salomon:inde Nathā ſi Salo monis poſteritas deficeret.Moriebaꝉ ergo vnius poſteritas alteri. quod decretū ferme eſt de iure gentiū:excepto ꝙ Dauid inſtituit vt a minoribus initiū fieret: qđ & de facto iurauit ſe nō reuocaturū:& Adoniā maiorē natu q̄ erāt quatuor filii Berſabee ab ꝓſumpto regno de poſuit:vt patet in primo ca.tertii lib.regū.Ergo vt ibi dicit a Berſabee:tu rex iuraſti mihi ꝑ dn̄m deū:ꝙ Salomō regnaret:&Dauid reſpondit: ſicut iuraui tibi ꝑ dn̄m deū iſrael:ita fiet: vtiqꝫ decretū iuramēto firmatū inſinuat.Qđ autē addit:per dn̄m:oſtēdit nō amore carnali: ſed diuina iuſſione illud geſtū:vt clarius oſtēdit in primo lib. Paralip.cap.xxvii.quādo mo riturus dixit principibꝰ. Dominus elegit Salomonē filium meū:vt ſederet ſuper ſoliū meū: & dixit mihi.Ego firmabo regnū eius in æternū:ſi pſeuerauerit cuſtodire legē meā.Qꝫ autē

Vnigenitꝰ.

intellexerit illũ Salomonẽ ꝓiiciendũ a regno quoad poſteros explicauit in eodẽ cap.quando Salomoni dixit.Et tu Fili mi Salomon ſi quęſieris dominũ:inuenies eũ.Si autẽ dereliqueris illum:ꝓiiciet te in ęternũ. Qꝫ vero filios Nathan Salomon fecerit Ahiaſarim & Mathatym vt ait Philo:ex decreto iam inſinuato: patet in.iii.lib.regũ.iiii.cap. vbi ſcribit̃ de tribus filiis Nathan conſtitutũ Ahiaſarem fuiſſe illũ qui erat adoleſcentior in ordine.Sic em̃ ſcribit̃ ibi. Azarias filius Nathan erat ſuper eos:qui adſiſtebant regi. Cabul vero eiuſdẽ Nathan filius erat ſacerdos amic⁹ regis: & Ahiaſar ꝓpoſitus dom⁹. Sacerdos hic accipit̃ pro præfecto ſup oẽs ſacerdotes:vt in.ii.lib.regũ in fine.viii.cap.dicit̃.Filii inqt Dauid ſacerdotes erant. Qđ in primo lib.Paralip.in fine.xviii.cap.ita in textu exponit̃: Filii Dauid erant ad man⁹ regis: id eſt ad officia regia:quę tria erant.Primũ vt eſſet ſuper oẽs maiores regni qui aſſiſtebãt ei. Hoc habuit Azarias primogenitus Nathan.Secundũ/vt pręeſſet Zanedrim: id eſt collegio ſacerdotũ & doctorũ legis:penes quos erat publica poteſtas iudiciorũ:& ſceptrum occidẽdi & viuificandi:eligendi reges & deponendi:vt fecit Ioiada pontifex contra Athaliã. Et huic prępoſuit ſecundogenitũ Nathan:& ideo dicit̃ ſacerdos:quia illis ꝓpoſitus:nõ ad ſacrifican dũ: ſed ad eos cõtinendũ regio iure:& amic⁹ regis:ne cũ eis cõtra regẽ cõſpiraret. Tertiũ officiũ fratris vel primogeniti regis:vt dom⁹ & familia oĩs regia tanq̃ a primogenito regeret̃. quod eſt ius ſucceſſionis.Hoc mun⁹ habuit adoleſcentior fili⁹ Nathan. Vnde noĩe dignitatis appellat̃ ibi vbi ſcribit̃:Prępoſit⁹ dom⁹ Salomonis erat Ahiaſar: id eſt frater principis vt diuus Hieronym⁹ & Philo exponunt. Lucas vero filiũ hunc Nathan dicit Mathat:id eſt do natus ſucceſſione regni ex dicto decreto:vti Philo expoſuit.In plurali autẽ Philo & Hebræi vocant Ahiaſarim & Mathatim oẽs poſteros Nathan: id eſt fratres principis: & donati tem pore ad ſuccedẽdũ:vt Philo exponit & exẽplificat̃ de fratrib⁹ Ioran & Ochozię. Vbi notãdũ eſt ꝙ in.iiii.lib.regũ ca.x.dicit̃ ꝙ Hyeu interfecit fratres Ochozię regis Iuda:quadragita viros nõ adoleſcentes.Et in.ii.lib. Paralipomenon ca.xxii.ſcribit̃: ꝙ erant iſti principes Iuda & filii fratrũ Ochozię.Quo pacto inquiũt: aliqui erant fratres Ochozię ſi erant ei nepotes & filii fratrũ?Reſpondet̃ a Philone & veterib⁹ Hebræis: ꝙ litera dicit: ꝙ erant fratres vel nepotes qui miniſtrabãt ei:videlicet in ſupradictis trib⁹ officiis regiis quę ſpectabãt ad ſolos ſucceſſores. Et ideo inquantũ erant Ahiaſarim dicebãtur fratres & ſorores prĩcipis & nepotes oẽs de linea Nathan. Inquantũ vero linea Nathan ſuſcitabat ſemen fratris ſui Salomonis ſi deficeret:dicebãtur filii prĩcipis & regis familię Salomonis: & nõ Nathan: qa ſecũdum legẽ naturę atꝙ Moſaicã:qui ſuſcitat ſemẽ fratri ſuo:etiã nomẽ ei⁹ ſuſcitat. Vnde nunq̃ dicunt̃ aut raro filii & poſteri Nathan:ſed Salomonis.Et ideo Ioas & Ioſabet ei⁹ ſoror dicunt̃ eſſe filii regũ ex poſteritate Salomonis: quũ tamẽ eſſent ex Ahiaſarim & Matathim. Vnde patres fratrũ Ochozię dicti ſunt fratres etiã Iorã patris eiuſdẽ Ochozię & filii Ioſaphat. Vnde cap. pręcedẽde dicit̃ ꝙ Iorã habuit fratres filios Ioſaphat:quos occidit.Quare autẽ occidit:dicũt aliqui:vt eorũ bona poſſideret:& ne ſe eiecto aliquis eorũ regnaret. Vtraꝙ cauſa partim falſa:partim vera eſt.Prima em̃ falſa eſt in eo ꝙ dicit vt bona eorum poſſideret:quia ipſe voluit ſolum bona quę pręter decretũ Dauid illis Ioſaphat cõceſſerat:vt ait Philo. Pro quo nota ꝙ pro medietate redditũ regni viuebant ſimul poſteri Salomonis & Nathan ex decreto.Cuius argumentũ eſt: quia quũ decem trib⁹ deſciuerint ab filio Salomonis:ex duabus reliquis Beniamin & Iuda:ex decreto diuino dicto per prophetam : ſola vna tribus Iuda data eſt pro regno ſucceſſorum Salomonis:vt patet in ſecundo libro Paralipomenon capitulo.x.vbi dicit ꝙ non eſt ſequutus quiſpiam domum Dauid:præter tribum Iuda ſolam. Vnde duas dictiones exceptiuam & recluſiuam:præter:& ſolam adiecit:vt intelligas nullo pacto ad regimen & reditum regis poſteri Salomonis pertinuiſſe tribum Beniamin : ſed ſolam tribum Iuda.Et ſi obiiciatur ꝙ in capitulo ſequenti dicitur : ꝙ rex Iuda conuocauit tribum Iuda &

Sacerdotũ officia.

Beniamin ad pugnãdum cõtra alias decem tribus rebelles: vtiq; hoc facit pro Philone: quia qui vtilitate & cõmodo ac redditibꝰ regni gaudẽt: etiam communi impenſa bellare debent. Ergo filius Salomonis & fratres eius ex Nathan ſimul & cõmuni impenſa bellare debuerũt: rex quidem in tribu ſua Iuda ciendo militem: & fratres eiꝰ in tribu Beniamin. Ex quo patet ꝙ quando quęritur quãdo impletum fuit decretum diuinum quo dixit ad Hieroboam: dabo tibi decem tribus: & filio Salomonis vnam ſolam: quũ duę tribus ſequutę ſint domũ Dauid: reſponſio clara eſt: quia dicit: dabo vnã tribum filio Salomonis. Nam alteram dederat filiis Nathan fratribꝰ Salomonis. Vnde patet ꝙ ex decreto Dauid & diuino: ad regem ſpectabat omnis pẽſio & redditus totius tribus Iuda. Ioſaphat autem rex ex linea Salomonis: pater naturalis Ioram & auus Ochozię præuaricatus eſt decretum: quia etiã in tribu Iuda pręter alia dona dedit filiis ſuis Ahiaſarim penſiones cum ciuitatibus munitiſſimis: & Ioram ſolum cõſtituit regem: diminuto redditu: vt ſcribitur in. ii. lib. Paralipomenon. Et ideo interfecit eos: non vt haberet bona eorum: quia dimiſit ea eorũ filiis quos non occidit: ſed vt reſtitueretur ſibi totus redditꝰ. Poteſt tamẽ dici: ꝙ illa bona eorum erant: quia Ioſaphat vir ſanctus erat: & reuelatione diuina videbat finiendam poſteritatem Salomonis: iuxta ꝙ dixerat Dauid Salomoni: ſi non quęſieris dominũ: proiiciet te in æternum. Et ideo diuino iuſſu potuit mutare decretũ: & incipere dare ſuſcitatoribus ſeminis Salomonis partem tribꝰ Iuda. Et hoc pacto ſaluatur prima veterum reſponſio: ꝙ interfecit filios Ioſaphat ſuos fratres: vt poſſideret bona eorum: quę diuino nutu habere cœperunt in tribu regia. Partim quoq; verum eſt ꝙ timuit ne ſe eiecto inciperẽt ſuccedere anteꝗ̃ finiretur poſteritas Salomonis. Qđ profecto conata eſt facere Athalia: vt ait Philo: quia vt ſcribitur quarti regum. xi. ca. & in. ii. lib. Paralipomenon. xxii. cap. eadem Athalia videns mortuũ filium ſuum Ochoziam ſcilicet & ſtirpem Salomonis finitam: interfecit omne ſemen regium: filios filii ſui Ochozię: qui ſcilicet ſucceſſuri erant: & nõ naturales: quia nullus illi erat: adeo vt nulla ſpes eſſet: vt quis amplius regnaret de ſtirpe Ochoziæ tã naturalis ꝗ̃ ſuſcitatiua ſeminis eiꝰ ex Nathan: niſi quia infans in cunis Ioas ſeruatus eſt: qui fuit trinomius Elyh: Symeon: & Ioas. Verum aduerte Philonem quia non dicit: fuit primus rex trimonius: ſed primus ex Ahiaſarim: alias eſſet falſum: quia pater eius ſucceſſione Ochozias fuit trinomius: vt patet in. ii. li. Paralipomenon: vbi cap. xxi. dicitur Ioachaz: & in ſequente dicitur Ochozias. & quidam volunt etiam nominatum Azariam. His ita expoſitis clara eſt litera Philonis: qui reuerſus ad tempora dicit: A quarto anno Salomonis vſq; ad deletã poſteritatẽ eius naturalem: ſunt anni. cxxxviii. Hos annos digerunt per tempora regum eius poſteritatis: liber tertius & quartus regum: & ſecundus Paralipomenon hoc modo. Salomon a quarto anno regnauit annis. xxxvi. Roboam regnauit annis. xvii. Abias regnauit annis tribus. Aſa autem regnauit annis vno & quadraginta. Ioſaphat regnauit annis vigintiquinq;. Ioram regnauit annis octo. Ochozias regnauit anno vno. Athalia regnauit annis ſeptem. Anni vero ſequentes vſq; ad deſolationem ſic ſunt digeſti. Ioas primus ex Nathan regnauit annis quadraginta. Amaſias regnauit annis vigintinouem. Azarias regnauit annis duobus & quinquaginta. Ioathan regnauit annis ſexdecim. Achaz regnauit annis ſexdecim. Ezechias regnauit annis vigintinouem. Manaſſes regnauit annis quinquagintaquinq;. Amon cõnumeratis decem abſente patre. xii. Ioſias regnauit annis. xxxi. Ioachar regnauit menſibus tribus. Ioachim regnauit annis. xi. Ioakin qui & Elyh Neri: mẽſibus tribus: & quarto menſe vltro in Babyloniam tranſmigrauit: pro quo Sedechias regnauit annis vndecim: & facta eſt deſolatio.

Ioas trinomius.

Ioachim. Elyh.

Explicit primus liber Philonis.
Sequitur Secundus.

Secundus liber. Commentarium primum.

SEcundus libellus Philonis diuiditur in quatuor partes. Prima ponit tēpora a deſolatione templi vſqꝫ ad Iudam Macchabæum. Secunda ab eo vſqꝫ ad Herodis tyrannidem. Tertia a Tyrannide eius vſqꝫ ad finem legitimi regni. Quarta ab eius ſucceſſore vſqꝫ ad ætatem ſuam. Itaqꝫ de prima parte ſic dicit.

IT a deſolatione ad carceres Ioakin: ſunt anni.xx. & ab eiꝰ trāſmigratione xxxi. Sex annis ſequentibus tunc editus Mizmor octogeſimꝰ ſeptimꝰ. in fine autē ſeptimi āni Euil merodach eductū Ioakin de carcere ī honore habuit: eūqꝫ populꝰ Heri cognominauit: ꝙ lucerna Dauid quę timebatᷣ extincta illuxerit. & Mizmor octogeſimuſoctauus editꝰ eſt ad gratiarū actionē atqꝫ cōſeruationē gentis: & celerē miſſionē Meſſię. Mox liberato Heri datꝰ eſt a deo filius Meſezebel cognomēto Salathiel: qui anno decimoſeptimo ante ſolutionē captiuitatis Barachiā qui āno.xvii. ſoluta captiuitate dux poplī fuit: & ab eo ducatu dictꝰ zorobabel: anno a trāſmigratiōe octogeſimoprimo: & a deſolatiōe ſeptuageſimo. Præfuerūt aūt populo duces ex domo dauid: & ſacerdotes ex Leui ſeorſum vſqꝫ ad tēpora Aſmonai. & de his ſeptuagita ſeniores ſic in ſcriptis reliq̃rūt. Ieſus filius Ioſedech magnꝰ pōtifex cū Barachia Zorobabele filio Meſezebelis filii Heri: iṗe eſt Ioakin: anno primo Cyri venit Hieroſolymā: qui ſecūdo anno dū iacerēt fundamēta ꝓphetātibus Agai & Zacharia: ob mortē Darii Iſtaſpis īpeditū eſt opꝰ nec adiri potuit Cyrꝰ: q bello tamyrico erat īpeditus. Succeſſit īterfecto Cyro Aſſuerꝰ priſcus Artaxerxes: qui bellū

Plura memoratu digna dicit. Primo quia diſtīguit annos trāſmigratiōis ſpōtaneę a deſolatione & captiuitate inuita totiꝰ regni. Et de vtriuſqꝫ diſtinctiōe atqꝫ geſtis ſcribitur in fine quarti libri regum &.ii. Paralip. & de vtraqꝫ eſt vaticinium Hieremię ca.xxxiiii. vbi in fine contra Sedechiam dixit: & ſolitudinem atqꝫ deſolationē vocauit dicēs. Reducam Chaldęos in ciuitatē hanc: & pręliabunᷣ cōtra eam & capient eā: & ſuccēdent igni: & ciuitates Iuda dabo in ſolitudinē: quia non erit habitator. Quomodo autē ſit impletum ſcribitᷣ in eodē libro Hieremię a ca.xxxvi. vſqꝫ ad.xl. & ī fine Vaticinii eiꝰ: & in fine quarti lib. regū: & ſecūdi Paralip. Eiuſdē deſolationis vaticiniū: & quantū tēporis duratura eſſet deſolatio: expreſſit capitulo.xxv. hoc modo. Nabugdonozor regē Babylonis ſeruū meum adducam cōtra ciuitatē iſtam: & habitatores qui circum eam ſunt: & interficiam eos: & ponam in ſolitudines ſempiternas: & erit vniuerſa terra eiꝰ in ſolitudinē & in ſtuporem. Et ſeruient oēs gētes iſtę regi Babylonis ſeptuagita ānis. Quūqꝫ impleti fuerit.lxx. anni: viſitabo iniquitatē regis Chaldæorū: & reliqua. Ex quo ſequitᷣ Philonē recte poſuiſſe.lxx. annos deſolationis & ſolitudinis nō trāſmigrationis: vt quidā incōſyderate ſcribūt. Quos etiā annos deſolationis nō trāſmigrationis vocauit doctiſſimꝰ Daniel ꝓpheta.ix.ca. dicēs. In anno inqt primo Darii filii Aſſueri de ſemine Medorū qui īꝑauit ſup regnū Chaldęorū anno regni eius: ego Daniel intellexi in libris numerū annorū: de quo factꝰ eſt ſermo dñi ad Hieremiā ꝓphetā: vt cōplerenᷣ deſolatiōis Hieruſalē ſeptuagita anni. Et qa clara eſt litera: idcirco omnē aliā

Deſolationis anni.

expoſitionē probatā ab obſcuriori/nega
mꝰ. Et hoc de prio. Secūdo notādū eſt ꝙ
Philo digerit annos vnū & nonaginta ſu
pra cētū a prio anno monarchię Cyri &
Darii vſqꝫ ad magnū Alexādrū: ꝑ ſex pō
tifices: quos etiā Neemias enumerat ca.
xii. dicens. Ieſus ſacerdos genuit Ioakin:
Ioakin vero genuit Eliaſib patrē Ioadæ.
Ioathan fuit pater Iedduę: & filiꝰ Ioadæ.
Hos vt ait etiā .lxx. ſeniores memoria ꝓ
dunt: ſiue .lxx. ſeniores intelligat zane
drim: ſiue .lxx. īterpte͂s: q etiā (vt ait) enu
merat totidē ānos a duce Zorobabel vſqꝫ
ad Iudā primū Hyrcanū de domo Da
uid. Rurſus ꝑ pontifices Leuitici gn̄is &
duces Dauiticos colligūt dicti ſeniores
annos .iiii. & .lxx. ſupra cētū ab Alexādro
vſqꝫ ad Iudā Macchabęū. Et qa ipſe Phi
lo digerit ipe ſingulorꝫ noīa & annos: id
circo legant in textu. Tertio notandū ꝙ
ſolꝰ Philo habuit Chronographiā anna
liū quatuor monarchiarū: vt in emenda
tione chronicarū videbit. Et ideo ſolꝰ ip
ſe ī tēporibꝰ ex Hebręorꝫ ſcriptoribꝰ reci
pit. Quinetiā nō ꝑ opiniones vt Ioſephꝰ
ſed etiā .lxx. ſeniorū teſtimonio vſus cer
tiſſima ſcribit. Sed de his hactenꝰ. Vlti
mo excurrēda eſt lr̄a Philonis: ſi qd obſcu
rū eſt elucidādū. Carceres Ioakin iniuſti
fuerūt: quia ſub fide publica ſeſe cū ſuis
poteſtati magni Nabugdonozor ꝑmiſit:
& poſt lapſum tp̄is illū in vincla cōiecit:
& idcirco illū tanq̄ iniuſte ibi poſitū: filiꝰ
magni Nabugdonozor cognoīe Euil me
rodach: & noīe Amilinꝰ: eduxit & hono
rauit: vt ſcribit in .iiii. lib. regū cap. xxiiii
& .xxv. & in .ii. Paralip. ca. vltimo. Q đ ve
ro hebręi Mizmor: id latini dicūt pſalmū
& pſalmꝰ octogeſimꝰ ſeptimꝰ eſt pſalmꝰ
Dn̄e deꝰ ſalutis meę: editꝰ & decātatꝰ ſex
annis qbꝰ Ioakin fuit iniuſte ī carceribꝰ:
& ſeq̄ns pſalmꝰ qn̄ fuit ab Euil merodach
liberatꝰ: ad quē ſenſum literalē nos expo
ſuimꝰ ī cōmētariis ſup pſalteriū. Neri ap
pellat etiā ipm Lucas euāgeliſta patrē Sa
lathielꝭ: cui nomē ꝓpriū fuit Meſezebeel
parabat cōtra Artaxat factiōis Tamyri
cę fautorē: q & ad defectionē cōpulerat
Aſſyrios: Medoſqꝫ ac Perſas: & Aſſue
rus ītra Babyloniā ſeſe cōtinebat. Ad eū
Ieſꝰ pōtifex: qa duces Syrię cōtra hebrę
os ſcripſerāt: ſe cōtulit: relicto ī pōtifica
tu āno .xii. Aſſueri filio Ioakin q & Elyh
Ergo quia eo āno erat Aſſuerꝰ occupatꝰ
bello: nō eſt auditꝰ Ieſꝰ. Victor cū ſequē
te āno miſſū a ſe Holofernē a Iudęis trū
catū audiſſet: edicto publico vetuit tē
plū erigi. Succeſſerūt duo filii eiꝰ: q de ī
perio cōtēdētes: Dario Lōgimano q vo
tū relaxādi edictū prīs emiſerat .vii. mēſe
victoria ceſſit. Anno eiꝰ prio reuerſꝰ Ie
ſus hortātibꝰ iiſdē ꝓphetis ędificare tē
plū annixꝰ ē. Geſſit ergo Ieſꝰ pōtificatū
primū vſqꝫ ad .xii. ānū Aſſueri priſci: ānis
ſex & .xxx. Ioakin filiꝰ ī eiꝰ abſentia ānis.
viii. Is & Iudith geſta cōſcripſit: & anni
uerſariā liberationis memoriā quotānis
agēdā īſtituit. Idē Ieſus reuerſus ꝓſecu
tꝰ eſt pōtificatū ānis .xx. vſqꝫ ad .xx. ānū
Lōgimani: natꝰ annos .xxx. & centū. Et
ſucceſſit Ioakin: itē ſecūdo pōtifex: ānis
xlviii. vſqꝫ ad .xii. ānū magni Artaxerxis
Aſſueri: qui geſta Heſter ſcripſit: & me
moriā Phurim inſtituit: hortāte illū ꝑ li
teras Mardocheo: qui decē & octo ānis
ætatē Iſaac ſuꝑauit. Tertiꝰ pontifex ſuc
ceſſit Eliaſib: ānis vno & .xx. vſqꝫ ad .xxxiii
magni Artaxerxis. Hic primꝰ poſuit hie
roſolymis portā gregis. Quartꝰ pōtifex
Ioada geſſit pōtificatū ānis .xxiiii. & to
tidē Ioathā vſqꝫ ad finē Ochi Artaxerxis
Vltimꝰ ſub Perſis fuit ſextꝰ pōtifex Iad
dua ānis .x. Priceps vero ex domo nathā
primꝰ Simeon qui & Ioas. Rurſus Leui
qui & Amaſias: itē Ieſus qui & Ezechias

Her quoq; qui & manaſſes. Hi ante captiuitatē. Porro in captiuitatis ſolutiōe Zorobabel prim⁹ p̄fuit ānis octo & quinquagita. Reſa Myſciollā: ſex & .lx. Ioāna Ben Reſa: trib⁹ & quīq̄gita. Iudas prim⁹ cognoīe Hyrcan⁹. xiiii. Ab Alexādro vero ad Aſmonaym pōtifices vſq; ad Iudā: Onias priſc⁹ ānis .xxvii. Simō p̄ſc⁹ .xiii. Eleazar⁹ Antiochi theos iimic⁹ .xx. Manaſſes Seleuco Gallinico amic⁹ .xxvii. Simō iuſt⁹ honorat⁹ a magno Antiocho .xxviii. Onias hui⁹ fili⁹ a Seleucho ſpoliat⁹ tēplo .xxxix. Hūc ſequtur Iudas Aſmonai. Duces vero ex domo Dauid vſq; ad dictū Iudā fuere Ioſeph⁹ prim⁹: ānis ſeptē. Abner Semei .xi Elyh Matathias .xii. Aſar Maat .ix. Nagid Artaxat decē. A gai Helly .viii. Maſlot Naū .vii. Amos Scyrach .xiiii. Matathias Siloa decē. Ioſeph⁹ iunior Arſes: Honorat⁹ a Ptolemęo .lx. Iāne⁹ ſecūd⁹ Hyrcan⁹ præfuit annis ſex & decem. Huic fuit Barachias fili⁹ q a pricipatu cognoīat⁹ eſt Zorobabel .i. priceps captiuitatis Babel. Porro Zorobabel genuit Reſa & lib. ii. Paral. ca. iii. Miſciollā. Porro breuib⁹ ponit genealogiā Neemias. iii. cap. dicēs. Et iuxta eū ędificauit Miſciollā filius Barachię filii Meſezebel. De bello Tamirico Philo ſequit̄ verā hiſtoriā Perſarū & Metaſthenis pſæ chronographi & aſſerit poſt mortē Darii īterfectū & nō an̄: vt ſomniauerūt Herodot⁹ & Euſebi⁹ noſter. Et hoc ē qđ ſignificat Eſdras ca. iii. & iiii. ꝙ licet Dari⁹ & Cyrus adepta monarchia ſoluerit captiuitatē Babylonicā quā ibi inuenerūt: & dederit licētiā reponēdi tēplū tñ fuit impeditū a vicinis ducib⁹ Cyri oībus annis Cyri: poſt eū ſequut⁹ Artaxerxes publico edicto prohibuit: hoc addens ꝙ ſemp ciuitas illa rebellarat cōtra reges quia ſcilicet interfecerat fœmina Holofernē principē ſuū exiſtente pontifice Ioakin: ſuffecto aperte Ieſu vt Philo ſcribit: & in libro Iudith cōmemorat. Et nō te moueat ꝙ iſte Aſſuer⁹ vocet̄ Nabugdonozor i lib. Iudith: qa vt ibi dicit̄: & Philo ſcribit: Artaxat inuaſerat monarchiā: tenebatq; Aſſyrios: Medos & Perſas. & iſte Aſſuer⁹ ſolā Babyloniā: vbi rex cōi appellatiōe dignitatis vocat̄ Nabugdonoſor: vt in ęgypto Pharao Romę papa. Et Iudęi qdē iuniores feſtū agūt triūphi Iudith: & librū hn̄t dubiū ꝑpter nomē Nabugdonoſor. Perdiderūt. n. oēm ſapiētiā quā ſui habuerūt: & Philo ex auctoribus certiſſimis. lxx. ſanctis ſeniorib⁹ tradit. Et ob id eccl'ia recipit eū: & facit argumētū apud veteres Iudęos & xp̄ianos: licet nō apud modernos Iudęos: qb⁹ etiā ipſa lux veteris teſtamēti ferme obſcurat̄: ſed de his alias. Vocabulū vero Zanedrim: qa ſępe occurrit: iterp̄tat̄ a Talmudiſtis: collegiū ſceptri & publicę p̄tātis toti⁹ regni: q̄ erat penes .lxx. ſeniores ex principaliorib⁹ de tribu Iuda & aliarū tribuū: qbus vn⁹ rex ꝑerat: & loco eius Salomō ex decreto Dauid & dei: poſuit Matathim vt expoſuim⁹. Dicūt aūt Talmudiſtę in lib. Zanedrim: ꝙ hoc erat publicū ſceptrū inſtitutū a deo in deſerto Numeri. xi. ca. vbi de⁹ inſtituēs regimē toti⁹ populi ad Moyſen Cōgrega: inqt: mihi .lxx. viros de ſenioribus Iſrael quos tu noſti ꝙ ſenes ppl'i ſunt & magiſtri. & duces eos ad oſtiū tabernaculi fœderis: facieſq; ibi ſtare tecū. Et deſcēdā & loquar tibi: & auferā de ſpū tuo: tradāq; eis: vt ſuſtētēt on⁹ populi tecū: & nō tu ſolus graueris. Sup hoc ſceptrū erat trib⁹ Iuda & rex: ſicut & Moyſes. Vñ zanedrim erat collegiū publici regiminis & p̄tātis qb⁹ vn⁹ ꝑerat. Et hi dicunt̄ vſitato veteri vocabulo ſenes ſiue veteres. Rōana vero līgua ſenatores: Aramea & etruſca Lucii: vltia ſylla hn̄te accētū: & gręce Palei. Porro etiā eſt op⁹ vt ſint magiſtri .i. verbiſtę: cui⁹ verbo pareat̄: quos Rōani a verbo & dicto impioſo dictatores vocāt: & cōi vocabulo vnico Mgr̄at⁹. Ergo collegiū publicę p̄tātis etiā apud hebręos vetuſtiſſimos dicebat̄ Senatoriū mgr̄ale: apud Rōanos ſenatoriū dictionale: apud etruſcos Lucumoniū: apud gręcos Paleologū. Vnde nomina importantia publicam poteſtatem apud veteres cōpoſita inuenimus ex duabus dictionibus: qua

Zanedrim.

Senes.

Magiſtrat⁹

rũ altera vetuſtatẽ & ſeniũ:altera verbũ & rationẽ impioſam ĩportet:vt apud Hebręos za=
nedrim:apud Romanos ſenatꝰ decretũ:apud Gręcos Paleologũ.a paleos vetꝰ:& logos ra=
tio & verbũ:apud Etruſcos Lucumoniũ a lucu vetꝰ:& moni rõ & verbũ.Et tãdẽ Viterbũ
veterũ verbũ ſiue dictatura.Quare a loco & argumẽtatiõe nõmodo a vetuſtiſſimo more:
verũetiã ab inexpugnabili & ſemp inuicta interp̃tatiõe:eadẽ ſunt apud Rõanos Senatꝰ de
cretũ & verbũ q̃ apud Talmudiſtas & zanedrim:& apud gręcos paleologũ:& apud Deſide
riũ regẽ Viterbũ:& apd̃ Etruſcos Lucumoniũ.De his hactenꝰ.Qd̃ vero Philo ſcribit Mar
docheũ ſupaſſe Iſaac annis decẽ & octo:ſignificat eũdẽ Mardocheũ vixiſſe annis duodedu=
cẽtis:qa Iſaac vixit ãnis vigĩti & ducẽtis:vt patet Geneſis ca.xxxv.De regibꝰ vero Natha=
nicis ante captiuitatis liberationẽ:& ducibꝰ poſt liberationẽ/ſiue noĩa:ſiue cognoĩa vſq; ad
Iudã Maccabeũ cõueniũt Lucas euãgeliſta:& Philo:& in multis Ioſephꝰ:inter quos p̃cipui
fuerũt Ioſephꝰ Arſes:& Iãneꝰ ſecũdꝰ Hircanꝰ amici Ptolemęi:de qbꝰ etiã in tpibꝰ Prolemęi
Euſebiꝰ notat dicẽs.Ioſephꝰ viri inter ſuos nobilis legatꝰ a Iudęis ad Ptolemęũ miſſus:quũ
familiaritatẽ eiꝰ ob pluria in eũ meruiſſet obſeqa:dux Iudęę & regionũ finitimarũ ĩſtituit.
Et de filio.Hircanꝰ inqt Ioſephi ducis Iudęę filiꝰ.ſ.poſt mortẽ patris quũ ad Ptolemęũ pre=
Macchabęꝰ xiſſet:honorifice ab eo ſuſceptꝰ ẽ.Verũ fratris eiꝰ cõtra eũ ſeditiõe mota:magnarũ calami=
tatũ Iudaicę gẽti cã extiterũt.Hęc Euſebiꝰ ex Clęmẽte & Tatiano & Aphricano.Aſmonay
hebraice:ſed latine dicitur pugnax & vulgo palladrinus ab armata pallade:Græce vero
Maccabæus:hæc de prima parte.

De partibus temporũ:ſecunda:tertia:& quarta.

IAm primꝰ libellꝰ Philonis p̃currit tp̃a ab Adã vſq; ad ſpõtaneã deditio
nẽ atq; trãſmigrationẽ Neri:qui & Ioakin:Secũdꝰ quoq; libellꝰ abſoluit
primã tẽporũ partẽ a deſolatiõe vſq; ad Iudã Macchabęũ. Nũc p̃ſeqtur
tp̃a aliarũ partiũ libelli:a Iuda Macchabęo ad tyrãnidẽ Herodis:& ab ea
ad legitimũ principatũ:a quo ad ſuã ætatẽ Philo ſic proſequitur dicens.

Antiochi.

Quot fuerint Antiochi reges Syriæ &
Aſiæ poſt magnum Alexandrum. Lucide
enumerat Euſebius de temporibus:& nos
in emendata chronographia poſuimus.
Sunt autem anni a Iuda Macchabæo vſq;
ad tyrannicũ principatũ Herodis. cxxix.
vt hic enumerat Philo.Duobus annis mi
nus regnaſſe Aſmonai Ioſephus tradit.i.
xxvii.ſupra cẽtum.Talmudiſtę vero in li=
bro Aaboda Zara:in diſtinctione q̃ incipit
Lipſne Idiem aiunt:Rabi Iocep tradere
Aſmonai regnum duraſſe annis tribus &
centum:videlicet viginti ſex minus q̃ po
nat Philo.Sed dicendum ꝙ Iocep dicit re
gnum ſcilicet pacificum.Nam viginti ſex
annis pugnatũ eſt:a Iuda qdẽ Machabæo
quinq;:& Ionatha decẽ & nouẽ:& a Simo=
ne duobꝰ.Nã tertio anno immunitatẽ ab
Antiocho Sidete accepit.Et ideo concor=
dant Iocep Talmudiſta & Philo:Ioſephus
vero in temporibus reiicitur:quia tam in

MOx ſecuti Aſmonai ſiĩ
cũ põtificatu ẽt ducatũ
a domo Dauid ſubripu
erũt vñ orta ĩimicitia &
ſimltas:Iudas Aſmonai
correptꝫ armis cõtra Antiochũ illuſtrẽ
& filiũ eiꝰ Eupatorẽ atq; Demetriũ:p̃
fuit ãnis.v.Ionathas eiꝰ frater.xix. Si
mõ ab Antiocho Sidete ĩmũitate dõa
tꝰ:p̃fuit ãnis.viii.Iohãnes Hircanꝰ p̃ſ
cꝰ ex Aſmonaim ãnis.xxvi.Ariſtobolꝰ
vno.Iãneꝰ Alexãd.xxvii.Eiꝰ vxor Ale
xãdra.ix.Vltimꝰ Hircanꝰ.xxxiiii.q ca
ptꝰ a Parthis relicta vxor̃ ab filia & eiꝰ
frẽ Ariſtobolo:mox Herodes iubẽte ſe
natu romano iuitꝫ hebręis regnũ tyrã
nicũ iniit.ſũpta ſibi vxor̃ filia Hyrcani
capti a Partis: & declarato filio eiuſdẽ

Hircani Ariſtobolo pontifice: vt Iudęorũ aïos ad ſe inclinaret. Suſtulit autem ex filia Hircani ſibi vxore filios duos. Sed cum anno vigeſimo ſexto tyrãnici regni ſui Herodes reuerſum ſocerũ Hircanũ aduerteret: more priſco regis ſalutari ab hebræis: Illũ ſibi ſocerũ ſocrũq; atq; filiam ſibi vxoré: & duos ex ea ſuſceptos liberos: & Ariſtobolũ interemit: bienniocq; poſt hebræos multis calamitatibꝰ afflixit. Anno vero trigeſimo principatus ſui tyrannici: zanedrim ex domo Dauid deleuit: & Annaleũ quédã atq; zanedrim ex Proſelitis ſuffecit qui nimiũ in lege videbãtur eruditi. Tũ & Salomen ſororé ſuã & virũ eius de tribu Iuda. Itécq; propriũ filium qué ex vxore eiuſdé tribus ſuſceperat interfecit ꝙ diceretur iam in lege promiſſus Chriſtus natus. Feſſi tãdem Hebręi: vltro ipſi ac eiꝰ poſteris regnũ obtulerunt: iurãtes in fide ipſius ac poſterorũ ſeſe permãſuros. Regnauit hic primꝰ Herodes Aſcalonita tyrãnico principatu: annis triginta vno: & legitimo ſex. Et filiꝰ eiꝰ Archelaus annis noué. Herodes auté Tetrarcha annis viginti quattuor: cuius vigeſimo primo anno Legatus a noſtris Iudęis ab Alexandria miſſus adoleſcens erã. Sequutꝰ eſt hũc Agrippa priſcus: annis ſepté. Agrippa iunior annis ſeptem & viginti. & Agrippinus qui & Agrippa vltimus annis triginta: vſq; ad hũc vltimum annũ ætatis meæ decrepitę.

diuinis literis q̃ gentilibus inuenitur quoad tẽpora erroneus. Nã libri Machabeorũ qui abſq; tẽporibꝰ ſcripti erãt: & geſta: & ſub qbus regibꝰ acta erãt apđ veteres habebãt Ioſephus tẽpora adiiciens Apocriphos reddidit. qa ponit Antiochũ illuſtrẽ regnaſſe anno cẽteſimo trigeſimo ſeptio poſt Alexãdrũ: vt in primo libro Machabeorũ prio capitulo ſcribit: q tamẽ regnauit anno cẽteſimo qnquageſimotertio vt patet ĩ annalibus Gręcoꝝ p ſingulos reges Aſię & Syrię poſt Alexãdrũ: quos Euſebius de tpibꝰ erudite notauit. Hęc eſt aũt vna maxima Metaſthenii & Chronographoꝝ ꝙ oĩs auctor reiicit q ꝑter Annales quatuor Monarchiarũ de tpibꝰ ſcribũt quia ĩ eis eſt publica tẽpoꝝ p ſingulos reges digeſta fides. Porro Herodes regnauit tyrãnico principatu annis vno atq; trigĩta & ſex legitio pricipatu. In ſũma regnauit annis trigĩta ſeptẽ: vt oẽs cõcedũt: Ab eo aũt p ſucceſſores vſq; ad annũ quo hęc ſcripſit Philo: ſupputant anni ſeptẽ & nonagĩta. Ergo regnatũ ẽ ĩ domo herodis legitio pricipatu annis cẽtũ & q̃tuor. In ſupradicta vero diſtictõe Talmud: vno minꝰ ſupputat rabi Iocep dicẽs. Regnũ Herodis durauit ſtãte tẽplo ãnis cẽtũ tribꝰ: vbi gloſa Rabi Selamo dicit: cũ trigĩta ãnis Barcozbe cũ Agrippa: qđ ẽ falſũ qa Barcozban cœpit cũ Agrippa regnare anno vltimo Agrippę: cũ quo rebellauit Romanis: a qbus hoſtis iudicatus fuit. Et ideo qa ĩ illa diſtictiõe nõ ponit Iocep: niſi annos qbus regnatũ eſt vel legitie: vel pacifice: idcirco: ſuſtulit vltimũ ãnũ Agrippę vltimi: quẽ Philo vocat Agrippinũ: & ita remanẽt ãni regni legitimi Herodiani cẽtũ & tres: vt vere põit Iocep. Si vero volumꝰ ſcire quãtũ regnauerit falſus Meſſias quẽ ipſi Talmudiſtę vocãt Barcozban ſiue Bencozbã id ẽ filiũ mẽdacii qa decepit eos: vtiq; hoc pacto ſciemꝰ. A trigeſimo prio ãno Herodis vſq; ad vigeſimũ nonũ Agrippini: nũerant a Philone atq; Talmudiſtis ãni cẽtũ & tres. Cœpit aũt legitimꝰ pricipatus Herodis: eius regni anno. xxxii. qui erat Octauiani Auguſti annꝰ. xlii. vt p Olym-

Ioſephus reiicitur.

Herodis regnũ.

Barcozban Bencozban

piades probatur & Euſebius optime annotauit. Quare eo anno vere fuit ablatū ſceptrū de tribu Iuda: quia natus fuit qui mittendus erat Meſſias. Si vero ab hoc anno. xlii. Octauiani qui erat primus legitimi principatus Herodis numeremus vſq; ad. xxix. Agrippini ſupra dictos centū & tres annos: vtiq; perueniemus ad quintū annū Traiani imperatoris. Ergo ſequēte ſexto anno Traiani cœperūt ſimul regnare Agrippinus & BenCozban. Porro vt ipſi Talmudiſtæ atq; latina hiſtoria docet: & Euſebius de temporibus diligēter annotat: anno **BenCozbā Antichriſtus.** Hadria. xvii. BenCozban ingētiſſima clade cū Hebręis a legionibus Romanis accepta deletus eſt. Quare BenCozban regnauit falſi Meſſiæ noīe annis. xxx. vno cū Agrippino: qa totidē ſupputant a ſexto Traiani q̄ imperauit annis decē & nouē vſq; ad ſucceſſoris ſui Hadriani annū. xvii. Si quis vero curat intelligere geſta huius falſi Meſſię: quęrat a Talmudiſtis & legat Euſebiū cū eccleſiaſtica hiſtoria. Quæ tēpora Phylonis ſupmo ſtudio memoria ſunt retinenda cū quia plurimū valet ad chronographiā emendatā: tum pcipue ad emendatā atq; irreuincibiliter differendū de ſeptuaginta hebdomadibus Danielis: tū vel maxime ad intelligendas diuinas literas: & pro cōprobandis veri Meſſiæ tēporibus. Nūc percurrenda eſt Phylonis litera. Ait enim q̄ ſuſceptus principatus fuit cauſa ſimultatū. Nā duces Dauidici depreſſi quidē iure iraſcebātur. Et Phylo quidē nō ponit qui ſucceſſerint ex domo Dauid quia ſtuduit tēpora per duces notiores exprimere. Quidā vero Iudæi in primitiua eccleſia fingētes ſe chriſtianos: vt obſcurarent genealogiā Chriſti quā Lucas & Matthæus clarā exponunt potiſſime Lucas qui ait Ianneo ſucceſſiſſe Melchi: & Melchi ſucceſſiſſe Leui patrē Mathan & auū Elyh ſiue Ioakin: tranſmutatis noībus dixerūt Panter pro Melchi: & Barpanter pro Leui: & q̄ Elyh quaſi alter a Ioakin fuerit pater Ioſeph. Legalis p ſuſcitationē fraterni ſeminis. Contra quos Hieronymus de ortu Beatæ virginis ſcribēs. Quid inqt Pāteris & Barpanteris & fraterni ſeminis ſuſcitatione opus fuit ad genealogiā Mariæ quę clara eſt: niſi quia falſi fratres ſub ſpecie angeli lucis ad eludendū euangelia quaſi illa expoſitura hæc finxerūt: vbi euāgeliſta Lucas: & ſanctorū traditio Syrorū: ſicut Phylo & Lucas clariſſime deſcripſerunt. Quinetiā & vbi Lucas tēpora non colligit: & Phylo definit: ipſi ea clariſſime inferunt dicentes. Vixit autē Melchi filius Iannei annis quinq; & viginti: & genuit **Ioakin. Maria.** Leui: qui quadragenarius genuit Mathan. Hic agens annū. xxxvi. genuit Ioakin q̄ & Elyh patrē quidē naturalē Mariæ & legalē Ioſeph. Anno autē. xlvi. natura ſterilis genuit Mariā. Quæ & ipſa. xiiii. ætatis anno peperit Saluatorē. Verū cōtra euangelia angelus Sathanæ ſe trāſfigurat in angelū lucis. Hęc Hieronym⁹. Si numeres lector a Melchi ad. xiiii. annū Beatæ virginis: equidē annos. c. lxi. ſupputabis: & totidē a Iuda Machabæo ad. xxxii. Herodis. Quare primus annus quo legitime ſceptrū de Iuda ſuſtulit Herodes: idem fuit & primus nati Saluatoris. Porro de inſtitutione tyrānica Herodis & graſſatione atq; crudelitate in ſuā ſororē ſocrū: ſocerū filios & cognatos: partim in Ioſepho partim in Petro comeſtore: & aliis legimus: quę etiā Euſebius ſtuduit in tēporib⁹ annotare. De zanedrin vero deletionē Hebręi ſcribūt in Talmud in libro Baba Bathra: in diſtinctione Aſſurafin. Herodes īquit Aſcalonita ſeruus fuit Aſmanaym: qui ſuſcepto per vim regno: interfecit vniuerſos zanedrin ſeptuaginta iudices: vno reſeruato Baba filio Bota: cui eruit oculos. Porro de filio interempto Macrobius in Saturnaliū ſecūdo meminit dicēs. Auguſtus cū audiſſet inter pueros quos in Syria Herodes rex Iudæorum intra Bimatū iuſſit interfici filiū quoq; eius occiſum: ait. Melius eſt porcum Herodis eſſe q̄ filium.

Sequitur vltima pars libelli Philonis.

SEquitur libellos duos ſupra dictos pars tertia. quæ quaſi quodā epilogo cōfirmatiuo eorum temporum quæ ſupra expoſuit Phylo monent lectores ſiue illā Phylo ſiue alius ſubſcripſerit. Hæc his verbis exprimitur.

EXplicit breuiariũ tẽporũ Philõis eruditiſſimi hiſtorici hebrȩi q aſſerit ĩ hiſtoriis ſuis oĩa tp̃a quadraſſe ad veros ãnales q̃tuor monarchiarũ: q ſoli & emẽdatiſſimi habẽtur quos ſoli & maxĩe primi: retulerũt ex chaldæis Beroſus ꝓ monarchia Aſſyriorũ: & Metaſthenes Perſa hiſtoricꝰ ĩ ãnaliũ indiciis pari forma ait ex Grȩcis eos ſolos ſe ꝑſequutũ q ãnales Græcorũ ſecuti ſunt ſeptuagita ſeniores ĩterp̃tes vſqꝫ ad Ptolemȩũ & Aſmonaim: inde Romanos q tẽpora ſua diligentiſſime conſeruauerunt.

Verba tamen ſonant alium hæc appoſuiſſe ex libris hiſtoriarum eiuſdẽ Philonis: in quibus ait eundem Philonem probaſſe tempora ſua idcirco eſſe emendatiſſima: quia non per opinionem ſuam vel aliorũ priuatorum hiſtoricorum: ſed publicã per fidẽ annaliũ quatuor Monarchiaꝶ ſuã chronographiam cõſcripſit: quarum ſingula ſuũ habet ꝓbatum authorẽ. Nã Chaldæorũ annaliũ probatus author ex chaldæis ſumitur: ĩter quos enitet Beroſus. Porro Perſarũ & Medorum annaliũ itidẽ ꝓpatus author ex Perſis ſumitur: inter quos effulgẽt Deiocles & Metaſthẽes Perſȩ hiſtorici. Caue cũ legis Petrũ comeſtorẽ ſup Danielem: quia ibi corrupta orthographia ſcribit̃ Diocles & Megaſthenes: ꝓ Deiocles & Metaſthenes: quia primi ſunt authores Græci: ſed ſecũdi Perſici & Medici. Ab Alexandro vero vſqꝫ ad Aſmoniã ſecutũ ſe dicit ſeptuaginta interp̃tes: qa hi eruditi erant in annalibus Grȩcorũ. a Macchabȩis vero qa iã inierant Hebrȩi ſocietatẽ cũ Romanis: vt geſta Macchabæorũ indicant: idcirco annales Romanorũ Philo ab eis ſumpſit: qui tempora ſua ſummo ſtudio per annuos conſules abſqꝫ errore conſcribebant: vt patet in Liuio qui emendate tempora digeſſit per regulos latinos ab Aenea ad Romulum: & per Romanos a Romulo ad Tarquinium ſupbũ: & per ãnuos magiſtratus a Bruto primo cõſule ad Cæſarem. Ex his patet qui authores in temporibus ſuſcipiendi ſũt & qui reiiciendi. Et quidem in monarchia Aſſyriorũ a Nini atauo Gyge priſco: vſqꝫ ad ipſum Ninũ Beroſus Chaldæus præeminet: & qui deſcriptam a *Semiramide* colũnam ſequũtur Xenophon: Archilochus vtriqꝫ græci: itemqꝫ latini Cato de originibus: Fabius pictor: Sempronius: & qui de temporibus aurei ſæculi ante Ninũ conſcribunt. Deinde a Nino vſqꝫ ad *Sardanapalũ* duo ſoli recipiuntur: videlicet Beroſus: vt diximus: & Euſebius: quia ipſum ſequitur in eius Monarchiȩ annalibus. Reiiciuntur autẽ in ea Paulus Oroſiꝰ ex latinis & Iuſtinꝰ atqꝫ Trogus quia ab his annalibus deuiant: & eadẽ ratione ex Græcis Herodotꝰ: Hellanicꝰ Xenophon & qui eos ſequuntur. Quinetiam & ipſum Cteſiam Gnidium: q̃q̃ in multis aliis in p̃tio habitũ tamen in temporibus huius monarchiæ reiiciũt Chronographi non mõ qa ab eius annalibus diſcrepat: verũ etiã qa noĩa regũ & ſingulorũ tp̃a non digetit: vt ſignificauit Diodorus *Siculus* in. iii. libro dicẽs. A Nino ad *Sardanapalũ* triginta numero reges tenuerũt imperiũ aſſyriorũ annis mille trecẽtis & ſexaginta: vt Cteſias in. ii. li. ſcribit: qui noĩa regũ: quãtoqꝫ qſqꝫ regnauerit tempore non digeſſit: q̃uis memoret auxiliũ Priamo miſſum a Tautamio Aſſyriorũ rege. Poſt Aſſyriorũ monarchiam ſequuta eſt ſecunda Medorum atqꝫ Perſarũ: vſqꝫ ad Alexandrũ: cuius annales digeſſerunt Deiocles & Metaſthenes Perſæ: in parte vero ab Arbace vſqꝫ ad Cyrum ex eiuſdem monarchiȩ annalibus retulit ſupradictꝰ Cteſias Gnidiꝰ: vt fragmentũ eiꝰ indicat: & Diodorꝰ in. iii. li. commẽorat. Quare qm̃ ab his ãnaliũ p̃ſicȩ monarchiȩ veris authoribꝰ deuiãt Hererodotꝰ: Euſebiꝰ: Tatianꝰ: Ioſephꝰ: Clemẽs: Aphricanꝰ: & Porphyriꝰ: idcirco negãt ĩ tp̃ibꝰ eiuſdẽ monarchiȩ. Reaſſumit̃ tñ Euſebiꝰ in tertia monarchia qa digerit fideliter ãnales grȩcorũ regũqꝫ Aſiȩ atqꝫ *Syriȩ* ab

Authores recipiendi.

Reiiciendi.

Alexandro ad Pompeiũ: Et ſimiliter recipit in quarta Monarchia: quia ſequitur annales dictatorum & Imperatorũ & conſulum Romanorũ. Sed de his clarius tractabitur: inemẽdatione Chronographiæ noſtræ: Nũc ſatis eſt noſſe ad quadram diuinarum literarum: & quatuor Monarchiarũ: Philonis breuiarium temporum: & qdem vtiliſſimum traditum eſſe: & occaſionẽ reſpondendi chriſtianis tribuiſſe: pręcipue ad argumenta Iuliani Apoſtatæ & aliorum Hæreticorũ: vt author eſt Hieronym⁹. Nã cum obiicitur falſa ſcripſiſſe euãgeliſtas: qa ſcribũt Zorobabelẽ & Salathielem in duabus diſtinctis lineis naturaliũ poſteritatũ Salomonis & Nathan: negatur adſumptũ: quia ſolũ in linea Nathan inueniũtur: vt patet ex ſupra dictis. Et ideo tam Maria q̃ Ioſeph de domo Dauid per Nathan venerunt. Qđ vero obiicit euangeliſtas ſibi mutuo aduerſari: cum dicatur ab vno Ioſeph filius Iacob: ab altero filius Elyh: vtiq̧ nulla eſt cõtrarietas: ſi dicatur Ioannes eſt filius Petri naturalis: & eſt filius meus legalis: quia habet filiã meã vxorem. Quoto enim gradu mihi eſt conſanguinea filia mea vel neptis: toto eſt mihi affinis vir earum. Vnde & neptis meæ virum: voco nepotẽ meum. Et hoc eſt quod Hieronym⁹ dicit: ꝙ Ioſeph fuit filius Iacob genitura: & Elyh ſeu Ioakin lege vxoria. Qꝫ ſi dicis: quid ad genealogiam Chriſti Ioſeph? Plurimum equidem: non ad ſignificandum ꝙ ſaluator fuerit filius eius: ſed ꝙ Maria erat ex tribu Iuda: vt ait gloſa ordinaria: propter præceptum legis numeri vltimo capi. vbi ſic dicitur. Omnes viri ducẽt vxores de tribu & cognatione ſua: & cunctæ fœminæ maritos de eadẽ tribu accipiant: vt hæreditas permaneat in familiis. Et hęc lex vt ait Talmudiſta obligat ſolum primogenitos ad quos ſpectat hæreditas: quia ea lex facta fuit propter filias Salphaat & familiarum ſuccedentium in hæreditate: vt patet in dicto capi. atq̧ lege. Beata autẽ virgo fuit priogenita Ioakin ſterilis: & Ioſeph primogenitus Iacob. Et idcirco neceſſaria illatio eſt ex lege: vt quoniam Ioſeph ex tribu iuda & cognatione Dauidica extitit: vtiq̧ & beata virgo fuit ex Domo Dauid & tribu: quia in lege vtrunq̧ ponitur: omnes inquiens viri accipiant vxores de tribu & item de cognatione ſua. Ergo Ioſaba filia regis Ioram quia nupſit Ioiadæ pontifici alteri a tribu & cognatione ſua: non fuit primogenita Ioram. Qꝫ ſi obiiciat hæreticus quia in primo Paralipomenon. iii. capitu. nullus inuenitur filius Zorobabel qui dictus ſit Abiut: vt Matthæus euangeliſta ſcribit: reſpõdet Hieronymus: ꝙ ſicut Miſciollam ibi ponitur ſine cognomine: ita & Ananias. Et ſicut Miſciollam primogenitus cognominatus eſt Reſa quod Lucas poſuit & Philo expreſſit: ita ali⁹ filius Zorobabelis fuit binomi⁹ & dictus eſt Ananias & Abiut: quod vtiq̧ vſitatiſſimum eſt in diuinis literis. Quia ergo tempore apoſtolorũ erat cunctis cognitum Ioſeph atq̧ Mariam eſſe ex tribu Iuda & cognatione Dauid: idcirco apoſtolus pro principio a cunctis conceſſo ſemper arguit contra Iudæos: dicens & præſupponens: pro maxima manifeſta ad Hebræos. vii. capi. Manifeſtum eſt inquit ꝙ ex tribu Iuda dominus noſter ortus eſt. Et in primo capitu. ad Romanos. Factus eſt Ieſus ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Quod vero obiicitur: quia apoſtolus dicit ad Timotheum: vt denũtiet quibuſdã ne doceant aliter aut intendant fabulis & genealogiis interminatis: & ad Titum Stultas inquit deuita quæſtiones: & genealogias: & contentiones & pugnas legis deuita: quia ſunt inutiles & vanæ: vtiq̧ his reſpondetur: ꝙ ipſa verba apoſtoli declarant ſeipſa: qa loquitur de genealogiis & pugnis interminatis: fabuloſis & inutilibus & vanis. Et ideo non loquiť de genealogia Chriſti quę erat terminata manifeſta & clara: vt ipſe dicit ad Hebręos & euãgeliſtæ pro clariſſimo & certiſſimo tunc fundamento fidei in ipſa prima fronte euangelii poſuerunt. Neq̧ erat fabuloſa ſed vera: neq̧ vana & inutilis: ſed ſupreme neceſſaria: qa ſi Chriſtus non fuit de cognatiõe Dauid: vtiq̧ nec Meſſias. Nõ põt aũt bene intelligere beatũ Paulũ in his locis: niſi qs nouit vanitates Phariſſaicas Talmudicas etiã in primitiua eccleſia: quas nos ad plenũ retulim⁹ in cõmentariis nr̃is ſup ep̃las beati Pauli: & ſup Prophetas:

Euãgeliſtarũ cõcordia Elyh & Iacob.

Ioſeph qd ad Chriſti genealogiã.

Abiut.

Chriſti genealogia.

Genealogię ĩterminatę

atq̧ alios libros.Sed pauca adducemus:pro his vocabulis apoſtolicis. Interminatum: fabu=
loſum:inutile:vanū:& qđ itē ꝓhibet in ſecūda epiſtola ad Timotheū cap.ii.Prophana & va
niloqua.Eſt autē totū documētū apoſtoli contra eos q peruertebant verba ſaluatoris: vt pa
tet in prima epiſtola ca.vi.vbi ait.Si quis aliter docet & nō acquieſcit ſermonib⁹ domini no
ſtri Ieſu ſuperbus eſt:& nihil oīno ſciens:ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborū:
ex qbus orit̄ ſcādalū & nō ædificatio eccl'iæ.Prio ex verbo Chriſti dicētis.Helias iā venit &
ipſe eſt Ioannes.Venit hora & nūc eſt qn̄ mortui & qui in monumentis ſunt audiēt vocem — Reſurrectionē negātes.
filii dei.Ergo iā reſurrectio facta eſt:& nulla alia expectatur.Et hi fuerunt cōuerſi ex Saduce
is qui negabāt reſurrectionē eſſe: & fuerunt Imineus & Pyletus quos excommunicauit bea
tus Paulus.de quibus ait in ſecunda epiſtola ad Timotheū ſecūdo cap. Prophana & vanilo
qua deuita quia proficiunt ad iniquitatem.ex qbus eſt Imene⁹ & Phyletus:qui veritate ex=
ciderūt:dicētes reſurrectionē iā factā:& ſubuerterūt quorūdā fidē.Hi duo fuerūt principes
factionis Saduceę cōtra beatū Paulū:propter quos in cōcilio dixit.Ego ſum Phariſſæ⁹ filius
phariſſæorū.De ſpe & reſurrectione ego iudicor:vt patet in actib⁹ apoſtolorū cap. xxiii.Pa=
tet igit̄ quæ ſunt prophana & vaniloqua ꝑter itētionē Chriſti.Interminatas aūt genealogi=
as & fabulas cōtra beatū Paulū:& Titum diaconē:& epiſcopos Syluanū & Timotheū moue
bant alter Imineus ex tribu Iſachar:& Alexāder ex Leuitica tribu : q cōtra beatum Paulum
prædicauerunt Galatis & aliis pluribus chriſtianis:q̧ cū euāgelio etiā legalia & circuncīſio
erāt ſeruanda:& probabant ex eo:quia Chriſt⁹ ſeruauit.Beatus vero Paulus econtrario di=
cebat:ſi circuncidimini & ſeruatis legē:Chriſt⁹ nihil ꝓdeſt:& ꝓbat qa factus eſt ſub lege tan — Legalia ꝑcipientes.
q̄ finis:ideo q ſub lege erant redemit:& ꝓbabat q̧ finis oīm ꝑceptorū erat charitas & conſciē
entia bona:quæ ſola Chriſt⁹ cū lege intendit:vt patet in omnibus epiſtolis ei⁹.Verum vt in
eadem epiſtola cap.iii.ad Timotheū ſcribit ſic inquit:Iannes & Mābres reſtiterūt Moyſi:ita
iſti duo reſtiterunt veritati:q cū nō poſſent vincere beatū Paulum nec auertere Chriſtianos
ab eo:cœperūt ſtultas queſtiones:&fabulas verborum:& interminatas ideſt indeciſas genea
logias afferre:fundantes ſe in duobus.Primo q̧ docti ſiue doctores in regno cœlorum:id eſt
euangelico:debent eſſe ſolum ſcribæ:dicente Chriſto in euangelio. Omnis ſcriba doctus in — Scribæ qui.
regno cœlorū ꝓfert teſtimoniū de veteri & nouo teſtamento.Secūdo q̧ in veteri teſtamento
nulli poterant eſſe ſcribę & legis doctores & ſacerdotes niſi ex tribu leui & genealogia eius.
Vnde iſtę pugnæ legis ortæ fuerunt.Prima an alius poſſet ex officio ordinario docere: q̄ de
genealogia leuitica.Et in hoc ante aduentū Chriſti erat pugna rixoſa. Leuitæ enim dicebāt
nullum poſſe eſſe ſcribam & doctorē legis:niſi ex genealogia leuitica:dicēte Moyſe ad popu
lum Deuteronomii vltimo cap.Leuitæ docebunt iudicia tua Iacob : & legem tuam o Iſrael
Econtra Ionathan Ben ooziel dicebat : q̧ etiam genealogia Iudaica poterat docere.Vnde in
Targum Geneſis.xlix.traducit.Non auferetur ſceptrum de Iuda:& ſcriba de filiis filiorum
eius donec veniat Meſſias.Qui vero erant de tribu Iſachar dicebant q̧ etiam de ſua genea=
logia poterant eſſe doctores.Nam im primo libro Paralipomenon.xii.capi.dicitur. De filiis
Iſachar erant viri eruditi:qui nouerunt ſingula tempora ad præcipiendū quid deberet age
re Iſrael.Plures alii volebant q̧ ex omnibus tribubus & genealogiis etiam conuerſorum ad
Iudaiſmum poterant eſſe doctores:quia interfectis legis doctoribus & zanedrin Herodes po
ſuit zanedrin ex neophitis & ꝓſelitis:qui dicti ſunt Phariſſęi & Scribę.Vn̄ & Mayr author
toti⁹ doctrinę Talmudicę fuit Idumeus cōuerſus ad Iudaiſmū:vt ſparſim ī Talmud tradit̄: — Talmud inuentor.
& Rabbi Moyſes ęgyptius narrat in ꝓlogo ſūmę de authoritate Talmudica.Et ita hæc q̄ſtio
de genealogia doctoratus nunq̄ fuit definita .Secunda fuit de ſacerdotio:qa ſolum eo funge
bāt̄ q erāt de genealogia leuitica:vt leuitę ꝓbabāt ex traditis a Moyſe.Alii vero dicebāt q̧ q — Sacerdotes qui.
etiā ex gentilib⁹ cōuerſi: tranſiſſent ī tribū leuiticā poterāt eē ſacerdotes:qa moyſes dicit de

comeſtione agni Exodi capitulo.xii.Si quis peregrinorum voluerit in veſtrã tranſire coloni
am:circuncidat̃:& ita comedat phaſe. Et mox ſubdens legem vniuerſam: eadem inquit lex
erit indigenę & colono.Ergo eadẽ lex & ius erit colono:tranſeunti in coloniam & genealogi
am Leuiticam:ſicut & Leuitis.Et confirmabant:quia omnes pagani tranſeuntes in genealo
giam Meſſiæ erunt etiam ſacerdotes.Itaqꝫ hæc & huiuſmodi pugnæ:& genealogiarũ inter
minatarum rixæ erant:& ita vocabantur.Imeneus autem & Alexander cũ non poſſent eui-
cere beatum Paulum:vt auerterent ab eo chriſtianos ad circũciſionẽ & obſeruãtiam cerimo
nialium:cõuerſi ſunt ad blaſphemias & iniurias ſub noĩe doctrinæ dicentes: ꝙ Chriſtus nõ
In Pauli doctrinam.
venit legem ſoluere:ſed adimplere:quæ præcepit: ꝙ nemo doceat aut ſacerdotio fungatur
q̃ tribus Leuitica:aut ſaltem qui in eius coloniam tranſiuiſſet:ꝙqꝫ Paulus ſolus cõtra Chri-
ſtum & Moyſen:cum ſit de tribu Beniamin:temerarie decipiendo chriſtianos:docet:& inſti
tuit leuitas & epiſcopos gentiles qui non tranſiuerunt in coloniam & domum Leuiticam:
quales erant Lucas:Timotheus:Syluanus:& Titus & huiuſcemodi. Atqꝫ his publica præ-
dicatione iniuriis infamabant beatum Paulum:tam apud Iudæos:q̃ apud Galatas & Cori
thios:quibus epiſtolas Paulus contra eos ſcripſit. Nã & ad Hebræos ſcribit ꝙ ſacerdotium
Chriſti nullã debet ſequi genealogiam Aaroniticam:& ritum:ſed debet eſſe ſecundum or-
dinem Melchiſedech:cuius nulla ſcribitur genealogia: ſed omnes amplectitur ad ſuam di-
gnitatem.Vnde trãſlato ſacerdotio:cuius ius erat apd̄ Leuitas:neceſſe vt legis Leuiticæ cu
ius erat docere: tranſlatio fieret:& impleretur dictũ Hieremiæ de lege noua Meſſię:q̃ vete-
rẽ excluderet.Et ideo lex vetꝰ dũ mutat̃ implet̃:q̃ ſe mutandã aſſerit in aduẽtu Meſſię: ac ꝓ
pterea chriſtꝰ nec vnũ iota ſoluit a lege veteri dũ illã mutat:qa hoc iota erit ibi:& apex: qd̄
illam in nouam mutaret.Ad Galatas vero ſcribens:ꝙ nõ vt illi Imeneus & Alexãder a Tal
mudicis fabulis & hominibus didicit euadere ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. Et excom
municat eos in communi dicens.Quicũqꝫ etiã ſi angelus de cælo:aliud p̃dicat q̃ p̃dicauerĩ
vobis:Anathema ſit.& exclamãs:O inquit:inſenſati Galatę qs vos faſcinauit:nõ credere ve
ritati:ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt in vobis crucifixus? Tã ſtulti eſtis
vt cum ſpiritu cœperitis:nunc carne conſumemini.Lege totam epiſtolam ſaluberrimam:re
uocatiuam ad euangelicã legẽ.Et quia hi duo principes factionis hæreticę cõtra beatũ Pau
lum more hęreticorũ ſanctimoniam & Chriſti ſeruitutẽ oſtendebant & peritiã in lege:& ob
id erant in æſtimatione apud Corinthios:idcirco ipſe Paulus eos reuocãs ꝑ duas epiſtolas:
etiã in æmulos eos multa dixit:vti eſt in prima epiſtola:Perdã ſapientiã ſapientiũ dicit dñs
Et itẽ non veni ad vos in ſublimitate ſermonis.Quia non ſpiritum & ſapientiã huius mũdi
accepimus:ſed ſpiritum qui ex deo eſt.Et ibi excommunicat eũ qui materterã duxit vxorẽ:
permiſſu dictorum:qui ad legis obſeruantiam Talmudicam inducebant. Et in fine primæ
epiſtolæ:excommunicauit eoſdẽ in communi dicẽs.Si quis non amat dominum noſtrum Ie
ſum Chriſtum ſit anathema Maranatha.Et in ſecunda epiſtola contra eoſdem falſos apo-
ſtolos:quos adeo æſtimabant Corinthii:vt nihil ſupra.Incipimus ne hoc inquit denuo com
mendare? Aut nos egemus ſicut quidam commendatitiis epiſtolis ad vos aut ex vobis? Et
item in eadem epiſtola contra eoſdem. Non enim prædicamus noſmetipſos ſed dominum
Ieſum Chriſtũ.Et item:O Corinthii ſeparamini de medio eorum dicit dñs.Et itẽ.Quod fa
cio & faciam:facio vt amputem occaſionem eorum:qui volunt occaſionem gloriandi in vos
ſicut & nos gloriamur.Hi ſunt pſeudo apoſtoli: operarii ſubdoli tranſfigurantes ſe in apo-
ſtolos Chriſti.Et non mirum.Ipſe enim Sathanas tranſfigurat ſe in angelum lucis. Et ſub-
dit Apoſtolus.Quare non eſt mirum:ſi eius miniſtri ſe tranfigurent velut miniſtri iuſti-
tiæ.Verum cum reuocatis ad fidem gentibus:eluſis a falſis fratribus:neqꝫ deſiſterẽt maledi
cendo de btõ Paulo & comitiua eius:& dicta Chriſti deprauando: feſſus beatus Paulus eos

nominatim excõmunicauit:& Beato Timotheo ſcripſit epiſtolam primã:in cuius primo ca pitulo denuntiat eos excommunicatos.& euitet eos & doctrinam eorum hortatur dicens. Rogaui te:vt maneres Epheſi cum irem in Macedoniam:vt denuntiares quibuſdam:ne ali ter docerent:neq; intenderẽt fabulis & genealogiis interminatis:quæ quæſtiones præſtant magis q̃ ædificationẽ quæ eſt in fide.Finis enim præcepti eſt charitas:de corde puro & con ſcientia bona:& fide non ficta:a quibus quidam aberrantes: conuerſi ſunt in vaniloquium: volentes eſſe legis doctores:nõ intelligentes quæ loquunť neq; de quibus affirmant.Ecce q; de genealogiis interminatis loquitur apoſtolus:in quibus: & ex quibus ipſi ſoli volebant eẽ legis doctores:& non de genealogia Chriſti:quam omnes lucidam & terminatam habebant Et ideo iſti reſiſtentes apoſtolo volebant præcedere: & ſoli eſſe doctores ob ſuperbiam: & nõ ex charitate & zelo fidei: quam conturbabant: & ſchiſmata procurabant:ob quæ merue runt publice excommunicari:vt in fine eiuſdem capituli denuntiat dicens.Hoc præceptũ tibi fili Timothee commendo ſecundum præcedentes in te prophetias: vt milites in illis bonam militiam:habens fidem & bonam conſcientiam:quam quidam repellentes:circa fidẽ naufragauerunt:ex quibus Imeneus & Alexander: quos tradidi Sathanæ: vt diſcant non blaſphemare.Et in quarto capitulo:Bonus ſis miniſter Ieſu Chriſti:nutritus verbo fidei: & bonæ doctrinæ:quam aſſecutus es.Et ideo ineptas & aniles fabulas deuita.Quæ autem ſint ineptæ & aniles fabulę:in commentariis noſtris ſup Bibliam:pcipue ſup Eſaiam prophetam vtcunq; retulimus:in quibus precipue verſabantur Hermogenes & ſocius eius:qui ſcholas magnas in Aſia regebant. Quos cum reprehenderet apoſtolus:inimici eius facti ſunt:vt in ſecunda epiſtola certiorẽ facit Timotheum primo capitulo dicens. Scias: q; auerſi ſunt a me oẽs qui in Aſia ſunt:ex quibus eſt Phygelus & Hermogenes.Contra quos Epheſii forti ter reſtiterunt:atq; ideo ab vrbe Roma eis ſcribens apoſtolus per Titicum Diaconem: eos collaudat:vt patet in epiſtola ad eoſdem Epheſios.Hæc pro commentariis Philonis: & Ge nealogia Saluatoris ſufficiant.

Explicita ſunt cõmentaria ſuper Philonem.

Fratris Ioannis Annii Viterbenſis ordinis prędicatorum & Theologiæ profeſſoris:In lib.XV.vtpote ſuper Beroſum:Præfatio incipit.

Beroſus.

BEROSVS fuit patria Babylonicus:& dignitate Chaldæus:vt Ioſephus contra Appionem grãmaticum:& in primo de Antiquitate Iudaica ſignificat.Fuit ergo ſacerdos:quia eundem gradum in ſua republica tenent Chaldæi:quem ſacerdotes in ęgypto:vt aſſerit in.iii.libro Diodorus Siculus.Quare fuit notarius & ſcriba publicꝰ:qa penes ſacerdotes ſolos erat publica fides annalium:temporum geſta & regũ:vt author eſt Metaſthenes in libro de iudiciis tẽporum.Quamobrem omnem Chaldaicam defloruit hiſtoriã:& tã q̃ publicæ fidei notarius tranſumpſit oĩa tempora & antiquitates in quibus diluuii qđ anteceſſit Ninum meminit:noĩans etiam Noam & filios eius:vt in eiſdẽ libris aſſerit Ioſephꝰ. Et propterea tãq̃ fideliſſimo & publico ãtiqtatũ trãſſumptori fides publica dať:& ipm̃ ſolũ ſequuti ſũt Perſę in Monarchię Aſſyriorũ tẽporibꝰ:vt idẽ Metaſthenes author eſt:& nos in cõmẽtariis ſup eũdẽ Metaſthenem expoſuimus.Floruit autem Beroſus añ Monarchiã magni Alexãdri:qa idẽ Metaſthenes ſacerdos Perſa florẽs in principio Monarchiæ Alexãdri ipm̃ ſequutꝰ eſt in

Beroſi laus tẽporibus Monarchiæ Aſſyriorũ.Calluit itẽ Beroſus Græcam linguam:& docuit Athenis
diſciplinas Chaldæas ꝑcipue Aſtronomiã:in qua cæteros anteibant Chaldæi: adeo vt teſte
Plinio in naturali hiſtoria:Athenienſes illi ſtatuam inaurata lingua: in publico Gymnaſio
ponerent:ob diuinas eius prædictiones.Cauſa ſcribendi & tranſumendi has chaldaicas tra
ditiones fuit:quia Græci ſolum vſq; ad Phoroneum Priſcum regẽ Græcię attigerãt: & qui
dem cõmixtis multis antiquitatũ erroribus:Et inuentis literis apud Babyloniam ante hũc
Phoroneum annis ſeptingentis & amplius:teſte Plinio in.vii.naturalis hiſtoriæ capi. vlti-
mo:cogebantur Athenienſes credere:vti ibi credit Plinius: vſum literarum fuiſſe ęternum
Et literas Aſſyrias ſemper fuiſſe.Quãobrem ab eodẽ Beroſo edocti ſunt in hac trãſſumpti-
one breuiſſima:quid de temporibus & antiquitatibus haberent Chaldæi : pænes quos ſemp
fuiſſet vſus literarum.Diuidit autem hunc librum Beroſus in quinq; libros.In primo tra-
dit:quid Chaldęi ſcribant:de temporibus ante primũ diluuiũ.In ſecũdo de Genealogiis pri
morum deorum id eſt ducũ poſt diluuium.In tertio docet antiquitatẽ Iani patris : quem &
Noam nominat.In quarto:de antiquitatibus regnorum totiꝰ orbis in cõmuni tradit.In qn
to:ſingula explicat.Titulus huic libro eſt:Defloratio Beroſi Chaldaica.Modus eſt orienta-
liũ:vt breuẽ & publica fide tranſumptã narrationẽ:vocẽt deflorationem.Vnde & Ioſephus
in primo de antiquitate Iudaica ſcribens.Beroſus inquit Chaldęus:oẽm Chaldaicã deflora
uit hiſtoriã:in qua vt cõtra Appionẽ aſſerit:nominat diluuiũ:Archã:Noam:& filios eius.

Explicit Præfatio.

Eiuſdem Fratris Ioannis ſuꝑ primũ librũ eiuſdem Beroſi procemiũ incipit.

Diluuia.v. BEROSVS in primo libro tradit:quid anteceſſerit primum diluuiũ.Nam
quinq; fuerunt diluuia:vt author eſt Xenophon in libro de ęquiuocis.Et
vnũquodq; a particulari ſuo loco nomẽ habet:excepto primo notato ſub
Ogyge Phœnice:quod antonomaſice inundatio terrarũ dicitur:quia om
nes terras diluit.Secũdũ fuit Niliacum ſub Prometheo ęgyptio Hercule:
vt Diodorus in primo loco indicat.Tertiũ fuit Atticum ſub Ogyge At-
tico:qđ ab Athenis in Aſiæ littora inundauit:vt Samothraces tradunt:& Diodorus in.vi.
libro ſcribit referens & illud Samothracũ infame mẽdaciũ de nuptiis Cadmi: poſt quas vo-
luerunt fingere fuiſſe censitã Dardaniam.Quartũ fuit Theſſalicum: ſolum circa Parnaſũ
vna hyeme ſub Deucalione : vt Ariſtoteles in. i . Metheorũ ſcribit:& Xenophon in libro de
æquiuocis confirmat . Et tamen Græcia mendax audet eam in hiſtoria quaſi inundationẽ
terrarum fingere.Quintum fuit Pharaonicum:vbi nunc Alexandria ægypti ſub vate Pro-
teo:vt Lucanus in vltimo libro inſinuat:& Xenophon tradit:& nos in cõmentariis eius ad
longum explanauimus.Et vt idem Xenophon ait : & Solinus in collectaneis dicit : a primo
diluuio nouimeſtri notato ſub Ogyge Phœnice:vſq; ad Deucalionem: fuerunt anni ſeptin
genti : id eſt ducenti quadraginta nouem ante Ninum : licet Cato in ſecundo fragmento
originum dicat:ante Ninum præceſſiſſe inundationem terrarũ annis ferme ducentis quin-
quaginta.Et totidẽ Fabius pictor dicit de origine vrbis Romæ . Sed vnum annum addunt
veriuſq; Solinus:Xenophon:& Archilochus tradũt:quia vt idem Xenophõ & Archilochꝰ
tradunt:Deucalion ortus fuit ſecundo anno Sphæri regis Aſſyriorũ: a quo retro ſupputan
do in Euſebio & Beroſo vſq; ad principium Nini:ſunt anni vnus & quinquagĩta ſupra qua
dringentos.Quare reſiduum ſeptingentorum:erunt anni nouem & quadraginta ſupra du
centos:quibus Ninum anteceſſit inundatio terrarũ.Ex his probatur irreuincibiliter a tem
pore demõſtrato a Solino & propriis Epithetis Iani:eũdẽ fuiſſe Ogygem:Ianum & Noam.
Nam qui pręfuit primo diluuio ante Deucalionẽ annis ſeptingẽtis:& pater antiquiſſimus

deorũ & hominum poſt diluuiũ:fuit nomĩe proprio dictus Noa.Porro ante Deucalionem
annis ſeptingentis pręfuit diluuio Ogyges cognomine:quia ſub eo notatũ fuit primum &
nouimeſtre diluuium:& ad idem Iano epitheta propria Noæ a latinis tribuũtur:vt a Iuue
nale & Propertio tribuit ipſi regnũ aurea ætate quæ præceſſit Ninũ:& ꝙ ſit antiquiſſimus
pater diuum:vt in præcedentibus pluries produximus.Quare iidem & eodẽ tempore ſunt
Noa:Ogyges:& Ianus.Sed Noa fuit proprium:Ogyges vero Ianus & Proteus id eſt Vertũ Proteus.
nus ſunt ſolum pręnomina eius.Ponam tamen hoc loco ſingulorũ dicta de temporibus an
te Ninum.Fabius Pictor de origine vrbis Romæ.Aurea inquit ętas cœpit ſub Ogyge ante Aetas au-
Ninum annis circiter ducentis quinquaginta:& eam primus omniũ Ninus vitiauit.Cato rea.
in ſecundo fragmento de originibus:Italiæ inquit origo ſplendidiſſima fuit:tum tempore:
tum origine gentis.Et narrata diſſenſione inter Chaldæos & Scythas de origine orbis:hæc
ſubinfert.Inter vtroſq; conuenit ante Ninum circiter annis quinquaginta & ducentis:qui
bus durauit aureum ſęculum:terras fuiſſe inundatas:hoĩes porro in Scythia ſaluatos:& ex
his veniſſe Ianum cum Dyrim & Gallis progenitoribus Vmbrorum.Hi quidem ex latinis
authoribus.Porro ex Græcis Xenophon in libro de æquiuocis:Iberis inquit annus vt plu
rimũ quatrimeſtris eſt:Chaldęis vero ecõtra ſemper ſolaris:niſi in antiquitate diſciplinarũ
qua ſemper vtuntur menſtruo.In cęteris eo pacto annos intelligunt:quo Semiramis in colũ Columna
na ita excidit.Mihi pater Iuppiter Belus:auus Saturn⁹ Babylonicus:proauus Cur Satur Semirami-
nus Aethiops:Abauus Saturnus Aegyptius:Atauus Cælus:Phœnix:Ogyges.Ab Ogy dis.
ge ad meũ auum:ſol orbem ſuũ circũluſtrauit ſemel:ac tricies & centies.Ab auo ad patrẽ:
ſexies & quinquagies.A patre ad me:bis atq; ſexagies.Columnam:templum:ſtatuas:Ioui
Belo ſocero:& eius matri Rheę in hoc Olympo:Semiramis dicaui.Ex hac inſcriptione præ
dicti anni ducenti quadraginta nouem colliguntur.Totidẽ aſſignat Archilochus ĩ epithe
to temporũ ſuper quem cõmentaria confecimus.Sed non modo ducentos quadraginta no
uem annos ante Ninum aſſequuti ſunt poſteriores Gręci:verum etiam ſeptingentos & am
plius.Quod & Plinius in.VII.naturalis hiſtorię ca.vltimo indicat.Hanc em̃ propoſitionẽ
aſſumit.Aſſyrias literas ſemper fuiſſe arbitror.Hanc autem probat:quia literæ Aegyptiæ
quæ antiquiſſimæ habentur:longe poſt Aſſyrias fuerũt:nec Aſſyriarum inuenitur princi
pium/& author ſicut Aegyptiarũ.Hoc probat a Phoroneo antiquiſſimo rege Græciæ:qui
teſte Xenophonte in libro de æquiuocis regnauit primo anno Nini:longe ante Phoroneũ
iuniorem filium Inachi ſecundum Argiuorum regem.Ponenda ſunt verba Plinii in ſupra
dicto libro.Antichydes (inquit) repertas fuiſſe in Aegypto literas a Meonone quodã noĩe
tradit:idq; monumentis probat:annis.XV.ante Phoroneum antiquiſſimũ regem Gręcię
E diuerſo Epigenes apud Babyloniam:ſeptingentorum viginti annorũ/ſyderum obſerua
tiones:coctilibus laterculis inſcriptas docet:grauis author in primis.Qui minimum:Bero
ſus & Critodemus octoginta & quadringẽtorum annorum.Ex quo patet:æternum fuiſſe
vſum literarum.Hæc Plinius.Sed nota ꝙ non valet hæc conſequentia Plinii.Non inueni- Cõtra Plin.
tur author & principium literarum Phœnicarum:ſiue Aſſyriarũ:ergo ſunt æternæ:quia
oppoſitũ conſequẽtis ſtat cũ antecedẽte.Similiter aſſumptũ eſt falſum:ꝙ nõ inueniať prin
cipiũ:quia teſte Diodoro Siculo in.III.libro licet Chaldęi opinenť mũdum fuiſſe æternum:
tamen principium Aſtronomię & literarum ſe nactos fuiſſe aſſerunt ante aſcenſionem ſiue
monarchiã & eleuationẽ Alexãdri:annis quadraginta tribus milib⁹.Teſte aũt Xenophon
te in libro de æquiuocis:annus in antiquitate literarũ:a Chaldęis menſtruus accipitur per
lineam medii mot⁹ lunaris:quo pacto ad quadraginta tria milia anni mẽſtrui:reddũt circi-
ter tria milia ſexcentos trigintaquatuor annos ſolares.Q; ſi vt ſuper Philonem expoſui-
mus:& in chronographia noſtra/ex publica fide annalium probauimus:monarchia Perſa-

rum durauit a primo Arbace ad Alexādrū annis.cccc.xcv.monarchia vero Aſſyriorum du rauit a Nino ad dictum Arbacem:annis. M.cc.xxxiiii.a Nino vero ad inundationē terrarū antecedentem:omnes ſupputant annos.cc.xlix. & ab inundatione ad Adam primum cōditum hominem.M.dc.lvi.vt Moyſes ſupputat Geneſis. v.capi. conſequens neceſſario eſt:vt Caldæorum & Phœnicum literæ ſub conditione Adę cœperint:quia ab Monarchia Alexādri vſq; ad Adam colligūtur quadraginta tria milia anni menſtrui: ſiue tria milia ſexcenti triginta quatuor ſolares:vt patet colligenti annos publicorum annaliū Monarchię Perſicę & Aſſyrię:atq; diluuii & pręcedentis temporis:ſicut mox ſuperius computauimus.Quare per literas gentiliū tēpora certiſſima aſſequuti ſumus:ab Alexādro vſq; ad Adam.Qđ etiā diuū Hieronymū non latuit in cōmentario ſuper illud apoſtoli ad Hebræos: Fide credim⁹ aptata fuiſſe ſęcula:vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent.Caldęorum inquit veterum traditio eſt:huius viſibilis & formati mundi:fuiſſe inuiſibilem & informem præiacentem naturam ſempiternā a nullo productā:quā poſteriores Gręci hylen:chaoſq; vocauerūt:Moyſes vero abyſſum. Hanc materiā ad viſibilitatem & formā fuiſſe a meliore natura deductā cōfitent̄ atq; vti Moyſes primo ſceptro ſtellis ornari cęlos:ex tempore non ab ęterno produt:inde terram plantis:& animantibus:poſtea piſcibus aquas:volucribus aerem:poſtremo hoīem dominum mūdi factū.Quæ omnia Naſo in opere magno a Caldęis accepta: ad vnguē proſequutus eſt. Quinetiam annos & viros ante regnū Macedonum ſub Alexandro produnt:a quibus orti ſūt:annis circiter quatuor & triginta ſupra ſexcentos & tria milia.Quos ſi retro ab Alexandro ſupputes:peruenies ad Adam primum.Quod ꝑfecto Moyſes in omni eorum diſciplina atq; hiſtoria eruditus conſcripſit:& quod erroris erat:in ipſo initio eliſit dicens.In principio creauit deus cęlū & terram:quę erat inuiſibilis & incompoſita:quia tenebrę erāt ſuper faciē abyſſi.Hæc Hieronymus.Itaq; Caldęi:tēpora longe ante Ninum & diluuium fuiſſe ſcribūt:vti & Moyſes:atq; Critodemus:Epigenes:ac Plinius.Sed Beroſus ne crederetur nimis velle limites apud indociles græcos excedere: indefinito temporis initio vſus eſt dicens. Ante aquarum famoſam cladem:multa pręterierunt ſæcula.Quæ vt clariora fiant:commentaria ſequentia ſuper quinq; Beroſi libros iam edidimus.

Metamorphoſis Oui.

Explicita eſt Præfatio.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii Viterbenſis cōmentaria incipiunt.
Super primum librum Beroſi:Commentarium primum.

IN hoc primo libro Beroſus:vt ſupra expoſuimus agit de his quę præceſſerunt inundationem terrarum. Et facit duo. Primo præmittit exordium. Secundo narrat inundationem priſcam.Primum ſic abſoluit.

ANte aquarum cladem famoſā qua vniuerſ⁹ periit orbis:multa pręterierunt ſęcula: q̄ a noſtris Caldęis fideliter fuerūt ſeruata.

Facit Beroſus auditores attētos dociles:& beniuolos. Attentos quidem: dum rem magnam proponit dicens. Ante aquarum famoſam cladem qua vniuerſus periit orbis.In aliis enī inundationibus videlicet Niliaca: Attica:Theſſalica:& Pharonica ſola terra illa periit vbi inundatio obtigit. Vnde Euſebius & alii chronographi & hiſtorici: notāt eo tēpore quo pars illa periit:alias orbis partes habuiſſe incolumes ſuos reges & terras. Hęc vero prima omnes terras ſubruit. Et ideo abſolute terrarum inūdatio a Barbaris & Gręcis & Latinis dicitur. Vnde & Moyſes hoc notauit cū dixit. Deleta fuit diluuio omnis caro ſub

Diluuium magnum.

cęlo.Famoſam vero cladem dicit:quia ab infami vita gigantũ prouocata fuit cęleſtiũ ira:& a cõiunctione magna aſtrorũ:& magna fama celebrata a Chaldęis & Phœnicib⁹ & aliis.Reddit item auditores dociles:dũ notat ſe dicturũ de priſca inundatione:& pluribus ſæculis & ætatibus quę illã anteceſſerũt.Poſtremo reddit beniuolos:dum illis nõ gręcanicas nugas & fabulas quibus animos hominũ errare cõpellunt:ſed tradere veritatẽ:quam ſacerdotes Babyloniorũ publica & fideli atq; probata fide in Archiuis ſimul & publicis bibliothecis cõſeruauerũt:pollicet:quã etiã Moyſes ipſe ſecutus eſt:vt Hieronymus in cõmẽtario dicit ſuper illud apoſtoli ad Hebręos:Fide credimus aptata formataq; fuiſſe ſæcula.Q᷒ autẽ ea differẽtia fuerit inter priſcos Græcos & Chaldæos:ꝙ Græci fabulas nugaſq; & errores ſeminauerũt:Chaldęi autẽ firmã & ſolidã verãq; doctrinã tribuerũt:teſtis eſt acerrimus Gręcanicæ partis alias defenſor Diodorus ſiculus in.III.li.ſic de vtriſq; dicẽs. Chaldæi inqt Babyloniorũ antiqſſimi fuere:q eũ locũ in ſua republica obtinuerũt:quẽ ſacerdotes ĩ Aegypto.Ad cultũ em̃ dei deputati per oẽm vitã ſuã philoſophant:peritiſſimi Aſtrologię habiti.Et paulo poſt. Non enim queadmodũ Græci omniũ doctrinã ſuſcipiũt:ſed pueri a patribus progeniem ſequutis:diſcũt philoſophiã omniũ aliarũ rerũ cura poſthabita:doctiſſimiq; euadũt:cũ quia a teneris annis in ea doctrina erudiunt:tũ præcipue:quia diutius in illa perſeuerãt. Apud Gręcos aũt vt plurimũ tarde ad philoſophiã accedũt: paululũq; in ea morati vertuntur ad quæſtũ lucri gratia:& neq; de more doctrinã parentũ ſequũtur:ſed ſua ſponte variis ſtudiis incũbunt:& lucri gratia nouis ſemp opinionibus ſtudẽtes:deq; maximis diſciplinis altercãtes incertos diſcipulos reddũt:animũq; hominũ per oẽm vitã errare cõpellũt:& nulla in eis certa ſentẽtia:dubiũ:& in cõfuſo relinquũt.Hęc Diodorus.ĩ quib⁹ plura nos edocet.Primũ ꝙ Græci nõ fuerũt ſequuti doctrinã maiorũ:ſed nouas opiniões lucri gr̃a adinuenerũt.Fuerũt aũt maiores Gręcorũ Barbari:teſte Strabone in Geographia Græciæ:ꝓbatq; illud:quoniam plura vocabula barbara ſua ætate in Gręcia permanebãt.Et quoniã apud priſcos Barbaros veritas rerũ erat:cõſequens neceſſario fuit:vt relicta maiorũ perquiſita & inuenta veritate:ſua ſponte in fabulas & nugas inciderẽt:quibus hominũ animos a vero peruerterẽt. Secundũ eſt:quia de rebus maximis ſemper altercantur:quęſtus & lucri gratia. Vnde Ioſephus cõtra Appionẽ grammaticum:Gręci inquit mutuo ſe de mendacio redarguũt:& nõ pudet eos de eiſdem cõtraria ſcribere.Scimus enim quot in locis Hellanicus de genealogiis & temporib⁹ ab Ageſilao diſcrepat:& in quãtis Herodotũ corrigit Ageſilaus:& quomodo Ephorus Hellanicũ in pluribus oſtendit eſſe mẽdacẽ:& Ephorũ Timæus:Timæum poſteri:Herodotũ cuncti.Tertio dicit ꝙ fabulas & errores inuenerunt quęſtus gratia.Et ideo vt mendacia facilius ſeminarent:ſtuduerũt ornatui verborũ.Nihil enim magis proficit ad decipiendum q̃ delectabilis fabula & lenociniũ ornatus:vt ſignificat de Græcis Lactantius in primo diuinarũ inſtitutionũ cap.XV.dicẽs.Apud etiã malos reges:panegyricis mẽdacib⁹ adulantur:qđ malum a Græcis ortũ eſt:quorũ leuitas inſtructa dicendi facultate & copia: incredibile eſt quãtas mẽdaciorũ nebulas excitauerit.Quartum eſt:ꝙ vbi quis doctrinam eorum ſequitur:ſemper animo fluctuat:& per omnem vitã errat.Quod & Cato ad Marcũ filium ſcribens:vt author eſt Plinius.XXIX.naturalis hiſtorię ca.primo:ita vaticiniũ protulit.Dicam de iſtis Græcis ſuo loco Marce fili:quid Athenis exqſitum habeam:& bonum ſit illorum literas aſpicere non perdiſcere. Vincam nequiſſimum & indocile genus eorum Et hoc puta vatem dixiſſe.Quandocũq; iſta gens literas ſuas dabit:omnia corrumpet. Tũc etiam magis:ſi medicos ſuos huc mittet. Vere impletum eſt vaticinium Catonis.Nam omnis illa theologia:philoſophia:& naturalis diuinatio:& Magia:quas diſciplinas teſte Beroſo eruditiſſimus Ianus tradidit:& in qbus Thuſci:teſte Diodoro Siculo ĩ.VI.li.vſq; ad ętatem ſuam erant admirabiles toti orbi:equidem ſuſceptis fabulis & diſciplina Græcorũ cor

Chaldæorũ veritas.

Gręcorũ vanitas ĩ phia.

Græcorum diſcrepãtia.

Catonis vaticinium.

ianus erat in itallia infra fo 122

rupta ſunt:adeo vt oĩa fabuloſa & erronea Grecanica norint:& nihil de origine:diſciplinis: & ſplẽdore antiquitatũ Italicarũ(qđ turpe & impiũ eſt)neſciãt:vt deplorabat noſter Aquinas in Satyra vbi dicit. Quid rãcidius q̃ ꝙ nõ ſe putat vlla formoſam:niſi quę de Tuſca Gręcula facta eſt? Et itẽ. Oĩa iquit Græce:cũ ſit turpe magis:noſtris neſcire latine. Bonũ eſt inqt Cato illorũ literas aſpicere vt venenũ & errores illorũ redarguanť:& nõ perdiſcere:atq; cũ eorũ leuitate inſoleſcere:cõtra vetuſtiſſimas traditiones maiorũ:quia oĩa corrũpet:qđ etiã Ariſtoteles fecit:velint nolint Peripatetici:quia vt verbis Diodori vtar:cũ aliis ſemp altercãs incertos diſcipulos reddit:& animos noſtros per omnẽ vitã errare cõpellit:vt patet omnibus diſſenſionib⁹ Peripateticorũ etiã noſtrę ętatis:in quorũ diſceptationib⁹ nulla certa ſententia reddita:dubios ſemp & in confuſo auditores relinquunt. Ergo non ſolum latinas origines & hiſtorias antiquorũ:ſed certiſſimas Ianigenas diſciplinas:& toti orbi admirabiles: corruperũt ſuſceptę fabulę ac nugaces diſciplinæ:vt vere vaticinatus eſt Cato. Et ideo maxime ſibi beniuolos auditores facit in principio Beroſus:dũ non a nouitiis eſurietibus queſtus gratia Gręcis:qui dũ oĩa norunt nihil intelligunt:ſed a Chaldęis & maioribus fideliter cõſeruata:ſe traditurũ cõnotat. Et hoc de proœmio. Nunc ad narrationem accedit:& facit tria. Prima parte narrat infamem vitam hominũ. In ſecunda præcognitũ diluuiũ. In tertia quo pacto humanum genus ſeruatum eſt in diluuio. De primo ita dicit.

Ariſtotelẽ carpit.

Scribũt illis tẽporib⁹ circa Lybanũ fuiſſe Enos vrbẽ maximã gigãtũ. qui vniuerſo orbi dñabanť:ab occaſu ſolis ad ortũ. Hi vaſtitate corpis ac robore cõfiſi:inuẽtis armis oẽs opprimebãt:libidiniq; inſeruientes:inuenerũt papiliões & inſtrumẽta muſica & oẽs delitias. Mãducabãt hoĩes & procurabãt aborſus:in eduliũq; pręparabãt:& cõmiſcebanť matribus:filiabus: ſororibus:& maſculis:brutis:& nihil erat ſceleris quod non admitterent:contemptores religionis & deorum.

Vt in pręfatione poſuim⁹:& Hieronym⁹ dicit:ꝙ mũdus & mũdi formatio ſit ex tẽpore:& nõ ab æterno:ex fide atq; hiſtoria credimus. Verũ ꝙ ab Adã primo cõdito cœperint literæ & diſciplinę infuſę:nõ eſt ex fide tm̃:ſed etiã hiſtoria gẽtiliũ & traditiõe Chaldęorũ qui ſe Aſtronomiã & literas habuiſſe ante Alexandri monarchiã tribus milibus & ſexcentis annis ac trigintaquatuor aſſerunt vt in pręfatione diximus. Epigenes quoq; ſeptingẽtos annos & amplius ante Ninum & Phoroneum inuentos ait Babyloniæ laterculos coctiles inſcriptos ꝑ ſyderum obſeruatiõe. Quare iam ante inundationem terrarũ annis paulominus qngẽtis vt ex dictis in ꝓœmio colligiť:vtiq; erant in vſu ars coctilis:& impſſoria:atq; inſcriptiua:& literæ Phœnices:& Aſtronomia:& eiuſcemodi. Quę ꝑfecto oĩa cõueniũt his quę Moyſes & diuinæ literæ tradunt. Nã vt patet Geneſis. V. ca. ſanctus ꝓpheta Enoch nat⁹ eſt ante inundationẽ terrarũ anno. XXXIIII. ſupra mille:q teſte Iuda apoſtolo cognomĩe Thadeo ĩ ſua canõica ꝓphetauit de iudicio futuro tã aquarũ & diluuii q̃ vltimę cõflagratiõis:& ea teſte Ioſepho in prĩo de antiqtate Iudaica ĩſcripſit duab⁹ colũnis:altera ærea:altera lateritia. Erant igitur in vſu literę:& ars fuſilis:& lateritia & vaticinia:mille annis & amplius ante inundationẽ terraꝝ. Porro viuẽte Adã:& agẽte annũ ſexcenteſimum & vigeſimum ſecũdum natus eſt idem Enoch:vt ſupputat Moyſes Geneſis. V. ca. Quare cõiectura & argumẽtũ firmũ eſt:ab ipſo Atauo eius primo Adam eũdem Enoch ſuſcepiſſe literas & diſciplinas:cuius tempore fuiſſe literas & diſciplinas Adæ infuſas Theologi aſſerunt:& eodem tempore ſe cœpiſſe literas & Aſtronomiam Chaldæi affirmãt:vt ſupra expoſuimus. Et ideo nõ immerito Moyſes dicitur a Hieronymo ſequut⁹

Literarũ antiquitas.

Enoch propheta.

mus ex reuelatione de mūdi atq; ſui creatione: & texuit hiſtoriam geſtorum vſq; ad Enoch
cui proſequendam reliquit hiſtoriam. Enoch autem proſequēdam reliquit Lamech prophe
tę patri Noæ: & Lamech filio eidē Noæ: Noa vero reliquit poſt diluuiū Chaldęis: a quibus
Habraam & reſidui veritatem rerum geſtarum ſcripſerunt. Vnde cum hiſtoria Chaldaica
de antiquitatibus q̄ ſimillima eſt Hebrææ: ac propterea Moyſes pro teſte adducitur: a Maſea
Phœnice & Hieronymo ęgyptio: vt aſſerit Ioſephus contra Appionem grammaticum & in
primo de antiquitate Iudaica: Non eſt igitur mirum ſi Moyſes & Beroſus conueniunt: qui
ex eodem fonte hiſtoriæ combiberunt. Itaq; literam Beroſi exponam⁹: quæ primo narrat in
famem vitam hominum in communi: inde in particulari. In communi quidem: erant pecca
ta: oppreſſionis: libidinis: & promiſcuæ luxurię. In particulari vero quo ad oppreſſiones feri
tatem ſupremum ſcelus adiiciebant vt homines manducarent: & aborſus in edulium deli-
tioſi epuli procurarent: ac ſi oua eſſent aborſus: & carnes humanę altilia. Neq; hoc fabula eſt
cum ætate noſtra in inſulis Cananeiis: quarum quaſdam nunc ſubegit glorioſus rex Hiſpa
niæ Ferdinandus: homines captos caſtrent: & in greges more pecudum ad conuiuia ſeruēt
Ptolemæ⁹ quoq; in Geographia: ętate ſua Aethiopes & alios Anthropophagos id eſt homi
num comeſtores annotat. Plinius in quinto naturalis hiſtoriæ capitulo ſeptimo aſſerit Scy- Anthropo-phagi.
thas eſſe: qui humanis corporibus veſcuntur. Et ſubdit. Incredibile quidem videretur niſi
cogitemus in medio terrarum Sicilia & Italia fuiſſe huiuſcemodi monſtri gentes Cyclopas
& Leſtrigones: & nuperrime trans alpes hominē immolari ſolitum: quod paulum a mādens-
do abeſt. Hoc ſcelus vltum per diluuium: mox prohibitum fuit a Deo dicente: Carnem cū
ſanguine non comedetis. Et vt intelligas de carne humana dictum: illico explanauit dicens
Quicunq; enim fuderit humanum ſanguinem: fundetur ſanguis illius. Sed de hoc copioſe
tradidimus ſuper Geneſim. ix. ca. Hæc de peccato oppreſſionis ferinæ. Porro de peccatis Lu-
xuriæ: nihil erat ſceleris quod ſupreme non admitterent: inceſtum: ſodomiam: & bruta-
litatem. Quod etiam Moyſes non tacuit: dum aſſerit eas vxores accepiſſe quas eligerent: ſci
licet ſiue matres ſiue alias. Et item omnis caro corruperat viam ſuam: ſcilicet Sodomia &
brutalitate. Quare ex his nati ſunt Gigantes vt ibi ait Moyſes: potentes viribus & viri fa-
moſi: ſcilicet vitæ q̄maxime infamis ſupradictis ſceleribus. Per Gigantes enim intelligim⁹
homines vaſtos corpore: famoſos: & deorum contemptores: & hominum ſimiliter oppreſſo
res: vt Macrobius in primo Saturnalium: & Diodorus in ſexto ſignificant. Tria ſunt nunc
cognoſcenda. Primum de Enos vrbe: quis eam cōdiderit: quando: & propter quid: & vbi. Se
cundo quando cœperunt hæ delitiæ & peccata. Tertio quare nunc deus non punit ea ſicut
tunc. Ad primum reſpondet Moyſes Geñ. ca. iiii. ꝙ Caym dānato & excōmunicato a cœtu
iuſtorū ob fratricidiū: ꝓfugit a facie iuſtorum cum vxore: & habitauit ad oriētalem plagam
Eden id eſt paradiſi: & ibi ædificauit ciuitatem: & vocauit eā a nomīe primogeniti ſui Enos Enos vrbs.
& vt aiunt tā Hebræi q̄ catholici ędificauit eam ad opprimendum & excurrēdū & prędādū
iuſtos ex poſteritate patris ſui Adā & fratris ſui iuſti Seth. Aedificauit aūt eam ad orienta-
lem plagam reſpectu regionis Eden hebraice dictam: ſiue latine locum & regionem delitio
ſam ſiue gręce paradiſum. Eſt autem regio Damaſcena vt quidam ſuſpicantur: quia ad ori
entalem plagam eſt mons Libanus: in quo eſt vrbs Enos diruta: cuius maxima & ingen-
tis molis fundamenta viſuntur: & vocatur ab incolis regionis ciuitas Caym: vt noſtri mer
catores & peregrini referunt: qui in Damaſco & Libano ſunt aſſueti. Aliis placet Eden ſiue
locum delitiarum & paradiſum dici: regionem Phœnicam Laodicinam dictam: probātq; du
obus argumentis. Primo quia ibi eſt vrbs Edē ſiue interpretatione græca paradiſus: vt Pto
lemęus notat in quarta Aſię tabula. Secundo quia in ea vrbe exiſtenti eſt mare ab occiden
te: & extremitas Libani & Antilibani ab ortu ęquinoctiali vel ſaltem hyberno: vt patet ibi-

dẽ. Ad primũ ergo dubiũ rñdet: ꝙ Enos vrbẽ condidit Caym: poſt excõicationẽ ꝓmulgatã: & eiectionẽ a cõione Adę atq; iuſtorũ: vt ſicut obſtinati excõmunicati poſſet latrocinari & ꝑdari iuſtos: & in loco orientali Libani vt ait Beroſus in ea ꝑte q̃ ẽ magis oriẽtalis reſpectu vrbis & agri eiꝰ: q̃ a Moyſe dicit Edẽ: & a Græcis ꝑadiſus. Ad ſecũdũ dubiũ dicit ꝙ pctã Caym & excõicatę atq; impiæ poſteritatis eius cœperũt ſub fratricidio Caym: & adaucta ſũt in ſeptima generatione ab Adã: vt notat Moyſes Geneſis ca. iiii. q̃ Iael: Tubal: & Tubalcaim fuerũt ſexti a ꝓgenitore ſuo Caym: & ſeptimi ab Adã: quorũ primꝰ īuenit delitias ī arte paſtorali: papiliões: & tẽtoria: ſecũdus fiſtulã: cytharã: lyrã: & organũ: cũ voce chorea & modulatione muſica: tertius vero arma & omne genꝰ ferramenti: vt ibidẽ Moyſes exprimit. Huc vſq; īpia ſeptima gñatio ab Adã excreuit ꝑ vniuerſũ orbẽ. Sed in hac ſeptima generatione īpia & excõicata: cœpit iuſta poſteritas Adæ cũ excõicatis participare cõiugio: & ſupradictis ſceleribus īpiorũ: q̃ teſte Moyſe videntes filii dei. ſ. iuſti homines: filias hominum & Caymicæ poſteritatis ꝙ eſſent pulchrę id eſt opulẽtæ & fortunatę: nõ obſtãte excõmunicatione: ẽt ipſi acceperunt ſibi vxores ex oĩbꝰ quas elegerant. Qꝫ vero etiam ſeptima generatione iuſtorum ab Adã cœperint iuſti effici ꝑticipes ſcelerum & vitiorum: eſt argumẽto ꝙ Enoch ſeptimus ab Adã fuit trãſlatꝰ ne malitia īmutaret cor eiꝰ: vt ſcribit *Sapię. iiii. ca.* Et ideo reſpondet ad ſecundũ dubiũ ꝙ impiæ poſteritatis Caym pctã: ſub Caym cœperũt: iuſtorũ vero ſub ſãcto Enoch propheta: quẽ ꝓpter bonã vitã deus cito trãſtulit: ne cum aliis iuſtis iã ad impietatẽ īclinatis cõſentiret. Ad tertiũ vero dubiũ reſpõdet: ꝙ deus nõ punit vniuerſaliter peccata: niſi cũ in vniuerſis inueniunt: qđ nõ eſt nũc. Et p̃terea etiã ſũma peccata nõ ſtatim punit: niſi addita obſtinatione: ſicut nũc Beroſus oſtendit ita dicens in ſecunda ꝑte: in qua de p̃cognito futuro diluuio ſic ſcribit.

Iael. Tubal. Tubalcaim

Enoch.

Diluuii p̃cognitio.

Tũ m̃lti p̃dicabãt & vaticinabãt: & lapidibꝰ excidebãt: de ea q̃ vẽtura erat orbis ꝑditiõe ſed ei illi aſſueti corridebãt oĩa: cęleſtiũ illos ira atq; vltione ꝑurgente ꝓ impietate atq; ſceleribus.

Præcognita vero fuit priſca inundatio tũ ſpũ dei: vti ſanctꝰ Enoch: tũ aſtrorꝫ obſeruatiõe: vt q̃ Babyloniæ īuẽta fuit: & Epigenes atq; Pliniꝰ notauerũt. Alibi ſcripſimus atq; ꝓbauimꝰ hęc duo ſimĺ ſtare: inũdationẽ terrarũ a cauſis naturalibꝰ ꝓceſſiſſe: q̃s ſtudioſi ī monumẽtũ exciderũt: & a diuĩa ꝓuidẽtia ſimĺ ab æterno ordinatã: vt quo potiſſimum tẽpe hoĩes demererẽt ꝑirẽt. Deiñ Beroſꝰ oñdit ī tertia ꝑte quo pacto genꝰ hũanũ reꝑatũ ſit ꝑ arcę p̃ꝑationẽ dicẽs.

Vnꝰ īter gigantes erat q̃ deorũ veneratior & prudẽtior cũctis: reliquꝰ ex ꝓbl erat ī Syria. Huic nomẽ erat Noa: cũ tribꝰ filiis: Samo: Iapeto: chẽ & vxoribꝰ Tytea magna: Pãdora: noela: & Noegla: is timẽs quã ex aſtrꝭ futurã ꝓſpectabat cladẽ: anno. lxxviii. añ inundationẽ: naui iſtar arcę cooꝑtam fabricari cœpit. Anno ſeptuageſimo octauo ab inchoata naui: ex improuiſo exundauit oceanꝰ & oĩa maria mediterranea. Flumia q; ac fõtes ab imo ebulliẽtes inũdauerũt ſupra oẽs mõtes: accedẽtibus: atq; impetuoſiſſime & ſupra naturã e cęlo copioſiſſimis hymbribꝰ

Ioſephus hoc loco vtit cõtra Appionẽ grãmaticũ: dicẽs Beroſũ Caldęũ & hiſtoricos phœnicas noiare noã & filios eiꝰ ꝓpriis noĩbꝰ: & diluuiũ: & arcã. Et ī p̃rio de antiq̃tate Iudaica hũc locũ ad verbũ trãſumẽs in teſtimoniũ: eiuſdẽ īgt arcę noę atq; diluuii mẽoriã faciũt oẽs q̃ barbaras hiſtorias cõſcripſerũt. quorꝫ vnꝰ Beroſus Caldęꝰ: q̃ narrãs de hoc diluuio taliť eſt affatꝰ. Dr aũt nauis eiꝰ q̃ ī armẽiã vẽit circa mõtẽ Gordieũ aliq̃ adhuc ꝑs eẽ: & quoſdã bitumẽ exinde tollere: quo maxĩe hoĩes ad expiationẽ vtunt. Et ſubdẽs de hiſtoricis ægyptiis & phœnicibꝰ: meminit inquit etiã horũ Hieronymꝰ ęgyptiꝰ

multis diebꝰ corruẽtibꝰ. Ita omne humanum genus aquis ſuffocatũ:excepto Noa cũ familia ſua quę naui erepta eſt. Nã eleuata ab aqs in gordiei mõtis vertice quieuit:cuiꝰ adhuc dicit̃ aliqua pars eſſe: & homies ex illa bitumẽ tollere: quo maxie vtũtur ad expiationem.

qui antiquitatẽ phœnicã noſcit̃ conſcripſiſſe:Sed & Maſeas Damaſcenꝰ ĩ nonageſimo ſexto hiſtoriarũ libro ita de eis dicit.Eſt ſup Myriadam excelſus mons in Armenia:ꝗ Baris appellatur: in quo multos confugiẽtes ſermo eſt diluuii tempore liberatos: & quẽdam ſimul in arca deuectũ in montis Ocilę ſummitate fuiſſe:lignorumqꝫ reliquias multo tpe cõſeruatas.Fuit aũt iſte:quẽ etiã Moyſes Iudęorũ legiſlator ſcribit.Hæc Maſeas.Nota ꝗ dicit Ioſephꝰ ibi:ꝙ etiã Gręci qui barbaras hiſtorias tranſſumpſerunt non ſolũ diluuii & Noæ reminiſcuntur:verũ etiã et lõgitudinis annorũ ſolariũ: quibus mille ãnis vixerũt.Sic em̃ ad verbũ dicit.Noa cũ vixiſſet poſt diluuiũ trecẽtis & quinquaginta annis:feliciter agens:mortuus eſt anno vitæ ſuæ quinquageſimo ſupra nongentos.

Baris.

Nullus aũt ad vitam modernam & breuitatem annorum quibus viuimus comparans antiquorũ longitudinẽ putet falſa quæ de illis ſunt dicta.Illi nãqꝫ cum eſſent religioſi: & ab ipſo deo facti:tantorũ annorũ curriculis rite viuebant.Deinde propter virtutes & glorioſas vtilitates quas iugiter perſcrutabant̃.i.Aſtrologiã & Geometriã & Phyſicã:deus eis ampliora viuẽdi ſpatia cõdonauit:quæ nõ caute diſcere potuiſſent:niſi nõgẽtis viuerẽt annis.Per tot enim annorũ curricula:magnꝰ annꝰ implet̃.Et ſubdit inducitqꝫ teſtes dicens.Teſtes aũt dicti mei ſunt oẽs qui antiquitates apud Græcos & barbaros cõſcripſerũt.Nã & Manethon ꝗ deſcriptionẽ fecit ægyptiorum: & Beroſus ꝗ Chaldaicã defflorauit:& Mochus:& Eſtyus:& Hieronymꝰ Aegyptius qui Phœnicã diſpoſuerũt:cõcordãt cũ dictis meis.Heſiodus quoqꝫ & Eratheus:& Hellanicus & Ageſilaus in hiſtoriis ſuis:memoriam faciunt antiquorũ:ãnis mille viuẽtiũ.Hæc Ioſephus.Quinetiã diluuii & temporis eiꝰ vſqꝫ ad Ninũ meminerũt Xenophon libro de æquiuocis:Archilochus in Epitheto tẽporũ:Fabius pictor de origine vrbis Romæ:& Cato ĩ.ii.fragmento originũ:ſup quos oẽs iam cõmẽtaria edidimꝰ. Hactenꝰ in cõi pro Beroſi litera dicta ſunt:nunc in particulari pauca excurramꝰ.Noam fuiſſe virũ dei cultorem & iuſtũ: & ſolũ:vniuerſis ad impietatem declinantibus:etiam Moyſes ſcribit. Fuiſſe vero gigantẽ & aſtronomiæ peritũ:etiã pitiores Talmudiſtę aſſerũt. Fuiſſe aũt Syrũ phœnicam cognomina ſua indicãt Ogygius Dyſir:vti in ſequẽte cõmentario exponemꝰ.Dubitat̃ vero de eo ꝙ ait: cœpiſſe fabricari arcã ante inundationẽ anno.lxxviii.cum centum viginti annos Moyſes ſupputet Geneſis.vi.ca.& Beroſus alibi teſte Plinio quadringentos octogita cũ Critodemo aſſignet:vt in ſuperioribus diximus.Ad primũ reſpondet̃:ꝙ mandatũ de fabricãda arca Noa accepit ante inũdationẽ annis centũ vigĩti vt Moyſes ſignificat.Quadraginta vero & duobus annis ꝑparauit ligna ob ĩmenſitatẽ operis faciundi.Et ita anno ſequente qui erat ſeptuageſimꝰ octauus ante inundationẽ:cœpit opificiũ ingẽtis arcæ: vt Beroſus ſupputat.Qđ vero adducit̃ de Plinio dicente ante Ninũ fuiſſe ſupputatos a Beroſo & Critodemo annos.cccc.lxxx.nõ de arca dixerunt:ſed de literis inſcriptis & inuẽtis eo tempore: vt patet in.vii.naturalis hiſtoriæ ca.vltimo vbi de his loquitur Plinius. Rurſus:quia dicit ex improuiſo accidiſſe diluuiũ:non refert̃ ad Noã:& eos qui nouerũt & ĩſcripſerũt coctilibꝰ laterculis:& lapidibꝰ:ſed ad deriſores:ꝗ illđ neqꝫ credebãt neqꝫ ſpauerãt affuturũ. Fuit aũt hoc primũ diluuiũ nouimeſtre:vt Solinꝰ aſſerit ĩ Collectaneis:& Moyſes Geneſis.viii.ca. & Xenophõ de æquocis. Exceſſit vero oẽs altiſſimos orbis mõtes.xv.cubitis:vt teſtat̃ Moyſes Et vt ait:deleta ẽ oĩs caro ſub cęlo:excepto Noa cũ ſua familia.Ex quo patet Talmudiſtas eẽ falſiloquos:& mẽdaces:cõtraqꝫ diuĩas lr̃as ad morẽ ſuũ exponẽtes:ꝙ diluuiũ nõ attigit mõtẽ

Vitæ lõgitudo qbꝰ & cur data.

Noa gigas & aſtrologꝰ

Arca qñ facta.

Talmudiſtas carpit.

Syon:argumento vſi:quia inuentum eſt ibi poſt diluuiũ ſemen giganteum : non attendẽtes ꝙ Noa cum filiis fuerunt gigantes:& Titanes gigantes genuerunt ; teſte Beroſo : qui teſte Moyſe poſuerũt vrbem Titanum in ægypto:quã vocat Tanim dempta prima litera: vt patet Numeri capi.xiii.tam per textũ q̃ per expoſitores.Hæc de tẽporibus ante diluuiũ. Nũc ad ſequentes libros præparans auditores:ita concludit.

Ergo ſuperior narratio quaſi q̃dã p̃fatio a Beroſo p̃miſſa eſt:vt quiſq́ cognoſceret a quo p̃cipue ãno & tẽpore:ſuę gẽtis originẽ ĩchoare debeat:qa nõ añ diluuiũ primũ:qa nulla remanſit origo niſi Noanica quę & ogygiana phœnica:neq́ itẽ vt Græci faciũt:inchoanda eſt a Nino:quia lõge ante eũ coloniis oppletꝰ erat totus orbis:& origĩes ſub Noa diſcretę.Et ideo qſq́ dũ reqrit ſuę gẽtis & regni originẽ ĩcipiat ab hoc ãno ſaluatiõis hoĩm a diluuio: & vdieat genealogias ducũ primarũ colõiarũ& inde originẽ ſuã ĩ cõi accipiat:& poſtea in particulari in quarto &.v.li. Verũ qa in bibliothecis Chaldæoꝝ annotabantur prolixe oĩm gẽtiũ &

Ab hoc igiť anno ſalutis hũanæ ab aquis primordio ſumpto:noſtri maiores inumeros ſcripſerunt.Nos vero tedioſum illorũ ſermonẽ abbreuiaturi referemus origĩes & tẽpora:& reges eorũ dũtaxat regnorũ: quę nunc magna habentur.In Aſia quidẽ noſtrum omnium celſiſſimum Babylonicũ

Aphrica ęgyptiũ & Libycum: q̃ vnũ primo fuerũt:& ſub vno narrabimꝰ. Poſtreo in Europa quatuor noſtri enumerãt. Celtiberum:Celtę:Kytim:qđ illæ gentes Italicũ appellãt:& Tuyſconum quod a Rheno fluuio per Sarmatas in Põtũ finit. Addũt quidam etiam quintum dictum Ionicum.

regnorũ origines:& antiqua geſta:quę faſtidiũ generabãt:idcirco ipſe deflorauit vt Ioſephꝰ loqtur:oẽm Chaldaicã hiſtoriã:& ſolũ de origine regnorũ ætate ſua clarorũ loquiť.Fuit aũt Beroſus circa finẽ monarchiæ bipertitæ Perſarum & Medorũ.Fuit eñ ante Alexandrũ qa Metaſthenes qui floruit circa initiũ Alexãdri vſus eſt chronographia Beroſiana ꝑ monarchia Aſſyriorũ:vt tã in eiꝰ litera:q̃ cõmẽtariis ſup eũ explanauimꝰ. Itẽ adhuc durabat bipartita monarchia Aſiæ in qua p̃ualebat Babylonica:vt hoc loci notat:vbi ętate ſua Babylonicũ aſſerit p̃ſtãtiſſimũ eſſe oĩm.Quare ꝑ Aſia babylonicã originẽ & ãtiqtatẽ tradet. Pro Aphrica vero ægypti & Libyæ originẽ exponet.Pro Europa vero ĩ qua nulla erat monarchia:exponet origines Italiæ:Hiſpaniæ:Germaniæ per Sarmatas vſq́ Tanaim & Põtũ.Cur vero de Ionico nõ poſuerit ad longũ originẽ:exiſtimo id cauſæ eſſe:quia poſita origine Græciæ a diluuio ad Ninũ:ipſi gręci deinceps inter ſe diſſidebant in hiſtoria. Et qm̃ nullis diſplicere voluit:qbꝰ erat charꝰ:& a qbꝰ donatꝰ fuit publica ſtatua inaurata ligua: vt Piniꝰ aſſerit: idcirco a Nino deinceps raro tangit Græciã.Ceterũ quia origo haberi non poteſt niſi per genealogias:ob id hũc ſecũdũ librũ Genealogiarum pręmittit tribus ſequentibus.

Expliciunt cõmẽtaria ſup primum librũ Beroſi de temporibꝰ ante diluuium.

Eiuſdẽ fratris Ioannis Annii Viterbenſis cõmentaria ſup ſecũdũ librũ Beroſi ĩcipiũt

Indigetes pro indagatores.

QVi primi fuerint in orbe reges poſt diluuiũ & ante Ninũ Græcis prioribꝰ nõdũ cõpertũ fuerat:ſed ſolũ Barbaris: qui ſe primos rerũ vtilium indigetes aſſerũt atq́ ſcriptores:& multorũ memoriã apđ ſe fuiſſe cõſeruatam affirmãt:vt Diodorꝰ in primo libro author eſt.Igiť Beroſus in hoc ſcđo libro de primis ducibꝰ & eorum Genealogia poſt diluuiũ ita tradit:vt nulli ſit regno ſua ignota origo.Et primo qdem ĩducit proœmiũ de Iano patre oĩm & Tytea magna.Deinde Genealogias deſcribit.De primis ſic dicit.

NEceſſe eſt igiť nos ex prę miſſis confiteri : quod & Chaldæi & Scythæ ſcribunt : ſiccato ab aquis orbe non fuiſſe niſi dictos octo homines ĩ Armenia Saga:& ab his omne hominum genus in terris ſeminatum : atq; ob id Scythas recte dicere & appellare Noam omnium deorum maiorum & minorum patrem:& humanę gẽtis authorem:& chaos & ſemen mundi. Tyteam vero Aretiam : id eſt terram in quam ſemẽ chaos poſuit:& ex qua tanq̃ ex terra cuncti prodierunt.

Multa memoratu digna his verbis inſinuat Beroſus:quę apud poetas legebamꝰ:& originẽ ignorabamꝰ. Primũ igiť nedũ apđ Moyſen & Beroſum: ſed etiã apud authores latinos legimꝰ: quo ſcilicet primũ loco poſt diluuiũ & ante Ninũ cœpit humanũ genꝰ.Primi ſũt Barbari hiſtorici:ƥcipue Hieronymꝰ ægyptius & Maſeas Phœnix: qui(vt ſupra diximꝰ)teſtanť Noam cũ archa ſaluatũ fuiſſe in Gordiei Armenię montis iugo Ocila altiſſimo.Eſt autẽ Gordieus mõs in Armenia nõ ꝑcul ab Araxi fluuio:a quo Moyſes vocat Armeniæ Caſpios mõtes altiſſimos / Ararat ꝑ Araxat.Et ideo licet ĩ Ptolemęo nõ cõtinueť a ſcriptoribꝰ mõs Gordieus & Caſpiꝰ ꝓximꝰ amni Araxi:hoc tamẽ a vitio impſſoris ꝓceſſit:quia debent cõtinuari: licet diuerſis locis diuerſa noĩa ſortianť. Eſt autẽ Ararat vt Hebręi ꝓferunt:ſiue Araxat vt Aramei:ſiue Araxes vt gręci ac latini:fluuius Scythię in maiori Armenia,de quo Lucanus in.vii. Armeniũq; bibit romanus Araxem.Super hunc Auguſtus pontem:quẽ a magno Alexãdro factũ ruperat amnis impetꝰ:firmiorẽ reſtituit:in cuius laudem Virgiliꝰ in.viii.æneidos dixit. Et pontem indignatꝰ Araxes.Ex hoc tres amnes fluere:Phaſim:Thermodõta & Tanaim:Orpheus mẽdax in Argonautica dixit. Nã vt gæographi cum Ptolemæo certiſſime notant:aliunde ortum habẽt.Hac itaq; regione circa Araxem conſedit ab origine ſui gens Scythica:a Scytha rege eorũ dicta:vt eſt author Diodorꝰ li.iiii.Et ideo locus primꝰ quo cœpit humanũ genus poſt diluuiũ:fuit Scythia Araxea:vt Beroſus Chaldęus:& Hieronymꝰ ægyptius:& Maſeas Damaſcenꝰ:atq; Moyſes:ex Barbaris cõſentiunt:ex quibꝰ Archilochus gręcus in epitheto tẽporũ:ſup quẽ iam cõfecimꝰ cõmẽtaria:ita dicit ad verbũ.Maſeas Phœnix Damaſcenꝰ lib. xcvii.hiſtoriarũ aſſerit ante Ninũ ferme ducẽtis quiquaginta annis fuiſſe inundationẽ terrarũ:& quẽdã:cui Moyſes antiqſſimus hiſtoricus teſtimoniũ perhibet:liberatũ circa fluuiũ Araxem ad montes Caſpios:tumq; recente cælo:& rudi humano genere vixiſſe aureã vitã: in qua nullo ferente leges natura ipſa viuebať:quouſq; Ninus & Semiramis arma gentibus intulerunt:& aureã vitã vitiare cœperunt.Idẽ ſcribũt ex latinis Trogus & Iuſtinꝰ in primo epitomatũ de aurea vita ante Ninũ.Et in ſecũdo lib.aſſerũt idẽ Scythas ſemp fuiſſe ſuperiores de principatu humanę originis:ſequuti Catonẽ de originibꝰ:cuius cõmẽtaria exegimus.Is in.ii.fragmẽto hęc dicit. Chaldęi orbis ſempiternitatẽ ſibi pſuadẽt.Phœnicibus vero ac Sagis magis placet origo. Inter vtroſq; cõuenit ante Ninũ circiter.ccl.annis quibꝰ durauit aureũ ſæculũ terras fuiſſe inundatas:& in Scythia Saga renatũ mortale genꝰ.Siue eñ ab ęterno mũdũ exiſtimes:& ignis prĩcipio cũcta poſſederit : poſteaq; ſenſim ĩ ſua loca elemẽta coeũtia hoĩes ꝓduxerint:ſiue(vt ferť)ante aureũ ſęculũ terras ſubrutas inũdatio tenuerit:& exſiccata humo apparuerint hoĩes:equidẽ principatꝰ originis ſemp Scythis tribuiť:a quibꝰ auctis / colonias per orbẽ miſſas ferũt: & ex his veniſſe Ianũ cũ Dyrim & Gallis ꝓgenitoribus Vmbrorũ in Vaticanũ & Ianiculũ.Et in principio fragmẽti:Italię(inqt)ſplendidiſſima origo fuit:tũ tpe:tũ origine gẽtis.Cœpit eñ aureo ſęculo ſub principibꝰ diis Iano:Cameſe:Saturno:gẽte Phœnicea & Saga. Igiť oẽs hiſtorici:græci:latini: & barbari:q de priſcis

Gordieus mons.

Araxes flu.

Scytharũ antiquitas.

ante Ninū antiqtatibus cōſcripſerunt:vnanimi cōſenſu affirmāt in priſca Armenia Araxea
Aramea. cœpiſſe genus humanū quacūqꝫ via cœperit. Eadē regio prius Aramea Scythia Saga dicta
Saga. fuit:a qua poſtea longe lateqꝫ antiquitus oīs ſeptētrio a Tanai in Sarmatas:& in orientalem
Scythia. Imaum mōtē/Scythicū Araxeū ſiue Arameū Saga nomē cōmunicatū fuit: vt Pliniꝰ in.vii.
naturalis hiſto.cap.xvii.ſignificat dicēs.Scythas populos: Perſæ vniuerſos Sagas appellaue
re a ꝓxima Saga gēte:antiqui vero Arameos.Cui argumēto eſt prīa vrbs pone Araxim am-
nē:vbi teſte Diodoro gēs Scythica parua numero:& ignobilis principio conſedit.Nā ea Sa-
Albina. ga Albina:ſiue (vt Ptolemæus notat) ꝑ ſyncopatā cōpoſitionē Sagalbina dicit̃.Et hoc de
loco:vbi cœpit poſt diluuiū genus humanū tam ſecundū diuinas literas q̃ gētiles dictū ſit.
Sangni. Secundo memoratu dignū eſt nomen Saga:vt Aramei ꝓferunt:vt Sangni:& Etruſci:& Sa-
Sanctus. bini:vel Sanctꝰ vt latini.Hęc nō differūt ſignificato:ſed ſola deriuatione ꝓlationis:quia a Sa
ga Sangni:& a ſangni ſanctꝰ deriuat̃:mutata litera g.in.c.Eſt autē Sanctꝰ id quod purus:re
ligioſus:ſacerdos.Vnde Sagam Feſtus exponit ſacerdotē expiatorem.Diuus vero Hierony
mus in lib.de interꝑtationibus:ſagā interpretat̃ immolatorē & ſacrificulū. Congruit ei qđ
Moyſes ſcribit Geneſis ca.ix.vbi affirmat Noam cū familia egreſſum ab arca primū ſacerdo
tio & religione functū: mox ſacra deo feciſſe. Vnde & ipſa familia eius & poſteritas Saga:&
qui cū Iano in Etruriā venerunt tuſci:Sagi:& oſtiū Padi ab his ſagū dictū referūt authores:
pręcipue Cato & Pliniꝰ.Cato em̄ in fragmēto.xix.de originibus his verbis vtit̃.Sangni gen
tilē Sabi dicunt ſabini:Sanctū Romani:Sagā barbari:a quo primi Tuſci:id eſt pōtificii & ſa-
cri expiatores dicti fuerūt.Pliniꝰ itē lib.iii.naturalis hiſt.ca.xvii.de Padi Oſtiis circa quę Tu
Sagus. ſci venerūt:ita dicit.Proximū inde Oſtiū Capraſię:deinde Sagus.Oīa ea flumina foſſaſqꝫ pri
mi Sagi fecere Tuſci egeſto ꝑ trāſuerſum amnis īpetu in Atrianorū paludes:quę ſeptē ma
ria appellant̃:nobili portu tuſcorū Atriæ:a quo Atriaticū mare ante appellatū:qđ nunc Ha
driaticū.hæc Pliniꝰ.Locus igit̃ & gēs Saga ſic dicta fuit.Tertio memoratu dignū eſt:ꝙ Noę
Sagalbina. ſiue Iani vbi cōſedit ad Araxim prima vrbs dicta Sagalbina:id eſt pōtificia imperialis:qa ſa-
Alba. ga pontificia eſt. Albina vero imperialis ab inſigni īperii Alba id eſt faſcibꝰ.Eſt em̄ faſcis:faſci
Faſces. culus in quo virga ſceptri & flagellū cū ſecuri incluſa erāt.Et hoc latini faſces imperii:Ara-
mei vero vocant Albā:vt demōſtrauimus ſuper.iiii.fragmētū Catonis:vbi & redarguimus
eos non exili argumento: qui Tyberim exiſtimauerūt dictum Albulam a colore: aut albam
virgā datā Cranę in.vi.de Faſtis latinā habere originē. Rurſus memoratu dignū eſt ꝙ octo
ſolū aīas ſaluatas a diluuio/tā Moyſes q̃ Chaldęa hiſtoria tradit:cōtra fabuloſos ſimul & hę
reticos Talmudiſtas:qui(vt ſupra diximus)nullo certo authore dicūt multos gigātes fuiſ
ſe ſaluatos in monte Sion.Rurſus de primis cognominibus Noę/cognomine Iani:vt in.iii.li
Chaos. bro dicet Beroſus:Primū cognomen eſt chaos:vt ſupra dixit in prologo Hieronymus:idem
eſt chaos & Hyle a quo hyleton.Eſt aūt chaos rudis & īdigeſta moles ante oēs & ex qua oēs
ꝓdeūt.vt Ouidiꝰ in primo Meta.docet.Ad huiꝰ ſimilitudinē Ianus ſiue Noa dictꝰ eſt chaos
& ſemen orbis:quia in eiꝰ renibus & ſemine informi ꝓdiit humanū genus: & ipſe oēs pręceſ
ſit tempore:vt idē Ianus apud Ouidium loquit̃ in primo de Faſtis.Et primo ꝙ omnes lōgo
tempore pręceſſit:ita aꝑit.Me chaos antiqui(nam ſum res priſca)vocabant: Adſpice q̃ lō
gi temporis acta canam.Deinde ꝙ membra ſua:id eſt filii fuerint in ſeminali ſua ratione in-
formi:ex qua ſucceſſu formati fuerūt:ſic Mythice loquitur.Tunc ego qui fueram globus &
ſine imagine moles In faciem redii: mēbraqꝫ digna deo. Membra digna patre deo dixit:quia
oēs filii eius pro diis ex magnitudine beneficiorum impēſorum humano generi habiti ſunt.
Vnde & pater deorum maiorum:ſcilicet filiorum: & minorum ſcilicet nepotum & prone-
potum dictus fuit: quia omnes fuerūt principes regnorum & coloniarum excellentiſſimi iu
dices & duces:qui quoniā in regimine orbis vices dei exequuntur:tam apud gentiles q̃ He-

breos & diuinas literas Heloim:id eſt dii & numina dicũtur:vt eſt illud pſalmi.Ego dixi dii
eſtis:& filii excelſi omnes.& in Exodo.Si inquit fur latuerit:cauſa referet ad deos.Et hoc pa-
cto pro iuſtis iudicibus & principib⁹deos & numina ſecũ regnaſſe Ianus dicit apud Ouidiũ
in primo de Faſtis his verbis. Tunc ego regnabã patiens quũ terra deorũ Eſſet: & humanis
numina mixta locis.Aurea eñ ætate iuſti principes regnabant:& ideo iure dii a diuinis lite
ris & gentilibus dicti:quo ad vices dei nõ diuinitatẽ ſubſtantialiter. Rurſus illi cognomẽto
fuit auctori hominũ:id eſt Cõſutio: quia eo auctore cõſeritur humanũ genus:vt aſſerit Ma
crobius in primo Saturnaliũ.Ergo quia Ianus ſiue Noa poſt diluuiũ præceſſit omnes tẽpo-
re:dignitate:principatu:& effectiua origine: idcirco ſibi iure vẽdicauit cognomina Chaos:
Ileton:Semen mundi:patrẽ principũ:& deorum maiorũ ac minorum:& auctorẽ conſutiũqꝫ
humanę gẽtis:qui ſemen iaciens in vxorẽ Titeam:vti cœlũ in terrã:ſeminauit omne morta
le genus.Et ob id Titea terra:& Noa ſiue Ianus cælũ cognominat⁹ eſt:vt in tertio libro dice
tur:quia ſicut ex vi cęleſti & terra cuncta prodeunt:ita omnes geniti ſunt authorib⁹ Iano &
Titea.Vnde & Titanes dicũtur terra geniti:vt poetę mythice loquũtur. Hęc de principib⁹
mundi Noa & Titea:nũc ad genealogias Beroſus ſe conuertit dicens.

Dei qui

Conſutius.
Noę cogno
mina.

Titanes.

Prętar vero tres primores filios:Noa
poſt diluuiũ gigantes pluresqꝫ filios ge-
nuit.Quare ad abbreuiandum plurimũ
conferet ſi omniũ poſteritates figurabi
mus:ab ipſo Noa ſumpto exordio:dein
de ſigillatim a cæteris. Primũ itaqꝫ dixe
runt Ogygiſan Sagam: id eſt illuſtrẽ ſa
crorum pontificem Noam Dyſir.

Figuras Beroſus appellat genealogia
rũ arbores:a quo exẽplari morẽ legiſpe-
riti deſumpſerũt: qui gradus deſangui
nitatis inſtar arborum cõſcribũt.Et per
truncos & ramos & folia ſignificãt aſcẽ
dentes ſeniores patres & auos:& deſcẽ-
dentes filios & nepotes & circunſtantiũ
conſanguineorũ. Initium figurę primę
erit Noę cõtinens omnes filios Noę or-
tos ante poſtqꝫ diluuiũ. Secũda erit ar-
bor poſteritatis Sami. Tertia Iapeti.qr-
ta Cham:qui & Cameſes.Duo autẽ hoc loco Beroſus tradit:quę conueniunt hiſtoriæ Moy
ſaicæ.Primũ quia Noa gigas genuit poſt diluuium gigantes:vt ſupra diximus.Secundum
quia etiã genuit alios filios:quos ĩ arbore ei⁹ ſcribet.Nã teſte Moyſe nono capitulo Geneſis:
mãdatum Noa ſacrificãs a deo accepit cũ filiis:vt vacaret generationi: & ſolitarię terrę im-
plendæ.Neqꝫ tamen dicẽdum eſt ꝙ illud neglexerit:aut ꝙ illi tempus defuerit:aut ꝙ illud
pręceptũ non obligaret oẽs terra iam multiplicata: ꝙ erat intentio latoris dei expreſſa:quia
erat vir iuſtus & perfectus:vt ait Moyſes: & vixit poſt diluuiũ annis.cccl.vt tam Moyſes q̃
Beroſus ſcribũt:& terra funditus deſolata:etiam ipſa lege naturę obligabatur ad generatio
nem.Qꝫ ſi Moyſes non omnes poſuit hoc fecit quia ad originem Hebræam feſtinabat:& ſo-
lum tot ponere voluit:quot linguarum genera ſeptuagintaduo diſcreuerãt. Neqꝫ valet qđ
Talmudiſtę dicunt:quia ipſum Noa cognomento cælum:filius eius Cameſes incantamen-
to teſtes illi ſecuerit:quia vt teſtatur Beroſus hoc egit iam genitis filiis complurib⁹:& iam
in ſenium declinante Noa:vt narrabitur in.iii.lib.Et ideo vitatis fabulis & errorib⁹ Talmu
diſtarum:qđ præcepto naturæ:immo diuino cõgruit eſt tenẽdum: & qđ Beroſus exprimit
certiſſimus & veraciſſimus author.De Ogyge vero id eſt illuſtri Noa: & Dyſir:id eſt Ilice:
vt interpretatur diuus Hieronymus:eſt ſciẽdum ꝙ ait Petrus Comeſtor Geneſis capi.xiii.
& Ioſephus in primo de antiquitate Iudaica. Habitauit(inquit)Habram circa Hebron iu-
xta Ilicem quæ vocatur Ogygi. Et dicitur vt ait ciuitas quatuor patriarcharum: quia ha-
bitauerunt ibi & ſepulti ſunt: Adam: Habraam: & Iſaac: & Iacob. Et ita Ogygi ante dilu-

Arbores cõ
ſanguini-
tatis.

Hebron
Ilex.

uium: & poſt fuit patria iuſtorũ etiã & ipſius Noę:qui a patria Ogyſan:id eſt illuſtris ſacer cognomen habuit. Vnde oẽs illũ cognominãt priſcũ Ogygem: vti Xenophon de ęquiuocis & Metaſthenes: quẽ pręfuiſſe priſco diluuio dicũt. Et ex latinis Solin⁹ dicens primũ diluuiũ fuiſſe notatũ ſub Ogyge nouimeſtre: & ab eo ad Deucalionẽ ſeptingẽtos ſupputari annos. Sed ſub Ilice manebãt iuſti: quia arbores pro tẽplis & numinib⁹ antiquis erant: vt etiã cõſentit Plinius in. xii. naturalis hiſtorię cap. primo. Et nota: quia Phœnicia eſt a Damaſco vſq; ad Gazam. Quod patet: quia Ioppen Hieroſolymę portum dicunt eſſe oppidum Phœnicũ: vti eſt illud Plinii in. v. naturalis hiſtorię cap. xiiii. Ioppe inquit oppidum Phœnicũ: inundatione terrarũ vt ferunt antiquius. Nota ꝙ Ioppe fuit ante inundationẽ terrarum in phœnicia: ſed nõ primũ Phœnicię oppidũ: quia in principio Phœnicię mediterranę antea Caim ędificauerat Enos vt diximus: & prius Adam cœperat Hebron: vt in ſequentibus oſtendemus. Nunc Genealogiarum figurę ponendæ ſunt.

Ogyges priſcus.

Phœnicia. Ioppe.

Prima figura Noę: quę & Iani patris.

Macrus	Iapetus iunior	Prometheus priſcus	Tuyſcon gygas	Noa cognoĩe Ianus Ogyges ante diluuium genuit Sem Cam & Iaphet. Poſt diluuium vero oẽs iſtos huic arbori annexos qui ſunt	Crana	Cranus	Granaus
Decem & ſeptẽ Titanes	Araxa priſca	Regina	Pandora iunior		Thetis	Oceanus	Typhoeus

Porro Tuyſcon tam Beroſo q̃ Cornelio Tacito teſtibus: fuit author Germanię: cuius hæc poſteritas.

Tuyſcon Germanorũ & Sarmatũ pater	Mãnus	Ingaeuon	Iſteuon	Herminon	Marſus	Gãbriuius	Sueuus	Vandalus.
					Hunnus	Hercules	Teutanes	
	Araxa priſca genuit	Scytham priſcum a quo	Napus & Prutus					

Hac Genealogia & arbore prima notandum eſt ꝙ omnes hi reputati ſunt filii Cæli ac terræ/ſiue Iani & Veſtæ: ſiue mauis Noę atq; Titeę. Nam Noa: Ianus: & Cælum cognomenta habuit: vt in tertio libro Beroſus commemorat. Diodorus vero Siculus in quarto libro refert ex hiſtoria Scythica & Aphricana: ꝙ Cælum qui primus omniũ regnauit apud eos habuit plures vxores: & ex Titea ſuſtulit. xvii. quos a matre appellauit Titanas: fueruntq; oẽs filii Cæli numero quadragintaquinq;. Q2 ſi in hac arbore Beroſiana ſupputes filios tres primores ante diluuium: &. xvii. Titanas: & reſiduos. xiii. Et item. xi. ſucceſſores poſteritatis Tuyſconis: erunt omnes numero quadragintaquatuor. Sed notãda ſunt duo: ꝙ Noa ſibi in filios adoptauit Tuyſconis poſteritatẽ: & ideo in ei⁹ arbore ponunẽ & nõ aliorũ nepotes: in quo præcellunt Germani & Sarmatę: qui dicũtur nunc Tuyſci a latinis & Gallis. Sarmatæ

Germanorꝗ excellentia.

autem populi ſunt Poloni:Gothi:Ruſſi:Pruſiani & Daci:atq₃ huiuſcemodi.Hæc ſecundũ deſcriptionem Beroſianam.De pluralitate vero vxorum Noę ſiue Cœli:decipitur Diodorus pluralitate ſynonyma.Nam eadem vxor Iani fuit dicta Titea:Terra:& Veſta magna. Cum Beroſo concordat de Tuyſcone terra genito Cornelius Tacitus de ſitu & moribus Germanorum.Nunc ſequitur arbor Sami.

Vxor Noæ Titea: Terra: Veſta.

Secunda arbor genealogiarum Sami.

Samus qui ponitur primus filius Noę:a quo geniti hi quinq₃.	Arameus	Arpaxeus	Lugdus	Aſſyrius	Helameus.

Poſteritas Aramei.

Arameus filius Sami genuit hos quinq₃ duces.	Getul	Alan	Vl ſiue Vol.	Meſa	Auſon.

Poſteritas Arpaxei.

Saus a quo	Epirꝰ a quo	Obulas a quo	Thyobum	Arpaxeus filiꝰ primogenitꝰ Sami genuit Salem	Sala a quo	Heber a quo	Iċtan ſiue Iſter a quo	Dalmadã a quo
Albanaes	Obalus a quo	Diclas a quo	Azalus a quo		Adulas a quo	Iader a quo	Saladeus a quo	Sarmates a quo

Poſteritas Meſæ filii Aramei.

Meſa filius Aramei genuit quinq₃ hos duces.	Getum	Dacum	Bannonem	Brygum	Thynum.

Hęc ſupradicta ſecunda arbor eſt genealogia Sami filii Noę ſiue Iani.Hũc Samũ Moyſes & hebręi vocant Sem.Moyſes autẽ in.x.capitulo Geneſis:huius arboris non oẽs duces nominat:ſed ſolum eos quibus fuit diuerſa lingua:quia Moyſes non diſtinguit gentes niſi quatuor & ſeptuaginta:quia non fuit diſtincta liugua niſi per ſeptuagintaquatuor diſcretos ſermones:licet in eadem lingua atq₃ ſermone eſſent diſtincti modi loquendi:intelligibiles tamen ſub eadẽ lingua.Quare tot duces deſcribit Moyſes quot linguę fuerunt. Caldæi vero tot duces quot regnorum & gentium conditores.Falſo igitur de more ſuo delyrãtes nullo certo authore dicũt fuiſſe.lxx.linguas:ac propterea frater de Lyra falſiſſime atq₃ erronee exponit illud Deuteronomii.xxxii.qñ diuidebat altiſſimꝰ gẽtes:qñ ſepabat filios Adã: cõſtituit terminos populoꝝ iuxta numerũ filioꝝ iſrael.Dicit eñ.Qñ diuidebat altiſſimꝰ gentes in cõfuſiõe linguarũ cõſtituit terminos populorũ.lxx.liguarũ iuxta numerũ filioꝝ Iſrael:qui fuerunt.lxx.quia dicit Gene.xlvi.Oẽs aĩę domꝰ Iacob q̃ ingreſſæ ſunt ægyptum fuerunt.lxx.Et non vidit de Lyra:ſed ignorauit linguas fuiſſe.lxxiiii.Nã vt patet Geneſis x.capitulo:quatuor fuere primi duces;ſcilicet Noa:Sem:Cam & Iaphet.Et ex Iaphet fuerunt duces linguarum.xiiii.Ex Cam.xxxi.Et ex Sem.xxv.Quod ſi volumꝰ ſtrictius & exactiſſime videre:tempore diuiſionis linguarum non fuerunt niſi ſexaginta ſolum duces:qđ ſic patet.Phalegh natus eſt tempore diuiſionis linguarum:vt patet Geneſis decimo &.xi. capitulo.Ergo ipſe & qui poſt eum natus eſt frater eius Iċtan:&.xii.poſteri Iċtan nondum loquentes vel nondũ nati:non fuerunt lingua cõfuſi.Et ita amotis quatuordecim ducibꝰ a

Samꝰ qui & Sem.

Linguarũ & gẽtiũ diſtinctio.

In Lyram.

ſeptuagintaquatuor: remanent ſolū ſexaginta. Quocūq; igiť ſe vertat de Lyra inueniet fal ſo ſe exponere: non ſolum ipſe: ſed & oīs gloſſa ei ſimilis: ꝙ in diuiſione linguarum numer⁹ eiuſdem ſpeciei ſeptuagenarię fuerit par filiorum iſrael: & terminoꝝ ſiue regnorum gētiū Fuit par numer⁹ Iacob quadriuxorii: & duodecim filioꝝ ac tribuū iſrael: vti ꝓbauim⁹ in cō mentariis noſtris ſuper Deuteronomiū: & ſuper Xenophōtem de ęquiuocis. Igiť ſiue Moy ſes ad capita linguarū genealogias referat: vt quidam exiſtimant: ſiue qđ veri⁹ exiſtimo: ꝑ termiſſis iunioribus coloniarū ducibus ad ſuā originem feſtinaret: quam proſequi præci pue inſtituebat: neq; totidem quot Beroſus enumerauit primarū coloniarū duces: neq; ea dē ꝓlatione ꝓtulit: ſed hebraica. Sic enim vocat. Filii Sem fuerunt Elam: Aſſur: Arpaxat: Lud: & Aram. At vero Arpaxat genuit Sale: de quo ort⁹ eſt Heber. Nati autem ſunt Heber filii duo. Nomē vni Phalech: eo ꝙ in diebus ei⁹ diuiſa ſit terra: & nomē fratris ei⁹ Ictan. Hic Ictan genuit Almodat: Aſarmauet: Salep: Iadar: Aduram: Azal: Dicla: Obal: Abimael: Soba: Epir: Obula: & Iobab. Filii aūt Aram Hus: Vl: Gether: & Mes. Et hęc nomina corruptiſ ſime in latinis codicibus habentur. Nec mirum de Hebręis dictionibus: quum latina voca bula impſſores in immenſum corruperint: vt aliquantulum oſtēdim⁹ quęſtiōe Annia. xxi. Et nota hūc Aſſyrium filium Sami ducem fuiſſe coloniarū poſt Cam in Aegypto: & a ſuo nomine vrbem ędificaſſe: de qua Eſaias propheta capitulo. lii. In Aegyptum (inquit) deſcē dit populus meus a principio vt colonus eſſet ibi: & Aſſur abſq; cauſa calumniat⁹ eſt eum.

Aſſur.

Porro fuit alter Aſſur filius Beli: & nepos Nymbroti: qui egreſſus de Babylonia ędificauit tetrapolim Niniuen ciuitatem magnā: vt Moyſes ſcribit Geneſis. x. capitulo. Vocauit autem eā Niniuen: id eſt Iouinā a ſuo cognomine. Teſte enim Xenophōte libro de ęquiuocis nomen proprium viro fuit Aſſyrius filius Beli: quem Aſſyrium ſui cognominauerūt Ninum: id eſt Iouē: quoniam Aſſyrius qui fuit Babylonius Hercules: idem fuit Aſſyriis Iuppiter. Hæc de ſecunda arbore: quæ eſt genealogia Samiticorum ducū. Nunc de tertia ē dicendum: quæ eſt de priſco Iapeto filio Noę.

Tertia arbor poſteritatis Iapeti.

Iapetus q & Iopetus & Ceph⁹ Atalus prim⁹genuit duces octo q ſūt. Medus	ij.	iij. Andromada	iiij	v.	vj.	vij.	viij.
Ab hoc Iopen & Iaph & primogenit⁹ Comerus Gallus		Magogus	Samothes Dis	Tubal & Iubal	Moſcus	Tyras	Ion
j							
Comerus primogenit⁹ genuit tres hos duces.	Aſcaniū	Rypheū	Tagū orma	Kytin Italus Attalus	Dodoneus	Tarſū	Heliſam

Poſteritas Itali

Italus cui nomē Kytin cognomē Atalaus: ſiue Athlas genuit	Hyam	Morgetē	Siculū	Romā

Poſteritas Itali

Ex pleiade in Italia. vij. pleiades: Maiā: Celeno A meroen &c.	Galathea pellex Hercolis	Galathes genuit

Poſteritas Samothis.

Samothes cognoie Dis cuius filius	Magus cui⁹ fili⁹	Sarron cui⁹ fili⁹	Namnes cui⁹ fi.	Dryiudes cui⁹ fi.	Bardus cui⁹ fi.	Lougo cui⁹ fi.	Bardus iunior cui⁹ fili⁹	Celtes

In hac tertia genealogię Iapeticarum gentium arbore:Moyſes non totidem ponit quot Beroſus:ſed hos tantum dicens.Filii Iapet fuerunt Gomer:Magog:Madai:Iauan:Tubal:Moſoch:Thyras.Filii Gomeri:Aſcanez:Ryphat:Tagorma.Filii vero Iauan:Heliſa : Tarſis:Dodonim & Kytyn.De nominibus vero Gomerus mutata g in c.fit Comerus.Hęc mutatio teſte Varrone in primo de lingua latina ſæpe fit:vt Geruus & ceruus.Magog primꝰ Magog. Cęloſyriā coluit:vbi a ſuo nomine vrbem vocauit Magogibi:id eſt patria Magog . de qua Plinius in.v.naturalis hiſtorię cap.xxiiii.Cęle inquit Syria habet Bābicem:q̄ alio noīe Hierapolis dicitur:ſed a Syris Magogibi prodigioſa. Ad hanc vrbē loquit̃ Ezechiel propheta cap.xxxviii.&.xxxix.Ecce inqt ego ad te Gog & Magog principem capitis Moſoch & Tubal.Quæ vero loca & gentes condiderint reliqui duces:locis ſuis dicemꝰ.Nunc vltima arbor conſtituenda eſt:quam Beroſus figurauit per has poſteritates.

Quarta arbor continens poſteritates Cam ſiue Cameſis.

Chem ægyptij Cam hebręi vocant cognoīe Cameſem a quo geniti quinq; duces	Cur.	Oſiris	Cana cognomine phœnix	Phaeton qui & pheriton.	Ochus.

Poſteritas Curetum.

Cur pater Curetum genuit quinq; duces : q ſunt.	Arabs	Saubecres	Saba thurifer	Sabatius Saga	Nymbrotus pater Beli priſci.

Poſteritas Sabæ thuriferi.

Saba thurifer poſteros ſex dedit:q ſunt.	Gogus pr̄ Gāgis & Indi	Triton a quo	Ammon a quo	Dionyſiꝰ Libycꝰ:& Hiarba a quo	Deabꝰ cognoīe Gera a quo	Lomnimi q & Geriones.

Poſteritas Sabatii Sagæ.

Sabatiꝰ Saga genuit hos Curetes q ſunt	Sabꝰ pater Sabelli	Curitus	Curitis pater Anitini	Anitinꝰ a quo	Aruntius a quo	Pherentius

Poſteritas Pheritonis ſiue Phutonis ſiue Phaetontis.

Pheriton ſiue Phaeton Moyſes phut a quo genitꝰ	Lygur a quo	Cydmus a quo	Eridanus a quo	Ventus a quo	Venetus a quo	Tyla

Poſteritas Canę ſiue Phœnicis.

Cana cognomine Phœnix a quo	Sidon	Archadiꝰ	Emathiꝰ	Siniꝰ	Moyſes plures enumerat. q a illi impleuerūt phœniciæ portionē quā occupaturi erāt Hebræi:quā ipſi vocant terram Canaam.

Poſteritas Oſiridis : quem Moyſes vocat Mizraim.

Oſiris quē ęgyptij Oſiri vocant:genuit hos	Lydum priſcū	Anameonem ſiue Meonē	Caſleum:a quo Syri & Cappadoces	Petreium a quo Palæſtini	Libyū cognoīe Hercolē	Neptūnum patrē Leſtrigonis.	Orum

Poſteritas Libyi Aegyptii Herculis.

Hercoles cui nomen Libyꝰ genuit.lvii. duces.	Scytha iunior ex Araxa	Tuſſus ex Araxa.	Agatyrſus ex Araxa	Peucinus ex Araxa	Gython ex Araxa.	Galathen ex Galathea.	Atho ex omphale	50. Toſpiades ex Armena.

Poſteritas Tuſci.

Armonia — Cambo Blaſcon a quo geniti — Iaſius a quo — Coriban

Tuſſus ſiue Tuſcus ab Ato genitus — Alteus a quo genitus — Blaſcon a quo geniti — Dardanus — Erichthonius — Tros — Ilus — Laumedon — Priamus

Curis qui & Abotinus — Sypus — Tiſſe Ipſi ti Cybeles.

Poſteritas Atus.

Ato ex pronatis Hercolis & Omphales — Mannus — Aſtan — Pipinus priſcus — Athoiunior — Tarcon priſcus — Turrhenus. — Traſimenus. — Lydus.

Legendum eſt capitulum decimum Geneſeos: in quo complures omittit Moyſes ob aſſignatas superiꝰ cauſas. Porro vbi Arabs dicitur in Beroſo: in Hebręo eſt Saba. Alio quoq; modo profert Moyſes ſupradicta nomina: vt Ludim: Anamim: Luabin: pro Lydum: Ameō Libyum. Similiter vt ait Ioſephus in primo de antiqtate Iudaica Iauā pro Ion dicūt. Percurramus igitur nomina obſcuriora omniū arborū. Tuyſcon. Tacitus de ſitu & moribꝰ Germanorum ſic ait. Celebrant Germani carminibus antiquis: qđ vnū apud illos memorię & annalium genus eſt: deum Tuyſconē terra editū: & filium Mannū originem gentis conditorēq; fuiſſe. Manno tris filios aſſignāt: e quorum nominibus proximi Oceano Inghaeuones: medii Herminones: cęteri Iſteuones vocant. Quidā vero licētia vetuſtatis: pluris deo ortos: pluriſq; genitos/Marſos/Gābriuios/Sueuos/Vandalos affirmāt: eaq; vera & antiq̄ noīa. Fuiſſe apđ ſe Herculē quoq; memorāt: primūq; virorū fortiū oīm ituri in ꝓlia canūt. Hęc Tacitꝰ. ARAXA priſca fuit filia Iani ſiue Noę: mater priſci Scythę: a qua Araxis fluuius in Armenia: q̄ priſca Scythia dicta eſt: & Aramea Saga vt ſuperius diximꝰ. Hęc Araxa comi hoīe & ardēti ſimul libidine ſimul mixta: fingit ſemiuipera. De qua Diodorꝰ in.iii. lib. Dicūt (inqt) Scythę ꝑ modū fabulę natā apđ ſe virginē ex terra ſcilicet Veſta: vmbilico tenꝰ hoīs forma: reliq̄ viperę: eāq; genuiſſe puerū: cuiꝰ nomē fuit Scytha: a quo dicti ſunt Scythæ. i. primꝰ & añ alios: q; antecedētes ꝓceſſerit claritate. Sed hęc expoſitio Diodori nō eſt illa ꝓcipua: qa Scytha id eſt primꝰ & añ alios dictꝰ eſt: qa apđ Araxim fluuiū mater Araxa illū genuit: vbi poſt diluuiū prima gēs & añ oēs nata cōſedit parua numero: vt ipſe Diodorꝰ cū Beroſo & Archilocho & aliis cōſentit ibidē ex hiſtoria Scythica. Et ſubdit Diodorus. Scythæ filii fuerūt Prutꝰ & Napis: a qbꝰ diuiſo impio/pplis vterq; nomē dedit. Nota q; in Scythia Europæ regnauit Prutꝰ a quo Prutia magnū regnū. qđ nūc cōuerſa lr̄a t. i ſ. dicūt Pruſiā. Araxa iunior ē in arbore Hercolis ægyptii: de q̄ Herodotꝰ in.iiii.lib. Hercoles (inquit) in Scythia ſubſtrata ſibi leonis pelle obdormiuit. Deprehēderat enim eum vehemens pluuia & gelu. Et poſt quædam figmēta & mendacia Græcanica: reuerſus ad veritatem ſubdit de libidine huiꝰ: vt primæ matris Araxæ imperiū inquit tenebat virgo ancipi

Tuyſcon. Mannus. Araxa priſca ſemiuipera. Scytha. Scythę filii. Prutus. Araxa iunior.

tis naturę ſerpẽtinę ac humanę:q̃ cũ Hercole cõgreſſa genuit tres filios/Agathyrſum Gelo
num & Scytham iuniorẽ. Beroſus vero plures alios ex Araxa enumerat in eiuſdem Herco
lis ſtipite.TITANES TERRA SIVE VESTA GENITOS.XVII.Hi ĩ ęgypto Titanĩ vr Titanes
bẽ ædificauerũt:de qua Moſes in libro nume.xiii.cap.Hebrõ inquit ſeptẽ annis ante Tanim Titanis.
vrbem ægypti cõdita eſt. Vbi diuus Hieronymꝰ & Petrꝰ comeſtor: & omnes expoſitores di
cunt de more hebręo ac gentium truncata prima ſyllaba dici Tanim pro Titanim: ſicut co
laũ:lyppũ:gygianũ:Rytlaũ:Ryſirim:apud Tuſcos dicunt : ꝑ Nicolaum:Philippũ:Ogygia
anum:Ry Atlaum:Ry Oſirim:vt copioſe oſtendimus commentario.vii.ſuper Xenophon=
tem de ęquiuocis:vbi Phœnicam metropolim Arbanã cognomine Hebron fuiſſe conditam
poſt diluuium primum:& ſeptem annis ante Titanim vrbem titanum ęgypti oſtendimus.
Gręcia mendax auſa eſt ĩ hiſtoria fingere hos Titanes fuiſſe frẽs SaturniCretenſis:cũ Moſes
Saturno cretenſi longe antiquior:& qui oriundus ęgypto:ꝓbe nouerat conditionem vrbis:
fuiſſe conditam tanim aſſerat ſeptennio poſt primã phœnicã metropolim harbanã Hebron
In ea enim vrbe vetuſtiſſima Taneos ſiue titaneos: Moſes ſigna corã Pharaone exegit dicen
te pſal.lxxvii.Poſuit in ægypto ſigna ſua & prodigia ſua in campo taneos.pro Titaneos. Et
infra.Percuſſit inquit primitias eorum in tabernaculis Cam.Nam teſte Beroſo ſimul & Da
uid terra ægypti fuit terra Cam . Vnde in pſalmo.ciiii.Intrauit(inquit)Iacob in ęgyptum
& Iacob accola fuit in terra Cam:quia (vt aiunt expoſitores) Cam fuit author & conditor
ægyptiorum:Et vt ait Beroſus fuit eorum Inuus Eſen:id eſt Pan infamis. Hinc cognomen
to fuit Cameſenuꝰ:id eſt Cam infamis Pan.cui(teſte Diodoro in primo lib.)Aegyptii dica=
runt totam vrbem ab eius nomine dictam Chem Myn:id eſt Cam & Panos vrbẽ. Aegyptii
enim Chem:hebræi Cam ꝓferunt.Porro municipium & colonias Hebræi Maon: Aegyptii
Myn Etruſci Mon dicebãt in ſingulari.Mont vero in plurali : vt mon Taliano vulgo latine
colonia Italiana.& mon Terano:Mont Arune:id eſt colonia Terani filii Neptuni & coloniæ
Aruntes:vt Cato docet fragmento.xvi.vbi eos in Tuſcia Aruntes veteres Camillarios di=
cit.Itaq; Cameſes fuit filius Cæli priſci & Pan:atq; Saturnus primus ægyptiorum qui bel=
lum habuit contra fratres ſuos Titanas : & regnauit in Italia : Sicilia atq; ægypti Libya:vt
clariſſime cum Beroſo conſentit Diodorus in primo &.iiii.lib. Et ideo filii Cæli ſiue Iani ſi=
ue Noę:ſilicet Cam ſiue Cameſes:& Titanes:& Prometheus:& Oceanus:ac Tethys: ſimul
poſt diluuium ĩ ægypto conſederunt.Cam quidem in Chem Myn: Titanes vero in Tanim.
Promotheus autem priſcus in ſuperioribus partibus Nili:cuius inundationem compeſcu=
it ægyptius Hercoles : ne ſe interimeret Prometheus : vt in primo libro Diodorus aſſerit:
vbi affirmat & Nilum dictum fuiſſe antea Oceanum. Vnde quia circa Nilum Oceanus &
Tethys regnauerũt:idcirco & Nilo ſiue Oceano atq; Tethyde omnem nympharũ & deorũ
ꝓſapiam Heſiodus in Theogonia finxit : ex qua Saus princeps oſtium Nili Sais tenuit : vbi
orta eſt conſobrina Oſiridis Sais Xantho. Nam Xantho muſa ægyptia fuit:filia Oceani ac
Tethyos:vt aſſerit Heſiodus in Theogonia.Cæterũ Oceanus & Cam Saturnus ægyptio=
rum fuerunt germani ex eodem patre Noa: vt patet in Genealogia eorum in prima arbore
Ergo conſobrini fuerunt Sais Xantho & Oſiris: quoniam filii fuerunt duorum fratrum: Sais.
Sais Xantho quidem Oceani:Oſiris vero Saturni Cameſis:vt inſcriptio ægyptię columnæ
ĩdicat quã Diodorus in prĩo lib.ita legi dicit:Mihi pater Saturnus:inter deos iunior. Sum Xantho.
vero Oſiris rex:germẽ ex pulchro & generoſo ortũ:cui nõ ſemẽ genus fuit . Quatuor enim Oſiris
primi dii fuerunt Noa:Sem:Cam & Iaphet: vt in precedẽtibꝰ eſt expoſitũ. Porro Noa fuit
non ſemen.i.eunuchatus a filio: vt in ſequente lib.videbitur.Cam vero Saturnus ægyptio
rũ:fuit inter hos quatuor adoleſcentior:vt Moyſes aſſerit Geneſis.ix.caplõ.Et iõ Oſiris di=
cit.Fui filius Saturni inter deos adoleſcentioris.Fui germẽ ortum ex ipſo Saturno pulchro

Oſiris.
cui Saturno genus & pater fuit nõ ſemen:id eſt Cęlus caſtratus. OSIRIM ægyptii & Ara
mei proferunt Oſiri:id eſt in granaria mittentem:qa docuit cũ ſorore Iſide ſerere:& granũ
in futuros vſus ſeruare:qđ ſuo loco dicemus. Moyſes vero vocat eũ Mizraim: & ab eo Aegy
ptum Mizraim:id eſt cõfinia facientem: vt Talmudiſtę exponũt. Teſte eñ Diodoro Siculo
in primo &.ii.&.vi.lib. hic Oſiris fuit Iuppiter iuſtus: qui vniuerſo imperauit orbi ſubactis
oĩbus impiis & facinoroſis:qbus in toto orbe bellũ indixit & intulit:ſingula regna liberãdo:
Brygus.
& cõfines ac limites ſingulis pro cõmuni pace ac ſalute ſtatuendo. BRYGVS MESA ET
THYNVS in Europa cõſederũt: & ab his in Aſiã minorem colonias miſſas cõſtat:dicente
Plinio in quinto naturalis hiſtoriæ.ca.xxxii. Sunt inquit authores:Meſos:Brygos:& Thy
nos ex Europa trãſiſſe in Aſiã:a qb⁹ ſũt Myſii:Phrygii:Bithyni. Ergo qđ nũc corrupte Bra
gianũ in Sabatia Etruriæ primũ Brygianum dictũ eſt:qđ aſpirata prima litera Phrygianũ
dici põt:poſtea Arcenũ nunc Barcenũ. PHAETON CYDNVS LYGVR ERIDANVS
Phaeton.
De Phaetonte ꝙ abierit ſubmerſus Eridanũ in mentiunť Græci: ſicut & de ipſo fluuio. Poſi
Eridanus.
tis eñ coloniis reuerſus eſt ĩ Aethiopiã:vbi ſepulchrũ ac delubrũ eius eſt. Quod profecto
Plinius in.xxxvii.naturalis hiſtoriæ deridens:ꝙ inquit Aeſchinus in Iberia hoc eſt Hiſpa
nia Eridanũ eſſe dixit:eũdeꝙ Rhodanũ appellari:& rurſus Apollonius & Euripides in Ha
driatico littore confluere Padum & Rhodanum:veniam facit ignoratio ſuccini. Phaetontis
enim fulmine icti ſorores: fletu mutatas in arbores populos & lachrymas effundere iuxta
Electrum.
Eridanum amnem quem Padum vocamus:& Electrum idcirco appellatum:quia ſol electr⁹
ſit:plurimi poetæ græci dixerunt:primiꝙ vt arbitror Aeſchylus: Phyloxenus: Nicander:
Euripides & Statius. Quod ꝓfecto eſſe falſum teſtimonio Italię patet. Et infra. Theophraſt⁹
quidem in Lyguria ſuccinum effodi ait: ſed Phaetontem obiuiſſe in Aethiopia Hammonis
aſſerit:& ibi delubrũ eius eſſe atꝙ oraculũ:& ibi Electrũ gigni. SAVBECRES. Sabataca
Tarceſſii.
Moyſes hunc ex Curetibus vocat:qui exiſtimatur Curetes Hiſpaniæ condidiſſe cognomi
ne Tarceſſios:ad quos plures Titanes ab ęgypto fugatos:& iterato ibidẽ a diis bello laceſſi
tos. de quibus Iuſtinus lib. vltimo. Saltus inquit Tarceſſiorũ in quibus Titanas bellum ad
Curetes.
uerſus deos geſſiſſe ꝓditur:incoluere Curetes. CVRETES DICTI A CVRE FRATRE
OSIRIDIS. Nam & Sabatius Sangni Curetes fuit:vt patet in arbore Curis. Vnde & a Cu
retibus his & Lydis Tuſci trahunt originem:vt Valerius maximus libro ſecundo inſinuat
Anitinus.
ANITINVS. a quo Anitienſis regio Tuſca:de qua Vitruuius libro ſecũdo de architectu
Abotynus
ra:& Plinius in.xxxvi.naturalis hiſtoriæ dicit:ꝙ in Tarquinienſi & Anitienſi agro circa la
Sypus.
cum Volſinienſem eſt lapidicina optima. ABOTYNVS:SYPVS:TYLE CIBELES. Ab
his prædia Cibelaria: & Abotynum deletũ oppidũ:& Sypalis regio & fons in Vetuloniẽſi
Hercules.
agro & vrbe. LIBYVS HERCVLES GENVIT. L. TOSPIADES. De Hercule multa in
Toſpiades.
cõſyderate atꝙ falſa ſcribunt Gręci:vt Herodotus in ſecundo libro:& Diodorus in primo
& Euſebius de præparatione euangelica ſcribunt. In primis quia græco filio Alcmenæ no
men proprium fuit Alceus:& mater Alcmena:& pater Amphitryo:& cognomen græcum
Libyus
Heraclius:id eſt Iunonis gloria. At qui monſtra perdomuit:illi fuit nomen proprium ægy
Hercol.
ptium Libyus: id eſt flãmiger:cognomẽ quoꝙ ægyptium Hercol. id eſt pellitus totus:quia
ægyptius græcus:pellibus ferinis:teſte Diodoro in primo lib. toto corpore tegebatur: non
dum inuẽtis armis. Nec ſcitur quæ illi mater vt idem Diodorus dicit:ſed ſcribitur quis illi
pater fuerit:ſcilicet Oſiris:quia vt ibidem Diodor⁹ dicit:Hercules erat Oſiridi genere pro
ximus:id eſt in primo gradu & filius:vt tam Beroſus ꝙ̃ Moyſes aſſerunt. Rurſus ægyptius
Hercules fuit Thebanus ægyptius priſcis ortus temporibus:qui ſubacta maxima orbis par
te columnam poſuit in Libya:vt Diodorus dicit in fine quarti libri. Poſuit autem in trium
phum deuicti orbis:ac propterea vt diuus Hieronymus dicit ſuper Geneſim: hic Libyus

victor:victis Libyis nomen dedit:& Libyos a ſe vocauit:cū antea Phutei.i. phaetōtei dicerē
tur.At vt author eſt in fine eiuſdē quarti Diodorus:Alceus nouitiis paulo ante res Troia-
nas tēporibꝰ ſeruiuit Euriſtheo:& illi tribuerē Græci geſta ſupioris. Nā ꝙ ſubegiſſe Alceū
Europę patrem:& poſuiſſe gades fingitur:apertū mendaciū eſt:quia idem ægyptius Gerio
nes & Europam ſuperauit:inde reuerſus ad Gades ibi obiit: & templo donatus fuit ab Hi-
ſpanis:vt ait Beroſus:quem Pomponius Mela ſecutus:in gadibus inquit opulentum eſt tē Deabus
plū:in quo Herculis ægyptii oſſa eſſe creduntur.DEABVS COGNOMINE GERA ET Gera.
LOMNIMI:Vt locis ſuis dicemus.Deabus a Mauris:idem per interpretationē a græcis di
citur Chryſeus:& a latinis aureus ob diuitias.Cognomē illi fuit Gera id eſt aduena.Nā ex
Aphrica (vt ait Beroſus)aduenit:Hiſpaniāq; occupauit.Succeſſerunt huic tres filii: quos
Hercules Libyus deuicit:qui a cognomine paterno Geriones:& a præfectura militiæ Lom-
nimi dicebantur:id eſt Phylarchę ſiue tribuum & gentium principes:vt interpretatur diuꝰ
Hierony.libro de interpretationibꝰ. Vt em̄ aiūt piti Talmudiſtæ Lomnimi deriuant a dicti
one Aramea Lonia: id eſt phylarchia vel phylarcha.Vnde Etruſci Sagi Aramei: vt expoſi Lonia.
tum in præcedentibus:vbi vrbs principatū tenet:cum Chaldæis Loniam addunt: vt Baby
lonia Vetulonia: Populonia: id eſt Babel Phylarcha: Vetuletum Phylarcha:& puppium
phylarcha:vti oſtendimus in Annia quæſtione.xxv. Nec te moueat ꝙ litera e in Babel vo-
cabulo non ſeruetur:vt dicatur Babelonia:ſed babylonia:quia in compoſitione ſępe e muta
tur in i. vbi non ſequitur i. & etiam aufertur ſi e ſequitur i vt Veilumbros: Neilum: Ve-
terbum:Babeloniam: proferimus Vilumbros:Vilum:viterbum:Babyloniam. De Deabo
autem & Gerionibus Lomnimis ſic ait Diodorus in quinto libro. Vulgata erat per orbem
fama:Chryſeum(hoc enim nomē a diuitiis traxerat)qui vniuerſæ Iberię imperaret:tres ha
bere propugnatores filios cum robore corporis:tum armis egregios: exercitum præterea
cuilibet fortiſſimorum militum eſſe.Hos Hercules ad ſingulare certamen prouocans ſuſtu
lit.Non ſolum vero Græci quæ fuerunt ab ægyptio geſta cōtra Geriones voluerunt fura-
ri:ſed vt leuitas eorum fingere conata eſt Alceo fuiſſe quinquaginta filios ex Athenienſibꝰ
Teſpiadibus:quorum primogenitus Sardus cum cæteris fratribus miſſi fuerunt ad colen-
dam Sardiniam cum Iolao duce ac nepote Herculis:vbi inuenerunt iam inſulam habitatā
a Tuſcis:vt Strabo in.v.libro ſcribit.Et vt græci ſecurius mentirentur:mutauerunt a To-
ſpi literam o in e.& dixerunt Teſpiades.Nā aliter in furto deprehenſi fuiſſent: quia vt Pto-
lemæus deſcribit:Toſpis regio:& Toſpis lacus eſt in maiore Armenia ſub monte Gordieo Toſpis.
vbi Libyus ex quinquaginta puellis Arameis ſuſtulit quinquaginta filios: a patria Toſpia-
des dictos/acſi diceremus Viterbiades/& Vetuloniades.Quod profecto ſcelus & mendaci
um Græcanicum non paſſus Silius Italicus: aſſerit Sardos Libyci Herculis ſanguine cre-
tos/& non Alcei.Sic enim in.xii.libro aſſerit.Mox Libyci Sardus generoſo ſanguine fidens
Hercolis.Quare in ſequētibus nō per e ſed o.Toſpiades proferas & ſcribas vbi proſequitur
dicens.Nec paruum decus/aduecto cū claſſe paterna Agmine Toſpiadum/terris Iolae de-
diſti.Quare non inerudite hunc locum quidam in commentariis ſuper Silium expoſuit:&
plures Hercules cum Cicerone diſtinguens:de Hercule ægyptio hunc locum a Silio decan
tatum aſſeruit.Hactenus de genealogiis primorum Heroum orbis. Nūc quid geſtum ſit a
Noa ſiue Iano patre poſt diluuium ante auctum genus humanum & colonias miſſas per or
bem:in tertio libro ſequente Beroſus exequitur.

Finiuntur commentaria ſecundi libri Beroſi.

Eiuſdẽ Fratris Ioannis Annii cõmentaria ſuper tertium librum Beroſi incipiunt.

SVperiore libro Genealogias Beroſus expoſuit:nũc quid geſtũ ſit a diluuio vſq; ad colonias miſſas per orbem:enarrat.Et facit duo.Primo p̃mittit exordiolũ.Secundo narrat.De primo ſic ſcribit.

Reſpondet tacitę queſtioni:cur nõ oẽs primos ĩ genealogiis poſuerit:quos in ſcriptis redegerunt Scythæ & Chaldęi:antiqtatũ ſeruatores.Quia inquit aut nihil aut parũ afferrent ad inſtitutam abbreuiationem antiqtatum . Sat erit ſi ꝑtermiſſi adducant̃:vbi opꝰ fuerit.Deinde narrat quo pacto & vbi creuerit humanum genus.Secundo quid pater oĩm hos duces docuerit. Tertio quid Titea ageret:& quo pacto alia cũ ea Noa cognomina promeruerit.Quarto de cognominibus Cam . De primo itaq; ſic narrat.

HAs igit̃ principũ atq; Heroũ origies atq; poſteritates abbreuiamus ex nr̃is Chaldęis atq; Scythicis libris:quo ad ſatis ſit.Nã & multos alios memorię mandãt:quos qa vel nihil ad noſtrã intentã accurtationẽ aut parũ afferunt:ob id dimittimus : reſumpturi illos vbi opus fuerit.

Myri adam

Sale Noa.

Si qęris vbi ſaluatum ſit genꝰ humanum:in primo libro demonſtratũ fuit ꝙ in Armenia maiore monte Gordieo ſummitate iugi eiꝰ Ocilę:ĩ regione Myri Adã : in cuiꝰ planitiẽ deſcẽdit Noa: vbi dr̃ egreſſoriũ Noæ a cõprouĩcialibꝰ:vt tã Beroſus q̃ Ioſephus in prĩo de ãtiqtate Iudaica dicũt. Frater aũt Matthias olim ꝓuĩcialis Armeniæ ordinis nr̃i : quẽ exiſtẽs prior Genuæ illũ comi hoſpitio excepi : & a cuiꝰ ſocio magr̃o Georgio ſimiliter Armeno:hanc Beroſi deflorationẽ dono habui: interrogatus cũ de multis:tũ de egreſſorio Noę reſpondit adhuc vocari Aramea lĩgua Sale Noa.Diuus aũt Hieronymꝰ libro de interpretationibꝰ noĩm:ait Sale interpretari egreſſus. Vnde & Antoninꝰ in Itinerario : & Cato & Myrſilus : locũ in tractu vmbrię in Tuſcia:vbi Galli Ianigenę veteres genuerũt Vmbros vocant Sale vmbrona:vocabulo priſco:id eſt egreſſoriũ Vmbrorũ : vti in cõmẽtariis ſuper eoſdẽ authores tetigimꝰ:& in.v.huius libro adducemus.Locus aũt proprius vbi cõſedit & vrbẽ metropolim tandẽ ædificauit:fuit iuxta fluuiũ Araxis:vt in primo libro expoſuimus Moyſes autem ſcribit Noam egreſſum:mox ſacra deo:cũ ꝓ liberatione & expiatione:tũ pro futuro vitando diluuio feciſſe:& ibi mãdatũ de gn̄is humani multiplicatione accepiſſe. Vacauerunt autem gn̄ationi vſq; ad Phalecchi natiuitatẽ:quando diuiſa eſt terra:anno centeſimo primo:vt patet computanti Geneſis.xi.ca.Cauſę aũt tam velocis multiplicationis plures aſſignantur.Primã Moyſes exprimit dicens:quia deus benedixit Noæ & filiis eius atq;

Quo pacto exinanitus orbis fuerit coloniis & hoĩbus oppletꝰ dicẽdũ eſt.Exſiccata humo & torrefacta terra : Noa cũ familia de monte Gordieo:vt par erat:deſcẽdit in ſubiacẽtẽ planitiẽ plenã cadauerũ:quã vſq; ad hãc ætatẽ appellãt Myri Adã.i.euiſceratorũ hoĩm:& iſcripſit ĩ lapide ĩ monumentum rẽ geſtã:& vocant incolę locũ:egreſſoriũ Noę.Cõgreſſi vero cõiugibus:ꝑpetuo geminos edebant marem & fœminã : q adulti & cõiuges effecti & ipſi binos partu liberos ſemꝑ edebãt.Neq; ei vnq̃ deꝰ vel natura defuit neceſſitati q̃ ad vniuerſi orbis ſpectat opulẽtiã.Eo pacto breui ĩ imẽſũ adaucto hũano genere:omniq; Armenia cõpleta opus erat eos inde recedere:atq; nouas ſibi ſedes cõquirere.

vxoribus. Hęc benedictio eſt multiplicationis: qua etiã Chriſtus duos piſces & quinq; panes benedicens multiplicauit in cibũ quinq; milium hoĩm. Secunda cauſa eſt natura: quæ ſicut non abundat ſuperfluis: ita non deeſt in neceſſariis: vt ait Ariſtoteles in ſecundo de anima. Et has duas cauſas tangit Beroſus: deum ſcilicet & naturam. Addit & tertiã: quia ſemper gemino partu maritũ a natura oriebatur genus humanũ. Quarta cauſa erat: quia nemo interibat: & viuebant nongentis & ſexcentis annis. Itaq; breui ſæculo: tota armenia referta hominibus & iumentis: nouas perquirere ſedes coegit homines. His expoſitis: qua primores diſciplina erudiuerit Noa: ita Beroſus ſubdit dicens.

Tunc ſeniſſimus oĩm pater Noa: iã antea edoctos theologiã & ſacros rit9 cœpit etiã eos erudire hũanã ſapiẽtiã. Et qdẽ multa naturaliũ rerũ ſecreta mãdauit literis: q̃ ſolis ſacerdotib9 Scythæ armeni cõmẽdãt. Neq;.n. fas ẽ illa: vlli inſpicere aut legere vel docere q̃ ſolis ſacerdotib9 & iter ſacerdotes dũtaxat: ſicut & quos rituales libros reliquit: ex qb9 illis primũ ſaga nomẽ fuit inditum id eſt ſacerdotes & ſacrificulus & pontifex. Saga.

In primo libro demonſtrauimus longe ante Ninũ & ipſum diluuium fuiſſe literas: diſciplinas: ritus & artes: ipſumq; Noã fuiſſe literatiſſimum inter phœnicas: ſuperi9 expreſſum eſt. Deiñ Beroſus ꝓſequit̃ de cauſis aliorũ cognominũ Noæ ac Tyth eæ vxoris ei9 dicens.

Docuit itẽ illos aſtrorũ curſus & diſtixit annũ ad curſum ſolis: & .xii. mẽſes ad motũ lunæ: qua ſcientia ꝑdicebat illis ab initio qdin ãno & cardinib9 eius futurũ cõtingeret: ob q̃ illũ exiſtimauerũt diuinę naturę eẽ ꝑticipẽ: ac ꝓpterea illũ Olybama & arſa id eſt cælũ & ſolẽ cognoĩauerũt: & illi plures ciuitates dedicauerũt. Nã & ad hæc tꝑa ſcythę armeni vrbes habẽt Olybama & arſa ratha: & eiuſcemodi. Cumq; iuiſſet ad regẽdũ Kitĩ: quã nũc Italiã nominãt: deſyderiũ ſui reliqt armenis: ac ꝓpterea poſt mortẽ illũ arbitrati ſũt ĩ aĩam cęleſtiũ corporũ tralatũ: & illi diuinos honores ĩpẽderũt. Et ob id ſolũ hęc duo regna armenũ qdẽ qa ibi cœpit: Italicũ vero qa ibi finiuit & docuit & regnauit naturaliũ q; atq; diuinorũ q̃ eos erudiuit libros pleniſſime illis cõſcriptos reliqt: illũ venerãtur ſimĩ q; cognoĩant cœlũ: ſolẽ: chaos: ſemẽ mũdi: patrẽq; deorũ maiorũ & minorum: animã mũdi mouẽtẽ cælos & mixta vegetabiliaq; & aĩalia & hominẽ: deũ pacis: iuſtitiæ: ſanctimoniæ: expellẽtem noxia & cuſtodientem bona. Et ob hoc illũ vtręq; gẽtes ſignãt ĩ ſcriptis curſu ſolis & motu lunæ: & ſceptro dñii quo malos &

Hoc vltimo loco Beroſus de tribus cognominibus ratiões tradit: Noa: Cam & Tythea. De Noa dicit ꝙ fuit illi tributum cognomen Ianus a Iain: quod apud Arameos & Hebræos ſonat vinum: a quo Ianus id eſt vinifer & vinoſus: quia primus vinum inuenit & inebriatus eſt: vt dicit Beroſus: & ſupra inſinuauit Propertius: & item Moyſes Geneſis cap. ix. vbi etiam Iain vinum Iani nominat: vbi nos habemus: Cum Noa euigilaſſet a vino. Cato etiam in fragmentis originum: & Fabius Pictor in de origine vrbis Romę dicunt Ianum dictum priſcum Oenotriũ: quia inuenit vinũ & far ad religionẽ magis q̃ ad vſũ. Vnde & ipſi hæc in ſacrificio ꝑlibãtur: vt etiã cum eis in primo de Faſtis cõſentit Ouidi9 Cui argumento eſt: ꝙ vſq; ad Mezentium Larthem Thuſcia vix niſi in ſacris vſa eſt vino: quia primus oĩm ex regibus Thuſcis vinum ĩduxit Mezẽtius: qui vt. M. Varro author eſt: & Plinius refert in. xiiii. lib. naturalis hiſtoriæ ca. xvi. cum Etruriæ rex eſſet tulit auxiliũ Rutulis contra latinos vini mercede: quod tum in latino agro fuiſſet. Itaq; ſimplicẽ vini a Iano œnotrio vinoſo inuẽtivſum: ad religionem me

Ianus.

Oenotrius. Ian9 ꝙ vinũ inuenit.

gis q̃ ad potulẽtiá: vſq; ad Mezentium
Larthẽ fuiſſe apud Hetruſcos: conſtat
Nam poſtmodum in vineis excolen-
dis præualuerunt Etruſci Vetuloni-
enſes: inter quos ætate Aphricani Sci-
pionis eruditior cæteris fuit Egilaus
Vetulonus ex vico Vetuloniæ Vetu-
lo: de quo Plinius in ſupradicto libro
ait: ꝙ magnam gloriam in vineis exco
lendis adepti ſunt duo: alter libertin⁹
Ancilius Steneleus in vineis agri No-
mentani: alter autem Egilaus Vetulo
nus q etiá i cápano agro & Veliterno
ipm Aphricani colebat exilium. Itaq;
Noa pater Iani cognomentum habu-
it a vino iuento. Porro & Cęlum caſtra
Coelum. tum a filio Saturno dicitur: vt hic di-
cit Beroſus: & Talmudiſtę conſentiũt
& vt ait Diodorus in prio lib. Oſiris in
colũna ſic iſcripſit. Sum Oſiris rex cui
pater Saturnus fuit inter deos iunior
cui Saturno generoſo & pulchro: gen⁹
& pater fuit non ſemen id eſt caſtratũ
Cœlũ. Quod Gręci cuculi falſo tranſ-
tulerũt ad Apteram cretẽſiũ ſaturnũ
quẽ fabulãt teſtes execuiſſe prĩ q tñ flo
ruit ferme ſexcẽtis ãnis poſt Ianũ Cęlũ
regẽ oĩm ſepiternũ: vt in nr̃a emẽdata
Chronographia ꝓbat. Hæc de cogno-
mẽtis Iani duob⁹: ſcilicet Ian⁹ & Cælũ
nõ ſemẽ ſiue caſtratũ cœlũ. Nũc de co-
Cam Camefes.&c. gnomẽtis Cã dicendũ eſt. Dict⁹ eſt Cã
Cameſes: Zoroaſtes: Saturn⁹. Cam libi
dinoſum & calidæ naturæ interp̃tant
Inuus. Hebręi: Enuus vero ꝓpagator: & incu
bus dr̃. Vñ latini Enuum Inuũ dicunt
teſte Seruio ſup. vi. ęneidos: ibi Vrbſq;
Fidenę caſtrumq; Inui. Et i aliis libris
ſimiliter. Ait. n. eũdẽ eẽ Syluanũ: Pana
Inuũ: ab ineũdo: icubũ dictũ: eo ꝙ paſ-
ſim cũ hoĩb⁹ & brutis cõgrederet. Ve
rũ Eſen infamis dr̃ triplici iſamia. Pria
Zoroaſt. ꝙ Zoroaſt id ẽ magus eẽt. Scdo qa pa-
trẽ nõ ſemẽ reddidiſſet: q̃ duo ad ipie-
tatẽ ptinẽt. Tertio: qa iſamis ꝓmiſcua
libidine eſſet. Addit & q̃rtũ ſcel⁹ Dio-
dorus Siculus i. iiii. lib. dicẽs: ꝙ primo
Cælo regi oĩm ſempiterno fuerũt duo

noxios expellebat a cœtu hoĩm: & caſtimo
nia corpis & ſctimonia animi: duab⁹ claui
b⁹ religióis & felicitatis. Neq; min⁹ tythe
am q̃ mr̃ oĩm erat: Aretiã. i. terrã vocabãt
& Eſtã. i. ignẽ poſt mortẽ cognoiauerẽt: qa
ipa regia ſacroꝝ fuerat: & puellas docue-
rat ſẽpiternũ ignẽ ſacroꝝ iextictũ ſeruarẽ.
Cęteꝝ Noa anteq̃ diſcederet ab armenia
docuit illos ſimplicem agriculturã: magis
curãs religiõnẽ & mores q̃ opulẽtiã & deli
tias q̃ ad illicita & libidies ꝓuocãt & cęle-
ſtiũ irã nup iduxerãt. Primus tamen oĩmi
uenit vites atq; plantauit & vinum confi-
cere docuit: cuius vim inexptus & vapo-
rẽ ebri⁹ effect⁹ min⁹ pudice i terram ceci-
dit. Erat illi vt dixim⁹ filius ex trib⁹ pr̃is
adoleſcẽtior chẽ: q ſẽp magicę & veneficę
ſtudẽs: Zoroaſt nomẽ cõſequutus erat. Is
p̃rem Noã odio habebat: qa alios vltio ge
nitos ardẽti⁹ amabat: ſe vero deſpici vide
bat. Potiſſime vero idẽ iſenſus erat pr̃i ob
vitia. Itaq; nact⁹ opportũitatẽ cũ Noa pr̃
madid⁹ iaceret: illi⁹ virilia cõphẽdẽs taci
teq; ſubmurmurãs: carmie magico pr̃i illu
ſit: ſimr̃ & illũ ſterilẽ pide atq; caſtratũ effe
cit: neq; deiceps noa fœmellã aliquã fœcũ-
darẽ potuit. Ob bñficiũ iuẽtæ vitis & vini
dignat⁹ ẽ cognomẽto Iano qđ arameis ſo
nat vitifer & vinifer. At vero chẽ cũ publi
ce corrũperet mortale gen⁹ aſſerẽs & re
ipa exequẽs cõgrediẽdũ eẽ vt añ iũdatio-
nẽ: cũ mr̃ib⁹: ſororib⁹: filiab⁹: maſcul̃: bru
tis & quouis alio gñe: ob hoc eiect⁹ a iano
piiſſimo & caſtimóia atq; pudicitia refer-
tiſſimo: ſortit⁹ ẽ cognomẽtũ Chẽ eſenua. i.
Chẽ infamis & impudicus: incubus: ꝓpa-
gator. Eſt. n. Eſen apud Scythas arameos
infamis & impudicus. Enua vero tũ impu
dic⁹: tũ ꝓpagator. Eũ iter homines hui⁹ do
gmatis ſequuti fuerũt ęgyptii: qui ſibi illũ

ſuũ ſaturnũ iter deos adoleſcẽtiorẽ fecerẽt & ciuitatẽ illi poſuerũt dictã Chẽ Myn:a q̃ ad hãc ętatẽ oẽs ciues illius appellamus Chẽmenitas. Verũ poſteri hoc vitioſũ dogma neglexerũt:retẽto qđ fuit primi moris vt iter frẽs & ſorores cõiugiũ iniri poſſet. primores filii:Atlas q in Mauritania periit:& Saturn⁹ q regnauit ĩ Libya Sicilia & Italia:ſuprema impietate & auaritia pdit⁹. Quare vere Cã Itali ſcriptores cognoĩant veteri lĩgua Cã Eſem.i.Cã infamẽ:q p cõpoſitionem dr̃ ab Etruſcis & latinis Cameſes:ac ppterea corruptor hũani gñis:vt ait Beroſus.ęgyptii pferũt Cameſenuũ.i.Cã Syluanũ ſiue pana ſuũ ĩfamẽ. Vñ Diodor⁹ Sicul⁹ ĩ prĩo li.dicit ꝙ ægyppii pani ſuo ędificauerũt totã vrbẽ:quã ab eo Chẽ Myn.i.panos vrbẽ dicunt.Eſt em̃ apđ ægyptios Myn: mãſio ſiue tabernacula:& vrbs.Chẽ vero nomẽ ppriũ ẽ Cã.Eãdẽ Chã Myn Dauid ĩ pſal.lxxvii.&.ciiii.interp̃tat̃ terrã Cã:& tabernacula Cam:qa vt exponũt hebręi & catholici primus coluit ęgyptũ:& ideo fuit eorũ Inu⁹ ſiue pan & ppagator.Et quia Cæli fili⁹:ideo Saturn⁹ ægyptiorũ:licet Diodorus in primo genealogiã Oſiridis dicat fuiſſe:qa illi pr̃ Saturn⁹:Saturno vero pr̃ fuit Sol vel Vulcan⁹.Sed hoc nõ obſtat:qa ibidẽ dicit:ꝙ Saturno fuit pr̃:nõ ſemẽ.i.Cælũ caſtratum:& ĩ.iiii.ꝙ Saturno ĩpio pater fuit Cœlũ:frater Atlas Maurus:qđ & Beroſus exprimit Qui etiã Cælũ Ian⁹ dict⁹ eſt ſol:vt in p̃miſſis oñdimus:& itẽ Vulcanus qa ignẽ primũ cęleſtẽ collegit:vti Diodorus inſinuat:& cũ eo holocauſta obtulit:vt etiã Moyſes cõſentit:& ipſum p memoria & ſacris habendis ĩ ppetuũ ac iugẽ Ian⁹ & Tythea ſeruauit:& ob id prima & magna Cybeles.i.regina ſacrorũ:& Veſta.i.cœleſtis emiſſus & acceptus ac ſeruat⁹ ignis & flãma cognoĩata eſt:dicẽte Ouidio ĩ.vi.Faſtorũ:& Beroſo cõſentiente his verbis. Nec tu aliud Veſtã q̃ purã intellig̃ flãmã.Nataq; de flãma corpora nulla vides. Iure igitur virgo eſt q̃ ſemina nulla remittit:Nec capit:& comites virginitatibus habet.Et notandum eſt:vt aiunt periti Talmudiſtę:ꝙ apud Arameos Eſta a quo Veſta:ſignificat ignẽ & flammã a quo græci ęſtomæ verbũ habẽt:qa prius fuit illis ppago Barbara q̃ gręca.Græciam em̃ incoluerũt prius Barbari:& ob id multa illis barbarorũ vocabula manẽt:vt ſignificat Strabo ĩ Geographia Græcię.Hanc æſtã.i.flãmã & ignẽ iugẽ atq; ppetuũ:quẽ Ian⁹ & Tythea voluerũt a virginib⁹ ſeruari:deus iuſſit Moyſi vt ſacerdotes hebræi nutrirẽt dicẽs:ignis ĩ altari meo ſemper ardebit:quẽ ſacerdotes enutrirẽt iugiter.Chriſtianis eadẽ religio eſt:q vti Noa/oppoſita criſtallo/vel phiala aquę plena:radio ſolari ignẽ cœleſtẽ ex parte oppoſita cõceptũ:vti ſacrũ in ſabbato ſancto excipiũt:& ex eo ignẽ accẽdũt:quẽ ſacrãt:& ex eo cęreos accẽdũt: & iugẽ p toto anno lampadẽ ante corpus ſanctiſſimum Chriſti nutriũt.Quod iam ferme quĩquaginta annis in hoc templo ſanctæ Mariæ ad Gradus:& cõuentu meo Viterbenſi:obſeruatum vidi:& a maioribus traditũ audiui.Hæc de cognoĩe Veſta.De Aretia vero:quia ſicut terra cum cęlo cuncta gignit:ita Tythea cum cœlo Iano cunctos mortales ediderit:ſupra etiã expoſuim⁹.Diodorus quoq; in.iiii.lib.ſic habet.Cælum ex vxoribus ferunt filios ſuſcepiſſe quinq; & quadraginta.Horũ decẽ & ſeptem ex Tythea ortos: pprio noĩe ſingulos:communi aũt oẽs a matre appellauit Tythanas:Tytheã vero prudẽtia p̃ditam:cũ plurimũ mortalibus pfuiſſet:ab eis poſt obitũ deificatam terramq; fuiſſe cognoĩatam ſcribunt.Hæc Diodorus.Ouidius vero ĩ.vi.de Faſtis dicit Veſtam terram dictam a proprietate qua terra ſtat vi ppria mater oĩm.Sic em̃ dicit.Stat vi terra ſua:vi ſtando Veſta vocat̃. Aramee aũt terra/et ſimiliter hebraice dicitur Areti a:a cuius nomine Ianus cõdidit Thuſciæ Aretiũ:vnã ex primis.xii.vrbib⁹ ab eo cõditis:vt oñdim⁹ ĩ cõmẽtariis ſup fragmẽta Catonis.De vrbe vero filiorũ Tytheæ.i.Tythanũ in ęgypto:in cõmentariis ſupra Xenophõtẽ de æquiuocis & in præcedentibus huius operis diximus.

Cam Cameſes.

Myn.

Veſta.

Heſta.

Ignis e radiis.

Aretia. Cæli filii.

Finiũt cõmentaria tertii libri ſuper Beroſum.

Eiuſdē fratris Ioannis Annii cōmentaria ſuper quartum Beroſi incipiūt.

DE cognominibus & eorū rationibus iam Beroſus expediuit tertiū librū: in hoc q̄rto de antiqtatibus regnorū in cōmuni tractat. Et primo dicit de diuiſione principali totius orbis; qbus tres primores filios Ianus præfecit: dicens.

MVltiplicatū eſt in imenſum gen⁹ hūanū: & ad cōpādas nouas ſedes neceſſitas cōpellebat. Tū Ian⁹ pr̃ adhortat⁹ ē hoīes pricipes ad q̄rēdas nouas ſedes & cōem cœtū īter hoīes agēdum: & ędificādās vrbes. Deſignauit itaq; illas tres ꝑtes orbꝭ Aſiā Aphricā & Europā: vt añ diluuiū viderat. Sigulis aūt his pricipib⁹ ſingľas ꝑtes ad q̄s irēt ꝑtit⁹: ipſe per totum orbem colonias ſe traducturū pollicitus eſt.

Nō capiebat igiť priſca Scythia viros adauctos: q poſt diluuiū pauci numero ꝓpter ignobilitatē cōſederāt iuxta fluuiū Araxim: vt ſignificat Diodor⁹ in.iii.lib. Et ī quarto ſcribit Cęlū regē oīm ſempiternū; hoīes pridē ꝑ agros diſpſos ab inculta & ferina vita: ad cœtum cōmunē & mitiorē vitā: & vrbes cōdēdas reuocaſſe. Hoc aūt egit vocatis ducibus & diuiſa terra ī Aſiam Aphricā: & Europā: vti añ inūdationē viderat. Quare inundatio nō multum immutauerat faciē orbis: quā recognouit. Facta ē aūt hęc pria diuiſio in tres ꝑtes āno prīo natiuitatis ducis Phalech: vt ſctūs Moyſes ſcribit Geñ.x.&.xi.cap. vbi ſupputat a Sem poſt diluuium vſq; ad Phalech annos cētū. Ergo centeſimo anno poſt diluuiū diuiſit tribus filiis terrā. Et (vt aiunt Hebręi & Catholici authores) Sem pręfecit Aſię: Cam ægypto & Aphricæ: cuius metropolis fuit Chē Myn: vt in p̄cedēte libro expoſuimus. Iapetū vero q & Atlas Maurus dict⁹ eſt: q obierit ī Mauritania: vt Diodorus in.iiii. inſinuat pręfecit Europæ: ipſe toti orbi p̄fuit: dicēte eodē Iano apd Ouidiū. Me penes eſt vnū vaſti cuſtodia mundi. Author ē Ariſtoteles: vſus Homeri teſtimonio in prīo Politicorū pricipio gētes & deos ab vno rege cœptos: regi: & in familiis ſeniſſimū quēq; regem fuiſſe. Ergo docuit principes coloniarū ſeniſſim⁹ coſmographiā: quam viderat ante diluuiū; vt ſciret quiſq; in quem locum ſuas colonias ducturus eſſet. Eo tempore vt Phylo Hebræus de multiplicato humano genere tradit: ipſe cum tribus filiis & multis coloniis in pontum venit: & ratibus circum luſtrauit omne mare mediterraneum: oſtendēs primo Sem litus omne Aſiaticum a Tanai per Boſphorū vſq; ad Nilum Aegypti: & Cameſi a Nilo littus Aphricæ vſq; in anguſtias oceani & Gadium. Iapeto autem omne littus Europę a Gadibus vſq; Tanaim. Et ſingulis prouinciis circa littus dimiſit primas colonias. Et decennio poſtq̄ a Tanai diſceſſerat in eundem locum rediit: luſtrato mari: & primis coloniis poſitis: & reuerſus in Scythiam: ordinabat alias colonias. Quæ dicit Phylo conueniunt ei: quod ait Cornelius Tacitus de ſitu & moribus Germanorum: dicens priſcos cum nouas ſedes quęrerent: non terreſtri itinere: ſed mari ratibus aduectos fuiſſe. Conſentit & de aduentu primo Iani aduecti rate in Vaticanū quod ſcribit Cato in ſecundo fragmento: dicens poſt opinionem de origine gentium. Siue inquit mundum exiſtimes ſempiternum: vt Chaldæi: ſiue initium ex tempore ſortitum: vt Phœnices: ſiue ante Ninum annis circiter ducentis quinquaginta quibus durauit aureum ſæculum: inundatas fuiſſe terras: ſemꝑ Scythis tribuiť principatus originis. Ex his aiunt veniſſe Ianum cū Dyrim & Gallis ꝓgenitoribus Vmbrorū: & rate cū coloniis per Tyberim vectū: tenuiſſe ad læuū lat⁹ Etruriā: primaſq; in vaticanū & Ianiculum expoſuiſſe colonias Hæc a nobis copioſe expoſita fuerūt ſuꝑ fragmenta eiuſdem Catonis: Ex his patet primas

Diuiſio terrę q̄ñ facta

Iapetus.

Atlas Maurus.

colonias Italiæ in Hetruria poſitas: in primo aduẽtu Iani poſt diluuiũ anno ferme cẽteſimo octauo & aureo ſæculo: vt oẽs canunt. Qđ & nos in chronographia Hetruſca ſignauimus. His expoſitis Beroſus de prima antiquitate ſuę patrię incipit explanare ſic dicens. Colonię primę Italię.

Itaq; Nymbrotũ creauit Babylonię ſaturnũ primũ: vt ibi primũ ædificaret cũ coloniis ſuis. Quare Nymbrotus aſſumpto filio Ioue Belo cũ coloniis furat⁹ eſt rituales iouis ſagi: & cũ pop̃lo venit i cãpũ Sẽnaar vbi deſignauit vrbẽ & fundauit maximam turrim ãno ſalutis ab aquis cẽteſimo trigeſimo primo: regnauitq; ãnis.lvi. & deduxit turrim ad altitudinẽ & magnitudinẽ montiũ: i ſignũ atq; monumẽtũ: ꝙ prim⁹ in orbe terrarũ eſt popul⁹ babylonic⁹: & regnũ regnorũ dici debet. Ergo ab eo exordiemur: & per ip̃m mẽſurabimus oĩa regna & eorũ reges ac tp̃a: abbreuiãdo illa in hũc modũ.

Quęrũt plures an ante Babyloniã fuerint aliæ vrbes. & qdẽ ante diluuiũ fuerũt Enos: vt i pricipio dixit Beroſus: & itẽ Ioppe de qua Plini⁹ in.v.naturalis hiſtoriæ & Solinus in collectaneis aiũt ꝙ Ioppe eſt antiqſſima i toto orbe: vt quę ante diluuiũ fuit cõdita. Poſt diluuiũ vero ãno cẽteſimo p totũ ſequẽs decẽniũ cõditę ſunt primæ colonię ſingularũ ꝑuĩciarũ littoreaꝝ vt dixim⁹. Babylonia vero cũ poſt diluuiũ deſignata fuerit anno.cxxxi.vt dicit: patet ꝙ nõ fuit pria quo ad tẽpus: ſed dignitate ędificii & libidinis dominãdi.vt oẽs notãt. De ea narrãt oẽs hiſtorici nõ ſolum Moyſes & Hebręi: ſed etiã Gẽtiles: de quo Ioſephus in primo de antiqtate iudaica: de turri (inqt) Babylonię & diuerſis vocib⁹ hoĩm: etiã Sybilla meminit dicẽs. cũ oẽs hoĩes vni⁹ vocis exiſterẽt: qdã turrim ędificauerũt excelſam tanq̃ aſcẽſiuã p eã ad cælũ. Dii vero vẽtos immittẽtes euerterũt turrẽ: & vocẽ ꝓpriã vnicuiq; partiti ſunt: & ꝑpterea Babel cõtigit vocari ciuitatẽ. De cãpo vero Sennaar in religiõe Babylonis: meminit Heſtius ita dicẽs. Qui vero de ſacerdotib⁹ fuerũt erepti: Iouis ſacra ſumentes: in Sẽnaar Babylonis venerũt: diuiſiq; poſt hęc diuerſitate linguarũ p generatiões ſuas tenuerũt loca maritima ſimul & mediterranea. Hũc eũdẽ locũ Heſtii ꝑducit Petr⁹ Comeſtor i hiſtoriis ſcholaſticis. Addit Beroſus: ſe velle mẽſurare: id eſt quo tp̃e cœpꝫrũt regna ab cõdita Babylonia: qa tẽpora Monarchię Aſſyriorũ certiſſima ſunt & reges: q̃uis mẽtiat̃ Babyloniã fuiſſe primã poſt diluuiũ dicens. Ioppe. Babel.

Anno.c.xxxi.a ſalute ab aquis prima oĩm gẽtiũ & ciuitatũ fundata eſt a Saturno babylonico noſtro vrbs & gẽs noſtra Babylonica: mĺtiplicataq; eſt nimis numero poſteritatis: magiſq; ſtuduit paci & religioni Saturnus deorũ q̃ opulẽtiis. Et turrim quidẽ ædificauit ſed non cõpleuit: nec deſignatã vrbẽ fundauit quia poſt quinquaginta ſex annos ſubito nõ cõparuit trãſlatus a diis.

Dignitate nõ tẽpore prima fuit Babylonia. Saturn⁹ eius ſtuduit paci & religioni: quia tũc florebat prima aurea ætas quę cũ primis hoĩb⁹ ſata eſt: vt ſignificat Ouidius in primo Metamorphoſeos: & Fabius pictor: & Cato: in quorũ cõmẽtariis plura de aureo ſęculo explanauim⁹. Admonitus quoq; diuina plaga in cõfuſione turris ſubſtitit magis q̃ ab ĩpietate deſtitit: cũ aĩo eſſet ſacrilegus & tyrãnus. Vñ dr̃ ſubito nõ cõparuiſſe trãſlat⁹ a diis: id eſt iuſtis principib⁹ clam diſcerptus. Nã & ſimile dicit̃ de Aenea & Romulo & aliis clam diſcerptis ꝙ ſubito non cõparuerint in deos relati. Prouĩcia Sennaar Chaldęa: eſt pars ꝑuincię Babylonię: quã Gręci & Latini vocãt Meſopotamiã. Hebręi vero Aram fluuiorum quia iacet media inter Tygrim & Euphratẽ. In ea regione nat⁹ eſt Habraam ducẽteſimo no Babyloniã Saturn⁹ ędificauit. Sennaar Meſopotamia.

nageſimoſecũdo poſt diluuium anno:vt ſupputat Moyſes Geneſ.xi.caplo.Ortus eſt autem
Vr coa. in ciuitate Vr Coa id eſt Chaldæa. Quã enim latini & Græci proferunt Vr Chaldæorum:
eandem Aramei: Vr Coa/dicunt:& Hebręi Vr caſdi. Vnde Ptolemæus in Geographia vo-
cat eam Vr coa:& Moyſes Vr Chaldęorum:dicẽs Geneſis caplo.xi. Tare genuit Habraam
& Aram qui mortuus eſt in terra natiuitatis ſuæ Vr Chaldęorum:Tulit autem Tare Ha-
braam filium ſuũ & Loth & Sarai:& eduxit eos de Vr Chaldęorum. Qui ergo dicũt Vr ibi
Vr. accipi pro igne:& ſine certo authore aut ratione dicũt Habraam fuiſſe proiectum in ignem
hi profecto ſomniant: & eadem facilitate contemnũ:quo profertur hęc fabula.Igitur Bero-
ſus poſito fundamento regni Babylonię ac tempore:ſubinfert quas colonias in quas prouin
cias Ianus miſit dicens in cõmuni.

Ab exordio huius Ianus pater miſit in ęgy
ptũ cũ coloniis Chemeſenuũ: in Libyã ve-
ro & Cyrenẽ: Tritonẽ:& in totã reliquam
Aphricã Iapetũ priſcum atalaa. In Aſiam
oriẽtalẽ miſit Gãgẽ cũ aliquot ex filiis Co
meri Galli. In Arabiam Felicẽ Sabum:co
gnomine Turiferũ. Arabũ pręfecit Arabię
deſertæ:& Petreium: Petreiæ. Canam po-
ſuit a damaſco vſq; in extima Palęſtinæ. In
Europa regem ſarmatiæ fecit Tuyſconem
a Tanai ad Rhenũ: iunctiq; ſunt illi oẽs fi-
lii iſtri & Meſæ cum fratribꝰ ſuis ab adula
mõte vſq; in Meſembericã põticã. Sub his
tenuerũt Tyras: Arcadius: Emathiꝰ. Italiã
tenuit Comerus gallus. Samotes poſſedit
Celtas:& Iubal occupauit celtiberos.

Ab exordio cõditę Babyloniæ cœpit
ex Scythia mittere colonias ſcilicet
nouas per alios duces.Nam ante Ba-
byloniam p omnia littora ipſe relique
rat:vt ſupra diximꝰ. Et Cameſem mi
ſit in Aegyptũ & Aphricã.Sed ſedem
regiã in Aegypto Cãmin habuit vt
ſupra expoſuimus.Subſtituit autẽ ei
pro Aphrica duos duces: Tritonẽ &
Triton. Iapetũ. Triton tenuit Libyã & Cyre-
nẽ atq; Numidiã:in qua vt Ptolemęꝰ
deſcribit & hiſtorici teſtanſ: eſt lacus
& fluuiꝰ Triton:ab eo dictus: & inſu
la Tritonidis:vbi Dionyſiꝰ Tritonis
Palatua Nepos fuit clam nutritꝰ: & Palatua
Minerua. Minerua Tritonidis expoſita:vt Dio
dorus in.iiii.memorat & alii conſen-
tiunt.Gręci vero vt nulla pars eſſet ĩ
orbe:a qua nõ ſubriperẽt:falſo tamen
aliorꝝ geſta:etiã ſibi Tritonida finxe-
runt & Dionyſia. Libya autem olim pars Aegypti Marmaricę erat:licet Ptolemæus diſtin-
Ceres. guat.Cui argumẽto eſt:ꝙ Iſis ſiue Ceres ægyptia frugifera legifera dicta fuit: vt Diodorus
in primo ſcribit ex hiſtoria Aegyptia:& eã docuiſſe in Italia molere:ac panes cõficere cũ an-
tea glande veſcerenſ:etiã Plinius aſſerit in.vii.naturalis hiſtorię:ca.vltimo. Et tamẽ Feſtus
eã in cãpũ Romę Argeũ aduexiſſe primũ fruges ex Libya dixit:quia eſt pars Aegypti.Simi-
liter & Cameſem ſiue Saturnũ filiũ regis ſempiterni oĩm Cęli qui regnauit in Aegypto:eũ-
dem etiã regnaſſe in Italia:Sicilia:& Libya ſcribit Diodorꝰ in.iiii.li.Sed difficile videſ qđ Be
roſus ait Iapetũ Atlantẽ ſubſtitutũ fuiſſe Cameſi in Aphrica:cũ ei principatꝰ totius Europę
obuenerit & maior natu q̃ Cameſes fuerit.Sed dicendũ eſt ꝙ ſubſtitutũ hic appellauit Bero
Iapetus. ſus extraordinariũ ducẽ ad auxiliandũ in coloniis. Quare Iapetꝰ duxit colonias in Aphricã
Comeri. ex filiis primogeniti ſui Comeri. Vnde ad hãc ętatẽ Hiſpani magnã partẽ ex pplis Aphricę
Ganges. vocãt Comeros.Hęc de origine Aphricæ in cõmuni.De Aſia dicit:ꝙ Ianus miſit Gangẽ cũ
aliquot ex filiis Comeri in Aſiã oriẽtalẽ.Ptolemęus quoq; Comeros populos & Comeras vr
bis in Bactris & India notat cũ aliis geographis. Ganges nomẽ ſuũ reliquit fluuio maximo:
de quo Iuuenalis in Satyra.Omnibus in terris quę ſunt a Gadibus vſq; Aurorm & Gangẽ.
Circa hũc fluuiũ Gangas colonias retinuiſſe nomen vſq; ad magnũ Alexandrum: Curtius

libro nono indicat. De hoc fluuio Seneca de ſitu Indiæ. Ganges inquit per Indiã fluit nouem alueis: ſicut Nilus ſeptẽ; dicẽte Vergilio in nono æneid. Ceu nouẽ ſurgẽs ſedatis amnibus altus per tacitũ Ganges. De Arabia ſciendũ eſt vt Ptolemęus in Geographia & alii dicũt ꝙ tres ſunt Arabiæ: Felix vnde thus venit: & ob id thurifera dicitur. Inde deſerta. Tertia Petreia vbi metropolis Petra de qua Eſaias. Emitte agnum domine dominatorẽ terrę de petra deſerti ad montẽ filiæ Sion. Omnẽ aũt partẽ Phœniciæ a Damaſco vſq; Gazã extremã vrbẽ Palęſtinorũ: dedit Canę filio Cameſis. Vnde diuinę literæ atq; Hebręi hanc phœniciã a primo coloniarũ duce vocant terrã Canaã: a repromiſſione vero facta Arabię: terrã promiſſionis. In qua prouincię ſunt Damaſcena: Galilęa: Samaria: Iudęa: Palæſtina & Idumęa. Hactenus de priſca antiquitate Aſiæ. nũc de antiquitate Europę poſt cõditã Babyloniã ſequitur. Tuyſcon inquit dux fuit Sarmatũ a Rheno ad Tanaim. Hi antea Scythæ reputati ſunt: dicente Plinio in. iiii. naturalis hiſt. Scytharũ nomen vſq; in Sarmatas & Germanos tranſiit. Nam Germania dicta eſt ſub Romanis: teſte Cornelio Tacito de ſitu & moribus Germanorum. Eſt autẽ Germania ꝓprie a Rheno amne qui diuidit Gallos a germanis: vſq; ad ſequẽtem Viſtulã fluuiũ qui interfluit Cracouiã metropolim Polonię: quẽ ipſi vocant Viſclam. Germania tota in quinq; genera diuidit: vt ait Plini[9]. in. iiii. naturalis hiſtorię. cap. xv. Genera inquit germanoꝝ ſunt quinq;. Primũ Vandali: quorũ partes ſunt Burgũdiones: Varrinę: Catinni: Guttones. Secũdum genus Ingheuones: quorũ pars ſunt Cymbri: & Teutoni a Caucoum gẽte. Proximi autẽ rheno Iſteuones: quorũ pars ſunt Cymbri mediterranei. Tertiũ genus hi ſunt quib[9] prope ſunt quarti generis Herminones: quorũ pars ſunt Sueui: Hermũduri: Catti: Cheruſi. Quintũ genus ſunt Peuccini: Baſternę. Sed hęc diuiſio Pliniana vera eſt de Germanię parte vicina gelido & glaciali oceano. Nã plures alias gentes cõtinet: vt patet in Ptolemęo. Porro a Viſtula Cracouię vſq; Boriſcũ fiuuiũ & Ripheos mõtes: proprie Sarmatę in Europa ſunt. Riphei montes dicti a duce Ripheo filio Comeri quem Moyſes vocat Riphat. Sarmatæ vero a Sarmate filio Iſtri. Moyſes vero vocat Ietan & aſarmauet: quos Beroſus dicit Iſtrum & Sarmatem. Hos græci vocant Sauromatas. Porro qui trãs Ripheos montes & amnẽ Boriſcũ extẽduntur ad Tanaim: & paludẽ Męotidẽ: & Tauricã Cherloneſſum: vt patet in octaua Europę Ptolemęi tabula: his tantum remanet nomẽ Scythiæ in Europa: vti etiã ſignificat Plinius lib. iiii. naturalis hiſtoriæ: ca. xiii. Scytharũ inquit nomẽ vſq; quaq; tranſit in Sarmatas atq; Germanos: nec aliis iſta durauit priſca appellatio: q̃ qui ſunt extremi harum gentiũ: & ignoti ꝓpe cęteris mortalib[9] degũt. Q đ vero addit Beroſus: ꝙ his iuncti ſunt oẽs filii Iſtri ac Meſę ab Adula monte vſq; in Meſembriã Ponticam: etiã noĩa locis extantia indicãt: vt patet in Geographia Ptolemęi tabula. v. & . ix. Europę. Adula mons dicit ab Adula duce filio Iſtri: quem Adurã Moyſes vocat: & eſt mons ſupra Niceam: cuius terminus eſt inter Galliam & Germaniã nõ procul lacu cõſtantienſi. In his viciniis ſunt fontes Iſtri: qui teſte Plinio in. iiii. naturalis hiſto. ca. xiii. oritur in Germanię iugis Norię ex aduerſo oppidi Gallorũ Scanri: qui & Danubius dicit: & cũ primũ in Illyricũ venit dicit Iſter: ac per innumeras lapſus gẽtes ſex oſtiis in pontũ defluit. Eſt igitur binominis dicente etiam Ouidio in primo lib. de ponto. Ripæ vicina binominis Iſtri. Nomen Iſter tenet a duce. Mons Adula immenſa terrarum ſpatia in lõgitudine metitur: diuerſiſq; locis diuerſa ſortitur nomina. Trans montis ad ſuperum ſeptentrionem longitudinem in Ptolemęo adhuc inuenies Mœſeos a Mœſa: q Mœſiis duabus ĩperauit ſuperiori & inferiori: quas nũc vocãt Valachias alterã altam: alterã baſſam. Quidã ſcribunt Myſiam: rectiuſq; Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ Mœſiã. Inferior Valachia ſiue Mœſia pontica in Ptolemæo tenet Tyraſpolim a Tyras filio Iapeti: & Iſtropolim ab Iſtro duce: & Tybiſcã a Tybo filio Iſtri. Inferior Mœſia: cõtinet Boſinenſes & Valachos baſſos; & Dedanos a Dedano Curete; quã regionẽ Dedaniam poſteri

Arabię tres

Promiſſionis terra.

Tuyſcon.

Sarmatæ

Riphei.

Adula.

Iſter.

Valachiæ

Mœſię.

Pannoniæ. corrupte Dardaniam protulerunt. Sequuntur duæ Bannonię: quas vulgo Vngarias: latine Pannonias dicimus mutata b in p. Phis ex filiis Iſtri & nepotibus ſcribit Ptolemęus nomina locorũ. Saum fluuium; Salinum a Sala: Azalos populos & a fratre eius Albine Albanũ montem. Porro cis longitudinem montis Adulę vſq; Meſembriam inuenies Meſeos Lyburnos a Dalmatia Meſa duce. Iader coloniam: ab Iader filio Iſtri. Cis montem Meſam inuenies Dalmatiam a Salona. Dalmatad filio Iſtri: & Dicliotæ a Dicla filio Iſtri. Salona a Sale filio Iſtri. Sequitur Emathia ab Emathio filio Cameſis: de qua Lucanus in principio: Bella inquit per Emathios pluſq̃ ci- Macedonia uilia campos. Ea poſtea Macedonia dicta eſt a filio Oſiridis: vt Diodorus author eſt in pri- Epirus. mo lib. Epirus a filio Iſtri dicitur. Inuenimus non ſolũ Iſtrum nomen Chaldęum: ſed & Mo- Thracia. ſaicum Ictim: promontorium ab Ictam qui & Iſter. Deinde ſequitur Thracia quaſi Tyracia a Tyras filio Iapeti: vſq; vrbem in fine montis: quam græci Meſembriã: Beroſus Mœſemberiam: Philo Meſe Sepharan: Moyſes vero Sepharan vocat Geñ. decimo cap. De Comero in Meſi. ſequentibus dicetur cum ducibus Tubal & Samote. Hoc tamen velim admonitũ eſſe lectorem quoſdam dicere Meſos eſſe: quos Bulgaros vulgus nuncupat. Quod profecto eſſe falſum teſtimonio Danubii cõprobatur. Oſtia enim eiꝰ ſunt in Mœſia: vt Ptolemæus & alii do- Valachi. cent. Cæterum Valachi & non Bulgari tenent Oſtia Danubii. Sunt igitur Mœſii quos Valachos dicimus: & non Bulgari. Sed de his hactenus: dicturi de his & aliis qui mutauerunt nomina ſi tempus quãdoq; dabitur. Nunc de fine quarti libri Beroſi proſequendum eſt: de quo ita dicit: atq; concludit.

Hi ſunt qui egreſſi ſunt poſt Nymbrotũ: ſinguli cũ familiis & coloniis ſuis: relinquẽtes noĩa ſua locis in ſignũ expeditiõis a Iano patre cõmiſſę: & ad monumẽtum poſteris vt ſcirẽt quis eorũ fuerit conditor. Hi iuxta mãdatũ Iani coloniis turri cõſtructa ꝑ metropoli: ipſi in veiis & cauernis caſas habebãt. Solus noſter Saturnꝰ idcirco exceſſit mandatũ: q̃a vrbẽ vrbiũ & regnũ regnorũ voluit eẽ Babyloniã. Rurſus his tẽporibꝰ Ianus cũ oẽs ĩ colonias miſſi abiuiſſent: eos q̃ remãſerãt biꝑtitus eſt. Nã ſecũ retinuit filios plurimos quos poſt ſalutẽ ab aquis genuit: & itẽ maximã gẽtiũ multitudinẽ quũ ſecũ in colonias cõductꝰ erat. Scytha cũ matre ſua Araxa & aliquot coloniis q̃ Armeniã incolerẽt: rex primꝰ relictꝰ eſt cõſtituto ſũmo põtifice Sabbatio ſaga ab Armenia vſq; in Bactrianos: quę lõgitudo a nobis ad hãc ætatẽ vocat̃ Scythia ſaga. Poſtremus oĩm ipſe Ianus ab Armenia ꝑ orbẽ colonias ſeminaturus: egreſſus eſt. Hæc nr̃i maiores multis libris tradiderũt

Poſt Nymbrotũ dicit ſupradictos duces iuiſſe ad loca ſibi aſſignata. Nã antea Ianꝰ ipſe loca exploraturꝰ circũ littora mediterranea colonias poſuerat vt ſupra expoſuimꝰ. Mẽoratu vero dignũ eſt: qđ ſubdit: ſingulos duces ĩpoſuiſſe noĩa ſua locis: q̃ tenuerũt: ſcilicet mõtibus: fluminibꝰ: & vrbibꝰ. Vnde Hieronymus in cõmẽtario ſup Geneſim: & Euſebius de vocabulis gentiũ Iapetus inquiũt tenuit in Aſia & Europa. In Aſia quidẽ tenuit ab Amano Tauroq; mõtibꝰ Syrię ac Cilicię vſq; Tanaim. In Europa vero totũ tenuit a Tanai ad Gadirã: relinquẽs locis ac gẽtibus vocabula: ex q̃bus quędã mutata ſunt a poſteris: alia permanẽt vt fuerũt. Hęc dicti authores. Tribꝰ aũt ex cauſis ĩpoſuerũt noĩa gẽtibus & locis. Primã & ſecũdã ponit Beroſus in litera. Et ideo argumẽtũ a nominibꝰ vetuſtis gentiũ & locorũ: eſt validius quocũq; authore: quia authores quãdoq; fallunt & fallũt: nõ aũt nomẽ impoſitũ. Et ideo Liuiꝰ in quĩto ab vrbe cõdita: q̃q̃ multos haberet authores aſſerẽtes Thuſcos ĩperaſſe toti italiæ

Tres cauſæ imponẽdorum noĩm.

Nunc de temporibus eorum ac poſteritatibus dicemus: iuxta id qđ in noſtra chaldaica & primordiali ſcythica hiſtoria fideli memoria conſeruatum eſt. ſolo tamē nomine Turreno impoſito toti circa Italiam mari: pro validiore authoribus argumēto vſus eſt dicēs. Mari ſupero & infero: quib⁹ Italia inſulę modo cingit: terra mariꝙ Thuſci quantū potuerint: nomina ſunt argumento: ꝙ alterū Thuſcum cōmuni vocabulo gētis: alterum Atriaticum ab Atria Thuſcorū colonia vocauere Italicæ gentes. Gręci eadē Turrhenū atꝙ Atriaticū vocāt. Tertia ratio imponēdi nomina eſt: ad fulgorem & memoriā eorum & pręcedentiū maiorū: vti Lactātius in .xi. capitulo primi libri inſtitutionū: arguēs cōtra Minutiū Felicē. Poteſt inquit etiā ſic argumētari. Saturnus cū potētiſſimus eſſet rex: ad retinēdam parentū ſuorū memoriā: vtriuſꝙ nomina cælo & terrę indidit: cū hęc prius aliis vocabulis appellarētur: qua etiā ratione mōtibus & fluminib⁹ nomina ſunt impoſita & mari: vt mare Icarium: ægeum: helleſpontus: & in Italia Auētinus & Tyberis. Ita Saturnus natus eſt ex homine: cui nomē fuit Vrano ſiue Celo. Qđ eſſe verū Trimegiſtus author eſt: qui cum diceret admodū paucos extitiſſe in quibus fuiſſet perfecta doctrina: in his Celū: Saturnum & Mercuriū nominauit. Hęc Lactātius. Nota hoc loci lector hunc Trimegiſtū Aegyptium fuiſſe longe ante primū Saturnū: Gręcię antiquiſſimū Apterā. Et ideo de Aegyptiorum etiā orbis priſcis deis Celo Saturno ac Mercurio dicit. Nā Mercurius perfecta prudentia extitit: vt Diodorus in primo libro docet. Saturnus vero pater Oſiridis Cameſes pfecta phyſica & Magica floruit: a quibus & Zoroaſt & magus appellat⁹ eſt: vti Beroſus & Hebręi atꝙ Catholici tradūt. Celus vero omniū rex ſempiternus Ianus docuit perfectam phyſicā: Theologiā & ritus atꝙ naturalē Magicam vt Beroſus tradit: adeo vt teſte Macrobio in primo Saturnalium: Eum phyſici miris efferant argumentis diuinitatis: & perpetuā promeruerit pręfationē in omni ſacrificio: & Mythici prędicent eo regnāte religione ac ſanctimonia omniū domos fuiſſe munitas. Diodorus quoꝙ in .iiii. libro cū Beroſo cōſentit etiā Aſtronomiā & alia plura: Cęlū regem docuiſſe. Rurſus Ianus inquit mandatū dedit qđ præuaricatus fuit Nymbrotus: vt Turrim pro metropoli cōſtruerent. Dionyſius Halicarnaſſeus in primo ſcribit moris fuiſſe antiquis vt vrbes non magnas ſed paruas & locis munitas conderent: non quidē labipibus: ſed vt ait Beroſus ſolū præter turres veiis & cauernis. Veias appellat currus & cauos truncos arborum & tuguria: vt de priſcis aureo ſęculo natis in Latio Aboriginibus: Virgilius inſinuat in .viii. ęneidos dicens. Hęc nemora indigenę fauni Nymphęꝙ tenebant: Genſꝙ virū truncis & duro robore nata. Turris autē ab Hetruſcis proferebatur Turſis: a quibus Turſena & Eturſia: vt Myrſilus & Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro dicunt. Eſt autem Turſena & Eturſia vrbs turritis ædibus conſtructa. Eas poſteri mutata .ſ. in .r. protulerunt Turrenam Eturiam: Romani Etrurriam: vt probauimus in Annia quęſtione .xvi. vſꝙ in .xx. & ſuper Myrſilum atꝙ Xenophontē de ęquiuocis: vbi & omnē vrbem tetrapolim turritam fuiſſe probauimus. Ergo Ianus docuit humiles vrbes ad cœtū & cōmunionem politicam: non ad pompā & dominationis libidinē. Vnde omnes vrbes quę ante Romanorū imperium in Thuſcia antiquiſſimę perſeuerant: hæ paruę ſunt. Quas vero magnas cernimus: aut nouas ſcim⁹: aut poſt deſtructionem Gothorum adauctas legimus. Qꝫ vero Beroſus dicit Ianum poſtremū omniū colonias per orbem traduxiſſe: hoc intelligitur de ſecunda profectione ab Armenia poſt conditam Babyloniam: quia antea primus omnium exploraturus littora tranſportauit: vt in pręcedentibus oſtenſum eſt.

Noīm īponendorū ratio tertia.

Trimegiſt⁹ Mercurius Saturnus Cel⁹ hoīes.

Ianus.

Finitur Quartus liber commentariorum ſuper Beroſum.

Eiuſdem fratris Ioannis Annii ſuper Quintũ librũ Beroſi cõmentaria incipiunt.

IN precedẽte libro: iã Beroſus expoſuit oĩm regnorũ & ꝓuinciarũ antiquitates & origines in cõmuni: nũc in particulari eas diffinit: a Saturno primo Nymbroto rege Babyloniæ: vſqꝫ ad decimũ octauũ regem Aſcatadẽ. Vnde totus hic liber diuidit in decem & octo partes: quarũ prima eſt quę antiquitates & origines fuerint ſub Nymbroto primo Saturno atqꝫ rege Babylonię dicẽs. Babyloniã tetrapolim poſuit Nymbrotus: quorũ partes teſte Moyſe Geneſ. x. cap. dictę erant Babel: Arat: Acat: Calãne. Oĩs eñ ciuitas regia: & caput regni tetrapolis condebat: vt in fine Xenophontis de æquiuocis ꝓbauimꝰ. Babylonia vero fuit ĩitiũ & caput ſedeſqꝫ regni Nymbroti: vt ibidẽ ſcribit Moyſes. Comerus fuit primogenitꝰ Iapeti poſt diluuiũ: vt tã Beroſus q̃ Moyſes ſcribũt. Gallus Epitheto paterno dictꝰ eſt. Eſt autẽ Gallꝰ nomẽ: vt de ęquiuocis Xenophon docet: pluriũ originũ. Nã vt latinę originis: ſignificat maritũ gallinę: vt grecæ: cãdidũ: vt Celticę Frãcigenas a Galethe filio Herculis teſte Diodoro in. vi. li. Vt phrygię caſtratũ: vti Galli Cibelis: & gallus fluuius quia ad inſaniã secãdi teſtes inducit. Vt autẽ Arameę & Hebreę originis: ſignificat inũdatũ. Ergo Comerꝰ gallus inundatꝰ Epitheto paterno dicit. Vnde Ianigenę qui Vmbros vetuſtiſſimos Italię genuerunt. Gallos veteres ꝓgenitores Vmbrorũ vocat Cato in. ii. fragmẽto originũ. Et Solinus in collectaneis. Veterũ ĩquit Gallorũ prolẽ Vmbros eſſe. M. Antoninꝰ aſſeuerat. Hos eoſdẽ quia in clade aquoſa imbribꝰ ſupſtites fuerũt: Gręce Vmbros dictos. ſcilicet epitheto paterno veterũ Gallorꝫ Ianigenorꝫ. Comerus loca ſcilicet vbi Ianus auus ante colonias poſuerat: a ſe cognoĩauit. Nã in Vetuloniẽſi agro eſt vallis Comera: & Ry Comerĩꝰ. In Phaliſcis eſt regio Comerſan: a qua oppidũ Iſola Comerſana. Cluſium quoqꝫ antea Comerſolum dicebat: vt author eſt Liuiꝰ in. x. ab vrbe cõdita. Docuit autẽ Thuſcos

Babylonia tetrapolis.

Gallus.

VT ſupradiximꝰ anno a ſalute hũani gñis ab aquis centeſimo trigeſimo primo: cœpit regnũ Babylonicũ: ſub noſtro Saturno: patre iouis Beli: q impauit ãnis. lvi. Anno huius. x. Comerus gallꝰ poſuit colonias ſuas in regno: qđ poſt italia dicta ẽ. Et regionẽ ſuã a ſuo noĩe cognoĩauit: docuitqꝫ illos legẽ & iuſtitiã. Anno eius. xii. Iubal condidit celtiberos: & paulo poſt ſamothes qui & Dis celtas colonias fundauit: neqꝫ qſq̃ illa ætate iſto ſapiẽtior fuit: ac ꝓpterea ſamothes dictꝰ eſt. Anno Nymbroti. xv. Oceanꝰ ad Ninũ ęgypti cõſedit: & mltos ex ſorore tethyde edidit liberos. Inde ſupuenit ille corruptor hũani gñis Chemeſenuꝰ: vbi thelchines magicã docẽs: maxĩa opiniõe celebrat. Anno. xviii eiuſdẽ Babylonici regis: Gogus ſabeã arabiã Felicẽ cũ Sabo ſuo patre puer tenuit: & triton libyã & Iapetꝰ priſcꝰ atalaa aphricã: Cur ęthiopiã: & Getulꝰ Getuliã. Anno eiuſdẽ. xxv. thuyſcõ ſarmatas maxios pp̃los fũdauit: & Meſa cũ filiis iſtri priſcos meſios poſuit: vſqꝫ põticã meſembriã ab adula mõte. Anno. xxxviii. eiuſdẽ regis ſagę armeni mltiplicati poſſederũt oẽm caſpiã regionẽ: ab armenia vſqꝫ ĩ Bactrianos: & Ianꝰ pr̃ ianeos colonos traduxit ĩ Hircaniã: & ianilos ĩ meſopotamia verſus mare ſub Babylonia. Anno. xl. eiuſdẽ regis aliquot coloni ex filiis comeri ĩ Bactrianis ſibi ſedes q̃ſiuerũt. Et gãges ĩ idia ſedẽ ſui noĩs. Anno. xlv. eiuſdẽ re

gis aliqui ex filiis Meſe ac Getuli iūcti ſi mul primi meſagetas in India ꝑpagaue rūt.Eadē tēpeſtate Saturn9 rex Babylo nię miſit pricipes coloniarū aſſyriū:Me dū:moſcū & magogū:qui regna cōdide rūt aſſyriū:medum:& magogū in Aſia: Moſcos vero & in Aſia ſimul & Europa. Anameō quoq; adoleſcētulus męones a ſe dictos cōdidit:& regnauit.cl.annis.

legē atq; iura: quæ ſcilicet ante viginti annos: & amplius auus ei9 Ianus in ſcri ptis illis mādauerat licet breuibus abſo lutas. Hiſpanos condidit Iubal. Hic fra ter Comeri ex Iapeto patre: a Moyſe vo catur Tubal.Primū locū tenuit ī Betica a ſe dictū Tubal: quē mutata ob ſimili tudinē literarū in platiōe.T.i.D.poſte ri dixerunt Dubal:vt ſcribit a Pōponio Mela: de vrbib9 Beticæ. Hūc eūdē Tu bal qdā noīauerūt Taracon a quo vrbs Taracona.Cū eo veniſſe Sagas:argumēto eſt vetuſtiſſimū Sagūtū:amicitia populi Romani illuſtre.Celtas ſiue gallos Frācigenas condidit Samothes.Samothes fuit frater Comeri atq; Tubalis ex iapeto patre:a quo primū Britones:ide Galli Samothei dicti fuerūt:& præcipue Philoſophi atq; theologi ſectatores ei9. Vñ Diogenes Laerti9 ī pricipio de vita philoſophoꝝ philoſophiā inqt a Barbaris initia ſūpſiſſe cōplures authores aſſerūt. Cōſtat eñ apud Per ſas claruiſſe Magos:apud Babylonios & Aſſyrios floruiſſe Chaldęos:apud Celtas & Gallos Dryudas & q Samothei dicunt:qui teſte Ariſtotele ī Magico & Secione ī.xxiii. ſucceſſionū libro:diuini atq; humani iuris fuere peritiſſimi:& ob id religioni deditiſſimi: Ac ꝑpterea ſa mothei appellati ſunt. Verū irat9 Diogenes gręcul9 ſubdit.Qui inqt hęc Barbaris tribuūt: hi ꝑfecto recta factaq; neſciūt. A Gręcis nēpe nō philoſophia modo:verū etiā hoīm gen9 ini tio manauit.Nā Muſeo Athenę:Lino vero Thebę inclytę ſunt.Horū prim9 inuenit de deoꝝ generatiōe & initio rerū tractaſſe:alterū de curſu dierū & ſyderū:deq; aīalibus:& mūdi ge neratiōe ſcripſiſſe affirmāt.Ita pħia initiū a gręcis habuit. Hæc ridicul9:& indoct9 arguēdi gręcul9 Diogenes.Sic eñ arguēdū eſt.Lin9:& Muſe9:& Orpheus:ab ęgyptiis & ī ęgypto di dicerūt Orgia & theologiā:& rerū ſciētiā: Et ea ī rudiſſimā & abſq; literis gręciā retulerūt: vt ī prio lib.& aliis teſtat Diodor9 ex ęgyptia hiſtoria. Quare pħia a Barbaris initiū ſūpſit: nō a Gręcis.Præterea a ſeptē ſapiētib9 pħia gręcię cœpta eſt:q oēs ab ęgyptiis didicerūt: vti idē Diodor9 & alii aſſerūt.Quare a Barbar[nō a græcis:initiū habuit pħia.Rurſus Orphe9: & Linus & Muſe9:quos primos græciæ philoſophātes & theologizātes faciūt:fuerūt paulo ante Troię excidiū:qa Orpheus cū Hercule & Argonautis nauigauit:& ꝑceptores herculis fuerūt ſocii Orphei Linus Theban9: & Muſeus Atheniēſis:vt oēs græci cōſcribūt.Porro ab his ad antiqſſimū regē Græciæ Phoroneū priſcū:q primo āno Nini regnauit vt ī pricipio & ꝓœmio diximus:numerant in Euſebio de tpibus:āni ferme octogīta ſupra ſeptīgētos:& āte eūdē Phoroneū ſeptingētis vigīti ānis inuēti ſunt coctiles Laterculi inſcripti aſtrorū obſer uatiōe phyſica:vt Epigenes grauis author docet:& Plini9 in.vii.naturalis hiſtoriæ:ca.vlti mo refert.Ergo Phœnices atq; Aſſyrię lr̄æ:artes/& diſciplinę:āte priſcos Gręcię theologizā tes fuerūt annis nō min9 qngētis ſupra mille. Rurſus Strabo q floruit Octauiani ætate:ſcri bit ī Geographia Iberica:hiſpanos circa Beticā eruditos ętate ſua fuiſſe:& eos affirmare ſex milib9 annis āte:ſe habuiſſe leges:& carmina:atq; lr̄as.Sūt aūt ſex milia Iberorū anni:q teſte Xenophonte vtunt quadrimeſtri anno:ex ſolarib9 duo milia. Qꝫ ſi ab Octauiano retro ſup putes duo annoꝝ milia:puenies ad initia Nini:a quo vſq; ad Argonautas colligunt āni:nō min9 ſeptingētis:tā ſecūdū Euſebiū de tēporib9 q̄ alios Chronographos.Quare philoſophia & literæ nō minus ſeptingētis annis fuere ante hiſpanis q̄ Gręcis.Initiū ergo Philoſophię a Barbaris non a Græcis fuerit. Quadrant autem traditiones Hiſpanorum: & Beroſi dicen tis:ꝙ Tubal Samothes: & Tuyſcon anno quarto Nini formant legibus ſua regna. Et vt ait

Iubal.
Saguntum
Samothes.
Britones.
Samothei.
In Diogenē Laertium.
Pħia a Barbaris orta.

Strabo: circa Beticam doctiores Hiſpani ea tempora tradunt. Tubal autem vrbs a primo Hiſpaniæ duce dicta: eſt in Betica: vt notat Pomponius Mela: quam corrupte vocant Dubal. Quare: vt complures authores tradunt: verum eſt ꝙ Philoſophiæ initium & literarum ſimul: non a Græcis: ſed antiquiſſimis Phœnicibus: Aſſyriis: Chaldæis: Ianigenis: Hiſpanis: & Samotheis atq; Germanis: & Aegyptiis emanauit. Ergo quoniam Galli vtebantur literis quibus & Græci: vt teſtatur Cæſar in. vi. libro cõmentariorum: eaſq; a Samote patre Dite habuerunt: vt ibidem dicit: conſequẽs neceſſario eſt: vt non a Cadmo: ſed a Gallis tam Galathę q̃ Męones & Gallogręci & tota ſimul Græcia eaſdem habuerint. Argumẽto ſunt quæ authores prodũt Xenophon: Archilochus: & Ioſephus. Nam Xenophon in libro de ęquiuocis cum plures Cadmos diſtinxiſſet: hæc ſubdit. Quintus Cadmus fuit paulo ante ruinas Troię Armonia Samothraca inclytus: qui ob Armoniam a priſca vxore certamẽ paſſus: rediens a Phœnicia: retulit in Græciam primus ſexdecim numero rudes literas: non Phœnicas: ſed characterib9 Galatharum & Męonum perſimiles. Et Archilochus in Epitheto temporum cum octo diſcreuiſſet Homeros: hæc intulit. Vltimũ hunc Homerum ætas noſtra cernit: qui Olympiade. xxiii. & ab excidio Troiæ quingenteſimo anno patria Mæon: Olympico certamine victor iudicio totius Græciæ eximius poetarum eſt habitus: & ei ſoli ius tributum emendandi characteres & nomina: & linguam gręcam: quæ (vt ferunt) Cadmus Samothrax fere Barbara & plena ruditatis attulit: nihilq; Phœnicum habebant: ſed Galatharum & Męonum figuras retinebant. Ioſephus item: a publica fide ſacerdotum & Bibliothecarum probat: non habuiſſe literas a Cadmo quia nulla certa & publica fide: ſed priuata poſteraq; opinione id dicunt. Sic enim contra Appionem grãmaticum arguit. Græci gloriantur ſe a Cadmo habuiſſe literas: cuius veſtigium non poſſunt oſtendere: aut in archiuis ſacerdotũ: vel publicis armamẽtariis & Bibliothecis. Hactenus de Tubal: Samote: & Tuyſcone: de quo plura etiam in præcedentibus libris dicta ſunt: ſicut & de Oceano: Iapeto Priſco: Comeris: Meſa: Iſtro: Gange. Porro etiam de Tritone ſupra ſupra expoſuimus. Cætera clara ſunt: exceptis quibuſdam obſcurioribus. Primum eſt de Thelchinibus: qui etiam ab ęgypto in Rhodum colonias miſerunt: de quibus Diodorus in. vi. lib. ex Rhodiana hiſtoria hæc ſcribit. Fertur Rhodios cum Calfurnia Oceani filia Neptunum nutriuiſſe: ab Rhea illis datum: primumq; inhabitatam fuiſſe inſulam ab his quos vocant Telkines filios maris. Telkin Lydi dicunt Apollinem: & Alyſiy Iunonem: & Nymphas Telchinias. Et apud Camereos ibidem Iuno appellatur Telkinia. Et ſubdit. volũt Telkines fuiſſe incantatores: & tanq̃ magos inducere nubes: imbremq;: & grandinem: ac mutare ſolitos proprias formas cum vellent: & artium inuidos extitiſſe. Rurſus dubitatur de eo qđ ait: Aſſyrium fuiſſe miſſum a Saturno: qui Aſſyrium conſtituit imperium. Quis fuit iſte Aſſyrius: & quando conſtituit imperium? Reſpondetur ex dictis Xenophontis in libro de æquiuocis: ꝙ Aſſyrius fuit proprium nomen filii Beli Iouis: cognomen vero lingua Aſſyria Ninus id eſt Iuppiter: quia is qui fuit Babyloniis Hercules: idem & Iuppiter Aſſyriis: vt ipſe dicit: & nos in commentariis ſuper ipſum expoſuimus. Et vt ait: auus eius & pater condiderunt oppidulum: in quod ipſum miſerunt. Et cum bello domuiſſet Aſiam: ipſe Ninus id eſt Iuppiter: & oppidum in vrbem regiam maximã vertit: & a cognomine Ninum vocauit: vt etiam Diodorus in. iii. li. eſt author. Moyſes item confirmat aſſyrium egreſſum a Babylonia: ædificaſſe magnam Niniuen vrbem tetrapolim: cuius quatuor partes nominat: Niniuen ſiue Ninum: Reſem: Forum: Cale. Cætera plana ſunt. Sequitur Beroſus de ſecundo rege Babylonię Ioue Belo: filio Saturni Nymbroti: & quæ geſta & antiquitates ſub eo contigerint: dicens.

Galli græcis tradiderunt literas

Telchines.

Aſſyrius.

De Belo Ioue.

SEcũdus rex Babyloniꝫ Iuppiter Belus filiꝰ dicti ſaturni: regnauit annis.lxii.& fundamenta deſignata babyloniꝫ oppidi magiſq̃ vrbis erexit. Pace fruebatur vſq; circa finem imperii ſui Anno.iii.huiꝰ:comerꝰ more ſcythico vñ venerat docuit ſuos italos vrbẽ curribꝰ cõponere.Et idcirco Veii appellati ſũt vocabulo ſago:q veias plauſtrũ appellãt:& vrbem ex his cõpoſitã ſi pua ſit veitulã:ſi magna vlurdũ:ſi metropoľ CyOcholã ad hęc quoq; tpa Scythæ plauſtris & curru p domibꝰ vtunť Et ſub ſolario qdẽ ſtabulũ:ſupra vero hñt officinas domꝰ.Cõcludit & loca a ſe cognoiata Tyras:poſtq̃ tyꝝ fũdauit:cũ pricipibꝰ coloniaꝝ littora marı tenuit:fũdauitq; thraces archadiꝰ archadiã:emathiꝰ emathiã tenuit Anno.xlv.huiꝰ Beli ianꝰ pater poſuit colonias in arabia felice & a ſuo noĩe vnas vocauit Noam & a cognoĩe ianineas.Qui vero ex poſteritate comeri erãt Galli ab auito cognoĩe illos appellauit gallos.Anno.lvi.huiꝰ Beli Chemeſenꝰ venit ĩ italiã ad comeros: & nõ cõpẽte comero:cœpit colõias regere atq; corrũpe ſuis ĩpietatibꝰ & ſceleribꝰ.Ianꝰ vero pr̃ circa Arabię felicis fluuiũ plures colonias relinquens & a ſe ianineas cognominãs:ĩ aphricã ad Tritonẽ venit.Hac ętate iuppiter belus cœpit libidine dominãdi torqueri.Et paulo ãte araxa cũ filio ſcytha: creato oĩm gẽtiũ ſagarũ rege Sabatio ſaga atq; ĩ armenia relicto:ipſa occupauit oẽm ptẽ occidẽtalẽ ab armenia vſq; ĩ ſarmatiã europę.At vero iuppiter Belꝰ cũ nõ poſſit alios ſubiugare niſi ſubacto & trucidato ſabatio ſagarũ rege : clã molitus eſt illũ pimere Cũq; Saturnꝰ pſpiceret ſe nõ poſſe euadeř

Nõ diſſẽtiũt q dicũt vrbẽ Babyloniæ cõditã a Semiramide: qm̃ Nymbrotꝰ territꝰ cõfuſione lĩguarũ deſignauit Babyloniã paruã tetrapolim: & Belꝰ fũdamẽta erexit:& Semiramis ãpliſſimã reddidit : quo pacto illã deſcribit Diodorus ĩ.iii.li.Comerus vero Veis cœpit vti more Scythico: ĩ Tetrapoli a Iano cõdita:vbi habitabať tuguriis & cryptis. Vñ & illã ptẽ tũc Veitulã nũc Veituletũ dicimꝰ: a quo Veitulonia: q̃ poſteri p Syneraicã diphthõgõ ptulerũt Veruletũ & Vetuloniã. Et in hoc loco nõ ſupflue repetit qđ ante dixit:Loca a ſe cognoĩauit:quia ĩ agro Vetulno cognominauit vallẽ Comerã & alueũ Ry Comeriũ: cũ primũ venit ſub Nymbroto.Hoc vero ãno Beli cõdidit Comerſolũ qđ nũc Cluſiũ & Comerſanã nũc Phaliſcã: vt ĩ pmiſſis diximus . Qꝫ vero Tyras cõdidit Tyꝝ nomẽ eſt argumẽto.Porro Syri & hebręi a prĩcipatu phœnicię ac maris vocãt eũ Zor. Or em̃ collẽ mõtẽq; ſignificat: zi vero a cõſilio dignitatis deriuationẽ habet:vt Talmudiſtę periti aſſeřt:& diuꝰ Hieronymus inſinuat libro de ĩterp̃tationibꝰ. Hic Zor eſt cõſularis collis. Tyrꝰ em̃ eſt ĩſula pua in modũ magni & ãpli collis:vbi ciuitas eſt:quã cõtinẽti iũxit magnꝰ Alexãder:vt Curtius refert:& Ouidiꝰ cõfirmat.xv. Metamorphoſeos dicens. Zor.

Fluctibꝰ ãbitæ fuerãt Antyſa Pleroſq; Et Phœniſſa Tyros : q̃rũ nũc ĩſula nulla ẽ.De Iano vero p̃ter id q; Pliniꝰ lib.vi.naturaľ hiſtoriæ a ſuo cognoĩe Ianibeos & Ianineos deſcripſit eẽ arabię Felicis fluminis accolas:etiã & vrbẽ Gallã:& Gallim ĩſulã a pprio noĩe Iani Noa:Noã vrbẽ enũerat.xxxi. ca. Quinetiã diuinæ lr̃æ in pr̃ia Ogygia Phœnica Noę:q̃ poſtea ab Hebręis dicta ẽ tribus Iuda:vrbes verſus Edom qdẽ:alterã a noĩe dictã Noã : alterã a cognoĩe Ianũ in p̃fectura Gazę:vt pa-

tet Ioſue.xv.cap.Et Ianiã portũ Palæ-
ſtinæ in eadẽ tribu notant Ptolemęus
& libri Maccabęorũ. Ex quo intelligi-
mus veracẽ eſſe Beroſum qui Noam
Ogygem eundẽq; cognoĩe Ianũ patrẽ
toto orbe ꝑfectũ poſuiſſe colonias: et
a ſe denoĩaſſe: ac ꝓpterea mythice id ſi
gnificaſſe Ouidium: qui eum in prĩo
de Faſtis inducit dicentem. Me penes
eſt vnum vaſti cuſtodia mũdi. Came-
ſes itẽ circa finem Beli venit ĩ Italiam
Quare paulo poſt ſcilicet circa princi-
pia Nini cœpit regere. Exiſtimo eum li
taſſe: vbi Riſpanpanos græco vocabu
lo dicitur. Nam cum pro inito regimi
ne antiquitus ad littora fluminum li-
tarent: & illis nomia ſua imponerent:
vt Ry Ianus. Ry Ciutus. Ry Comeriꝰ
Ry Oſiris. Ry Atlaus. Eqdẽ & Came-
ſenuus Ryſpanpano nomẽ per interꝑ
tationẽ dedit. Rys ei græce fluentum

ꝙ innumeras inſidias ſibi parauerat Iuppi-
ter Belus: clandeſtina fuga ſe tutabat: in Sa
gis Caſpiis deliteſcẽdo. Cũq; naturę cõcede
ret: iuſſit filio Nino vt Sabatiũ Sagã fundi
tus deleret: & oĩs populos babylonico re-
gno ſubiiceret: quia oĩm in orbe primũ fuiſ
ſet. Quo accepto Sabatius deliteſcebat in
Bactrianis Sagis: quouſq; cerneret tempꝰ
idoneũ vel ad regnũ vel ad fugã. Ita arma
Iouis cõtra eũ parata illũ regno pepulerũt
circa tempora Semiramidis.

Eodem tẽpore Triton reliquit filiũ Hãmo
nem regẽ Libyę: qui accepit cõiugẽ Rheã
ſororẽ Cameſenui Saturni ęgyptioꝝ: ſed
tñ ex Almanthea adoleſcẽtula clam Rhea
Dionyſium ſuſtulit: & in Nyſam vrbẽ ara
biæ educandum miſit.

Pan eſt. At panpanos Aramee Cameſenuus eſt. Cui eſt argumento, ꝙ Cam ſiue Chem gręci Pan
dicunt: vt patet ex Diodoro in primo libro: qui Chem Myn interpretat̃ Panos vrbẽ: & Ptole-
mæus Panopolim. Quinetiam alteram vrbem ipſi Cameſi dicatã: tanq̃ vniuerſali Aegyptio-
rum Pani: & Inuo: Panpanos appellant tã Ptolemęus q̃ alii geographi. Ergo eundem quẽ ægy
ptii Cameſenuum: Latini olim Cameſem: Græci Panpanos dixerunt. Quare Ryſpanpanos ꝑ
inexpugnabile ab interpretatione argumentum: eſt riuus & fluentum Cameſis. Quod vero
ſubdit: circa finem imperii ſui Iouem Babyloniæ Belo inſidias paraſſe atq; arma: contra Saba-
tium Sagam: id eſt regem Armeniorum: iam facit atq; oſtendit aureum ſęculum e proximo fi
niendum: quo teſte Trogo & Iuſtino: mos erat regibus imperii fines tueri: non proferre: & cui
ꝙ intra ſuam patriam regnum finiri: de quo ſuper Fabium Pictorem ad lõgum loquuti ſumꝰ
Quæ vero de Hammonis adulterio & Almanthea & Dionyſii Libyci ortu: hoc loco Beroſus
breuibus abſoluit: Diodorus in.iiii.lib. multa verboſitate narrat. Vnde ibi quiſq; legat hiſto-
Saturnus ægyptius. riam. Hoc loci ſatis eſt notaſſe: ꝙ Cameſes Saturnus ægyptiorum: quem in eodem libro Dio-
dorus cum Beroſo ſentiens aſſerit regnaſſe in Italia Sicilia & Libya: prius in Italiam venit: q̃
ab ea pulſus a Iano in Sicilia regnaret: & a Sicilia ſumpta militia Hammoni bellum in Libya ĩ-
ferret: vt in ſequentibus videbitur.

De Nino filio Beli.

Ninus Ninus iſte fuit Babyloniis Hercules:
& Aſſyriis Iuppiter. Vñ & Saturnus
Saga fugatꝰ armis Iouis dr̃. Nã & Be-
lꝰ Iuppiter Babyloniꝰ ea parauit: & fi
lius eiꝰ Ninus Iuppiter Aſſyrius eadẽ
explicuit. Qꝫ vero Ninꝰ idẽ ſit & Iup
piter Aſſyrius: author eſt Xenophon

Tertiꝰ rex babyloniæ a nr̃is ſcribit̃ Ninꝰ:
Iouis Beli filiꝰ: & regnauit ãnis.lii. Hic om
nibus ſuis viribꝰ ſumptis armis prĩs ſui Io-
uis Beli: oĩbꝰ bellum intulit: nulli parcẽs: &
Sabatiũ ſagã ꝙ eẽt in oĩm deſyderio oĩ ſtu-
dio ad interitum q̃ritabat, quare etiã toto

huius tp̄e exul apud ſuos delituit. Hic oīm primus ex nr̄is regibꝰ Babylonicū regnū ꝑpagauit: & oīm primꝰ tēplū Belo pr̄i: & matri Iunoni: & Rheę auię: & ſtatuas ī medio oppidi babylonię erexit. āno huiꝰ Nini. iiii Tuyſcō gigas ſarmatas legibꝰ format apđ rhenū. Idipſū agit Iubal apđ celtiberos: & ſamotes apđ celtas. Ecōtra cameſenꝰ ſaturnꝰ ęgyptioꝝ comaros italos nitebat̄ corrūpere: iuuātibꝰ illū cōuenis & aduenis quos ille ꝓ italię coloniis cōduxerat: quos ipi vocāt mōtanos aborigies. At apđ Libyā lis orta ē īter rheā & hāmonē ob ſtuprū admiſſū cū almāthia: q̄rebatq; rhea vbi Dionyſiꝰ eēt vt eū ꝑderet & diu lis iſta rixaq; ꝑſeuerauit anno Nini. x. ianꝰ pr̄ ex aphrica ī celtiberos hiſpalos venit: vbi duas colonias dimiſit a ſe dictas noelas & noeglas. His ei ēt ātea cognoībꝰ cognoiauerat vxores Iapeti & chemeſenui. Nini āno. xix. ianꝰ pr̄ veniēs in italiā cū cōperiſſet cameſenuū ꝑter opinionē corrūpētē iuuētutē: tribꝰ ānis illū ęquo aīo tulit. Deiñ illi aliquot colōiis aſſignatis: eū italia exceder̄ iubet. Ipe oēs colōias diuiſit. Et eī oēs colonos comaros corruptos & cōuenas & aduēas: mōtana trās ianiculū āmē colere iubet: illiſq; filiā ſuā cranā helernā. i. ſuffragio ab his electam & exaltatā reginā cū ſceptro albā dat. nāq; duos filios ſuos nouiſſimos cū illoꝝ poſteritate cranū & cranā ianus cū comaro miſerat: coaluerantq; ī gētē atq; poſteritatē maximā: quā noſtra ætate ianigenā vocāt: cognoiant aūt razenuā: .i. ſacrā ꝓpagatricē īcubāq;: cōtra ipietatē cameſenui. Itaq; ſuā poſteritatē ſepatā ab aboriginibꝰ eſſe voluit cis ianiculū amnem ī planitie atq; maritimis. Cognominauit autem eam razenuam vt & cranū Razenuū. Interea cū italia diſceſſiſſet cameſenuꝰ: ad illū rhea venit: & illi nupta ambo cōtra Hā

libro de ęquocis. Cū vero ferme ſexcētis ānis poſt Ninū & aureū ſeculū fuerint Saturnꝰ Cretēſis Apteras: & filiꝰ eius inceſtuoſus Iuppiter: cōſtat Gręciam mentiri de Saturno fugato ad Ianum ſub aureo ſæculo: vt copioſe oſtēdimus ſup Fabiū pictorē. Sub hoc Nino. xii. fuiſſe geſta memorat Beroſus. Primū ꝙ toto huius tp̄e Saturnꝰ Caſpius exul delituit: dicēte Ouidio ī Faſtis: Thuſcū rate venit ī amnē primꝰ ꝑerrato falcifer orbe deus. Et Virgiliꝰ. Primꝰ ab ęthereo venit Saturnꝰ olympo: Arma Iouis fugiens: & regnis exul ademptis. Neq; tñ mox inito regno ītulit Ninꝰ arma gētibꝰ: q̄a nō erāt arma & militia aureo ſæculo: ſed ferme quadraginta ānis cōpoſita pace ac fœdere cū rege Arabię ꝓximo: aſſuefecit militiæ populum: vt Diodorus ī q̄rto lib. inſinuat. Et ideo rudes ad reſiſtendū popl'os Aſię: ad Libyę vſq; termīos facile ꝑdomuit: vt Trogus & Iuſtinus ī p̄io li. & Diodorꝰ in eodē. iiii. aſſerit.

Ninus belli inuentor.

Secundo notat Beroſus ꝙ Ninus fuit primus author Monarchię: & ideo ab eo inchoāt Græci: & nō a pricipio aurei ſæculi: ꝙ ignorabant q̄ primi ante Ninum fuerint in orbe reges & literæ. De ſtatuis vero quas Belo patri poſuit & Rheæ tam Hebræi q̄ Lactantius & Catholici conſentiunt: id fuiſſe occaſionem idololatriæ: Diodorus vero Siculus in quarto libro addit a Semiramide vaſtas & magnitudine mirādas: tā aureas q̄ argēteas factas: poſtq̄ babyloniā puā extruxerat & in ꝑgrādē vrbē fundauerat.

Idololatria prima.

Tertio notat Beroſus quid anno q̄rto Nini a quatuor Saturnis geſtū ſit. Tres eñ Saturni: Tubal Hiſpanꝰ: Samotes gallus: & Tuyſcon Germanus: regna ſua legibus formant. Quartus vero Saturnus Cameſes q̄ ab ægypto colonias in Thuſciā aduexerat: ecōtra tuſcos iā legibus & lr̄is a Comaro formatos corrūpere ꝑgebat magica: & vitiis

Saturni quatuor.

Vnde Diodorus in quarto ait hũc Sa
turnũ filiũ Cęli q regnauit ĩ Italia:Si-
cilia: & Libya fuiſſe ſumma ĩpietate
& auaritia ꝑditum. Q₂ vero his tpi
bus lr̃ę & carmina his popl'is eẽnt Hiſ
panis/Gallis/Germanis/&Italis nõ ſo
lũ ex Beroſo:ſed etiã ex aliis ꝑdit̃. Nã
Strabo q Octauiani ętate floruit:ſcri-
bit in q̃rto libro ĩ geographia Bætica:
ꝙ aſſerebant Hiſpani ſe habuiſſe lr̃as
leges & carmina iã ãte ſex milia ãnoꝝ
Ibericorũ : q efficiũt duo milia ſolariũ
vt ꝓbauim9 ĩ editione de origĩe philo
ſophiæ & lr̃arũ. Si vero ab Octauiano
retro ſupputes ãnos duo milia:eq̃dem
ꝑuenies ad vigeſimum annũ Nini: vt
patet ĩ nr̃a emendatiſſima chronogra-
phia. Nec etiã diſtat multum Chrono
graphia Euſebii. Quare ferme Bero-
ſus & traditio Strabonis de origine li-
teraꝝ apud Hiſpanos Bęticos:conſen
tiũt. Q₂ aũt Tubal eas tradiderit:ar-
gumẽtum facit prima Hiſpaniæ vrbs

Tubal non Dubal.

Tubal a cõditore nomen habens:q̃uis
corrupta prima lr̃a impreſſores poſue
rĩt Dubal in Põponio Mella in deſcri-
ptione Bęticæ. Quales aũt Hiſpanorũ
characteres eſſent:opinio mihi ea ẽ: ꝙ
quales & Sagi & Thuſci. Nã & Sagæ
Thuſci & Hiſpani origine ſunt:apud
ꝙ vtroſq; ꝑcipue Sagum nomẽ mãſit
Cui argumẽto eſt: ꝙ a Sagis Saguntũ
vrbs ãtiquiſſima fuit Hiſpanis:vt etiã
nõis deriuatio ꝓbat. Thuſcos item co
gnoĩe Sagos fuiſſe:ſatis explicauimus
ſupq;.xix.fragmẽtũ Catonis apuimus
Quãobrẽ Etruſcę lr̃ę Sagę ſunt:& ſer-
mo ferme illis Sag9:vt in multis voca-

monẽ cũ titanib9 ꝑgũt:ibiq; bello cõmiſſo
pellũt regno Hãmonẽ & ĩ Cretã cogũt. Cũ
ĩ Libya Cameſenu9 regnat: parit ex rhea ſo
rore Oſiri quẽ cognoĩauit Iouẽ. vigeſimo ſe
cundo anno Nini Ianus in Thuſcia ianicu
lũ qđ ętate cameſenui cõdidit:ſedẽ ſibi ꝑpe
tuã ſtatuit vſq; Arnũ : vbi colonias poſitas
vocauit aryn ianas.i.a iano exaltatas. Ve-
tulõię iura dicebat & docebat atq; regebat
anno Nini.xliii. Sabati9 cũ aduerteret nul
lo pacto ſibi licere vti regnꝭ:creato armenis
Sagis rege filio barzane:in ſarmaticũ põti
litt9 cõceſſit. Eadẽ tẽpeſtate Dionyſi9 Hã
mõis fili9 armis ſũptꝭ rheã & cameſenuũ re
gno pr̃no pellẽs & ſecũ Oſiri retinẽs ĩ filiũ-
q; adoptãs:eũ a pr̃e ſuo Hãmonem iouẽ co
gnoĩauit vti a mgr̃o Olympo olympicũ:ei-
q; toti9 ęgypti regnũ tradidit. Eodẽ anno
virgo Palladõ apud tritonidẽ lacũ ĩfantula
expoſita ab eodẽ dionyſio Ioue Libyco etiã
cognoĩato adoptata ĩ filiã fuit q̃ oẽm militi
am pria Libycos docuit. Eodẽ tpe ian9 pa-
ter ianigenas razenuos docuit phyſicam:
aſtronomiã:diuinatiões:rit9:& rituales ſcri
pſit:& oĩa lr̃is mãdauit. Eiſdẽ vero noĩb9 &
veneratione diuina ſũt ꝑſequuti: q̃bus ĩ ar
mẽia ſaga erãt vſi. Anno.xlix. Nini:celtibe-
ros rexit iber9 fili9 Iubal:a quo iberi nomi-
nati fuer̃t. Nini.li.ãno apđ celtas regnauit
Samotis fili9 Mag9:a quo illis oppida plu-
rima poſita ſunt. Vltimo anno Barzanes in
armenia a Nino ſuperatur.

bulis appet. Cui argumento eſt ꝙ prim9 pręceptor eorũ & cõditor Ian9 ex Saga Scythia Ara-

Samothes. Dis. Lr̃ę in gallia &c.

mea venit:vt ĩ ꝑcedẽtib9 expoſuim9. Samothes quoq; cognoĩe Dis lr̃as Sagas dedit q̃ phœni-
ces erant:a quibus Græci ſuas formauerũt:q̃s principio Galatis & Mæonib9 tradiderũt Galli
priſci. Nã vt author eſt Cæſar in.vi.cõmẽtariorũ galli a Dite diſciplĩas nacti ẽt vſq; ad ſua tpa
eas retinuer̃t vſi lr̃is q̃bus & græci. Xenophon quoq; libro de æquiuocis ait. Cadmũ intuliſſe
Gręciæ lr̃as ſimiles Galatis & Mæonicis magis q̃ Phœnicibus. Igit̃ añ Cadmũ fuere lr̃ę:ph̃ia
carmina:Theologia:& leges:Hiſpanis: Gallis: Germanis & Italis per multa ſæcula & ætates
Quarto notat Beroſus:ꝙ eodem tpe quo dicti tres duces formabant Hiſpaniam; Galliã: Ger

maniam econtrario Saturnus ægyptiorū Cameſes nitebatur corrūpere Ianigenas iuuātib9 cōuenis & aduenis:quos ille pro Italię coloniis tranſportauerat:quos Itali vocant mōtanos Aborigines.Ergo recte ait Diodor9 Siculus in.iiii.li.ꝙ Atlas & Saturn9 fuerūt filii Cęli primi in Scythia.Et Atlas quidē pius obiit in Mauritania : Saturn9 vero ſumma auaritia & ĩpietate ꝑditus regnauit in Libya:Sicilia:& Italia.Et iſte Cameſes fuit cum quo Ian9 ptit9 eſt duas ꝓuincias Etruriam & cis Tyberim Vmbros:a qbus ducibus noīatę ſūt Ianicula a Ianiculo oppido:& oēm aliā regionē trās Etruriā a Cameſe Cameſenā:vt Macrobi9 author ē in prīo Saturnaliū.Poſteri vt etiam Quītilianus ſentit: vſi ſunt ſæpe litera r ꝓ s. vt Turſis: Turſena: Arbos:Honos:Decos:Cāeſes:Cāeſena:dixerūt ꝓ Turris: Turrena:arbor : honor: decor:Camers:Camerena.In Latio circa Albā fuit ab eo cū ſuis Aboriginibus vmbris antiquiſſimis fundata vna Camerena:cuius incolas cōpeſcuit Romulus : vt teſtaẽ Dionyſi9 Halicarnaſſeus in.ii.li.Secundā Cameſenā ſiue Camerenā poſuit in montib9 Vmbriæ altis.Et idcirco hos corruptos formauit Saturnus iuſtus:& vocauerunt eos montanos Aborigines ad diſtinctionē Aboriginū in planitie Latii & tractu Sabinorum.Quot ſūt gña aboriginum expoſuimus in Fabio pictore:& fragmētis Catonis:& hiſtoria Thuſca: & in aliis plurib9 locis commētariorū.Quæ vero diſtantia ſit inter indigenas:cōuenas:& aduenas:legatur Seruius ſup.viii.æneid.dicēs.Indigenę dicunẽ ibi geniti.Cōuenæ vero ex vno loco cōueniētes in aliū.Aduenę aūt q ex diuerſis locis in vnū adueniunt:& vt expoſuimus aliis locis:triplex fuit Aboriginū gen9 poſt Iani cū Gallis aduentum.Primi indigenæ:qui in Sale Vmbrone in tractu Vmbriæ Thuſciæ geniti ſūt.Secūdi cōuenæ:q in Sale Vmbrone geniti:ab eo loco in alia loca Thuſcię Sabiniæ & Latii cōuenerūt. Vltimū genus fuit Cameſenū aduētitium a diuerſis locis ægypti:Libyæ:& in colonias deduxit in montibus altis Vmbrię iunioris.Quinto notat Beroſus qđ Diodorus Siculus ex hiſtoria Libyca ſcribit Beroſo cōgruens: dicēs:ꝙ Rhea ægyptia ſoror Saturni denupſit Hāmoni regi Libyæ : qui clam Rhea cum Amalthea nympha cōgreſſus:genuit Dionyſium Libycū:eumq́ ad vitandas nouercæ inſidias nutriendū miſit in Numidię inſulā Nyſam ad Tritonidē lacū. Qua re cōperta Rhea litē intulit Hāmoni:ab eoq́ diſcedens venit ad fratrē Saturnū & ei nupſit.Prolixe aūt ĩ Diodoro hęc hiſtoria texiẽ.Sexto notat Beroſus ꝙ anno.x.Nini regis Ian9 tranſportauit colonias ex Aphrica ĩ Hiſpanias: vbi duas colonias poſuit a ſuo proprio noīe deriuationē habentes:a quo cognominatæ ſunt vxores Iapeti & Cameſenui.Extabāt hæ vrbes cultu:habitatione:& nominibus:tpe Plinii:q in .iiii.naturalis hiſtoriæ ca.xxi.enumerat inter vrbes Hiſpaniæ Noelam & Noegā:q̄q̄ alias ſcribaẽ Noegla.Dedit nomen propriū vrbi Arabiæ felicis Noa: vt ſupra expoſuimus.Luſtrauit eñ Aſiā:Aphricā:& Europā Noa:colonias ductitans. Vñ ex Iberis Sagis:Hircanis:Scythicis:Phœnicib9: Aphriſq́ repleuit Hiſpanias: quibus noīa ꝑſeuerant: vt ĩ his cōmentariis ſup Beroſum exponiẽ.Septimo notat Beroſus ꝙ anno . xix.Nini Ianus venit ſeſſurus in Italiā.Ergo erat tūc Noa q & Ianus pater natus annos ſexgintaocto ſupra octingētos.Nā ante diluuiū erat annorū ſexcentorum:vt patet Geneſis.vi.cap . & a diluuio vſq́ ad.xix.annū Nini fluxerūt anni.cclxviii.vt Beroſus ſupputat.A diluuio quidē ad cōditam Babyloniam annos numerat.cxxxi.a cōdita vero Babylonia vſq́ ad Belum annos.lvi. & a Belo ad Ninū ānos.lxii.his adde ānos.xix.Nini cum Noa venit ad Cameſem: & reddūt ſupradictam ſummā annorū vitæ Iani ſiue Noę ſexagītaocto ſupra octingētos.Quare vixit in Italia & Etruria annis duob9 & nonagīta:qa vt ſcribit Moyſes Geneſis.ix.&.x.ca.oīne tēpus vitę Noę fuit ante diluuiū annis ſexcentis:& poſt diluuiū annis trecētis quinquaginta Octauo notat Beroſus ꝙ Ianus ꝑter opinionē inuenit ĩ Thuſcia Cameſem corrumpentem iuuentutem.Præter opinionē quidem:quia paulo ante reliquerat eum ægypti ac Libyæ Saturnū.Corrūpebat aūt iuuētutem:qa teſte Diodoro in.iiii.lib. cū eſſet auaritia & impietate præditus regnabat in Libya:Italia:& Sicilia.Docebat igitur quę ad auaritiā ꝑtinent meū &

Camerena.

Indigenæ.
Cōuenę.
Aduenæ.
Aborigines.

Rhea nupſit Hammoni.

Noela.
Noega.

Noa q & Ianus ĩ Italiā venit.

Cameſes impius.

tuũ: vſurã & furtũ: & q̃ ad impietatẽ in deum ſunt magicas artes & ſtrigas. Paſſus eſt igit̃ Ia
nus ęquo immo diſſimulato aĩo tribꝰ ãnis: deĩn aſſignatis aliquot coloniis iubet illũ ab Italia
diſcedere: & in Sicilia regnare: vbi ſuo nomini regiã Cameſenã ſiue Camerenam fundauit.

Ianꝰ totam Italiam tenuit.

Qꝫ vero Ianus in ſe conuerterit totũ Italię regnũ ac reformauerit: Macrobii & Ouidii verba
cõgruentia cõfirmant. Etenim de participato regno cũ Cameſe: & ꝙ paulo poſt nõ cõparen
te Cameſe ſolus Ianꝰ totã Italiã priſcã: q̃ erat Etruria & oĩs regio circũ Tyberim vltro citro
qꝫ poſſederit: ita exprimit Macrobius in primo Saturnaliũ demonſtrans circũ Tyberim re-
gionẽ: & dicẽs. Omnẽ hanc regionẽ quæ Italia dicit̃: regno Ianꝰ obtinuit. Qui vt Iginꝰ (Pro-
tarchum Trallianum ſequutꝰ) tradit: cũ Cameſe atqꝫ indigenis: ita ꝑticipata potentia poſſi
debat: vt a ſe oppidũ Ianiculum diceretur: reſidua regio Cameſena nũcuparetur. Qui idcir
co gemina facie ꝑtendit̃: qa ad ipſius regis prudentiã referebãt: qui & ꝑterita ſciret: & futu-
ra proſpiceret. Poſt hæc nõ cõparente Cameſe: ad ſolũ Ianũ regnũ redactũ eſt. Hæc Macrobi
us. Qꝫ vero poſt pulſum ab Italia Cameſem: Ianꝰ Italiã Cameſenã reformauerit. notat Oui-
dius in. vi. Faſtorũ dicẽs. Adiacet antiquꝰ Tyberino lucꝰ Helerno Pontifices illuc nunc quo
qꝫ ſacra ferunt. Inde ſata eſt Nymphe Cranam dixere priores: Nequicq̃ multis ſæpe ꝑetita
Procis. Et paulo poſt. Viderat hanc Ianus: viſæqꝫ cupidine captus Ad durã verbis mollibus
vſus erat. Et poſt ſtuprũ ait. Ius pro cõcubitu noſtro tibi cardinis eſto: Hoc pretium poſitæ
virginitatis habe. Sic fatus virgã qua ſtriges ꝑellere poſſet A foribus noxas (hęc erat alba) de
dit. Et hoc eſt qđ ait Beroſus: ꝙ oẽs corruptos a Cameſe impio & mago iuſſit colere trans
tyberim: et illis filiã ſuam Cranam pro reformatione Helernam: id eſt ſuffragio reginã ele-
ctã & exaltatã dat cũ ſceptro: & albam. Alba ſunt faſces imperii cũ virgarũ faſcibus & ſecuri
vt ꝓbauimus ĩ multis locis horũ authorũ ſuꝑ quos ſupradicta eorũ cõmẽtaria ſcripſimus
Dedit ergo ipſi ius vertẽdi cardines. coloniarũ: principatuũ: & caſtigãdi Striges ac Magos
Cameſenos. De iure vertẽdi cardines a quo iure dictus eſt deꝰ Vertũnus & eiꝰ filia dea Ver
tũna: diximus ad longum in Propertii commentariis ſuꝑ Elegiã ad Vertũnum. Nec te mo-

In Ouidiũ.

ueat ꝙ Beroſus dicit Cranam fuiſſe filiam Iani: & Ouidius a Iano amatam & corruptã; cũ
quia ꝓbatior in antiqtatibꝰ eſt Beroſus: & idcirco ſibi magis credit̃: vnde idem Ouidius in
principio huius hiſtoriæ ſe excuſat: ꝙ res narranda non erat clara: ſed obſcurior annis: tum
vel maxime: quia vt ait Ariſtoteles in primo Methapyſicæ: multa mentiunt̃ Poetæ. Et quia
oportet mendacẽ eſſe memorẽ: cõſequens eſt vt Ouidius fuerit in hac re mendax; qui in pri
mo de Faſtis ponit Ianum aureo ſęculo regnaſſe quando iuſtitiã & publicam pudicitiam nõ
dum facinus mortale fugarat: ipſumqꝫ pudiciſſimum prædicat: cuius arma eſſent Claues:
& Seræ: ac Ianuæ ad claudendas valuas contra corruptores. Nunc vero ipſum ecõtra facit

Cranus & Crana.

impudicũ & ſtupratorẽ: & cõtra iuſtitiam & pudicitiam vẽdidiſſe ius cardinis & principa-
tus pro ſtupro. Vnde veraciſſimo Beroſo ſtandum eſt. Octauo notat Beroſus ꝙ Cranus &
Crana fuerunt vltimo geniti: vt etiam inſinuatur in arbore Genealogiæ eorũ. Et quoniã q
vltimo in ſenectute generantur: ſolent a genitoribꝰ ardẽtiꝰ diligi: vt ſacra hiſtoria Geneſeos
indicat de Ioſeph: idcirco eos ꝑmiſit in regionẽ circa Tyberim: vbi iam ipſe vltimam ſedem
ſibi inſtituerat: vt cum eis conuiueret. Et Ianus gaudens inuenit eos creuiſſe in immenſam
poſteritatem Tuſciæ. Hos Etruſcos etiam ætate Beroſi: & adhuc ætate Dionyſii vt ipſe
dicit in primo lib. nõ Etruſcos a loco Etruria: neqꝫ Turrhenos ab aliquo duce Lydorum vo-
cabant: ſed vt ait Beroſus ab auo ſeſe vocabant Ianigenas: & a patre Razenuos: id eſt ſa-
cros propagatores. Aduerte hoc loci duo. Primum: ꝙ Dionyſius in primo lib. corruptus eſt
vbi impreſſerunt ꝙ Turrheni vocant ſeſe a quodam Raſenuos. Non enim ꝑer literam. ſ;
ſed per literam z, dicendum eſt Razenuos: quia teſte Hieronymo & Talmudiſtis: raz eſt
ſacer: & enuus eſt incubus & propagator. Vnde & Seruius tam ſuper Aeneida q̃ ſuper

Georgica pluries dicit eundem eſſe pana:Syluanum:& Inuum:ꝙ Aramee profertur enuus Latine Inuus:id eſt incubus & propagator.Hinc Razenuus eſt incubus ſacerqꝫ propagator Secundo aduerte ꝙ Seruius ſuper.vi.Aeneidos ait ꝙ Inuus dicitur ab ineundo:quia paſſim cum omnibus animantibus congrediebatur. Hinc Cam Eſenuus:id eſt Cam infamis propagator dictus eſt:vt in præcedentibus retulit Beroſus.Et contra hanc impietatem & publicam & infamem libidinem Cameſis coniugia dehoneſtantis:Ianus filios ſuos cognominauit non Eſenuos:id eſt infames incubos:ſed ſacros propagatores : id eſt Razenuos.Benedicebãt enim nuptias & ſacris rite celebratis coniugia inibant.Et q̃q̃ origine latina : vt ait Seruius Inuus ab ineũdo dici poſſit:tamen origo propria & primitiua eſt a vocabulo Arameo enuo vt inſinuat Beroſus.Vnde Enuum deum propagationis per compoſitionem dicunt Imeneum:ab im qđ eſt ſecũdina:& matrix:& Enuo quod eſt propago:& fœcundo cubando.Quare proprie Imeneus eſt deus fœcundator matricis in conceptione.Ex his patet q̃ pertinaces fuerint Etruſci in conſeruando antiquitates a diluuio vſqꝫ ad Cecinam Volturrenum. Neqꝫ enim potuerunt allici & perſuaderi a Romanis vt neglectis literis Etruſcis ſuſciperent latinas:vt in fragmentis originum dicit Cato : neqꝫ vnq̃ deos ſuos vetuſtiſſimos mutauerũt Cranum /Razenuum /& Vadimona /& Horchiã: vt Hieremias cõtra Hieroſolymitanos.ii.ca.notauit:dicens.Ite in Kedar & in inſulã Kytin.i.Italiæ: & videte quia gens non mutauit deos ſuos:Iſrael autem mutauit me in idolum.Neqꝫ item vnq̃ voluerũt ſe vocare a loco pricipe Etruria Etruſcos vt vocabant Romani : neqꝫ Thuſcos a ſacrifico ritu vt Græci : neqꝫ Tuſcos a tuſco filio Herculis:vt notat Feſtus : ſed a vetuſtiſſimo ſuo patre Razenuos:vt etiam docet in primo libro Dionyſius Halicarnaſſeus: & Myrſilus Leſbius. Eſt etiam in Etruria vrbe nomen fons Carniſus:& a cognomine Crypta Razenua:& turris Razenua : amnis Razenus:& prædia regioqꝫ Razenenſis.Nono Beroſus memorat:ꝙ Cameſe Saturno diſcedente ab Italia in Siciliam in qua etiam teſte Diodoro regnauit:ad eum venit Rhea ſoror: illiqꝫ nupſit:& contra Hãmonẽ vterqꝫ arma mouẽtes Libya potiti ſunt. Vnde recte dicit Diodorus in.iiii.li.ꝙ Saturnus filius Cæli & frater Atlantis:ſumma impietate & auaritia p̃ditus regnauit in Libya:Sicilia:& Italia:& in Libya parit Oſiridẽ cui cognoĩa fuerũt Iuppiter Iuſtus:Olympic⁹:Dionyſius:qui vniuerſo imperauit orbi.Sed quoniã Diodorus in.iiii. lib. effuſe narrat hoc bellũ Saturni & Rheæ Hãmonicũ:& in eodẽ lib.atqꝫ primo de cognominibus Oſiridis tractat:& eadẽ repetit in.v.& . vi.lib.cognominans ſemp illũ Iouem Iuſtum q̃q̃ pater eius impius & infamis & odio habitus fuerit:idcirco ibi legat quiſqs id cupit : ne immenſus fiat codex.Decimo Beroſus annotat:ꝙ Ianiculum oppidulũ Ianus poſuit ꝓ limite inter ſe & Cameſem ſiue ꝓuinciam Ianiculã Etruriam & Cameſenã latinam & Aboriginũ. Et limites ſedis ſuæ ſtatuit a Ianiculo Tyberi ad Arin Ianũ Arnũ. Hęc ſedes ꝓuinciarũ pria in Italia fuit:in qua ſedem vrbium metropoliqꝫ Vetuloniã iſtituit:vbi ipe cũ.xii.Lucumonibus ſacerdotibus infulatiſqꝫ pontificib⁹ reſidẽs docebat diuina & hũana iura: eadẽqꝫ ibi dicebat & reddebat.Vndecimo notat Beroſus ꝙ anno.xliii.Nini Sabatius ſiue Saturnus Caſpius:quẽ Ianus p̃fecerat Caſpiis Bactrianis & Armenis:veritus arma Nini : fugit in Italiã ad Ianum.Sed aliquãto tempore ſubſtitit in ponto Euxino:intẽtus ad arma Nini. Suffecit aũt in Armenia filium ſuum Barzanem. Aduerte ꝙ vt inſinuat Diodorus in.iii.lib.Rex Ninus ferme.xl.annis aſſuefecit militẽ:vt rudes ad reſiſtendum populos & inermes vno impetu & excurſu ſubigeret.Qđ & ad votũ effecit:vt in principio primi Epitomatũ Trog⁹ & Iuſtinus aſſerũt: & Diodorus in.iii.conſentit.Cur vero filium Sabatii nõ interfecerit Nin⁹ cũ tanto odio patrem pſequeret̃?Reſpõſio eſt in prõptu ex Diodoro in.iii.Quia inquit Barzanes occurrit Nino magnis muneribus:& illius poteſtati pmiſit ſe atqꝫ regnũ Armeniæ: idcirco recepit eum in gratiam.Duodecimo loco notat Beroſus:quo pacto Dionyſius Ham-

Inuus. Razenui. Imeneus. Aut hymeneus. Razenua. Saturnus. Ianiculum. Saturnus caſpius qui Sabatius. Dionyſius.

monis filius armis ſumptis pepulit a Libya Cameſẽ & Rheã; & ĩ Cretã coegit: & ſibi Iouẽ iu‑
ſtũ Oſiridẽ adoptauit in filium: & donauit eũ regno ægypti: & cognoĩauit eũ a multis. Nã a
ſe Dionyſio vocauit eũ Dionyſiũ: & a p̃re Hammonẽ: a magiſtro Olympicum: a Saturno &
Rhea illi⁹ genitorib⁹ Iouẽ. Sed hęc omnia ad longum habes in. iiii. li. a Diodoro Siculo: & ibi
dẽ atq; in p̃io lib. de cognoĩbus Oſiridis: & cur iuſt⁹ ſolus Epithetũ tenuit: qa inqt iuſte im
perauit ęgypto: vt Diodor⁹ ait in primo & . ii. lib. Et quia vniuerſo impauit orbi vbiq; bonos
p̃mio: & malos ſupplicio afficiens: vt in. vi. li. narrat. Hoc loco ambiguitas occurrit quo pa‑
Minerua Dionyſio minor. cto Minerua expoſita potuit eſſe infantula iã viro Dionyſio: cum econtra iam grãdiuſcula
ipſa Minerua cum patre Ariſteo: nutriuerit Dionyſium: vt Diodorus ſcribit in. iiii. lib. Ad
hoc dicit̃ ꝙ plures fuere Mineruæ. Nã ſicut (teſte Varrone) oĩs qui fortiter aliqd egiſſet di‑
Mineruæ multæ. cebatur Hercules: ita & quęlibet mulier q̃ aliqd noui & admirabile ſapienter inueniſſet: dice
batur Minerua. Et licet plures fuerint: tres tñ adducendę ſunt. Prima fuit filia Iapeti Atlan
tis Mauri Mirina noĩe: q̃ in oceano poſuit Gorgones Amazones: q̃ ad hanc ætatem perſeue‑
rãt vt narrant Hiſpani nautę q oceanũ aphricũ circũgrũt. q̃ Amazones multis antea ſæcu‑
lis fuerũt in Libya q̃ in Scythia: vt aſſerit Diodorus in. iiii. li. Et hæc fuit dicta Minerua Tri
tonis & Libyca: nõ qa ibi nata: ſed qa vi armiſq; ſubegit Libyã & Tritonidem Numidiam: vt
ibidẽ indicat Diodorus: vbi & ſecundã Mineruam Tritonidem ponit filiã Ariſtei: q̃ nutri‑
uit Dionyſium. Sed tertia ignotum habuit patrem: & ob id Gręca fabuloſitas finxit eã natã
ex cerebro Iouis: armatamq; ex eo ꝓſiluiſſe. Et de hac loquit̃ Beroſus dicẽs hãc fuiſſe expoſi‑
tã: & ſimul cũ Oſiride infantulo a Dionyſio libyco fuiſſe adoptatã in filiã: & oẽm militiã do‑
cuiſſe Libycos. Altera ambiguitas eſt. Diodorus ſcribit: Dionyſiũ Libycũ aſſũpto Ioue ſiue
Oſiride traiecitſſe in Cretã cõtra Saturnũ & Rheã & Titanas: vt eriperet patrẽ Hammonẽ:
& oẽs Titanas Libycos peremiſſe. Et in primo & . v. li. dicit Oſiridẽ luſtrato orbe a Titanibus
pemptum. Quo enim pacto Titanas cum Dionyſio Iuppiter iuſtus puer interemit: qui iam
ſenex a Titanibus occiſus eſt? Ad hoc breuis eſt reſponſio: vt dicam⁹ cum Diodoro in. iiii. li.
ꝙ Dionyſius cũ Oſiride interfecit oẽs Titanas q in Cretã contra Hãmonẽ ab ęgypto trãſfre
tauerũt. Sed nõ oẽs tranſfretauerũt. Et ideo q remãſerũt: captata opportunitate: Iouẽ iuſtũ
ſiue Oſiridẽ occiderunt: vt in ſequentibus narrat Beroſus. Tertiodecimo notat Beroſus
ꝙ eo tp̃e quo apparuit virgo Minerua expoſita & Oſiris Iuppiter iuſtus p̃fect⁹ eſt Aegypto
a Dionyſio: Ianus docuit Razenuos: id eſt Etruſcos Turrenos: vt inſinuat primo libro Dio‑
nyſius Halicarnaſſeus de nomine Razenua. Docuit inquã phiam: id eſt phyſicam & Theo‑
logiam. Docuit itẽ Aſtronomiam: & diuinationes. i. oracula habenda. Docuit quoq; ritus
Rituales. ſacrorum & rituales. Sunt autem rituales (teſte Feſto) libri Etruſcorum in quibus tradunt̃
rit⁹ quo pacto ſacrant̃ ędes: fana: tẽpla: vrbes: exercit⁹ & hm̃oi. Dubitat̃: ſi Razenui iam docti
literas a Scythia ꝓfecti ſunt & Comerus docuit eos iuſtitiã & leges quaſi mox diluuium: vt
in p̃miſſis Beroſus indicauit: qũo Ianus pater tam ſero & quaſi poſt Ninũ: dicitur Etruſcos
docuiſſe lr̃as & iura? Ad hæc facilis eſt reſponſio qa rudes adhuc non vacabant ordinarie li‑
Cun Ichiũ. teris & philoſophiæ ac theologiæ: neq; literis mãdabant: qa carebant gymnaſio publico: qđ
aramei vocant Cun Ichiũ: id eſt luctã duorũ literatorum. Sed Syri dicunt cun Iechia. Cuit
eñ & cun dicũt binos luctatores. Verũ vt Talmudiſtæ dicũt: differunt Iechia & Ichia vt cõ
mune vel particulare: qa Iechia in cõi eſt colluctatio mutua ad alterum: vt etiã cõſentit Hie
ronym⁹ de interpretatione noĩm. Sed Ichiũ (vt aiunt) eſt colluctatio mutua literarum: quã
latini vocãt diſputationẽ vel exercitiũ literarũ. Locus eſt adhuc in Etruria vrbe non procul
arce dictus Scythice Cun Ichiũ: id eſt locus gymnaſii. Ibi erant ſacerdotes & vates Etruriæ
doctores & p̃fecti: inter quos tp̃e Tarquinii excelluit Calenus ollen⁹: ad quẽ Targnius miſit
ꝑ vaticinio legatos de capite inuento in Capitolio Romæ; & ibi in Etruria primũ deſignat

vates vt ſcribit Dionyſiꝰ Halicarnaſſeus de vita & tẽporibꝰ Tarquinii: & Pliniꝰ in.xxviii.na
turalis hiſtorię. Vnde totã regionẽ illã vocamus Cunichiũ & Capitoliũ vſqꝫ ad hæc tẽpora
Quartodecimo notat Beroſus ꝙ ãno.xlix. Nini Hiſpanos rexit Iubalis filiꝰ Iberus: a quo Hi
ſpani Iberi: & quo pacto Barzanes ſuperatꝰ: pacẽ cũ Nino fuerit aſſecutꝰ: ſuperiꝰ breuibꝰ enar
rauimꝰ: & Diodorꝰ in.iii.li.memoria ꝑdit. Magus vero q ſecũdꝰ ſucceſſit ĩ Galliis rex: voca Magus.
bulũ Scythicũ nõ Perſicũ eſt: qa nõdũ Perſa lingua Gallis erat: ſed Scythica. Nã Perſæ ma=
gum: philoſophũ vocant: ſed Scythę Magog ꝓnũtiant: & palatiũ tectum intelligũt: ſicut & Magog.
Magdel turrim ſignificat. Ita hic magus: id eſt domificator & tector dictus eſt: quia primus Magdel.
Gallis tecta & oppida induxit plura: teſte Beroſo. Cui argumentũ facit: ꝙ plura ab eo oppi=
da: lingua vetuſta Gallica magã nominationẽ habẽt in Ptolemęo: vt ĩ Aquitania Nouioma Magum.
gũ: in Lugdunenſi Neomagũ: Rhotomagũ: & Niomagum. In Belgica quoqꝫ iterum Rotho
magũ: Neomagum: Berbetomagum: & Breuomagum. Rurſus in Narbonenſi Vindoma=
gum & Neomagum. Hinc Iuliomagũ & Cæſaromagũ: Iulii & Cæſaris tecta & oppida vo=
cat Ptolemęus in Gallia. Ergo oppida & tecta dicta ſunt a primo inuentore Mago: & nõ Ma
gus ab eis: ſicut a primo pudicitię cuſtode & introituũ ſeruatore Iano: inuentoreqꝫ: Ianua di
cta eſt: & nõ Ianus a Ianua: quia neqꝫ tunc extabat lingua latina: cũ pater Ianus nomẽ hoc te
neret: & a nocturnis furibus & adulteriis coercendis: ianuas poſt diſceſſum Cameſis inue=
niſſet domibus: atqꝫ docuiſſet: & ob id a poſteris deus ianuarum: introituũqꝫ & exituum ha
bitus fuerit. Pari forma Iberus ſecundus Hiſpaniarũ rex: nomen dedit fluuio Ibero: qui or= Iberus.
tus in cantabribus ſub radicibus montis Pyrenei in Baleare pontũ ſub ferrario ꝓmontorio
mergitur: vt noſter magnus Albertus ſcribit. Eſtqꝫ nauigabili cõmercio diues: vt teſtatᷣ Pli
nius: Solinus: & Diodorus in.vi.lib. Hinc boues Iberas Virgilius in.vii.æneidos vocauit di
cens. Thurrenoqꝫ boues in flumine lauit Iberas. Hinc Celtiberia & iberia Hiſpaniæ dictæ
ſunt. Hic tamẽ primus Iberos a ſe dictos in Scythia poſuit ſupra Armeniã inter Colchos & Iberi in Scy
Albanos Caſpios: de qua Horatius: Hęrbaſqꝫ inquit: quas Colchis atqꝫ Iberia mittit: vene= thia.
norum ferax. Et Virgilius lib.viii.æneidos. Pictus acu chlamydẽ: & ferrugine clarus Ibera.
Qꝫ vero ab his in Hiſpanias duxerit Scythicas Iberas: & Perſas: & Syras colonias: ſatis po=
teſt eſſe argumento ꝙ.M. Varro perueniſſe in vniuerſam Hiſpaniã Iberos: Perſas: Phœni=
ces: Celtaſqꝫ & Pœnos tradit: vt Plinius refert lib.iii.naturalis hiſtoriæ. Iber autem vt Tal=
mudiſtæ aiunt: lingua Aramea dicitur expiatus nubibus & imbribus: quem Gręci Vmbrũ
dicunt: vt intelligas primos Vmbros etiam Hiſpanias tenuiſſe vniuerſas: ab Scythię genti=
bus vmbris venientes: vt inſinuauit Plinius Varronem ſecutus.

De.iiii.rege Aſſyriorum.

Quarto loco regnauit apđ Babyloniã vxor
Nini aſcalonita Semiramis annis.xlii. Hęc
anteceſſit militia: triũphis: diuitiis: victo=
riis & imperio oẽs mortales. Ipſa hãc vrbẽ
maximã ex oppido fecit: vt magis dici poſ=
ſit illam ędificaſſe q̃ ampliaſſe. Nemo vnq̃
huic fœminę cõparandus eſt virorũ: tãta in
eiꝰ vita dicuntᷣ & ſcribuntᷣ cũ ad vitupatio
nẽ: tũ maxime ad collaudationẽ magnifica.

Superfluũ eſſet de rebꝰ Semiramidis
nos occupare: qui ad noſtra exponẽ=
da feſtinamus. Nã ea quę hic breuiſ=
ſimis abſoluit Beroſus: copioſiſſime
legũtur ĩ authoribꝰ qui eũ ſequuntᷣ:
Trogo: Iuſtino: Diodoro ꝑcipue in
iii.lib. & aliis Latinis atqꝫ Gręcis hi=
ſtoricis. In hoc cõmẽtario: hęc pro ſa
cris literis notãda videntᷣ: ꝙ Diodo=
rus in.iii.ſcribit *Semiramidẽ* natam Semiramis
ex Dea Aſcalonita: quã Dircetem id
eſt ſemipiſcẽ vocãt. eãqꝫ dictã *Semiramidẽ*: ꝙ *Semiramis* lĩgua Syra dicantᷣ aues a qbꝰ nutri
ta ſit: & potiſſime colũba: ĩ quã moriẽs cõuerſa eſt: poſtq̃ vixit ãnos duos & ſexagita: vt Cte=

ſias Gnidius ſcripſit: cū quadraginta duobus regnaſſet. Docent autē ſacræ hæc duo. Primū
Dagon. deā Aſcalonitarū eſſe Dagon lingua Hebręa dictā: quā iidē Hebręi piſcē interp̄tant̄. Hiero
nymus vero meliꝰ: piſcē mœroris dici aſſerit. Hoc ꝓpinquius cōgruit Diodoro: qui ſcribit
eā deā cū adulterino cōcubitu peperiſſet Semiramidē: pudore atꝗ mœrore ductā ſeſe in ſta
gnū demerſiſſe: q̄ in piſcē cōuerſa: ꝓ numine fuit a Palęſtinis habita. Alterū eſt ꝙ Semirami
dē id eſt auē & colūbā Babylonii: nō ſolū ꝓ cōditrice vrbis Babylonię habebāt: verū etiā vti
Romani Romulū / deam venerabant̄. Hoc ſacer vates Hieremias indicat: vbi cū Babylonios
Columbę gladius. Hebręorū vaſtatores vēturos vaticinaret̄: colūbam illorū cōditricē expreſſit dicens. Fugite
inquit a facie gladii columbę.

Huiꝰ prio āno orit̄ ex rhea & Cameſenuo ī ęgypto Iuno ęgyptia cognoīata iſis maxīa frugifera: legifera: ſoror & vxor Oſiridis.

Iſis. Cur iſta cognoīa ſortita fuerit Iſis
Aegyptia: Pliniꝰ in. vii. naturalis hi
ſtorię tradit: copioſiꝰ vero Diodorꝰ
Iſidis colūna. in primo & ſecūdo libro: q etiā in co
lūna eiꝰ triūphali in Aegypto ſacris literis inſcriptū ita eſſe aſſerit. Ego ſum Iſis Aegypti re
gina a Mercurio erudita. Quę ego legibus ſtatui nullus ſoluet. Ego ſum Oſiridis. Ego ſum
prima frugū inuētrix. Ego ſum Ori regis mater. Idē Diodorus paulo ſuperiꝰ ſcribēs: Satur
nus inquit ſororem Rheam capiēs vxorem: genuit Oſiridē & Iſidē: quos Aegyptii & alii vo
cāt Iunonē & Iouē qui vniuerſo imperauit orbi. Ergo ſplēdide mētiti ſunt cū Orpheo Græ
Io. ci: qui ꝓſtitutā a Phœnicibꝰ Io Inachi filiā gręcā: fabulant̄ fuiſſe Iſidē hanc reginā Aegypti:
vt tam Herodotus q̄ Diodorus hiſtorici Gręci cōſcribūt: & Beroſo atꝗ hiſtorię antiquiori
Aegyptię accedunt: non Gręcanicis fabulis mendacibus.

Eodē āno Sabatiꝰ ſaga a pōto ſoluit ī Italiā ad patrē Ianū: quē exceptū hoſpitio poſt aliquot ānos illū coritū creauit: & aboriginibꝰ p̄fecit. Anno. vi. Semiramidis apd̄ rheni ſarmatas, regnauit filiꝰ tuyſconis Mānꝰ: & apd̄ ianigenas Razenuos Veſta vxor Iani ſēpiternū ignē cuſtodiēdū virginibꝰ puellis edoctis ſacra tradidit. Anno. xii. Semiramidis: Sabatius Saba cū Iano regnat.

Ad Italiā & Germaniā ſermonē Be
roſus vertit: triaꝗ nos erudit: quo tē
pore / ſecūdo regi paruit Germania:
& Saturnꝰ ad Ianū claſſe venit: & Ve
ſtales puellas Tuſcas Veſta edocuit
atꝗ inſtituit. A. xii. anno Nymbroti
vſꝗ ad ſextū Semiramidis cōputan
tur āni cētū & ſexaginta quatuor q
Tuyſcon. bus regnauit Tuyſcon gigas: ad cu
ius medietatē tēporis non ꝑuenerūt
Babylonici reges: quia viri ſāguinū
Mannus & doloſi: vt illi: nō dimidiabūt dies ſuos: vt teſtant̄ ſacra eloquia. Mannū ſucceſſiſſe Tuyſco
Alemānus. ni: etiā Tacitꝰ refert de ſitu & moribꝰ Germanorū: a quo alueus & fluuiꝰ Alemānus dicit̄:
vt noīs interp̄tatio cōuincit. Ale em̄ Scythice & Alue interp̄tant̄ alueū docti Talmudiſtæ.
Hinc Alemānus: Alueus eſt & fluuius Manni: a quo & Alemānos cognoīari nemini dubiū
eſſe poteſt. Ergo Tuyſcones filii: Alemāni vero nepotes ſunt Cęli & terrę: id eſt Iani priſci ac
Veſta. Veſtę. Eodē anno Veſta mater docuit Veſtales Tuſcas: atꝗ inſtituit cuſtodire ignē ſacrifi
cum ſempiternū: quē etiā deus iuſſit immaculate atꝗ innocenter Hebręos olim ſacerdotes
ꝓcurare ꝓ iugi ſacrificio dicens: Leuitici. vi. Ignis ſemꝑ in altari meo ardebit. Extat integrū
Palladium. Vetulonię palladiū: ab Iano & Veſta cōditū atꝗ ſempiterno igni ſacratū: vt inuictiſſimo ar
gumēto ſūt: & ſacri cineres adhuc ꝑſeuerātes: & titulꝰ: illis Hetruſcis vetuſtiſſimis lr̄is īſcri
Sabatius. ptus: q̄ a nobis relata & ꝓbata ſunt ī ſexagīta ſeptē reſolutionibꝰ. De Sabatio ī primo Satur
naliū Macrobiꝰ tradit: eū claſſe aduectū circa ianiculū: comi hoſpitio ſuſceptū fuiſſe a priſco
Iano: qui eū pro eiꝰ meritis prio creauit italię Coritū: id eſt iouē haſtatū. Nā ꝓprie primi Sa

turni:ſucceſſores vero regni Ioues dicti ſunt: quos Hetruſci Itos id eſt Ioues: & Coritos id eſt haſtatos Ioues vocabāt. Teſte em̄ Macrobio in Saturnalibus: Itum & Itim: Hetruſci fiduciam Iouis ſiue Iouē & Iunonē dicebāt: ſicut Aegyptii Iſum & Iſim. Porro Corim haſtam & ſceptrū vocabant: ſicut Curis a Sabinis: & Quiris a Romanis proferebatur. Hinc Quirites haſtatos Ioues: atq; coronatos: reipublicę gubernatores: antiqui Romani vocabant: quia ante Romulū reges haſta & ſceptro pro corona vtebantur: vt author eſt Trogus: & poſt eum abbreuiator eius Iuſtinus libro.xliii. Primo ergo illum comitem Cranę filię aſſignans: Coritum Aboriginibus creauit: vt meli⁹ indocile genus cōtineretur in officio authoritate pontificis. Vnde vt illi vires poteſtatis augeret: ſecum participata potētia cōregnare ꝑmiſit. Macrobius addit: quia etiā docuit ruris ꝑitiā: eū ſocietate regni muneraſſe. Qđ profecto ei reſpondet: qđ nunc ſubinfert Beroſus dicens. Coritus. Quirites.

Anno.xvii. Semiramidis Sabati⁹ ſaga docet agriculturā & aliquantulū religionis.

Qđ ambiguitatē ingerit: hoc eſt: Ianū primū docuiſſe agriculturā & vinū & religionē: vt ſacræ literæ afferūt: & Beroſus iā cōſentit: & Fabius Pictor aſtipulatur. Nō ergo religionē & agriculturā docuit i Italia Saturn⁹ Caſpius: anteq̄ Comarus & Ianus cūcta docuerāt. Rurſus Comarus: Cameſes: Ianus: de more colonias poſuerūt & loca a ſe cognoīata. Non videt̄ igit̄ Saturnus cōregnaſſe Iano: qui de more initi regni nulla loca & oppida cōdidit: nec a ſe noīauit. Nam ꝙ ab eo tota Italia dicta eſt Saturnia: nō id fuit eo viuente: ac agente aliqd in beneficiū humani generis: ſed a Iano poſt mortē Saturni id nomen Italię inditū fuit: vt Macrobius Iginū & Trallianū ſecutus in primo Saturnaliū tradit. Sed hęc nō obſtāt: quippe quia Ian⁹ pater: vt retulit ſupra Beroſus: docuit agriculturā ſimplicē & rudē: quę ſimul ad victū & exercitiū eſſet: non ad vitā voluptuoſam. Sed Saturnus Caſpius adiecit aliquod adiumētū ad facilius metēdū: & putādū vineas & arbores: potiſſime falces fœnarias: frumētarias: & ceſiuas ac putatiuas arborum: ob qđ ſolus vendicauit ſibi nomē falciferū: dicente Ouidio: veniſſe ad Ianum Saturnū: cū cœlicolis ſedibus pulſus idem eſſet: prius ꝑerrato falcifer orbe deus. Nec exponēdū eſt: cœlicola regna Gręcię: ſed Scythię: quippe qa cęlicolę id eſt Ianigenę primi Scythę fuerūt. Nam a Iano Ianicolę: & ab eodē cognoīato Cælo cælicolę iure dicunt̄. Itaq; vt breuibus reſumamus: & Ianus primus agriculturā docuit: ſed ſimplicē. At vero Saturnus voluptuoſiorē. Et hāc reſponſionē innuit Macrobius ī primo Saturnaliū cū ait. Ianus cū Saturn⁹ illū ferū & rudē ante fruges cognitas victū: in melius redegiſſet: & ab eo edoctus eſſet ꝑitiā ruris: illum ſocietate regni munerauit. Qđ vero obiicit̄ de religione: iā Beroſus dicit aliqd religionis: & non religionē: & hanc docuit non eruditiſſimos cęlicolas ſiue Ianigenas & Hetruriā: ſed Latiū rude & Camertes Vmbros indociles: dicēte Virgilio in.vii.ęneidos de eodē Saturno. Is gen⁹ indocile: & diſpſum mōtibus altis Cōpoſuit: legeſq; dedit: Latiūq; vocari Maluit: his qm̄ tutus latuiſſet in oris. Falſum quoq; aſſumit̄: cū fuit oppoſitū: ab eo ineunte regnū non fuiſſe de more vetuſto miſſas colonias: & loca ꝑbita a ſe cognoīata. Nā a Caſpiis Bactriis ſua patria: Caſperulā dedit: & a ſe Sabatio Sabū filium noīauit: a quo Sabini dicti fuere: & a cognoīe Sangny Sanctus a latinis dictus: & loca Sagnynaia: & Sabatia proprio nomine extant: & Cures ab auito ꝓnomine poſiti fuere. Nam de Caſperula & Sancto authore gentis Sabinę: & Sabo denominatore earū: noſter Silius Italicus verba facit hoc modo in.viii.lib. Et læti pars Sanctū voce canebant Authorē gentis: pars laudes ore ferebāt Sabe tuas: qui de patrio cognomine primus Dixiſti populos: magna ditione Sabinos. Et paulo ſuperius de Caſperula oppido. Hinc Amiterna cohors: & Bactris nomina ducēs Caſperula. Marcus Cato de originibus aſſerit Sabinos dici non a Sebomæ vt Græci ſomniant: ſed vt ait Silius a Sabo filio Sangny.

Saturnia. Saturni caſpii inuēta. Cælicolæ. Caſperula. Sabus.

Nã Sabatio tria cognomẽta a ſuis Curetibus Sabinis & Thuſcis indita fuerũt. Fuit enim di
Piſtius — ctus a religione atq; fide Piſtius ſiue latine fides & fidius: a participatione regni cauſa Ianus
Fidius — Semipater ſiue ſemirex: & a Saga patria Sangy: vt marmora exciſa vocant: ſiue Sãgni vt Ca
Sãgni — to ſcribit & Tuſci ꝓferimus: ſiue Sangtus: & Sãctus vt Romani pronũtiabant. Huic eſt ar-
Sangtus. — gumento in Faſtis Ouidius dicens. Quęrebam nonas: Sangto: Fidio ne referrem: An tibi Se
mipater. Tum mihi Sanctus ait. Cuicũq; ex iſtis dederis: ego munus habebo. Nomina terna
fero: ſic voluere Cures. Ergo initi regni & originis ſuę: contra Gręcum Saturnũ: Sabius in-
uictiſſima monumenta reliquit: a Bactriis quidẽ Caſpiis Caſꝑrulã oppidũ: & a Saga gente
amnẽ Sagnynaiã iuxta Agillã: & Sangnynaiã regionẽ iuxta tẽplũ lacũq; Vadimonis & pau
lo ſuꝑrius oppidũ Sangninã iuxta Celenũ. Rurſus quia teſte Beroſo & Valerio maximo li.
Sabatius. — ii. ca. primo: a Cure genitus eſt Sabatius & a Curetibꝰ & Lydis Thuſci trahũt originẽ: teſte
Valerio maximo li. ii. equidem in ꝓpinqua nobis Chyana regione atq; Sabinis: Cures dicta
oppida cõdidit ab auito nomine. Verũ cũ teſte vt ſupra Ouidio: in Sabinis oppidũ abſolute
Cures dicat̃: in Hetruria tamẽ Capenatũ ꝑ diſtinctionẽ veteres: a regione Chyana: voca-
Curi Chyanum. — uerũt Curi Chyanũ: non Cocleanũ vt quidã originũ ignari ſcribũt. Quinetiã vt intelligas
cũ Iano Sabatiũ Caſpiũ & non fabuloſum Græcũ Saturnũ corregnaſſe: a ſuo ꝓprio nomine
Sabatiã vocauit totam regionẽ Ianiculã vſq; ad littus maritimũ protenſum ab oſtiis Tybe-
rinis vſq; amnẽ a ſuo cognomine dictum Sangnynaiã: ꝓpe Cęre vetus. Nã in Hetruria ꝓ-
xima Romę: & ſecus mare eſt Sabatia ꝓuincia: vt Strabo in. v. docet: & Silius in. viii. lib. inſi-
nuat. Eſte procul eſte prophani Gręci: totoq; Hetruſco abſiſtite Luco: quia nullius vetuſta-
tis originem pręclarã nobis contuliſtis: aut Sabinis. Potius ęquo animo adhuc veraciſſimũ
Beroſum excipitote dicentem.

Anno Semiramidis. xxii. Sabatiꝰ Sabũ ꝑfe
cit ſabinis & aboriginibꝰ: ipe iuxta ianiculũ
cũ aliis curetibꝰ regionẽ coluit: & ibi obiit.
Anno. xxxiiii. eiuſdẽ apd̃ celtiberos regnat
Iubelda filiꝰ Iberi: apud mõtẽ ſui nominis.

Ergo de originibꝰ Italię atq; Thuſ-
cię nõ audiemus Gręcos: in his q̃ cõ
tra eos ſũt argumẽta ſimul & autho
res inuictiſſimi: & teſtimonia locis ꝑ
ſeuerãtia. Nam Curetes Italos Saba
tiꝰ Caſpius filiꝰ Curis genuit. Raze
nos Thuſcos: Ianꝰ cũ filio Crano: &
Sabus. — ſibi ex Iapeto nepote Comaro edidit. Sabinos Sabꝰ Cures ꝓtulit: a quibꝰ prodiuerũt Sabelli:
quos latini Samnites: Græci vero Saunitas apꝑllauerunt: vt Plinius tradit in. iii. naturalis
Germanoꝝ — hiſtorię. Germanos quoq; nõ Gręci fabuloſi: ſed Ianus & Veſta: ſiue Cęlũ & Terra cũ Tuyſ-
cone filio genuit: vt Beroſus ſcribit: & memoria Germana prodit: & Tacitus refert de ſitu
Gallorum. — et moribus Germanorũ. Neq; Galli a Gręcis: ſed potius a Gallis Aſia & Gręcia: cũ coloniis
etiã literas & diſciplinas cõſequutę fuerũt: vt ĩ ſuperioribꝰ cõmẽtariis ꝓbatũ eſt. Pari forma
Hiſpanorũ origo. — et Hiſpania noſtra non habuit genitores fabuloſos Pyrenẽ: Luſum: Herculẽ: Panaq; & alios
Gręcos: quia hęc falſa: & fabuloſa ſunt vt in. iii. naturalis hiſto. Pliniꝰ ſignificat Græcos deri
dẽs: ſed vt ibi aſſerit: Varronẽ ſecutꝰ et Beroſũ atq; diuinas literas: a Scythis: Iberis: Syriſq;
Iubelda. — ac Phœnicibꝰ: Iubale cognomẽto Taracone: et Ibero: et quẽ nũc tertio loco regnantẽ Iubelda
inducit Beroſus. Eſt nomẽ cõpoſitũ ex tribꝰ dictionibꝰ Iub el eda: ꝑ ſynęreſim vero Iubelda.
Conuertit̃ in latinũ: Magus deificę voluptatis: id eſt philoſophus: theologuſq;: quia primus
Theologiã et ſacra auxit et in delitiis poſuit apud Hiſpanos: vt interpretatio nominis accu
ſat. Nam teſte Hieronymo ac Talmudiſtis: Iobel magus dei: Eda vero delitię atq; voluptas
interpretatur. Tenuit montem circa Bęticam: quẽ in Ptolemæo corruꝑrunt aliquãtulum
ſcriptores: imprimentes Iubeda: corruptius vero nũc vernacula lingua profertur Gibetar.
Nam proferendum ſimul et ſcribendum eſt vt Beroſus: Iubelda: aut Iobelda.

Quint⁹ apud babylonios regnauit zameis Ninias filius Semiramidis:ãnis.xxxviii.In regno babylonico hic parũ reſpléduit:ornauit tñ tẽpla deorũ & Chaldęos ampliauit.

De filio Nini etiã Nino dicto:ſed cognominato Zameis:Diodor⁹ ĩ.iii.li. aſſerit natũ fuiſſe pauloante pſis Nini priſci obitũ:& ob id Semiramis ſexum virilem mẽtita: regni curã habuit:vt Trogus & Iuſtin⁹ ſcribũt. Studuit religioni & ãpliauit Chaldęos.i.ſacerdotes theologiæ:phyſicæ:atq; aſtronomiæ dicatos. Q; vero parũ fulgoris militię adiecerit:cũ Beroſo ſcribit Iuſtin⁹ in primo lib.dicẽs.Ninus inqt filius Nini & Semiramidis:contẽtus elaborato a parẽtibus imperio:belli ſtudia depoſuit:& veluti ſexũ cũ matre cõmutaſſet:raro a viris viſus:in fœminarũ turba cõſenuit.Id ipm videt̃ cõſentire Diodor⁹in.iii.lib.ſcribẽs.Poſt obitũ inqt Semiramidis fili⁹eius cũ ſingulis pacẽ egit:nequaq̃ matrẽ imitat⁹:ſed omne vitę tẽpus recluſus in regia:cõſpectũq; hoĩm vitãs:inter pellices & eunuchos otiũ & delitias ſequutus: traduxit.Sed aliena & babylonica dimittat Beroſus:& de noſtris nos inſtruat dicens.

Eius anno primo cũ Sabatius obiit: Ianus pater ſeniſſimus filiũ ſuum Cranum coritũ creauit: octauoq; poſt anno obiit expletis vitæ ſuæ annis.cccl.& Ianigenæ illum Vortũnum appellantes : templũ illi & diuinos honores:vt par erat:impenderunt.

De morte Sabatii q; ãte Ianũ obierit teſtat̃ Macrobi⁹ ĩ primo Saturnaliũ aſſerẽs Ianũ in honorẽ Saturni poſt e⁹ deceſſum iuſſiſſe oẽm Italiã dici Saturniã:& cũ ęra ſignaret illũ ĩ honore habuiſſe. Nã illi⁹ ratem ex vna parte:ſuã vero faciẽ ex altera impreſſit. Qđ & bona poſteritas imitata: puppim formauit in ęre:Hoſpitis aduẽtũ teſtificata dei.vt ĩ primo de Faſtis Ouidi⁹cõcinit. Beroſus quoq; de tpe:ætateq; Noę poſt terrarũ inundationẽ cũ Moyſe cõgruit.Ex quo cõſequẽs eſt Abrahã hoc ãno fuiſſe natũ annos octo & quĩquaginta:qa totidẽ ſupputant̃ a.xliii. anno priſci Nini quo nat⁹ eſt idẽ Abrahã:vſq; ad octauũ hui⁹ Nini iunioris quo Ian⁹ naturę cõceſſit.Redarguunt̃ quoq; de publico mẽdacio corruptores ſacrarũ lrãrũ Talmudiſtę:q aſſerũt poſt mortẽ Noę fuiſſe cõditã a Nymbroto turrĩ Babylonię:cũ Nymbrot⁹:vt patet: obierit ãte octauũ annũ hui⁹ Nini:ſub quo e vita Ian⁹ diſceſſit:annis.ccxx.vt liquet ſupputãti ãnos Beli:& Priſci Nini:& Semiramidis cũ octo ãnis vitę hui⁹ Zameis Niniadę.Qui vero honores Iano mortuo fuerĩt a Thuſcis ĩpẽſi ſatis ab Ouidio:Macrobio:& aliis dicti ſunt: dignãtes illũ appellatiõe diuina:eũ iuſtitię germẽ cũ nondũ ſub eo iuſtitiã facin⁹ mortale fugaſſet:& itẽ velũ cęlũq; ſẽpiternũ qđ tegit:cõprehẽdit:regitq; oĩa:& eiuſcemodi deo digna. De Vortũno Iano dixim⁹ ſup Vertũnianã Proptii:q diuini honores ĩcludant̃ ĩ eo vocabulo.

Saturni Sabatii mors.

Abrahę ætas.

Iani mors.

Hoc ãno Oſiris inuẽtis a ſe & a ſorore adoleſcẽtula frumẽto & frugibus:cœpit docere illa in Palęſtina:inde reuerſus i ægyptũ & inuẽto aratro & his quæ ad agriculturã pertinent:ſenſim vniuerſum peragrauit orbem:docens quęcũq; inuenerat:& ita vniuerſo imperauit orbi:exceptis gẽtib⁹ quæ iam in babyloniorũ venerant poteſtatem.

Affert dubitationẽ:cur Oſiris iã fermẽ ſexagenari⁹ & Iſis iã qnq̃genaria dicant̃ tpe hoc ĩuẽti aratri & frugũ: pueri & adoleſcẽtuli: nõ a Beroſo & Aegyptiis mõ:ſed etiã a latinis:dicẽte Virgi. de eis in Gęorgii. Vncíq; puer mõſtrator aratri:& Pria Ceres ferro mortales ſcĩdere terrã ĩſtituit. Sed hęc ãbiguitas ſoluit̃:ex his q̃ ſupradixim⁹. Qui em̃ gigãteo æuo viuebãt:ad ducẽtos annos dicebant̃ adoleſcẽtes : ad q̃trincẽtos viri ac iuuenes:ad ſexcẽtos ſenes:inde decrepiti.Porro Oſiris gigãtũ æuũ cũ ſorore ſeq̃bat̃:qppe q; Iſis ad ſexcẽtos puerit: vt inferi⁹ edocebit noſter Beroſus: cũ de Iaſianis & Cybelicis nuptiis memoriã faciet.Inue-

Aetates diu viuentium.

nerũt autẽ caſu fruges Iſis & Oſiris: & illorũ animaduerſa vtilitate: tradiderũt eã mortali-
bus: ac ꝓpterea dii & imperatores orbis habiti ſunt: vt Diodorus aſſerit in primo & ſecũdo
&.v.li. Nam qui mortalibus beneficia impẽdiſſent duces: eos in imperatorũ & deorũ nume-
rũ hoĩes habebãt: vt Diodorꝰ & alii cõſcribũt. Ergo Iuppiter iuſtꝰ Oſiris imperauit vniuer-
ſo orbi: quia cũ ſorore de vniuerſo orbe benemeritꝰ fuit: quippe quia vniuerſum peragrauit
orbẽ docẽs: & impios tollens: & iuſtos pręmiis donãs: vt in.v.libro Diodorus eſt author: qui

Columna Oſiridis.

et in primo libro aſſerit: in eius ægyptia triũphali colũna: ita inſcriptũ eſſe. M. inquit pater
eſt Saturnus: omniũ deorũ iunior. Sum vero Oſiris rex: qui vniuerſum peragraui orbẽ: vſqꝫ
ad indorũ deſertos fines. Ad eos quoqꝫ ſum ꝓfectus: qui ſeptẽtrioni ſubiacẽt: & vſqꝫ ad Iſtri
fontes: & alias partes vſqꝫ oceanũ: nec fuit in orbe locus quẽ nõ adiuerim: docẽs ea quorũ in
uentor fui. Quę autẽ docuerit: etſi plura fuerint: hęc tamẽ breuibus refert Tibullus dicens.

Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris: Et teneram ferro ſollicitauit humum.
Primus inexpertę commiſit ſemina terrę: Pomaqꝫ non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem: Et viridem dura cędere falce comam.

Ergo Sabatius falcẽ: Oſiris putare melius docuit orbẽ non eodẽ tẽpore: ſed aliis & aliis tẽpo

Samus qui Melchiſedech.

ribus & ſenſim vt exprimitur a Bero. Potuit autẽ in Palæſtina docuiſſe Samũ Iani filiũ quẽ
hebręi cognominãt Melchiſedech. id eſt regẽ iuſtitię: quaſi epitheto Iani. Nam Samus quin
gentis annis vixit poſt diluuiũ: vt Moyſes aſſerit. Quare viuebat hac ętate. Et quia vt idem
Moyſes ꝑhibet: erat ſacerdos dei altiſſimi: idcirco eſt valido argumẽto pro primis inuentis
in Palęſtina panibꝰ: gratias egiſſe deo: & panẽ & vinũ deo in ſacrificiũ offerri inſtituiſſe: quia
ob panẽ inuentũ genꝰ humanũ fuerit erectũ a mutua cæde vt Diodorus ſcribit in primo li-
bro: figurans Meſſiæ cęde: atqꝫ pane deifico: & ſacerdotio ſecũdũ ordinẽ Melchiſedech: orbẽ
a morte cęcitatis animarũ liberandũ. Poſt hęc ad Europam ſe vertens Beroſus ait.

Sarronidę.

Nomẽ arguit a Sarrone duce Sarro
nidas dici Gallos doctos: de ꝗbus in
vi. libro Diodorus ſic ſcribit. Sũt in-
quit apđ Celtas theologi ac philoſo
phi: quos vocãt Sarronidas: qui p̄ci
cipue ab eis colũtur. Nam moris eſt

His temporibus regnauit apud celtas Sar
ron: qui vt contineret ferociam hominum
tum recẽtum: publica literarum ſtudia in-
ſtituit: & apud Tuyſcones Inghaeuon.

apud eos: nullũ abſqꝫ philoſopho ſacrificiũ facere. Exiſtimant enim ꝑ diuinæ naturę cõſcios
ſacra fieri oportere: tanq̃ diis ꝓpinquiores. Horũ interceſſiõe: bona a diis cẽſent petẽda: quo
rum conſilio & bello & pace fruũtur. Hæc Diodorus. Sane nõ eſt exiſtimandũ ante Sarronẽ

Gymnaſia gallorum.

nõ fuiſſe literas & Theologiã atqꝫ philoſophiã apud Gallos: cũ ſupra demonſtratũ fuerit ea
extitiſſe Samothęi ętate: ſed vt Beroſus ait: nõ erant gymnaſia publica: quę ſola mitigãt hu
manã ferociam. Hac eadem ætate Germanis fuit rex Inghaeuon: de quo in Genealogiis dixi
mus. Inghaeuon hœdiculus incertus interp̄tatur a Talmudiſtis doctis: quia more Scythi-

Germanorũ mores.

co vagas ędes docuit habitare: vt inſinuat Tacitus de moribus Germanorũ: dicens. Nullas
Germanorũ populis habitari vrbes notũ eſt: ne pati quidẽ inter ſe iunctas ędes. Colũt diſcre
ti ac diuerſi: vt fons: vt campus: vt nemus placuit. Vicos locãt: nõ in noſtrũ morem cõnexis
& cohęrentibus ędificiis. Suam quiſqꝫ domũ ſpatio circũdat: ſiue aduerſus caſus ignis reme
dium: ſiue inſcitia ędificãdi. Ne cęmẽtorũ quidem apud illos aut tegularũ eſt vſus. Materia
ad omnia vtũtur informi: & citra ſpeciem aut delectationem. Quędã loca illiniunt terra: ita
pura ac ſplendente: vt picturã ac liniamenta colorũ imitetur. Solent & ſubterraneos ſpecus
aperire: & eos multo inſuper fimo onerant: ſuffugium hyemi: & receptaculũ frugibus. His
ſimilia plura Tacitus proſequitur: argumenta vetuſtę rudis originis: quæ poſtea Romanis
moribus introductis deleta fuerunt: & in melius redacta.

De rege Aſſyriorum.

Sext⁹ Babylonię rex Arius regnauit ãnis xxx. qui adiecit imperio oẽs Bactrianos. Nam paulo ante mortẽ Ninię cameſenu⁹ pulſus ab omni ferme orbe ĩ bactrianos ſeſe cõtulerat: & illos magico pſtigio ſibi deuinxerat: adeo vt apud illos maximis viribus imperaret. Coacto autẽ cameſenu⁹ maximo pplorũ exercitu iuaſit aſſyrios: cõtra quẽ Nin⁹ dimicãs ſuperior fuit: & cameſenuũ obtrũcauit. inde paulo poſt ipe obiit. Quare arius collecto exercitu: poſt pris Ninię obitũ: bactrianos & oẽs caſpios ſubiecit

Si Ninus iunior inter pellices oẽ ęuũ exegit: pace cũ gentib⁹ cõpoſita: qũo bella contra Bactrianos geſſit? Sed huic quæſtioni hoc ſit ſatis: Ninũ iuniorẽ nunq̃ bella geſſiſſe: aut in conſpectum hoĩm a pellicibus pdiuiſſe: ſed militiã p ſuos principes egiſſe: vt in.iii. lib. Diodor⁹ eſt author. Verũ id fuerit diſſonũ: qđ oẽs authores excepto Beroſo/ſcribũt: a Nino priſco fuiſſe interemptũ Cameſem dictum Zoroaſtem. In qua re exiſtimo adhęrẽdũ eſſe Beroſo: cũ quia de Babylonicis bellis babylonico magis credẽdũ eſt: tũ vl' maxie qa tpa cõuicũt p Beroſo. Nõ eñ Iſis ægyptia nata eẽt primo ãno Semiramidis: ſi a Nino pr̃e Cameſes fuiſſet ĩterẽpt⁹: qñqdẽ adhuc Rhea & cameſes nondũ ex ęgypto diſceſſerãt. Aequocatio tñ noĩs Nini ĩ pr̃e ac filio: cauſa diſcordiæ fuit. Sed hoc ad Europanos nihil attinet: poti⁹ de Thuſcis Europanis audiam⁹ Beroſum dicẽtẽ. Zoroaſtes.

Cranus Ianigena ſororẽ ſuã mortuã cũ Ianigenis razenuis ſuis & oĩb⁹ ſimul aboriginib⁹ ſolẽni põpa celebrat. Et illi Lucũ iuxta Ianiculũ: amnẽ: ſolẽneſq; rit⁹ & diẽ ſacrat: ipſe ſenex filium ſuũ Aurunũ coritũ creat.

Supra Beroſus ſignificauit Cranũ ſucceſſiſſe pr̃i Iano in Vetulonia: vbi ab ei⁹ noĩe hac ętate Craniſa ps Vetulonię eſt: a qua fontẽ Craniſũ dicim⁹ Craniſa. Porro a cognomẽto ei⁹ Razeno: amnẽ Razenũ & Razenẽſem regionẽ te nemus. Inter Cornuetũ quoq; atq; Mõt Atũ: regio Cranichẽſis eſt: vt cõtractus in archiuis nr̃i conuẽtus noĩat atq; ſeruat: quã vulgo qdã vocãt Crãchenſem. Cęterũ in.vi. Faſtorũ Ouidi⁹ abũde canit ſolẽnia Cranę: quã a poſteris aſſerit trãſpoſita lr̃a.r. dici Carnen: a qua nomẽ Cardinis habet originẽ: vt ipſe ait. Crana & Cranus. Ergo a Iano Ianua: a Crano & Crana/ianuarũ orti ſunt cardines: ac pptereа fuit ſecũdus Ianus Cran⁹: & Iana ſoror ei⁹ Crana. Qđ Facius de Vbertinis Florẽtin⁹ hiſtoric⁹ ſimul & pclarus Coſmographus pуidit atq; ſignificauit: cũ apud Tyberim Noę pr̃i: ſucceſſiſſe aſſerit Ianũ: ſupple iuniorẽ: quẽ Beroſus cognoĩat Cranũ Razenuũ: a quo Thuſci vocati ſũt Razeni vt Dionyſi⁹ Halicarnaſſe⁹ in prĩo libro eſt author. Neq; tñ arbitreť lector Cranũ ſorori ſtatuiſſe lucũ & ãnuos rit⁹ diuinos: ſed parẽtalia: qa nõdũ idololatria Thuſcanico pectori ĩſedebat: vt paulo poſt videbim⁹. Cranus inqt ſenex creauit filiũ ſuũ Aurunũ Coritũ: id eſt coronauit eũ Iouẽ ſibi ſucceſſorẽ in Hetruria: a qua Beroſus in Hiſpanos proficiſcitur dicens.

Arii.xx.ãno apđ celtiberos regnat Bryg⁹: qui multa oppida ſuo noĩ fũdauit: adiectis noĩb⁹ capitũ originũ: quib⁹ illa cõſignabat.

Brygũ Aſiani Phrygũ pronũtiauerũt: qm̃ teſte Pli.i.v. naturalis hiſto. Brygi. Brygos q ab Europa ĩ Aſiã p ſedib⁹ traiecerũt: eqdẽ Phrygios dixert. Cũ Brygi Hiſpani colonias ĩ Aſiã mitterẽt: etiã ĩ Thuſcana Sabatia colonias cõſanguineis reliquere apud lacũ Sabatiũ: cui⁹ portio vna ab eis Brigiana eſt: a qua cõditũ eſt oppidũ Brigianũ: qđ corrupte pferim⁹ Braccianũ: ſed ante Arcennũ & prius Barcenũ. Nã vt argumento coſmographico vtamur: quo pacto vocatę ſunt colonię ĩ Alpinos a Thuſcis miſſę teſte Liuio in.v. ab vrbe cõdita: eqdẽ eodẽ vocatę ſunt illarũ origines: vt a Rheto rhetii: & ab Hetruſcis

Cathenacus cathenaces: & eiuſmodi: quas Plinius in Alpinis enumerat. Seruarũt enim originũ ſuarũ nomina: de more vetuſto: vti par erat. Ergo quia Plini⁹ Alpinos Thuſcos vocat Brigianos & nõ Bracchianos: conſequẽs eſt: vt regio in Hetruria ſit: & dicat̃ Brigiana a brigis Hiſpanis cõſanguineis: & nõ a Bracchio bracchiani vt ignari originũ ſuſpicant̃. Vt aũt intelligamus Brigos in immenſum coaluiſſe in Hiſpania: argumento ſunt: ꝙ opus fuit eos quærere nouas ſedes & in Europa & in Aſia: vt inſinuat Plini⁹: & in Hiſpania multa capita originis Brigianæ fuere: vt Beroſus ſcribit. Quinetiã vt memorat Ptolemæus cũ Plinio: in Aſia ſunt Phrygii. In Vindelicia Brigãtes & Bartobriga: quã quidã Ratiſbonã nũc dici exiſtimãt. Itẽ in Thuſcia Brigianos. In Hibernia Brigãtes populos: & Brigũ fluuiũ ab eodẽ duce ac gente ſcribit Ptolemæus. Rurſus deſcribit in Luſitania quidẽ Laccobrigã. Mirobrigã. Arcobrigã. Merebrigã. Arabrigã. Talabrigã. Cotgacobrigã. Deobrigã: & in Taraconenſi: Brigantiũ: Nemorbrigã: Tungobrigã: Volubrigã: Celiobrigã: Iacobrigã: Dobrigulã: Nertobrigam: & Sigobrigã. Itaꝙ vt Magus: quia multa oppida in Gallis condidit: idcirco Galli oppida ab eo maga vocabant: vt in pręcedẽtibus fuit expoſitum: pari forma Hiſpani a ducis proprio nomine vrbes vocabant Brigas. Hinc & Iuliobriga: & Flauiobriga in Hiſpaniis a Ptolemæo ſcribuntur. Nunc ad alios Beroſus ſe confert dicens.

Brigi.

Apud Libyam regnauit priſcus Hyarbas: vir ferox armis & militia Paladuę.

Priſcum Hyarbam dicit: ad diſtinctionem ſequẽtium: qui regnauerũt in Numidia vſꝙ ad Didonem. Ab hoc Numidas appellant Hyarbas: vſꝙ ad hanc ætatem: q̃uis quidam paulo minus aſſueti ex noſtris Arabas vocent. Nam Genuenſes Tuniſium colẽtes: expreſſe Hyarbas vocant: & ſimiliter ipſi Numidę ſeipſos Hyarbas a duce nominant.

Dryiudæ.

Anno. xxiiii. Arii apd̃ Ianigenas razenuos regnat aurunus filius Crani. Anno. xxix. apud celtas Dryius peritię plenus.

Supra retulim⁹: qd Cęſar in. v. cõmẽtariorũ de Dryiudis hui⁹ ſucceſſorib⁹ ſcribat. Porro Diodor⁹ in. vi. libro de eiſdẽ ait. Celtę vtunt̃ diuinatoribus Dryiudibus: qui apud eos dũ auguriis & ſacrificiis futura prędicãt: plurimi exiſtimãtur omni eis obtẽperãte plębe. Cũ vero de magnis rebus conſulũt: mirabilem: incredibilemꝙ conſuetudinẽ ſeruant. Iugulant enim enſe hominẽ. Quo decidẽte cũ ex caſu tũ ex mẽbrorũ laceratione: & ſanguinis fluxu: ex quadã rerum antiqua obſeruatione: norũt futura. De eis quoꝙ Lucanus in primo lib. multa proſequitur. Plinius item in fine. xvi. libri naturalis hiſtorię: Nihil inquit habẽt Dryiudę. Ita enim Galli ſuos appellãt Magos. Sed vt ait Suetonius in vita Claudii: apud Gallos Dryiudarũ religionẽ diræ immanitatis interdictã ſub Auguſto: eam Claudius penitus aboleuit. Huius Dryiudis ætate etiam Thuſcis imperauit Aurunus. Hetruſci dicũt Aurunus. Latini auruns. Vnde cum inito regno de more poſuiſſet colonias: a ſe vocauit Aurunas: ſiue auruntas. Teſte Plinio in. iii. naturalis hiſtorię: vrbẽ in Thuſcis Aurunum poſteri vocauerunt Saturniam: quam nuper reſtituere dirutam Senenſes: quos Thuſciæ vetuſtiſſimos teſtes induxit Euander in. vii. Aeneidos ad Aeneam loquens. Fama inquit eſt obſcurior annis Auruntos ita ferre ſenes: his ortus in agris Dardanus: Ideas Phrygiæ penetrauit ad vrbes. Neꝙ vt quidam ſomniant: inducit Latii populos Aruncos: qui Aeneę aduentu non extabant: cum diu poſt conditos hiſtorici eos referant: & falſo demonſtraſſet ac dixiſſet: his ortus in agris Dardanus. Neꝙ etiam conſuetudinis eſt de rebus domeſticis inducere teſtes externos. Et idcirco Auruntos Thuſcos producit teſtes qui vetuſtiſſimi de domeſticis ſuis: & eorum origine teſtimonium ferre: & originis locum vere demonſtrare poterant & dicere: his noſtris agris atꝙ planitie Dardanus ortus fuit:

Aurunus.

Arunti.

Arunci.

& hinc a Turrhena ſede Coriti patris ſui:profugit in Samothraciam & Phrygias vrbes.Nõ
ſolum autem has vnas colonias in Tuſcia: ſed plures etiam ꝑ Italiã miſit: quarũ regiones
vocabulo Scythico Mont Auronas ad hanc ætatẽ vocamus. Nã vt Talmudiſta quidã retu
lit:Scythę veteres municipes & ſocietatẽ vocabãt Mont:Aramei vero Maont. Porro etiam Mõt.Maõt.
nunc noſtri Genuẽſes:Municipiũ & ſocietatẽ inſulę Chii /vocãt Maonã:& municipes Mao=
nenſes. Itaqꝫ Mont Aurunũ:municipiũ Auruni dicitur: ſicut & Mont Dirimanũ: & Mont
Italianũ:& Mont Heranũ:& Mont Atum:& Mont Tethym in hac planicie:interpretantur
municipiũ Dyrim id eſt Atlantis ſoceri Coriti & patris Electrę: quippe quia Mauri Dyrim
vocãt Atlantẽ:vt eſt author Plinius in.v.naturalis hiſtorię.Neqꝫ vt quidã putãt Mont dici
tur a mõte:quia ex his quędã nõ ſunt in mõte:vt Mont Aurunus Mont Atus & eiuſcemo= Montau=
di.Quare eſt barbarũ nomẽ & municipiũ dicit.Quare & reliqua municipia ſunt:Itali:Herę runus.
Atus:& Tethyos.Nã & pater Tethyos Ianus hic regnauit: ſicut & Tyrrhenus filius Atus
Et nõ eſt dubiũ cũ patre profectos ꝑ orbẽ filios Iani Tethym & Oceanũ /noĩa ſimul & colo
nias reliquiſſe multis in locis:ex quibꝰ(vt diximus)in hac planicie eſt Mont Tethys:& ꝓpe
Vetuloniã tẽplum:qđ hac ætate templũ fatale in Vadimona dicimus:& Plutarchus id di=
catum Tethydi aſſerit:dũ in vita Romuli dicit:Albanorũ regem miſiſſe ad templũ fatidicũ
Tethyos in Hetruria.Porro & Oceani:Tethyos fratris & coniugis colonię ſunt Cupranica
oppidum:nunc Capralica:cuius amni capo Oceanum nomen eſt inditum.

De.vii.Rege ASS.

Septimus aſſyriis imperat araliꝰ annis.xl. vir iſte claruit ingenio & ſtudio militari:& primus adauxit põpas & gemmas: & mu/liebres delitias. Apud Libyam Hyarbas cum paladuis fœminis belligerans: nõ fuit illis par.Quare donis occurrẽs ſe ac regnũ illarum permiſit poteſtati.

De Paladuis /id eſt initiatis ad mili= Paladui.
tiam Dymõnis Tritonidis Mineruę
vt in multis lucubrationibus expli=
catũ eſt:& ſuperioribus cõmentariis
memoratũ extitit:quas gręci amazo
nes vocant: Diodorus in.iiii.lib.cõ=
memorat:nulla ibi facta Hyarbę me Hyarbas.
moria. Ex his tamen quæ ibi dicit:
colligere poſſumus:aut hoc Hyarbę
cum eis bellũ fuiſſe primũ:aut prius
a regina illarum Myrina ſubactos Numidas:nunc cum Hyarba rebellantes iterato ab eiſdẽ
in poteſtatem redactos.

Apud Tuyſcones regnabat Herminõ vir ferox armis:& apud Celtas Bardus:inuentiõe carminũ & muſicę apud illos inclytꝰ.

Cũ Germanos ſemp Tuyſcones ap=
ꝑller Beroſus:argumentũ facit:an=
te Romanos cęſares fuiſſe Beroſum:
quia nomẽ Germanũ circa tempora
Cęſaris cœpit:vt Tacitus author eſt
de ſitu & moribus Germanorũ. Cũ ergo apud Germanos illorũ rex ferocia militari notatꝰ
militiã ſuos doceret:apud Celtas carmen & Muſica docebatur a Bardo.De vtroqꝫ rege hęc
inuenio.Ab Herminone Germani Herminones appellationẽ in partibus habent:vt Plinius Hermino=
in naturali hiſtoria:& Tacitus ꝑhibet in lib.de ſitu & moribus eorum:de quorũ militia & nes
edocta inſtructaqꝫ ferocia ſic ſcribit.Acies inquit ꝑ cuneos permittit cedere loco:dũmodo Ger. mores
rurſus inſtes.Nã hoc cõſilii magis q̃ formidinis arbitrant.Corpora ſuorũ etiã in dubiis prę
liis referũt.Scutũ reliquiſſe præcipuũ flagitium:& huic ignominioſo:neqꝫ aut ſacris adeſſe:
aut certũ conciliũ adire fas eſt.Quare multi ſuꝑſtites:bellorũ infamiam laqueo finierunt.
Hæc Tacitus. Quiſqꝫ plura de inſtitutione militari & bellica a duce Herminone tradita le Bardi.
gere cupit:ꝑlegat prędictũ authorẽ.Porro de Bardica ſecta apud Gallos in.vi.li. Diodorꝰ

Siculus ſunt inquit apud Celtas melodiarũ Poetæ:quos appellant Bardos.Hi cum organis veluti cũ lyra cantant:hos laudantes:& alios vituperãtes.Et paulo poſt:ſunt inquit hi poetæ tanti apud eos:vt cum extructa acie:exercitus eductis enſibus: coniactiſq; iaculis ꝓpinquant: non ſolum amici:ſed hoſtes quoq;:eorum interuentu:a pugna conquieſcãt.Ita apud agreſtiores barbaros ira cedit ſapiẽtię:& mars reueretur muſas.Hęc Diodorus:q̃q̃ agreſtiores barbaros falſitate Gręca noſtros cõſanguineos Gallos ſcribat:qui ante Græcos literas & muſas habuere:& Aſię atq; Gręcię illas cõtulere:vt in pręcedẽtibus eſt comprobatum.

Mendaces in hiſtoria Gręci quidam atq; Latini Gręculi aſſerũt Auſones
Auſones. Apulos dictos ab Auſone Vlyſſis filio cõditos: poſt Troianũ excidium. Horũ falſitas & figmẽtũ refellit:authorib⁹ aliis Gręcis & Chaldęis.Dionyſius enim Halicarnaſſeus ĩ primo lib. gręcas hiſtorias referens ait:primas colonias ex Gręcia in Italiã trãſ

Aralii anno x.Armeni Ianigenę Griphonii cũ coloniis ſuis ad Aurunũ ianigenũ venerũt:quos exceptos hoſpitio: etiã ſedem cũ ianigenis razenuis aſſignauit.Claſſe quoq; Auſon eodẽ tꝑe ab auruno fuit exceptus anno octauo ſequẽte: & ipſi ſedes in orientali Italia ab eodem conſignata fuit.

portatas fuiſſe:ab Oenotrio Arcade:decem & ſeptẽ ętatibus id eſt quingẽtis & decem annis ante Troianũ excidiũ. Nã teſte Diodoro Siculo in.ii.lib. ætas & generatio ꝑficitur ſpatio triginta annorũ apud Aegyptios &.xxv.apud Gręcos:vt ſupra Xenophontẽ ſcripſimus.Is aſſerit eũdẽ Oenotriũ:reperiſſe iam Barbaros colonos:qui (vt ait) tũc Auſones dicebãtur. Quo ergo pacto potuere condi & dici nuper Auſones: poſt Troianũ excidiũ a filio Vlyſſis: qui ante idem excidiũ Troianũ: & conditi & Auſones dicti erant plus q̃ quingentis annis? Ergo & veraciſſimus noſter Beroſus gręcã vanitatẽ elidat dicẽs:ante etiã Oenotriũ Auſo-
Aus. nes conditos in Apulia:ãno Aralii.xi. Auſon:Aus Hebraice a Moyſe profertur:qui antea in
Iob. Syria curua poſuit Auſitides:ex quibus Iob ſanctiſſimus oriundus fuit:vt teſtãtur Hebręi.
Peruſia. Nam eius prouincia & vrbs ab Hebręis non Vs:ſed Aus ſcribitur. De eius ducis origine ſatis in genealogiis expreſſimus.Porro de Peruſinis mentiunť græci:a ſe conditos fuiſſe.quippe quia ante Pelaſgos Peruſia nomen Scythicum: & ferme Hebręum erat.Perus enim Griphon & Peruſia Griphonia dicitur ab inſigni.Nõ negamus Gręcos Pelaſgos cepiſſe Cortoniam & partem auxiſſe Peruſiæ:& Turrheniam: & his cohabitaſſe:vt ſcribit in primo libro Dionyſius Halicarnaſſeus:ſed reiicimus mendaces: qui fingunt Peruſinos primũ aut a Pelaſgis conditos:aut vocabulo græcanico dictos: vt author verax Beroſus explicat: & interpretatio nominis ſempiterno illorum inſigni congruens: efficaciſſime conuincit.Tanta eſt græca vanitas & glorioſa ambitio:vt cum in contrariũ extent authores & argumenta: non pudeat illos de Italiæ origine q̃plurima ſcribere: & nihil probare: & multa palam mentiri. Ergo a Iano oriundi Peruſini:ab inſigni cognomẽtum habent:& anno priore Italiam tenuere q̃ Auſones Apuliæ.

Iſus & Iſis. Exponit Beroſus dici Iſum & Iſim deum & deam:quæ Itum & Itim ꝓferunt Hetruſci:& interpretãtur Iouem & fiduciam Iouis ſiue Iunonẽ: vt Macrobius indicat in Saturnalibus.Lucum in parte Vetulonię ad perennem aquam de more vetuſto

Idem aurunus in Vetulonia lucum ſacrauit Crano:& iter iſos id eſt deos annumerauit Iano quoq; Vortũno templum & ſtatuã nõ procul vrbe dedicauit:& deo razenuo ĩ Vetulonia ſacellum condidit.

ſacraſſe Crano: nomen Craniſus id eſt Cranus deus eſt argumento. A cognomento vero

Razenuo id eſt ſacro Inuo non extat nomen in parte Vetuloniæ. Extat tamen Etruſca Ryyella inſcriptio: aſſerens Ichiam ſiue diſputatricem vrbē proximā Surrhenę fuiſſe dicatam Inuo vetuſto huius patrię regi: vt ꝓbate tradidimus in de origine literarū & philoſophiæ. Nā vt etiam ſępe probauimus: quē Aramei Razenuū: eūdem Gręci Sceuaſton Pana: Latini ſacrū Syluanum dicunt. Ergo vicus Etrurię: quem ad hęc tēpora vocamus Sceuaſton pana: eſt locus ſacer Razenuo. De Iano Vertūno ſupra explicauimus.

Nouiſſimis annis aurunus Malot Tagetē filium creauit Coritum: & .xxxv. Aralii āno obiit & ſucceſſit Malot Tages.

Apud Arameos ſimul & Hebræos Malot dicit vates: angel⁹: nūtiator: reſpōſor. Rex igit Tages cognomentum Malot ſortit⁹ eſt: ꝙ futura ꝑcinebat. de quo Lucan⁹ in primo li. dixit. Fides nulla fibris: ſed cōditor artis finxerit iſta Tages. Hic vnū ꝓximū Vetuloniæ collē inferis ſacrauit inter Surrhenā Iani ac Veſtę vrbem: & Kiteos ſiue Itali tumulos ſub fanū Volturrenę. Eum ad hęc tempora vocamus antra & cryptas Malot Tayetis cū Tagetis ſcribere debeamus per .g. literam vt Beroſus & prædictus contractus & poetę & hiſtorici ſcribunt. — *Malot. Tages.*

Anno penultimo Aralii claſſe venit ad Malot Tagetem Ianigenū Razenuū Phaeton cū filiis ſuis: qui inueniens omnia ab auſoniis occupata ab oriente: & mōtana a Gallis & aboriginib⁹ poſſeſſa: planiciē vero a Razenuis ianigenis habitatā: donat⁹ fuit parte occidētali: poſſeditq́ꝫ cū ſua poſteritate mōtes & totū Eridanū vſq́ꝫ in regionē proximā: iſtis relinquēs nomina locis.

Certat Dionyſius Halicarnaſſe⁹ Gręcus contra Catonē & Sēproniū & alios latinos de originib⁹: aſſerēs hos noſtros ſcriptores ſimilia fabulis ſcribere: quia dicunt Lygures duce Phaetonte: primos Gręcos ex Attica in Italiā veniſſe ante Oenotriū Arcadem: cū ipſe nullas colonias reperiat in Italiā e Gręcia traductas priores Oenotrii. q adnauigauit in Italiā ferme qngentis annis ante Troianū excidiū. Sed pro Catone atq́ꝫ latinis reſpondent Plinius in .iii. naturalis hiſtorię: & Iuuenalis in Satyra: ꝙ rationē & originē Italiæ pudet mutuari a Gręcis: & latini nō fabulas texūt niſi cū ſequūtur fabuloſam Gręciā mēdacem in hiſtoria. Itaq́ꝫ vt Cato de originib⁹ aſſerit: ꝑ multas ętates ante Oenotriū Phaetōtę Lygures colonię ex Attica venerūt in Italiā: nō tñ ex Attica oriūdæ: ſed Aegypto. Nā teſte Moyſe & ſupra in Genealogiis Beroſo: Cur filius Cameſis Saturni Aegyptii genuit Phaetontē: quē ꝓlatione Hebręa Moyſes Phut: Aramei Phet: latini Phaeton ꝓnūtiant. Ab hoc ꝓdiit Lygur. Primū poſuiſſe colonias in Aegypto & Libya nomē eſt argumēto: qa Libyi ante Libyū Aegyptiū Herculem: dicebant a duce Phutei ſiue Phaetontei: vt Hieronym⁹ aſſerit in cōmētario .x. ca. ſupra Geneſim. Ptolemęus quoq́ꝫ mēorat in æthiopia ægypti vrbē Phutiur: & in marmarica Phut enuti: & in Libya Phut fluui⁹: & vocabulo Arameo nō Gręco fluuius in Lyguria iuxta Genuā Phet Riton / vernacula olim lingua phe Riton: vt Plini⁹ nominat in .iii. natura. hiſtorię. Eſt aūt Ritos (teſte Hieronymo & Talmudiſtis) bonus ſiue religioſus. a quo Rituales libri Etruſci dicunt teſte Feſto. Itaq́ꝫ Phet Riton id eſt latina lingua Phaeton bon⁹ ſiue religioſus: īdicat Beroſū veracē ęque ac Græcos mēdaces. Exiſtimo autē prębuiſſe occaſionē mētiēdi Gręcis noīs ſimilitudinē: q noīa & geſta Aegyptioꝝ furati: ſuis nouitiis nup & heri ducibus tribuerūt: vt ingenue confitet græcus Herodotus in .iii. hiſtoriarū libro. Ergo cū Catone de originibus fatemur per multas ætates ante Arcades: veniſſe Phaetōteos Lygures: & cū Beroſo definito āno penultimo Aralii Aſſyrioꝝ regis āte troianū

In dionyſiū Halicar. — *Phaetōteæ colonię.* — *Phaeton quid.*

excidiũ annis ferme octoginta ſupra ſexcentos vt in Euſebio de tēporibus ſupputatur. Er-
go ſi: vt ait Dionyſius: Oenotrius claſſe nauigauit in Apuliā ad eos qui tunc dicebant̃ Au-
ſones: decē & ſeptē ætatibus: id eſt decē ſupra quingentos annos ante res Troianas: & ante
eaſdem Phaeton Lygures traduxit annis ſexcētis octoginta: vt cũ Beroſo latini conſentiũt:
conſequēs neceſſario eſt: vt Lygures multis ętatibus id eſt annis centũ & ſeptuaginta Italiā
ante Oenotriũ coluerint: qđ teſte Dionyſio & Cato de originibus ſcripſit: & Caius Sempro
nius teſtatur: & alii illuſtres latini ſcriptores cōſentiũt. Ex his patet multa latinos de origi-
nibus contra Gręcorũ traditionē memoria ꝓdidiſſe: ſecutos Beroſum & alios vetuſtatum
certiſſimos ſcriptores. Cōſtat quoq; Lygures paucos a Iano Ianigenas poſitos inueniſſe: qui
etiam montana & Galliā ciſalpinā vſq; Iſtriā coluere: vt in ſequentibus exponemus.

Eo tempore Italia in tribus locis arſit mul-
tis diebꝰ circa Iſtros: Cymeos: & Veſuuios
vocataq; ſunt a Ianigenis illa loca palenſa-
na id eſt regio conflagrata.

Quę hoc loci Beroſus interp̄tat̃ no-
mina: ſatis accedũt cōuerſioni nomi
nũ Hebręorũ & aliarũ gētiũ a Hiero
nymo & Talmudiſtis traditæ. Aiũt
em̄ Eſai & Eſan ignē & incēdiũ dici:
qđ Gręci phlegrā vocāt. Pilam vero
& palen: oſtium & originē percuſſionis interpretantur. Hinc Etruſco vocabulo a Ianigenis
Palenſana. cōpoſito palenſana: eſt oſtiũ ꝑcuſſionis incēdii: vbi cęleſtis afflatus primũ exorbitans ꝑcuſſit
Conflagra- Eiuſcemodi em̄ conflagrationes fiunt ab exorbitatiōe octaui circuli: dũ extra orbitationes
tionũ cauſę ab occidēte in orientē iteratoq; ad occidentē: accedit & recedit ſupra cētrũ Arietis & Librę
duos paruos circulos deſcribendo: vt Thebit aſtrologus docet. Nam cũ motu acceſſus & re
ceſſus peruenit ad cardines parui circuli: ſi cardo aſpicit̃ ab ſyderibus aquoſis inducit dilu-
uia exorbitantia. Si vero aſpicit̃ a ſydereo afflatu igneo gignit incēdia & conflagrationes in
locis ſulphureis aptis incendio: vt in Pyreneo Hiſpanię: aut Sodomis: vbi erant putei bitu-
minum. In locis vero non aptis incendio: nō flagrat ſed exęſtuat hæc cęleſtis exorbitatio: de
qua Plato in Timęo ſcribēs: illa inquit quæ vobis quoq; cōperta eſt: Phaetōtem ſolis filium:
quōdā ſolis currus aſcēdiſſe luciferos: illoſq; exorbitaſſe ac incendiſſe terrena: fabula qdem
Phaetontis putatur: ſed eſt vera hiſtoria. Fit em̄ cęleſtiũ longo circuitionis tēpore orbium exorbitatio:
hiſtoria nō quā vaſtitas conflagrationis ſequatur neceſſe eſt. Hoc loco Plato ęquationem: motumq; ac-
fabula. ceſſus & receſſus vocat cęleſtiũ orbiũ exorbitationē: cũ quia hæc ſola orbitatio fit longiſſi-
mo tractu tēporis: vt patet ex eius motu & ęquatione: tũ ꝑcipue quia extra omnem orbita-
tionem aliorũ ſyderũ & orbiũ: quę in longitudinē ab ortu ad occaſum ſemp currit: hęc etiā
circũ latitudinē & altitudinem vndiq; girat. Verũ quia ex incendio ſalſedo gignitur: vt te-
ſtimonio eſt experientia & Ariſtoteles in Metheoris: cōſequens eſt: vt oēs montes iſti: & hæc
diffuſa planities dicātur montes ſalſi: valliſq; ſalſa latino vocabulo: quam teſte Hieronymo
& Talmudiſtis Aramei Gemeā & Gemellam: Scythę vero & Etruſci Cymeā & Cymellam
vocabant & proferebant: & Romani Cyminiā ꝓnuntiāt. Nũc vetuſta vocabula manēt loco
quidē originis Palenſanę: montibus & iugis & lacui Cyminiis: & ſubſidēti planitiei & cam
po: Cymeo & Cymello. Nam & clarus Viterbenſis miles Bartholomeus Berardi legat con
uentui noſtro vallem Cymellam: & rupes prati Cymellę regionis: inter diruta vetuſta op-
pida Volcenam & Aralidon: ac amnes Veias ad Cybellariā: vt in teſtamēto eiuſdem expri-
mitur: ſeruato in archiuis cōuētus in ſacculo contractuũ eius: ac domini Viſcontis Gatti.
Itaq;: quoniam hæc noſtra planities ſulphurea & thermalis eſt: & Veſuuia ſuapte natu-
ra incendia eructat: & in Iſtria aliquid his ſimile eſt: diameterq; circuli parui exorbitatio-
nis igneo afflata ſydere ſolam hanc longitudinem in Italia repercutiebat: in qua hæc tria

loca cõtinebãtur:iure palenſana id eſt primũ repercuſſa cæleſti incẽdio:& a ſalſedine per in= Palenſana.
cendiũ relicta Cymea & Cymella dicta fuere vocabulo Ianigeno. Ex his patet fabulã Phae= Phaetontis
tontis myſtice acceptã veram eſſe. Nã Phaeton exorbitationis incendiũ eſt. Ceciditꝙ in Eri fabula.
danũ:caſumꝙ defleuere ſorores: quia circa partẽ Italiæ primũ Eridano oppoſitã Iſtriã ceci=
dit:& ſorores eius duæ aliæ partes Italiæ Cymea & Veſuuia idẽ incendiũ paſſæ gemuerũt.
Nam quo ad Phaetontẽ Lygurũ genitorẽ: certiſſimi (vt in aliis produximus cõmentariis)
authores ſunt Beroſus Chaldæus:& Theophraſtus Græcus:& Plinius Latinus in naturali
hiſtoria:& oraculũ Phaetontis ac ſepulcrũ in Aethiopia:illum nõ in Eridanum ſubmerſum
fuiſſe:ſed in Aethiopiam reuerſum ibidem ceſſiſſe vitæ.

De.viii.rege Aſſyriorum.

Octauus rex babyloniæ fuit Baleus cogno
mẽto Xerſes & regnauit annis.xxx.hũc ap
pellauerũt Xerſem id eſt victorẽ & triũpha
torẽ ꝙ impauerit duplo plus gẽtibus q̃ ara
lius. Erat em̃ militia ferox & fortunatus:&
propagauit regnũ vſꝙ prope indos.

Iuſtinus probat Perſas eſſe Scythas Baleus.
exules:nõ modo quia ad hanc ætatẽ
Scythice loquunt̃:verũ etiã qa Per= Perſę.
ſa eſt vocabulũ Scythicum & ſigni=
ficat exulẽ. Apud eos Xerſem & Ar Xerxes.
taxerſem ſępe legimus:& teſte Hero Artaxerxes
doto in.vi.libro: Xerſes eſt bellator:
Artaxerſes maximus bellator. Verũ
tamẽ nõ abſolute bellatorẽ ſignificat:ſed vt ſignificãtius exprimit Beroſus ſignificat debel=
latorẽ atꝙ ĩ bello victorẽ. Arthẽ ergo Scythę: Hetruſci autẽ Larthem ꝓpagati a Scythis ꝓ= Larthes.
ferũt:& maximũ ſignificat. Teſte em̃ Seruio ſup.viii.æneidos:& nos ꝓbauimꝰ in de origine
ſituꝙ ac moribꝰ Hetruſcorũ:in annuo magiſtratu erant Tuſcis.xii.reges quos Lucumones Lucumo=
Scythice appellabãt:qbꝰ vnꝰ ſiue tertiuſdecimꝰ perpetuꝰ rex & dictator p̃erat ĩ fano Voltur nes.
renę:vt Cęſar olim:nũc põtifex Romę: q̃ eſt publica regia regũ & põtificũ. Hũc dictatorẽ ſi=
ue in prĩcipatu maximũ:lingua Scythica Arthẽ ſiue Larthẽ vocabãt:vt nũc papã. Verũ in=
uenio ĩ Liuio Tolumnũ Veientẽ Larthẽ: Porſenã Cluſinũ Larthẽ:& ĩ fragmẽtis qbuſdã Me
zentiũ Larthẽ:& in inſcriptiõe Ry yella Hetruſca & Ctheſiũ Larthẽ. In alia vero inſcriptiõe
ſcribit̃ yellũ Larth Ial. Et hoc exiſtimo fuiſſe ꝓpriũ Hetruſci regis regũ Epitheton. Vnde vt
vno vocabulo cõmuni papã:& ꝓprio titulo maximũ põtificẽ exprimimꝰ dei monarchã ĩ to=
to orbe:pari modo: Hetruſcũ monarchã regũ Lucumonũ: vno cõi vocabulo vocabãt priſca
ligua Larth id ẽ maximũ oĩm:ꝓprio vero Epitheto Larth Ial:id eſt oĩm maximũ inuictũ. Ial Ial.
em̃ vt Talmudiſtę aſſerũt nõ abſolute fortẽ: ſed ſignificãtiꝰ inuictũ ſignificat. Vñ Leonimꝰ
populꝰ Hetruſcꝰ cũ Iaſiũ regẽ creauit:eidẽ acclamauit Gulni Ial & p ſyncopã Guln Ial:id eſt Gulni Ial.
corona ĩuicta:vt Iaſiana triũphalis inſcriptio ꝓbat:& Talmudiſtę ĩterp̃tant̃. Ita Scythę Per=
ſiani ſuũ regẽ regũ Arthẽ:Hetruſci cõſãguinei eoꝝ Larthẽ:id eſt maximũ cõi vocabulo nũ=
cupabãt:ꝓpria vero adiectiõe:illi a bello Xerſem:iſti a ſẽpiterna troſſola victoria Ial.i.inui=
ctũ vocitabãt. Deridẽdꝰ eſt igit̃ ĩ hac pte Dionyſiꝰ Halicarnaſſeꝰ:aut certe dãda ẽ venia igno
ratiõi morũ gẽtis Hetruſcę ac eiꝰ noĩm. Aſſerit em̃ Porſenã fuiſſe regis cognomẽ:Larth ve=
ro nomẽ ꝓpriũ:cũ ecõtra Larth ſit dignitatꝭ cognomẽtũ cõe:& Porſena regis Cluſini ꝓpriũ
nomẽ. Sed cũ Beroſo reuertamur ad mutuos cõſanguineos Italos: Celtiberos & germanos.

Huius Balei Xerſis tẽporibꝰ: regnat apud
celtiberos tagꝰ cognomẽto Orma:ex quo
patria dicta fuit Taga. Apud Tuyſcones re
gnat Marſus: & apud Lygures Phaeton. re
licto filio Lygure: regreſſus eſt in ęthiopiã

Ergo ſatis conueniunt Tagus & Ta Tagus
ges nomine:tẽpore: & interpretatio Tages.
ne. Differunt vero cognomento &
arte:ꝙ ille orma:iſte Maloth cogno=
mentum ſortitus fuerit: pro diffe=
rente arte ac ſtudio. Sane ſciendum

Maloth Tages ritus ſacros a Iano traditos & aruſpiciam auxit.

Tagũ interpretari auulſionẽ:Orma
coloniã vel incolas. Hinc Hierony-
Togorma. mus de interp̃tatione nominũ: To-
gorma interp̃tatur auulſionẽ incolarũ.Idẽ autẽ eſt:quẽ in Genealogiis Beroſus vocat Tagũ
Orma:& Moyſes Togorma:vt patet Geñ.x.cap.Ergo ſtudiũ hui⁹ fuit ex indigenis & inco-
lis Hiſpanię auellere colonias:& deducere ad alias Hiſpaniæ partes tũ inhabitatas:vbi ab eo
Tagus. dictus eſt fluuius Tagus aureis arenis.Quare hic primus cœpit colere partes hiſpaniæ cir-
ca Carthageneã & Toletũ:quia Tagus Toletũ radit: & oritur ꝓpe Hiſpanię Carthaginẽ:&
ob auriferas arenas cęteris amnibus antefert:vt author eſt Plinius in.iii.naturalis hiſtoriæ.
Hinc Iuuenalis: Tanti inqt tibi non ſit opaci:oĩs arena Tagi:Opacũ dixit ob aureas arenu-
las prę vbertate amnẽ obũbrãtes: quo pacto Virgili⁹ turbidũ hermon dixit ĩ primo Georgi
corũ:Atqꝫ inqt auro turbidus hermus.hic Tagus nõ modo in Hiſpaniã ſed in Albaniã Ca-
ſpiã Libyãqꝫ & Aphricã colonias miſit:vt argumẽto ſunt in Ptolemęo & Coſmographis no
mina Taga & Tagorma locis de regũ priſcorũ more indita. Cõſanguinei enim erãt Hiſpa-
ni,Caſpiis:Phœnicibus:& Pœnis: vt Varro prodit & Plini⁹ in.iii.naturalis hiſtorię. Tages
Maloth. vero auulſor Maloth id eſt reſponſionũ & vaticiniorũ erat:vt ſupradixim⁹:& ob id ſtuduit
aruſpicię:eo pacto quo ꝓfuſe monſtrauimus in aliis noſtris ab Hetruria cõdita. Porro vt in
pręcedẽtibus cõmẽtariis ac libris diſſeruimus: Phaeton nõ manſit in Italia: ſed regreſſus in
Lygur. Aethiopiã dicit̃: creato Lyguribus duce filio Lygure:a quo dicti ſunt Lygures: & non a le-
gumine vt quidã ſomniãt: quia extabat Lygur nomẽ: cũ nõ extaret lingua latina:vt tẽpora
Marſi. conuincũt. De Marſo vero Germanorũ rege in genealogiis retulimus: a quo regio Marſo-
rum eſt in Germania: vt Plinius in naturali hiſtoria ſcribit: & Tacitus de ſitu ac moribus
Germanorũ inſinuat.Eſt autẽ Arameũ vocabulũ Mareſus: & per ſyncopam Marſus. Duæ
ſunt per cõpoſitionẽ ſyncopatã dictiones Mares us:id eſt princeps duxqꝫ conſiliorũ:vt voca
bula interpretantur diuus Hieronymus & Talmudiſtæ.Nomen ergo accuſat hunc primũ
Germanis dediſſe conſilia:cœtuſqꝫ principũ:& cõſulendi inſtituta:de quibus nõ pauca inſi
nuat Tacitus de moribus Germanorũ:ſi quis eum ſpectate perlegat.

De nono rege Aſſyriorum.

Nonus rex babylonię Armatritis imp̃auit annis.xxxviii.q magis ad voluptates & delitias cõuerſus:ea q̃ ad libidinẽ ſpectant:cũ inuenit tũ maxĩe inuẽta ãpliauit.Hui⁹ ętate apud celtas Lõgho regnauit:& apud celtiberos Bet⁹ a quo regnũ habuit nomẽ: & apud Ianigenas Sicanus fili⁹ Maloth tagetis:a quo cognoĩata fuit Vetulonię regio.

Armatritis Quatuor eo tẽpore maximos reges
refert Beroſus:quorũ primũ p̃cipue
ſecuti ſunt Sardanapal⁹ ex Chaldę-
is:Nero ex Romanis:& alii cõplures
Longho. A Longho vero Gallorũ rege: Lõgo
nes & Lyngones dictos nomen accu
ſat:quos ĩ Galliis a Ptolemęo & geo-
graphis cõperimus non p̃termiſſos.
Arbitror autẽ per cõpoſitionẽ dictũ
Lõgho id eſt Lomnigo: qđ interp̃ta-
tur princeps coaceruãs. Quid vero
coaceruauerit cum nõ reperiam:doctioribus exponendũ relinquo, Apud Ianigenas rex erat
Sicanus filius Maloth Tagetis. Ergo noſtra vallis Sicania: non a Sicanis Italis dicta eſt:qui
multis poſt ſæculis in Italiam cum illo ex Sicilia venerunt: etſi forte cum his cohabitaue-
Bętus. runt:vt locis ſuis explicabitur. Nunc de rege Beto: a quo Betica Hiſpania eſt: aliquid bre-
ue dicamus. Aiunt Talmudiſtæ qui etiam latinam linguam nouerũt: Betum per diphthon
gon /æ/ Bætum debere ſcribi: quod Hebræi & Syri proprie behin dicunt: id eſt locus vitæ
meæ:vt etiam diuus Hieronymus conſentit de interpretatione hebraica, Cæterum Bætus

interp̃tantur ab Arameis dici locũ vitę felicis. Eſt enim Hiſpania Bętica delitiarũ hortus: & ab Homero Cãpus Eliſius vſq; in anguſtias oceani Gadiũ dictus. Vnde Strabo in primo: Eliſiũ inqt campũ Hiſpanias Homerus appellat: ad quẽ mittẽdũ aſſerit Menelaũ his verſibus. Eliſiũ ad campũ: ſummas telluris ad oras: Numina te mittent: Victus vbi eſt facilis non nix hiberna ve multa Cercinꝰ & Zephyrus ſed ſuaues excitat auras. In hoc eſt oceanꝰ id eſt fluuii fluxus ac refluxus vt recte ſuſpicatus eſt Poſſidonius: quo pacto ait poeta. Oceani fluxũ fluuii cũ cymba reliquit. A Bęto ergo id eſt vitę meę felici duce: Bætica quaſi beatica Hiſpania & Bętis fluuius in oceanum fluens dictus eſt: dicẽte Seneca in Medea: Nomen qui terris dedit Bętis ſuis: Heſperia pulſans maria languẽti vado. Huius fluuii cum vires multę ſint: pręcipue tamẽ felicitat lanas tingendas: & mulierũ pulchritudinẽ: dũ facies illarũ lacteas & candidas reddit: id ſignificãte Iuuenale: dũ in Satyra Natali ſcribẽs: Pręcipitare (inquit) volens: etiã pulcherrima veſtem: Atq; alias: quarũ generoſi graminis ipſum Infecit natura pecus: ſed & egregius fons Viribꝰ occultis: & Bæticus adiuuat aer. Et Martialis: Bętis (inqt) oliuifera crinem redimite corona: Aurea qui nitidis vellera tingis aquis.

Elisii in Bętica. — *Bętica.*

Anno. xx. armatritis Lygur miſit cydnũ & Eridanũ cũ coloniis cũ fratribus & nepotibus: & occupauerũt vſq; Iſtrum in Italia.

Supra dixit de Phaetõte & eius poſteritate ꝙ occupauerunt vſq; Iſtriã relinquẽtes noĩa locis. Itaq; primũ videamꝰ ſi qd in Geographis ex horũ vetuſtis cognomẽtis Scythicis relictũ eſt locis a Lyguria in Iſtriã. Et Lyguria quidẽ a ducis noĩe argumẽtũ habet: a quo poſt Ianũ pricipio Lygurię nomẽ deſumpſerit. In Galliã Ciſalpinã: quę a Lõgobardis vltimã cognominationẽ aſſumpſit Lõgobardiã: & de more vetuſto p ſynæreſim Lõgbardiã ſiue Lõbardiã iuniores dixerũt. Cydnus certe Cydnomanos prolatione Scythica & Cednomanos: ſiue per ſynęreſim Cenomanos cõdidit. Cydnus a diuerſis gẽtibus: aliter & aliter pronũtiatur. Babylonii Cednũ: Scythę Cydnũ: Gręci Cycnũ: Latini Cygnũ: Hetruſci vero vt ſępe diximus: de more in compoſitione ſynęreſim faciũt: & cõſonantem literam. d. vel. c. aut. g. abiiciunt. Nam qđ integre compoſitum ſonat Cygnomani: vel Cycnomani: aut Cydnomani: & Cednomani: per ſynæreſim profertur Cenomani & Cynomani: videlicet vetuſtiſſimæ originis Cenomanę: a Cydno ortæ. In hac gente illuſtriores ſunt: Bergomũ: Brixia: Cremona: & alia loca vetuſtis Scythicis nominibus appellata. Porro longitudinem Gallię Ciſalpinę quæ per Padum excurrit: vltro citroq; coluiſſe Eridanum: nomen eſt argumẽto: quia Padi priſcum nomen Eridanus eſt a duce: ſed a profunditate Bodyna dictus eſt a Lyguribus vocabulo Scythico: vt inſinuat Plinius in. iii. naturalis hiſtoriæ. Significat enim vt ait fundo carens: eſſeq; argumento: quia vbi altitudo incipit: oppidum eſt bodyn Comacũ. Inde teſte Metrodoro Sceptio: a Gallis dictus eſt Padus: a multa circum eum olim arbore picea: quam Galli Pades vocant: vt ibidem Plinius ſcribit lib. iii. naturalis hiſtorię cap. xvii. Ergo padus a Gallis: ob piceas arbores vltimo dictus fuit: prius vero a Lyguribus ob profunditatẽ Bodynais: ſed initio omnium a duce Phaetonte Eridanus. Beroſus in Genealogiis ait Eridano fuiſſe filium Ventum: nepotem Venetum: pronepotem Tylam. Ergo Tylauentus: & Venetia regiones vſq; Iſtrum: vetuſtiſſimę Phaetontidum propagines ſunt: & præclariſſima proles Eridana: vt nomina & Beroſus conuincunt. Et Cato de originibus ſcribens aſſerit: multas a Lyguribus Galliæ Ciſalpinę gentes initio manaſſe: errantq; vehementer Cornelius nepos & alii fabulas Græcas ſecuti Venetos ab Enetis Aſię veniſſe: cum econtra a Gallis & Europanis illi Eneti ſint orti. Quęrendum eſt enim ab iſtis: qui fuerint illi Padi & Venetiarũ accolæ: quos Dionyſius in primo libro barbaros appellat: qui vetuſtiſſimos pelaſgos adnauigantes ad Spineti Padi oſtium pepulere. Nam Gręci nõ potuerũt eſſe quos barbaros appel-

Cydnus Cenomani. — *Padus.* — *Eridanus dux.* — *Veneti vñ.*

lant:neq; item Eneti Aſiani:quos ab Europa genitos nõ Europę genitores ꝓbamus:neq; rurſus eos Enetos Aſiæ vnq̄ Barbaros Græci appellauerũt. Erant igit̃ illi Eridani & Venetiarum barbari:vetuſtiſſimi Italię indigenæ: aduenæ Eneti. Eorũ ergo originẽ vetuſtiſſimã & pręclariſſimã Phaetonteã:quia gręca fabula & diſciplina nup & heri orta & tradita teſte Herodoto:ſcire nõ potuit:ſaltẽ ęquo aĩo Beroſum:veraciſſimos Chaldæos de gentiũ & regnorum antiquitatib⁹ referentẽ audiãt: & ipſi etiã nominib⁹ Scythicis Phaetõteis extãtibus ac perſeuerãtibus locis victi:cedant iam ſuis fabulis & caliginoſis nõ illuſtroſis figmentis.

Horchia. Horchia:nõ eſt nomẽ gręcum ſed Scythicũ & Hetruſcũ: quia teſte Liuio in.vii.ab vrbe cõdi. Horchia eſt dea Hetrurię. Scythę autẽ Hor proprie celſitudinẽ ſiue montẽ & longã rẽ ad modũ turris ſignificãt:ſicut & Chiat coronã:quã Ghiarot alii dicũt vt Talmudiſtę aſſerũt apud Arameos dici. Hic diu⁹ Hieronym⁹ de ĩterpretatiõe Hebraica dicit horchiarot eſſe lõgã coronã:quã turritã ſignificãti⁹ dici Talmudiſtæ cõſentiũt.

Sicanus deificauit Aretiã: & nominauit eã lingua Ianigena Horchiam.

Aretia. Ergo Titea vxor Iani dicta eſt Veſta & terra ſiue Aretia:vt Beroſus ſcribit:& Ouidius ĩ faſtis:& Diodor⁹ in.iiii.lib.teſtant̃. Nã a genitura oĩm cũ Cęlo cõiuge dicta Aretia ſiue terra:& a ſempiterna holocauſtomatũ ſacro igne Veſta:& q̄a erat regina ſacrorꝫ materq; deũ:atq; Veſtaliũ princeps:abbatiſſa:vt laico vocabulo exprimam⁹:eãdẽ ab inſigni de more ſacrorũ & dignitatis geſtamine:dicta eſt Horchia: id eſt turrita corona. Argumẽtũ ſcilicet: cur oẽs Cibeles cũ q̄nq; fuerĩt:dicant̃ turritę:q̄a videlicet donabant̃ turrita corona:cũ reginę ſacrorũ matreſq; deorꝫ ac Veſtaliũ virginũ crearent̃:cui⁹ ritus & noĩs prima origo fuerit Veſta Horchia vxor Iani:dea Hetrurię:vt nũc:& ĩ ꝓcedẽtib⁹ fuit expoſitũ. Extat dirutũ vetuſtiſſimũ oppidũ & magna regio ad hãc ætatẽ Horchia a Vetuloniẽſib⁹ dicta. Ei⁹ regionis maxima pars:ad ius cõuẽt⁹ mei Viterbẽſis ſpectat. In diruto oppido Horchia dom⁹ adhęrẽs ſancto Petro nr̃a eſt donatiõe facta ĩter viuos:ab Archipreſbytero eiuſdẽ eccleſiæ:ꝓ cõuẽtu ſanctę Marię ad gradus Viterbẽſis:vt donationẽ in nr̃is archiuis ſeruãt cõtract⁹ depoſiti.

Oſiris. Beroſus hoc loci ꝓximũ Italię fieri ſenſim Oſiridem ſcribit. Author eſt Diodor⁹ Sicul⁹ in prĩo lib.&.ii.&.v. ac.vi. Oſiridẽ fuiſſe cognomẽto Iouẽ iuſtũ:q̄ vniuerſũ luſtrauit orbẽ:& illi ĩꝑauit beneficia ĩpendẽdo: gigãtes & ĩpios tollẽdo:bonos & iuſtos ſublimãdo:ad originẽ Iſtriq; fontes ſupra Macedoniã & ꝓpĩquos Italię accedẽdo:& ĩ Italia tyrãnos gigãtes ſubigẽdo.

Oſiris in thracia ꝑemit gigantẽ Lycurgũ.

In primo quoq; libro narrat:ꝙ cũ ꝑagrata oĩ Aethiopia & India: in Europã ꝑ Helleſpõtũ ab Aſia traieciſſet:cũ immẽſo coloniarũ exercitu:obſiſtẽtẽ ſibi ĩ Thracia Lycurgũ barbarorũ regẽ ꝑemit:&

Lycurgi cędes. Maro rex. illi ꝓuinciæ creauit regẽ Maronẽ iã ſenẽ:q̄ de more vetuſto ꝓ inito regno ædificauit ciuitatẽ:quã ab ſe Maroneã noĩauit. Cõſentit itaq; Diodor⁹ Beroſo ꝑ Thracia. Nũc ad Hiſpanos Beroſus & Gallos ſimul reuertit̃ dicẽs.

Anno armatritis.xxxii. apud celtiberos tyrannidẽ aſſumpſit Deabus:qui hoc cognomentũ promeruit a fodinis auri & diuitiis: quas prim⁹ ibi cœpit & inuenit opprimẽs colonias. Et poſt duos annos apud celtas regnauit Bardus iunior.

Bardus. De Bardo Galliarum rege:ꝙ iunior dictus ſit ad diſtinctionem priſci: cui⁹ ſupra meminim⁹: nõ eſt dubiũ.

Deabus. Chryſeus. De Deabo vero tyrãno ꝙ is fuerit pater Gerionũ cognomẽto Chryſeos: ſupra in.xvii.parte Genealogiarũ explicauim⁹: de q̄bus ſic ait Diodorus in.v.libro. Vulgata erat ꝑ orbẽ fama/chryſeum(hoc enim nomẽ a diuitiis traxerat)q̄ vniuerſę Iberiæ ĩꝑaret:tres habere ꝓpugnatores filios: cũ robore corporis:tũ armis egregios:

Exercitum præterea cuilibet fortiſſimorũ militũ eſſe. Hos Hercules ad ſingulare certamen ꝓuocans: ſuſtulit. Hæc Diodorus. Ab his Gerionibus vrbs Gerunda: & a Lomnimis Lomnimia dicta eſt in Plinio & Ptolemæo: q̃uis alterã ſcriptores corrupte ſcripſerunt laminiam ꝑ lomnimiã. Geriõ aũt vocabulo priſco a gera deriuatur qđ eſt aduena: vt Hieronym⁹ interpretatur. Nã filius priſci Hiarbę Numidæ fuit: vt ſupra in Genealogiis expoſuimus. Ergo adueniẽs claſſe in Hiſpaniam: Gerione. i. aduenæ nomẽ accepit: & a diuitiis aureus latine: ſiue Chryſeus gręce: aut Deabus maurice ſiue Numidice: & a principatu exercituũ lomnimi Geriones. Gerunda. Lomnimia. Gerion.

De. x. Rege Aſſyriorũ.

Decim⁹ aſſyriorũ rex ĩpat Beloch⁹: ãnis. xxxv. q̃ idcirco a Belo ſũpſit cognomẽ qa cũ ipiũ voluit exercere maximũ põtificũ Beli iouis & maxie circa auſpicia & diuinationes occupatus fuit ei⁹ anim⁹. Apud tuiſcões regnauit Gãbriui⁹: vir ferocis aĩ

Ateque ac Belochus. id ẽ Beli amator apud chaldęos: etiam Iulius Cæſar humana diuinis cõmiſcuit. Porro Gambriuiũ hũc eẽ nõ dubitam⁹: a quo Plinius in naturali hiſtoria: & Tacitus de moribus Germanorum appellant germanorũ quoſdã populos Gãbriuios: & & regionẽ Gãbriuiã. Eſt nomẽ tribus Scythicis & Arameis dictionibus Gun beri vius per ſyncopam Gũbriuius: & ab aliis Gãbriuius. Eſt aũt apud Arameos Gun & Guni corona: beri vero hymber ſiue expiatio nubiũ: & vio ab ſuis: vt periti Talmudiſtæ aſſerũt. Hinc Gãbriuius: interpretaẽ latine coronatus ab Vmbris ſuis. Nã & a principio omnes dicebanẽ Vmberi: q̃q̃ auita hæreditate ſoli Comato & illi⁹ poſteritati nomẽ pſeuerauerit: vt in pcedẽtib⁹ eſt habitũ. Exiſtimo hunc fuiſſe primũ q corona inſigni regio totius Germanię conſenſu ptulerit. Gãbriuius. Gũbriuius.

Apud emathios cœpit regnaẽ Macedõ fili⁹ Oſiridis: a quo nũc nomẽ retinet ꝓuincia: atq; circa hoc regnũ Oſiris depſſit gigãtes: qui iam tyrannidem ceperant.

Iam Oſiris Iuppiter iuſtus vniuerſum orbẽ luſtrãs a Thracia ĩ Emathiã ꝑperat: & gigãtũ poteſtatẽ: cũ Hercule ac Macedone filiis ſuis: iuuãtib⁹ ad id macedonibus ſuſtulit; pręfecitq; illi Macedonẽ a quo nomẽ habet: teſtãte Diodoro in primo libro. Oſiridẽ ingt pficiſcẽtem: duo filii virtute diſpari; Anubis & Macedon proſecuti ſunt. Vterq; armis vſus eſt & inſignibus aliquo animali: haud ab eorum natura diſſimili. Nã Anubis canẽ Macedon lupũ inſigne armorum tulit. Qua ex re: hæc aĩalia ægyptii in ſummo honore habẽt. Et infra: Thraciæ ingt Maronẽ iam ſenem; Macedoniæ vero filium regem ſtatuit: quæ ab eo Macedonia dicta eſt. Et in. vi. libro inquit. Macedones Ioui iuſto aduerſus gigãtes præſidium tulere. De huius iuſtitia ibi multa præclara dicit: q̃ nõ cõueniunt Ioui Cretenſi: q non fuit in primo ortu gñis hũani cũ Gigantes eẽnt: vt ĩ primo arguit Diodorus: neq; prim⁹ vt Oſiris iuſtitiã per orbẽ docuit & lites ſuſtulit: cũ iniuriis finitimos pulſauerit: neq; virtutibus oẽs vt Oſiris exceſſit: quia ſtupris: furtis: & inceſtu ſemp fuit vſus: neq; bellũ impiis in vniuerſo orbe indixit vt Oſiris: qa intra limites Creticis ſeptus: ſolum finitimis piis Pyraticum bellũ indixit: rapiens pueros & puellas cõtra omne ius faſq;. Sed de his hactenus. Nunc Beroſum de noſtris referentem accipiamus. Anubis. Macedon.

Vigeſimo nono hui⁹ Belochi ãno: apđ celtiberos Lõnimi florebãt: & ædificauerẽt a ſuo noie vrbẽ magnã Lõnimiã. Anno aũt

Plura nos hęc lr̃a connotare admonet Primũ: q; pmiſimus Lomnimiũ oppidum a trib⁹ fr̃ibus cõditũ philarchis exercituũ. Gerundã vero a cognomẽ

Oſiris Italiam liberauit a gigantibus.

to Chryſeũ patrẽ illorum fũdaſſe. Deinde tã Beroſus q̃ Diodorꝰ ſiculꝰ Italos certiores efficiũt Oſiridẽ Italiã liberaſſe a Tyrãnis: & docuiſſe agriculturã & frumẽtariã. Et qdẽ huius ſũt hæc argumẽta. primũ eſt ĩ comune in ſcriptio ſacra ægypti: q̃ aſſerit Oſiridẽ Iouẽ iuſtũ vniuerſũ luſtraſſe orbẽ nec fuiſſe ĩ orbe locũ quẽ nõ adiuerit: docens ea: quorũ inuentor fuit: & Iſtri fontes illũ acceſſiſſe affirmat: teſte Diodoro ĩ prio lib. Secundum argumẽtũ eſt ĩ ſpecie a deſcripto itinere a Thracia ĩ Macedoniã & fontes Iſtri: de p̃ſſis gigãtibꝰ in Thracia & Macedonia & ſuffectis regibꝰ Marone atq; Macedõe: & in Italia Leſtrigone. Qꝫ aũt Oſiris ꝓximꝰ Italiæ ad fontes Iſtri ĩ tribꝰ palẽſanis ſiue phlegręis ĩ Italia cũ gigãtibꝰ pugnauerit: teſtes ſũt & authores de tribꝰ qdẽ ſimul / Beroſus: de duabꝰ vero Diodorꝰ in. v. & . vi. Nam in. v. pugnaſſe Iouẽ iuſtũ cõtra gigãtes ĩ Veſuuia palẽſana ſiue phlegręo cãpo adiuuante illum Hercule aſſerit: & in. vi. li. in cymea phlegręa campoq; cymella ad hanc ætatẽ dicto: nõ ſolũ Hercule ſed oĩbus Italis auxiliũ ferentibus: de gigantibus triũphaſſe clariſſime tradit. Nã cũ tradidiſſet in prio lib. Oſiridẽ Iouẽ iuſtũ a Macedonibus magno auxilio adiutũ: etiã idẽ ipſi ĩ Italia p̃ſtitum fuiſſe cõtra gigãtes ſcribit in. vi. lib. his verbis. Ioui iuſto & Herculi ac diis: nõ ſolũ in Creta Muſeũ: ſed & alios populos præſidiũ tuliſſe contra gigantes conſtat: vt Macedones circa ſuã Palenẽ: & Italos in campo quẽ olim a loci cõ-

Phlegręus campus.

flagratione phlegręũ: poſtea Cymeũ campũ cognoĩauerũt. Hæc Diodorus. Quare ſiue Macedones afferas iuuiſſe in Palene Macedonica Oſiridẽ: ſiue eũdẽ in Creta Muſeũ: ſiue eũdẽ ipſum ĩ cãpo Cymella ſiue Veſuuio Italię Italos: neceſſario conſequens eſt: vt Oſiris idem & Iuppiter iuſtus fuerit ꝓfectus in Macedoniã Cretã & Italiã. De his ample diximus circa vltimas inſtitutiones Etruſcas & aliis cõmentariis.

sequẽte itali opp̃ſſi a tyrãnis gigãtibus in tribꝰ palẽſanis: aduocauerẽt Oſirim qui cũ coloniis ad Iſtri vicinos fontes ꝑuenerat. Oſiris tota Italia potitꝰ. x. ãnis illã tenuit: & a ſe noĩauit ĩ triũphũ: & ſub ditiõe poſitis gigãtibꝰ: regẽ Ianigenis reliq̃t Leſtrigonẽ gigãtẽ: ſibi ex filio Neptuno nepotẽ

Lucẽſes ad Pariſios.

Nenimẽ poſſe contradicere arbitror hũc Lucũ eẽ a quo Lucii & Lucẽſes ꝓpe Pariſium deſcribit Ptolemęꝰ & Coſmographi. Neq; tñ a luce latino vocabulo: ſed potius eorũ tũ Etruſco Scythico ſermoni cognato verbo: a quo vt alibi expreſſimꝰ Lukios Luceres & Lucumones deriuatos oñdimꝰ ſup tabulã Faul Faluceres.

Anno. xxxiii. Belochi: rex Lucꝰ regnare cœpit ap̃d celtas. Nouiſſimis ãnis Belochi: tenuit mare atticũ: & ebulliẽs iũdauit atticã

De. xi. rege Aſſyriorum.

Porcus.

De Baleo Aſſyrio: ipſi libros ſuos plegãt: qa nihil de eo ĩ latinis aut græcis repio. Exponẽda vero ſunt qs iſte Porcus: q̃ illiꝰ colonię ĩ Lyguria: q̃ inſula Cados Sene: & q̃ illius Vetulonicę coloniæ. Porcus latino vocabulo: eſt ſus aĩal. Sed hic filiꝰ Neptuni ægyptii frater Leſtrigõis: vt ĩ Genealogiis Beroſus exp̃ſſit. Idẽ Varro ſcribit & Seruius ſup. v. ænei. Nõ ꝑtinet igiẽ ad linguam latinã ſed priſcã Arameã. Aſſerũt aũt docti Talmudiſtę Porcũ dici ꝑ ſyncopã: nã Porecũ dicũt Aramei & ſignificat portitorem de loco ad locũ: qa vt inſinuat hoc loci Beroſus: tranſportabat per Italiam & inſulas colonias. Nam in Thuſcia: & Latio: & Lyguria noĩa locis extant Porcareces: Porcariliũ: & Porcifera. Hic Plinius in. iii. naturalis hiſto. ait. Genuã Lygurũ eſſe inter amnẽ

Vndecimꝰ rex babylonis fuit Baleꝰ ãnis lii. hic poſt Semiramidẽ ſupra cęteros enituit fama: ſplẽduit ĩpio vſq; itra Indiã. Libri mlti de eiꝰ geſtis ſunt a nr̃is cõſcripti. Huiꝰ ãno. x. Porcꝰ Cados Sene inſulã cõpleuit Vetulonicis coloniis: partẽ reliquit poſteritati Lygures.

Phe Ritonem atq porciferam. Verũ poſteri aut ꝓprietate linguę patrię:aut ad diſtinctionẽ ſuis animalis primã literam aſpirate ꝓtulerũt:dicentes Phorcum vocabulo Scythico & por titorẽ vocabulo latino:& Porthmeus græco. Deum portitorẽ maris & inferni fecit eum lo quacitas græca:vt Varro & ſeruius ſcribũt. Huius ducis tria vocabula trium līguarũ:Por titorẽ:Prothmea:Porcum Arameę ſiue Phorcum Scythice:apud authores latinos inuenio Virgilius in primis in.v.æneidos Phorcum exprimit dicens. Tritoneſq citi Phorciq exer citus oĩs: & ſup eundem locũ Seruius inducens Varronẽ. Phorcus inqt fuit prim⁹ rex Cor ſicæ atq Sardiniæ:& fili⁹ Neptuni ex Toſea Nympha:qui nauali prælio ab Atlante victus: & in mari ſubmerſus:marinus deus vocatus fuit:eiq fuerunt filiæ Italæ Gorgonides non Mauritanę:Et vt referũt hę quatuor filię mirę pulchritudinis fuere Scylla:Euryalis:Stenio & Meduſa. Ab his nomina in Italia ſunt:inſula Gorgonidũ ppe Piſas:& Scylla inter Sici ciliam & Italiã. Vna ergo Scythica lingua illum Phorcum vocauit in.v.æneidos Virgilius lingua vero latina ĩ quarto Georgicorũ portitorẽ nominat dicẽs:Nec portitor Orci Ampli us obiectã patitur tranſire paludẽ. Cæterũ tertia lingua græca:Porthmeo vſus eſt Iuuena lis in Satyra tertia. Iam(inquit)ſedet in ripa:tetrumq nouiſſimus horret Porthmea. Ergo quẽ Scythæ Phorcũ:Aramei Porcum græci Porthmea; eundem latini portitorem vocant Quæ ſit vero inſula Cados Sene:& interpretatio noĩs:& authoritas manifeſtat. Nam Ara mei & hebręi Cados:gręci thiam:latini ſacram intelligũt:Et qđ hebręi Sene:Gręci ſandaliũ latini vocant Crepidam. Hinc a barbaris Cados Sene:a græcis Sandaliothim:a latinis ſacra Crepida dicitur. Porro Timæus & gręci Sandaliothim vocant inſulam quam nos Sardiniã a Sardo Herculis Toſpiadę filio nominamus:vt tam Plinius in.iii.naturalis hiſtoriæ ꝗ cęte ri ſcribunt. Ergo Cados Sene atq Sardinia eſt eadẽ inſula. Cui argumẽto eſt ꝙ Varro & Ser uius aſſerunt Phorcũ illum fuiſſe primũ regem Corſicæ atq Sardiniæ. Q; ſi opponis prin cipio coluiſſe Sardiniam Iolaũ cũ Sardo & aliis Toſpiadibus:vt pręmiſimus:reſpondet Stra bo in.v.falſum eſſe qđ aſſumit. Nam vt ait tam Iolaus ꝗ Toſpiades cohabitauerũt barbaris quos ibi inuenerunt natione Tuſcos. Quare vt veraciſſimus Beroſus ait: primus omnium Phorcus cũ Coloniis Vetulonicis inſulam tenuit:ante Herculẽ atq Toſpiades. Fuiſſe ve ro Veios Vetuloniæ hos Tuſcos: argumento ſunt in primis Beroſus in hac parte: deinde Plutarchus:q in vita Romuli ſcribit Etruſcos fuiſſe Sardinianos Colonos:qbus ſunt ad hęc tempora Veiuzum nomẽ & Veia prædia & amnes: ac propterea Romulum vocaſſe Veien tes Sardinianos:nõ qa iſti Veii Sardiniani eſſent:cũ Aenetani dicerentur:vt in vita Camilli ſcribit:ſed qa a Veiis Etruſcis orti ſunt:qui vere Sardiniani Coloni & primi Sardiniæ cul tores extiterũt. Cui eſt argumento ꝙ dicta eſt inſula Sandaliothis ſiue ſacra crepida:non ſo lum qa eſt ad ſimilitudinẽ veſtigii & crepidæ:vt Timęus ſcribit: ſed etiam qa ibi fuit a prin cipio crepida ſacra.i. Tuſcorũ principũ ſacrũ veſtigiũ. Nam teſte Gellio in.xiiii.noctiũ Atti carum:Crepida eſt geneus calciamenti:qđ a principio plantarum calces in fine tegebat: cæ tera ꝑpe nuda:& teretib⁹ habenis vincta erant. Tuſcorũ vero vetuſtiſſimorũ fuiſſe crepidã principib⁹ ſolis ornamẽtũ:ex eo cõſtat:ꝙ crepidã Turrhenã & Thuſcã nomen ab origine ha bet:& ſoli ſacri principes his vtebantur:etiam a principio dignitates Romanæ. Vnde ĩ.viii. æneidos: vbi Virgilius de Euandro dicit. Turrhena pedũ circundat vincula plantis. Serui⁹ ita interpretatur. Crepidæ inquit ſunt Thuſca calciamenta:quę corrigiis ad pedes ligaban tur:quas poſt Romanorum habuere primi ſenatores:ĩde Romani equites:nũc milites. Hæc Seruius. Hinc Sene Gallia crepidata Vmbria eſt: ſed nõ ſacra. Vetulonia enim regia regũ ſacra erat. Q; ſi Thuſci primi habitauerũt Sardiniam:& hi nõ crepidati modo & calciati pedes:ſed etiã ſacro calciamento vtebant:qđ ad ſolos pricipes Lucumones ſpectabat:vt dixi mus:cõſequẽs neceſſario eſt:qđ ſcribit Beroſus eẽ certiſſimum: vt qui primi habitauerunt

Phorc⁹
Porthmeus
Gorgonides.
Cados ſene.
Sandaliothis.
Sardinia.
Crepida.

Sardiniam ex Thuſcis:eſſent Vetulonienſes:quia cum cæteri crepidati principes dici poterant ſolis Vetulonienſibus ſacri epitheton dicatum erat.Quinetiã Ethruſci Veii Sardiniani coloni eſſe dicuntur:a qbꝰ Veiẽtes Enotanos:Romulꝰ Sardonianos cognoĩauit:vt clariſſime ſcribit ĩ vita Romuli Plutarchꝰ.Satis ergo expoſitũ fuerit:quis fuerit Phorcꝰ: q̃ inſula ſacrę Crepidæ:quę primæ Coloniæ Phorci in Lyguria & Sardinia:nũc Oſiridem monarchã ab Hiſpanis in ægyptum reuertentem a Beroſo diſcamus hoc modo dicente.

Huiꝰ Balei tꝑibꝰ Indi ſua obtulerẽt Babyloniis. Oſiris in ægyptũ reuerſus colũnã q̃ ꝑmanet inſcripſit in monumẽtũ expeditionis ſuæ per totum orbem.

Oſiridis expeditio.

Exploratũ eſſe regreſſum vltimũ Oſiridis in Aegyptũ par eſt. Nã egreſſũ Diodorus & alii authores certũ effecẽt:dũ ab ægypto illũ ꝓfectũ referũt luſtraſſe primũ Aethiopiã & Aphricam:deinde Aſiã vſqꝫ Indorũ deſertos fines:poſtremo Europanos Thraces:Macedones:Italos:Germanos:Gallos & Hiſpanos. Ibi in Tarceſſiorum ſaltibus vltimum bellũ cũ Titanibꝰ geſſit:qui ſuperfuere tẽpore belli cum Rhea & Cameſe initi a Dionyſio Hammonis filio:vt iã expoſuimus in præmiſſis.huiꝰ vltimi belli meminit Trogus:cuius ſenſum Iuſtinus abbreuians vltimo Epitomatũ lib. ſic ſcribens:ſaltus inqt Tarceſſiorũ in quibus Titanas bellũ aduerſus deos geſſiſſe ꝓditur:incoluere Curetes.Hoc vltimũ igĩ bellũ cũ impiis a deis habitũ eſt.Deuicto vero orbe: hoc epitheton Oſiris retulit ĩ ægyptũ:teſte Diodoro in.vi.lib.Iuppiter iuſtus pater conſultor. Nã vt ibi ſcribit:animaduerſum in Gigantes a Ioue dicunt:quia ex magnitudine ac robore corporis confiſi aduerſiqꝫ legibus:multa egerant in hoĩes iniuſta:& gentes in ſeruitutẽ redegerãt & his bonis bellũ intulerant:qui ob ſingularia in oẽs beneficia:fuerũt dei exiſtimati. Quare feruntur a Ioue impii nefariiqꝫ deleti: & diis Heroibuſqꝫ ac homĩbus benemeritis honores ab eo impenſi.Quare ꝓpter eius beneficẽtiã:& imperii magnitudinẽ:oĩm conſenſu:tã regnũ perpetuum tributum eſt:q̃ habitatio in Olympo. Et quoniam vitæ hominum auxilio fuit Iuppiter:& ꝙ oĩm curã ſuſcepit pater:& ꝙ imperio orbis potitus eſt:dux & rex: & ꝙ ꝓuide conſuluerit conſultor appellatus.Ex his Diodori verbis manifeſtũ eſt oĩm cõſenſu fuiſſe tributũ Oſiridi epitheton Iuppiter iuſtus pater:dux:rex:& conſultor: cuius regnũ perpetuũ & habitatio in Olympo iuxta mare rubrũ.Nõ enim vnus eſt mons Olympus:aut in vna ꝓuincia:ſed plures aliis & aliis regnis coſmographi poetæqꝫ & hiſtorici tradunt: vnum circa Theſſaliã in Macedonia alium in Gallogręcia:tertiũ in Myſia Aſiæ iuxta vrbem Pruſam quartum vero hunc in Aethiopia ſecus mare rubrũ non lõge ab Heliopoli: qui vt aiunt ab ab ortu ſolis vſqꝫ ad quartam diei horam flammas emittit:vt etiam Tortellius noſter Aretinꝰ retulit.Et in hoc Olympo contermino ægyptiis & Aethiopibus tributa & exiſtimata eſt Oſiridis mortui habitatio.Nã teſte eodẽ Diodoro in primo libro:quia Aethiopes Oſiris docuit agriculturã:inſignes vrbes ædificauit:Præfectos dedit:tributa præſtari inſtituit: & in Aethiopiæ montibus vtraſqꝫ ripas Nili aggere cinxit:propterea ab Aethiopibus potiſſimũ colebatur.Igitur dum orbe peragrato victiſqꝫ Titanibus in Hiſpania: & Gerionibus principatu permiſſo: Peloponneſum adnauigauit ab Hiſpania:vbi apis dictus regnauit: teſte Euſebio de temporibus annis triginta quinqꝫ Argiuis.Poſtea vt notat Euſebius de temporibus Balei regis Aſſyriorum:eiuſdem Balei anno.xliii.fratrem ſuum Aegialeum:vnum ex diis Aegyptiis:regem creauit Achaiæ:& ipſe cum populo in Aegyptum adnauigauit: vbi teſte Beroſo expeditionis ſuæ triumphalem columnam erexit:quam literis excidit: ſub hac ſentẽtia:quã Diodorus in primo refert ita exprimi.Mihi pater Saturnus:deorum oĩm iunior.Sum vero Oſiris rex:qui vniuerſum peragraui orbem: vſqꝫ ad Indorum deſertos fines.

Tarceſſii cã

Oſiridis Epitheta.

Olympi.

Baleus.

Ad eos quoq; ſum ꝓfectus qui arcto ſubiacent:& ad Iſtri fontes:& vſq; oceanũ:Sum Saturni filius antiqor:germen ex pulchro & generoſo ortum:cui genus non ſemen fuit.Nec fuit in orbe locus quẽ non adiuerim:docens ea:quorum inuentor fui.Hęc in columna legi poſſe aſ ſerunt ſacerdotes Aegypti de Monarchia Oſiridis.

Apđ Tuyſcões regnat Suęu⁹:& apđ Celtas celtes:a quo nomẽ habuerẽ mõtes illoꝝ maximi a cõflagratiõe ſyluarũ:q diuidũt celtas & celtiberos

De cõflagratione mõtiũ q Pyrenei dicunẽ in.vi.lib.Diodorus ſic habet.Montes inqt:q Pyrenei dicuntur:& longitudine ac magnitudine longe alios excellunt. Nã a mari eorũ qđ ad meridiẽ iacet:vſq; ad oceanum ad Arctos ſitũ:Galatiã ſiue Galliam ab Iberia diuidũt.Per Celtiberiam quoq; protendũtur ſtadiorũ tribus milibus:in quibus cum ſint frequentes ſyl uę:ferũt priſcis tpib⁹ igne a paſtorib⁹ iniecto mõtanas oẽs regiones eẽ combuſtas:ac ꝓpterea mõtes aiũt cognoĩatos eẽ Pyreneos.Ardẽte aũt cõtinuis diebus igne:plures a mõtib⁹ riuuli argẽti puri flãmarũ vi effluxere:qđ incolis ignotũ Phœnices mercatores vili rerũ ꝓmutati tiõe emptũ:in græciã Aſiãq; ac cæteras nationes deferẽtes:magnas ex eo cõmercio opes cõ traxerẽ.Hęc Diodor⁹:q hæc notanda tradit.Primũ ꝙ priſcis tpib⁹ Iberia Pyrenea verſus ar cticũ oceanũ:paſtores & armẽta ꝓ diuitiis nõ argentũ exiſtimabat:ac ꝓpterea Nomadę q̃ſi numadę appellari ſũt ab Homero hiſpani ad ſeptẽtrionale oceanũ verſi. Vnde ĩ prio ſcribẽs Strabo de Hiſpania:Poeta inqt a viuẽdi ritu ſeptẽtrionales ꝑp̃los Nomadas appellat:iñ pa ſcẽdo pecore aſſuetos.Hinc diuitiæ Gerionis quas Hercules abſtulit: armenta fuere:argu mentũ vetuſtatis Hiſpaniarũ & Gigãtũ Gerionũ. Rurſus ꝙ phœnica lingua Celtæ quaſi celitæ cõflagratio Iouis dr̃:vt phibẽt Talmudiſtæ. Qđ adeo verũ eſt:vt diuus Hieronym⁹ Celion incendiũ interp̃teẽ:ſicut Macrobius ait Itũ Ioue a Thuſcis dici. A dictionibus igiẽ Phœnicibus Cœli:& Itus p ſyncopã cõponiẽ Celtus & celtę.i.Iouiana cõflagratio:non qa a Ioue facta ſit:quã paſtores ꝓcurauere:vt ait Diodorus:ſed quia ſub Ioue Galatha ſiue gallo facta eſt.Reges enim Ioues & Saturnos appellauerũt antiqui. Ergo quia Phœnices mercato res frequentabant Iberiã tãq̃ conſanguinei:a quib⁹ ꝓ magna parte erãt Iberi:vt Varro ſcri bit:& Plinius refert in.iii.naturalis hiſt.itẽ qm̃ Celtę nomen eſt phœnicum:vnde originem traxit Noa qui & Ianus:idq; nomẽ phœnicũ Cœli & Itus commune fuit Etruſcis & Gallis et hiſpanis: a quo duces Cælii & Coriti nomen habẽt:certũ ẽ argumẽtũ: hos ꝑp̃los a phœ nice Iano:qui ereptus a diluuio ex Scythia colonias miſit:firmã habere originẽ. Ampli⁹ qm̃ Pyreneus nomẽ eſt græcũ priſcis ſæculis impoſitũ:magnũ argumẽtũ facit Gallos linguam ſimul cũ literis tradidiſſe Galatis & Gallogręcis:vt ſupra Xenophõtem & Archilochum re tulimus.Nec acceptandi ſunt græci:& ab his pendẽtes latini:qui aiũt Pyreneos dici a Pyre ne ſocio Herculis græci:quia hæc fabuloſa ſunt:vt in.iii.naturalis hiſto.Plinius eſt author: & ante res Troianas qbus Hercules & Pyrenes & Cadmus & Orpheus extitere: fuit nomẽ Celtæ ac Pyreneũ.Regio ꝓxima his montib⁹ corrupte nunc Pyrpiniana diciẽ:cũ ſcribenda ſit & dicẽda Pyrepiniana.i.cõflagrationis & ĩcẽdii oſtiũ & origo:qa ibi cœpere paſtores ignẽ iniicere.Nã pyre ignis:pini os originis dicũt etiã phœnices:vt teſtanẽ Talmudiſtæ: qui eti am hoc addunt:vt pi os & origo dicatur:Ni vero & no magni noĩs & famæ interp̃teẽ. Hic pyrepini combuſtionis origo magni noĩs eſt:a quo Pyrepiniana regio ſcribi debet: niſi forte quod vſitatiſſimum eſt in cõpoſitiõe:per ſynęreſim & ſyncopã e litera abiiciaẽ:ſicut a Celite & Turrheno & Volturrena:& dicatur atq; ſcribatur recte Pyrpiniana Celtæ Turhno Vol turhna.Hæc de rege ac geſtis Galliæ.De Suæuo vero Germanorũ rege nõ eſt dubiũ:eũ eſſe qui Suæuos cõdiderit:quorũ meminerũt Plinius in naturali hiſtoria & Tacitus de morib⁹ Germanorũ.Ad huius patrẽ Gambriuiũ veniſſe Oſiridẽ:& docuiſſe arbores putare & fru

Pyrenei.

Celtus.

Pyrpiniana regio.

Suæuus.

Alii ceruiſiam vocant.

mentariã atq; ceruoſam: ſupius diximus ex Diodoro in prĩo li. aſſerẽte: vbi non vites naſcũtur docuiſſe Oſiridẽ cõficere potũ ex ordeo & hærbis. Porro ad eoſdẽ Suęuos veniſſe Iſidem tẽpore Alemãni Herculis & Thuſcani Iaſii locis ſuis demõſtrabimꝰ. Sunt argumento prævalido Lyburnũ ſiue Cymba: qua Oſiris & Iſis ad eos per Rhenũ & fluuios alios nauigauerũt: & a frugiferæ arboris ramis putatis: quibus Iſidi ſacra faciunt: & diuinas ſortes expoſcunt: de quibus Cornelius Tacitus de moribus Germanorũ referens: pars inquit Suęuorũ

Suęuorũ religio.

etiã Iſidi ſacrificat: vnde autem cauſa ſit & origo peregrino ſacro parũ cõperi: niſi ꝙ ſimulacrũ in modũ Lyburnę figuratũ: docet adiectã religionẽ. Cæterũ nec cohibere parietibus de-

Deos parietibus nõ cõtineri.

os: neq; in vllã humani corporis ſpeciẽ aſſimilare ex magnitudine cæleſtiũ arbitrantur. Lucos ac nemora conſecrant: deorũq; noĩbus appellant: ſacrũq; illud eſt: qđ ſola reuerentia vident. Et poſt aliqua: ſortium inqt cõſuetudo ſimplex. Virgã frugiferę arboris deciſam ĩ ſurculos cõputant: eoſq; notis quibuſdam diſcretos: ſuper candidam veſtem temere ac fortuito ſpargũt. Mox ſi publice conſulit̃ ſacerdos ciuitatis: ſin priuatim: ipſe paterfamilias p̃catꝰ deos: cœlũq; ſuſpiciens ter / ſingulos tollit: & ſublatos ſcđm præmiſſam notam interp̃tatur Multa alia refert Tacitus: q̃ ad principes: quę ad ſacerdotes: quę ad alios ſpectãt: hoc p̃cipue quod ad Oſiridẽ & Iſidem ſpectat eſt: ꝙ ſacras ſortes putata frugifera virga diuinat: & eorũ

Lyburnum

Lyburnũ venerantur. Eſt aũt lyburnũ ꝓprie cymba & nauicula: qua flumen traiicit̃: qđ in Satyra Iuuenalis ſignificat dicẽs. Diues & ingenti curret ſup ora lyburno. Traductum eſt tamen ad ſignificandũ magna nauigia. vt in Oda Horatius: Ibis inqt lyburnis inter alta nauium amice ꝓpugnacula. Eſt autẽ lyburnũ nomẽ barbarũ: qđ latine ſonat nauicula velociſſime currens: quã nunc proprie vocamus fuſtã velociſſime excurrẽtẽ ſiue mare ſiue flumẽ.

Sequitur de morte Oſiridis.

Titanes.

Titanes Diodorus vocat hos gigantes tyrãnos: quos poſtea Hercules ſuſtulit: nõ qa ipſi Tyteæ filii eſſent: ſed ꝙ a Titanibus orti: etiã eorũ p̃tes ſequerẽtur. Eos ipſe Oſiris iuſte impãs reges p̃fecit ĩ dictis regionibus: vt ſignificat idẽ Diodorꝰ in prĩo &. vi. lib. Et idcirco iuſtꝰ Iuppiter eſt appellatꝰ

Typhõ ęgyptius: oĩbꝰ orbis gigãtibꝰ cõſciis: fratrẽ ſuũ Oſiridẽ Iouẽ iuſtũ ęgyptium p̃emit: & ip̃e ĩ ęgypto aſſumit tyrannidẽ: Buſiris ĩ Phœnicia: in phrygia vero aliꝰ Typhõ: in Libya Anteus: in Celtiberia Lõnini: in Italia Leſtrigões: & in toto mari Milinus Cretenſis.

quia etſi ſuſtulit illorũ parentes impios Titanas: filios tamen illorũ ꝓ patribus p̃fecit: Libyæ quidẽ Anteũ: Phœniciæ Buſiridẽ: Phrygiæ iuniorẽ Typhonẽ pro patre ſuo Typhone: ſicut Milinũ iuniorẽ in Creta pro Milino priſco quẽ peremerat: vt in ſexto libro inſinuat. Similiter in Italia pro Neptuno patre Leſtrigonem & Phorcum ſubſtituit: & pro Chryſeo Gerione Tarceſiiſq; Titanibus deletis: rurſus Geriones filios regnare in Hiſpania p̃miſit. Ita Apis Oſiris orbis monarcha effectus: & orbe compoſito in Aegyptum regreſſus: triumphalem columnam inſcripſit: & Memphim in triumphum aut fundauit: aut ampliauit: vt notat Euſebius de temporibus ſupradicti Balei regis Aſſyriorum. Itaq; Typhõ ęgyptiꝰ: & vt Be-

Typhon.

roſus ait: & Seneca de ſacris ægyptiorum: frater ipſius Oſiridis inuidia accenſus: in ęgypto Libya: Aſia: & Europa: dictos p̃fectos reges ſollicitauit in necem fraternã: pollicitus cuilibet p̃fecturã perpetuã ſuis locis: & liberũ regnũ: ſi contra ſe non ferrent Oſiridi: Iſidi: & Herculi opem. Itaq; conſciis cædis futuræ dictis regibus: frater Oſiridis Typhon illũ per inſidias & dolum peremit: de cuius nece in primo lib. Diodorus breuibus refert his verbis. Ex vetuſtis ſacerdotũ archiuis: qui Oſiridis tempore fuerunt: cõpertũ eſt Oſiridẽ ęgypto iuſte regnãtẽ a Typhone fratre impio atq; nephario interemptũ. Quem ille in ſex ac viginti partes diſſe-

ctum:cuilibet eorũ q ſecũ tanti ſceleris participes fuerant partẽ dedit:veluti tanti facinoris conſciis:& vt ſimul ipſos defenſores:cuſtodeſq; regni fidos haberet. At vero Iſis eiuſdem ſui fratris ſimul & viri necem auxilio filii:(Oros ei nomẽ erat)vlta: Typhone ſimul & q cædis conſcii fuerant interemptis:ægypti regnũ reſtituit. Cõmiſſa eſt ea pugna iuxta fluuium in parte Arabiæ:quã vicum Antei appellant:qđ nomẽ ſortitum eſt:ex Antei morte ab Hercule occiſi Oſiridis tpe. Hæc Diodorus. Quo loci patet Anteum priſcũ intereptũ fuiſſe ab Hercule viuente Oſiride & in Arabia ægyptiaca:& filiũ ei[9] Anteũ item iuniorẽ in Libya. In qnto autem lib. Diodorus:ęgyptii:inqt de Priapo ſcribẽtes:aiunt:olim Titanas Oſiride a ſe dolis interfecto:corpus eius in æquas partes diuiſiſſe:hiſq; domo clam elatis:partem pudendã in flumen:quia ſinguli eam reſpuerant abieciſſe. Iſidẽ tum vltã viri mortẽ: titanibuſq; occiſis:viri corpus quæſiuiſſe:parteſq; reptas cũ iterato in formã priſtinã hoĩs cõiũxiſſet:atq; cõ poſuiſſet ſacerdotibus tradidiſſe ſepeliendas:vtq; veluti deũ colerent Oſiridẽ imperaſſe. Seorſum vero pudenda nõ reperta cum formaſſet:pro deo coli:inq; templo ſuſpẽdi iuſſit. Hęc Diodorus de monarchia & honore atq; interitu Oſiridis cũ Beroſo ꝓſecutus eſt. Nunc qm̃ de monarchia Herculis ęgyptii Beroſus ꝓſeqtur:ꝓ quo notandæ differentiæ inter Herculem græcum & ægyptium:ſcribunt qđ verum eſt plures fuiſſe Hercules. Nã tres & quadraginta fuiſſe aſſerit Varro:quorum primus fuit iſte ægyptius Thebanus: vltimus vero (vt ait)fuit Alceus græcus Alcmenæ & Amphitryonis fili[9]. Idipſũ dicit Diodor[9] Sicul[9] in primo & ſexto lib. & in fine quarti:& Herodotus in.ii.li. vbi tradit ſe adnauigaſſe in Phœniciã & inueniſſe templum Herculis conſtructum:multis ætatibus & ſæculis ante græcũ Herculem Amphitryonis:ꝑducitq; euidẽs argumentum:q; hi duo apud priſcos grecos veneratio ni erant. Nã ægyptio tẽplũ ingens fundabant:inq; eo illi Herculi ſacrificabant vt deo:iuxta vero hoc ædificabant templum gręco Herculi:cui non vt deo ſacrificabant:ſed vt Heroi parentabant. Cicero in libro de natura deorum:etiam ægyptium Herculẽ cũ pluribus cõnumerat. Itaq; ꝓbatiſſimi hiſtorici plures Hercules cõmemorant:primumq; ac fortiſſimũ omnium ægyptium celebrant:quem teſte Macrobio in ſaturnalibus: iidẽ ægyptii venerantur: vt ortum in primo humani generis ortu:& initio carentem. Author eſt Diodorus in primo libro:Herculi græco fuiſſe nomen proprium Alceus:cognomen vero non Hercules.i. pellicus totus:ſed Heraclius.i. Iunonis gloria. Quod etiam Herodotus ſcribit in.ii. hiſtoriarum lib. aſſerens hoc cognomẽtum Hercules eſſe vocabulum ægyptium non græcũ & ægyptii Herculis cognomentum:quod græci iniuſte furati tribuerũt illud filio Amphitryonis. Idipm̃ Euſebius de præparatione euangelica inſinuat. Quare cum Ephorus ait: vnum fuiſſe verũ Herculẽ:q ꝑclara geſta q̃ traduntur ſolus perfecerit:equidem fatemur. Sed inficiamur filium Amphitryonis fuiſſe vel Herculẽ vel cognominatum Herculẽ: qa hoc ſoli ægyptio peculiare eſt:ſicut illi græco Heraclius. Igitur vt Diodorus & alii ſcribunt: Amphitryonis filio nomẽ proprium fuit Alceus:proprium cognomẽtũ Heraclius: ꝓpria genitrix Alcmena:proprius genitor Amphitryon:aut ſi vt aſſerũt:adulterin[9] ſpurius fuit:pater illi quidã græcus Iuppiter extitit. Econtra mater ægyptii incerta eſt:pater vero certus Oſiris iuſtus cui proximus erat genere:vt Diodorus Beroſus & Moyſes ſignificãt:qui etiam illi nomen proprium fuiſſe Libyũ aſſerũt:a quo Libyos in triumphum duxit:cũ antea phutei ſiue phaetontei vocarentur:vt aſſerit Ioſephus & Hieronymus in commentario ſup.x.cap. Geneſeos Nã Hercules qui ſubacto orbe in Libya triumphi columnam poſuit: equidẽ fuit ægyptius: vt in fine quarti libri Diodorus author eſt. Hinc Sillius in.xii.lib. Sardum ægyptii Herculis filium appellat:natũ generoſo ſanguine Herculis Libyci:non Alcei qui columnas Gadibus impoſuit ex parte Europę:vt Diodorus ſcripſit ſecutus fabulas græcas: cum nullas ibi columnas niſi forte in ſua Græcia poſuerit:vti paulo poſt in ſequentib[9] inſinuabitur. At co

Hercules græcus & ægyptius.

gnomẽta Libyi filii Oſiridis:ęgyptia lingua fuerũt:Her:Hercol:Arno:Muſarno:& Ar.de q
bus in quæſtionibus Anniis diximus.Hercules ægyptius fuit ortꝰ in prima hominum ꝓpa
gatione ad Troianũ excidiũ plus q̃ decem milibus annis ęgyptiis.Alceus vero gręcus minꝰ
mille ducẽtis:vt Diodorus in primo libro ſcribit. Qꝫ ſi reducimus hos annos ægyptios ad
curſum ſolis quo vtuntur Chaldęi:Scythæ:Hebræi:& Ianigenę ſiue Cęliti Itali: qui a Iano

Herculis ortus.

Cęlo didicerũt annum:a motu ſolis:& menſes a curſu lunę:vt Beroſus ſcribit:& Diodorus
in.iiii.lib.cõfirmat:eqdẽ Hercules natꝰ eſt paulo poſt Ninũ:vt Beroſus tradit:a quo ad Tro
ianum excidium ſupputantur plus octingentis annis:qui efficiunt plus q̃ decem millia an
norum ægyptiorum:vti expoſuimus.Rurſus hic Hercules ægyptius ob antiquitatẽ dicit̃
carere initio tpis:teſte Macrobio in Saturnalibus.Ille vero ob nouitatẽ dicit̃ floruiſſe ætate
Euryſthei regis:cũ Argonautis paulo ãte Troianũ excidiũ:vt Diodorꝰ in.iiii.lib.& alii oẽs
conſcribunt.Rurſus teſte Diodoro in primo lib.ægyptius floruit Oſiridis tempore in prĩo
ortu humani generis: quando gigantes & monſtra erant: & dii vetuſtiſſimi cum gigan-
tibus bellũ gerebãt:vt etiã ipſi græci confitent̃.At Alceus græcꝰ floruit circa Troianã euer
ſionẽ:qñ extantibus vbiꝗ vrbibus & regibus monſtra & gigantes eſſe deſiuerant:ſimul &
dei vetuſti:qui cũ his bella geſſere:vita exceſſerãt.Ante quoꝗ illum Amphitryõis Alceum
multis ætatibus & ſæculis:templa diis & Herculi ægyptiis dedicata leguntur. Amplius
vt idem Diodorus arguit; ægyptius Hercules fuit circa tẽpora Nini:rudi ad reſiſtendum
ſæculo:quãdo quidẽ arma ferrea nõ erant:ſed claua lignea & ferarũ ꝑllibus pro armis vte

Her. Alceꝰ.

bantur.Alceus affuit domito iam orbe & legibus atꝗ regibus formato:& inſtituto: & for-
midoloſo ferro inuento.Nam & Argonautę ferro armati erant:& Alceus armis tectus:cla-
uaꝗ ferrea inſtructꝰ:vt Verriꝰ tradit.Etẽm vt ait:cũ a Thelamonis portu per Lucumones
Thuſcos ꝑgeret ad Euãdrũ:armatus ꝓdiit:clauãꝗ ferreã ſecũ ferebat. Cumꝗ apud Cymi
nios Lucumones iactabũdꝰ de viribus ſuis gloriaretur:rogatus a prĩcipibus Thuſcis vt vi-
res ſuas oſtenderet:claua ferrea iacta:illis lacũ Cyminiũ effodit.Idẽ aſſerit Seruius ſuper il-
lud verbũ.viii.ęneid.Cymini cum monte lacum.Fert̃ inqt fabula:cum Hercules ad Euan-
drum ꝑgeret:rogatus a Cyminiis populis:vt aliqd virtutis ſuę oſtenderet:vectẽ ferreũ quo
ad exercitiũ vtebatur:terræ infixit.Qđ cũ nemo extrahere poſſet: tantẽ rogatus ſuſtulit:ſe

Cyminium lacum vere factum ab Hercule aſſerit

cutaꝗ illũ vis immẽſa aquæ/lacũ Cyminiũ effecit.Quare ęgyptius ꝑllitus fuit:ſed hic fer
ratus fuit.Sane ſciendũ eſt Seruiũ non dicere fabuloſum iter Herculis a portu Thelamonis
ꝑ fanũ Volturnę Lucumoneſꝗ Cyminios ad Euãdrũ.Nã & hoc Verriꝰ ſcribit & Diodorꝰ
Siculus in.v.lib,refert:ab Hiſpania reuerſũ Herculẽ cũ Argonautis in portũ Thuſciæ The
lamonis iuxta Turrhenã adnauigaſſe:& ab Argonauta duce Thelamone inditũ nomẽ fuiſ-
ſe:oẽs vero aſſerũt illũ ad Euãdrum prexiſſe a portu ꝓximo fano Volturrenę:ab eodẽ dicto
portu Herculis.Quin teſte Verrio diſcedẽs a Lucumonibus ex Faulibꝰ puellã Faulã rapu-
it quã Romani deã fecere:vt idem Verrius ſcribit & Lactantius confirmat in prĩo libro cõ-
tra gẽtes cap.xxi.Porro fabuloſum Seruiꝰ æſtimat infixa terræ non poſſe extrahi: aut extra
ctum ſequi tantam vim aquæ:vt lacũ efficeret.Cõtra eũ tñ eſt Plinius in.ii.lib. naturalis hi
ſtoriæ:qui & in Cyminiis & in Veiẽte ad aras mutianas eẽ loca ſcribit:qbus infixa euelli nõ
poſſunt.Naturale quoꝗ eſt Cyminiis locis oĩa eſſe aquarum ſublatẽtium & erumpentium
plena:& locum lacus Cyminii inſtar peluis aut conchæ eſſe: facileꝗ a parua aqua potuiſſe
aliquot diebus compleri a ſublatẽte aqua:pertuſa iã terra & apta ferreo vecte, ac propterea
nihil fabuloſum eiuſcemodi authores tradunt: vt credidit Seruius. Item differunt: quo
niam Heraclius nulli parti orbis militauit: ſed ſolum Euryſtheo regi priuato/cum Ar-
gonautis paruit: non ad gentium ſalutem: ſed perniciem. Exercuit enim circa littora
pyraticas excurſiones per inſidias & dolos; non iuſti more belli. Nam circa Colchos li-

tus excurrẽs auxilio & dolo ꝓſtitutę Medeæ vellus aureũ furatus eſt: fugãq; piratico more iniit: vt inſinuat atq; exponit Diodor⁹ in.v.li.in quo detegit fabuloſa q̃ Gręci de his ſacrilegis doloſis fingunt ad rem priaticam honeſtandã. Quo ꝑfecto falſo honeſtamento vſi ſunt etiã in excurſione piratica circa Iliũ: in qua noctu per doloſas inſidias Laumedontẽ patrem Priami peremerunt: nihil eiuſcemodi ſuſpicantẽ. Quũ vero littus Aphricanũ excurrerẽt: non Anteum qui nõ erat occiderũt: ſed paſtorẽ cognomento draconẽ: cui erãt aureę.i.fuluę oues: vi ligatũ: eo cernẽte/rapuere oues: vt Diodorus exponit. Non militãt igiť hoĩm Aphricę ſaluti: qui Aphros pacificos & innoxios oppreſſerũt. Pari modo quũ Hiſpanicũ littus percurrerẽt: falſo finxerũt Gerionẽ occidiſſe: qui iã ꝑterierat: & Herculi Libyo ceſſerat: cui⁹ oſſa noĩaq; & cognoĩa ꝑmanebant in Hiſpania: ſed certe ab Hiſpanis cum Thelamone atq; argonautis fugatus Alceus falſo cognominatus Hercules adnauigauit in Iluam Italię inſulam: a qua in Thuſcũ portum Thelamonis iuxta Turrhenã planiciem claſſe puectus eſt: vt in.v. Diodor⁹ exprimit. Porro ab eo terreſtri itinere ꝑ Cyminios Lucumones ad Euandrũ Romã pergẽs: more piratico Faulã puellã ſuſtulit: q̃q̃ Verri⁹ dicat fuiſſe pręmiũ ei⁹: & Caccũ ꝓpotentẽ Cãpaniæ atq; regni ducẽ: ꝓhibentẽq; Euandrũ ne iniuſſu Tarcontis regis Turrheni Auentinũ incoleret: nõ vi ſed dolo peremit. Teſte eñ Solino Caccus ĩ Labyrinthũ ſiue carcerẽ a Tarcõte Turrhenię rege cõiect⁹ fuit: ſed fruſtrat⁹ vĩcula & cõpedes/Cãpaniã & loca ꝓxima tenuit: atq; valide cõmuniuit. Ita vt alii ſcribũt in gratiã & amicitiã Tarcõtis rediit. Cũq; reſciret Latiũ occupari ab Archade: licẽtia Fauni: non iuſſu Tarcontis: ſolus & inermis in Auentinũ ſe cõtulit: ꝓhibitur⁹ nequid ſine volũtate Thuſcorũ teneret. Itaq; ab Archadib⁹ nõ Heraclio boues ſuſtulit: & in Auẽtinũ traduxit. Heraclius qui tũc aderat noctu more piratico/ſpelũcę igne iniecto illũ ſuffocauit. Quare timẽs turrhenos: ſolitã fugã iniit. Et vt ait Solin⁹: quũ obſiderenť itinera: filiã Naulochi Appuli ꝓcaci⁹ viis ĩſiſtentẽ Ionẽ interemit: et ab ea litt⁹ Ionicũ dici ꝓmiſſum eſt in Apulia tantũ ob illi⁹ benemerita: cũ tamẽ teſte Liuio in v.ab vrbe cõdita: & clari⁹ Diodoro in.vi.li.a ſe omne litt⁹ circũ Italiã Turrhenũ dici iuſſiſſent. Nã circa eiuſcemodi Troiana tẽpora Tarcon & Turrheni toti⁹ Italię principatũ & monarchiã tenebãt: ad quorũ opes florẽtes mox exciſa Troia primũ cõfugit Rutulorũ rex Turnus teſte Liuio in primo ab vrbe cõdita, & deinde æneas Troia ꝓfugus: vt author eſt Virgilius in.viii.ix.&.x.ęneidos. Hanc fugã & dolos vt honeſtarent: Euãder & Archades tradiderunt poſteris: hũc Caccũ vilẽ fuiſſe latronẽ: & Heracliũ diuina quadã virtute illũ peremiſſe: & vt de Laumedonte & Colchica fuga: & Draconis violentia: atq; Hiſpania: etiã pari forma de Italia & Cacco multis fabulis mendacia cõtexerũt. Nõ ergo imperauit vniuerſo orbi Heracli⁹: & gigãtes ſuſtulit ab Aegypto: Phœnicia: Aſia: Italia: & Hiſpania: quę ꝓuincię legitimos reges ſequebanť: & nullos tyrannos aut gigantes nouerãt: ſed cũ Argonautis piraticã dolis & inſidiis & maleficiis exequutus: piratę nomen apud Chaldæos ſortitus eſt: vti locis ſuis Beroſus nominabit. De Hercule igitur hactenus ſecundũ alios: nunc ſolum de Aegyptio audiamus Beroſum veraciſſimum hiſtoricum.

Cędes Laumedontis. Draco.

Faula. Cacci mors

Io.

Hercules Oſiridis filius: cui nomen eſt Libyus: cum Iſide in ægypto ſuſtulit Typhonẽ: in phœnicia Buſiridẽ: alium vero Typhonẽ ĩ phrygia: Milinũ in Creta: Anteũ in Libya: Lomninos in Celtiberia: a qua ſubſtituto illis rege Hiſpalo: ad tyrãnos Italiæ cõuerſus eſt. Cũq; in Italiã per

Iã ex ſupradictis manifeſta ſũt q̃ hoc loco Beroſus ſcribit de ęgyptio Hercule: cui⁹ incipit enarrare monarchiã ĩ toto orbe: & quos tyrannos q̃buſve locis deleuerit: & q̃s poſt Geriones in Hiſpania rex ab Hercule creat⁹ fuerit: videlicet Hiſpal⁹: a quo nõ dubiũ eſt & Hiſpalim vrbẽ cõditã: q̃ nũc Sibylia diciť: et tota Hiſpania quaſi Hiſpalia ab ei⁹ colo

Hercules ægyptius.

Galathes Galloꝝ pr̃.

niis dicta. De Galathe quoqꝫ rege no- men accuſat Galathes & Galathiã di- ctos: quos nũc Gallos & Galliã dicimꝰ.

Celtas trãſiret: ꝓmiſſu parẽtũ Galathea genuit illis Galathem regem.

Hoc eñ tã Beroſus q̃ Diodorꝰ l.vi. ſignificat dicẽs. Celticis olim impauit vir egregiꝰ: ex quo filia corpis magnitudie vltra naturę modũ: decoreqꝫ cęteras excellẽs orta eſt. Hęc cũ viribꝰ: tũ p̃cipue ſpecie elata: oẽs q eã vxorẽ expetebãt cõtẽpſit: exiſtimãs neminẽ ſuo mr̃imonio di- gnũ. Inde quũ Hercules bello aduerſus Gerionẽ moto veniſſet ĩ Celticã: inqꝫ ea ciuitatẽ Ale- xiã cõdidiſſet: admirata Herculis tũ virtutẽ: tũ corporis p̃ſtantiã: ꝓmiſſu parẽtũ eiꝰ cõcubi tũ expetiuit. Iũcta illi: filiũ genuit noïe Galathẽ: q coęuos ſuos cũ virtute animi: tũ viribꝰ cor poris exceſſit. Vir factus quũ paternũ regnũ ſuſcepiſſet: plures oras ſubdidit ſibi ꝓpinquas: præclaris rebꝰ geſtis. Quũqꝫ eiꝰ gloria efferret: ſubditos oẽs a ſuo noïe appellauit Galathas: ex quo oïs regio Galathia dicta eſt. Ex his verbis Diodori patet ꝙ tpe Herculis Galathia cœ pit dici: quã nũc Galliã dicimꝰ: a Galatha filio Herculis ægyptii: a quo Gerion ꝑeréptꝰ fuit. Cui accidit qđ Solinꝰ ſcribit: Galathas Aſię poſitos fuiſſe priſcis ſęculis a primis Gallis. Por ro: vt ſupra expoſuimꝰ: Alceus nõ fuit priſcis ſęculis: ſed ęgyptius Libyus. Quare Hercules ægyptius regnauit & impauit poſt Hiſpanię triũphũ in Gallia: & vrbẽ cõdidit Alſeam nũc Alſetã dictã ĩ ducatu Burgũdię: finibuſqꝫ Eduorũ. Gręcꝰ Diodorꝰ illã ꝓtulit corrupte Ale ſiam: quũ Alſeã vocabulo ęgyptio ſiue vt nũc Alſetã dicere debuiſſet. Nã qđ Hebręi Alaſã: ægyptii Aleſam: & p trãſpoſitionẽ literarũ Alſeã ꝓferũt: id eſt copulãs & cõmiſcẽs. Nã eo lo ci Hercules Herculeũ regnũ: ſemẽqꝫ cõmiſcuit Celticis. Cęterũ Diodorꝰ ibidẽ: ait hos Gala thas adiũctis Cymbris & Cymmeriis: oẽm Aſiã & gręciã occupaſſe: & Galathas ĩ Aſia fũdaſ ſe: & q in gręciã trãſiuerũt Gallogręcos appellatos his priſcis ſęclis: vt etiã Solinꝰ & Ioſephꝰ aſſerũt. Quare cũ illis eſſet literarũ Galathicarũ vſus: vt ſępe oſtendimꝰ: nõ exile argumẽtũ eſt: ꝙ Maones aiunt a Galathis ad ſe: & a ſe in Græciam aduectas literas: & non a Phœnicia a Cadmo. Hoc loci etiã facit ꝙ poſtremis tpibus Ili regis Troiani ętate: vt Manethon enarra bit: iunior Galathes vicit Sarmatas Tanaidicos: & Galathiæ alias colonias fũdauit: vt ĩtelli gamꝰ etiã diu ꝑſeueraſſe Galloꝝ potentatꝰ in Aſia: & ob id ſemp literas & inſtituta Gallica fuiſſe: qđ Gręci vt ſe primos fingerẽt: induxerũt falſo Cadmũ a Phœnicia literas adducẽtẽ: qđ neqꝫ vetuſto authore: neqꝫ alia memoria vt fit in tãta re in archiuis ſacerdotũ vt publicis bibliothecis ſeruata: vnq̃ ꝓbare potuerũt: vt cõtra figmentũ gręcorũ arguit Ioſephꝰ contra Appionẽ grãmaticũ. Deniqꝫ Diodorꝰ aſſerit ibidẽ: Romanos Galathas vocare: quos Celtas alii vocãt. Qđ profecto verũ eſt vernacula lĩgua. Nã grãmatice illos nũcupãt Gallos dẽpta vltima ſyllaba at: ꝑ figurã grãmaticalem.

Herculesĩ Gallia Ale- xiã cõdidit.

Alſea.

Alſeta.

Galathæ Aſiani.

Aſſerit Feſtus Thuſcos Italię ante ſic vocatos tam a Thuſco rege filio Hercu lis q̃ a ſacrifico ritu. Quo loci aduerte vt aiũt Talmudiſtę: hæc vocabula Scy thica & Aramea eſſe Tuſſum tuſcũqꝫ. Nã vt aiũt: ſæpe duplex ſſ. vnũ ꝑma- net apđ eos: & aliud trãſit in c. vt phœ niſſa & phœniſca: libyſſa & libyſca: la- riſſa & lariſca: ita pari forma Tuſſa & tuſca. Qđ etiam cũ o proferunt toſſa & toſca. Verũ ea differẽtia eſt: ꝙ per o Toſſa vel toſca ſignificat rupes abſciſas & loca difficilia aditu: & hoc ꝓbant: ꝙ

S in c.

In Italia decem annis debellauit: & ex- pulit Leſtrigones: poſtqꝫ .xx. annos apud illos pacifice regnauit: multaqꝫ illis oppi da a ſuo nomine & a ſuo cognomine Mu ſarna ſicut Gedroſiæ & Carnaniæ fun- dauit: & loca aquis impedita habitatio- ni hominum commoda fecit. Anno itaqꝫ Balei .xli. orſus in Italia pugnam contra gigantes: biennio ante illius obitum il- los deleuit. Ita ab Hiſpalis Hercules ve- nit in Italiam: Leſtrigones & omnes ty-

rannos ſuſtulit: Arnos: Lybarnos: Muſarnos a ſe cognominatos cōdidit.trigintaq́ annis rexit: & accerſitum Thuſcum illis regem reliquit.

in trāſlatione Chaldaica quā Targū appellāt:vbi pſalmo.ciii.dicit Chaldaice: cōuertit Toſcū ī fontes aquarū:Hieronym⁹ &.lxx.traduxere rupem dicētes: cōuertit rupem in fontes aquarū. Porro ſi per u ſcribatur tuſſum & tuſcum:ſignificat loca augurio conſecrata:quorū aditus pro phanis difficilis eſt:dicēte Virgilio in.vi. Procul o ꝓcul eſte ꝓphani:cōclamat vates:totoq́ abſiſtite luco.Ergo ex hoc patet primū Tuſciam dictam a Thuſco Scythiæ Tanaidis rege:a quo in Tanaide Thuſcos Ptolemęus deſcribit:ac propterea hunc Thuſcum fuiſſe Aegyptii Herculis filium conſtat:non Heraclii:cū quia non eſt nomen grætiæ ſed Scythię:tum pręcipue ꝙ ætate Alcei venientis ad Euādrū Tarcon rex Tuſcorū erat: & Turrheni legitimā Italiæ monarchiā tenebāt: potiuſq́ illum fugauerunt:q̄ eius filiū expeterent. Nam vires erāt de ſanguine Thuſco non græco:vt Virgilius in.x.æneidos: & Fabius Pictor: & Seruius indicāt.Itaq́ de Hercule ęgyptio & eius filio Thuſco intelligit Feſtus:quippe qui etiā vocabulū ipm(vt Talmudiſtę)exponit primū dicens.Thuſci inqt:a Thuſco rege filio Herculis dicti: & Tuſcia ꝙ difficilē aditū habeat vt toſculū. Nā toſca Cicero ait eſſe loca augurio conſecrata:aut aſpera & difficilia.Hęc Feſtus.Poſt hęc autē Tuſcia:quia ſicut ante oēs gentes dedita fuit religionibus:ita excelluit arte colēdi eas:vt author eſt Liui⁹ in.v.ab vrbe condita:idcirco poſteriorib⁹ Turrhenis cōfirmantibus vocabulū magis q̄ interp̄tantibus a ſacrifico ritu fuerūt Thuſci appellati:vt Plini⁹ author eſt in.iii.naturalis hiſtoriæ: & Dionyſi⁹ in primo libro: & Seruius ſuper æneida teſtanť: & Feſtus iiſdē aſtipulať. Quo vero anno cœperit bellū contra Leſtrigones: & quo tēpore Italię īperauerit ante filiū Thuſcū: ex his quę Beroſus ſcribit hoc loci patēt.Beneficia vero ei⁹ Italia ꝓbant vt ait Beroſus:loca a ſe condita: & coloniæ poſitæ:quas ab eo Libycas dictas inſubribus Mediolano & Vercellis:notat Ptolemæus.Inde poſt Aſtam coloniam memorat Lybarnā: rurſus in Alpinis Larial:id eſt Leoninā inuictā regionē.Nunc Lariam Lacū maiorē dicunt.Rurſus ait.Loca ſtagnantia habitationi reddidit. Hoc potiſſime in planitie Florentina egiſſe non eſt dubiū. Nam vt in Anniis quæſtionibus expoſitū fuit:vocabulū Pheſulę argumento eſt planitiem paludoſam fuiſſe: & fama Fluentina c ui ſtandum eſt:id aſſerit.Ergo eam Aegyptius Hercules habitabilē fecit:reductis omnibus ſtagnis & paludib⁹ in alueum vnū.Cui rei duo inuincibilia hiſtoriæ argumēta reliquit Hercules:ꝙ & illis ſuum inſigne Leonem pręſtitit: & fluento ſuum Aegyptiū cognomentū Arno indidit ad hanc vſq́ ætatē.Et collem Vetulonię ab eius cognomēto ad hæc tempora vocamus Muſarnū.Et ad quintum lapidem vocamus Muſarnā vrbem:cui⁹ eximię vetuſtatis ruinę ac fundamenta viſuntur: & coſmographi indicant.Carmani & Taſpiades ipſi ſunt Muſarni:id eſt eruditi Herculei. Hi orti ſunt generoſo Libyci Herculis non Alcei Heraclei ſanguine:vt in libro.xii.Sillius cecinit.Horum ergo partem in Carminia colonos dimiſit: vt vocabulū accuſat Muſarnū: & Taſpis: quos ibi deſcribūt Gęographi: & partē Vetulonis Harbanis conceſſit:quorū nomen & vrbs Muſarna perſeuerat: & partem cum Sardo & Iolo Sardiniæ pręfecit:ante quos Veii Thuſci cum Phorco rege illuc conceſſerant:vt in pręmiſſis commentariis comprobauimus.Nec tamen eos aliunde miſit in Sardiniā q̄ a Vetulonia et Herbanis Muſarnis.Cui argumento primū eſt:quia perfunct⁹ laboribus Hercules oraculo accepit ad conſequendā immortalitatē conferre plurimū ſi colonias in Sardiniā mitteret Taſpos ſiue Toſpiades cum Iolo ſibi nepote:vt Diodorus in.v.libro exprimit.Porro Hercules perfunctus eſt laboribus in Vetulonia: quia vltimū bellū in Italia geſſit vt expoſitum eſt et in Herbano ſuo caſtro Vetulonię iuncto/Thuſcū filium regē reliquit/a quo ad hæc tēpora regionē paratuſſam & pontē paratuſſum ſiue paratuſcū dicim⁹ vt inferi⁹ notabitur. Nā

Tuſcum.

Arnus.
Muſarna.

nihil poſt fecit q̃ ad conuiuendum Hiſpanis & concedendum naturæ illo conceſſit. Ab Muſarna iſta Harbana regione ſua Hercules functus bellicis laboribus: Toſpiades cum Iolo miſit. Secūdū argumentū eſt: ꝙ in hoc agro non muſarnū modo cognomentum permanet ſed Iolum nomen: Rus in Iolum. Nec obſtat ſi quis obiiciat ꝙ Hercules perfunctꝰ eſt laboribꝰ in Libya non Thuſcia. Nam columnā victoriæ ſignū in Libya poſuit. Sed hoc facile ſoluit: quia Iolam & Iolū ſicut Iolaum diuerſa lingua pronuntiat & Iolū proferūt. Porro qđ obiicit Herculē perfunctū laboribꝰ in Libya: falſum eſt. quia teſte Diodoro in fine quarti libri: columnā in Libya poſuit: ſubacta magna parte orbis: & nō toto orbe. Nam Aſiam omnē & mare mediterraneū atqꝫ Aphricā ſubegerat: vt Beroſus inſinuauit: reſtabātqꝫ ſibiipſi gerēda duo mala bella. vnū contra Geriones in Hiſpania: alterū in Italia in quā in triumphū armenta Gerionis traduxit ab Hiſpaniis. Quare in Italia perēptis Leſtrygonibus perfecit labores bellicos. Itaqꝫ in triūphum ſubactarū partiū duarū orbis cū toto mari pontico & mediterraneo colūnam in Libya poſuit: facile duas alias ad monarchiam reducturus.

Hercules vbi pfunctus laboribus.

Altades duodecimꝰ rex Babyloniis fuit: regnās annis. xxxii. Hic interpoſuit tēpus ſuum delitiis: exiſtimans vanū eſſe laboribus: & ſuę vitę miſeria continua laborare: non quidē aliorū humanęqꝫ gentis vtilitate ac beneficio: ſed exitio ac ſeruitute. Idcirco ſuū inſtitutū fuit: vt vita diuitiis & gloria: aliena ſtultitia & miſeria a ſuis maioribus partis ſibi frueretur quo ad viueret.

Altadis philoſophia.

Nō inerudite philoſophabať Altades ſed imperite vixit. Eius philoſophia veriſſima hęc erat: vti Beroſus inſinuat. Vanus & ſtultꝰ eſt: qui cōtinuo labore ac miſeria militat in exitium ſui/& humani generis. Itē omnium ſtultiſſimꝰ eſt. qui iugi deſudatione theſaurizat: nō ſibi & genti. Amplius: qui abſtinet vſu rerum et glorię a ſe partarum nequiſſimus eſt: quia teſte Salomone: qui ſibi nequam eſt: nūq̃ alteri beneficus erit. Ex hac philoſophia duo recte colligebat. primū abſtinendum eſſe ab omni labore bellico & lucroſo: quia in bellico ſudore: ſibi labor: & gentibus cędes occurrit: & in lucro miſer & infelix auarus efficiť: magis cuſtos diuitiarū q̃ dn̄s. Alterū fruendū eſt bonis & gloria: aliena miſeria & ſudore partis: ne incidas in miſeriā & ſudores: dū parta bona fugis. Porro imperite vixit: quia more aliorum inter pellicū greges & catamitos degebat: & bonis partis & gloria non fruebatur ſed abutebatur. Sed hac philoſophia Chaldaica miſſa: redeamus ad noſtros.

Huius Altadis tēpore Hercules filium Thuſcū ex Araxa ſuſceptū ex Tanaide regiōe euocat. Galathes a quo Samothei galli dicti: eius ætate regnauit apud Celtas: & Vandalus apud Tuyſcones.

Gallorum nomina.

Sępe variatū eſt Celtarū nomē. Nā pricipio Samothei dicebātur: inde a Celto Celtæ: poſt a Galate Galatii: hic a Beligio Belgę: poſt a Romanis Galli: poſtremo Frācigenę. Filiꝰ itaqꝫ Herculis Galates nomē Gallis dedit: qui apud illos regnauit ętate Altadis philoſophi: quē exiſtimo refugiſſe bella: cū quia delitioſus erat: tū pcipue qa Herculeę monarchię par nō erat. Germanorū quoqꝫ nomē ſępe a ducibus variatū fuit. Nā ab exordio et ferme ī toto Tuyſcones dicebanť: ī parte vero Gābriuii: ante Ingheones: poſt Iſteones: Hic Sueui: poſt Vādali: inde Alemāni: deinde Thetanes & Theutones: poſtremo a Romanis: vt Tacitꝰ aſſerit: Germani dicti ſunt. Tēpore Altadis Vādalus Tuyſcones rexit: a quo nō ſolū Vādalos pdiuiſſe ſed & Vindelicos: nomē eſt argumēto. Nāqꝫ Vindelici Vādalici ſūt: quia idem nomē apud diuerſas nationes mutatis vocalibꝰ ſolet variari & quādoqꝫ ſyllabis: vt pa

Germanorū nomina.

Vandalus.

ne:pan:pen:& Taſpis:teſpis:toſpis:vt ſupra diximus: & ſoſa: ſuſa: ſumſa: & anca: inca: vnca:vt in ſequente cõmentario exponemus.Pari forma Hetruria etiã ipſa ſępe mutauit nomẽ vti Plinius aſſerit in.iii.naturalis hiſtorię.Nam a Comaro Comara:& a Iano Ianicula ſiue Ianigena:& a Razenuo Razena dicta fuit: vt Beroſus aſſerit: & Dionyſius inſinuat de Razenuo.Nunc a Thuſco filio Herculis Thuſcia & Thuſſa dicta eſt:vt Feſtus eſt author.Totaqꝫ prouincia nomẽ mutauit:qm̃ vt clare ait Piniꝰ in.iii.& Dionyſiꝰ in primo lib.inſinuat:principio dicta eſt Vmbria ab Vmbris qui eam coluere: inde Pelaſgia a Pelaſgis qui Vmbros ab imꝑio exegere:& paulo poſt Turrhenia a Lydorũ rege:a quorũ ſacrifico ritu:mox a gręcis Thuſcia cognoĩata fuit.Thuſcꝰ igiť rex eſt:a quo ſolũ Vetuloniẽſis ager Paratoſſus ſiue magnꝰ Thuſcꝰ diciť ad hęc tẽpora:vt oſtẽdimꝰ in genealogiarũ cõmẽto.xxii.his tẽporibꝰ a Tanai patre Hercule deuocatus venit in Herbanũ paternũ caſtrũ in quo ad hęc tẽpora ꝑſonat Toſſum ſiue Toſcũ nomen.Cui etiã argumẽto eſt ꝙ Vetulonia ferme iũcta Herbano:tũc & vſqꝫ ad Romanoꝝ iꝑiũ:fuit regia Italiqꝫ/& regũ Thuſcię.Et idcirco ꝑfunctũ laboribꝰ Herculẽ in ea regnaſſe nõ dubiũ eſt:& ĩ ea creaſſe Thuſcũ Coritũ:id eſt haſtatũ Iouẽ:vt mox apeꝛiemꝰ in ſequẽte cõmẽtario. Ab eodẽ ergo Thuſcos circa Tanaim dictos mẽorat Ptolemęꝰ.

Hetruriæ nomina.

Hercules Thuſcũ filium Ianigenis creat Coritum ex more.Quo etiam illis rege relicto:ipſe ſenex admodum in Celtiberos reuertiť:anno Altadis.xxxix.& regnauit ibi atqꝫ obiit: cui Celtiberi tẽplũ ad illius Gades:& ſepulcrum & diuinos honores tribuerunt: plurimaſqꝫ illius triũpho & nomini vrbes dedicauerũt:vt Libyſoſonam:Libyſocam:Libuncam:Liboram.

Plura digna mẽoratu hoc loci explicat Beroſꝰ:latinis hiſtoricis & aliquot gręcis ſonãtia:vt qđ Põponius Mela ſcribit: ſepulcrũ & tẽplũ ægyptii Herculis ad Gades in Hiſpaniis eſſe:ac ꝓpterea ſenẽ Herculẽ ibi regnaſſe & obiiſſe:ꝙqꝫ Gades colũnęqꝫ huiꝰ ſunt nõ Alcei.Nã etſi Diodorꝰ gręcos magis recitãs & nõ ꝓbans in iiii.lib.dicit Alceũ poſuiſſe colũnas: nõ tamẽ aſſerit in Gadibꝰ ſed ĩ Europa:et ſi id ſcripſiſſet:vtiqꝫ mox id reuocauit dicẽs prioris Herculis geſta fuiſſe a poſterioribꝰ tributa Alceo:quaſi vnꝰ fuiſſet Hercules.Sed qđ maximũ argumẽtũ ꝓbet:ſunt vrbes cõditę ab Hiſpanis illiꝰ ꝓprio nomini atqꝫ triũphis:quarũ primã Beroſus Libyſoſonã dicit.Sane ſciendũ eſt vt ſupra dicimꝰ:a diuerſis diuerſimode idẽ nomen ꝓferri.Pari forma Soſon:Soſa:Suſa:Sumſa idẽ a diuerſis ꝓnuntiať. Eſt autẽ Perſicũ nomẽ Suſa:ſignificãs vt aiũt Talmudiſtę/equũ & equitaturã regiã.Et vrbẽ forũqꝫ auguſtũ:quo eqtes duceſqꝫ imꝑatori occurrũt Suſam vocant.Hinc vt diuinæ literæ tradũt in vita Heſter:caput regni Artaxerxis Medorũ imꝑatoris dicta eſt Suſa.Hinc Aſſyria Suſiana.Eodẽ modo finẽ vrbis Vetulonię quo Larthi eqtatus Lucumonũ cõueniebãt:ad hęc tẽpora Sũſam vocamꝰ.Itaqꝫ qđ Chaldęi Soſon:Perſę ſuſam: idẽ Hetruſci Sumſam vocabãt.Hinc Hiſpania Herculea Libyſoſon:eſt Libyi forũ auguſtale:quo ipſi triũphãti oĩs Hiſpanicꝰ eqtatꝰ occurrebat.Quã vrbẽ Romani ob honorẽ Libyi ꝑ interꝑtationẽ vocauerũt Foroauguſtanã ciuitatẽ:& illi ius Italię tribuerũt: q̃ antea Libyſoſona dicta erat:vt memoria ſeruat Piniꝰ li.iii.na.hiſtorię ca.iiii. Porro Ancã:Incam:Vncã:cũ diuerſę gẽtes idẽ intelligãt:& monile ſublimi collo ĩpoſitũ ſignificet:vt Hieronymꝰ & Talmudiſtę iterꝑtanť: cõſequẽs ẽ vt Lybũca ſit vrbs quo Libyus triũphãs ſublimi ſuo collo torquẽ adiecerit:ſiue ſignũ victorię ac nobilitatis.Siľiter qa teſte Hieronymo & Talmudiſtis: Soca & Socor tentoria caſtraqꝫ ſignificat:neceſſe eſt Libyſocã eſſe Libyi vrbẽ locũqꝫ:quo initio tẽtoria poſuit & metatus eſt caſtra.Cui eſt argumẽto:ꝙ teſte Ptolemęo ea vrbs eſt ĩ Herotanis:id eſt a ꝑllito ſignatis.Her eñ vt diximus:cognomẽtũ eſt Herculis:& ꝑllitũ ſignificat.Ora vero ſignũ & ſigna

Sepulcrum Herculis. Gades.

Suſa.

Soſon.

Anca Inca Vnca.

Soca. Libyus.

tū ſignificat teſte diuo Hieronymo. Ibi eṁ & metatus eſt caſtra: & deſignauit caſtris locū Li
Herotani byus vt Herotanū nomen accuſat. Ergo cū aſpiratiōe Herotani ſcribēdi ſunt: & male ī Pto
Or Am. lemęo ſine aſpiratiōe īueniť Erotani. Cęterū Orā ꝓprie vt Hieronym9 ſentit: ex or & am cō
poniť: quę gentē & irā ſignificat. Hinc Liborā Libyi gens irata ſignificať: quæ primū videli-
cet in Geriones ꝑ Hercule ira excanduit. Has oēs vrbes leges quaſdā in Ptolemaica deſcri-
ptione Hiſpaniæ: alias in. iii. naturalis hiſtorię Plinii: & aliis Geographis. Quę cū ita ſint: mi
ror cur nō puduerit gręcos tam euidēter mentiri de Hercule. De inito regno Thuſci apud
Vetuloniā tria extant argumēto: ꝙ nomen eius circa Harbanū paratuſſum ꝑmanet: ꝙ va-
dus Tuſcanēſis ad hęc tēpora dict9 eſt in ei9 agri medio: ꝙ ſolū illi Hercules leonē haſtatū. i.
coronatū more antiquo ad hæc tēpora īſigne reliqt. Haſta eṁ pro corona vtebanť veteres.

Galatheū puerū ad Herculē miſſum in Siciliā cū coloniis miſit Thuſcus. Idē Thuſcus primus Palatuā militiā: & initiamēta Razenuos Ianigenas docuit.

Argumētū eſt: dū Hercules de gi-
gātib9 ī Italia triūphaſſet: & ꝑ Thu
ſco in Tanaim miſiſſet: etiā a Gallia
pign9 virtut[Galatheū puerū ſuſce
piſſe: quē cū coloniis ī Siciliā Thuſc9
miſit. Hinc Galathenas colonias ī Si
cilia deſcribit Plini9 in. iii. naturalis
hiſt. Erat ergo iā creat9 Corit9: cuius munus erat cū rege dare colonias. Circū Italiā etiā Ma
ritimas colonias dedit Hercules poſt initū regnū: vt in Sardiniā Iolaū cū Toſpiadibus: & cir
ca Iſtriā Liburnos: id eſt Libyi remigatores. Vrna eṁ vas vocant ad modū remi factū: lato et
amplo corpore: & lūgo ac ſtricto collo: qđ & palatuū dixerūt: repoſtoriū veſtalis ſacri cineris
Cymba. Hinc Cymbā lato corpore & ſtricto lōgoqꝫ roſtro cū remis velociſſime currentē: quā nūc di
Fuſta. cim9 Fuſtā: tūc ab īuētorib9 liburnū: id eſt Libyi vrnū vocabāt. Quo autē pacto Thuſc9 Pa-
Liburnus. latuā militiā & initiamēta quæ patris Herculis erāt docuerit Razenuos: ſatis in ea lucubra
tione fuit expoſitū quæ eſt de Vadimonis lacu Nauiſo.

De. XIII. rege ASS.

Tertiuſdecimus Babyloniæ rex Mamitus: regnauit annis. xxx. Is rurſus milites exercuit & aſſuefecit laborib9: & interpoſitis delitiis: vnguentis: & opobalſamis: militiam & pugnas exequebatur: cœpitqꝫ formidini eſſe Syris & ęgyptiis. Huius anno xxii. Alteus Thuſci filius regnat apud Ianigenas: & biēnio ante Heſperus frater kitym apud Celtiberos: rurſus apud Celtas Narbon: & apud Tuyſcones Teutanes.

Certū eſt Narbonenſem Galliā ab
hoc filio Galathei cognoīatā: quam
ꝓuinciā Romanā poſtea Senat9 po-
puluſqꝫ Roman9 dixit: iuſqꝫ Italiæ il
li tribuit: de qua Plini9 in. ii. natura
lis hiſtorię cōplura: tū præcipue iſta
Narbo. ſcribit. Narbonēſis inqt ꝓuīcia pars
Galliarū appellať: quę infero mari al
luitur: Brachata āte dicta: amne Va
ro ab Italia diſcreta: Alpiūqꝫ ſaluber
rimis romano īperio iugis: a reliqua
vero Gallia latere ſeptētrionali ſeiū
giť. Hæc mōtib9 Gebēnicis: & vrbi-
bus agrorūqꝫ feracitate: cultu viro-
rū: amplitudine opū: nulli ꝓuīciarū poſtferēda: veriuſqꝫ eſt Italia ꝗ ꝓuīcia. Hęc Plini9. Por-
Teutanes. ro Teutanes Mercuri9 Germanorū extitit: cui cognomēto Teutanes ſacrific9 ritus indidit.
Reddebat eṁ pallētes eos q ſibi gratis īmolabanť. Teu eṁ laudē: & teudas laudatorē: Taam
vero & tanā pallētē gratis Hieronym9 & Talmudiſtę īterꝑtanť. Hinc Teutanes laus pallētis
gratis diciť. In laude eṁ ſacrificii victimādi gratis: pallebāt effuſiōe cruoris: dicēte Lucano
in primo libro: Et quib9 immitis placať ſanguine diro Teutanes: horrenſqꝫ feris altarib9 hæ
Teutones. ſus. Ab hoc Teutones & Teutonia nomē accepit. Deinde Beroſus aperit quo tēpore naturę

cõceſſerit Hercules:& illi Heſperus ſucceſſerit:videlicet anno.xx.Mamiti.Grçci dicunt Italiam & Hiſpaniã dici Heſperias ab Heſpero ſtella:qua grçci in Italiã & Hiſpaniã adnauigãt: Italiãq; ſimul Oenotriã ab grçco Archade Oenotrio fratre Peucci. Qđ falſum eſſe nõ Beroſus modo & Iginus:ſed ratio ipſa cõuincit.Nã ſi a ſydere:quo a Grçcia in Italiã & Hiſpaniã nauigãt:nomẽ Heſperiã acceperũt duo hçc extrema Italia & Hiſpania:neceſſario cõſequens eſt vt & Gallia ſit Heſperia:qa media eſt inter Italiã & Hiſpaniã:& ĩpoſſibile ſydus illud percurrere aut eos adnauigare ab Italia ĩ Hiſpaniã: niſi p mediã Galliã. Porro cũ nemo ſcriptorum cõcedat Galliã dici Heſperiã:cõſequẽs eſt vt non a ſydere:ſed a rege Heſpero dicať:qui primũ in Hiſpania: deinde in Italia & nõ in Gallia regnauit:vt Iginus & Beroſus clariſſime tradũt.Cõuincit quoq; Grçcos de mẽdacio cognomẽti Oenotriani Italię:ipſa interpretatio nominis.Nã quẽ latini viniferũ:eundẽ Grçci Oenotriũ:& Aramei Ianũ pronũtiant:vt ĩ prçhabitis antiquitatib⁹ Iani ꝓbauim⁹.Quare:quia antiquit⁹ a Iano cognoĩata fuit Italia:cõſequẽs eſt:vt ab eodẽ per interꝑtationẽ Grçcã ſit dicta Oenotria id eſt Ianea ſiue Ianicula.Qđ profecto & tẽpus demõſtrat.Nã vt ſupra ꝓbauim⁹:Oenotrius Archas venit in Italiã centũ et ſeptuaginta annis poſt Phaetõteos Lygures. Quos ſi in Beroſo & Euſebio ſupputes peruenies ad.xiii.annũ Balei Aſſyriorũ regis:quo tẽpore Oſiris reuertebať ĩ Aegyptũ:vt ex ſuperiorib⁹ patet:nupq; dicta eſt ab eo Italia Apenina & Taurina.Quare nõ Oenotria ab eo dicebatur.Rurſus etſi Antiochus:Philiſtus:& Timæus diſſentiant:a quo Italia potiſſimũ dicta ſit Apenina ſiue Taurina:vt retulimus:conueniunt tamẽ in tẽpore:q; antea dicta ſit Saturnia:poſtea circa tẽpora Herculis vel paulo ante dicta eſt Taurina:& poſt Herculẽ Heſperia a grçcis.Eadẽ ferme a Dionyſio Halicarnaſſeo in primo li.referunť.Eadẽ Beroſus ſcribit afferẽs paulo ante Herculẽ dictã Taurinã Italiã: & Hercule mortuo ſucceſſiſſe illi Heſperũ in Hiſpania.Heſper⁹ autẽ pulſus a fratre Italo Atlãte venit in Italiã:& ab eo dicta eſt Heſperia.Poſt a fratre Italia:vt etiã Igin⁹ ſcribit:& noſter Tortellius Aretinus refert. Ergo:qm̃ ab Api vſq; ad Italũ nũq̃ Italia dicta eſt Oenotria: cũ tamẽ Oenotri⁹ eo tẽpore Italiã incoluerit et obierit:vt ex tẽporibus patet:cõſequẽs neceſſario colligiť:vt Italia ſit cognoĩata œnotria: ſed nõ ab Oenotrio Archade:ſed vetuſtiſſimo Iano:quẽ p interꝑtationẽ græci œnotriũ vocauere:vt rudes Romanos faſcinarẽt:& caligĩnẽ atq; obſcuritatẽ Italię vetuſtiſſimę origini inducerẽt:ne ipſi q ſe gẽtis humanę genitores fabuloſa iactãtia ꝑdicabãt apud rudes Italos: mox deprehẽderenť nouitii atq; poſtremi in rerũ natura:vt illis obiicit Ioſephus cõtra Apionẽ grãmaticũ.Itidẽ obſcurare ꝑgentes Thuſcã originẽ & a Græcis ortos aſſerere: adniſi grçcis vocabulis illos nũcupauerũt Thuſcos & Turrhenos.Sed fruſtra iecerũt rete ãte oculos eorũ:qui ſemp ſe Ianigenas & Razenuos vocauere vſq; ad Cęſarũ tẽpora:& nõ tã obſtinato q̃ prudẽtiſſimo animo retinuerũt vetuſtiſſimę originis ſuę argumẽta inuincibilia:lĩguã: deos:literas et eiuſcemodi:vt etiã Beroſus aliquãtulũ inſinuat:et Dionyſi⁹ Halicarnaſſe⁹ in primo li.exprimit:et Myrſilus aſtipulať.Igiť omiſſis fabulis grçcorũ dicam⁹:Italiã dictam a duce Italo:et circa finẽ Herculis quo græcus Oenotri⁹ extabat dictã Heſperiã nõ Oenotriã: pauloq; ante Apeninã.Sed antiqtus Ianiculã id eſt Oenotriã ab Oenotrio phœnice:vt ſæpe expoſuimus. Et hunc ordinẽ ſequitur Virgilius:vt vltimo ſit cognominata Italia a duce: antea vero a grçcis Heſperia:ſcilicet circa finẽ Herculis et Tauri vt aiũt. Verũ antehac antiqua terra erat et dicta Oenotria:quia Oenotrii id eſt Ianiculi viri illã tenuere circa Tyberim: quæ pars Ianicula circa Tyberim primũ dicta eſt Italia vt Seruius ſcribit ſuper primũ æneidos:in quo et idem Virgili⁹ ſic ſcribit. Eſt locus(Heſperiã Graii cognoĩe dicũt)Terra antiqua:potens armis:atq; vbere glebę: Oenotrii coluere viri:nũc fama minores Italiam dixiſſe ducis de noĩe gentẽ.De Alteo vero Thuſco:cõtradictio videť. Nã Beroſus illũ ſcribit filium Thuſci:id eſt nepotẽ Herculis.At herodotus in primo refert illũ fuiſſe filium Hercu

Heſperia vnde dicta.

Oenotria.

Oenotria ab Iano.

Italię noĩa.

lis.Sed facile ſoluit̃:quia hic fuit nepos Herculis Aegyptii:ille filius Alcei. Quare ſicut grę ci ad inducẽdas hiſtoriis & originibus gentiũ caligines: furati ſunt nomẽ & geſta Herculis

Alteus.

Aegyptii:& illud impoſuerũt filio Amphitryonis:teſte eodẽ Herodoto in.ii.lib.ita & Altei nomẽ furati ĩpoſuerũt filio Alcei.Hic Alteus inito regno Vetulonię:duo loca ſuo nomini di cauit:in quibꝰ poſtea fundata oppida dicimꝰ Altetũ:& Arcẽ Althiã vernacula lingua. Cæ

Mamitus.

terũ qđ Beroſus ait:Babyloniæ regẽ Mamitũ inceſſiſſe mediũ inter militiã & delitias:& aſ ſuefeciſſe milites laboribus:ꝑfecto ea cõiectura eſt: prædeceſſorẽ eius poſthabuiſſe militiam terrore Herculis:iãq; ſeneſcẽte eodẽ Hercule:Mamitũ expectaſſe illius obitũ: & interea mi litem aſſuefeciſſe rebꝰ bellicis:& eodẽ Hercule mortuo cœpiſſe arma inferre finitimis:ac ꝑ pterea formidãdus erat Syris & Aegyptiis qui orbis domitorẽ & ſaluatorẽ amiſerant.

De.xiiii.rege Aſſyriorum.

Quartuſdecimꝰ rex Babyloniis imperauit Mãcaleus ãnis.xxx. cuius ãno primo apud celtiberos: Kitym pulſo fratre Heſpero in Italiam:regnauit.

Scribit Aretinꝰ noſter Tortelliꝰ eadẽ q̃ Beroſꝰ:referẽs Iginũ aſſerere Atlã tem pepuliſſe fratrẽ ſuũ Heſperũ ab Hiſpania:& ibi regnaſſe:& Heſperũ veniſſe ĩ Italiã & illi ĩperaſſe: & ob id vtrũq; regnũ ab eo Heſperiã cognoĩatũ.Verũ qm̃ de Italo ſatis ĩ Anniis quęſtionibꝰ diximꝰ: idcirco ibi legant̃ de noĩe ꝓprio Kitym & cognoĩbꝰ Atlãte & Italo:& qbꝰ locis regnauerit.Si militer legant̃ cõmẽtaria cũ Fabio Pictore.Quare ſi Kitym & Italꝰ eãdẽ ĩterp̃tationẽ habẽt: et ſi vtrũq; eãdẽ habẽt definitionẽ cũ Atala & Italo:cõſequẽs eſt:vt idẽ vir ſit Kitym:Atalas

Atlas.
Italus.

et Italus:ſiue Atlas vt Græci declinãt.Recte igit̃ ab Igino Atlas dictus eſt frater Heſperi:et ab aliis Italus.Itaq; ſicut Heſperus vtriq; regno imperauit:ita frater eius Italus Atlas.

Duodecimo vero ãno Mancalei apud Ianigenas regnat Kitym relicto in celtiberis rege filio Sicoro. Eiuſdẽ mancalei tẽporibus apud Tuyſcones regnat Hercules alemãnus:apud celtas Lugdus:a quo prouĩcia & homines cognomenta ſumpſerunt.

Lugdus
Lugdunũ.

Lugdus eſt q ĩcoluit Lugdunẽſem ꝓuinciã:vt nomẽ eſt argumẽto.Qđ vero ait:ab eo cognoĩatã fuiſſe totã ꝓuĩciã & hoĩes:ita ĩtelligẽdũ eſſe exi ſtimo:vt ꝓuĩciã ĩtelligat totã partẽ

Ludouici.

Lugdunẽſem:hoĩes aũt Lugdouicos dictos:quos poſtea g.ablata Ludoui cos dixerũt.Alemãnũ vero Herculẽ

Alemannꝰ
Hercules.

Beroſus dicit: ꝙ vel Alemãni filius fuit:aut qa illi ſucceſſit:aut veriꝰ ob vtrũq;.Dictꝰ eſt Hercules ob fortitudinẽ:qa oẽs q aliqd fortiter egiſſent:Hercules vocabant̃:vt ĩ Saturnalibꝰ Macrobiꝰ ſcribit.Et ob id teſte Corne

Alemãnoꝝ
clamor in
pręlio.

lio Tacito:oĩm virorũ fortiũ Germani ituri in p̃lia hũc Herculẽ canũt:ſuntq; carmina:quo rũ relatu quẽ baritũ vocãt:accẽdũt aĩos:futurę q; pugnę fortunã ĩpo cãtu augurant̃. Terrẽt em̃ vel trepidãt acies:ꝓut ſonuit:nec tã voces illę q̃ virtutis cõcentꝰ vident̃.Affectat̃ præci pue aſperitas ſoni & fractũ murmur:adiectis ad os ſcutis:quo plenior & grauior vox repcuſ ſu intumeſcat.Hęc Tacitꝰ.Qđ vero de Kitym refert:etiã Iginꝰ cõſentit:& Fabiꝰ Pictor:Ita lũ pepuliſſe fratrẽ Heſperũ vt diximꝰ ĩ Italiã:in qua paululũ regnãs obiit Heſperꝰ. Inde Italꝰ

Sicorus.

Hiſpaniis Sicorũ filiũ regẽ creauit:vt Beroſus exponit:a quo nõ eſt dubiũ dictos fuiſſe Sico ros:& Sicorũ amnẽ eiꝰ de quo Lucanꝰ.Heſperios(inqt)inter Sicorꝰ nõ vltimꝰ amnis.Ipẽ ita lus pater ĩ Siciliã colonias duxit.Inde cũ Siculis ĩ Italiã ꝓfectus regnauit ĩ locis circa Tybe rim:& ea primũ a ſe Italiã appellauit:vt ſcribit Seruius & alii Virgiliani ſuper primũ ænei

Siculi Ro
mã incolue
re primi.

dos. Sunt autẽ loca circa Tyberim in quibus regnauit vt aiunt:vbi Siculas colonias poſuit in agro Romano:vt eſt illud:Fines ſuper vſq; Sicanos: quia Romã primi inhabitauerunt ve tuſti Siculi:& Tyburi ſunt loca Siciliẽſa dicta:& in propinqua Tyberina Hetruria ſunt vr

bes Pheſenniũ & Phalaris:quas ante inhabitauerũt Siculi:vt ampliſſime ſcribunt hiſtorici:p̃ci
pue Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro:& Epigenes in Apologetico cõtra Italos. Hinc
colligunt ab initio nõ fuiſſe noĩatam Italiã totã quę nunc eſt:ſed ſolum circa Tyberim loca:q̃
ſunt Latiũ:& ipſi ꝓxima Etruria.Huic aſſertioni authorũ multa ſuffragant̃ argumenta.Pri- Latium.
mum:quo ipſi vtuntur:ꝗa nomen Siculũ in Latio fuit & Etruria. Siculis autem coloniis a prĩ
cipio rex erat Italus.Secũdũ eſt:ꝗa Italus p̃fecit filiã ſuã reginã Aboriginibus in Latio:q̃ a ſuo
nomine Siculis prima Romam oppidulũ condidit : vt ꝗdam hiſtorici perhibẽt:& Plutarchus
in vita Romuli refert:& Beroſus paulo inferius enarrabit.Ipſe vero Italus in Vetulonia reſe-
dit:cui maiora ſunt argumenta.Nã p̃ter id ꝙ vrbes Etruſcas añ Pelaſgos inhabitauere priſci
Siculi:adiicitur primum argumentum:ꝙ ad principes Vetuloniæ:quæ tum erat Italię regia
ad Coritũq; acceſſit:& illi locata filia ſua Electra cõiuge:eidẽ participata potentia cõregnauit
vt aperte ſcribit Beroſus:& Fabius & cæteri hiſtorici conſentiunt.Sed quo res ipſa fiat aperti
or p̃monitos eſſe lectores par eſt:tres fuiſſe Atlantes:ꝗbus eiuſdem noĩs vxores totidem & pa- Atlantes
res numero:& noĩbus & cognominibus fuere liberi mares:& fœmellæ : vt Seruius eſt author tres.
& Virgiliani ſup.vii.& viii.ęneid.Quæ ergo hic dicentur:de Coriti principis Thuſciæ Her-
culei ſocero Italo intelligantur: qui primum in Hiſpania:inde in Sicilia:poſtremo in Italia re-
gnauit:de quibus in Anniis.q.& ſuper Fabium diximus.

Rytim ob mẽtis excellẽtiã Ianigenę ſua lin
gua vocauer̃t Italũ Atala. Hic filiã ſuã Ele-
ctrã ianigenarũ pricipi Cambo blaſconi de
dit cõiugẽ.qui ꝓ nuptiis colõĩas miſit trãs
alpes Italię ꝓximas:& Romã filiã ſuã italꝰ
prĩo ſubreginã Aborigĩibꝰ ſacrat.filiũ quo
q; ſuũ Morgetẽ italꝰ Ritym creauit coritũ

Nõ ſolũ aũt Beroſus: ſed etiam oẽs la
tini illũ ſecuti ſcribũt Italũ Atalãtẽ lo
caſſe filiã ſuã Electrã Corito Thuſcię
principi.Sed quæ exponenda hoc loci
currunt:hæc ſunt.In primis: magis ꝑ
expoſitionẽ q̃ diſtictionem noĩm dicit
Beroſus:aut traductor Beroſi:Italum
Atala.Quaſi dicat.Vocauer̃t eũ ob ex
cellẽtiã mẽtis Italaa ſiue Atalaa : quia
eundẽ ſignificãt.Deinde inſinuat ꝗd etiam quidã authores ſcribũt:veteres pro inito regno ſo Atalaa legẽ
litos die acclamationis regiæ:ſua ſacrare ſimulacra:vel titulos inſcribere ad memoriam:& op dũ putẽ At
pida ædificare:& colonias mittere ſuo nomine illuſtratas ad perpetuam memoriam geſtæ rei lanta.
& ad fulgorẽ nominis ꝓpagãdũ:& ob id vetuſta nomina locis ĩdita faciũt ĩ hiſtoria efficaciſſĩ
mũ argumẽtũ:vt in p̃miſſis libris & cõmẽtariis cõprobat̃.Ergo Italꝰ cũ iniit regnũ die accla-
mationis regiæ Ry Atlaus.i.rex Atlaus:primum exciſos a patria Kiteos titulos ſacrauit : &
ſub ãtro ad ęternã rei memoriam recõdidit:quos cernimꝰ iuxta Faul:vt explicauimus ĩ inſti-
tutionibus Etruſcis: & Turritũ domiciliũ in Volturrena ſibi fundauit:dictũ Aramee Stic Ki
ti Atu. Deinde ſucceſſorem regni Morgetem creauit Coritũ.i.haſtatũ Iouẽ dando illi regni
ſceptrũ.Tertio oẽs tres ſimul: Atalas:Electra:& Cambo:qui poſt ꝑ Antonomaſiã Coritus di-
ctus eſt:colonias miſerunt in ꝓximã ꝓuinciam Narbonenſem:& a ſuis nominibus vocauerũt
illas Cãbo Electras Atlanticas:vt eas noĩat Pliniꝰ in.iii.naturalis hiſt.ca.v.Et hoc pro nuptiis
& affinitate inita:vt Beroſus indicat.Pater Cãbi dictus Blaſcon:vt in genealogiis Beroſus ex Blaſcon.
poſuit:a quo mons blaſconis ad hęc tp̃a dicitur:& ipſe Blaſconas colonias miſit cũ Cambo Ele
ctris Atalãticis iuxta Rhodani oſtia:vt commemorat Ptolemæus in deſcriptione Narbonen
ſis ꝓuinciæ:& Plinius in.iii.naturalis hiſto.ca.vi.Cæterum ꝗd de prima fundatione vrbis Ro
mæ Beroſus ait:& Plutarchus refert:veriſſimum eſt:cæteri quos Plutarchus inducit autho-
res Romę fuerũt:nõ primũ fundãdo:ſed poſt aut derelictam rehabitãdo:vt Solinꝰ ſcribit : aut Roma ĩſtau
ampliãdo:aut diruta reſtituendo:ſicut de Carthagine & multis aliis geſtum eſt. Verum qui rata.
Romam vltimo quadrauit:& inſtar vrbis fundauit : fuit Romulus:a quo Roma ꝑ ſyncopam

ſ.v.

Roma inſti tuta. dicitur. Nam integro vocabulo Romula ꝓfertur. Qui vero ante oēs ꝑ tpis exigētia oppidi in ſtar illā fūdauit: fuit Roma filia Itali cū Siculis coloniis ſui pris: dicēte Dionyſio Halicarnaſſeo in principio hiſtoriarum. Vrbem Romam: terræ mariſq; dominam; quā nunc Romani incolunt vetuſtiſſimam: antea memoria ꝓditorum tenuiſſe dicuntur barbari Siculi: gens indigena. Igitur authores alii Romę: quos Plutarch⁹ & alii cōſcribūt: inter Romulum vltimū: & hāc primam Romam: aliis & aliis tpib⁹ intermedii fuerūt. Et hoc ſecuti ſumus ī Etruſcę hiſtoriæ libris: quos ab Etruria cōdita vſq; ad hęc tpa abbreuiamus ꝑ reges Etruriæ atq; Romæ: in quibus & illud Beroſianum adnotauimus: hāc primam fuiſſe ſubregulā in Italia & Latio: omneſq; ſequentes non proprie reges ſed ſubregulos fuiſſe in Latio decreto Lucumonū atq; voluntate vſq; ad Romulum: qui omnium primus de regno & imperio cœpit cū Etruria cōdēdere: durauitq; ea rixa quouſq; Thuſcorum imperiū Romano ceſſit. Sed & illud genus Siculorū notā dum eſt: qđ Dionyſius indigenum vocat. Siculoꝝ duplex genus in Italia. Duplex enī genus Siculorum eſt ī Italia: quorū vnū externū aliūde venit cū Italo: & hi proprie dicūtur Siculi. Aliud vero indigenū eſt & Thuſcū e Tagetis Sicano filio in Thuſcia: vt ſupra enarrauit Beroſus. Et hi proprie a genitore Sicani dicuntur. Verū qa tpe Itali Thuſci fœmellas eius filias vxores acceperunt: hinc authores non diſtinguūt inter Siculos & Sicanos. Siculi ergo qui Romam cum filia Itali fundauerunt: vt ait Dionyſius: fuerūt Siculi indigenæ Thuſci: non aduenæ cū Italo. Equidem argumētum cōſtans: ꝙ vir Romę indigena Thuſcus erat. Ergo quia proles hui⁹ vſq; ad Latinū ſocerū Aenecę fuit ex Thuſco genere: rurſumq; Aeneas a Dardano Thuſco gen⁹ habuit: cōſequēs neceſſario eſt: vt ex tribus Romæ primis tribubus: videlicet Tatiēſi Sabina: Lucerum Lucumona: et Romulea Albana: duæ fuerint conſanguineę ab auito priſco ſanguine Herculeo Thuſco: Romulea ſcilicet & Lucera. Quo vero tpe Roma puella Romam cum indigenis Sicanis Thuſcis fundauit: regnabat apud ægyptios Menoptis: vt patet in Euſebio: in temporib⁹ huius regis aſſyriorum Mācalei: cui⁹ āno. xxvii. natus eſt Moyſes liberator populi Iſraelitici duxq;. Ergo quo Roma cum Moſe orta. tpe primū Roma oppidulum eſt cœptū: futura dux orbis & chriſtianitatis dña: equidem & futurus liberator duxq; populi oppreſſi Moyſes recte ortus eſt. Sed de his copioſius in ſacris decadibus ſuper Exodum explicabitur.

De. xv. Aſſyriorum rege.

Quituſdecim⁹ aſſyriis ıͦpat Sfer⁹ ānis. xx. vir de cui⁹ geſtis & prudētia oē vulg⁹ pſonat. Hui⁹ tpib⁹ Morges filius Itali creauit Coritū ſuū cognatū Cāboblaſconē: & paulo poſt idē Corit⁹ manet Itus. Apđ celtiberos regnat Sican⁹ fili⁹ Sicori: poſt obitū Sferi ſub Mamelo.

Ergo Sicani aduenæ in Italia nō fuerīt ętate Romæ Italantidis: niſi indigenę Thuſci: ſed qui proprie Siculi dicunt̄ venerunt a Sicilia cū Italo; qa Sican⁹ pr̄ Sicanorū aduenarū nō erat natus: cū Roma fundauit oppidū ꝓ Latii ſceptro habito: vt patet ex Beroſi tēporib⁹. Mortuo vero Italo: fili⁹ ei⁹ Morges Morges. Blaſcon. Coritus. ſucceſſit: vt ſcribūt Beroſus & Dionyſius Halicarnaſſeus ī prio li. Cābo blaſcō vero a patre cōgnomē Blaſcon accepit: ſibi Cābo propriū nomen fuit: & a dignitate ſolus Coritus dictus antonomaſice fuit: qa poſt Alceum auū Herculeum: Italus aduena ſuſceptum regnum tranſtulit ab Herculea Vetulonica ꝓle ī Morgetē. Quare dignitate ſucceſſionis iterato ſuſcepta Herculea familia ſempiterno titulo ſibi adſcripſit: & ob id antonomaſice cum Coritus dicitur: de Cambo iſto intelligitur a latinis. Igitur dum eſſet Coritus id eſt haſtatus ſceptro Iuppiter / genuit Iaſium primogenitum ex Electra Italātide. Paulo poſt obiit Morges: & remāſit Coritus Itus. i. Iuppiter ſolus: quia ad eū ſolum redactū eſt regnum. Et ob id mōti Blaſconi paterno: cognomentū ſuæ dignitatis Itum adiecit. Nam ſicut a patre Blaſconis mons dicit̄: ita & a perpetua regia dignitate adepta / Arx Iti etiam nominatur; vti in vita ſancti Flauiani martyris

memoria ſeruať.Igiť cũ eſſet Iuppiter:ex Electra genuit Dardanum & Armoniam. Ex quo
fabula græcorũ mendax auſa eſt in hiſtoria:alterũ aſſerere Coritũ patrẽ Iaſii ex Electra:alte
rũ Iouẽ qui genuit Dardanum ex eadẽ:cũ tñ idem fuerit Corit9 & Itus ſiue haſtatus Iuppi-
ter & Iuppiter qui ex eadam caſtiſſima coniuge Electra genuit Iaſium & Dardanum: vt Be
roſus exprimit:& plures alii ſcribũt:& Lactãti9 refert in fine primi libri iſtitutionũ diuinaꝝ.
Sed qđ ad Morgetis regnũ attinet:ipſe pro inito regno colonias in Latiũ miſit:quas a ſe Mor Morgetes.
getes nominauit:quas in.iii.li.naturalis hiſtoriæ cõmemorat Plinius.Sane pro temporibus
ſciendum eſt Deucalionẽ Theſſaliæ regẽ natũ fuiſſe primo anno huius Sferi regis Aſſyrioꝝ.
Hoc ex duobus patet.Primo ex latina vetuſta traditione:de qua Solin9 ait:a primo diluuio
ſub Ogyge vſqꝫ ad Deucalionẽ fluxiſſe annos ſeptigentos & plus q̃ nouem menſes. Porro a
primo diluuio ſub Noa Iano Ogyge Palæſtino:vſqꝫ ad primum annum Sferi anni ſeptingẽ-
ti & mẽſes nouẽ cõputanť a Moyſe per Patriarchas Hebręos:& a Beroſo & Euſebio ꝑ reges
Aſſyrios.Secundo patet ex eo qđ veriores hiſtorici tradunt.Scribũt em̃ Deucalionẽ ſenẽ: na
tũ annos octoginta quatuor:paſſum fuiſſe diluuiũ in Theſſalia.Cæterũ a primo anno Sferi
vſqꝫ ad diluuiũ Deucalionis totidẽ ãni ſupputanť a Beroſo & Euſebio de tꝑibus.Quare ãno
primo Sferi ortus eſt Deucalion.Qđ profecto tempus dum cognoſcim9:multas gręcoꝝ fa-
bulas & mendacia detegimus.

De.xvi.Rege Aſſyriorũ.

Sextus decimus rex Mamelus Babyloniis ĩpat ãnis.xxx.cuius anno octauo Romaneſſos filius Romę fit primus ſubregulus montanorũ Aboriginũ:& Sican9 regnat apud Celtiberos.

Quod ꝑmiſit Beroſ9 nũc loco ſuo
repetit.Sicanũ Italantidem regnaſſe
apđ Hiſpãos ſub Mameli Aſſyrii tpi
bus.Ab eo Sicani Siculi Italãtides ſi Italantides
ue Atalãtides cognomẽtũ acceꝑrũt Atalãtides
ſicut Sicani Tuſci indigenę a Sicano
rege Vetulonię vt enarrauit Beroſ9
& regio Sicana Vetulonię indicat:&
Dionyſius iſinuat:dũ nõ aduenas Siculos ſed idigẽas vetuſtos Romã prios coluiſſe ſcribit.
Ex Tuſco igiť Sicano idigena pře:& Atalãtide Sicana aduena mře Roma naſciť Romaneſſ9
prim9 ex maſcul' ſubregul9 Latii Aboriginũ.Huic regi nomẽ cõpoſitũ ẽ:a mře Roma & Neſ
ſo vocabulis Arameis:vti par erat tũ pentib9 illa lingua vtẽtib9.Eſt aũt Roma ſublimitas:& Romaneſ-
Neſſon forte validũqꝫ augurium:vt diuus Hieronymus & Talmudiſtæ cõſentiũt. Ergo illi ſus.
Romaneſſo id eſt ſublimi fortitudini auguratę & vaticinatę nomẽ futura ſublimitas Roma
ni imperii indidit:qꝫ Tuſcus ei9 př: a diſciplina augurandi Tuſca tum eximia præcinerit:
ex ei9 vrbe ac materno paternoqꝫ genere futurũ eſſe imperium orbis:vt ĩinterpretatio nomi
nis ſignificat.Nam Aeneas imperii Romani origo ex Tuſco pře Dardano:& Lauinia fuit ex
Roma regina Latii matre:ex qbus nat9 eſt Aſcani9:vt ꝓbatiores hiſtorici ſcribũt: q̃q̃ Virg.
tuſcanæ vrbis Mãtuæ ciuis in æneidos libris a ſolo Tuſco pře Dardano Aſcaniũ cretum cõ
cinat.Hũc Romaneſſum:a quo totius imperii omen erat oppido Romæ: deum ineffabilem
in cuius tutela fuit vrbs Roma:fuiſſe exiſtimo:cũ qa eius oppidi primus Saturnus fuit: vt
Beroſus narrabit:tum vel maxime qꝫ vt nomen indicat:ex eo pendebat omne Romani impe
rii omẽ & augurium. De ipſo ergo cum alii plures:tum ꝑcipue Plinius.xxviii.lib.naturalis
hiſtoriæ cap.ii.ſic habet.Verrius Flaccus inquit authores ponit quib9 credat:in oppugna-
tionibus ante omnia ſolitum Romanis ſacerdotib9 euocari deum in cuius tutela id oppidũ
erat ;promittiqꝫ illi eundem aut ampliorem locum cultumve apud Romanos.Durat ĩ pon- Nomẽ arca
tificũ diſciplina id ſacrũ : cõſtatqꝫ ideo occultatũ in cuius dei tutela Roma eſſet:ne q hoſtiũ nũ Romæ
ſimili modo agerent.Et in.iii.li.ca.vi.dicit.Roma inqt ipſa:ſuper hæc eſt:cuius nomẽ alteꝝ
arcanis cerimoniarum nefas habetur.Quod optima & ſalubri fide abolitum:quia Valerius

Noia romę Soranus annuntiauit:mox luit pœnas.Hæc Plinius.Quo loci aduerte lector hæc. In primis duo nomina habuiſſe Romam:quorũ vnum fas erat nominare Romam : alterũ nefas arcanis cerimoniarũ impoſitum:vt indicat Pliniꝰ.Secundo ꝙ illud ineffabile nomẽ idcirco in põtificum diſciplina fari nefas erat:ne cognitus ab hoſtibus deꝰ Romanꝰ euocaretur. Tertio ꝙ licet publice abolitus id eſt fari prohibitus eſſet:nõ tamen priuate:quia Valerius Soranꝰ

Romaneſſꝰ illud ſciuit & publice annuntiauit.Hoc ergo nomen Romaneſſus fuit:cui quatuor ſunt argumento.Primum:quia hic primus Saturnus deuſqꝫ Romæ fuit.Secundũ: quia hoc nomẽ vrbis ipſius Romæ nomen ſimul & omẽ ſecũ ferebat:qđ ne trãſiret ad hoſtes:idcirco occultabant. Tertiũ:qa hoc nomen ꝓ ſacris arcanis tribui Romuleæ tributum fuit.Nam teſte Liuio in prĩo li.ab vrbe cõdita:& Varrone in primo de lingua latina:cum alias tribꝰ a ducibꝰ Tatio & Luco ſiue Lucumone vocauerit Tatienſes:& Luceres:ſuã tamen nõ a ſe voluit dici Romuleam:ſed Romnenſem per ſyncopam.Nam Vernacula lingna Romneſſe pro Romaneſſe dicitur:de quo plenius dictũ eſt ſup Fabium &.C.Sempronium.

Apđ Celtas Beligiꝰ:a quo illi Beligici apellãtur:regnat:& apud Ianigenas tandem a patre Iaſius creatus eſt Coritus.

Si Coritus qui & Cãbo creauit ſuc-ceſſorem ſibi Iaſium filium : ergo rex

Cambo. erat Cambo quia regis erat munꝰ creandi Coritos & ſucceſſores imperii.

Quas vero pro inito regno colonias dederit aut vrbes ſacris literis Cort fundauerit:nomĩa ipſa oppidorũ:& locorum adhuc locis extantia:ea referunt atqꝫ indicãt.Nã in Volturrenæ ſiue Vetuloniæ agro hæc ſunt Cort Nyenta: Cort Ilianum:& alia quæ in q̃ſtionibꝰ Anniis

Beligici. copioſe tradita ſunt.Nunc de Beligio id tantum dicendum occurrit : ꝙ Beroſus ait : ab eo rege per ſyncopam dictam fuiſſe Belgicam Galliam.

Iaſius creatus eſt Coritꝰ: & ãno ſequẽte ſimul cœperunt duo reges videlicet primꝰ rex Athenienſiũ Cecrops priſcus & Iaſiꝰ Ianigena apud Celtas.

In ęquiuocis oſtẽdimꝰ Iaſios & Dardanos:& Cybeles fuiſſe plures:ſimiliter & Cadmos:& phœnices: & Minoes:quorũ æquiuocatione frę̃ti Gręci: multa mendacia & caligines hiſtoriis iniecere:& religauerunt oculos rudium illa ætate:ne ante ſe poſitam lucem ꝑſpicerent:

Dardanus & Iaſiꝰ priſci. Primus enim Iaſius & Dardanus fuerũt Thuſci filii Coriti:& Dardanus ab hac Turrhena Coriti patris ſede profectus:& his Arunti ortus in agris:ideas Phrygię ꝑnetrauit ad vrbes & Dardaniam ĩ phrygia cõdidit:vt Virg.in.vii.æneidos ſcribit:& Beroſus atqꝫ Latini Arũti vetuſtiſſimi teſtes affirmant:& nomina locis iſtis extantia Dardaniũ:Iaſinella:& Cybelarium comprobant.Itaqꝫ nullus Iaſius & Dardanus legitur ante conditam Dardaniã: q̃ noſtri

Iaſius minor. Vetulonienſes Veiuzi:vt oſtendimus.Alius Iaſius fuit poſt hunc & Cecropem annis ferme ducentis:vt ex Euſebio patet numerando a Cecrope priſco vſqꝫ ad patrem dicti Iaſii Abantẽ regem Argiuorum.Nã omnes hiſtorici tam latini q̃ græci vnanimes ſcribunt:ab Abante rege cretũ fuiſſe Iaſiũ Argiuũ patrẽ Atalãtæ venatricis ex Arcadia:quã ardebat Meleager:de

Iaſiꝰ tertiꝰ. q̃ Ouidius in.iiii.epiſtolarũ Heroidũ.Arſit & Oenides in menalia Atalanta.Tertiꝰ fuit Iaſius & Dardanus Samothraces:cum Armonia ſorore matris nupta Cadmo iuniori.Quæ res patẽtẽ latãqꝫ fecit occaſionẽ errandi Græcis:ac etiã ipſi Dionyſio:q ab Etruſcis : vt ab ægyptiis:furati noĩa & geſta:ſuis tribuerunt.Et qdẽ falſo.Primum quia illa Samothrax Armõia

Armonia. fuit ſoror martis:& nupta Cadmo iuniori: vt Samothracum hiſtoria tradit. Et Diodorꝰ in vi.refert.Sed Tuſca Armonia ĩnupta virgo & veſtalis erat & ſoror Iaſii ac Dardani vt Beroſus & eiꝰ triũphale ſimulacrũ ĩ ſocietate iaſiana cõprobãt.Rurſus teſtibꝰ Arũtũ vetuſtiſſimorũ hiſtoriis:& Virgilio:& aliis Latinis vt diximus:hic Iaſius cũ ſuo fratre Dardano atqꝫ

ſorore Armonia fuerũt ante cõditã a fratre illorum Dardaniã.At vero illi Samothraces diu poſt conditã Dardaniã floruerunt:paulo ante Argonautas:cũ vxor Priſca iunioris Cadmi ob introductã Armoniã Zelotypia correpta cõtra eũ certamen iniit:vt Spinga & Palephatus hiſtorici græci tradunt: & Euſebius cõnotat in temporib⁹ paulo ante Argonautas.Itaq; vt Beroſus ſcribit Iaſius Tuſcus Coriti fili⁹ Ianigena regno Italiæ potitus eſt eodẽ anno quo & priſcus Cecrops Athenienſis:& totidem annis regnauit.

In Iaſii nuptiis affuit Io ęgyptia.Sola ei fœminarum vno pl⁹ Dodone cẽtenario vixit & vniuerſũ ferme orbẽ luſtrauit poſt viri interitum.

Singulæ clauſulæ magni momenti ſunt:& breuibus ꝓ virib⁹ exponẽdę Duę fuerũt Io:quarũ Inachi iunior græca fuit. Altera priſca ægyptia: gręca ab inſtitore Phœnice ꝓſtituta cũ eo fugit in ægyptum:vt in primo li.Herodotus refert.Secunda fuit ſoror & cõiūx Oſiridis dicta Iuno:Iſis:Ceres frugifera & legifera:& Orpheus in gratiam Thebanorũ Gręcię cũ aliis hiſtoricis de more mentit⁹:vt ait ipſe Diodorus in primo libro:finxerunt Io græcam ĩ vaccam verſam iuiſſe in ægyptum:& falſo tribuit illi geſta & nomẽ Iſidis ægyptię.Itaq; Beroſus & Latini de ægyptia vera nõ emẽtita græca dicũt:q affuit in nuptiis Iaſii.Hoc oẽs cõfitentur Cererem magnam interfuiſſe nuptiis Iaſii & Cybelis: nõ Armoniæ:qa ĩ gratiã illius Iaſii aſſerunt obtuliſſe panes cum antea glande vterentur:cuius frater Dardanus poſt nuptias cõdidit Dardaniã. At alii Iaſii oẽs excepto Tuſco:fuere poſt Dardaniã cõditam:vt explicatum eſt. Qꝫ vero ait hanc Iſidem vixiſſe vno centenario plus Dodoneo fratre Kiti: ſexcentis annis intelligit illã fuiſſe ſuperſtitem:quia Dodone⁹ ĩ illyrico quingentis vixit annis:vt Cornelius Alexãder eſt author:vt Plinius refert in.vii.naturalis hiſtorię.Ex quo etiã argumentũ elicitur hanc Io non fuiſſe græcam q̃ orta eſt poſtremis tẽporib⁹ ſub Inacho p̃ſe eius:cuius maior ætas hominum non tranſcendebat ducentos annos:qualis fuit Iſaach Hebræus:qui amplius aliis viuens attigit centeſimum octogeſimũ annũ: vt diuinæ literæ tradũt.Siqui vero ſexcentis ãnis vixerũt:hi gigãtes erãt:& orti primis tẽporib⁹ a Diluuio vſq; ad Semiramidẽ:qa Gigantes fuere circa diluuiũ:vt ſacræ literę docent:& teſtantur oẽs qui ſcribunt de hominibus mille annis viuentibus:vt refert Ioſephus de antiquitate iudaica. Cęterũ qa Iſis ęgyptia vixit ſexcentis annis:vt Beroſus innuit:conſequens eſt illam ortam in primo ortu generis humani:& gigantã fuiſſe:qđ profecto Beroſus ſcribit:aſſerẽs illã ortã primo anno Semiramidis:& Diodorus in primo libro exprimit Gigantes fuiſſe in primo generis humani ortu:& tempore Iſidis:quos vt ait Oſiris ei⁹ vir & frater cum Hercule ab orbe ſuſtulit.Computanda igitur ſunt tempora:vt Beroſus & Euſebius computant:per reges Aſſyrios.Iſis orta eſt primo anno Semiramidis:vt ſuperius expoſitum fuit. Ab hoc anno vſq; ad primum annum Cecropis quo regnauit Iaſius ſupputant annos nõ minus ſexaginta ſupra quadrigentos.Ergo cum venit ad Iaſii nuptias nata erat annos quadrigẽtos & ſexaginta.Porro Iaſius totidem annis quot Cecrops regnauit id eſt quinquagĩta:& percuſſus a fratre Dardano interiit:vt tam Beroſus q̃ excisa Cybelaria marmora & veraces Latini referunt.Erat igitur Iſis cum interiit Iaſius annum agens decimum ſupra quingentos. Porro a morte Cecropis & Iaſii vſq; ad conditam Dardaniam nouem ac viginti annos enumerat Euſebi⁹.Nã diu poſt fugam in Samothracia manſit:quæ mora maiorẽ occaſionem fabulandi gręcis obtulit:vt ſuum Samothracem Iaſium & Dardanum fingerent.Erat igitur Iſis decrepita in conditione Dardanię:annorum quingentorum & triginta nouẽ; ſuperſteſq; fuit poſt conditam Dardaniam:annis non minus ſexaginta:& obiit.

Io duplex.

De.xvii.Rege Aſſyriorum.

Decimꝰ ſeptimꝰ rex Babylõiorũ fuit Sparetꝰ:& regnauit ãnis.xl.Sub eo cœperũt mirãda ĩ orbe.Nã terræmotꝰ Babylonios terruit.Atheniéſes regnũ exorſi ſunt ãno iiii.eiꝰ.Et eodé ãno Iaſiꝰ Ianigena ĩpauit italicis.& Siceleꝰ aliquãto poſt Celtiberis

Ergo qđ ſupra omiſit nũc aperit quo tpe Iaſius cũ Cecrope Atheniéſi inchoauerit regnũ ſcilicet anno.iiii. Spareti regis Aſſyriorum.Quo ãno Ipitim Cybelé triũphũ coniugé ſibi locauit:& triũphalia ſimulacra dicauit ſibi:& Armóiæ ſorori Veſtali:cũ cĩgulo:& Palathio:& vitta religata comę.Ité matri Electrę cũ nuptiali poculo & baltheo regio pendéte a collo.Rurſus & Ipiti ſponſæ:cũ torque magna:& anulo & poculo nuptiali:& inſcripta ætate.xv.annorũ. & comi hoſpitio Iſidis in Veiuzo.Inſcripſit aũt Iaſius ſuæ imagini cauſam triũphi:ꝙ ſe regẽ inuictãq; coronã ſalutaſſet populus Herculeus: anno ætatis ſuæ.xxxviii.Cęterũ meminiſſe iuuat apud Aſtronomos eſſe quadriptitum genꝰ cõſtellationum:quorũ vnũ eſt igniferũ portẽdẽs aut incẽdia aut exuſtiones phaetõteas.Aliud dicitur imbriferũ:cũ inducit aut exundationes:aut imbres:aut diluuia. Aliud quoq; motiferũ eſt: quod terręmotꝰ ciet.Vltimum aũt portẽtiferũ eſt qđ cometas: & nouos ꝓphetas: ſectas & leges inducit:& nouos ſimul reges.Horũ directio radiorum & aſcẽdẽtiũ ſtellarũq; profectiones:cum ad loca definita peruenerit:afferunt mirabiles illos effectus inducere.Beroſus igitur aſtronomię Chaldaicę ſciẽtiſſimus:ſub Spareto pueniſſe ꝓfectiones oĩs ad loca ſua afferit:cũ terręmotꝰ apđ Babylonios:& duo regna noua cepiſſe ſimul enarrauit:itẽq; multos reges:incẽdia:diluuia:& magos:& ꝓphetas ſub idẽ eueniſſe tempus exponat dicẽs.

Cõſtellationũ genera.

Sub Spareti ĩpio finierẗ ęgyptii reges magni Orꝰ:Acẽcheres:Acoris: & cœpit Chẽcres q cũ Hebręis de magica pugnauit & ab eis ſubmerſus fuit. Anno quoq; huius xxxiiii.&.xxxv.ĩ Theſſalia diluuiũ fuit nõ ſolum ex imbribꝰ:ſed ꝙ obturatis mõtibꝰ caſu:flumia planiciẽ ĩpleuerẗ:& ſubſequuto terręmotu aptis oſtiis mõtiũ: aquæ in alueos regreſſę.Et ĩ alia eoꝝ ꝑte poſt terręmotũ ſequutũ eſt icẽdiũ ſub quodã illorũ rege Phaetõte.& nr̃ rex Phœnices & Syros ſubegit.Antea vero ãno.xx.huiꝰ ĩpii ab Italia Io ĩ Aegyptũ regrediẗ.Et lis pria ĩteſtina oriẗ ꝓ regno inter Dardanũ & iaſiũ.Aborigines ſeq̃bãẗ ꝑtes Dardani: ianigenę vero & Siculi cũ Siceleo ꝑtes Iaſii.

Ex miris igiẗ cœleſtium profectionibus:lis prima inteſtina Italię fuit.Nõ dicit primã:quia ante hãc gigãtũ Tyrannica fuit:ſed hæc prima inter Italiæ populos inteſtina: quippe ꝙ Aborigines ſequebãẗ factioné Dardani cõtendentis pro regno: & dicẽtis ſibi deberi imꝑiũ:quia Iaſius natꝰ erat dũ pater Cambo eſſet haſtatus Iuppiter & Coritus:ipſe vero Dardanus dũ ſolus eſſet Itus & Iuppiter: ac ꝓpterea ſe eſſe afferebat primogenitũ. Ecõtra Iaſius ſeſe primogenitum afferebat:ꝙ regnum incipiat ĩ Corito & finiat in Ito.Nõ eñ eſſet haſtatus ſceptroq; & corona donatus Coritus: cui nõ eſſet ꝑticipatio in potentia regni: quã ſceptrũ & haſta ſignificat.Ita ea ratione ſuperior Iaſius ſecum Ianigenas & Siculos habẽs etiã cõſanguineũ vtriſq; regem Hiſpaniæ Siceleum aduocauit. Ergo cum legimus Siceleum in Italiam profectum: intelligamus eius profectionis cauſam fuiſſe ad inteſtinam ſubortam italiæ litem componẽdam. Hæc cæleſtium profectio in italia commouebat:in Theſſalia vero diluuium & ſub Phaetonte græco in Græcia non in Phaetontea Eridana italia: ſimul diluuium & incendium diuerſis in locis induxit; anno Spareti.xxxiiii.&.xxxv. Vt etiam Euſebius connotat.

Dardani contentio.

Sane ſciendũ ē a prĩo diluuio vſqꝫ ad Deucalionē fluxiſſe ãnos ſeptĩgētos & mēſes plus q̃ no
uē: vt latini Chronographi tradũt: & ab his ꝑndēs Solinꝰ collegit. Cęterum a diluuio Noę
ſiue Ogygis Iani vſqꝫ ad Sferũ ſeptĩgēti ſimiliter anni ſupputant̄ a Beroſo ꝑ reges Aſſyrios Sferus.
& a Moyſe ꝑ Patriarchas Hebræos. Quare prĩo ãno Sferi natꝰ erat Deucaliõ. At vero a pri- Deucalion.
mo ãno Sferi vſqꝫ ad.xxxiiii. Spareti quo diluuiũ & ĩcēdiũ ĩ græcia venit: q̃tuor & octogita Sparetus.
ãnos cõputãt ſimul Beroſus & Euſebiꝰ. Quare hiſtorici recte tradunt: qui ſcribunt Deuca-
lionem q̃ maxime ſenem paſſum fuiſſe diluuium in Theſſalia.

De.xviii. Rege Aſſyriorum.

Decimꝰ octauꝰ rex ꝓfuit Babyloniis Aſca-
tades ãnis.xli. qui fũditꝰ omnē Syriã diti-
onis ſuę fecit. cuiꝰ ãno.xiii. vitis iuēta apd̄
Grecos narrat̄. Sub eodem anno Darda-
nꝰ Iaſiũ dolo ꝑemit: & fugiēs ĩ Samothra-
ciã diu ibi latuit.

Idem notat de inuenta vite Euſebiꝰ
Porro de Iaſio trucidato a fr̃icida dar
dano ad Iaſinellas Vetulõię thermas
exciſa marmora cybelaria exprimũt:
& de fuga eiꝰ a Coriti Turrena ſede
in Samothraciã: deĩde in Phrygiam:
cũ Virgiliꝰ in ęneide tum etiã plures
latini cõſcribũt. Scribunt inſuper Si-
celeũ cũ Sicanis ab Hiſpania ꝓfectũ
excluſiſſe Aborigines: a quibus poſtea Siculi excluſi fuere. Et hoc pacto intelligitur Diony-
ſius Halicarnaſſeꝰ in.i.li. ꝙ Siculis ſemꝑ fuerũt infenſi Aborigines: ꝙꝙ diu poſt aduenie- Siculi ĩ abo
tibꝰ Pelaſgis ipſi Aborigines ſocia arma iunxerunt cõtra Vmbros & Siculos: & ꝙ ceperunt rigines.
ab Vmbris Cortoniam dictã Crotonē mediterraneã: & illic iuadētes regionem condiderũt
Turrenã: & expulerũt Siculos a Phalari & Pheſcēnio & tota Italia. Et vt ait: ex his cõtrouer
ſiis inter Siculos & Aborigines ſurrexit bellũ oĩbus Italiæ gentibꝰ: cum antea nullũ fuerit
in Italia. Hæc multa verboſitate & diuerſis digreſſionibꝰ intermixtis: narrat Dionyſiꝰ. Quę
ꝓfecto ſimultas inter Aborigines & Siculos ex eo prouenit: ꝙ vt Beroſus inſinuat & hiſto
rici exprimũt: Siceleus ſequutus partes Iaſii & Siculorum excluſit Aborigines. Hinc dolore
percitus Dardanus: dolis regem ꝑemit: & parata forte in propinquo portu naui fuga ere
ptus eſt: a Coriti Turrena ſede in Samothraciã & Phrygiã: vt in.viii. æneidos Virgilius te
ſtatur commemorare Aruntos ſenes.

Iaſio Coribantus filius ſucceſſit.

Hic Coribã filius Iaſii nomen habuit Coriban.
propriũ Ban: Cori vero pro inito ſce-
ptro cognomētũ promeruit: q̃a vt ſę
ꝑe diximus haſta & ſceptro pro corona vtebant̄ veteres. Sceptrum vero ſiue haſtam Roma
ni dicebant Quirin: Sabini Curin: Etruſci Corin. Hinc Coriban haſtatus Bã dicitur. Hunc
Veiuzum Herculeũ fundaſſe Nuetum grauiſcã vrbē: quã Cornuetum: id eſt haſtatum &
coronatum Nuetum dicunt: vernacula vero lingua per ſyncopam Cornetum: & eandem
ſacraſſe tribus ſacris literis. N.B.E. id eſt Nuetum Bantis æternum: probauimus ex inſcri-
ptione vetuſtiſſima literis Etruſcis ſeruata in eorum ſacro antro: quam ad literam conuer
ſam in latinum: & commentariis expoſitam poſuimus in.xl. Quęſt. Anniis. Itaqꝫ illiꝰ locutio
latina hæc eſt. Herculeus dans & ducens Veiuzas colonias: inaugurauit foſſas: inaugura-
tione ſacra. N.B.E. Nuetini proximi fluento nubiloſo ſiue grauiſco: Puer Ban inclytus pri
mus fundauit hoc luſtrum. Secundus augur Oa: augur Aciulnus tertius: Yellus augur Augures
quartus extitit. Augur Aciulnus ciuis Surrhenus: gratis hoſpitia primus fundauit: Veiu etruſci.
zis quas dedit coloniis: Et Cianꝰ Veiuzus ſollicitator extitit. Auſtrorſũ maris: auguris Aci
ulni eſt ſimulacrum: Cecorſum vero lumen antri ſtans: huius filius eſt. Et poſt Cecorſum
antri eſt Leo. M. Iã ſat eſt. Quid igit̄ hoc Luſtrale: Ad annos ætatis natos: & augurio felices
ꝓcatos & ab ægrotatione liberos vt ciuitas habeat hęreditationē. Hæc ſacra Cornueti a Bã

te fundati inſcriptio:cuius rationē ſi quis ſcire voluerit:legat noſtras reſolutiones alibi poſt hęc imprimendas cum aliis.

Aſcatadis ãno octauo:cãcres victꝰ Hebrę orũ magica ꝑiit i mari:cui apud ægyptios ſucceſſit Acherres.apđ Celtiberos Luſus: apđ Celtas Allobrox:& apud Aborigines Italos Romaneſſus filiꝰ Romæ primꝰ Saturnus cõſecratꝰ mox obiit:cui ſucceſſit filiꝰ eiꝰ Picus priſcus.

Renouatẽ igitẽ orbis: finita profectione cęleſtiũ:quandoqdẽ ſub idẽ tempus tot iclinati ſuccedũt reges. Nã

Picus. Romaneſſus.

Picꝰ priſcus(etẽm iunior extitit vt ſuper Manethonẽ videbimꝰ) ſuccedit pri Romaneſſo: in deos Latinos primũ relato. Saturnꝰ eñ Sagni fuit primꝰ totiꝰ Italię Saturnꝰ: a quo Italia quondã Saturnia dicta ē decreto Iani:vt in Saturnalibus author eſt Macrobiꝰ.Porro Allobrox quaſi Allodrox id ē Auſtra-

Allobrox.

lis cõmixtio.Etenim Aramei Allo dicũt cõmixtionem:& dros ſiue Daros auſtrũ:qđ Hebręi Darem dicunt:vt Hieronymus & Talmudiſtæ conſentiunt. Hinc Allodaros ſiue Allodrox quẽ poſteri Allobrox ꝑtulerũt:dicitẽ cõmixtio verſus auſtrũ.Non eſt dubium hũc fuiſſe illũ qui in Auſtralem Narbonenſis ꝓuinciæ ptẽ cõmixtas colonias deduxerit vocatas Allobroges:in quibus coſmographi vrbes illuſtres deſcribũt Viennã:Gebẽnã:& Auinionẽ. Rurſus apud Hiſpanos Luſus ſucceſſit Hiſpanus & nõ ementitꝰ Gręcꝰ:vt in.iiii.naturalis hiſtoriæ

Luſus.

Pliniꝰ indicat Varronẽ ſequutus.Ab eo Luſitania nũc Portugallia dicta cultaq; fuit: vt nomen ipſum accuſat.Ieſum Aramei quẽ Luſum alii vocant ſaluatorẽ interpretatẽ Hieronymꝰ Eo cognomẽto vt arbitror dignatꝰ eſt:vel ꝙ ſaluberrimã coloniis inuenerit patriã:vel ꝙ eã

Magus Moſes.

ab hoſtibꝰ eripuerit.Sed qđ eſt graue in Beroſo:magũ Moyſem appellat qui diuina virtute vicit.Sed venia danda eſt gẽtilitati.Grauius autem aberrauit Trogus & Iuſtinꝰ eiꝰ abbreuiator:qui in.xxxvi.epitomatum libro aſſerunt fratres Ioſeph vęndidiſſe peregrinis mercatoribus:veritos eius excellens ingeniũ.Eundem a mercatoribꝰ deportatũ in ægyptũ ſolerti ingenio percepiſſe artes magicas:& ob id ipſi regi percharũ fuiſſe:filium eiuſdẽ fuiſſe Moyſem: quem paternæ ſcientiæ hæreditas & pulchritudo commẽdarẽt:eundẽ Moyſem cum Hebręis vliginẽ & ſcabiẽ paſſis ab ægyptiis pulſum ſacra ægyptiorũ furto abſtuliſſe:ægyptios vero illa armis repetere pergẽtes maximis ĩbribus domũ redire compulſos.Sed hos errores copioſe confutabimꝰ in ſcđa ſacra decade ſup Exodum. Nunc ad Beroſum reuertamur: q ad conditionem Troiani regni pergit atq; feſtinat dicens.

Anno vltio regis Aſcatadis: Ato donauit Dardanũ ꝑte agri Męonici:& ita regnum Troianũ cœpit. Dardanꝰ ſiq̃ iura i Italię regno hẽbat:reſignauit Turreno filio Atꝰ

Colligamus omnia in vnum q̃ de his tꝑibꝰ & populis dicuntur. Dardanus donatẽ pte agri męonici ab Atu Herculeo patre Turrheni.Eodẽ ergo atauo patre ęgyptio Herculeortum genuſq; habẽt Ato & Dardanꝰ qa Atos

Atos.

ex prognatis Herculis & Omphales vnus fuit:& Dardanꝰ itẽ ex eodẽ Hercule & Araxa genitus eſt:vt in genealogiis explicauimus.Idem ergo genꝰ Herculeũ conſanguineũ erat Mæonicũ & Tuſcũ Vetuloniæ.Quare non fit ſanguinis mutatio ſed agri & fortũæ quidem:qa

Dardanus.

Dardanus diu ꝑſtolatus in Samothracia ſpe reuocationis in paternã ſedẽ Coriti:ea ſpe damnatus:contulit ſe tandem ad conſanguineos Męones:quos abituros ob pœnuriã accipiebat At vero Turreno & Męonibꝰ fortuna fuit:quia teſte Seruio & Strabone i.v.lib.cum paruũ & anguſtum imperiũ ſimulq; regnũ non capet duos fratres Lydũ & Turrenũ:ſimlq; fame ac ſterilitate ꝑmeretẽ:Ato pr ſorte iacta e duobꝰ liberis Lydũ qdẽ ſucceſſorẽ regni retinuit: Tur-

rheno vero maiorem partẽ populi applicans foras abire iuſſit.Eadẽ Herodotus ſentit & alii quos contra ſe producit Dionyſius Halicarnaſſeus in.i.li.Hæ igiť eodem tempore fortunæ fuere Turrheno & Dardano Herculeis:q̃ illos ad cõmutãdas ſedes coegit.Quare Dardan⁹ ius Italici regni Coriti ſi qđ haberet Turrheno reſignauit: & Dardanũ Ato donauit parte Mæonici agri:quæ poſt Phrygia ab Hiſpanis Brigis dicta:vt ex ſupiorib⁹ explanatũ eſt. Nã teſte Euſebio de temporibus poſt conditã Dardaniã Phryges Mæonici dicti ſunt vſq̧ ad tẽpora Tantali regis Mæoniæ:cui ſuberant dardanides.

Turrhenus adnauigans in Italiã ianigenam a Cybele & Coribanto tanq̃ ex Herculeis hilari hoſpitio except⁹ & ciuilitate Razenua donatus eſt.

Herodotus & alii quos ꝓducit cõtra ſe Dionyſius Halicarnaſſeus ſcribũt Turrhenum adnauigaſſe in partẽ Italiæ:& conſediſſe ad ſeptẽtrionalẽ Tyberis partem:vbi erat Vmbris habitatio:& ibi ciuitates Turrhenas ædificaſſe:vt ſuper Myrſilũ diximus.Quare Turrheni ſedes in Tyberina ſolũ Thuſcia q̃renda eſt ab Hortano oppido ad fines Aretinorũ vbi ſunt fontes Tyberis:qa ab his fontibus eſt Tyberis ſeptẽtrionalis oppoſitus atq̧ finitimus Vmbris:vſq̧ Horte Narq̧ fluuiũ. Abinde enim vſq̧ in oſtia Tyberina: nõ eſt ꝗquirenda Turrheni ſedes:quia ea portio Tyberina neq̧ eſt borealis neq̧ Vmbros retinet:ſed Sabinos & latinos habet finitimos accolas:& ab oriẽtali in meridianã orã ꝓſpectat.Sunt aũt in hoc ſeptẽtrionali Tyberino decurſu populi vt cernim⁹:primi qdẽ Aretini: ſecũdi Traſimeni:quorũ capita ſunt Cortonia & Peruſia. Ergo qđ Beroſus vocat Ianigenã Italiã hãc partẽ Thuſciæ & hos populos ſeptentrionalis Tyberis intelligit ad quã Turrhen⁹ venit: cõſedit & vrbes ædificauit:& vbi Vmbris priſca erat habitatio:vt Herodotus & alii docẽt:referente illos Dionyſio in primo libro.Porro illũ Cybeles comi hoſpitio recepit:nõ modo: qa conſanguineus erat: vt Beroſus indicat:verũ etiam qa(vt exiſtimo)in piculo cernebat filium Bantẽ ab Aboriginũ odio:ſperabatq̧ ſi Turrheno reliqſſet Coriti ſedẽ:facile pacẽ cum Dardano adepturã ſe:atq̧ in noua Dardania ſacerdotiũ cũ filio habiturã.Qđ & euenit. Proinde illũ Turrhenum Cybeles donauit ciuilitate Razenua. Qua vero ciuitate decoratus fuerit Turrhenus:eqdẽ Sillius Italicus in.viii.libro exprimit dicẽs.Mæoniæq̧ decus quondã Vetulonia gentis. Ab initio igitur Veiuzo oppido Cybelis & Coriti ſede Mæonia gens decorata & illuſtrata fuit:ac ꝓpterea Vetuloniã Coriti ſedẽ notauit Virgilius dũ dixit Dardanũ ꝓfectũ fuiſſe a Turrhena ſede Coriti:vbi mira breuitate regiã regũ Vetuloniam:& duos reges illã cognominantes & ſibi ex ꝓximo ſuccedentes Coritum & Turrhenũ cognominauit Ergo qa donauit illum ciuilitate Razenua:vtiq̧ Turrheni nõ in Turrhenũ nomẽ & mores ſed ecõtra Mæones in ciuilitatem nomẽq̧ ac ſtudia Razenua trãſiuere:& Razeni cũ aliis cognominati fuerunt:vt author eſt Dionyſius in primo libro.

Thuſciæ fines.

Ipſe Turrhen⁹ multa Mæonica ornamẽta ꝓferẽs: dedit. Coribantus vero & Cybeles ornata Dinaſtia duodecĩ ducũ duodecim populorũ qui eẽnt ex Ianigenis:ipſi in Phrygiam ſe contulerunt.

Quæ ornamẽta Turrhenus ꝓtulerit:quæ eẽt & qualis Dinaſtia ſiue potentatus duodecim ducũ & Lucumonũ:qa res ꝓlixa ẽ narratu:ob id remittimus lectores ad.q.Annias.Sciendũ eſt Cybelem eſſe cõmune nomẽ Babylonicũ ad matres Deorũ & Veſtas Cy enim illi matrem:Belẽ vero & Belum de ũ & deã vocant.Diciť autem Cybeles & deorum mater a multis:puta genitura:nutritione:principatu:doctrina & additione.Ex his aliis & aliis tẽporibus:qnq̧ Cybeles cõper

Cybeles qd.

Cybeles quinq̧.

tas habemus. Prima omniũ fuit Titea veſta vxor Iani: quę ex Iano genuit & curauit deos: ho
Titea. mines: ſacra: & eorꝫ ritum: potiſſime ignẽ ꝑpetuum: vt expoſuimus in duobꝰ p̃miſſis libris.
Veſta. Secunda fuit filia huius: cui nomẽ fuit Regina: quę ſola nutritione dicta eſt magna deorum
Regina. mater: qa in gratiam Titeæ matris educauit Titanas: vt Diodo. in quarto libro author eſt.
Cybeles. Et hæ duæ fuerũt primę oĩm Cybeles veſtæ: in primo generis humani ortu poſt diluuium:
vt ex p̃miſſis probatum eſt. Rurſus fuit tertia vxor Iaſii Tuſci Herculea: Veiuza: ſuſceptrix
magnæ Cereris in ſuis nuptiis cui ꝓpriũ nomẽ fuit Tyle: & cognomẽ a principatu ypitis fi
lia Sypi regis Veiuzi: vt eius triũphalis Etruſca inſcriptio conuincit: quæ ferme cẽtenaria
ad Dardanũ in Phrygiã ꝑgens: vecta vt aiunt leonibꝰ: id eſt Herculeis comitata Veiuzis: fa
Veiuza. cta eſt regina prima antiſteſq; ac doctrix ſacrorꝫ in Phrygia: Cybelis ſiue crepitaculis Tuſcis
Tyle. ſacra Tuſca celebrans: & quidẽ caſtiſſime. Nã puerũ Atũ quẽ ad ſacra nutriebat: in libidinẽ
Atꝰ caſtrat. cum nympha ꝑlapſum: ſeipſum caſtrare coegit: nec voluit ſua ſacra fieri: niſi a caſtis & ex
Galli Cybelis. toto exſectis: vt omnes de illius ſacerdotibus ſcribunt. Fuit & quarta Cybeles Phryga: poſt
hanc multis ætatibus nata: & huic cõtraria meretrix: quæ puella primum a Phryge Marſia
Cybeles altera. adamata: pauloq; poſt ab Atu cognomento Papa impręgnata: & illo a parentibus obtrunca
to cum Marſia fugiens ad Dionyſium poſtremũ in Nyſam vrbem paulo ante Argonautas:
vt Euſebius notat de temporibus quibus Nyſam cepit Dionyſius: ibiq; ab Apolline iterum
ꝓſtituta fuit: cum quo reuerſa in Phrygiam: ſepeliuit Papam ſuum: & adiecit in ſacris ſcu
ta ſonantia: & meretricios luctus & querimonias: vt patet ex eiꝰ vita in quarto libro Diodo
Cybeles vltima. ri. Vltima fuit Cybeles vxor Iaſii Samothracis in nuptiis Armonię: quã Cadmꝰ ſupiducẽs
Priſcę vxori circa tẽpora Argonautica: certamẽ paſſus eſt ab eadẽ vxore: vt Palephatus ſcri
bit: & Euſebiꝰ notat: paulo ante Argonautas. Ex harũ æquiuocatione Græci ampliſſimam
mentiendi occaſionem habẽtes quicqd de aliis dicit: huic vni tribuunt: vt patet in. vi. libro
Diodori: & primo Dionyſii: q ab hac Cybele & illiꝰ cognato Dardano Samothrace Darda
niã conditam & ſacra Phrygia inſtituta ſplendide mentiunt: cũ iam Dardania cõdita & ſa
cra inſtituta ferme ducẽtis annis añ has nuptias inueniant in Euſebio & Spinga & Palepha
to: & aliis græcis ꝓbatis chronographis. Tandem Beroſus finem ſuo operi impoſiturus: ita
loquitur.

Porro etiã ſub Aſcatade apd̃ ęgyptios fuere reges Cherres & Armeus qui cognominatus eſt Danaus: & Rameſſes cognomento Aegyptus. Itaq; qui reges & tẽpora tradũt a noſtris de primoribꝰ regnis orbis a Iani diluuio primo vſq; ad Dardanię regnũ conditum: his noſtris breuiſſimis annotationibꝰ ſint hactenus dicta.

Patet ex hoc vltimo: cur Beroſus Athenienſibus hoc opus ſolum vſq; ad Dardaniã cõditam protulerit. Quia videlicet ante Dardaniã conditã tꝑa Gręcis ignota erãt. Porro tẽpora quę ab ægyptiis ſępe furabant: erãt confuſa ęgyptiis ante Dardaniã conditam quippe quia ſæpe menſtruo pro anno vtebantur: aliquãdo aũt bimeſtri: nõ nunq̃ vero trimeſtri: vt Diodorus in primo & ſecundo libro ſignificat. Porro ęgyptii ſub Danao & Aegypto ãnis ſolaribus ſunt vſi: queadmodum Scythę: Chaldæi: Hebræi & Etruſci ſemper ſunt vſi: edocti a Celo annũ ad curſum ſolis & xii. mẽſes ad motũ lunæ: vt Diodorus in quarto libro & Beroſus in p̃miſſis aſſerũt. Quare ex Chaldæis cæteris tẽporibus Athenieẽſes cũ erudiuiſſet: eoſdẽ ſub Dardania cõdita remittit ad ægyptios a qbus etiã deos & ſacra furati ſunt teſte Herodo. in. ii. libro. Vnde & Aegyptiꝰ Manethõ annis ſolaribus vtit: poſt Dardaniã cõditã: vt in eius ſupplemento atq; Euſebio conſtat: de qbus commentaria ſequentia conſcripſimus.

Explicita ſunt Cõmentaria ſuper quinq; Beroſi libros de Antiquitatibus.

Incipit præfatio in Li.XVI.ſuper ſupplemēta Manethonis ad Beroſum.

MAnethon ſacerdos ægyptius hiſtoricus:vt Euſebius dicit de tem Manethon.
poribus Argi quarti regis Argiuorum:cuiꝰtempora in Dynaſtis
idem Euſebius ſequitur:ꝗꝗ in pluribꝰ deficit in annis & geſtis la
tinis quæ ad latinam correctionem reduximꝰ in Chronographia
Etruſca:hic a Ioſepho producitur in multis pro teſte tam contra
Appionem grammaticum:ꝗ in primo de antiquitate Iudaica.

Explicita eſt Præfatio.Incipiunt Commentaria.
Manethonis prima pars cum Commentariis.

BEroſus inter Chaldęos hiſtoricos ꝓ
batior:deflorauit breuiſſimis ānota
tionibus om̄ia Chaldaica:de potiori
bus regnis orbis a diluuio maximo qđ deoꝝ
maiores ſcribūt fuiſſe ante Ninū: vſq; ad ꝑci
puum regnum Troię conditum.Nos quoq;
vbi ipſe reliquit ꝓſequamur ea:q̄ nobis ex no
ſtris hiſtoricis vel eoꝝ relationibus conſequu
ti ſumus:ꝑ noſtros ægyptios reges ꝓgredie
do:vt ipſe egit ſub Aſſyriis.

Poſt Chaldæos hiſtoricos ſequunt
Aegyptii ſcriptores.Cui eſt argumē
to ꝙ ægyptii a ſuis nō potuerūt tpa
ante Ninū cognoſcere: neq; de dilu
uio maximo notitiā aſſecuti ſūt: niſi
ex Chaldęa priore hiſtoria.Vn̄ arbi
trati ſunt Aegyptii ſe fuiſſe ab iitio
& primos in orbe genitos:vt Diodo
rus in primo li.& Trogus atq; Iuſti
nus in.ii.ſignificāt.Quare non iniu
ria dixit Manethō diluuiū maximū
a priſcis Chaldęis mēoria ꝑditū fuiſ
ſe nō a ſuis maioribꝰ.Qđ tn̄ ſe id cre
dere inſinuat:dū de veritate Beroſum collaudat:aſſerens illū non ꝓbatū mō ſed ꝓbatiſſimū
inter Chaldęos hiſtoricos.Verū qm̄ & ipſi ęgyptii ꝑ alia orbis regna colonias multas miſe
rūt ſub Oſiride & aliis regibus:vt Diodorus in primo narrat:idq; mēoria ſeruauerūt: & q
bus tpibus & regibus ꝓpagati fuerūt in poſterū:iccirco etiā ſuas annotatiōes ꝓbatas vera
ciſſimaſq; eſſe cōmemorat:dū eas nō ꝑ opinionē vt ſolētGræci ſed ꝑ certiſſimas ſeruatas ve
tuſtas hiſtorias:& ſucceſſiuas ſcribentium ægyptiorum relationes ſeſe ſcripturum ꝓmit
tit:ꝓgrediēdo ꝑ ægyptiorum reges & tpa:ęque ac Beroſus ꝑ ſuos Aſſyrios ꝓgreſſus eſt.Et
hoc eſt procemii Manethonis commentarium.Sequitur liber.

Aegyptus eiecto fratre Danao regnauit an
nis.lxviii.Ab eo ægyptus nomē accepit.Pha
raones ꝓ dignitate dicebant.Anno huius qn
to regnauit Amyntes annis.xlv.Anno ſexto
regnauit Dardanus annis.lxiiii.Decimo an
no Danuus Argis:annis.l.

Manethō ad ægyptios reges cōuer Aegypti
ſus ab ægypto rege nomē vltimū ac nomina.
cepit.Nā teſte Diodoro Siculo ī pri
mo lib.prius oceana & Nilea: poſtq;
aeria dicebat:vt memīt Euſebius de
huiꝰ Aegypti tpibus.Quinetiam ab
Oſiris noīe & cognomīe Oſiriana ab
ęgyptiis:& Mizreia ab Hebręis teſte
Moyſe dicta fuit.Hic Aegyptus frater fuit Danai cognomēto Armei vt ſcribit Euſebius: q Aegyptus
cū regnaſſet.v.ānis pulſus ē a fratre Aegypto.Cā vero ab hiſtoricis enarrat:q̄ qa celebrata Pharao.
etiā apud poetas eſt:idcirco ab ea ſupſedimꝰ.De Pharaōis vocabulo:idē Euſebiꝰpaulo ſupi
us de regis ægyptii Amenophis tpibꝰ ſic habet.Ex libris Manethonis ſacerdotis ægyptioꝝ
legimus hęc verba.Aegyptioꝝ reges oēs tūc Pharaones dicebant:non hoc ꝓpriū habentes
nomē ſed ꝓ dignitate reges tuncvtebant hoc noīe:ſicut & apud nos Impatores Auguſti ap

pellantur. Habebat ergo vnuſqſqꝫ Pharao ꝓpriũ nomẽ. Hæc Manethõ. Ex hoc intelligimus hunc Manethonẽ fuiſſe Auguſtoꝝ tpibus & donatum ob lr̃as ciuitate fuiſſe Romanum accolam: qa ſcribit dicẽs ſicut apud nos Impatores Auguſti dicunt: ac ꝓpterea cũ de aliis tum ꝑcipue de antiqs Italię regibus potuiſſe ſcribere nõ minus vere q̃ Beroſus: cui etiã facit argumẽtũ: ꝙ Dynaſtias Aegyptias & reges ſcripſit ferme vſqꝫ ad ea tẽpora. De Amynte Aſſyriorũ rege & illiꝰ tpibꝰ Manethoni cõſentit Euſebius: ſiliterqꝫ de Dardano & Danao. Quare coętanei fuerãt Dardanus: Danaus: & Aegyptꝰ: & ſecũdus Arcas filius Iouis ex Calliſtone: a quo ſecundo in Peloponeſſo Arcadiæ nomen fuit. Nam obliteratum fuit priſcum ab Arcadio nomen: & Pelaſgia ab accolis dicta eſt. Arcas vero iunior in ditionem redactis Pelaſgis regionem eorum Arcadiam nuncupauit: anno primo Aegypti huius cui cognomentum fuit Rameſſes: vt author eſt Euſebius. Pharao ægyptia lingua ferus & ferociæ plenus dicit teſte Diuo Hieronymo: quem Etruſca lingua Eth: Græca vero Troſſolum & Tromatoreũ dicimus: quibus nominibus Męones appellarunt Vetulonienſes: vt in præcedentibus expoſuimus multis locis.

Anno. xviii. huius regnauit Turrhenꝰ apud Ianigenas annis. li. Anno. xxxiii. in Creta regnauit Aſterius. anno eiuſdẽ. xxxv. apud Celtas Romus. a quo Romãdi. & biennio poſt apud Aborigines Faunus Priſcꝰ. apd̃ Atheniẽſes Pandion. anno. l. apud Aſſyrios Belochus iunior: & anno. lxvii. apud Aborigines imperabat Amnus Faunigena.

Aſterius.

Exiſtimãt quidã hunc Aſteriũ Cretenſem fuiſſe Iouem illorum cantatiſſimum. Nã Apteras q & Saturnꝰ Cretẽſis regnauit annis. liiii. Exorſus ãno quarto Cranai regis Atheniẽſis vſqꝫ ad annũ. xxxvi. Erichthonii Atheniẽſis: quo illi Apteritæ ſucceſſit ĩ Creta filius eius Aſterius vt cõputãt Chronographi græci quos ſequitur Euſebius de tẽporibus. Quare: qa Saturno Cretenſi: quem Græci fingunt eunuchaſſe Cælum patrem & fugatũ a Ioue ſucceſſore: cõſequens eſt: vt nomen proprium Iouis magni Cretenſis fuerit Aſterius perinde ac Saturni patris Apterites. De Romo vero nil aliud cõptum mihi eſt q̃ quod hoc loci Manethon exponit.

Romãdiſſi. Alii romandiorum. Amnus.

Nam in Ptolemæo legimus Romandiſſos in Gallia Belgica: & in decurſu Rhodani ſub Vienna oppida Romonũ & Romã: qd̃ poſtea ꝑ interꝑtationem dicunt Valentiam. Turrhenum vero noſtrum authorem Turrheni nominis fuiſſe regum Aboriginum Fauni & eius filii Amni temporibus latini hiſtorici ꝓdũt: quos ſecutus Sillius Italicus in. v. lib. aſſerit lacum Peruſinum fuiſſe regnatũ Amno Faunigena: cuiꝰ filiã Nymphã Agillam Turrhenus locari vxorem filio ſuo Traſimeno expoſtulabat: a quo Traſimenus lacus nomẽ accepit. Dicit autem Priſcum Faunũ patrem Amni: qa fuit alius iunior paulo ante æneę aduẽtũ in Italiam: vt ex hiſtoricis patet: & Euſebio de temporibus: atqꝫ iſto Manethone: & nos locis ſuis exponemus. Horũ nominũ pluralitate immo ęquocatione qdã capti: & ipſi aberrãt: & caliginem in hiſtoriis ante oculos ingerũt: & alios aberrare cõpellũt. Quare ſummope cautos eſſe oportet ab ęquocatione nominũ atqꝫ indigeſtione tẽporũ: q veraces hiſtorias adipiſci voluerint. De temporibus vero Pãdionis & Belochi iunioris: eadẽ ſcribũt Manethon & Euſebius de temporibus hoc adiecto: ꝙ anno. l. dicti ægypti regis quidam aſſerũt veniſſe primũ

Cadmus.

Cadmũ valde adoleſcẽtulũ: priſcũ: ex cuius filia Semele natus eſt Dionyſius liber pater. Nã qui ex Samothracia fuit Cadmus diu poſt extitit: vt Euſebius ſcribit: & nos ſup Xenophõtem & Archilochum & alios expoſuimus.

Secundus poſt hũc Pharao Menophis imperat apud ægyptios annis. xl. cuius ſecũdo an

De tẽpibꝰ Menophis & Erichthonii Troiani cõuenit inter Euſebiũ & Manethonẽ. Sed tu emẽdatiꝰ narrãtẽ le

no apud Troianos regnat Erichthoniꝰ ānis xlvi. Tarchon Priſcus apud Razenuos Iani genas: qui nunc dicunt Turrheni & Tuſci ob Turrhenum & peritiā diuinorū q̄ a Iano didicerunt: regnat annis.xi. Apud Celtas Paris. Apd̄ Celtiberos Teſta Lybius Triton.

ge Archilochi epithetū de tēporibus. Verū aūt dicit ꝙ genuit Erichthonium Dardanꝰ ex Bathea filia Teucri: vt hiſtorici tradūt: & Diodorꝰ in.v.li. ſcribit. Nā vt hiſtorici phibent: & Euſebius de temporibus refert: quartus Atheniēſium rex dicꝰ eſt Erichthonius. Eodem noīe dicꝰ eſt Erichthoniꝰ Vulcani & Mineruę filius: & eiſdem temporibus fuit: & ab Homero Erichtheꝰ nūcupat. Fuit & Erichtheus.vi.rex Athenienſium filius Pādionis & pater Cecropis iunioris.vii. Athenienſiū regis. Huius Erichthei filia fuit Orithyia: quā Aſtrei filius Boreas Thrax rapuit. Quare caue: ꝗa ęquiuocū eſt Erichtheus ſiue Erichthonius: ſicut & Tarchon: qm̄ tres fuere Tarchontes. Primus filius fuit noſtri Turrheni circa Dardaniā cōditā: cui Turrhenꝰ pater condendarū.xii.vrbium miniſteriū delegauit: vt Strabo in.v.cū cęteris ſcriptoribus aſſerit. Alius Tarchon fuit rex Vetulonię poſt primū annis ferme centū octoginta: videlicet ætate Euādri & Herculis græci. Nā teſte Solino ad hūc Tarchōtē legatus miſſus eſt Caccus: quē ſub Euādro pemit Hercules. Tertius ſucceſſit Mezētio poſt crematā Troiam: ad quem Aeneas veniens claſſem: atq; milites contra Turnū & Mezētiū ꝓcurauit: vt author eſt Virgilius in.x.æneidos. Ob hanc rē Manethon hūc appellauit priſcū: de hiſq; tribus etiā memoriā agit idem Manethon. Porro ꝙ Turrheni a Turrheno dicti ſunt: nō cū verioribus ſcriptoribus tenet. Qꝫ vero ob peritiā diuinorū: & a ſacrifico ritu a græcis Tuſci dicti ſunt: Piniꝰ in iii.naturalis hiſtoriæ: & alii cōſentiūt. Adiicit aūt Beroſus & Feſtus: ꝙ a Tuſco Herculis filio Tuſci primū dicti ſunt. Verū ſatis diſtat an per y pſilon græcū ſcribas Tyſcos: an per u latinū vel o Tuſcos vel Toſcos: vt idē Feſtus īſinuat: & nos in Anniis.q.ſatis explicauimꝰ. Rurſus Paris apud Celtas regnauit inqt: ſub Menophi: & apud Celtiberos Teſta. Paridē eū fuiſſe qui Pariſios populos in Lugdunenſi Gallia condiderit nulli dubium eſſe poteſt: quorum metropolis ad hanc ætatē Pariſius dicit: ſupmarū omniū diſciplinarū gymnaſiis & beati Aquinatis noſtri Thomę ſtudiis & ſcholis inclyta. Horū populorū Ptolemęus & plures alii in geographia non obliuiſcunt: quorū hac ætate prima eſt Pariſius: inde oēs qui cōtinentur in longitudine quidē ab oppido nunc dicto Thedes vſq; ad Corpheū: in latitudine vero a Poyſſo vſq; Barum proximum vni ex ramis amnis Sequanæ. Teſta vero Lybius Triton Mineruæ Palatuæ compatriota proximuſq; Numidiæ. id verū eſſe coarguit: quod M. Varro & Piniꝰ in.iii.naturalis hiſtoriæ ſcribit etiam ex Pœnis Aphricaq; Hiſpanos habuiſſe originem. Ab eo poſitos fuiſſe Cōteſtanos finitimos Beticæ: vt author eſt Ptolemęus: ipſum nomen accuſat. Horum populi nimirū ſi militia valent: quandoquidem ex Tritonide Mineruaq; militię principe ortum habuere.

Erichthonius. Erichtheus. Orithyia. Tarchōtes tres. Tuſci vnde. Paris. Pariſii. Teſta. Triton. Cōteſtani.

Anno ſeptimo eiuſdē apud Aſſyrios regnat Belopares: & Minos regnat ī Creta. āno vero decimonono Athenis regnat Erichtheus anno trigeſimo quinto eius apd̄ Tuſcos annis qndecim regnat Abas: a quo poſiti ſunt Abii Tuſci: & āno eiuſdem trigeſimo tertio Argis regnat Abas Argus.

Duos fuiſſe Minoes legimus: quoꝝ Priſcus hic eſt: quem Manethō anno vii. Menophis ait iniiſſe Cretenſe regnum. Euſebiꝰ vero anno octauo. Hic Priſcus Minos fuit filius Xāti Cretēſium regis: vt periti græci ſcriptores conſcribunt: qui cū Sarpedone Priſco fratre de regno diſſentiēs illū fugauit & Cretā obtinuit. Poſt hunc annis viginti quatuor ſupra cētū fuit Iuppiter Cretēſis: q teſte Euſebio eo āno rapuit Europā Age

Minoes duo.

Minos. notis filiam:& ex ea vt oēs hiſtorici & poetę aſſerūt:genuit Minoem iuniorē eodē anno: qui
vt idem Euſebius de tēporibꝰ notat:anno. xxxviii.ætatis ſuę vlturus mortē Androgei ma-
re obtinuit:& Atheniēſiū regē & Theſei patrē Aegeū ditioni pere coegit: Laumedontis an-
no nono. Cæterū de tpibus Beloparis & Erichthei & Abātis Argiui:diſcrimē non eſt inter
Atalanta. Manethonē:atꝙ Euſebiū.Fuit aūt Abātis Argi neptis ex Iaſio filio Atalanta venatrix: quā
Abas tuſcꝰ. ardēter Meleager adamauit:vt oēs græci & latini ſcriptores referunt.At Abas Tuſcꝰ is fu-
it teſte Manethone q Tuſcos Abantes populos fundauit circa maritimā orā a Grauiſcis vſ
ꝙ ad oppidū quod ad hanc ætatē Cap Abiū vernacula lingua:latina vero caput Abantū di
Toruus. cimus.Ex his maritimis Aeneæ ducem vnum claſſis aſſignauit Larthes Targon:qui Abas
toruus a Virgilio dicit.x.æneidos.Abas tamen a patria toruus vero nomine non crudelita
te dictus eſt.

Gręci q oia ex opinione:vt libuit: de
tpibus & genealogiis audacter menti
ti fuerunt:nihil certi afferētes:vt au-
thor eſt Ioſephus cōtra Appionē grā
maticum:& Euſebiꝰ de tpibus primæ
Olympiadis: & alii clariſſimi ſcripto
res:etiā & ęquocatione nominū ſæpe
capti ſunt.Plures enim fuere Cadmi:

Anno.xxx.Menophis Cadmus & Phœnix a
mari rubro profecti:apud Sydonē regnauē
rūt.Poſt ſeptenniū Cadmus docuit rudem
gręciā:& regnauit Thebis.Apud Aſſyrios
regnauit Lāprides:& vltimo eiꝰ āno zetꝰ &
Amphion expulerunt Cadmum.

vt Xenophō tradit:plures Phœnices:plures Zeti:plures Amphiones:aliis & aliis tpibus ſi-
bi mutuo ſuccedētes.Quo fit vt tanq̄ ritu diſtincta & a ſe mutuo lōge remota tempora tri
buant.Sed qui fuerunt hi qui a mari rubro diſceſſerunt:& qua ætate: ſoli Manethoni tanq̄
q patrias hiſtorias nouerit:& authori de rebus ęgyptiis certiſſimo:haud dubie credēdū eſt.
Phœnix & Fuere Phœnix & Cadmus primi Syria oriundi.Phœnix natu maior.xxi.anno in Sydone re
Cadmꝰ pri- gnauit:& a ſe primus regionem Phœniciam de vetuſto more nūcupauit cū antea Canaā di
mi. ceret:& fuit pater Agenoris Syri non ęgyptii:vt hiſtorici graues aſſerūt.Horum ęquiuoca
tione qdā illuſi aſcripſerūt eos eſſe:q a Thebis ægypti ꝑfecti ſunt: vt ꝑ eis notat Euſebiꝰ de
tēporibꝰ Dardani:ſed falſum eſſe cōſtat:ꝙ & Manethon ægyptiꝰ patrię hiſtoriæ ſcientiſſi-
Phœnix & mus his aduerſat:& Phœnix ægyptius filius fuit Agenoris nō pater: & ægypto non Syria
Cadmꝰ græ oriūdus.Fuerūt alii fratres Cadmus & Phœnix gręci:ferme annis octoginta ante Troianū
ci. excidiū:filii Amyntoris.Phœnix adoleſcēs teſte Homero in.viii.Iliados cū ſuggeſtione ma
tris fuiſſet cōgreſſus patris Amyntoris pellici:& pater id ꝑſenſiſſet:ad aliū adoleſcētem re
gem Peleum Achillis poſtea patrē Phœnix diffugit patris irā. Peleus illū benigniſſime ſu-
ſceptum & vnice dilectū militiæ ducē creauit: q Peleo referens vt potuit paria:Dolopes il-
li atꝙ plures populos ſubiecit.Quinetiā lōge poſt Peleo natū Achillē:vt filiū Phœnix aluit
atꝙ nutriuit.Hæc de filio Amyntoris Phœnice Homerus retulit.At de illiꝰ fratre Cadmo
q Armoniam ſororē Dardani & Iaſii Samothracis vxori primę ſupduxit:Spiga & Palepha
tus ſcribūt:& Euſebius refert fuiſſe nō minus triēnio ante regnum Laumedōtis patris Pri
ami: cum vxor prima ob zelotypiam Armonię recedens a Cadmo illi certamē intulit:vt eti
am Xenophon & plures retulerūt.Quare Samothraces vt reliq græci falſo aiunt hūc Cad-
mum fuiſſe filium Agenoris ęgyptii:cuiꝰ cognatus fuit Dardanꝰ Dardaniæ conditor.Nā
ante hunc annum condita erat Dardania nō minus annis vno & viginti ſupra ducētos: ne
ꝙ hac ætate alius Cadmus & Phœnix inueniant:q̄ Amyntoris non Agenoris ægyptii filii
itaꝙ teſte Manethone in Syros & Græcos Cadmum & Phœnicē:fuerunt ægyptii Ageno-
ris filii Cadmus & Phœnix:qui a mari rubro iuſſu patris ꝑfecti:alter apud Sydonem Phœ
nix:alter apud Græciæ Thebas regnauit anno.xxxvii.Amenophis: tertioꝙ poſt anno pul-

ſus fuit:vt tam Manethon q̃ Euſebius de tēporibus ſcribunt.Quare raptus Europæ paulo ante hunc annum obtigit:& non poſt exactos nonaginta annos:vt Euſebius de temporibus pro Græca incerta hiſtoria notat.

Poſt Menophī cœpta eſt Dynaſtia Larthū vt in Italia:q̃ Dynaſtia durauit ānis ſolaribꝰ.cxciiii.Horū Larthū in ęgypto primus fuit zetus:q regnauit ānis.lv. cuiꝰ āno octauo in Dardania regnauit Tros:i Tuſcia vero anno huiꝰ.xxxiii.regnauit annis.xxxviii. Veibennus ex familia Veituloniæ.

Larthes Hoc nomē Larthes nō ꝓpriū eſt: ſed cōmune dignitatis vocabulum: ſicut Auguſtus & Pharao. In triūphalibus Etruſcis inuenimus p aſpirationē ſcriptum:Larth:& Larthi. Erāt eñ in Dynaſtia ſiue potētatu Etrurię.xii.Lucumones in Vetulonia reſidentes.xii.reges:qbus vnus ꝑerat:vt Seruiꝰ author eſt ſup.viii.æneidos.Hic ſupmꝰ Larth vocabulo Etruſco:id eſt regū maximus dicebať:nō ſolū quia cæteris ꝑerat:verū etiam quia anniuerſarie cęteris duodecim reuocatis ipſe p vitā totā ꝑſeuerabat.Hoc pacto potentatus & Dynaſtia pluriū regū in ægypto cœpit:qbus primus ꝑfuit Zetꝰ Larthes.

Zetus. Nō hic Zetus fuit q pepulit Cadmū:vt ſupra retulit.Nam iſte fuit ægyptius:ille vero Græcꝰ. De horū tēporibus Euſebius & Manethon paria ſentiūt.

Tros. Tros iſte fuit filius Erichthonii & nepos Dardani q in Dardania partem vrbis maximā fundauit:atq; a ſe Troiā dixit:vt Euſebiꝰ de temporibus & cæteri cōſcribūt:ſed de alio Larthe Magueo & temporibꝰ tā Larthū Tuſciæ q̃ Dardaniæ:in tpibꝰ Archilochi:& hiſtoriæ Etruſcę ſupprimit Beroſus:vt qui nouitiꝰ hiſtoricus & externus.

Vibennus. Nomen vero Veibennū:quod a latinis Vibennum p Synęreſim in primo Varronis de līgua latina ſcriptū repio:ſicut & Veiturgiā & Veiterbum per ſynæreſim dicimus Viturgiā & Viterbū:ꝑfecto Etruſcū eſt nomen qđ ſolū Vetuloniatibꝰ conuenit. Nam Ben filius apud orientales:atq; Arameos:& Hebręos filius dicit̃.Hinc Veibennus ſiue Vebennus Veiorū filius & conciuis dicitur. Verū ſæpe nomen cōmune gētis:die luſtrico tanq̃ ꝓprium vni imponitur:vt Romanus:Florentinꝰ:Senēſis. Ita pari forma cū omnes Veizi ſiue Vetuloni ſint Vibenni:huic tamen proprium fuit nomen:qui poſt Abantē Larthem regnauit annis tot quot in Chronographia emendata Etruſca poſuimus.

Primo quoq; anno zeti regnauit apud Celtas Lemannꝰ:&.xxxii.anno apud Aborigines Mars Italꝰ cognomento Ianus iunior. Anno eiuſdē.xxxv.apud Celtiberos Romꝰ regnauit.

Lemēnus. Lemānus iſte non dubiū eſt qn is fuerit:q Lemannos poſuit & a ſe nominauit ſimul cū lacu Lemanno in ꝓuincia Narbonēſi:quē Luxanæ lacum hodie incolæ nuncupant: quē Rhodanus ad pontem vrbis Gebennæ effluit. Idem enim Rhodanus prius in lacum influit q̃ effluat.De Marte Italo cognomento Iano iuniore hæc comperio.Euſebius de temporibus Aeneę ſic ſcribit.Ante inqt Aeneam Ianus: Saturnus:Picus:Faunꝰ:& Latinus in Italia regnauerunt annis circiter.cl. Cur vero circiter dicat:ꝑfecto qa id nō potuit habere ex certo latinæ hiſtoriæ.Ná plus annis.xii.cœpit dictꝰ Ianus.Quod ꝑfecto ita patet.A.xxxii.anno Zeti ad excidium Troiæ:circa cuius tempora ad Latium venit Aeneas:ſupputantur ab eodem Euſebio anni duo & ſexaginta ſupra centum At Ianus iunior Latinꝰ cœpit Aboriginibus imperare anno.xxxii.Zeti: vt Manethon aſſerit.Quare duodecim annis amplius q̃ centum & quinquaginta cœpit.Quia vero alii minꝰ duodecim cœpiſſe ſcribunt:idcirco Euſebius chronographus optimus:ne cui detraheret: aut certum tempus quod incertum erat exprimeret:medium inter hæc tempus & cum vocabulo circiter tradidit dicens: Regnauerūt in Italia annis circiter centum quinquaginta.

Cæterum Italiam Tyberinam & Latium hoc loci accepit ab hiſtoricis: quoniam vt ex omnibus conſtat in tota Italia Larthes Turrheni imperabant: in Latio vero ſupradicti Latini ſubreguli Ianus iunior: Saturnus iunior: Picus iunior: Faunus iunior: & Latinus. Q; vero hic Latii ſubregulus cognomento Ianus fuerit Latinus Mars: ex primo libro Dionyſii Halicarnaſſei conuincitur: qui ſic ex latina hiſtoria ſcribens: Contigit inq̄t eo tempore quo venit

Faunus. Euãder: eſſe regē Aboriginum Faunum: ꝓnepotem (vt aiũt) Martis: quem vt genium quēdam ſiue indigetem: & ſacrificiis atq; carminibus colunt Romani. Pronepos autem ad proauum refertur quoniã relatiua ſunt. Porro Ianus iunior: vt Manethō & Euſebius numerãt proauus fuit huius Fauni: vt patet numerãdo a Fauno filio ꝑ Picum patrem: Saturnũ auũ:

Mars latin⁹ & Ian⁹ iunior idem. & Ianum proauum. Quare idem fuit Mars Latinus & Ianus iunior: vt Manethon tradit. Ergo ęquiuocatio Iani & temporum ignoratio multos in his Latinos decepit. Nam ſi Tuſcoꝝ vetuſtas tanta eſt ſimul & illorum deorum & legum antiq̄tas: vt nullis hominum legibus: diis & moribus cõueniant: vt probabiliores græci conſcribunt: & Dionyſius Halicarnaſſe⁹ in primo retulit: porro antiq̄ſſimas leges atq; primos deos: araſq;: & religionem cana fides Ianuſq; dedit: conſequens neceſſario eſt: vt hic Ianus iunior nullas religiones docuerit: nec fuerit Priſcus ille qui eſt pater omnium deorum: qui nouitius inuenitur: paulominus centum ſeptuaginta annis ante Aeneam: & cuius ætate Turrheni florebant lanigena lege: religione: ſtudio: literis: & philoſophia. Nunc de Romo apud Celtiberos rege dicendum eſt. Romus hic fuit: qui non procul Sagunto Romam in littore conſtituit: a poſterioribus Romanis per interpretationem valentiã nuncupatam. Nã Romus dicit̃ valens & robuſtus fer

Romus. Valentia. me ab omni lingua & hiſtorico. Quare per interꝑtationem & locum a coniugatis: ſi Rom⁹ valens eſt: & item valens Romus: neceſſario conſequens eſt: vt Roma ſit Valentia & Valentia Roma. Cui argumento eſt Solinus: q̄ in principio ſcribēs Romę inq̄t vocabulum primo

Roma. ab Euandro datum: cum oppidum ibi offendiſſet q̄d Valētiã dicebat Latina iuuētus: quod Arcades habitantes: ſeruata nominis interꝑtatione Romam dixerunt. Hæc Solinus. Verũ q̄d dicit: vocabulum Roma primo ab Euandro eſt inditum: intelligendum eſt appellatione græca. Nam antea vocabulo barbaro etiam Roma dicta fuit a prima cõditrice filia Itali: vt Beroſus & plures veriſſime ſcripſerunt: & Plutarchus refert in vita Romuli. Eſt autē ſignificatio Romæ apud Græcos ſolum robur & robuſta: ſed teſte Hieronymo de interpretatione nominum Hebręorum & aliis Talmudiſtis ſonat non ſolum robur: ſed ſublimitatē cum

Va. laus. tonitruo augurio & imperio. Itaq; non exigua coniectura eſt Valentiam Hiſpaniæ primũ Romam a conditore Romo dictam. Cui argumento eſt ꝙ eius liberi qui ei ſucceſſerunt eiſdem locis regnauerunt: vt paulo inferius locis ſuis videbimus. Vrbs itaq; Valentia ab origine vetuſtiſſima: etiam valentinis heroibus inclyta Borgiis: hac noſtra ætate decorata &

Calixtus. III Alexander VI. Signa iuēta ornata eſt Borgianis pontificibus maximis: in primis beatiſſimo Calixto. iii. ſub quo mira dei ꝓuidentia apud Pannones Turcus Mahumeth inimiciſſim⁹ Chriſtiani nōis: cladem exercitus paſſus: & a quo transfigurationis Chriſti celebritas iſtituta eſt. Deinde & beatiſſimo Alexãdro. vi. in cuius põtificatus exordio: e cauernis & latebris terrę: vetuſtiſſimorum Italiæ regum triumphalia in hac ſua vrbe Vetulonia: nunc Viterbo etiam lepores prodidērunt: videlicet futuræ ſub eo pontifice feliciſſimo ꝓpagationis iꝑii Chriſtiani: & ſedis apoſtolicæ illuſtrationis diuinum portētum. Eadem vrbs Valētia illuſtriſſima effecta ortu beatiſſimi Laurentii martyris & diui Vincentii confeſſoris: atq; glorioſiſſimo martyrio beatorum Valerii epiſcopi Cæſa. auguſtani: & eius archileuitæ Vincentii.

Secūdus Larthes ægyptius fuit Ranſes annis.lxvi.Anno eius.xxiiii. Aſſyriis imperat Pānias.Eiuſdē āno.xxviii.Athenis regnat Aegeus. Cadmus Armoniam ſororem Iaſii Samothracis ducit vxorē.Olbius regnat apud Celtas.Anno.lx.Cadmus ex zelotypia primę vxoris:ob Armoniā diſcrimen certamenq̃ patitur.

Eiuſdē anno.xxiii.Cęculus cognomēto Saturn⁹ iunior regnat apud Aborigines:& tertio anno poſt apud Turrhenos regnat Oſcus:cuius inſigne fuit ſerpēs.Hic ex Vetulonia multas colonias ſeminauit:apud quam erat oriūdus magna familia.

Ranſes. De tēporib⁹ Ranſis:Pāniæ:& ægei cōueniunt Manethon & Euſebius de tēporibus diſſident vero in tēporib⁹ certaminis vxoris Cadmi:ꝙ Manethon id geſtū eſſe anno Rāſis.lx.ſcribit.Euſebius vero.lviii.Ex quo patet Cererē magnā paniſicā nō potuiſſe adeſſe huius Cadmi & ei⁹ cognati Iaſii Samothracis nuptiis:q̃ diu añ naturę cōceſſerat vt in Anniis queſtionibus & aliis cōmētariis & inſtitutionibus Etruſcis expoſuimus.

Cæculus. Inter oēs latinos authores hæc cōueniūt Primū quidē quia Cæculus Prēneſtinæ cōditor vrbis:fuit Aboriginum rex in Latio. Idē fuit Martis Latini filius.At vero q̃ Marti patri ſucceſſit in Latio:fuit cognominatus Saturn⁹ vt ſupra demōſtrauim⁹.Quare Cæculus rex Martis Latini filius cognominatus fuit Saturnus.Ergo tres fuere in Italia Saturni.Primus fuit Sabatius:q fugiēs arma Iouis Nini/ad Ianū priſcū:exceptus fuit ab eo:& participata potētia illū illuſtrauit.Hic fuit pater Sabinorū & Sānitiū vt ſępe oſtēdimus.Alius fuit filius Romę Romaneſſus nepos Itali:q prim⁹ Aboriginū Saturn⁹ creat⁹ ē:vt in eiſdē oſtendimus.Tertius fuit Cæculus filius Iani iunioris:noīati Martis:vt nūc explanauimus.Primus fuit priſcis aureis ſæculis.Secūdus tpe Iaſii.Tertius tpe Ranſis Aegyptii:& Oſci:Vetuloniēſis:vt ex his patet. Saturni in Italia tres.

Oſcus. Oſcus vero Etruſcū nomē eſt:a veneno ſo & terrifico ſerpente dictū:quē ad hāc ætatē Etruſci Oſcorzonem dicimus.Quare rectius dicit Manethon Oſcū & Oſcos ab inſigni principis ſerpēte dictos:q̃ Seruius ſup.vii.æneidos:dicēs Oſcos dici vbi plurimi abundant ſerpētes.Profecto & ab inſigni duces vetuſti appellari ſolebāt:ceu Macedon a lupo:& Anubis a cane:vt in primo li.Diodorus eſt author.Nā ægyptia lingua Macedon lupus:Anubis vero canis dicit̄.Quinetiā & Iuppiter in aquilam:& taurū:& aureum impluuiū verſus a fabuloſis græcis fingit̄:ꝙ ad raptū ſtuprumq̃ Ganimedis:Europęq̃ ac Danaes vſus ſit inſigni Aquila:& tauro:& corruptore auro.Hic Oſcus Vetuloniēſis adeptus imperiū Italiæ:plurimas colonias dedit:vt ait Manethon:& a ſe Oſcas & Volſcas:q̄ſi Voloſcas:id eſt cōſulares Oſcas cognominauit:quarū Volſci in Latio primi fuiſſe cōditi apparēt:ꝙ vocabulo Turrheno eos Volſcos.i.priſcos Oſcos(Oſci eñ fuerūt Capuani.)appellauit:quos Virgilius adducit ſexto æneidos illo verſiculo:Oſcorūq̃ manus.Quo loci Seruius ita ſcribens:Capuenſes(inquit)dicit:qui ante Oſci dicti ſunt.Teſte eodē Seruio etiā ſuper.x.ęneidos:conſtat Capuā a Tuſcis conditā fuiſſe:viſo falconis augurio:qui Tuſca līgua capis dicit̄.Et ſubdit.Tuſcos aūt omnē pene Italiā ſubiugaſſe manifeſtū eſt.Vulturnum vero poſt dictam fuiſſe:& a campis Capuā Liuius author eſt in quarto ab vrbe condita dicens Vulturnum Etruſcorum vrbem:quæ nunc Capua eſt:cepere Samnites.Eodem loci ait Capuam eſſe dictā a campeſtribus locis:in quib⁹ ſita.Reaſſumpſiſſe quoq̃ Capuę nomen a Troiano duce Capy:equidē Virgili⁹ inſinuat lib.x.æneidos vbi ait.Et Capys:hinc nomen Capuanæ dicitur vrbi.Vnde & Dardanos colonos illam habere dixit Lucanus in ſecundo quū ait.Mœnia Dardanii tenuit Capuana coloni. Volſci. Capua.

Tpa in Manethone incmēdata / in Archilocho & noſtra chronographia repies. Cæterū nouimus ex pręcedētibꝰ quūvaria origine reges Hiſpaniā regerēt: eorum caput originis nominari: quorū vltimus fuit Teſta Libyus Triton: qui apud Carthagineā

Anno eiꝰ. xiii. Ilus regnauit apud troianos. lii. ānis: & Palatuus apud Celtiberos: apud Celtas Galathas iunior vicit Sarmatas: & cōdidit Galathas Aſiæ.

prouinciā regnauit. Quare quum non alii ſed illius poſteri a Carthaginea in Valentiam ꝓrogaſſent imperiū: conſequens eſt vt Valentia ab eiꝰ filio Romo fuerit noīata. Argumento quoqꝫ eſt: ꝙ circa ea loca filiꝰ Romi Palatuus: populos a ſe dictos Palatuos fundauit: quos &

Galathas. Ptolemęus ſupra Valentiā deſcribit ad montes vicinos. Galathas vero iunior a quo deuicti ſunt Sarmatę & Aſiani: etiā a patre ſuo Olbio innumeras colonias denoīauit: in Gallia: Sardinia: Sarmatia magna: Aſia & Cilicia: vt in Ptolemæo & geographis noīa deſcripta Olbia perſeuerant. De victoria vero atqꝫ fortitudine exercitus huiꝰ: quibꝰ oēm Sarmatiam & Aſię magnā partē ditioni parere coegit: Diodorus Siculꝰ ample in. vi. lib. ꝓſequutus eſt. Cæterū

Ilus. de Ilo id cōſtat: eū fuiſſe a quo Iliū in Troia fuerit conditū: & cuius fratrē Ganimedē Iuppiter rapuit in aquilam verſus vt fabulant̄ Græci: tametſi eorū Chronographus Euſebius de temporibꝰ mendaces illos oſtendat ex tēporibꝰ patris eoꝝ dicēs. Ob raptū Ganimedis Trois patris Ganimedis & Tantali raptoris bellū exortū eſt: vt ſcribit Phāder poeta. Fruſtra igit̄ Iouis famula: & raptrix Aquila cōfingit̄. Hęc Euſebiꝰ de tēporibus Trois & Tantali.

Fuiſſe Picū priſcū ex ꝓcedētibꝰ colligit̄

Picꝰ iunior. Hic Picus iunior pater fuit Fauni iunioris: cuius ætate regnauit Tarchon ſecundus

Tarchon. in Italia. Nā etſi Tarchon iſte cœpit regnare ſub Pici temporibus: ſub eiꝰ tn̄ filio vſqꝫ Euādri & Herculis tpa ꝑſeuerauit: vt Solinus in principio inſinuat cū dicit. Caccus habitauit locū cui Salene nomē eſt: vbi tri

Anno eiuſdē. xlvii. Picus iunior fit rex Aboriginibus: & apud Tuſcos regnat Tarchon ſecūdus annis. xliiii. Poſt Picū anno penultimo Raniſis apud Celtas regnauit Namnes.

gemina nunc porta. Hic & Gelliꝰ tradit: quū a Tarchōte Turrheno ad quē legatus venerat iuſſu Mariſiæ regis ſocio Megalę Phrygiæ cuſtodię foret datꝰ: fruſtratꝰ vincula & vnde venerat redux: ꝓſidiis amplioribꝰ occupato circa Volturnū & Cāpaniā regno dū attrectare etiam ea audet q̄ cōceſſerāt in Archadū iura: duce Hercule q tunc forte aderat oppreſſus eſt.

Namnes. Namnes aūt quē Manethon ait regnaſſe apud Celtas: ſcriptus inuenit̄ ꝑ lr̄am m. & n. Nam

Nannetes i Britannia. nes & Nannes: nec arbitror ſignificatū variari. Quare cōſtat condidiſſe Nannetes ꝑp̄los in Gallia Lugdunēſi: iuxta deſcriptionē Ptolemęi. Supra Pariſios interqꝫ Namnetes & Veſſones diuidit Sequana fluuius. Veſſonū metropolis eſt olim Augusta Veſſonū nūc Demont: At Namnetū Augusta olim Condeuincū iuxta Ptolemęū. nūc aūt Venecial eſt aut ꝓximis locis. Ab his Nātes per ſyncopā quaſi Namnetes orti ſunt: manetqꝫ illis nomē Anglię oppoſitis. Eſtqꝫ in Turonenſi ꝓuincia ciuitas epiſcopalis in Britānia citeriori: quę comitatus titulo illuſtratur ducis Britanniæ primogenito aſcripto.

Satis cōgruūt mutuoqꝫ ſibi conſentiunt Manethō & Euſebiꝰ de tpibꝰ Amenophis: & Soſarmi & Laumedōtis pr̄is Priami. Cęterū diſſenſio eſt quo tpe ortꝰ ſit ex Ioue & Alcmena adulterinꝰ grecꝰ Hercules. Nam quū omnes hiſtorici tradāt illum periiſſe q̄drageſimoſecūdo āno Priami. i. āno deci

Tertiꝰ Larthes Aegyptiꝰ Amenophis annis. xl. regnat & impat: cuiꝰ anno prīo Laumedō impauit Troię. Anno vero tertio Soſarmꝰ regnat Aſſyriis. & Hercules Amphitryonis naſcit̄ āno. vi. vixitqꝫ annis. lii. & periit igne: primus ex maximis piratis.

moſeptimo ante exciſam Troiã:variant tamen quoto vixerit tempore:quũ illum pleriq; annis.xxx.plurimi vero.lii.vixiſſe contendant.Quos Euſebius de temporibus Priami referens & ita ſcribens:Hercules inquit cum in morbum peſtilentem incidiſſet:ob remedium doloꝝ ſe proiecit in flammas:& ſic morte funct⁹ eſt anno ætatis.lii.Quidã aũt illũ.xxx.periiſſe ſcribunt.Hęc Euſebius.Fuiſſe autem illum cũ Argonautis omnes ſcribunt:ac propterea ꝓbabilius dicunt qui illum.lii.annis vixiſſe conſcribunt.Nã ſi.xlii.anno Priami id eſt.xvii.añ Troianum excidium periit:ſi ſolum.xxx.annis vixiſſet:equidẽ ante Troię cineres fuiſſet genitus anno.xlvii.a quibus ſi quadraginta duos Priami ſubtrahis:profecto remanent quinq; anni quibus ante Priami principatum natus fuit.Quare quoniam Priamus ſucceſſit Laumedõti patri ab eodẽ Hercule perempto:cõſequẽs neceſſario eſt:vt quinquennis Hercules cum Argonautis nauigans Laumedontẽ peremerit:quod quidẽ nõ tam falſum q̃ ridiculũ eſt.Ergo verius ſcribunt qui illum occubuiſſe aiunt anno ætatis ſuæ.lii.Sic enim decennis fortis robore:cũ ſolo ictu pręceptorẽ ſuũ Linũ Muſicũ peremerit puerulus tardiore ingenio:vt Diodorus refert in.iiii.Neq; id facinus non potuit facile perpetrare:vt decennis robore incredibili: & auxilio Iaſonis & Argonautarũ:& dolo non bello:Laumedontem nil eiuſmodi ſuſpicantẽ noctu confoderit:qm̃ id a Piratis & ſępe factum vidimus & ſæpius geſtum legimus. Nã vt in aliis:Argonautę nil aliud q̃ Piraticam inſidioſam geſſerunt. Et idcirco recte Manethon dicit illum fuiſſe primum ex maximis Piratis:q̃q̃ puer diuino quodã & admirabili robore res cũ Argonautis gereret:omnia maris littora/vt inſidioſus Pirata/latrociniis & ſtupris collu ſtrans magis q̃ illuſtrans/luſtrauerit:vt gręca fabula refert.

Herculis anni.

Hercules Linum occidit.

Anno Amenophis.xiiii.apud Aborigines regnat Faunus iunior:&.xxix.anno Tuſcis imperat Tyberinus ex familia Veia Vetuloniæ annis.xxxv.

De Fauno iuniore qui Euandrum excepit hoſpitio:& oppidum Romã Valentiam dictum illi conceſſit:omnes latini & græci paria ſcribunt.De Tyberino vero Veiorũ Vetuloniæ regulo:hæc comperio. Nomen illi fuit Tyberinus:cognomẽ Tyberis id eſt iniuriator:idq; cognomen illi a Pelaſgis quos pepulit a Tuſcia impoſitum fuit.Nam cum Pelaſgi paulo ante ſiculos pepuliſſent cum parte Vmbrorum:cohabitauerunt Turrhenis pacifice vſq; ad Tyberinum iſtum:qui per duas ætates id eſt circa.l.annos regnauit ante Troianum excidium:vt paſſim in primo libro ſcribit Diodorus Siculus.Origo belli inter eos fuit:ꝙ Minos iunior miſit in Italiam Glaucum filium:vt cũ Pelaſgis imperium teneret:exceptuſq; fuit a Cęretanis:donatuſq; Scylla puella ex oppido Gære:vt quidam tradiderunt.Quod quum Tyberinus ægro animo atq; iniquo perſpiceret:bellum intulit Cęretanis ad mare:& Phaleriis ad Tyberim:quo bello etſi ipſe periit gigas validus:nomen tamen amni dedit:q prius Albula dicebatur:& Vetulonienſes victoria potiti:Glaucum & Pelaſgos tota Italia pepulerunt:& Enotum oppidum validiſſimũ non procul vrbe Roma quum cepiſſent:ſibi vrbem poſuerunt:quã a ſui origine loci & gentis Veientem appellauerũt:vt Epigenes refert. Vnde in vita Camilli Plutarchus illos Enotanos ante fuiſſe retulit: & a Romulo dictos Sardinianos: quia ab Veiis Etruſcis qui intra fines Etruriæ continentur originem habent. At vero Veii Etruſci Sardiniani coloni fuerunt:vt idẽ Plutarchus refert in vita Romuli.Coloni autem Sardinię fuerunt: non ꝙ a Sardinia in Etruriam venerint: ſed ꝙ natione Etruſci Sardiniam primi cum rege illorũ Phorco habitatam reddiderint:vt author eſt Strabo in quinto:& nos ad longum explanauimus in aliis locis.Sed de his hactenus.Nunc quæ de Tyberino his conformia referãtur:iure ſub inferendum eſt.Regnauit(inquit Manethon)Tyberinus anno vigeſimo tertio Amenophis

Faunus.

Tyberinus

Enotum.

In primis hoc tempus dubito quin maxime quadret. Nam vt hiſtorici conſentiunt fatidica
Manto eiecto ab Athenienſibus rege Theſeo cui Manto ſeruierat: eadem venit ad Tyberi-
Ocnus. num Vetuloniæ regem: a quo fœcundata ꝑperit Ocnum conditorem Mãtuæ. Hinc Ocnꝰ
dictus fuit filius Tuſci amnis: id eſt Tyberini: qui nomen amni Tyberi indidit: dicente Vir
gilio. x. æneidos. Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris Fatidicæ Mantus: & Tuſci fili-
Tyberis. us amnis. De Tyberi vero nomine quidam opinantur dictum ab Albanorum rege Tyberi-
no: qui in eo ſubmerſus fuit: vt placet Liuio & Ouidio in. ii. Faſtorum dicenti. Albula quem
Tyberim merſus Tyberinus in vndis reddidit: hybernis forte tumebat aqs. Sed huic reſpõ-
dent Seruius: Virgilius: & Plinius: & alii qui ſcribunt diu ante Tyberinum Albanum fuiſ-
ſe Tyberinum tuſcum: cui græci Tyberim cognomẽtum impoſuere. Nam Feſtus recte ait
Tyberim dictũ a Tyberi Tuſcorũ rege: vel a Tyberino rege Albanorum. Pliniꝰ in tertio na
Tybris. turalis hiſtoriȩ capitulo. vi. dicit diſtinguens ſimul noĩa & verba. Tyberis inquit: añ Tybris
dictus eſt: ſed prius Albula. Et Virgilius in. viii. ſcribit dicens. Tum reges aſperq; immani
corpore Tybris: A quo poſt Itali fluuium cognomine Tybrim diximus; amiſit verum ve-
tus Albula nomen. Seruius vero cũctas opiniones referens hæc in pluribus locis ſcribit: ma
xime ſuꝑ. viii. æneidos. Tyberim alii a rege Aboriginũ dictum putãt: q dimicans iuxta eũ
occidit. Alii a quodam Aborigine: quem Glaucus Minois filius ĩ Italia interemit. Alii inter
quos Liuius & Ouidius a rege Albanorum. Alii inter quos Virgilius & complures a Tybe
rino rege Tuſcorum: qui ibi occubuit. Alii a regis Tuſcorum iniuriis: qui circa ripas huiꝰ
fluminis latrocinabatur: & a crebris iniuriis quibꝰ trãſeũtes afficiebat: Tybrim cognomina
tũ fuiſſe. Nec Ouidii verba nos aſſerere cogũt añ Tyberinũ Albanũ non fuiſſe dictũ Tyberi
Neq; etiam Liuius contradicit: quia etſi a Tyberino Albano dicit̃ Tyberis: ante tamẽ illum
inuenit̃ nominatꝰ Tybris. Hæc Seruius. Verum has opiniones veras eſſe ex Manethone &
hiſtoricis deprehendimus. Nam Tyberinus Tuſcus fuit atq; Vetulonus. Dictus eſt aũt la-
trocinator: quia teſte Seruio: latrocinari dicimus ducem: qui etiam cõductitiũ habet exerci
tum. Et quia cõduxit ꝓximoq; Aboriginũ militẽ vltra Tuſcos contra Glaucum & Pelaſgos
hinc dictus eſt latrocinator: & Aborigines: & rex Aboriginum: & Tuſcus & rex Tuſcorum:
& Veitulonus & regulus Veientũ. De Glauco vero ita ſcribit Seruius libro. vii. æneidos ſu
Glaucus. ꝑ illud carmen. Picta ſcuta labici. Glaucus (inquit) Minois filius venit ad Italiã: & cum ſi-
bi imperium poſceret nec reciperet: ideo ꝙ nihil prȩſtabat ſicut pater eiꝰ prȩſtiterat mitten
do illis zonam: cũ antehac diſcincti eſſent: oſtendit ſcutum: a quo & ipſe Labicus dictus eſt:
& ex eo populi Labici. Tempora quoq; Herculis: Thelamonis: Iaſonis: & Argonautarũ: Me-
deæq; & Cyrces illius ſororis amantis Glaucum: q̃ veriſſime quadrant: ſi quȩ ſcribunt̃ ani-
Scyllæ. maduertimus. Aiunt enim ſcriptores quorum ſententiã Seruius refert ſuꝑ tertiũ ænei. il-
lo carmine. Dextrũ Scylla latus lȩuũ implacata charybdis. Duplex inquit eſt ſcylla: vna ꝓpe
charybdim Siciliȩ q̃ eſt ſaxũ ſimile formȩ celebratȩ procul viſentibꝰ: vt ait Salluſtius: alia fu
it filia Niſi vt inſinuat Virgilius. vi. Aegloga. Fuit & tertia filia Phorci & Creteidos Nym-
phȩ. Hanc amabat Glaucus quẽ Cyrce diligebat: ſed q̃ proniſſimus in Scyllam fuerat. Irata
Cyrce: fontem in quo illa corpus ſuũ lauare cõſueuerat infecit venenis: in quẽ Scylla quum
deſcẽdiſſet: pubetenus in varias mutata eſt formas. Horrẽs itaq; ſuã deformitatẽ in mare ſe
prȩcipitauit. Hȩc Seruius. Hãc tertiã Scyllã fuiſſe Tuſcã Cȩritem authores aſſerunt: inter
quos Epigenes prȩcipuus eſt in Apologetico contra Italos: quo Tyberini & Glauci bellũ re
fert: qui etiã ait terminũ Cȩritis amnẽ a patris nomine Minoem appellaſſe: quẽ in Minoem
trãſmutaſſe ex cõtemptu Tuſcos aſſerit. Fontẽ vero & mare vbi ſe prȩcipitauit mare Scylla
num dici. Nunc etiam ætate noſtra ſic appellatur: & Tuſca vernacula lingua quæ ſynæ-
reſi vtitur Mar Scylliano vocamus. Eſt amnis iuxta Cærite oppidum ad mare vbi Scyl-

la ſe lauare cõſueuerat.Itaq; vt diximus:oĩa quadrant.Tpe em̃ quo regnabat Theſeus erat Mãto & Tyberinꝰ Tuſcus:Glaucꝰ quoq; filiꝰ iunioris Minois:Scylla & Cyrce: & Hercules & Thelamon. Nã Cyrce in Italiã venit cũ argonautis:q ab Hiſpaniis regrediẽtes in Thelamonis portũ:dictũ a duce:iuxta Turrheniã venerunt:vt aſſerit Diodorus in.v.Inde Hercules: a quo ad hãc ętatẽ dicit̃ portus Herculis in Tuſcia:in cõtinentẽ deſcendens:& ad ſanum Volturnæ in ſubcyminiis radicibꝰ veniẽs:primo quidẽ vt ſuũ robur oſtenderet: lacũ Cyminiũ nobis effecit:vt authores:& Seruius refert li.vii.æneidos. Lacꝰ Cyminius

Quartus ægyptiis impauit Ammenephus annis.xxvii.cuiꝰ anno quarto apud Celtas regnat Rhemꝰ:a quo Rhemi.Anno nono eiꝰ apd̃ Aſſyrios regnauit Tautanes:& anno.xvi.apud Aborigines Latinus:apd̃ Tuſcos aũt regnat Mezẽtius.

Rhemus Celtarũ rex:a quo Rhemi: qs fuerit nondũ cõperi.Sat eſt ab eo Rhemẽſes Gallos dictos:quos Lucanus in primo & in cõmentariis Cęſar cõmemorat:ſunt q; inter Belgas proximi Celtis: & Sueſſonibus:cũ quibꝰ eodẽ iure ac iiſdẽ legibꝰ oli vtebant̃. Finitimi ſũt Veromãdis:Treueris:Metẽſibꝰ:Cathalenſi quoq; & Laudunenſi diœceſibꝰ:ac ſyluæ Arduennę:a Cęſare celebratæ.Metropolis eſt Rhemi ipſi i qua rex Gallię ſolebat magna põpa religioſe inũgi:ac rex acclamari.Porro Latinũ fuiſſe filiũ Fauni qdã ſcribũt:alii vero adulterinũ Herculis Piratæ. Mezentiũ Agillinũ ciuẽ authores cõcelebrãt:quũ fuerit Tuſcus:ſed a capta Agillina dictꝰ eſt Agillinus:vt alibi ſcripſimꝰ: quẽ Virgilius in ænei.li.viii.Larthẽ in luco ingẽti fanoq; Volturnę crudelia exercentẽ:a ciuibꝰ Vetulonię pulſum:aſſerit pfugiſſe in ſuũ Cęritẽ oppidũ: moxq; inde militibꝰ ſumptis:ad Turnũ cõtra æneã pfectus eſt:cõtra quos claſſem atq; terreſtrẽ militiã æneæ ad ſe venienti Tarchon rex cõſignauit.Qui etiã Mezentiꝰ teſte Macrobio in Saturnalibus: antea Rutulis impauit:vt ſibi offerrẽt quas diis primitias offerebant.Tũ latinos oẽs ſimilis imperii metu: ita vouiſſe.Iuppiter ſi magis tibi cordi eſt nos ea tibi dare potius q̃ Mezẽtio:vti nos victores facias.Et iccirco a Virgilio dictꝰ ẽ cõtemptor deorũ.Hinc pia illa inſultatio ſacerdotis.Hęc ſunt ſpolia & de rege ſupbo primitiæ:raptas de eo notãs exuuias. Vñ cõtra Latinos poſtea Turnũ iuuit.Cętera in tẽporibꝰ Ammenephis & Tautanis:Euſebius & alii conueniunt.

Rhemi. Mezẽtius.

Secutꝰ eſt vltimꝰ Larthes ſeptẽ annis: poſt quẽ ſecuta eſt Dynaſtia ſine Larthe annis centũ.lxxvii.per quã numerabimꝰ q Babylonii:ęgyptii:& Turrheni floruerunt.Anno Dynaſtię Diapolitanorũ primo Troia euerſa fuit: & anno.iii.æneas venit ad Italiã:ad Latinũ:& Euandrũ: & Turrhenos:apd̃ quos regnauit Tarchõ iunior annis.xx.

Dynaſtię ægyptiorũ primę a diluuio vſq; ad.xlii.annũ Nini.xv.fuere: vt Euſebius de tẽporibꝰ ſcribit.Pria oim iuxta Beroſum fuit Cameſi: quẽ inter prios deos iuniorẽ Saturnũ appellauerũt Aegyptii: vt in Beroſianis explicauimus:durabatq; ſingula ſeptem annis ſub duodecim diis primis maioribus Aegyptiorũ hoc pacto Anno a diluuio.cxxxi.teſte Beroſo Chemeſẽ primꝰ tenuit Dynaſtiã ægypti ſeptẽ annis cui Chem Min vrbẽ dedicauerunt: vt oſtẽdimus.Huic ſucceſſit Oceanꝰ cum Tethyde:qui Colonias poſuit iuxta Nilũ: a quo & Nilus antea fuit dictus Oceanus: a quo innumeræ Nymphæ genitæ ſunt: vt Heſiodus in Theogonia ſcribit: & Diodorus in primo libro de Nilo confirmat. Poſtq̃ vero ſeptem annis Dynaſtia penes Nilum fuit: ceſſit tertio:& hoc ordine duodecim dii regnauerunt: ſinguli in ſuis vrbibus ſeptem annis: qui ſummam annorum efficiunt quatuor & octoginta. Tres ex diis iunioribus ſecuti: coa

Dynaſtię ægyptiorũ.

perunt augere tp̄s:quorū primꝰ principatū tenuit annis.xiiii.ſecūdꝰ.xxvi.poſtremꝰ. xxxvii
qui ſimul ſumpti efficiūt annos.vii.&.lxx.adiectiq; ſupioribus Dynaſtiis reddūt annos vnū
& ſexaginta & cētū:ad quos ſi addis cētū & triginta vnū:q a dilunio ad primā ſub Chemeſe
Dynaſtiā interfluxerunt:erūt anni duo & nonaginta ſupra ducentos:quo tp̄e ortus eſt Ha-
braā anno.xliiii.Nini: vt Euſebius de tēporibꝰ:& Moſaicū tp̄s cōprobāt. Hoc anno cœpta ē
xvi.Dynaſtia ſub Oſiride:q cōceſſit Dynaſtiā Thebeis:durauitq; iſta annis nonaginta & cē
tum:vt Aegyptii & Euſebius ſupputāt.Sequuta eſt paſtoꝝ Dynaſtia.xvii.centū & tribꝰ an
nis:vt iidē ſcribūt.Ab hac emerſit.xviii.Dynaſtia Diapolitanorū annis.xlviii.& trecētis: vt
cōputāt.Hic in diuerſis locis Aegypti luſtrauit.xix. Dynaſtia ſub diuerſis Larthibꝰ: annis
quatuor & nonaginta ſupra cētū:vt ab eiſdē aſſerit:q vt aſſerūt:iterato in Diapolitanos re-
greſſa eſt:&.xx.Dynaſtia dicta ſine Larthibus:vt hic Manethon ſcribit: & Euſebius conno-
tat.Itaq; per hāc Dynaſtiā pgreſſus Manethon:ait eius primo anno Troiā ruiſſe. Euſebius
vero vltimo anno præcedentis Aegyptiæ Dynaſtiæ illā notat euerſam.Sed pleniꝰ Archilo-
Aeneas in Italiam. chus tradidit de aduentu Aeneę in Italiā.Quo anno in Italiā venerit poſt crematā Troiā di
uerſa opinio eſt.Hoc tñ cōſtat Aeneā pfugū domo veniſſe ad Latinū Aboriginū regē:a quo
primū Aborigines latini dici cœperūt: a latinoq; comi hoſpitio exceptus Aeneas etiā Lati-
ni filiā coniugio accepit:ob qđ ortū bellū eſt inter troiugenas & aborigines & Rutulos.Nā
teſte Liuio in primo ab vrbe condita:Turnus rex Rutulorū:cui pacta Lauinia añ aduētum
Turnus. Aeneę fuerat: pręlatū ſibi aduenā ægre patiēs ſimul æneæ Latinoq; bellū intulerat.Neutra
acies ex eo certamīe lęta abiit:victi Rutuli:victores Aborigines Troianiq; ducē Latinū ami
ſere.Inde Turnus Rutuliq; diffiſi rebus:ad florētes Hetruſcorū opes eorūq; regē Mezētium
Mezentius cōfugiūt.Qui nouę origine gētis & vrbis res Troianas creſcere nō tutū eſſe ratus: ſocia ar-
ma Rutulis iūgit.Parata claſſe atq; militia ex.xii. populis teſte Virgilio: dum plus nimio
exercet crudelia:ad ſuppliciū quęſitus Mezētius:a fano Volturrhnę inter cędes & ignes fu-
ga elapſus:in Cæriteq; ſuum oppidū quod non longe eſt profectus.

Lydos quos ait mare obtinuiſſe exiſtimo
non fuiſſe Tuſcos: ſed Męones in Aſia:q̄q̄
& Tuſci tūc mare inferū ac ſuperū & om-
nes inſulas circū Italiā ea tēpeſtate occupa
rent.Nā teſte Liuio in primo ab vrbe cōdi
ta:in aduētu Aeneę tanta opibus erat He
truria:vt iā nō terras ſolū:ſed mare etiā per totā Italię lōgitudinē ab Alpibꝰ ad fretū Siculū
Francus. fama ſui nōis impleſſet.Porro quis Frācus iſte Hectoreꝰ aut quo pacto rex a Celtis ſuſceptꝰ
fuerit:neminē legi. Vincētius tñ diligētiſſimus hiſtoriarū ſcriptor:illū cōmigraſſe in Fran
ciā aſſerit euerſa Troia:& ob ingentē animi virtutē percharū Celtis & regi acceptū:etiā re-
gis filię matrimonio iunctū fuiſſe:ac poſt eū regnū in Gallia ſuſcepiſſe.Par æneę ſuo cōciui
fuit:qui pari modo regi Latino & affinitate:& ſucceſſione regni latini iunctus fuit. aſſerunt
eū eſſe a quo primo Francię nomen.

Anno.vii.Aſcanius Latinis impat:an
no vero ſequēte Teuteꝰ Aſſyriis:& poſt
Frācus Celtis ex Hectoris filiis: & anno
eodem Lydi mare obtinuerunt.

Arbitror ſupputationē tēporū corruptā
fuiſſe a ſcriptoribꝰ.Nā Euſebiꝰ tēporū dili
gentiſſimus veſtigator aſſerit Syluium re
gnaſſe apud Latinos anno huius Dynaſtię
Sylulus Poſthumꝰ. quadrageſimoquinto.Hic Syluiꝰ Poſthu-
mus eſt. Syluius quidē quia ruri educatus fuerat:Poſthumus vero quia fœcūdata Lauinia

Anno.xlii.Amazōes tēplū Dianę Ephe
ſi ſuccēderūt:& anno.xlvii.Ocnꝰ impa-
uit Italiæ annis.xlvi. vixit annis. xcvi. Et
xlix.Syluiꝰ Latinis:& Tymeus Aſſyriis.

coniuge Aeneas obiit:poſtq̃ illius mortē partus fuit. Ab eo oēs Albani reges Syluii vocati Syluii. fuerūt:ſucceſſitq̃ fratri ſuo Aſcanio. Ocnus quoq̃ iſte poſthumus fuit:qa Hetrurię rex Tyberinus quū grauidā Manto feciſſet:circa Tyberim cecidit in bello qđ cū Pelaſgis & Glauco gerebat:cui adoleſcenti oīs Tuſca militia credita fuit cū Aenea:vt narrauimus:omē ſcilicet futuri imperii:& q̃ ipe Larthes a patriis oris Tyberinis duceret agmen in Tranſpadanā Galliā ad condendā a noīe matris vrbē:de quo Virgilius in.x.æneidos.

Anno.xlv.Dinaſtiæ regnauit Latinis Aeneas Syluius:& Aſſyriis Dercilus anno.xlvii. At.lxxii.Tuſcis imperat Pypin⁹ annis quinquagintaduobus.

Diſſidentiā comperio inter Manethonē & Euſebium de temporibus:q aſſerit Dercilū regnaſſe anno Dinaſtię hui⁹.lxxviii. & Aeneā Syluiū.lxxiiii.qđ pfecto arbitror eueniſſe:q̃ alii his paucis annis regnauerint:q nō habent in pretio apud Chronographos:ſed cū ſuccedente ſæpe computātur:quum etiā ante hūc Aeneā Syluiū reperiam⁹ regnaſſe Latinū fratrē Poſthumi annis tribus. Vñ & ipe Euſebius quaſi reſpōdens ad dictā diſſenſionē ſic ait.In alia hiſtoria reperim⁹ quarto loco Latinū Syluiū regnaſſe:Lauiniæ & Melampodis filiū:vterinū fratrē Poſthumi: & quinto qui nūc hic quartus ponitur Syluiū Aeneā Poſthumi filiū.Porro Pypinus hic eſt: qui regiā Tuſcanicę Cybelis reparauit in agro Cybelario Vetuloniæ:vt exciſa triumphalia marmora memorię produnt.Nō pcul quoq̃ Vetulonia eſt ager Pypinieſis: & Pypini regis balnea:cuius loci Liuius meminit:quū in.ix.ab vrbe cōdita ſcribēs:Vmbri inqt:cōcitata oī iuuentute ſua:& magna parte Hetruſcoꝝ ad rebellionē compulſa:tātū exercitū fecerant:vt relicto poſt ſe in Hetruria Decio:ad oppugnādū inde Romā ituros:magnifice de ſe:ac cōtemptim de Romanis loqntes:iactarēt.Qđ inceptū eorū vbi ad Deciū cōſulē perlatū eſt:ad vrbem ex Hetruria magnis itineribus pergit:& in agro Pypinienſi ad famam intentus hoſtiū conſedit. Pypinus.

Anno.vii.regnat Latinis Sylui⁹ latin⁹ &.cxxi.Eupales Aſſyriis.Anno.clviii. Alba latinis regnat:&.cxxviii.Nyci⁹ Feſulanus Tuſcis annis.xlvii.Anno.clxvi. Pyſeus Tuſc⁹ pirata impat Italiæ annis.lii. Ita paulatim Aſſyrii:Aegyptii:Turreni delitiis eneruati decreſcūt:econtra latini creſcūt.Itaq̃ ſubiiciem⁹ breuiloquiū:quo pacto reges Aſſyriorū: Aegyptiorū cœperūt eneruari: ecōtra gręcorū & latinorū Aboriginū. Apđ ei Tuſcos Pyſeo ſucceſſit Tuſc⁹ iunior annis.xxxix.huic Amnus annis.xxv.quē ſequut⁹ eſt Felſin⁹ annis.xxxiii. Hinc Bon annis vigintiocto. Atrius.xxvii.Marſias decē & octo. Etal⁹ xxx.Cęlius vno & vigiti.Ex latinis aūt ſecuti ſūt p quos ꝓpagati Ro.iperiū tenēt.

Ergo dimiſſis cæteris pgit ad Romanū iperiū:breuib⁹ abſoluens alioꝝ diminutionē.Et Latin⁹ qdē Sylui⁹ añ Aeneā Syluiū regnauit vt dixim⁹ annis trib⁹: & poſt eū annis qnquagita;vt latina hiſtoria tradit & Euſebi⁹ notat.Eupales regnauit:vt hic Manethon ait: apud Aſſyrios anno Dinaſtię.cxxi.Iuxta vero Euſebiū.cxviii.Similiter Alba Syluius quem ait regnaſſe Dinaſtiæ anno.clviii.Euſebi⁹ ſcribit impaſſe anno.clv.De Nycio Feſulano non eſt dubiū quin is fuerit q a Corſica Phocenſes expulerit.& a ſe dicta Nycea vrbe poſita: Corſis tributa quotannis pendere Tuſcis imperarit:vt hiſtorici quidā ſcribūt: & Diodorus refert in.vi.li. breuib⁹ dicēs.Eſt inſula trecētis ſtadiis diſtās a Cercina & Ethalia:q a gręcis Cyrnos:a Romanis Corſica appellat. Callirois in ea vrbs eſt a phocēſibus condita;qui a Turrenis poſtmodū inſula pulſi ſunt.Nycea quoq̃ a Turrhenis Nycea.

Latinus. Nycius. Corſica.

maritimis:qui reliquas etiam Turrheni maris inſulas ſuę ditiōis fecerunt:condita fuit. Hi poſtea vrbibus quæ in Cyrno erant ſubactis:reſinæ:cæræq;:ac mellis:quorū ea fertilis eſt inſula:tributa poſuerūt.Cæterū Piſeus is eſt:quē ad Piraticā exercendā inueniſſe tubā:Pliniꝰ in.vii.lib.naturalis hiſtoriæ ac cæteri ſcribunt.Cœpit aūt Piraticā teſte in.v.lib. Strabone: quū ille Turrhenus ingenuus ſtatꝰ & cōcordia cœpit eneruari diſſenſionibꝰ duodecim populorū.Quibus & delitię & loci opulentia magno decidendi ab imperio:& paulatim cedendi locū Romanis adiumento & fomento fuerunt.Perſeuerauit tamen in eis q̄ a Iano tradita fuit philoſophia & interpretatio fulgurū & effectuū naturaliū:atq; theologia: vſq; ad ætatē Diodori Siculi ſub Iulio Cæſare:q quū in libro quinto dixiſſet Turrhenos eſſe iuxta portū Thelamonis:mox in ſexto libro a portu Thelamonis quo incipiūt:vſq; in Cyminia iuga: eorū tractū:opulētaq; arua:& diuitias:imperiū priſcū:& peritiam breuibus deſcribens: Turrheni inquit fortitudine egregii:magno potiti imperio:ciuitates cōdiderūt plures atq; opulentas.Claſſe quoq; potentes quū diutius mari imperitaſſent:Italū pelagus ab ſe Turrhenū denominauerūt.Pedeſtri quoq; exercitu pręualidi:tubā primi adinuenerunt:& bello admodum vtilē:& ab his vocatā Turrhenā.Duces exercitus pluribꝰ inſignibus decorarūt:Lictores illis: eburneā ſellā: togam purpuream adiicientes.Domibꝰ addiderūt porticus:in quas ſeruorum & concurrentiū turba diuerteret:quæ imitati poſtmodū Romani in quæ melius aucta:ad ſuā rempublicā tranſtulere.Literis quoq;: & rerum naturaliū:ac theologię inueſtigatione plurimo tpe impēſo:præ cæteris in fulgurum interpretatione verſati ſunt: adeo,vt noſtra quoq; ætate vniuerſus ferme orbis cū admiret viros: tū præcipue fulgurū interpretibus vtatur.Patriā vberem incolunt:quā ſtudio curaq; efficiunt fertiliorem. Menſa bis in die ſumptuoſe præparata:omnia q̄ ad epularum delitias pertinent abunde ſubminiſtrant. Stragulas inſuper veſtes floribus diſtinctas:poculaq; aurea varii generis ac miniſtrorū ſeruorumq; numerū permagnum in vſus habent multiplices:vbi non ſolum ſerui famulātur ſed etiā liberi plures.Poſtremo priore virtute abiecta:potui ſe atq; ignauię tradentes: haud iniuria partam maiorum ſuorum in bellis gloriā amiſerūt.Non autē eos parum ad delitias impulit patriæ fertilitas:quæ fructifera rerum copia ad ineptiam voluptatemq; traduxit. Sunt enim Turrheni campi lati:collibus diſtincti:cultiq; admodū:& ſolo fertili: vt q aquis non hyemis tantum:ſed æſtatis quoq; tempore abundent.Hæc Diodorus.Reliqua tractauimus in hiſtoria Hetruſca pontificia:quā iccirco pontificiā dicimus:q; a pontifice maximo Noa qui & Ianus in Vaticano cœpta:iterato ad pontificem maximum:& ſedem apoſtolicā ſubiecta rediit.Sic igitur in ea excurrimus omnia tempora ſimul & reges & geſta: vt quaſi ſub epitomate complexi ſimus.

Piſeus tubę inuentor.

Turrhenorum laus.

Explicita ſunt commentaria ſuper ſupplementa Manethonis.

FRATRIS Ioannis Viterbenſis ordinis prædicatorũ Theologię ꝓfeſſoris ad conſobrinũ ſuum fratrem Thomam Annium:eiuſdẽ diſciplinæ atq; ordinis profeſſorẽ epiſtola reſponſiua incipit:quam pro eius interrogatis reſcripſit. Lib.XVII.

QVAERIS innumera dulciſſime frater:de limitibꝰ:gẽtibꝰ: & populis atq; nominibus vetuſtiſſimis Thuſciæ : itemq; vt edã cõmentaria ſuper Philonem:Xenophontẽ : Sempronium : Fabiũ pictorẽ:Fragmenta Catonis:& itinerarii Antonini:Metaſthenẽ Archilochum: & Mirſilum : quorum dicta & ſcripta e Mãtua mecum retuli Viterbũ:cum regreſſus eſſem cum reuerẽdiſſimo domino meo:domino Paulo de Cãpo Fulgoſo:Cardinali ſãcti Sixti.Ingens opus mihi attuliſti. Verũ quia ad pietatẽ & fulgorem patriæ atq; Italiæ cuncta ſpectant quæ nõ abeſt a theologiæ annexis:idcirco morem geſſi:& vt expetis opus Anniæ Tuſcæ familię noſtrę dicaui:& vna minꝰ.xl.quæſtiones Annias nominaui. Vale felix. Explicit epiſtola.

Annia Quæſtio Prima.

Thuſcię limites.

QVAERIS primo:q ſint præfiniti limites Thuſcię?Reſponſio.In longitudine quidem ſunt duo limites:quorum alter eſt Tyberis Vaticanus:alter vero amnis Macra principiũ Apuanæ Lyguriæ Thuſciæ:quam longitudinẽ per mare diſcurrit Plinius in.iii. naturalis hiſtorię capitulo.vi.a Luna vrbe ad Oſtiam.Latitudo vero eiꝰ a littore Thuſco cõtẽto iter oſtia Tyberis & oſtia Macræ ad Apeninũ vſq;:cõcluſo a fontibꝰ Tyberis vſq; ad fontes Macrę non procul oppido Apua:nunc Pontremuli.Et hi ſunt veri limites:in quibus probatiores authores conueniunt.

Annia quæſtio Secunda.

Thuſcię diuiſio.

QVAERIS itẽ:quo pacto antiquitus diuidebatᷓ Thuſcia:& qui limites veri?Reſpõſio. In fragmentis Catonis ita dicitur.Etruria olim Italię priceps:a metropoli eorũ regia ſic cognominata: a Tyberi in Macram diffunditur.Gens prima eorũ maritima ab Oſtia ad finẽ Macrę.Mediterraneę duæ:altera a Tyberi ad iuga Cyminia:dicta Lartheniana q̃ & Veiẽs ab eorũ Metropoli:altera vero a Cyminiis iugis ad Stellam Fluentũ & Piſtoriũ.De hac diuiſione triplicis gentis:inſinuat Virgilius in.x.ęneidos dicens.Mãtua diues auis:ſed nõ genus omnibꝰ vnum.Gẽs illi triplex:populi ſub gente quaterni:Ipſa caput populis : vires de ſanguine Thuſco.

Annia queſtio Tertia.

Virgilii verſus expoſiti. Ocnus. Mantua.

QVAERIS quomodo intelligũtur de Thuſcia verſus Virgilii:qui ſunt de Mantua?Reſpõſio:vt Manethon: Acron:& qdã Virgilianiſtę:& nos in Etruſca hiſtoria explicauimus: Ocnus Larthes Etrurię tranſgreſſus Apeninum & Padum cum coloniis & exercitu:cõdidit a nomine matris Mantuã:& inſtituit politiam eius ad ſimilitudinẽ Etrurię: in qua metropolis regia erat diues & p̃clara auito ſanguine vno.Et in hoc ſolo differebat Mãtua ab Etruria:qa licet eẽt diues auis ĩdigenis: Venetis & Thuſcis ex qbꝰ cõſtitit:vt Seruiꝰ & alii exponũt:nõ tñ his tribꝰ gẽtibꝰ fuit vnũ genꝰ:qa Venetis genꝰ fuit Phaethõteũ ĩmixtũ Troiano:Thuſcis vero ſolũ Ianigenũ:vt ĩ cõmẽtariis probabitᷓ.Similitudo vero: qa ſicut Thuſcia diuiditᷓ in tres gẽtes:maritimã:trãſcyminiã & Ciſcyminiã:& ex ſingula eligebantᷓ quatuor populi ita vt eſſent ex tota Etruria in fano Voluturnę.xii.populi regentes ꝓ ſingulo populo cõſtituto ſingulo Lucumone:qa erant Thuſcis.xii.Lucumones reges: qbꝰ vnꝰ erat

Lucumones.xii.

Larthes antiſtes:ita Mãtua diuidebatur in tres dictas gẽtes Thuſcam: Venetam : ĩdigenã ꝗ priſcam.Et ſingula tertia pars ciuitatis diuidebať in quatuor curias ad ſimilitudinẽ q̃tuor populorum:& ita erant.xii.curiæ quib⁹ vna princeps in palatio tãq̃ Larthes ꝑerat ex ſolis Thuſcis:quia teſte Acrone nõ permittebãt Thuſci quoſpiam principari:niſi q de ſanguine thuſco eſſet:vel eorũ vernæ:vt Fabius inſinuat:& nos ibi explanabimus. Et ſic exponitur metrum Virgilii.Sicut Etruria metropolis reſpectu totius Thuſciæ : ita palatium Senatus Mantuani erat reſpectu totius ciuitatis:quia illi gens triplex: & ſub qualibet gẽte quatuor populi & curiæ diſtinctę.Sed ipſa Mantua pro Mantuę Senatorio palatio erat caput illis.xii.curiis & populis ſuis.Viri vero id eſt Senatores palatii qui & Lucumones Mãtuani/eligebãtur ſolũ q eſſent de ſanguine Thuſco : aut vernaculo ſanguine ſimiliter Thuſco:qđ Romanis ducib⁹ ac regib⁹ oppoſuit ꝑ ignominia Mitridates:ꝗ Thuſcorũ vernę fuiſſent:vt Fabi⁹ Pictor & Trogus & Iuſtinus aſſerunt.

Mantuę palatium.

Vernę etruſcorum.

Annia quæſtio Quarta.

QVAERIS quod ſæpe dubitaſti:quomodo ſanguis Thuſcus dicať vniusgeneris & non Mãtuan⁹?Nã & Thuſca mixtio fuit ex Corito priſco & Lydis:& Atlãte Italo : dicente Silio Italico in quinto libro.

Ergo agit arreptis ꝑceps exercitus armis:Lydorũ populos ſedẽꝗ ab origine priſci Sacratã Coriti:iunctoſꝗ a ſanguine auorum Mæonios Italis permixta ſtirpe colonos. Reſpõſio Beroſus in.ii.antiquitatũ:hanc ex multis vnam ex Genealogiis ſcribit:vt ſuper ipſum copioſi⁹ ſcribem⁹.Iano fuerũt duo filii:videlicet Iapetus Atlas maxim⁹:& Cameſes.His alii fuerunt liberi.Atlãti qdem maximo Ion pater Itali:& Cameſi Oſiris pater Herculis ægyptii cui vnus ex prognatis fuit Atus:pater Turrheni ac Lydi.Rurſus Atlãti maxĩo fuit primo genitus Comerus cognomine Gallus:quẽ Ianus primũ Thuſciæ atꝗ Italiæ Coritum defignauit.Itaꝗ priſci aui atꝗ illuſtres ꝓgenitores Thuſcorũ fuerũt Cameſes atꝗ Comeri genitor Iapetus.Et his auis gen⁹ proximũ fuit vn⁹ Ian⁹:qđ non facile aſſignať Mantuæ. Et idcirco Sillius dicit Italos:priſcos Coritos:& Męones fuiſſe colonos Thuſcię ꝑmixta ſtirpe & iunctos a ſanguine propinquo auorũ:quibus proximum genus fuit vnum.

Atus.

Annia quæſtio Quinta.

Coritus.

QVAERIS quid ſignificet hoc nomẽ Coritus.& cui⁹ eſt originis:& quot fuerũt: & vbi ſedẽ ſacratam in Thuſcia tenuit?Reſpõſio.Multa perquiris:ſed ab origine nóis eſt inchoãdum.Origo illi eſt Etruſca:& eſt pronomen dignitatis. Itum enim Etruſci Ioue & fiduciã Iouis intelligunt: vt in Saturnalibus Macrobius indicat.Porro Corim haſtam vocãt : quã & Sabini Curim & latini Quirim proferebant.Nam veteres haſta ꝑ corona q̃ſi ſceptro vtebantur:vt vltimo Epitomarũ docet Iuſtinus.Hinc reges apud Etruſcos Coriti:apđ Sabinos Curites:& apud Romanos Quirites:id eſt haſtati & coronati Ioues dicebãtur.Vñ patet eos errare:qui exiſtimant Coritũ atꝗ Iouem patrẽ Iaſii atꝗ Dardani fuiſſe aliũ & aliũ. Quod & Lactantius in fine primi libri inſtitutionum ſignificat dum dicit. Authores qdã tradunt Iaſium & Dardanum fuiſſe filios Coriti:nõ Iouis:ſubaudi tanq̃ alterius viri a Corito.Priſcus a Iano Italię deſignat⁹ Corit⁹:fuit teſte Beroſo Comer⁹ ipſi nepos ex filio Atlãte maximo:vltim⁹ vero Iaſius.Penultimus autem Cãbo Blaſcon: vt idẽ Beroſus nominat qui dictus eſt Corit⁹ ſocer Atlãtis Itali:ex Electra filia.Tot vero fuerũt Coriti : quot regni ſucceſſores declarati.Sillius ergo loquitur de Priſco non aliis. Quare ab illo nominať Tur

Comerus.

rhena antiqua quã vocabulo Etruſco dicũt Volturrenã.Nam Virgilius vocat eã Turrhenã ſedem Coriti in.vii.Aeneidos dicens.Hinc illum Coriti Turrhena a ſede profectum.Silius autem dicit illam ſacratam a regio Fano & ingenti luco:ſine quo antiqtus nõ poterant reges concilia & aucupationes reipublicæ habere.Qđ profecto Serui⁹ in.vii.&.viii.ęneidos ſignificat vbi ſcribit.Virgilius inquit vbicunq; lucus dicit intelligit Fanum augurio conſecratum:quia Senatus niſi inaugurato loco conciliũ habere non poterat. Et ideo non ſacrabatur templum Veſtę:ne illuc Senatus accederet vbi erant virgines.Ad fanum autem Volturrenę ſiue p ſyncopam Volturnę:indicebantur concilia imperii.xii. Lucumonib⁹ & populis Etruriæ:vt authores tradunt: pcipue Liui⁹ in plurib⁹ locis ab vrbe cõdita.Et ideo Volturna erat Sacrata ſedes Priſci Coriti & omnium ſequentium.

Annia Quęſtio Sexta.

QVAERIS quo pacto Volturrena ſiue Volturna vrbs ſit eadẽ & Turrena. Reſpõdet: Antea q̃ Myrſilũ & Dionyſiũ Halicarnaſſeũ legerẽ:exiſtimabã eſſe tã orthographię q̃ originis Græcę Volturrhenã & Turrhenam.Sed poſtq̃ eorum dictis atq; rationibus ſupior acceſſit ratio:equidem deſtiti.Neq; enim turpe eſt ad melius conuerti:ſed in ſtultitia perſeuerare poſtq̃ ſemel aberrat:vt ait Lactantius.Itaq; dicimus Volturrenam eſſe orthographię ſimul & Etruſcę originis & cõpoſitũ nomẽ ab ol & Turrena.Eſt autem ol tam Aramee: q̃ Hebraice id quod latine priſcum vel antiquiſſimũ:vt etiam Diu⁹ Hieronym⁹ exponit. Additur aũt cõſonãs de more vetuſto:quo ſępe noĩbus localib⁹ & gẽtilibus teſte Dionyſio in primo libro additur conſonans.V.F.T.B.vt Helia:heſta:heneti:Hibris:hœd⁹ dicit: Velia: Veſta: Veneti:Febris:Fœdus:vt ait Varro.Similiter in vſu vernaculo remanet:vt Anconam:Aractum:Annam:Annum:Annios:vulgo pronuntiem⁹ Nanconam:Baractũ: Nannã:Nannũ: Nannios.Ita olumnios:Olturrenam:Olſinios:Olaterras:Olce: Oloſcos: ppoſita cõſonante proferunt: Volumnios: Tolumnios: Volſinios: Volaterras: Volce: Voloſcos & per ſyncopã Volſcos:id eſt antiquiſſimos Oſcos.Similiter Volturnam aut ſine ſyncopa Volturrenam ĩtelligunt antiquiſſimam Turrenam ſacratam Luco ingenti fano ſedẽ priſci Coriti.Et ideo recte dixi q; priſci Coriti ſacrata ſedes fuit Volturna id eſt antiquiſſima Turrena: ad cuius fanum indicebantur regia Etruriæ concilia.Valet enim hæc cõſequentra. Eſt Volturna id eſt antiquiſſima Turrena.Igitur Volturna eſt Turrena.

Annia Quæſtio Septima.

Si hæc illatio valet:eſt Volturna ergo Turrena priſca per locũ ab interpretatione originis Etruſcę Vol:cur appoſuerũt Vol.Nonne ſatis erat dicere Turrenam?Reſponſio.Oportuit id fieri ad diſtinctionem nouarum Turrenarũ quas Mæon Turrenus poſtea condidit. Nam priſcum & antiquiſſimum per diſtinctionem referunt ad poſterius & iuni⁹ atq; recẽti⁹.Turrenæ autem vrbes & nomẽ erant in Thuſcia:anteq̃ Turrenus Mæon eſſet nat⁹. Et ideo illę ad diſtinctionem Etruſca lingua dicũtur Volturrenę ſiue Volturnę:id eſt priſcę & ante alias Turrenas Lydorum antiquiſſimæ.

Vol cur pponatur.

Annia Quęſtio Octaua.

VBI cõſedit Turren⁹ & quas vrbes & quot ædificauit?Reſpõſio.Dionyſius in primo libro ſequut⁹ Myrſilũ:refert Herodotũ & quoſdã alios ſcribere:Turrenũ filiũ Atus veniſſe ĩ Thuſciã:& conſediſſe atq; vrbes ędificaſſe in prima medietate Tyberis:quę ẽ ſeptẽtrionalis Et vt in quinto ait Strabo: delegauit miniſterium ędificãdarũ.xii.vrbium Tarconi filio.Fu

Turreni ſedes,& vrbes.

v.ii.

it enim decoratus & donatꝰ ciuilitate Volturnę q̃ & Vetulonia eſt: vt ſuo loco probabitur.
Vnde & Sillius in octauo libro ſequutus Beroſum Vetuloniam appellauit decus Męonum
quia fuerunt ea decorati:illuſtrati:& donati:dicẽs.Męonięꝗ decus/quondam Vetulonia gẽ
tis.Et ob id ea decoratus poſuit primas colonias in vrbe qua donatus fuit. Et ideo illas a no
mine paterno:vt digniores:noĩauit.Dicimus enim gręco vocabulo ad hanc ætatem/vicum
Demi Atus vicus. Demi Atus:id ẽ populi Atus.Eſt iuxta vicũ Lõghum. Deſyderius vero rex in Alabaſtro ex
ciſo decreuit:vt Longholam non vocarent amplius Longobardulam : ſed cognomẽto ampli
Tarcona. atoris ſui Terobum.Secundas colonias Tarcõ nomini ſuo dicauit:vt ait Strabo.Nã Tarco-
nam dixit oppidum:de quo Sillius in octauo libro.Tarcona inqt Tarcontis ſuperbi domꝰ.
Erat oppidum paruum:quia teſte Dionyſio in primo libro.Mos condendarũ vrbium anti-
quis fuit:vt eas non magnas:ſed paruas & locis munitis crebraſꝗ cõderent . Verum poſtea
Tarquiniæ pluribꝰ in locis adaucta vrbe/vt ruinę demonſtrant:in plurali Romani Tarquinias dixerũt
nunc vulgo dicimus Tarquene.Diſtat a Volturna nũc Viterbo.xv.milibus paſſuum.Ter-
tias colonias poſuit in iugis Etruſcis ſiue Volturrenis/quia Volturreni in quorum parte
ſunt Volſiniẽſes cognoĩe ſunt Etruſci:vt aſſerit Pliniꝰ in tertio naturalis hiſtorię cap.ſexto.
De his coloniis dicit Virgiliꝰ in nono ęneidos.
Aeneas:ſociis:& claſſe:& vrbe relicta
Sceptra Palantei:vrbemꝗ petit Euandri.
Nec ſatis.Extremas Coriti penetrauit ad vrbes.
Lydorumꝗ manum collectos armat agreſtes.
Hoc loci Virgilius Volturrenam regionem indicauit poetico more: quia extremas coriti
vrbes dixit.Nã priſci atꝗ iunioris Coriti ſedes erat Volturrena Lucumonia:ſacra ingẽte fa
no Lucumonum regũ &.xii.populorũ concilio:ad quas Euander miſit Aeneam : vt patet in
Larthes. viii.lib.æneidos cum Euander ad Aeneam dixit ſe eum miſſurũ ad ingentes populos & opi
ma regna:id eſt.xii.populos &.xii.lucumones reges:quibus vnus tunc ꝑerat Larthes Mezen
tius:vt Seruius & alii exponũt.Et mox eorum ſedem eſſe in Etruſcis id eſt Volturrenis iu-
gis vbi donati ciuilitate Vetuloniæ fuerunt:ita Euander Aeneæ deſcribit dicẽs.
Haud procul hinc ſaxo incolitur fundata vetuſto
Vrbis Agillinæ ſedes:vbi Lydia quondam
Gens bello præclara iugis inſedit Etruſcis.Sic enim cõſtruitur.Vbi Lydia gens nunc bello
præclara vt ait Seruius:inſedit quondã & a principio iugis Etruſcis id eſt Volturrenis: ibi
Agilla. eſt regia ſedes vrbis Agillinæ id eſt Mezentii ciuis vrbis Agillæ:qa Virgilius ibi accepit vr
bem Agillam pro ciue Agillino Mezentio:ſicut & in primo libro.Ilium in Italiam portãs.i.
Agreſtes. Illienſes ciues.Igĩ in iugis Etruſcis:quæ & a monte proximo Cyminia dicunĩ: poſuit colo-
nias Lydos bello præclaros cognomine Agreſtes.Nam ipſa regio adhuc Agreſta & fontana
eiꝰ agreſta a vulgo dicĩ:& regio Etruſcorũ Agreſtiũ antiquitus dicebatur.Qđ etiã expſſit
Liuius in nono ab vrbe cõdita:vbi refert ꝙ Fabio conſuli prædãti iuga cyminia occurrerũt
cohortes Etruſcorum Agreſtiũ/miſſę a principibus regionis illius. Caput horũ erat mons
Coriti& oppidũ adhuc lingua Etruſca Corit Nyenta dictus:vt dicẽ infra.q.xxxvi.Et ideo
Virgilius dixit ad Fanum & extremas vrbes Coriti Aeneam profectũ armaſſe Lydos Agre
ſtes cognomine & nõ rudes militia vt male Seruius expoſuit: quia in iugis Etruſcis inſedit
gẽs Lydia bello præclara non rudis vt Virgilius indicat. Itaꝗ tres Colonias poſuit Tarcon
iuſſu Turreni donati ciuitate Volturna.Tarconam primam.xv.lapide a Volturna diſtãtẽ
Secundam:in ipſa Volturna Demi Atum.Tertiã in Volturrenis iugis Etruſcis:Lydorũ co
gnomine Agreſtium Etruſcorum.Porro a fontibus Tyberis vſꝗ Orbitum poſuit quatuor
Turrenia. Colonias . Prima eſt Vicus adhuc in Crotonienſi agro dictus Turrenia ; quam de more

incolę per ſyncopam vocant Turrhniam.Secunda eſt in agro Peruſino a Troſſula Męonica gēte Troſſanū adhuc dictū oppidum.Tertia eſt vna pars Peruſię.Tripolis enim ſicut Areti um:ita & Peruſia eſt.Nam eius antiquā partē poſuere Griphonii Armeni:vt author eſt Be roſus in.v.antiqtatū.Vnde Aramea lingua/Peruſia id eſt Griphonia dicit:qa Per⁹ Gripho nem vocant:vt periti Hebræi Talmudiſtæ interpretantur.Aliam partem poſuere Pelaſgi Achæi:vt Trogus & Iuſtinus memorant.Tertiam poſuit Tarcō:nomine patris Turrheniā dixit & per ſyncopam Turrhniam:cuius partis hodie porta Torrhnia dicit: q̄uis corrupte & rudi⁹ q̄ Cortonienſes Peruſini pro.T.ponentes.B.dicant Burrhniam ꝑ Turrhniam.Cui eſt argumento Appianus de bellis ciuilibus: q Peruſiam dicit eſſe vnam ex primis.xii.vrbi bus Turrheni.Quarta eſt:circa Orbitum & Balneoregiū a gēte dicta Mæonū:qđ corrupte proferunt Meanum.Porro in agro Volturreno in parte Tyberina eſt regio Troſſana:quæ ē a limite dicto adhuc vado Troſſano vſq; ad Tyberim. In hac Troſſana & Tyberina regiōe/ ſunt qnq; Colonię ſiue oppidula:quorū duo interierūt:& trium ruinę viſunt.Viſūtur enim veſtigia eius quā adhuc ſine ſyncopa Turrhenam dicimus.Manēt veſtigia Mæoni oppidi: ſancto Anſelmo illuſtris:cuius planitiem Męoni oppidi/vulgus Meani planū vocitat. Sunt & inde ruinę Ferentinę vrbis Metropolis Troſſanorū vrbis inclytæ Othone Cæſare:vt Sue tonius in eius vita prodit:& Sancto Bonifacio Epiſcopo:vt in Dialogis ſanct⁹ Gregori⁹ ſcri bit.Eā ſolo ęquauerunt Volturreni nunc Viterbenſes ob frequētes eorum ſtultitias:& Vol turnam cōmigrare iuſſerunt:Anno ſalutis.M.LXXIIII.vt Gottifredi annales memoria ſer uant.Duo vero alia oppida Romani duces funditus deleuerūt.Horum primum dictū erat Troſſulum:de quo Plinius ſcribit in.xxxiii.naturalis hiſtorię ca.iii.dicēs.Sepe variatum eſt equitum nomen.Nam ſub Romulo & regibus appellati ſunt celeres:deinde flexumines:poſt ea Troſſuli: cū in Thuſcis citra Volſinos nono lapide oppidum eius nominis/ſiue pedite ce piſſent.Aliud deletum eſt Męonia cuius ager adhuc Męonian⁹ dicitur: & vulgo planū Mæ onianum.De hac Turrena Mæonia verba facit Ouidius in tertio Metamorphoſeos in fabu la Turrenorū Delphinorū.Vnde Acetes ei⁹ incola:ſoci⁹ Lybacę Tuſcanienſis:interrogatus vnde & quis eſſet:reſpondit.Sum patria Męonia:parentibus de vili plebe:qui harundine pi ſcabantur in ſcopulis.Nam Tyberinos ſcopulos frequentabant.Exiſtimant quidam aut Mę oniam eſſe aut ei ſubſtitutum oppidum Tyberinum:qđ nunc Męonianum dicitur: & amo to æ vulgus dicit Monianum.Nam & ipſum continetur in prima medietate regionis ſeptē trionalis Tyberis:quæ a fontibus ei⁹ vſq; ad Hortem oppidum profluit.Nam altera medie tas ab Horte in oſtia Tyberina/in meridiem vt cernimus confluit.Et hoc argumēto vtitur Herodot⁹ & alii vt referūt Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro: & Myrſilus de origine Italiæ atq; Turrenorum:quia recitant vrbes eius dictas Mæonias: Turrenias:& Troſſanas in prima medietate ſeptentrionalis Tyberis.Has ergo duodecim colonias pro inita ciuilita te Tuſca Turrenus dedit:quaſi imitatus Ianum/qui teſte Catone in fragmentis & Fabio pi ctore:condita Etruria Metropoli:illi duodecim primas colonias cum duodecī faſcibus ſub iecit.

Peruſ.

Annia Quæſtio Nona.

DVBITAS An in ſupradicto carmine Virgilii inſinuetur Volturna: ad cuius ingētem lucum fanumq; mittebatur Aeneas ad Lucumones:an ipſa vrbs Agillina.Duo autē tibi ꝓ bent occaſionē dubitandi.Primū quia exprimit vrbem dicens.Vrbis Agillinæ ſedes.Alterꝝ

quia Euander ad Aneeã dixit: ꝙ locus ad quem ipſum pro auxilio Thuſcorũ mittebat: erat propinquus: dicẽs Romæ haud procul hinc eſt vrbis Agillinæ ſedes. Qꝫ vero dicant Etruſca iuga Volturrena: etiã nomen Etruriæ & Etruſcum accipit quandoꝙ communicatiue pro tota Thuſcia. Hæc ſunt de quibus dubitas. Reſponſio. Nullo pacto vrbem Agillinam intellexit Virgilius: ſed ciuem vrbis Agillinæ Mezentium: qui clariſſime dicit eam ſedem curiãꝙ eſſe in iugis Etruſcis: vbi conſedit & habitauit a principio Lydia gens bello præclara. Cęterũ falſũ eſt: ꝙ principio cõſederit in regione proxima littori vbi Agilla eſt: ſed ĩ pte ſeptentrionali Tyberis (vt omnes authores aſſerũt) q̃ de loco ſeſſionis Turreni ſcribũt. Quare nullo pacto ad vrbem & ſedem aliquam maritimam miſſum Aeneam intelligit Virgili⁹ ſed Tyberi propinquam Volturnam regiam: vbi & Demi At⁹: & Lydi Agreſtes: & Troſſuli & Troſſani: & Turrhena atꝙ Mæonia. Hoc idem patet ab interpretatione nominis. Nam Volturna eſt Aramęa lingua id quod latina / vrbs vetuſta. Porro Aeneam mittit Euander ad ſedem vetuſtam dicens. Vrbis Agillinæ ſedes ſaxo fundata vetuſto. Omnis enim vrbs vetuſta eſt ſedes lapide fundata vetuſto. Et idcirco Virgilius qui probe linguam Etruſcam nouerat: vt qui Etruſcorum vrbe Mantua natus: per interpretationem dixit latine ſedẽ lapide fundatam vetuſto: id eſt Aramęe Volturnam. Quod profecto repugnat Agillę vrbi: quę nouello lapide / necdum centeſimo ante anno a Pelaſgis cõdita fuerat: q̃ Aeneas veniſſet ad Lucumones. Nã victoria potiti ſunt Pelaſgi / & Siculos tota Italia ꝑpulerunt / ante res Troianas nõ amplius q̃ octoginta annis: vt Dionyſius in primo libro refert. Porro Turrheni Pelaſgos ꝑpulerunt ferme duabus ætatibus id eſt quinquaginta annis ante Troianũ excidium: vt ibidẽ Dionyſius ſcribit: & Xenophon ætates exponit. Et ideo Dionyſius ibi dicit: ꝙ Pelaſgi non diu felicitate atꝙ victoria vſi fuerunt: quia triginta annis Turrheni eos ꝑmiſerunt regnare: ſcilicet ab octogeſimo ãno ãte Troianum excidiũ: quo Siculos ab Italia ꝑpulerũt: vſꝙ ad quinquageſimum ante Troiæ interitum: quo a Turrhenis afflicti ſunt: vt Dionyſius ſcribit: & nos in Etruſca hiſtoria copioſe conſcripſimus. Eſto igitur decennio poſt victoriã cõdiderint (vt ait Dionyſius) vrbes Piſam: Alſium: & Agillã: ergo Agilla fundata erat nuprimo & non vetuſto lapide in aduentu Aenec / videlicet ante annos ſexaginta. Et ideo vrbis Agillinæ dixit ſedem vetuſtam: quia eam ſedem lõge ante florentem multos per annos: nuper regebat Agillinæ vrbis ciuis Mezentius: vt immediate ſubiunxit Virgilius. Itaꝙ hoc argumento galeato contra inermes oppoſitores vtimur: miſſum fuiſſe Aeneam ab Euandro ad lucum ingentem fanũꝙ Volturnæ: ſedem vetuſtam: & ante Mezentium atꝙ Agillam multos florentem per annos: quę non in iugis maritimis: & Tyberi vicinis vbi lydi conſederunt: & vrbes condiderunt Mæonias: Turrenas: Troſſanas: Agreſtes: & vbi ciuilitate Thuſca a Lucumonibus donati ſunt. Quæ cum oĩa ſimul collecta vera ſint de fano Volturnæ: & falſa de vrbe Agillina: vt experientia locorum comprobat: conſequens neceſſario eſt: vt nõ nouã ſedem Agillam: ſed vetuſtam Volturnam deſcripſerit Virgilius. Nec te moueat ꝙ vocauit ſedẽ vrbis Agillinę: quia vrbẽ ꝓ ciue tunc regente Volturnam accipit more poetico: vt ibi. Ilium in Italiam portans. Nec te item moueat: ꝙ eam ſedem in propĩquo vrbis Romæ dixit eſſe: quia Romani (vt Macrobius in Saturnalibus ſcribit) intelligunt vrbi Romæ propinquam Etruriam vſꝙ Coſas: vt Pyrgus: Grauiſcę. Remotam vero a Coſis & deinceps. Ex quo patet ꝙ haud procul ab vrbe intelligit Virgilius id quod eſt in propinqua Etruria ab vrbe ad Grauiſcas per maritimum iter: aut vſꝙ Volſinienſes terreſtri: & Caſſiana via. Ergo ab vrbe ad quinq̃gita miliaria / quæ equitando diurno itinere confici poſſunt: haud procul ab vrbe dici poteſt. Quali etiam modo loquendi vſus eſt Diodorus in quinto libro dicẽs: Argonautas ab Hiſpaniis veniſſe in portum Thelamonis a duce eorum dictũ: & eum eẽ iuxta Turrenã. Dixit iuxta & non procul: & tñ diſtat a Turrena ferme quĩquaginta miliariis

Vrbs agillina.

Q̄ ſi dicis:feſſi erunt qui hoc iter conficiūt: vtiq; & Aeneã feſſum dicit Virgilius: cū trāſito Minione in collē luco ingenti vicinū ſucceſſiſſe ſcribit dicēs. Huc pater Aeneas:& bello delecta iuuētus Succedūt:& equos feciſq; & corpora curāt. Porro quoniā dicis Etruſcū nomen dici etiā de tota Etruria cōicato nomine:verū dicis. Sed noſti ꝙ analoga ꝑ prius dicuntur de principali q̄ ſecūdario: vbi nihil additur quod a principali ſignificato dirimat. Cæterū & ruſtici proprio cognomine ſūt Volturreni:in quorū eadē parte ſunt Volſinienſes:vt Plinius docet.Quare Etruſca iuga quibus inſedit Lydia gēs bello præclara:ſūt proprie Volturrena:pręcipue quia nō ſolū nō additur aliquid qđ a principali ſignificato adimat:ſed qđ Vulturnā cōfirmet:vt ꝙ ſit ſedes vetuſta ; & multos florēs ꝑ annos ante Agillam & Mezentiū:& qđ ante dixit erāt ibi ingētes populi & opima regna:quæ teſte Seruio non ſine cauſa dixit: quippe ꝙ ibi erant duodecim ingētiū populorū totidē Lucumones reges:quibus vnus pręerat Larthes:& quibus erat cōmunis ſedes ingēs fanum Volturnę ad quod indicebantur concilia.xii.populis:vt indicat Liuius in pluribus locis ab vrbe condita:& Virgilius in eodem.viii.libro inferius exprimit dicens.

Eſt ingens gelidum lucus prope Ceritis amnem:Relligione patrū late ſacer.Quare Etruſca iuga a Virgilio poſita per proprietatem proprii cognominis intellexit Volturrena.

Annia Quæſtio Decima.

QVAERIS quo pacto ſedem Volturnam Virgilius per interpretationem dixerit vetuſto lapide fundatam? Reſponſio. Quia Ol & Vol lingua Etruſca ſignificat vetuſtū:immo priſcum & vetuſtiſſimum vt expoſuimus ſupra quæſtione.vi. Turrena autē Etruſca lingua a Turſibus deriuatur & vrbem fundatam & extructam crebris turritis ędibus ſignificat: vt Myrſilus & Dionyſius eum ſecutus in primo libro tradunt ; & nos in cōmentariis Myrſilianis expoſuimus.Quare Volturrena ſiue per ſyncopam Volturna:interpretatur ſedes vetuſtis fundata turritis ędibus lapideis.

OL ET VOL.

Annia Quæſtio.xi.

DVBITAS de Volturna quæ ſit regia:quæ nūc Viterbum:an quæ in Viterbēſi agro & parte Troſſana ſupra Ferentiam. Vtranq; enim ætas noſtra vocat Volturnā:id eſt ſedem fundatam turritis ędibus.Reſpōſio.Sola Volturna Viterbenſis fuit regia regum & patrū Lucumonum : & ei ſoli ſunt cūcta quæ ex authoribus ſumuntur argumenta. Primū eſt a pręſcriptis limitibus Volturnę duobus:quorum vnum pręſcripſit Plinius dū dicit.Volturreni cognomine Etruſci:in eadem parte Volſinienſes. Alterum præfigit Virgilius:dū deſcribit quantum lucus ingens patrumq; fanum diſtabat a Minione in eodem octauo dicens.Eſt ingens gelidum lucus prope Ceritis amnem: Relligione patrum late ſacer. Hęc Acron & vtrunq; Seruius & alii Virgilianiſtæ interpretes ita exponūt . Ceritis amnis eſt Minio:cuius fontes naſcūtur in fine agri Ceritis : paulo ſupra Blere oppidum:in via quæ poſtea Caſſiana dicta fuit:ducens ad lucū ingentem & fanum Volturnę.Hæc Acron.Cōgruit ei Seruius:qui Ceritis amnem pro Minione:in tranſitu Aeneę ad fanum Volturnæ acceptum fatetur. Verum videtur obuiare Antoninus in Itinerario:qui viam Caſſiā ſcribit non ducere in Gallias per Volturnam.Sic enim ait. Caſſianū iter eſt Politorū:Arcennum:Minio:Forum Caſſii : Camillarii qui & Aruntes veteres:Turdeni: Varentani:Petiliani:Tunniates:Vmbro in monte:Sena colonia : Phocenſes:Piſtorium:& eius trāſitus in Galliam Ciſalpinam. Porro iter in Volturrenam Tyberinum nominat:in quo nō eſt Minio:ſic dicens. Tyberinum iter in Gallias eſt:Gallera: Larthenianum ſiue Veiens ; Roſulum:Sutrium:Ocilianum:Iuga Cyminia: Volturrena:cuius pręclaris geſtis inuidit Liuius: Saleumbrone: Larthis:Volſinium:Cluſium vetus:Aretium: Cluſium nouum ; a quo Cluſentinus tranſitus Hannibalis: & Pheſulæ tranſitus. Quare falſum eſt quod aiunt:ꝙ

Viterbū regia ſedes.

via Caſſia ducat ad Lucum ingẽtem & fanum Volturnę. Ad hoc reſpondebo: ſalua clario re ſententia. Ante Aeneã & ante. Q. Fabiũ trãſcyminiũ: nõ erat per iuga Cyminia trãſit⁹ ad fanum Volturnæ: nec aditus externis ad Lucomones: quia vt ait Liuius in nono ab vr be condita: vſq; ad eum diem quo. Q. Fabius mouit a Sutrio ad pugnandam pugnã tranſ cyminiam contra Etruſcos ad lacum Vadimonis / fuit in via horrenda ſylua cyminia: vt nuper fuerant Germanici ſaltus: cum ne mercatoribus quidem pateret is aditus: qui in fa no Volturnę verſabantur: & ſæpe Romæ nuntiabant quæ in fano Volturnę agebãtur: vt inſinuat idem Liuius li. iiii. ab vrbe condita. Quare tranſitus vetus ab vrbe Roma in Vol turnam Lucumoniam erat per Minionis fontes / & Forum Caſſii quod cognominatur Ve tralla: & Camillarios: & ab his in Volturnam procedebant ad Lucumones: diſtantes pau lo amplius vno miliari: vt cernimus. Sequamur igitur expoſitiones Virgiliani carminis. Prope Ceritis amnem eſt Lucus ingens patrum Lucumonum. Prope quidem tria ſunt op pida & limites ęquidiſtantes a Fano Volturnę: a fronte quidem Volſinę a ſiniſtris Tarqui niæ: & inter ſiniſtram & tergum: tranſitus Minionis circa Blere. Diſtãt enim a Volturna paribus miliaribus. xv. vt author ipſa experientia eſt. Ceritis amnis eſt Minio: vt Seruius eſt author. Ingens dicitur Lucus / eo modo quo ingẽtes populos. xii. Lucumones expoſuit idem Seruius. Hic ingens Lucus patrum. xii. Lucumonum eſt. Lucus vbicunq; in Virgilio reperitur locus augurio conſecratus intelligitur: vt in pluribus locis eiuſdem octaui ænei dos Seruius docet. Et ideo dixit ſacer. Addidit Virgilius dicens: ſacer religione patrum: quia religionis erat: nõ auſpicari concilia niſi in fano ſiue Luco. quia in eũdem librũ ait Ser uius non niſi inaugurato loco Senatus concilium habere poterat; ac propterea templum Veſtę non erat conſecratum: ne Senatus illuc accederet: vbi erant virgines. Dicit etiã Vir gilius ꝙ iſte Lucus erat ſacer late: quia nõ coĩcatus ciuibus ciuitatis Volturnę ſolum: ſed regius & cõmunis omnibus duodecim populis & Lucumonibus. Et hoc eſt qđ Seruius ex ponit / late: quia non ſolum ciuibus incolis ſed etiam accolis communis erat. Ergo ſic legi tur Virgilius. Prope Minionem. xv. lapide / eſt ingens Lucus fanumq; Volturnę: ſacer & cõ ſecratus late pro imperio communi Thuſcorum: religione patrum Lucumonũ: quæ erat vt non niſi inaugurato loco publica concilia auſpicarẽtur. Etenim teſte Liuio & aliis ad fa num Volturnę indicebantur concilia duodecim populis Etrurię. Ex his ſumitur argumẽ tum illud efficaciſſimum a pręſcriptis limitibus hoc pacto. Lucus ingens & regia Voltur na eſt propiqua Minioni & Volſinienſibus ſimul. Cæterum ſiue in Samnio ſiue in Latio ſi ue in Thuſcia perquiras: nulla eſt Volturna propinquior Minioni ſimul & Volſinienſib⁹ q̃ Volturna Viterbenſis. Quare neceſſario conſequens eſt: vt ſola Volturna Viterbenſis ſit olim regia communis ſedes & fanum patrum Lucumonum Thuſciæ. Secundum argu mentum non minus efficax in hiſtoria eſt a monumentis fani. Nam ibi neceſſario & in ea ſolum Volturna eſt Lucus vel fuit ingens & ſacer: vbi ſemper remanſerunt literæ ſacræ fa ni: quia literis & myſteriis quibuſdam ſacrant Etruſci: vt Plutarchus meminit in vita Ro muli. Ergo nõ Volturna Troſſana: aut quæuis alia eſt vbi fuerit ingẽs & ſacer regius Lu cus q̃ Viterbenſis: quia in nulla alia remanent veſtigia ſacri fani q̃ in Viterbẽſi. Locus enĩ ipſe Luci ſub Volturna: ad hanc ætatem dicitur quatuor ſacris literis. F. A. V. L. id eſt Fa num Arbanę Volturnę Lucumonum. Hæc enim quatuor vocabula Aramea ſiue Etruſca ſunt non latina: vt in aliis quæſtionibus reſpondebo. Rurſus ęra & priſcę monetæ Viter benſes: exciſæ literis ſacris. F. A. V. L. quędam habent: & quędam F. A. V. P. quę idem vt ſu pra exprimunt: excepta vltimis literis. L. & P. quia Aramee omnes primæ notant fanum Arbanę Volturnę Lucumonum; ſecũdę vero fanum Arbanę Volturnę Panos aut Pomo ni. Et hoc eſt quod reſtituit Deſyderius in decreto exciſo literis Longobardicis. Et vt cu

Lucus.

Faul.

cudant inquit in monetis ſuum F.A.V.L.excepto ꝙ amoueāt Herculē:& ponāt patronū ſuum ſanctū Laurentium & reliqua. Nā vt patet in ęre quod in vinea ſua repperit Bōbardarius cōmunitatis:ex vna parte erat.F.A.V.L.cum inſcriptione Vetulonia.Ex altera Hercules cum leone:claua & Longhola:& inſcriptione:Perpetua virtus.Igitur ſola Viterbenſis Volturna regia erat etiam fanum regium: tum ex limitibus præſcriptis tum ab ingentis Luci monumentis extantib9.Additur & Volturnæ pomœrium quod vulgus porticellam:contractus vero a Viſconte Gatto conuentui noſtro datus portam quadrięram vocat:quia.F.A.V.L.quat uor literis æreis ſacrū erat:more Thuſco. Quod patet in ilice literis ęreis in Vaticano pro religione poſita: longe ante vrbem Romam conditam:cuius meminit Plinius in libro.xvi.naturalis hiſtoriæ:capitulo.lxi.Vetuſtior inquit vrbe ī Vaticano ilex:in qua titulus æreis Etruſcis litteris:religione arborem iam tum dignam fuiſſe ſignat.Nam arbores fuerunt numinum templa:priſcoꝗ ritu ſimplicia: vt libro.xii.capitulo primo.idem Plinius ſcribit. Moneta Vetulonia.

Annia Quæſtio.xii.

DVBITABAS etiam cum tibi hæc adducebā:Virgilianum Carmen idcirco non intelligi de Fano Volturnę Viterbenſis:quia partes deſcriptionis Luci non videntur ipſi conuenire.Sic enim ſequitur.Quē Lucū vndiꝗ colles Incluſere caui:& nigra nemus abiete cingunt.Syluano(fama eſt)veteres ſacraſſe pelaſgos:Aruorum pecoriſꝗ deo lucūꝗ diemꝗ. Quomodo hæc verificantur de FAVL?Reſponſio. Vtiꝗ videbis ea ad vnguem verificari.Si ad diſtinctionem vrbis & collium eius atꝗ vocabulorum te conferas.Nam non crederemus Romam eſſe: ſi Tyberis & collium & partium locorūꝗ Romæ nulla vetuſta eſſent nomina;quippe quia hęc ſunt viua Topographię atꝗ hiſtorię argumenta: vt in Topica hiſtoriali probauimus.Ponas igitur hæc fūdamenta tibi:vt viuam Viterbenſem antiquitatem teneas.Vocabulo Arameo pont: aquam diſtinctiuā agrorū a qua tranſitur ab vno in alterū ſignificat:a cuius origine exiſtimo pontum & pontē habuiſſe latinos. Vnde confluxum trium fluminum Blerani ſcilicet & Larthis vbi cum Veiis amnibus cōfluxerūt tripōtium vulgo adhuc dicimus.Et hi tres populos diſtinguunt.Nam Bleranus amnis diſtinguit nos Volturrenos cognomine Etruſcos:a Tarquiniēſib9:vt patet.Larthes vero a Tuſcis Nanis.Bleranus dicitur:quia oritur circa Blere.Larthem vocat Antoninus in Itinerario:nos corrupte dicim9 Marthem.Oritur a lacu Volſiniēſi:& dicitur Larthes:quia limes eſt inter Etruſcos Larthialis atꝗ metropolis Thuſcię vrbis ciues:& Thuſcos Nanos.Itaꝗ pont:aqua diſtinctiua proprie Etruſca & Aramea lingua dicitur.Cui etiam alius argumēto eſt amnis Macra:quē quia diſtinguit totam Thuſciam a Lyguribus & Gallis: cognominant Thuſci pont Remoli:& ab eo vrbem vicinam olim Apuam: nunc pont Remoli id eſt fluentum diſtinguens celſitudinem antiquā. Diſtinguit enim celſitudinem antiquiſſimā Thuſcię ab antiquis Lyguribus & Gallis.Eſt enim Rem celſitudo vt Thalmudiſtę cum diuo Hieronymo conſentiunt:& ol antiquiſſimum & priſcum ſignificat:vt.vi.quæſtio indicauit.Hinc pont Remoli:ſignificat fluentum diſtinguens celſitudines antiquas. Viterbi autem pont:ſunt quattuor:quorum duo adhuc ſunt in vſu loquentium:pont Remolum: & pont para Thuſſum:vulgo pont para Thoſſum:quia.u.in.o. cōuertit vernacula līgua. Duo alia pont ceciderunt ab vſu: & manent ſcriptis antiquis:alterum quidem in conuentus noſtri contractu vetuſtę donationis quo domus in pont Arbano circa ſanctum Laurētium donatur:Alterum in annalibus Gottifredi:quibus dicitur:antiquā carbonariam pōtis Vetuleti inter ſanctum Blaſium & ſāctam Mariam nouam fuiſſe oppletam vſꝗ plateā nouam.Itaꝗ ponas te in medio Faulis:& verte faciem ad palatiū:& videbis cauitates aquarum antiquarum inter quatuor colles: de quibus dicit Virgilius:Quē vndiꝗ colles Inclu

Pons vnde Tripontiū.

Larthes.

ſere caui. Nam ad ſiniſtrã vt cernimꝰ: primũ Pont Remulũ id eſt fluentum diſtinguẽs priſcas celſitudines: diuidit celſitudinẽ Volturni collis a Vetuleto: a quo Vetulonia. Sequitur hunc collẽ Volturnę Vetuletus: a pont Remulo ad pont Vetuletũ: id eſt fluentum diuidens Vetuloniã a para Tuſſa. Et ex eo q̄d dicit Gottifredus cuius tẽpore oppleta eſt cauitas:

Vetuletũ. coniicitur fluentũ Vetuletũ fuiſſe q̄d nunc Sipalis: quia illa portio vſq; portã nunc Salcicchiã dicitur Vetuletum: Et amnis Vetuletus a Vetuleto per ſanctã Mariã nouã & ſanctum Blaſium: influebat Faulem circa plateã nouã: & eius cauitas diuidebat Vetuloniam a para Tuſſa. Falſa eſt igitur opinio eorũ qui aiũt amnẽ Alcionis & pont Remuli influxiſſe olim plateam nouã: quia aqua nõ aſcẽdit: & Alcion eſt humillimꝰ reſpectu altitudinis plateę noueę: cuius collẽ etiã fuiſſe altiorem palatio dominorꝫ videmꝰ. Et ideo Gottifredus rem aperit: dũ ait ſua ętate fuiſſe opplετã carbonariam id eſt foſſam & cauitatẽ pontis Vetuleti id eſt fluenti Vetuleti: a ſancta Maria noua ad ſanctũ Blaſium: circa plateã nouam. Itaq; ſtãti in medio Faulis ad lęuam ẽ Volturnæ collis: cauus fluenti Alcionis. Ad genam ſiniſtram eſt collis Vetuletus: ab Alcione ad ſanctũ Blaſium: vbi iam reuerſus amnis Vetuletꝰ influebat. Ad faciem vero occurrit platea noua: & eſt collis para Tuſſus: quia limitem habet ad dextrã genã: pont para Tuſſum: id eſt fluentũ para Tuſſum: dictum quia eſt finis Tuſſę: & eſt aqua Apæia. Et cernimus ciuitatem magnã huius collis a põte ſancti Laurentii inter totũ planũ Aſcreani & Gaiolas. Porro a dextris occurrit pont Arbanũ ciuitas magna quæ eſt a ponte ſancti Laurentii in planum Aſcreanum. Ergo quatuor colles caui vndiq; Faul cingunt: Volturrenus: Vetulonienſis: para Tuſſus id eſt coronatæ Tuſcæ: vt exponemꝰ: & Arbanꝰ. Ex his patet diſtinctio priſca Viterbẽſis in quatuor vrbes. Prima eſt Volturrena aut per ſyncopam Volturna a plano Tromete vulgo Trometorum ad pont Remulum per latitudinem oppidi: & per longitudinem a Parazolo Faulis ad Capitoliũ & ſanctũ Franciſcum. quod oppidum in quinq; regiones diuiditur: videlicet ĩ Parazolũ: Porticellam quadrięram: Seuaſton pana: & Capitolium atq; Stic Kity Aryn. Sequitur ſecũdi

Vetulonia. collis ſecunda vrbs Vetulonia conſtans in longitudine circa Faul quidem vbi anguſtatur ab Alcione vſq; ſanctum Blaſiũ: & vbi dilatat̃ a ſancta Roſa & Alcionis fluẽto vſq; ad portam Salcicchiam vbi Vetuletum. Latitudo eius occidentalis eſt a ſancta Roſa per põt Remulum vſq; Faul. & ab oriente a porta Salcicchia per ſanctam Mariam nouam & ſanctum Blaſium vſq; Faul: per alueũ priſcę aquę Vetuletę quę & Sipalis. In ea hæ ſunt regiões. Suſa: quã corrupte Sumſa proferunt. Ciochola: Lambyrinthus: Sipalis: Veiuzũ: Vetuletum:

Paratuſſa. Seddie carri: ſiue curules: Spurinella: Metalliæ: Cercinæ: Vallis Py Atta: & aliæ. Tertius collis para Tuſſus a ſancto Blaſio ad ciuitatem pontpara Tuſſi ſub ſancto Thoma: continet longitudinem anguſtã circa Faul totam plateam nouam vrbis para Tuſſę. Cõtinetur tota para Tuſſa inter Vetuletum olim amnẽ & Gaiolas vbi fluentũ & cauitas para Tuſſa diuidit Gaiolas & Aſcreanũ. In hac vrbe cõtinẽtur hę regiones: Craniſa a porta Salcicchia ad macellum maius. Itẽ Demi Atus a macello maiore ad ſanctum Saluatorem. Rurſus vicus Para id eſt Longhus græco vocabulo vſq; ad pontẽ ſancti Laurentii Gaiolę proprie ap

Arbanum. pellat̃ longitudo quę ĩminet longę cauitati ĩter eos & aſcreanos. Quarta vrbs Arbanũ diuidit̃ etiam ab authoribus ĩ regiões Aſcreanam: Calumbam: Muſarnam. Ergo ab ĩpis nominibus Etruſcis: adhuc locis & quadriurbi Viterbo extantibus: & diſtinctione colliũ circũ Faul: carmẽ Virgilii ad vnguem verificatur. Nã prima pars deſcriptiõis: Quẽ vndiq; colles incluſere caui: ideſt cauitatibꝰ riuorũ: & viſꝰ ſimul: & nomĩa: & traditiones annaliũ probant. Verum quod additur: & nigra nemus abiete cingunt: non potuit ſeruari ſub fide Chriſti ſicut nec Romæ vel alibi: quia pręcepit deus Deuteronomii. xii. vt Lucos deorum ſuccid erent atq; cremarent. Rurſus cum dicit Syluano (fama eſt) veteres ſacraſſe

Pelaſgos:duo argumenta manent:quia regionē quandam Volturnæ proximam: Campū Pelaſgi:& vulgo:ore pingui ac geminato.ll.adhuc Pellaſgi vocitamus:& ſacrū auguſtūq; Volturnę Syluanū: etiam vocabulo pelaſgico ętas noſtra vocat Seuaſton pana.Nam Syluanus auguſtus latine:& Seuaſtos pan gręce/ſunt eadem:vt in ſequentibus quęſtionibus exponemus. Ergo fama eſt cū per hiſtoricos tū per irreuincibilia nomina & locorū & deorum veteres pelaſgos cum Italiam ſubiugaſſent:ſacraſſe fanum Volturnę Auguſto Syluano ſiue Seuaſto pani:a quo regionē Volturnę adhuc dicim⁹ Seuaſton Pana.& ita Virgili⁹ de fano volturnę ſolius Viterbēſis loquitur:de qua ſola & nulla alia cunctę partes deſcriptionis ad vnguem verificantur. Annia quęſtio.xiii.

QVAERIS quoq; quid fanū & Lucus?Reſponſio.Beatus Thomas Aquinas noſter in prima parte:quæſtionibus:quas de diuinis nominibus facit:docet ꝙ aliquādo aliud eſt a quo nomen imponitur:& aliud ad quod ſignificandum imponitur: ſicut lapis a lædendo pedē imponitur:& ſignificat ſubſtantiā duram.Si ergo quęris:quid lucus & fanum ſignificent equidem ſignificant id idem:ſcilicet locum deo ſacrum:quod eſt ſenioribus curia ſimul & templum:vt ſignificat Virgili⁹ in.viii.Aeneidos de fano & luco Latini dicens.Templum auguſtū ingens centū ſublime columnis:Horrēdum ſyluis:& relligione parentum. Hinc ſceptra accipere & primos attollere faſces Regibus omen erat:hoc illis curia templum. Ergo quia Virgilius eandem deſcriptionem ponit fani & Luci:equidem ſignificāt id idem:locum ſcilicet ſacrum. Vnde auguſtum dixit: id eſt augurio conſecratū:vt exponit Serui⁹. Ingēs id eſt nobile dixit:quia regius lucus:quo pacto de luco Volturnę in octauo dixit.Eſt ingens gelidum lucus prope Ceritis amnem:Relligione patrū late ſacer.Centum ſublime columnis:id eſt arboribus.Vnde ſubdit:horrēdum:id eſt venerandū ſyluis vt exponit Seruius.Priſci enim arbores pro numinum templis habebāt:vt author eſt Plini⁹.Qđ & de fano Volturnę ſignificauit cum dixit:Et nigra nemus abiete cingunt.Qꝫ vero ait:Hinc ſceptra accipere & primos attollere faſces regibus omen erat: vtiq; Virgilius minus dixit: & plus ſignificauit ſubdēs: hoc illis curia templū.Curia inquit Seruius erat fanum & lucus quia niſi inaugurato loco Senatus conſilium non habebat.Vnde templum veſtę non erat cōſecratum:ne illuc Senatus accederet:vbi erant virgines.Rurſus vtebātur pro curia nō ſolū ad cōſultandū de dubiis tempore fluctuantis imperii: verum etiam ad conſecrandos reges:regulos & duces:quia omen erat regibus inde primas coronas & faſces attollere: vt ait Virgilius.Ad duo vero alia Luco & fano vtebantur pro templo:videlicet ad expiationem criminum ne dii iraſcerentur & ad ſacrificia & aruſpicia:ad habendum gratias & explorandum glorioſa fata.Verum Aramei teſte Talmudiſta noſtro Samuele: vnico verbo hæc prædicta quatuor cōcludūt qđ eſt Attan.Vnde ſi ab eis quæritur:quid eſt lucus & fanum?reſpondebunt. Attan id eſt tempus fluctuans qđ ad conſilium mouet.Item crimina commouent ſcilicet ad expiationem & luſtrationē:Item coronæ ac faſcium donatio.Item exploratio fatorū.Quæ omnia conueniūt his quæ diuus Hieronym⁹ iuterp̄tatur vocabulo Attan.Vnde ad hanc ætatem a pont Remulo vſq; ad ſanctum Blaſium incolentes Alcionē Vetuloniæ:vocamus vallem Py Attan:equidem vocabulo Arameo. Py enim vt tā Hebręi q̄ diuus Hieronym⁹cōſentiūt:ſignificat os:& oſtiū:& omnē introitū.Hinc vallem Py Attan dicim⁹ orā Vetulonię qua itur in Attan:hoc eſt Lucū & Faul Volturnæ. Itaq; ſi quid ſignificent nomina fanum & Lucus quæris:vtiq; Attan ſignificant: vti expoſuim⁹ Si vero quæris:cuius lingue ſint:& a qua origine nomina hæc ſint poſita?reſpōdeo ab origine Aramea priuſq̄ latina vel Græca.Nam fano lingua Aramea:& Hebræa anteq̄ Gręca appareo:& video ſignificat:a quo fanū dicitur locus vbi videntur fata & auſpicantur diuina.Et produxit mihi Samuel locum Geneſis.xxxii.ca.vbi ſcribitur ꝙ Iacob auſpicatus vē-

Lucus.Fanum.

Arbores p̄ templis.

Attan.

Py.

turam victoriam & fatum ac cõmutationem nominis per angelum: vocauit nomen loci il
Fanum.
lius lingua Hebræa Fanuel: id eſt fanum dei: dicens: Vidi dominũ facie ad faciem: & ſalua
facta eſt anima mea. Latina vero origine vt ait Varro: impoſitum eſt nomen ab eo ꝙ Anti-
ſtes prius effatur locum poſtea affatur. Gręca vero origine: a faneo: id eſt appareo / vti Ara
mea / dicitur. Et quoniã lingua Barbara pręceſſit latinam & Gręcam: conſequens eſt: vt fa
Lucus.
num originem ab Aramea deſumpſerit: & ſimiliter lucus. Nam quod latini dicũt: lucum
a luceo dictum: quia obumbrãtibus arboribus luce caret: & luce aliena indigeat: vtiq; vio
lenta & quaſi inuolucra expoſitio eſt: per antiphraſim dicta. At lucus Aramea expoſitione
facilis & intellectu prona: & lepida. Luca enim vltima ſyllaba acuta: vt ait Samuel: apud
Arameos idem eſt quod apud latinos vetus & ſenex & Senat⁹. Et ideo a Luca Aramea de-
riuatione Lucus dicitur locus Senatorius: vbi ſcilicet Senatus ſupradicta quatuor exeque
batur: conſilia: faſces: luſtrationes: & auſpicia. Hinc Lucumones Aramea Hetruſcaq; ori-
gine nomen eſt Senatorię dignitatis.

Annia Quæſtio. xiiii.

Lucumo.
QVAERIS item cuius originis ſit: & quid ſignificet Lucumo? Reſpõſio. Eſt originis He
truſcę: quę & Arameę. Significat autẽ vt quidã dixit hominẽ inſanum. Sed cum. xii. Lucu
mones reges Hetrurię ſapientiſſimi fuerint: conſtat eum inſanũ eſſe qui quã ignorauit ori
ginem ſignificationẽq; nominis non latini: præſumpſit per inſaniã exponere. Prębuit huic
inſaniendi licentiam Feſtus & quidam alii: qui dicunt Lucenſes a Lucumone conditos: qui
ob id inſanus fuerit exiſtimatus: ꝙ vbicũq; ibat ſaltationes agebat. Sed nõ dicunt hi ꝙ Lu
cumo ſignificet inſanum: cum omnes conſentiant fuiſſe nomẽ dignitatis apud Hetruſcos
Saltatio religioſa.
ſed ꝙ ob ſaltationes idẽ Lucenſiũ conditor fuerit exiſtimatus inſanus: tunc ab Lyguribus
Apuanis Thuſcis: rudibus & inexpertibus religionis: qua præcellebant Lucumones Thu
ſciæ prĩcipes. ad quos cauſa religionis percipendę mittebant ſuos liberos vetuſti Romani:
vt in primo libro & ca. de religione author eſt Valerius maximus. Vtebãtur autem ſalta-
tione in religionibus: teſte Seruio in Buccolicorũ Aegloga. v. ibi paſtor quidã: quia inquit
nullam partem corporis maiores noſtri voluerunt eſſe: quę non ſentiret religionem. Nam
cantus ad animum: ſaltatio ad mobilitatem corporis pertinet. Hęc Seruius. Nec mirum: ſi
Lucumo paganus a rudibus paganis inſanus ſit ob religionis feruorem habit⁹: cũ rex Da-
uid fidelis Thuſco more vſus: cantans & ſaltãs ante Archam dei: a fideli ſua vxore Michol
regina fuerit ſcurra & inſanus habitus: vt ſecũdus liber regum retulit. Igitur Lucumo cũ
ſit nomẽ dignitãtis pertinẽtis ad principatũ ſimul & religionẽ: dicimus ꝙ lingua Hetru-
Paleologus Viterbus.
ſca Lucumo eſt nomẽ compoſitum & ſignificat idem quod in compoſitione græca Paleolo
gus: & latina Viterbus: & eadem ſunt Lucumonium: Paleologum: Viterbum. Nam vt di
ximus Luca ſignificat apud Arameos vetus: ſenem: Senatũ. Apud gręcos Paleos: vetus &
ſeneſcens dicitur. Apud Latinos quoq; vetus ſenẽ & ſeniũ ſignificat. Moni vero apud Ara
meos ſignificat ſupputatorem & qui pręeſt cõſiliorum reipublicę ſuffragiis: aut verbiſtã:
Verbum.
prout verbum imperium ſignificat: vt periti Talmudiſtę dicunt. Vnde verbo domini cęli
firmati ſunt: id eſt dicto & imperio domini. Similiter Heſter ſeptimo cap. Nec dum inquit
exierat ex ore Artaxerſis verbum: id eſt imperiũ & dictum: & ſerui operuerũt faciem Amã.
Et frequẽtiſſimus vſus Hebręæ & Arameę linguę habet verbum pro imperio & dicto pro-
Dictum.
ut dictũ a dicendo imperatiue ſumitur: a quo & dictator apud Romanos habuit originem
Et vtrũq; officium præſidendi ſuffragiis & dicendi ſiue imperandi vrbibus & populis: Lu
cumonibus erat. Vnde Dionyſius Halicarnaſſeus officium Lucumonum & habitum de-
ſcribens lib. iiii. Aderant inquit ex tota ciuitate Hetrurię ii qui ſuffragiis præerãt: & vela
ti infulis a Tullo deprecabãtur iram. Q̃ autẽ imperarent patet ex Virgilio in. viii. Aenei-

dos:qui.xii.populos vocauit ingentes id eſt regios:& Lucumones regna opima: id eſt reges opimos:vt ibi exponit Seruius dicens. Non ſine cauſa Virgilius dixit ingentes populos & regna opima: quia Thuſcis erant duodecim Lucumones id eſt duodecim reges:quibus vnus præerat ſcilicet Larthes. Igitur Lucumo idem eſt quod vetus verbiſta id eſt Senex dictator.Et hoc proprie ſignificat. Verbiſta.

Annia Quæſtio.xv.

QVAERIS de eo quod ſępe tibi dixi:eadem eſſe Lucumonium:Paleologum:& Viterbũ. Viterbum. Mouent te multa:quæ varia expoſitione a doctis iam diu relata fuerunt.Primus: Fatiꝰ de Vbertinis Florentinus/optimus atqꝫ eruditiſſimus coſmographꝰ:qui in ſua Geographia antiquitatem Viterbenſem exploratiſſimam habẽs: ait eam tribus nominibus dictã:Thuſcam:Veiuſam immo Veiuzã:& Viterbum. Thuſcam quidẽ:quia pars eius dicitur Para Thuſſa:quam ipſe exiſtimauit dictam a Thure.Veiuzam vero cum quia Veia eſt inſigne partis Vetuloniæ:tum vel maxime:ꝙ a cunctis finitimis:& in contractibus vetuſtis: Viterbenſes dicuntur Veiuzi.Cui etiam eſt argumento inuincibili: ꝙ in ſubſcriptione Cybelis:literis Etruſcis:Veiuzum appellatᷓ:quod poſtea Veitulonia: & nunc Viterbum.Vnde & Iuzos ad hæc tempora nos vocant:truncata prima ſyllaba. Eſt enim mos non modo Thuſcorum:ſed Hebręorum & Barbararũ gẽtium:vernacula cuiuſqꝫ lingua demere primam ſyllabam nominum propriorum:localium:& gentilium:vt Iuzus: Ry tlaus:Ry Siris:Syricella:mõs talianus: Gygianum:Lippus:Tulomnius:Colaus:& eiuſmodi plura:ꝓ Veiuzus:Ry Atlaus: Ry Oſiris:mons Italianus:Ogygianũ:Philippus:Veitulomnius & corruptius Tholumnius: Nicolaus. Itaqꝫ is Fatius qui tam probe de Viterbi nominibus duobus dixit:etiam id addidit:Viterbum a Romanis dictum Vita Herbũ: quaſi vita hęrbida vbere glebæ:& fertilis ac delicioſa. Non igitur a Lucumonio interpretationem habet.Reſponſio.Fatius Florentinus:illuſtrior Blondo fuit:vt qui ingenio Thuſco excelluerit:& explorata loca melius & certius tenuerit.Verum qđ ait Veiuzum Viterbum antea dictum:negari non poteſt ob argumenta quæ ſupra dicta ſunt.Caue tamen a corruptione ſcriptorum: qui in Coſmographia Fatii Veienſam pro Veiuza ſcripſerũt. Verũ quod de Thuſſa putat dictam a Thure:non conceditur:quia Thuſca a Thure toti prouincię conuenit:ſed Tuſca a Tuſſo rege filio Herculis ſoliꝰ Viterbi antiquum nomen eſt:vt ſuo loco dicetur.Rurſus Viterbum dictum quaſi vita Herbũ a deliciis naturalibus: vtiqꝫ verũ eſt quantum ad proprietatem/a qua nomen imponitur:quia vera eſt hæc proprietas: ſed nõ quantũ ad id quod ſignificandũ imponitur:quia omnes ſubſcriptiones & tituli & opiniones quas etiã puer ab antiquiſſimis ciuibus/& ſubſcriptionibus vetuſtiſſimis/accepi: Viterbum quaſi veterum verbum interpretãtur.Vnde ſubſcriptio Leonis longuli habet. Non timeo verbum: Leo ſum qui ſigno Viterbum. Non ergo Herbum ſed verbũ vltima pars compoſitionis ſignificat:ſicut prima pro Vit vetꝰ. Vnde longe anteq̃ vel nomen vel res Viterbenſes mihi eſſent ab origine cognitę: cũ Genuæ eſſem:& præſens eſſet conciuis noſter Cornelius Benignus Cercina: occurrit libellus vetuſtiſſimus in publica conuentꝰ noſtri bibliotheca:in cuius fine multa de regione hac continebantur:in qua dicit Viterbũ dictum Veterbum grammatice: & veterum verbum: a quo plures Conſtantinus duxit in Byzantium:inter quos Paleologi per interpretationem dicti fuerunt. Nam ſicut græcis Paleos:ita latinis vetus:& Arameis Luca.Et vt græcis logos: ſic verbum & dictum eſt latinis:& ita Arameis Moni:vt in pręcedente quæſtione expoſuimus. Quare quos per cõpoſitionem Lucumones Aramei dicũt:eoſdem Cõſtantinopolitani gręci:Paleologos inter

Alpheteſis nominum. Veiuzum. Thuſſa. Paleologi. Lucumones.

pretatione grȩca vocauerunt: & rex Deſyderius interpretatione latina Viterbos: id eſt veteres verbiſtas ſiue dictatores. Ergo quoniam locus ab interpretatione nominum: eſt inuictus & inexpugnabilis: conſequens neceſſario eſt: vt latine Viterbum: ſit idem quod grȩce paleologum: & Etruſce Lucumoniũ. Nec iuuat ꝙ Viterbum non habeat finem huius vocabuli vetus nec principium nominis Verbum: quia ob vetuſtatem: compoſitio ſyneraica ſȩpe adimit finem primæ dictionis & principium ſecũdæ vt patet in cõpoſito nomine Macto id eſt magis aucto. Nec item moueat te ꝙ prima ſyllaba eſt Vit: & non Vet pro vetus: quia vt diximus vetuſtiſſimi codices habent Veterbum: & interpretatio vetuſtiſſima vetus verbum. Sed quod grãmatice ſcribebatur Veterbum & ita ſcribendũ eſt: a proprietate vernaculȩ linguæ Viterbum profertur: quia. e. ſæpe. i. profert vulgus: vt in Veiano limite vltimo circa Minionẽ Veianum oppidum: vulgo dicimus Vianũ. Porro quoniã notarii loca ſcribunt plurimum vt vulgus profert: idcirco vſus obtinuit: vt Viterbũ ꝓ Veterbo ſcribatur: & dicatur: quod profecto a loquendi modo proprio Longobardico proceſſit: qui etiam Viterbum pro Veterbo: in exciſo alabaſtro / Lõgobardicis literis & prolatione poſuerunt.

Veterbum dicendum.

Annia Quæſtio. xvi.

Opiniones de Viterbi interpretatione.

QVAERIS: vt aliorũ opiniones: quas ſȩpe ſimul cõparabam⁹ quȩ magis ad ſignificationẽ accederet: denuo tibi repetã. Reſpõſio. Prima funditus falſa eſt: q̃ dicit Viterbũ dici quaſi vitybur quaſi paruũ Tybur: ꝙ a Tyburtinis ſit cõditũ. Nam ratione vtriuſq; partis falſũ eſt: quia quo ad ſignificatũ ad quod ſignificãdũ imponit̃ nihil habet cũ Tybure: neq; quo ad proprietatẽ cõditionis a qua nomen imponitur: a Tyburtinis cõditũ eſt tetrapolis Viterbum: ꝙ omni vrbe Italiȩ prima & antiquior inuenitur: vt probabit̃ in cõmentariis ſup Myrſilum & alios authores. Huic proxima eſt ferme quædã nouella opinio quæ dicit: Viterbum eſſe Vithebum: quia ipſum Thebanus Hercules fundauerit. Vnde & caſtrũ Herculis dicitur. Eſt ergo Viterbum quaſi Vithebe & paruȩ thebȩ. Sed fata hȩc non currunt: quia de antiquitatibus antiquiorib⁹ ſtatur vocabulis: libris: authoribus & interpretationibus: quȩ vt oſtendimus docẽt quo ad ſignificatũ nominis definiri vetus verbiſtã: & veterũ verbũ ac dictaturam. Quo ad proprietatẽ vero: a qua videtur nomen deſumi: vt ait ab ȩdificatore Thebano: ſimiliter falſum eſt: quia vt in eiſdẽ cõmẽtariis videbitur anteq̃ Hercules Thebanus eſſet ſiue grȩcus ſiue Aegypti⁹: erat vrbs regia Tetrapolis ædificata Viterbum. Et ideo nõ dicitur a conditore Vi Thebe. Nec iuuerit ꝙ lapis exciſus effoſſus Cybelarius dicat: ꝙ proximo loco Vetuloniȩ fũdauerit Migdala id eſt turrim & ob id illud paruum ſpatium dicatur caſtrum Herculis. Qui enim ædificat vnam turrim in magna ciuitate Tetrapoli: & eam a ſe denominat: neq; totam ciuitatem a ſe denominare poteſt: neq; aſſerere illam a ſe ædificatam. Vt tamen ne ſomniaſſe hæc opinãs videatur: poteſt concedi illud paruum ſpatium Herculeũ poſſe dici paruũ Thebe: ſed nõ tota Tetrapolis: quia vna hirũdo nõ facit ver: neq; vna dies felicem: vt Ariſtoteles ait in primo ethicorũ: & ita vna domus turrita nõ facit Tetrapolim. Tertia opinio eſt viri eruditiſſimi Fatii: quȩ vt diximus vera eſt quo ad ꝓprietatẽ a qua nomẽ imponitur: ſed falſa quo ad ſignificatũ. Quarta opinio eſt literati viri Raimundi: qui in vocabulis ſup cõmẽtaria Iulii Cȩſaris: dicit Viterbũ dici quaſi vita inermiũ: quia emeriti militia veteres Romani eã vrbẽ ſibi ꝓ deliciis deligebãt. Et hȩc vera eſt opinio / quo ad ꝓprietatẽ a qua etymologiã noĩs deſumit: ſed falſa quo ad prĩcipale ſignificatũ noĩs. Quita etiã opinio a ꝓprietate Thermaꝝ exponit Viterbũ quaſi vi Thermulũ. Sũt eĩ ibi Thermȩ Etruſcȩ: id eſt Volturrenȩ vt expoſuim⁹ queſtiõe

octaua:nona:decima & deinceps.His calidanis aquis earumq; Fluento adhuc calidano di
cto innaſcitur piſcatura:tum copioſa:tum ſalubris:de qua Plinius in.iii.naturalis hiſtoriȩ
cap.de miraculis fontium & aquarum. Piſæ inquit aquis calidis innaſcũtur ranæ.Ad Ve
tulonos vero in Hetruria non ꝑcul mari:piſces.Sunt & ſaluberrimæ Thermȩ Caiȩ adhuc
cognomine: quarum meminit Strabo in.v.libro comparãs eis Sabatias vicinas Romȩ.Sic
enim ait.Vbi Hetruria magis appropinquat Romæ abundat aquis calidis:& non minus
abundãtes q̃ Caiȩ:quȩ nobilitate ſui cȩteras excellũt.Sed copioſius de Volturrenis Ther-
mis diſſeruimus:in cõmentariis ſupra Sempronium.Ab his igitur Thermis per Etymolo
giam concedi poteſt Viterbũ dictum quaſi Vithermulum.ſed falſum eſt per definitionẽ
nominis. Verum ſexta opinio eſt Blondi: dictũ eſſe Viterbũ vi turrium:quia eſt vrbs tur
ritis ȩdibus extructa: præcipue ȩtate ſua qua ferme ſeptuaginta iam annis luſtrauit Italiã
a quo ad hanc ȩtatem ferme.xv.maximȩ altitudinis turres ruerunt:& tamen adhuc rema
net q̃ maxime turrita.Hȩc autem opinio eius dicto cõtrariatur dicẽti.Viterbum eſt parũ
vetuſta ciuitas.Nam ſi vrbem:denſis & crebris turritis ædibus extructam confitetur:er-
go neceſſe eſt/confiteatur illam eſſe Turrenam & Hetruriam vrbẽ omnium antiquiſſimã
quã Hetruſci a Turſibus id eſt turribus proferebant Turſenam & Eturſiam: vt probant
Myrſilus:& Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro:& nos vberrime in cõmentariis no-
ſtris oſtendimus.Ergo Blondo ſubrepſit cõtra ſe ratio:conuicto iam veritate: ꝙ veriſſima
Viterbi Etymologia eſt vi turrium: & Turrena atq; vetuſtiſſima: Etruria ſiue Eturria:
ſed nõ eſt ea definitio nominis vt patuit.Sequit̃ ſeptima opinio olim bonæ memoriȩ erudi
tiſſimi Hermolai Veneti & patriarchȩ Aquilegienſis: qui exiſtimabat Viterbũ Vitheroũ
ſiue vita Heroum dictum: & id aucupabatur ex quatuor ſacris literis. F.A. V.L. & ſub-
ſcriptione lapidis Libyſcilli vbi in fine exciſum eſt.Hetruſco quaterno populo. Dicebatur
igitur.F.A.V.L.ſignificare quatuor populos Faluceres id eſt Volturrenos in Volturna:
& Agillinos vel Arbanos:Vetulonienſes: & Lõgholos Para Tuſſȩ. Etenim vt arguebat:
& quidem diuine:Viterbenſes ſunt Volturreni iuxta Minionem & Volſinios: Et ipſi ſũt
proprio cognomine Hetruſci:vt docet Plinius:& tunc erat Tetrapolis regia:vt ab eiꝰ qua
terno populo dicat̃ FAVL Faluceres vt exciſus lapis indicat. Quare F.A.V.L. quatuor
eiꝰ tetrapolis circum.F.A.V.L.populos tũc Heroes Hetruriȩ denotat.videlicet Voltur-
renos: Arbanos: Vetulionenſes:ac Lõgholanos.Quare Viterbum ſignificat quaſi vita He
roum quatuor populorũ eius.Verum tanto ingenio & viro non audeo contraire. Sed mi
hi duo dubia reſtant:quibus non video poſſe cõmode reſpõderi. Primum quidem:quia ſi
Agillinos ꝑ.A.intelligit:equidẽ non ſunt Hetruſci:ſed per ſe populus eſt maritimꝰ Agil
linus & princeps Ceritis regionis.Si vero Arbanum intelligit vt poſtea retulit:non eſt ad
intentionem Deſyderii imponẽtis nomen Viterbum: quia ipſe hoc cõmune nomen impo
ſuit ſolum tribus oppidis:quȩ intra mœnia clauſit:Longholȩ: Vetuloniæ: atq; Volturnȩ.
Nam Arbanum cuius pars eſt Aſcreanum:fuiſſe abſq; mœnibꝰ vt antea:vſq; ferme ad no
ſtra tempora:annales indicãt. Vnde in decreto Deſyderii dicitur. Tria oppida:Longholã:
Vetuloniam:& Volturnã dictam Hetruriam ſub vno muro cingant:totamq; vrbem ad-
iectione noſtra Viterbum pronuntient. Secundum dubium eſt:quia.F.A.V.L.eſt dica-
tum nomen Luco intermedio his quatuor populis: & non ipſis populis: a quo eſt porta
quadriæra:vt expoſuimus quæſtione.xi. Et item cum ſolis antiquioribus de antiquitati-
bus certiſſime credatur:&/Veterbum: & vetus verbum dici ac definiri dicant:vtiq; nullo
pacto videtur diffinitiue Viterbũ ſignificare vitam Heroum.ſed ſolum per Etymologiam
& proprietatem:a qua nomen imponitur.Eius opinionem eſſe hoc modo exiſtimo & lepi-

dam & veram.Hac controuerſia accepta eruditiſſimus noſter epiſcopus Arcadiæ: ait dictum Viterbium Vi trium vrbium:Et id probat:quia ip̄e nominis impoſitor Deſyderius dicit:vt totam vrbē cinctam vno muro dicant Viterbum. Ergo vi trium vrbiũ : quæ ſub vno muro cingebantur.Hæc octaua opinio ſatis ligat quo ad etymologiam propinquiſſimam definitioni:quia hæ tre s vrbes veteres verbiſtæ atꝗ paleologæ Lucumonęꝗ fuerũt Et ab hac vicina proprietate tracta eſt definitio & nomen Viterbum. Noſter autem clarꝰ ciuis dominus Michael Archangelus Caprinus Razēuus ab alia proprietate nouam opinionē & quidē veram expoſuit dicens:nomen Viterbum dictum a cognomine ampliatoris Longholæ Turreni:qui Demi Atum vicũ poſuit:& Torebus cognominatus eſt:vt Xãthus Lydus ſignificat & Deſyderiꝰ rex expoſuit Terobus:cõmutatis & tranſpoſitis vocalibus:vt Plinius inſinuat de promontorio Hiſpanię:quod a quibuſdam Arrotũ: & ab aliis Orratum trãſpoſitis vocalibus dicitur.Porro Vi pro Vei poſitum per etymologiam placet.Ergo Longholam a cognomine ampliatoris Terobum voluit dici:& adiecta vi : totam vrbem Viterbum quaſi Veiterbũ id eſt curule Terbum. Vtiꝗ lepida & vera Etymologia eſt. Vltima opinio eſt veterũ titulorum & memoriarũ quibꝰ neceſſe eſt credi tanq̃ quę tēpore Deſyderii per expoſitionem dicta & ſcripta fuerint:vt diffinitio Viterbi ſit vetꝰ verbum ſiue Senatoria Lucumonum dictatura. Famę enim funditꝰ ſtãdum eſt : vbi vetuſtas derogat certam fidem:vt ait Liuius in.vii.ab vrbe condita.Fama autē & inſcriptiones docuerunt ſemper Viterbum dici vetus verbum.Et ideo huic ſtandũ videtur funditus.Deniꝗ vt decidamꝰ Grãmatice:Dialectice:atꝗ vtcũꝗ Metaphyſice:quo pacto ſint verę aut falſæ ſupradictę opiniones decem:aſſumenda eſt diffinitio noīs data ab eruditiſſimo Donato dicēte.Nomē eſt:quod ſignificat ſubſtantiam cum qualitate ꝓpria vel cõmuni.Omne em̄ nomen ſignificat ſubſtantiam:id eſt diffinitionē ſubſtantialē:quoniã teſte Ariſtotele in metaphyſica:ratio & ſubſtantia:quã ſignificat nomen:eſt diffinitio, Qualitates vero cõmunes & proprię:ſunt proprietates:a quibus per etymologiam nomē imponitur.quia a proprietatibus rei nomē imponitur:vt ait author modorũ ſignificãdi: & ex his venamur rei ſubſtantiam:& nominis propriam diffinitionem : quoniam accidētia magnam partem conferunt ad cognoſcendum:quod quid eſt:vt author eſt Ariſtoteles in primo de anima. Ergo prima opinio & ſecunda falſa eſt:quia in ea non ponitur ſubſtantia nominis Viterbi: nec aliqua propria vel cõmunis etymologię qualitas. Vltima eſt vera opinio:qa ſignificat ſubſtantiam & diffinitionem veram.Reliquæ ſignificant veras nominis qualitates:cõmunes quidem:vt vita hęrbida:vita inermium:& Vitermulũ:qualitates vero proprias ſignificant reſiduę quatuor:vt Blondi: Hermolai: Arcadis: & noſtri Michaelis archangeli.Q; ſi grãmatice veram diffinitionē quęrimꝰ:vtiꝗ iuxta Donatum debet complecti ſubſtantiam cum qualitate propria & cõmuni:vt ſi dicamus lapis eſt ſubſtantia corporea:ex genere mineralium:lęſiua pedis offendētis ad eam.Quare grãmatica diffinitio nominis Viter

Viterbum. bi:hęc eſt. Viterbum eſt veterum Lucumonũ verbum: & dictatura:tetrapoliſꝗ hærbida inermibꝰ delicioſa:Thermula:turritis crebriſꝗ ędibus extructa: quatuor Heroum populorum Volturreni:Vetuloni:Thuſci cognomine para id eſt Lõgholi & Arbani Tetrapolis viuida:viceꝗ trium vrbium ſolũ a Deſyderio mœnibus cincta: & a curuli Terobi ampliatoris ſui nominata:& vltima Deſyderii adiecta interpretatione latina:per ſyneraicam compoſitionē a vetus & verbo dicta Viterbũ ſicut antea Conſtãtinopolitani prima interpretatione dixerunt Paleologum:quod ipſi Hetruſci dicebant Lucumonium.

Annia quæſtio.xvii.

Turrena & Hetruria eadem.

QVAEREBAS quomodo Volturna: Turrena & Hetruria ſint eadem? Reſponſio. Primo probatur ex origine & deriuatione nominis: per eruditos grammaticos ſpeculatiuos/ pręcipue authorem modorũ ſignificandi. Quęcunq; enim nomina ab eadem origine proficiſcuntur ſunt eadem ſignificato licet differant in modo ſignificãdi: vt flumen/fluentũ/fluuius: a fluere deriuata. Porro vt author eſt Myrſilus cuius cõmentaria fecimus: Turrenam & Hetruriam: Hetruſci ab eadem re deriuant ſcilicet a Turſibus: & proferunt Turſenam: & Eturſiam: Volturſenam. Quare ſignificato ſunt eadem licet forte differãt in modo ſignificandi. Rurſus quęcũq; habẽt eandem diffinitionem: illa ſunt ſynonyma & idem ſignificant: vt inter philoſophos & grammaticos conuenit: quale eſt Marcus: Tullius: Cicero. Cæterum Turſena: Eturſia: Volturſena: a Turſibus dicta eandem habent ſignificationem teſte Myrſilo dicente: ꝙ ſicut in Aſia Moſſinę dicuntur ędes turritę crebrę extructæ: ita Turſes ab Hetruſcis. Et ſicut Moſſineca ab Moſſinis deriuata: ſignificat vrbẽ turritis crebris ędibus extructam: & ciues eius dicũtur Moſſineci: ita Eturſia: Turſena: Volturſena/a Turſibus deriuata: ſignificant vrbem crebris & turritis ædibus extructam: & ciues eius dicuntur Eturſi: Turſeni: & Volturſeni. Et hoc ipſum cum Myrſilo docet Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro.

Annia quæſtio. xviii.

S in R

QVAERIS vnde fit mutatio. s. in. r. vt dicatur Turſena & Turrena: quomodo ſupradicta differãt in modo ſignificandi. Reſponſio. Teſte Quintiliano fit a proprietate lingue ſiue eiuſdẽ ſiue diuerſæ: vt quæ antiquitus proferebant Cameſes: Cameſena: Fuſii: Valeſii: Phaleſii: honos: decus: Turſis: Turſena: Volturſena: Eturſia: Eturſi: eadem poſteri ꝑmutato. s. in. r. pronuntiant Camers: Camerena: Furii: Valerii: Phalerii: honor: decor: Turris: Turrena: Volturrena: Hetruria: Hetruſci. Differũt vero in modo ſignificandi propter appoſitionem. e. & Vol. hetruſca additamenta. Turrena enim vt diximus ſignificat vrbẽ turritis extructã ædibus. Si vero a Turſibus ſiue turribus deriuas cum. e. & dicas Hetruria: principatũ notat: & ſignificat eam vrbem eſſe metropolim aliarum. Qꝫ ſi addis ad Turrenam Vol: ſignificat eandem vrbem eſſe priſcam & omnium antiquiſſimã. Et ideo ſignificant eandem rem: & deriuationem: & vrbem: ſed diuerſo modo ſignificandi.

E ET VOL

Annia quæſtio. xix.

Hetruſci c addito.

QVAERIS item quomodo Romani addãt. c. dicẽtes Hetruſcos & nõ Heturros? Reſpondetur. Quia ob proprietatem linguæ Romani tranſponunt vnum. r. in vocabulo Heturria (nam dicunt Hetruria) qđ non faciunt in vocabulis Turrena & Volturrena: licet ſyncopent Volturnam. Vnde tranſpoſito vno. r. dimiſerunt in deriuatione vnum. s. & dixerunt Hetruſi: & non Heturri. Nam Romani dicũt Hetruſcos deriuatiue a loco primo ab eis habitato dicto Hetruria: vt Myrſilus author eſt & poſt eum Dionyſius Halicarnaſſeus in primo lib. Sed quare Romani nõ deriuent ab Hetruria Hetruſos: ſed addita. c. dicũt Hetruſcos: notandum eſt ꝙ eſt proprietas linguæ Romanæ in nominibus localibus & gentilibus poſt literam. s. in ꝑnultima ſyllaba: ſi ipſa. s. mediat inter duas vocales: poſtponere. c. gratia Euphonię: vt Ciliſſam: a cilicia: ciliſcam Propertius ĩ Elegia dixit. Terq; (inquit) lauet noſtras ſpica ciliſca comas. Ita phœniſſam & Libyſſam: Romana lingua profert Phœniſcam & Libyſcã. Similiter vt author eſt Feſtus: & item Seruius: Thuſia deriuatur a Thuſo futuro Gręco hui⁹ verbi Thuo: qđ eſt ſacrifico & aruſpicor. Et tamẽ Romani addito. c.

dicunt Thuſciam: id eſt ſacrificolã & aruſpicatricem. Pari forma Beroſus in quinto antiquitatum ſcribit Herculem ægyptium præfeciſſe Vetuloniæ regem filium ſuũ Thuſſum: a quo hæc ætas para Thuſſam profert: & Thuſſam Nanam. Et tamen Romani proferunt Thuſcam: Thuſcanellam: & Tuſcum. Vnde Feſtus: Thuſcia inquit dicta a Thuſco rege filio Herculis. Pari forma Hetruſos: Hetruſcos cum. c. pronuntiant.

Annia quæſtio. xx.

Hetruria vrbs & prouincia.

QVAERIS item: ſi Hetruria eſt vrbs: ergo nõ prouincia. Reſpõſio. Sicut Babylonia: Perſia: Samniũ: ſignificãt principaliter vrbem metropolitem: & ab ea cõmunicato nomine ſecundario totam prouinciam: ita Turrena: Hetruria: ſecũdario & cõmunicatitio nomine ſignificãt totã Thuſciam: ſed primaria ſignificatione vrbẽ regiam atq̧ metropolim Thuſciæ. Vnde & primario ſignificato Veientes populi Ciſcyminii non ſunt intra Hetruriã: ſed finitimi: dicẽte Liuio ĩ primo ab vrbe condita. Erat Sabinis vicina Hetruria: ꝓximi Hetruriæ Veientes. Similiter primario ſignificato Vetulones ſunt in Hetruria vrbe: qa pars eius: & Piſa nõ eſt in Hetruria: vt ꝑ diſtinctiouẽ Plinius loquitur in. ii. naturalis hiſtoriæ dicens. Aquis calidis Piſæ innaſcũtur ranæ: ad Vetulonos vero in Hetruria nõ ꝓcul mari piſces. Sed in ſecũdario ſignificato Veientes populi & vrbs Veiens ſunt intra limites Hetruriæ: vt ait Plutarchus in vita Romuli: & Alpheæ ab origine Piſæ eſt vrbs Hetruſca ſolo: vt ait Virgili⁹ in. x. æneidos. Similiter. Q. Fabi⁹ cõſul in pugna trãſcyminia: a Sutrio vſq̧ Lacũ Vadimonis ante Volſiniẽſes: egregie ꝑdomuit Hetruriã: vt in nono ab vrbe condita ſcribit Liuius: ſi pro vrbe finitima Veientibus & primario ſignificato accipiatur. Falſum vero eſt ſi pro ſecũdario & prouincia: quia non ꝑdomuit prouinciã: teſte eodẽ Liuio quia anno ſequẽte Decius cõſul ꝓſecutus eſt bellũ Hetruſcũ: vbi dimiſit Fabius: a ſiniſtris Hetruriæ cõtra Tarquinienſes: & a fronte cõtra Volſinienſes. Nã a tergo Cyminia vſq̧ lacum Vadimonis Fabius ceꝑerat. Nec obuiat: quia dicit Liuius ꝙ eodem anno Fabius Peruſiam ſubegit. Nam ꝑ opinionem aliorum refert dicens paulo ſuꝑius: Quidã tradũt hanc pugnam tranſcyminiam pugnatam fuiſſe vſq̧ Peruſiam. Nam ꝑ annales duorum conſulum quibus ſolis ſtatur: ſcribit anno ſuo Fabium triumphaſſe ob egregie ꝑdomitã Hetruriã a iugis Cyminiis vſq̧ lacum Vadimonis: ante oram Volſinienſem: & anno ſequẽte Decium & alios ſibi mutuo annuos ſuccedentes cõſules: ſubactam prouinciã multiplicibus bellis: a Volſiniis vſq̧ Apuanos Lygures: vt idem Liuius proſequitur vſq̧ ad primũ bellũ punicũ. Q̧ ſi quæris vbi eſt iſta vrbs Hetruria: ſecũdũ Liuiũ iam habes ſi nõ es ſurd⁹ & negligens: videlicet inter iuga Cyminia & Volſinium: quoniã teſte Liuio illam Fabius egregie ꝑdomuit: & ſuꝑius dixit ꝙ Veientes ſunt ꝓximi Hetruriæ: quia vt author eſt Cato in fragmẽtis: prouincia Veientũ: dicitur tranſcyminia regio: ab vrbe Roma vſq̧ ad Cyminia iuga. Et ſi iterato quæris: quæ vrbium inter iuga Cyminia & Volſinium dicitur Hetruria: reſpondetur tibi ꝙ eſt Volturna: vt vocabulo notiore a parte totũ exprimam⁹. Cui argumẽto ſunt: quia Hetruria eſt regia metropolis: & inter iuga Cyminia & Volſinium: nulla regia niſi Volturna & eius fanũ reꝑitur: vt ſupra expoſuimus. Et rurſus Plinius dicit in. iii. naturalis hiſtoriæ: cap. vi. ꝙ Volturreni cognomine ſunt Hetruſci: in quo rũ eadẽ parte ſunt Volſinienſes. Ab inexpugnabili ergo & ſemp inuicto argumento: quod Peripatetici: & Boetius: atq̧ Cicero in Topicis vocãt a cõiugatis: res probatur. Sunt enim cõiugata iuſtus iuſtitia: & itẽ bonus & bonitas. Ab his ergo ſumitur inexpugnabile argumẽtum. Si iuſtitia eſt bonitas: vtiq̧ iuſti ſunt boni. Similiter ſi album eſt coloratum: vtiq̧ albedo eſt color. Pari forma in cognominibus: ſi ciues Florentini ſunt cognomine Fluenti-

ni:vtiq; ciuitas Florentia eſt cognomine Fluentia.Ergo quoniam coniugata ſunt & a ſe mu
tuo deriuant Volturna & Volturreni:& Etruria atq; Etruſci:conſequens neceſſario eſt:vt
ſi ciues Volturreni iuxta Volſinios ſint ciues cognoĩe proprio Etruſci:& ciuitas vtiq; Vol-
turna iuxta Volſinas:ſit ciuitas ꝓprio cognomine Etruria.Patet idem quæſtione.xvi.

Annia Quæſtio.xxi.

QVAERIS vnde ſit ꝙ in Plinii naturali hiſtoria quidã codices habent Volaterrani &
nõ Volturreni.Reſpondeo.Inde vtiq; habẽt:vnde & alias ſtomachoſas mendoſitates:tã ĩ eo
dem Plinio q̃ in aliis authoribus.Et in Plinio quidem ne totum ꝑcurramꝰ in eodẽ capitu-
lo has corruptiones aꝑtiſſime leges.Phregne:Populorum Sanienſis colonia:Critona:Arẽ
tini:Iulienſes:Amitinenſes:Cartoniani:Herbanum:Subertani:Scatones:Vertuloniẽſes:Ve
rentani:Eſetini:Volaterrani cognomine Etruſci:Volſinienſes in eadẽ parte.Vides ne quot
mendoſitates dictas:pro Phregene:Populonium:Senenſis colonia:Cortona:Auẽtini:Rulliẽ
ſes:Anitinẽſes:Carboniani:Herbanũ:Suberetani:Statones:Vetuloniẽſes:Varẽtani:Vuſe-
tini:Volturreni & nõ Volaterrani:vt in commentariis ſuꝑ hãc topographiam Plinii pro
bauimꝰ.Nunc quoq; reꝑtere non pudebit q̃ aꝑta mẽdoſitate ſcripſit & impreſſit Volater
rani pro Volturrenis.Primo quidem:quia prius poſuit idem Piniꝰ ſicut & Antoninꝰ vada
Volaterrana in maritimis: ora vero Volſinienſis eſt mediterranea.Secundo:qa Plinius vti
tur in topographia duobꝰ modis dicendi.Vno in parte:altero in eadem parte.Et in parte di
cit q̃ ſunt in diuerſis agris:ſed tamẽ proxima ſunt communi gentium limite:vt patet in.iii.
naturalis hiſtoriæ capitulo ſexto vbi ait.Saturnia eſt vbi nunc Roma.Antipolis vero vbi Ia
niculum in parte Romæ.Ergo quoniã Roma eſt in Latio & Ianiculum in Etruria: dixit eſſe
non in eadẽ parte Romæ:ſed in parte:qa vtraq; oppida ſunt proxima cõmuni termino Ty-
beri.Et ne putes Plinium immemorem fuiſſe ob diuerſitatẽ capitulorum:idcirco in eodẽ ca
pitulo dicit Volturrenos & Volſinios eſſe in eadem parte:quia intra eundem limitem & eiſ
dẽ focis & agro.At Volaterrani non ſunt in eodẽ agro cũ Volſiniẽſibus:quos interiacẽt tot
populi:tot diſtincti agri:tot diſtantes limites:Aquaſenſes:Sentinates:Tunniates:Ruſellani
Cluſini:Populonii & eiuſmodi.Quare Volaterrani nõ modo nõ ſunt in eadẽ parte cũ Volſi
nienſibus:ſed ne quidem in parte.Quare Volturreni ſcribẽdũ eſt:quoniã Volturna & fanũ
Volturnæ ſunt in eiſdem limitibꝰ incluſi a iugis Cyminiis ad iuga Aquaſenſium ſupra la-
cum Volſinienſem ſiue ſupra ſanctum Laurentium.Q; ſi ridere cupis mendoſitates ĩ aliis
authoribus:lege Pomponiũ Melam:& inuenies in Topographia Etruſca:Pyrgꝰ:Alus:Gra
bus:Cecoſa:pro Alſium:Grauiſcę:Coſa:& in deſcriptione Beticæ:Dubal pro Tubal.Simili
ter lege Dionyſiũ in ſecũdo libro & inuenies ita ſcriptum:Venit ex Etruria Lucumo ducẽs
auxilia Etruſcorũ:ex vrbe Solonio ꝓ colonia.Eſt aũt vrbis Colonię proprium nomen Sal pl.
Hæc enim eſt Etruſca.Pari modo in tertio libro ſcriptum eſt.Quæ bellũ mouerant; fuerũt
qnq; vrbes:Ciluſini:Ruſallini:Vetulonates:pro Cluſini:Ruſellani:Vetuloniates.Et ĩ quar
to libro inquit.Seruius Tullus diuiſit vrbem in quatuor partes:Exquilinam:Palatinã:Col
latinam:Baboranã:pro Collinam & Suburbanam.Et in Sillio Italico in.vii.li.Domus ſuper
bi Tarcontis Cortona:pro Tarcona:quæ eſt prima pars Tarquiniarũ.Et eiuſcemodi ĩnũe-
ras ineptias inuenies:tum ridiculoſas:tũ in errores Topographicos deductiuas; quæ ſũmo
ſtudio ſunt animaduertendæ.

Volturre-ni nõ Volaterrani in Plinio legẽdum.

Loci emẽdãdi plures.

Errata in Mela & Dionyſio.

Colonia.

Annia Quæſtio.xxii.

QVAERIS ſi Etruria eſt originis Etruſcæ:quomodo verum eſt qđ Seruiꝰ dicit eſſe origi-

Etruriæ origo.

nis græcæ:& debere ſcribi orthographia Græca Hetruria q̃ſi Heteroria: id eſt altero limite
finita ſcilicet Tyberi & Macra? Reſponſio. Quia iuniores Romani & latini ſcriptores: dimiſ
ſa lingua Etruſca quam añ ſolebãt addiſcere: vt Liuius author eſt in nono ab vrbe condita
cum vocabulorum Etruſcorũ origines ignorarent: falſo ad græculas origines ſe cõuertebãt
aut Latinas. Vnde Lucerum nomen quod Liuius & alii ſimplices latini ignorauerunt expo-
nere: vtiq; Varro his doctior & antiquior probe a Lucumone & lingua Etruſca expoſuit: te-
ſteſq; antiqſſimos vtriuſq; linguæ Latinæ ac Etruſcæ peritos ꝓduxit Iunium & Tolũniũ tra
gœdiarũ Thuſcarum ſcriptorem. Itaq; non mirum ſi cunctis poſterior Serui⁹ iam abolita lĩ
gua Etruſca falſo reduxit ad Grecã: qđ non poteſt ſtare: qa ante omnem linguam latinam &
græcam nomen erat Etrurię quippe quia Romani vocabant Etruſcos a loco primum ab his
habitato & dicto Etruria: vt Myrſilus & Dionyſius in primo libro docent. Hæc aũt Etruria
erat vrbs prima regia: de qua idem Myrſilus dicit. Tetrapolim ſuam vocant Eturſiam: par
tes vero illius Bolturrenam: Betuloniam: Tuſſam & Arbanum cognomine Calumbũ a lu-
co. Et item a prima inquit eorum tetrapoli dicta Etruria: Romani Etruſcos vocant. Et Ca-
to in fragmentis. Etruria inquit olim Italię princeps: ab eorũ Metropoli ſic cognoĩata. Hæc
vrbs Etruria cum inſignis fuerit regio: priſco prĩcipatu Larthico & Lucumonio: tum p̃cipu
Annia familia. is Anniæ Verę antiqſſimę Thuſcorum familiæ: auguſtis impatorib⁹ Antonino Vero: & Cõ
modo enituit: vt Helius Spartianus inſinuat in vita eorum dicẽs. Pleraq; horum origo fuit
materna quidem ex Fauẽtia: paterna vero ex Etruria. Et item. Antoninum pręfecit Etruriæ
quia in his regionibus multas poſſeſſiones parernas habebat. Huic Helii dicto eſt argumẽto
ꝙ ætas noſtra prędia Annia & fora Annia vocat in regione Horchiæ: quam deã Etrurię vo
cat Liuius in ſeptimo ab vrbe condita. Porro his Cęſares Annii fuere. Et ſi bñ aduertis dicta
Helii: ĩuenies Anniam familiam diuiſam in duas partes tempore dictorum imperatorũ. Nã
alteros Veros: alteros Veriſſos dixerunt. Et caue mendoſitatẽ impreſſorum qui poſuerunt
Veriſſimos pro Veriſſos. Non eñ intellexerunt originem vocabulorum Etruſcorũ. Nã Ve
ru Etruſca lingua eſt virgularũ inter ſeſe conſecatio ex colore nigro & citrino: a quo Roma-
Veru. ni virgam ferream vocant Veru & Verutũ origine Thuſca. Vulgus talem virgarum inter
Veriſci. ſecationẽ vocat ſcaccheriũ. Ab inſigni Vero Annia Vera familia dicta eſt: Veriſſa vero a co
lore ſcaccherii eorum inſigni albo & rubeo. Verum quia Romani vtuntur c poſt ſ vti docui
m⁹ ſupra q̃ſtione decima octaua: idcirco ſicut Tuſſam Tuſcã: ita Veriſſã Veriſcam nunc p-
ferunt. Item de vrbe Etruria & Antonino Helius dicit. Omen imperii Antonino factum eſt
quia in Etruria dolia eius q̃ erant ſuffoſſa ſupra terram reperta ſunt: & ędes ei⁹ examẽ Apũ
compleuit in tota Etruria. Totum eñ ad partes refertur: & Etruria Tetrapolis erat. Quare
ędes habebat Antoninus ĩ tota vrbe Etruria ſcilicet in Volturna: Vetulonia: Tuſſa ſiue pa
ra Tuſſa: & Arbano: & villis ac prædiis Horchiæ: vbi ad hęc tempora ſunt fora Annia.

Annia Quæſtio. xxiii.

Tetrapolis

QVAERIS Itẽ de Tetrapoli: quid eſt Tetrapolis? Reſponſio. Eſt quadriurbs ſiue quadra
ta vrbs continens quatuor magna oppida: vt Etruria quæ continet Volturnam: Vetuloni-
Tripolis. am: para Tuſſam: Arbanum. Tripolis vero cõtinet tres magnas vrbes: vt Aretiũ: & Peruſia
Dipolis. quæ cõtinet oppida Griphoniũ: Vibiũ Achæũ: & Męonẽ Turrenũ: vt quęſt. viii. expoſuim⁹
Dipolis vero continet duas magnas vrbes: vt Balneoregium quod continet Ciuitam & Ro-
dã. Similiter Tuſcanella cõtinet Ciuitã veterem & nouã. Pari forma Nuetũ nũc Cornuetũ

latina vero interpretatione Grauiſcæ:quæ continet Caſtrum nouũ & vetus. Qđ ſignificat Silliꝰ in octauo libro vbi dicit. Et veteres miſere Grauiſcæ. Porro monopolis q̄ cõtinet vnũ oppidum:vt Balnearia:Capina:Blere:Veianum & eiuſcemodi. Et de his Xenophon libro de æquiuocis ſic habet. Antiquitus Monopolis ruſtica erat. Dipolis vero opulẽta. Tripolis q̄ ꝓuinciæ caput eſſet. Tetrapolis vero regia:quam toti regno ac.xii.coloniis priſcis principibꝰ regni p̄fectam inſtituebãt:vt Samothracia:in qua eadẽ Tetrapolis cõſtituta ex Samo:Neſſo:Thracia:& Saona.xii.primis poſt atticũ diluuiũ vrbibꝰ p̄fuit. Sed copioſiſſime de Tetrapoli docuimus in commentariis ſupra eundem Xenophontem.

Annia Quæſtio.xxiiii.

QVAERIS de Volturna & regionibus intra eam:atq; origine vocabulorum eiꝰ: q̄ ſupra quæſtione duodecima memoraui! Reſponſio. Siue ſine ſyncopa Volturrena:ſiue per ſyn- *Volturrena.*
copam Volturna:vtiq; illi eſt origo Etruſca:a Vol & Turrena:id eſt priſca & antiquiſſima Turrena:vt ſupra ſæpe explanauimus. Hæc vna vrbs ex Tetrapoli vrbe regia fuit: vtpote qa ad eiꝰ fanũ regium indicebant̃.xii.pp̄lis cõſilia regni. Pr̄ia eiꝰ regio adhuc Etruſco vo-
cabulo dicit̃ Parazol ſiue Parazolũ teſte nr̄o linguarũ interprete Talmudiſta Samuele. Par *Par.*
apđ antiquos Arameos erat ęquiuocũ ad haſtã coronã & principatũ:quem Hebræi Sara & Aramæi Para dicunt. Verum non videtur mihi multum ęquiuocum: qa veteres haſta pro ſceptro & corona principatus vtebantur:vt Trogus aſſerit:& Iuſtinus cõmemorat vltimo
Epitomatum. Zi vero a conſilio deriuationem habere nõ ſolum Samuel:ſed etiã diuꝰ Hiero- *Zi.*
nymꝰ conſentit in libro de interp̄tationibus. Vñ vbicũq; zi.za.zo. additur conſulatũ ſignificat:vt Veiuzi:Paraz:parazolum:Parazim. Quos enim Græci & Latini a Perſeo Perſas vocãt:eos Hebræi Paraz & Parazim nominant id eſt coronatos ſiue haſtatos conſulares prĩcipes. Et Veiuzi a Veiis ſunt curules conſulares prĩcipes. Hinc Parazolũ:eſt Volturnę ꝑs regi-
oq; extrema circa. F.A.V.L. interpretata haſtata ſiue coronata cõſularis antiqua & priſca. *Veiuzi.*
Ol eñ & Vol vt ſupra diximꝰ priſcũ & antiquiſſimũ ſignificat. Duo ergo ſunt argumenta hanc Volturnam fuiſſe regiã:tum quia ad fanum eius regni conſilia.xii. populis indicebã-
tur:tũ qa principiũ eiꝰ collis dicitur Parazolum id eſt coronatum cõſulare priſcũ. Secunda *Parazolum*
regio eſt Porticella quæ & quadrięra:qa ibi pomœriũ quatuor æreis literis. F.A.V.L. ſacra- *Porticellæ.*
tũ fuit:vt nomen ipſũ arguit. Tertia regio dicit̃ Seuaſtos pan id eſt Auguſtus Syluanus: qa *Seuaſtos*
Syluano Auguſto ſacer fuit. F.A.V.L. id eſt lucus ingens: vt Virgilius in octauo æneidos *Pan.*
inſinuat. Teſte autem Seruio ſuper æneida idẽ eſt:Inuus:pan:& Syluanus. Quarta regio dicitur Capitolium:quia in Etruria vrbe clara tum vate Oleno Caleno & eo loco deſcriptum
prius fuit Capitolium q̄ Romæ conſtructum:vt author eſt Plinius in libro. xxviii.capitulo *Capitoliũ.*
ſcđo:& Dionyſius Halicarnaſſeus in geſtis Tarquinii ſuperbi. Vltima eiꝰ regio eſt quã ab ec-
cleſia planũ ſancti Fauſtini dicimus:& a domicilio Itali: Stic kity Arim vetuſtiſſima Etru- *kitys*
ſca lingua cõtractus noĩant:quos in Archiuis ſeruant fratres noſtri eremitani. Nam Aramęi Kity:Hebræi Kityn proferũt:& eſt proprium nomen Atlantis Itali ſoceri Coriti ex Electra filia:quẽ Moyſes & diuinæ literę atq; Beroſus vocant Kityn. Vnde vbicunq; in diuinis literis eſt Kityn:ſeptuaginta interpretes tranſtulerunt Italum & Italiam. Nam teſte Fabio pictore Italꝰ cõdita Capena iuxta Auentinũ & Tyberim:& defuncto fratre Heſpero q Etruriæ metropoli præerat: ipſe ibi pręſedit & totã Italiam a ſe noĩauit. Arim igitur & Arin ſub-
limitatem ſignificat. Stic vero domiciliũ:vt Talmudiſtę exponũt. Vnde Stic Kity Arin in- *Stic.*
terpretant̃ domicilium ſublimis Itali. Argumẽto ſunt etiam ibi Kitei tituli:literis Etruſcis inſcripti& nomen loco Volturnę olim Stic Kity Arin nunc planũ ſancti Fauſtini a porticel-

la ad ſanctũ Franciſcum:immo ab ipſa eccleſia ſanctę Tr initatis exorſum. Sed copioſiſſime
hæc explanauimus ſupra Beroſum & alios.

Annia Quæſtio.xxv.

QVAERIS de ſecunda vrbe pte quadriurbis Etrurię dicta Vetulonia: quæ ſit illi & eiꝰ
Vetulonia. regionibus origo & ſignificatio?Reſponſio.A Veiis & curribꝰ Vetulonia dicta eſt:& philar
chatu id eſt principatu pplorũ & gẽtiũ:vt in gnto antiquitatũ Beroſus ĩſinuat. Eſt igitur
Aramea & Barbara origo a Veiis id eſt curribꝰ & Lõnimis id eſt Philarchis:vt Talmudiſtę
ac diuꝰ Hieronymꝰ interptat.A Lomnimis aũt vrbs Lonia deriuatur id eſt philarcha.Hinc
Babylonia id eſt Babel tribuũ Philarcha:& populonia: puppium philarcha: & Ituloniũ id
eſt Iuppiter Philarcha.Itum em̃ Iouem & fidutiam Iouis Etruſci dicunt:vt Macrobiꝰ ſigni
ficat in Saturnalibus.Eſt autẽ Ituloniũ vt ruinæ oſtendunt maximæ quantitatis templum
Populonia. cũ domibus ſacerdotum in agro olim Populonienſi:& erat deus princeps Populoniorum:&
Puppiũ.de quo Plinius in.xiiii.naturalis hiſtoriæ capitulo ſcdo dicit quaſi mirabundus.In
vrbe Populonia Iouis ſimulacrum ex vna vite tot æuis conſpicimus incorruptũ. Vnde &
quia vrbs metropolis erat maritima:dixit in.x.æneidos Virgilius: Miſit Populonia mater
.i.puppiũ Philarcha:quia Popum Etruſci:puppim dixere Romani.Hinc & ipſa metropolis
Populoniũ & prĩceps eiꝰ deꝰ Ituloniorũ:cui præpoſita cõſonãs de more dicto in q̃ſtione.vi.
dicit Vitulonium & non Vetulonium vt qdã falſo in Ptolemæo ſcripſerunt. Nam deriua-
tio alia eſt a Veiis:alia ab itu:& item Vituloniũ templum fuit:vt veſtigia indicãt.Vetulo-
nia vero quadriurbs regia Etrurię:a Veiis & Lomnimis Lucumonibus dicta:vt diximꝰ. Fu
it igitur nõ ſolum Volturna:ſed etiã Vetulonia pars quadriurbis Regia curulis: vbi priæ
xii.faſces datæ ſunt a Iano:& qua decorati atq; donati fuerunt poſtea Lydi:vt Beroſus in fi-
ne quinti indicat:& Sillius in.viii.docet his verbis.

Mǫnięq; decus quondam Vetulonia gentis:
Bis ſenas prima illa dedit procedere faſces.
Et iunxit totidem tacito terrore ſecures.
Hæc altas eboris decorauit honore curules.

Argumento etiam manet illius vni regioni Veia ſiue currus aureus cum mitra Mæonica:
qa Lucumones velati infulis erant:vt ſupra oſtendimus quæſtione.xiii.Prima huiꝰ regio di
Suſa. cit Suſa:vulgo vero addita.m.Sumſa.ſicut & Capitolium vulgꝰ profert Campitolium. Eſt
aũt Suſa nomẽ Arameũ:a quo in Ptolemæo:& in vita Heſter capitulo primo vrbs regia ma
gni Artaxerſis fuit Suſa Aſſyriorum.Eſt autem Suſa & equeſtris eadem:quoniã quos eque
ſtres Latini/Suſas dicunt Aramei:vt Talmudiſtæ aiunt.Ergo Regio Vetuloniæ Suſa id eſt
equeſtris erat vbi Aſtures id eſt domini equeſtres & quadrigarum erant:vicꝰ vtiq; illuſtris
domino quadrigarũ Cecinna:cuiꝰ meminit Cato in fragmentis dicens.Græcas literas & di
ſciplinas & ob id Latinas Etruſci horruerunt:neq; latinas voluerunt ſuſcipere vſq; ad Ceci
nã Volturrenum magiſtrum quadrigarum & augurũ principis patrẽ Menippi: & auũ Me
nodori:q̃uis ante eum pater eiꝰ Volturrenus auuſq; Titꝰ:ac pauus Turrenus ſemper Ro-
manis principibus chariſſimi:ad eas recipiendas vrgerent.Nam ipſe Turrenus patre Elbio
Volturreno regũ Etruſcorum vltimo ad Lacum Vadimonis cæſo:ad reddendã vrbẽ Etru
riam:anno ſecundo Olympiadis cẽteſimę quartæ allici potuit:ad recipiẽdas vero latinas li-
teras:nũq̃ perſuaderi potuit.Hæc Cato.Qꝫ vero eq̃ſtris regio hæc dicta Suſa eſſet finitima
Volturnæ:non ſolum noĩs interpretatio probat:ſed eius regio ſub podio dicta Seddiæ id eſt

Sellę curules.Sedda enim ſicut Sedia:ſella Romane dicitur:vt Feſt⁹ indicat.Duces enim exercituū apud Turrenos donabantur ſceptro:& ſella curuli:& toga purpurea:& lictoribus vti & Lucumones:vt Diodorus ſicul⁹ ſcribit in ſexto libro. Hæc igit̃ pria regio Vetuloniæ Suſiana ſedes eſt.Sequitur hanc immediate Ciochola.i. matricia:vt inſinuat Beroſus a Ci & Ocholam quod eſt materna habitatio.Forte qa oĩm regionum & vicorum Vetuloniæ:caput ſecundarium vt mater erat.Nã vt pater erat hanc ſequens regio/vſq; ad Sipalim & fontem eius:quæ dicta Seddiæ carri:quia locus huius ſub ſancto Sixto Seddio ſimiliter vt Suſę nominant̃:& illi inſigne eſt Veia ſiue currus aureus cum infula Lucumonia:qa vt diximus Lucumones velati erant infulis.Quare in annuo magiſtratu in hac regione conſiſtebant lucumones cum ſuo Larthe.Et ideo vt pater omnium regionū erat.Ciochola:vt mater.Suſa/vt equites ac defenſores.Quinq; vero regiones Volturnę ſolum vates ſacerdoteſq; & augures ac gymnaſia literarum cõtinebãt.Vnde in ea Pomœriū:literæ quatuor: Seuaſtos Pã:& Ollenus Calenus princeps augurū:& illi ſoli vtpote religioni principanti dicatus eſt Lucus ingens.Nõ enim Arbani:aut Tuſcæ:aut Vetulonię ſed fanum Volturnæ dicitur.Quod ꝑfecto vir ingenio prædit⁹ Hermolaus deprehendit:dum Faluceres Volturrenos expoſuit:q̃ ſi fani luceres/& ꝓlucomones.Itaq; poſt Ciocholam a porta ſancti Matthęi ad fontem Sipalis regio eſt curulis lucumonia:& cognomine Labyrinthus. Cauſam nominis quidam exiſtimant:ꝙ dominus Nicolaus Piſtorienſis Cardinalis Theanenſis in ea regione cõcidit formauitq; Xyſtum:& in eo Labyrinthum ſub Pio.ii.Pontifice cõtexuit:& ab ipſo Labyrinth⁹ nomen accepit.Sed obſtat tempus.Nam lõge ante Pium ſub Eugenio papa:me puero exiſtẽte: in nuptiis dñi Principallis Gatti:pars iuuẽtutis Viterbenſis veſte inſignita curru:pars vero Labyrintho prodibat:vt nouerint hi iuniores inſigne currus: & cognomẽ Labyrinthus antiquiſſima regioni eſſe.Eſt aũt Labyrinthus teſte Plutarcho in vita Theſei oĩs carcer qui nihil aliud habet incõmodi q̃ ꝙ qui intrat exire nõ poteſt:quẽ illi Labyrinthum:Latini vincula:& Florentini Stincos vocant.Ergo quia iuxta reſidentiam dominorū ſunt carceres vinculaq;:& hæc regio Larthis & Lucumonum erat: nõ mirum eſt:ſi ea regio vincula & Labyrinthum teneret.Et hic Labyrinthus Lucumonius inſignis eſt nõ modo gloria lucumonia/ſed & Labyrintho latrocinatoris Caci: quem Tarcon rex Turrenus teſte Solino in vincula cõiecit.Sed ꝑditione Megales Lucumonis fruſtratus vincula:paulo poſt ab Alceo Hercule interẽpt⁹ fuit: vt idẽ Solin⁹ aſſerit.Sipalis quarta regio Vetuloniæ eſt: a magno fonte vſq; ad Vetuletū.Cauſam nominis quidam dicunt eſſe a Sipunculis fontis.Sed temp⁹ & inſcriptio obſtant.Tẽp⁹ qdẽ:qa ante Sipalis regio dicta eſt vt fert fama:q̃ Fõs nouell⁹ fieret.Inſcriptio eſt ſub ſtatua Cybelis literis Etruſcis hoc pacto.Veiuzo oppido hoſpita Iſis: hoſpita fuit conuiuatrix in domo Tiles decoratæ Iunonis:& ducis Sipi:anno ætatis eius.xv. Veiuzū autem oppidū pars Viterbenſis eſt a qua ſempiterno cognomento Veiuzi dicimur:& Iuzi: vt.xiii.q.dixim⁹.In hac parte Sipus Dux habitabat vt inſcriptio habet. Et Sipus erat pater Cybelis:quam locauit Iaſio:& cum qua recepit Iſidem hoſpitam ad cõuiuandum: vt aſſerit Beroſus in qnto antiquitatū:& in ſecundo:& inſcriptio aſſerit.Quare vbi Sipi Ducis dom⁹ ibi Sipalis regio & Veiuza.Eſt autem Veiuza:vt in ſuperiore quæſtione dixim⁹:curulis cõſularis:quia ibi ciues habitabant Senatorii & conſulares. Et quoniã importuna finitimorū inſultatio de noĩe Iuzo & Veiuzo:ciues defatigauit:iam incipiũt noſtri ciues relinquere nomẽ Veiuzum.O ciues O ciues potius veſtras antiquitates reaſſumite:& finitimis potius ĩſultate:ꝙ inſaniant ſuiſq; antiquitatibus detrahant.Q; ſi qui habitant in quinq; regionib⁹ Volturnę pudet vocabula Parazolum & Stic Kity Arin edicere:ſaltem latino vtãtur vocabulo:& dicant.Ego talis Volturrenus haſtatus:vel Pomœrin⁹:vel Syluan⁹:vel Capitolin⁹

Sipalis.

Veiuzum.

Sipus.

aut Italicꝰ. A regione ſua quiſq; ſe cõmuni Volturreno vrbis nomine notat. Similiter & de
Vetulonia a communi & proprio regionis nomine. Ego. N. Vetuloniẽſis Suſianus: vel Cio-
cholus: vel curulis: aut Veiuzus: ſiue Vetuletus: vel Cercina: vel Spurinellꝰ: aut metalliꝰ ſi-
ue Faulus. Nã quia a Pont Remulo ad Faul inhabitant: quoniam Py Attani & de valle Piat
Faules. ta vocantur: quod eſt Faul vt diximus q̃ſtione. xiii. idcirco antiquitꝰ Faules dicti ſunt: & Ka
Faula puella. ta Faules id ẽ deſcendẽtes a Faulibus Gręca ſimul & Aramea lingua adhuc vocamus. Hæc
regio illuſtris eſt Faula puella: præmium virtutis græci Herculis: vt dicit Verrius. Metallii
Metallii. ſunt qui collem ſancti Simeonis & ſancti Nicolai incolũt vſq; Sipalim Veiuzum. Nam eum
collẽ Metalliarũ vulgo dictũ aiũt a Paleologis q Gothos ĩde expulerũt duce Narſete Paleolo
go. Vnde nomen græcũ eſt a metallo verbo id eſt perſcrutor. Clara olim regio gymnaſio pu
blico Turreno. Etenim vt author eſt Diodorꝰ in ſexto libro Turreni perſcrutationi rerũ na
turalium & theologię plurimo tempore impenſo: pręcipue ĩ interpretatione fulgurũ verſati
ſunt: adeo vt ætate mea toti orbi admirabiles ſint. Hęc Diodorus. Hic me collis genuit ãno
ſalutis. M. cccc. xxxvii. in vigilia Epiphaniæ: antea ferme decẽ menſibꝰ nato conſobrino meo
motore harum quæſtionum in eodem Vetulonienſi Metallio colle: ac domo hærente regiõi
Spurina. Spurinellę: a quo Spurina cognomentum tenuit: de quo Valerius maximꝰ libro quarto capi
tulo quarto. Q đ inquit ſequitur externis annectam: quia ante geſtũ eſt q̃ Etrurię ciuitas da
retur. Excellẽtis ea regione pulchritudinis adoleſcens nomine Spurina: cum mira ſpecie cõ-
plurium fœminarum illuſtrium ſollicitaret oculos: ideoq; viris & parentibꝰ earum ſe ſuſpe-
ctum ſentiret: oris decorẽ vulneribꝰ confudit: deformitatẽq; ſanctitatis ſuæ fidẽ: q̃ formam
Vetuloniæ inſignia. fomentum alienæ libidinis eſſe maluit. Sit ergo Vetulonienſis Suſa inſignis equitibus: Cio-
chola patriciis: Labyrinthꝰ Larthe ac Lucumonibꝰ: Veiuzꝰ Sipalis cõſularibꝰ viris & domo
Collis metallius. Sipi ac Cybelis: & Iſidis aduentu ac nuptiis Iaſii: Certe collis Metalliꝰ doctrina nitet: hęret-
q; illi a tergo Spurinella Etruriæ regio pudica olim: & a dextris Cercinę regio in qua Atlas
Spurinella. Italꝰ Kityn ex Pleiona Pleiades genuit. Nam Pleiades Barbari Cercinas vocant: & patriam
quoq; earum teſte Diodoro Siculo in. iiii. lib. Mauri Cercinas nuncupant. Quæ etiã copioſe
ꝓbauimꝰ in cõmentariis ſuper Fabium Pictorem atq; Beroſum. Porro regio Vetuleta a lo-
Vetuletũ. co vbi Vetuletũ dicimꝰ incipit: & ad portam veterẽ clauſam iuxta Salicicchiam finit. Exiſti
mo ibi Vetulon ã cepiſſe: & ob id ei vico regioniq; pręcipue nomẽ remãſiſſe: & ob id prĩcipa
tu antiquitatis alias regiones Vetuloniæ præcellere.

Annia Quæſtio. xxvi.

Faula. QVAERIS An Turrenam Gręcus Hercules attigerit: quia dicis Faulam puellam fuiſſe
præmium virtutis eius. Reſponſio. Lactantius in primo diuinarum inſtitutionũ libro: de ꝓ-
pria religione Romanorum dicit eam fuiſſe ſcortũ Herculis: & producit Verriũ teſtem. Tñ
in fragmẽto Verrii: qđ magiſter Guilielmus Mantuanus collegit: non vtitur Verrius voca
bulo ſcortum: ſed præmium. Sic enim iacent eius verba. Accam Larentiam Fauſtuli Thuſci
vxorem: q; hęredem inſtituerit Romulus: ſacris parentalibus donauerũt. Thuſcam itẽ ado-
leſcentulam Faulam quia virium Alcei pręmium ad lacum Cyminium Fanũq; Volturnæ
fuit: in deam retulerũt. Hęc Verrius. Q đ ſi hoc eſt eſſe ſcortũ & cõcubinam idem: vtiq; ſcor
tum Herculis fuit Faula: quæ illi non fuit vxor. Si item vis certius habere Argonautas Ar-
Thelamonis portus. geoſq; principes a portu Thelamonis per fanũ Volturnæ Cyminiumq; lacũ profectos fuiſſe
ad Euandrum Romæ degentem: hoc tibi pandet eorũ iter. Nam a Thelamonis portu in Cy

minia iuga:& inde Romam profectos authores produnt. Nam Diodorus in.v.libro aptiſſime dicit Argonautas veniſſe ex Hiſpania in littus Thuſcum:& portum tenuiſſe qui ab vno eorum principe dicitur adhuc Thelamonis portus:& vt ſequitur:hic port⁹ eſt iuxta Turrenam.quo loci habes ꝙ Turrena hic ꝑ Etruria vrbe non prouincia accipitur. Et ita iſta eſt vera:portus Thelamonis eſt in Turrena & intra limites eius/pro prouincia.Et hęc ſimiliter eſt vera.portus Thelamonis non eſt in Turrena neq̧ intra limites eius: ſed iuxta Turrenam:vt ſupra dictum eſt:quæſtione.xvi.& quæſtione.ix.Huic portui proximus eſt portus Herculis:argumentum videlicet:vbi primū ſe applicuerunt Argonautæ:a principe Thelamone nomen impoſitū.Et vbi a naui deſcenderunt in continentem: vt in regiam Thuſcam & inde ad Euandrum pergerent:ab Hercule nomen inditū. Diſtat autem a Turrena portus Herculis:itinere diurno equeſtri:paulo vero amplius Thelamon.Et ideo Diodorus dixit Turrenā eſſe vicinam Thelamoni. Ab eo igitur profecti in Cyminios populos venerunt:vt authores ſcribunt:in quibus vt patet:regia regum Lucumonum erat Fanū Volturnę.Larthes vero erat Tarchon iunior:qui paulo ante Caccum in vincula Labyrinthumq̧ Vetuloniæ coniecit:vt in præcedente quæſtione poſuimus. Q̃ vero inde Faulā puellam præmium virium Herculi Lucumones dederint:vt ait Verrius:hoc authores ſic exponūt:ſicut refert Seruius:ſuper illud Aeneidos:Et cymini cum monte lacum.Fabulantur inquit:dū Hercules ad Euādrum pergeret:veniſſe ad Cyminios populos:ſubaudi Lucumones.xii.populorum Etrurię.Quibus petētibus vt vim ſuam oſtenderet:infixit terrę vectem ferreum quo exercebatur.Cūq̧ illi ſcilicet fortiſſimi Lucumones: nō poſſent extrahere:tandem rogatus Hercules ſuſtulit:& mox ſequuta pertuſum immenſa aqua/lacum Cyminiū effecit. Nec eſt hoc fabuloſum:ſed naturale:ꝙ terra pertuſa emittat aquas ſublatentes:qualis eſt illa cōcha lacus Cyminii:& ius terrę:de qua Plinius in.II.naturalis hiſtoriæ ca.XVIII.In ſylua inquit Cyminia loca ſunt in quibus terræ depacta non poſſunt extrahi.& ideo non fuit mirum ſi Lucumones ad tentandas vires Herculis illuc eum duxerint: & aquæ qbus abundant loca Cyminia vt cernimus:pertuſum violenter ſequutæ eruperint: & ſenſim illam concham oppleuerint & lacū effecerint:quē a monte q adhuc Cyminus prima ſyllaba producta dicit:tam ſyluam:q̄ iuga:& regionem:lacumq̧ Cyminium nūcupant:& ab Elbio vltimo Larthe patre Turreni:vicus Elbii a Ptolemęo ſcribitur:& a vulgo lacus viti nominatur. Deniq̧ ꝙ Argonautæ principes ſimul comitati Herculem fuerint vſq̧ ad Euandrum:author eſt Varro:qui Argeum nomen Romæ:& in capitolina Saturnia eſſe dicit:quia Argei principes cum Hercule ad Euandrum venerunt:& in Saturnia ſubſederunt:quæ ad capitolium fundata erat:vt ample expoſitum eſt in commentariis ſuper Fabium Pictorem.Habes igitur iter verum atq̧ certiſſimū Argonautarū per Thuſciam a portu Thelamōis & Herculis:vſq̧ in Volturrenā regiam quidem commune.At a Volturrena vſq̧ ad vrbem Romam per iuga Cyminia:quod nunc commune eſt:tunc erat externis inuium:vt ait Liuius in nono ab vrbe condita.Verum Lucumones qui Herculem Faula puella:quam forte viſam adamauit:donauerunt:etiam ſecretum & inconceſſum externis iter præbuerunt.Et ita iter quod nunc eſt ab vrbe Roma per iuga Cyminia in Volturnam:nunc Viterbum:& ipſum ſimul nunc Viterbū tunc Etruria & antiqua Turrena illuſtra ſunt Herculis Græci & Argonautarum peregrinatione & virium oſtentatione.

Thelamonis portus.

Faula.

Cyminius Lacus.

Sequitur Annia quæſtio.XXVII.

Annia quæſtio. XXVII.

Locus Plinianus.

QVAERIS de Cecinna Suſiano: cur Plinius illũ Volaterranũ dicat li. X. naturalis hiſto
rię ca. XXVI. dicẽs. Cecinna Volaterranus equeſtris ordinis quadrigarũ dominus: cõpre
henſas hyrundines in vrbem ſecum afferens victorię nũtias amicis mittebat: quę in eundẽ
nidum remeabant illito victoriæ colore. Reſponſio. Tria ſunt argumẽto ꝙ liber mendoſus
eſt. Primum quia aſſuetus eſt impreſſor ſtomachoſas & ridiculoſas mendoſitates in noĩbus
vrbiũ Thuſciæ ponere: & aperto mẽdacio Volaterranos pro Volturrenis ſcribere: vt ſupra
probauimꝰ: quęſtione. XX. Secũdo ab interpretatione noĩs: quia ſi Thuſcus eſt equeſtris or

Cecinnę genus.

dinis: ergo Thuſcinꝰ Suſianꝰ. Tertio: qđ omnino cõuincit: eſt genealogia eiꝰ: ga hic Cecin-
na Augur equeſtris ordinis: & quadrigarũ dominꝰ: fuit Volturrenꝰ / pronepos Turreni: q
vrbem Etruriam Romanis reddidit: vt clare in fragmẽtis Cato ſcribit. Ideo caue ab ĩpreſſo
rum & ſcriptorum creberrima vitioſitate: ſi nõ vis cũ cęcis ducibus cæcus in foueã cadere.

Annia quæſtio. XXVIII.

QVAERIS de tertia vrbe quadriurbis Etruriæ: dicta vulgo Etruſco Para Tuſſa: deq; ori
gine nominũ & regionũ eius. Reſponſio. Tuſſam Romani Tuſcã proferũt: vt diximus. Eã
dictã a rege Tuſco filio Herculis Aegyptii: qui eũdem filium ſuũ Vetuloniæ coronauit re
gem deletis Leſtrigonibus: author eſt Beroſus in. v. antiquitatũ: & Feſtus breuibꝰ abſoluit
dicens: Tuſcia dicta eſt a Tuſco Rege filio Herculis. Verũ ga ſub Iano quadriurbs Etruria
condita eſt: vt Beroſus: Cato: Fabius pictor: & alii plures cõſcribunt: & Ianus lõge Hercu-
lẽ ægyptiũ & filium eius Tuſcũ præceſſerat: conſequens eſt: vt hęc tertia Etrurię vrbs no
men ſibi propriũ tenuerit. Dicimus autẽ illã vulgo para Tuſſam id eſt haſtatã ſiue princi
pẽ & coronatã Tuſcã. Quare coniectura eſt: prius illi nomen Etruſcũ fuiſſe Para: ꝙ græce
Longhola a longhe haſta: & latine haſtata per interpretationẽ dicta eſt. Vnde ſicut Viter-
bum cõmuni cognomine dignitatis prius Etruſce Lucumonium: inde græca interp̃tatio
ne Paleologum: & vltimo latine Viterbũ dictũ eſt: ita hæc eius pars tertia priꝰ ſub Iano Pa

Para.
Faul.
Longhola.
Tuſſa.

ra: deinde ſub Pelaſgis: qui ſacrauerunt. F. A. V. L. per interpretationẽ dicta eſt Longhola:
& ob id vicus Lõghus & latine haſtatus dicit̃. Tuſſa aũt id eſt Tuſca: a filio Herculis dicta
eſt. Hanc portionẽ fuiſſe regiã: ex multis patet. Primũ: quia Para Tuſſa eſt haſtata & coro-
nata Tuſca: ergo regia. Secũdo quia quælibet pars quadriurbis regiæ: regia eſt: & hæc eſt
pars quadriurbis Etruriæ regiæ: vt ſæpe explanauimus. Tertio quia deus regiæ vrbis vti
ꝙ in parte vrbis regia colit̃. Ergo hæc Tuſca iuxta Volſinos regia erat: quia Vertumnus
qui eſt princeps deus Etruriæ teſte Varrone in primo de lingua latina: in hac Tuſca cole-
batur: vt Propertius in Elegia Vertumniana aſſerit: vbi inducit ipſum Vertumnum dicẽ
tẽ: nõ ſe pœnitere: ꝙ in bello Sabino Romam venerit ab vrbe Tuſca in focis Volſiniẽſibꝰ.
Hæc enim ſunt eius mithica verba.

Tuſcus ego: Tuſcis orior: nec pœnitet inter
  Prælia: Volſinos deſeruiſſe focos.

Quando vero fuerint hæc prælia: inſinuat pauloante finem Elegiæ dicens.

Tempore quo ſociis venit Lucumonius armis:
  Atq; Sabina feri: contudit arma Tati.
Vidi ego labentes acies & tela caduca:
  Atq; hoſtes turpi terga dediſſe fugæ.

Igitur huius regię partis Tuſcæ prima regio olim dicta eſt Craniſa ſiue Razena a filio Iani Craniſa.
qui ibi ei ſucceſſit:vt Beroſus in.V.antiquitatũ aſſerit:a quo Etruſci ſiue Turreni ſeſe vti Razena.
a duce Razenos vocant:vti Myrſilus & Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro ſcribẽtes.
Romani inquit vocant Etruſcos a prima metropoli ab his habitata dicta Etruria:ſe autem
ipſi Razenos vocant a duce Razenua.Hæc autem in commentariis Myrſilianis & Beroſia
nis vberius a nobis expoſita ſunt.Sunt quoq; argumento:ꝙ a porta Salicicchia ad princi-
pium Macelli maioris:prima Tuſſæ regio ſit cognomiata Razena & Craniſa a Crano filio
Iani cui fuit cognomen Razenua:quia adhuc fonti proximo & hærenti huic portioni/nomẽ
a regione extat Craniſus:& in domo dñi Michaelis archangeli Caprini:q initia Macelli ma
ioris incolit:ſuperioribus annis erant veſtigia turris dictę Razena.Et hoc cõſonat ei:quod
Beroſus ſcribit in.V.antiquitatum dicẽs.Aruns nepos Iani templum Iano Vertumno ſta
tuit:& Crano patri ſuo Lucum in Vetulonia ſacrauit:& inter Iſos id eſt deos annumerauit
& ipſi deo Razenuo in Vetulonia templum condidit.Si aũt bene cernimus:vbi nunc ędes
ſancti Ioannis in Petra:ibi finis Vetuleti:& principium Tuſſę:& ibi nomina fontis Craniſi
& turris Razenæ.Quare argumentum eſt:circa ſanctum Ioannem in petra fuiſſe lucũ Cra
niſi:vbi ſunt a ſalicibus & florẽtibus arboribus Salicicchia/& Florita porta/& vicinus Cra
niſus fons luci:& ibidem Razenui templum:cui vſq; ad turrim deletã Razenam ſacra erat
regio.Et ideo hæc prima Tuſſæ ſiue Para Tuſſæ regio Razena & Craniſa dicebatur:præ-
clara luco & templo Crani dei Razeni regis:a quo ciues regiæ Etruriæ ſeſe vocabant Raze
nos/non Turrenos & Etruſcos:vt ſupradicti authores aſſerunt.Nec moueat te:ꝙ mutato
r.in.l.nõ Razenam turrim:& Razenuam cryptam:ſed Lazenam & Lazenuam proferat vul
gus.Primo quia loca non illi ſacra retinent.R.vt Razenus amnis quem corrupte quidã pro
ferunt Razanum:& Razenenſis regio vbi prædia habuit:vt nomen ipm̃ accuſat.Porro hęc
loca illi ſacra erant:videlicet prima regio Tuſſæ vbi turris olim Razena:& delubrum eius
vbi crypta Razenua.Ergo dici debẽt Lazena & Lazenua:quia in ſacris ſolet litera.R.in.L.
mutari.Cui argumento eſt:ꝙ Auentinum montem ſua ætate noluit Romulus vt coleret:
ſed ipſum fratri ſuo Remo ſacrauit:vt Fabius Pictor dicit:& ipſum a fratre Remo Remu-
riam nominauit:vt Plutarchus in vita Romuli ſimul cum latinis ſcribit:& quia ſacer erat
Remo:non Remuriã ſed Lemuriam dixerunt. Qđ certe Ouidius repetens in.V.de Faſtis
dicit.Romulus obſequitur:lucemq; Remuria dixit.Littera nã toto nomĩe prima fuit.Aſpe
ra mutata eſt in lenem tempore longo:Mox etenim Lemures:animas dixere ſilentum.Et eo
dẽ modo aſpera.r.in lenem.l.mutata eſt tempore longo:ac religionis ritu Razenam & Ra-
zenuam in Lazenam & Lazenuam conuerſa ſunt.Sequitur hãc Razenam regionem:Demi Demi At⁹.
Atus:clara ciuibus regiis Mæoniæ ac Turreno ãpliatore Terbo:vt nõ modo Deſyderii de
cretum dicit:ſed nominis interpretatio infallibiliter conuincit.Eſt enim Demi Atus:popu
lus Atus patris Turreni regis Mæoniæ . Deleta eſt ætate mea Turris nomine regionis di-
cta Demi Atus:vbi decretũ Deſyderii exciſum literis Longobardicis in alabaſtro effoſſum
habemus.Vicus Longhus græce:Para id eſt haſtatus Etruſce:inclytus eſt coronatione Lar
thum & haſtatione regum & ducum exercitus:vt nomen probat.Hinc tota vrbs para Tuſ
ſa:id eſt haſtata & regia Tuſca dicĩt.Gaiolæ quarta regio in longitudine pontis para Tuſ- Gaiolæ.
ſi/vnde nomen habeat nondum compertum habeo.Quęrendum eſſet in contractibus vetu
ſtis:ſi ea regio aliquo priſco Arameo & Etruſco vocabulo tunc diceretur:quia nomina anti
quitatis priſca locorum ſunt argumenta infallibilia originis ipſorum : vt omnes hiſtorici
aſſerunt vtunturq;.Pons autem para Tuſſus:cum nullus ſit pons:conſtat ipſum non lati-
na:ſed Etruſca olim lingua dictum pro fluento diſtinguente inter Tuſſam & Aſcreanum
& Arbanum:vt declarauimus ſupra in quæſtione duodecima.

Annia quæſtio. XXIX.

Arbanum. QVAERIS de quarto oppido Arbano & regionibus eius:nomina & rationes eoꝝ atqꝫ ori
gines?Reſponſio. Vt in cõmentariis ſup Xenophontẽ oſtendimus:Arba eſt nomẽ pertinẽs
ad linguã Arameã & Hebræã:& ſignificat quatuor:& loco impoſitũ ſignificat vrbẽ regiã.
Si vero ab arba dicat̃ Arbanũ:ſignificat partẽ quadriurbis regię:& ideo cũ Volturna:Ve-
tulonia:Haſtata Tuſca:ſint tres partes quadriurbis Etruriæ regiæ:vt iam oſtendimus:eq
dem reſtabat quarta pars regia quæ exprimitur Arbano priſco nomine:qd̃ Plinii corrupto
res Herbanũ pro Arbano ſcripſerunt:ſiue cũ aſpiratione ſiue abſqꝫ aſpiratione velis ſcribe
re.Ipſum vt in cõmẽtariis videbimus diuidũt authores in duas regiones:Calumbũ & Mu
Muſarnus. ſarnũ.Muſarnus collis eſt:vbi dicimꝰ:caſtrũ Herculis. Vñ & a cognomĩe Herculis collis di
cit̃:nõ qa illud Murſanus Hercules cõdiderit qd̃ ſub Iano ante Herculẽ fuit:ſed quia ibi pa
latiũ fundauit pro coronatione Tuſci filii.Cõdidit tñ vrbẽ iuxta Coriti Lyanũ:quã adhuc
Muſarnã appellãt:& cuius ruinę viſunt̃:& de qua cõtractus noſtri cõuentꝰ aiũt agellũ no-
ſtrũ eſſe in ciuitate Muſarna.In Ptolemęi geographia reperies Muſarnos populos:& Muſar
nã vrbẽ ĩ Gedroſia & Carmania.Sane vt Beroſus ait:Libyo Aegyptio fuit nomẽ Libyus:co
Hercol. gnomina vero Hercoles:Arnus:Muſarnus.Hercol id eſt pellitꝰ totꝰ dictus eſt:qa toto cor
pore ferinis pellibus ante inuenta arma pro armis tegebatur:ad propulſandas iniurias:vt
in primo libro Diodorus aſſerit.Item ab inſigni & corporis robore cognominatꝰ eſt Arino
Arno. & ꝑ ſyncopam Arno:id eſt leo famoſus:vti ait Beroſus:& Talmudiſtę ĩterpretãt̃.Porro ab
doctrina militari/& initiatiõibꝰ militię dictus eſt Muſarnus id eſt doctor leo famoſus:& eiꝰ
milites Muſarni id eſt diſcipuli Herculei.Hic Hercules initiamẽtis & incãtamẽtis bellicis
deditus fuit:& nõ filius Alcmenæ:vt Græci confitent̃:& Diodorus in. VI. libro aſſerit. Et
ideo Muſarnas colonias dixit:id eſt doctas a leone famoſo. Vnde initiationẽ militarẽ Tuſcã
ipſe (vt exiſtimo) docuit primus:quia Muſarna eius ciuitas:haud procul Vadimonis lacu
eſt.Collis vero Muſarnus Arbani dicitur ꝙ ibi palatium cõſtruxerit & milites initiatos fi-
Calumbũ. lio ſuo Tuſco reliquerit:nõ quia illũ primꝰ fundauerit.Pars vero Calumba a Calubu Aegy
ptia lingua:aut melius a Calumbo Arameo vocabulo:qd̃ teſte Samuele noſtro:viride ſigni
ficat:a quo nõ abeſt interpretatio diui Hieronymi in libro de interpretationibus. Dicitur
autẽ viride a luco proximo:vt author eſt Myrſilus.Argumento ſunt nomina circa FAVL
ædes beatæ virginis de viridi:& e regiõe beatæ mariæ in Calumba in fine collis Muſarni &
principio collis Aſcreani.Ergo Viterbenſes corrupte proferunt in Palumba cũ in Calum-
ba dicere debeant.Aſcreanũ nondũ cõperi an ſit Arameæ originis.Nõ eñ exiſtimo a Gym
naſio aliquo græco dici:cum vrbs Etruria horruerit literas & diſciplinas Græcas:& ob id
latinas noluerit recipere vſqꝫ ad Cecynam:vt ex Catone ſupradiximus.

Annia quæſtio. XXX.

QVAERIS quid diſtet ĩter tuſciã & thuſciã:cum alterum ſine aſpiratione:alterũ aſpira-
te proferimus.Reſponſio.Authores quos Feſtus collegit:triplicẽ illi aſſignationem faciũt.
Thuſcia. Primã Gręcã:Secundam Arameam:Tertiam Babylonicam.Prima cũ aſpiratione thuſcia
deriuat̃ a thuſco futuro huius verbi thuo:id eſt ſacrifico & aruſpicor.Hinc Greci a ſacrifi
co ritu thuſciã & thuſcos cognominauerũt turrhenos vt Plinius in. III. naturalis hiſtorię
aſſerit ca. VI.Et ita ſignificat totã ꝓuinciã.Si vero fiat ſine aſpiratione vocabulo Arameo
Tuſcia. Tuſcia & Tuſcus ſignificat duas vrbes dictas a Tuſco rege filio Herculis.& ſignificat ſolũ
eas vrbes:Para Tuſſam & Tuſſam Nanã:q̃ diruta iacet inter Tuſcanellã & Caninũ.Si ve-

ro Babylonice dicatur a Toſco:ſignificat loca ad quę nō facile poſſunt adire homines: vt Ci cero expoſuit:& Feſtus refert.Hinc & curias dominorū quas non facile poſſunt ingredi homines:& rupes difficilis aditus:vocant Toſcas Babylonici:vt patet in Targum Babylonico apud Hebręos:quia vbi nos habemus Cōuertit rupem in fontes aquarum:ibi dicitur Toſca in fontes aquarū. Hoc pacto omnis ager tetrapolis Etruriæ ac ſolus dicitur Tuſcia & vrbs Tuſca Etruria:quia ad Lucumones difficilis patebat externis aditus.Vnde nec ipſa nūc publica via Cyminia patuit:vſq; ad perdomitā Etruriam:vt patet in Liuio in nono ab vrbe cōdita.Sola & vnica erat via pro itineribus:atq; ea ſtudioſe cuſtodita:nec tamen ad vrbem ipſam regiam ducēs ſed ſub ea plus vno miliari porrecta per Minionē & Camillarios atq; Tudernos:quos Ptolemęus Sudernos vocat vt ęſtimo corrupta prima litera: ſicut eadem corrupta nunc Mudernū & muri Muderni:& corruptius Maderni dicūtur a quibuſdā.Eā viā aggreſſus:venit ad Lucumones eorūq; Larthem Tarcōtē tertiū celer p auxilio Aeneas:teſte Virgilio in octauo ęneidos vbi ait:prope cęritis amnem eſſe collem celſum:& amnē egelidū. Et in Egelido quidē fluuio ipſe luſtratus eſt ad colloquiū Veneris.Et in celſo colle vidit a lōge ingētem lucum Lucumonū: & in ſubſidentia arua vidit legiones:vbi Tarcon & Turrena tuta tenebāt caſtra locis.Tuta ergo dixit quia Toſca & difficilis erat ad illa adit⁹. Et hoc pacto ſignificat ſolū agrum Volturrenū Tetrapolis Etruriæ:qui clauditur a tergo iugis cyminiis vt cernimus:a fronte iugis Volſiniēſibus.Nā in eadē parte ſunt Etruria & Volſiniū ſiue Volturreni cognomine Etruſci & Volſiniēſes.Rurſus a ſiniſtris finitur Blerano amne: qui nos a Tarquiniis diſterminat: & amne Larthe/quē corrupte Marthe dicim⁹:vt patet in Itinerario Antonini. Hic amnis diſcernit Tuſcos:a Tuſſa Nanis:nunc Tuſcanellis.Porro a dextris eſt portio Tyberina ſecernēs nos a finitima Vmbriæ:de quo Liuius in nono ab vrbe condita. Excurſum inquit cōſulis Fabii per iuga Cyminia ſenſerat ſub radicibus Cyminiis iacēs ora:moueratq; indignatiōe/nō modo Etrurię populos:ſed & finitima Vmbriæ.In hac finitima Vmbria ſunt Veilūbri:vt Albulani:Pennēſes:Amerini:& eiuſcemodi.Et argumētum differētię ſumimus:quia pro tota puincia Thuſciam & Thuſcos cū aſpiratiōe ſcribūt veteres.Pro vrbe vero para ſiue regia:ſine aſpiratione ſcribūt:Tuſcam:& Tuſcos:& Tuſcanienſes. At pro toto agro & populis ei⁹ atq; oppidis olim Toſcis id eſt difficilis adit⁹ populis:& ſine aſpiratione ſcribūt:& cū in prępoſitione vtūtur in Tuſcis.Vnde Plini⁹ in.xiiii.naturalis hiſtorię ca.iiii.In Tuſcis inqt peculiaris vua eſt Tudernis: ęque ac eius nominis Florentia:Aretii vero Talpana.Hic in Tuſcis & Aretii per diſtinctionē dixit:quia Aretiū nō eſt in Tuſcis. Tudernū vero qđ Mudernū & Sudernū corrupte pferunt:in Tuſſis Vuſſetinis thermis eſt a quo Tudernis vua:& ſimiliter Florentinū a quo vua florētia eſt in Tuſcis: & in fine regionis adhuc Vadimonæ dictę.non enim Plini⁹ florentiā vuam a Florētia nunc opulenta potuit dicere: cuius tunc nomen non erat: ſed illos Fluentinos a præterfluente Arno appellauit. Rurſus vt ſupra in quæſtione.viii. dictum eſt. Plinius dixit Romanos ſe appellaſſe Troſſulos:quia ſine pedite ceperunt Troſſulum oppidum in Tuſcis: id eſt regione difficilis aditus . Et ſi bene aduertes : quæcunq; in Tuſcis aut in tuſcos inuenies : in Etruſco Viterbenſi agro nuncſunt. Hæc apud Feſtum abbreuiata a nobis explanata: a Longobardis confuſa reperies.

Toſcum.

Florentinū

Annia quæſtio.xxxi.

QVAEris quo pacto diuidebāt tota Tuſcia:& q gētiū ei⁹ limites:& quo pacto ordinabant Reſpōſio.Cato in fragmētis q̄ ſum⁹ poſt Myrſilū expoſituri:diuidit eā in tres gētes dictas in ii.&.iiii.quęſtiōe:videlicet in Maritimā:Ciſcyminiā:trāſcyminiā.Gēs maritima ſunt vt ait

Tuſciæ diuiſio.

Gēs prima.

Phregenæ:Alſium:Agilla cognomine Cære:Pyrgus Tarquiniæ Tarcona dicta:Grauiſcæ: Volce:Coſę:Thelamon:Vmbro:Caput Etruriæ Phaliſcæ:Populonium:Volaterrę ac vada eius:Piſa:Luca:Lucus Feroniæ:Luna. Secunda eſt Ciſcyminia ab vrbe Roma vſq; ad Cyminia iuga:a Thuſcis dicta Lartheniana cognomine Veiens a Metropoli. In ea populi:Sabum: Larthenianum cognomine Veiens:Soracte:Pheſcenniũ: Phalaris:Flauianũ:Nepe:Phaliſcanum:Sutrium: Lacus Cyminius. Gẽs tertia trãſcyminia eſt a iugis Cyminiis vſq; Piſtoriũ. In ea populi Volturrena ſub cyminiis radicibus iacens cognomine Etruria: Arũtes veteres cognomine Camillarii:Olena:Tuſſa Nana:Volſinæ:Cluſium:Peruſia:Aretiũ:Phęſulæ:Piſtorium. Ordo autem militaris erat:vt maritimi pręcederent Larthẽ:& Veientes ſiue ciſcyminii ſequerentur Larthem:& tranſcyminii eſſent cum Larthe. Quem ordinẽ quãdoq; poetæ exprimunt:præcipue in.viii.lib.Sillius Italicus:qui legionis Thuſcorum ordinẽ dictum deſcribens:ſimul & ex quibus legio ipſa vrbibus collecta ſit a Romanis contra Hanibalem:a maritimis cœpit dicens. Iamq; per Etruſcos legio cõpleta maniplis Rectorem magno ſpectabat nomine Galbam:Huic genus orditur Minos inuiſaq; tauro Paſiphae:clari dehinc ſtant ex ordine patres. Itaq; ordo legionarius circa ducẽ Etruſcum Galbam fuit ex ordine patrũ trium gentium. Prima fuit gens maritima antecedens ducẽ Galbam:vti olim Larthem:fueruntq; milites ex vrbibus maritimis:Phregenis:Alſio:Cære:Tarquiniæ: Grauiſcis & Luna quæ fuit his pauor:ſicut fuit tempore Porſenæ Cluſini:qui fuit Romanis mœnibus terror: quando voluit reducere Tarquinios ſuperbos. Sic enim de his ait.

Stabant dehinc ex ordine patres militum.& ſubdit. Lectos Cęre viros:lectos Tarcona ſupbi Tarcõtis dom⁹:& veteres miſere Grauiſcę:Nec nõ Argolico dilectũ litt⁹ Aleſo Alſiũ:& obſeſſę cãpo ſqualẽte Phregenę. Lege totũ:vbi inuenies de gente trãſcyminia/fuiſſe ſolas duas vrbes cũ duce Galba:ſcilicet Pheſulas:& Vetuloniam:quã fuiſſe regiã curulẽ:togatam:armatã:principẽ & datricẽ primorũ faſcium laudat. Et ſubdit:q; ducẽ & hos Vetulonos ſequebãtur proximi Etruriæ Veientes:vt ait Liuius:id eſt tertia ciſcyminia gẽs ꝓxima Vetulõię Vnde Vetulonos demõſtrans ait. Hos Vetulonos iuxta erant Nepeſina cohors: Sutriũ:Lacus cyminius:Phaliſci.& reliqua. Vnde pulchro ordine Sillius peragrauit tres gẽtes:eũdo per maritimam a Phregene prima vſq; ad vltimã lunam metropolim. Deinde a luna venit in trãſcyminiam:vbi prio occurrit Phæſula vſq; ad cyminia iuga:qb⁹ eſt Vetulonia. A qua in ciſcyminiam gentem per lacũ cyminium:Sutrium:Nepe & alios populos:narrationẽ cõpleuit. Itaq; iuxta Catonem & alios. Etruriæ gens triplex erat. Prima maritima:in qua primũ oppidũ erat circa Tyberim Phregene oppidũ. poſtremo vero vrbs Luna ꝓxima Macræ Scda gẽs erat tranſcyminia:cuius prima oppida erant Phęſulę ac Piſtoriũ circa tranſitũ huius gentis in Galliam nunc Lombardiam. Vltimũ erat Etruria ꝓxima lacui cyminio q̃ erat tetrapolis ſcilicet Volturna Vetulonia Arbanum & haſtata Tuſca. Tertia gẽs erat ciſcyminia:cui⁹ limes & oppidũ ꝓximũ Etrurię erat vicus Elbii:qui & lacus cymini⁹: poſtremũ Larthenianum ſiue Veiens. Hæc in authoribus clara cõpertaq; ſunt:ſi eos perlegas.

Annia Quæſtio.xxxii.

Dubitas & q̃ris cur Plinius diſcreuit inter Arbanũ:& alias tres regias ptes.nã ſimul ponit Tuſcanienſes:Vetulonienſes:& Volturrenos. Scdo:cur inter ea diſcernit ſi erãt vna ciuitas Etruria. Tertio:ſi cõueniũt cõfines ptibus his q̃tuor & toti apđ authores. Reſponſio. Plini⁹ in.iii.natu.hiſto.ca.vi.pcurrẽs gẽtes Tuſciæ primo excurrit maritimã ordine ſuo a luna ad Phregenas. Trãſcyminiã aũt & ciſcyminiã:nõ ordine quo fuerũt antiq̃tus:ſed quo erãt tpe ſuo diuiſit in colonias & liberas vrbes:vti ibi patet. Et vt ibidẽ apparet:liberas vrbes diuiſit per literas Alphabetales. Et quia per aſpirationem ipſe ſcribit Harbanum: hinc eſt q; ſepa-

ratim & q̄ longiſſime Arbanum ſcripſit a Tuſca: Vetulonia: & Volturrena: quātum ſcilicet diſtant inter ſe literæ.H.T.V.a quibus illa incipiūt.Qꝫ vero cum Hetruria eſſet vrbs vna: tamen vt diſtinctas vrbes nominauit: hoc eſt quia erant quatuor oppida quę tūc pro quatuor vrbibꝰ habebātur. Erat enim Etruria Tetrapolis: vt inter authores cōuenit: eratq; regia & abſq; mœnibꝰ: & ſingula vrbs pro ſingulo & diſtincto populo habebat̄ vſq; ad tēpora Deſyderii regis.qd̄ priuilegium in aliis vrbibꝰ nō habebatur etiā ſi Dypoles & Tripoles eſſent: quia nō erāt regiæ.Et ob id vnico nomine & ſub vno populo cōputabant̄. Etruria vero vnico quidem cōmuni nomine Etruria & Turrena dicebatur a Turſibus: ſed ſingulæ partes vt ſinguli diſtincti in vrbe populi nominabātur.Et id fecit Plinius. Tertio ex dictis ſatis conueniunt confines. Nā Cato a tergo limites poſuit: quando dixit Volturrenā cognomine Etruriam eſſe in ſubcyminiis radicibꝰ iacente ora. Similiter Liuius in primo ab vrbe cōdita cū dixit: Erat Sabinis vicina Etruria: proximi Etruriæ Veientes. Eoſdē limites aſſignauit Sillius Italicus ipſi parti Vetuloniæ: cū ſignificauit iuxta Vetulonios eſſe cyminium lacum & ciſcyminios populos. Porro Volturnæ Plinius aſſignauit a fronte Volſinienſes: cū dixit Volturreni cognomine Etruſci: in eadē parte Volſinienſes. Eoſdē Volſiniēſes a fronte para Tuſſæ ſiue coronatæ Tuſcæ pro limite aſſignauit Propertius cū inductꝰ ab eo Vertūnus dicit: Tuſcus ego: Tuſcis orior: nec pœnitet inter ꝑlia Volſinos deſeruiſſe focos. Similiter a ſiniſtris Arbani & Vetulonię aſſignant̄ quatuor limites: Thermę: amnis Ecalidus piſcoſus: amnis Egelidus: & Minio. Thermas quidem & thermales amnes piſcoſos aſſignat Plinius in.ii. naturalis hiſtoriæ: capitulo ſexto: & marmora exciſa Cybelaria. Plinius enim per diſtinctionē a Piſa dicit. Aquis calidis Piſæ innaſcūtur ranę: ad Vetulonos vero ī Etruria: piſces. Marmora item ſcribunt. Hercules ęgyptius turritā ędem fundauit ſupra Thermas iuxta Vetulonos. Virgilius vero in octauo æneidos dū ad Lucumones Aeneam mittit: eum veniſſe ad Minionē aſſerit ī collem: vnde prope fanum Volturnę ac legiones vidit: & in Egelido fluuio luſtratus Veneris oraculum promeruit. Egelido & ecalido amnibꝰ nomina adhuc vernacula lingua Tuſca permanent. Nā Egelidū Fredanū dicimus: quia a pura gelida fontiū ſcaturigine naſcit̄: & Ecalidum Caldanū vocamꝰ: quia ex Thermis & mineris calidiſſimis vt plurimum effluit: generans ad hanc ætatē piſces copioſos & ſalubres. Itaq; omnes cōfines & limites præſcriptos ab authoribus de Tetrapoli Etruria & partibus eius: itēq; noīa atq; cognomina vetuſta ſimul ſumpta: ſolū habet Lucumonium paleologū Viterbum. Solū Viterbū igit̄ eſt Etruria regia tetrapolis: prima ſub Iano condita. Quæ cūcta etiā per authores & cōmētaria atq; hiſtoriā Etruſcā: planiora habebunt̄. Et ideo hoc vltimū enthymena memoriter tenendum eſt a noſtra iuuētute Viterbēſi: ante omnem lectionē harum queſtionū & aliorum operū noſtrorū: quia cūcta irreuincibiliter atq; neceſſario ſi ſimul colligant̄ ipm̄ cōprobāt: & irreuulſibiliter fundant firmātq;: vt eruditiſſimis viris patēs eſt. Et idcirco nō blacterone & futili viro: ſed literatiſſimo iudice atq; cenſore noſtra opuſcula egent. Egelidus.

Annia quæſtio.xxxiii.

CVM apud Tuſcanellam eſſem: intuitus ſum apud quandā portam hoc carmē vetuſtiſſimis literis & lapide exciſum.

Ingreditur quiſquis huius per limina portæ: Aſcanium norit/hanc vrbem ædificaſſe Conſilio Martis: in ſomnis admonuit qui Troianū Aeneam: vt vbi catulam reperiret/Vna cū catulis bis binis conderet vrbē: Turres quadrātur: tolluntur mœnia ſurſum. Sic fundata fuit hæc vrbs & ciuita dicta a Cane Tuſcana dicta eſt.

Quā quoq; rex Tuſcus ꝓceſſu tp̄is auxit. Quid exiſtimas de hoc carmine? Reſponſio. Exiſtimo veriſſima eſſe: qppe qa negare veteres titulos & inſcriptiōes q̄ authoribꝰ cōgruūt: viri eſt pauci ſenſus & blacteronis. Nā teſte Lactātio libro prīo diuinarū īſtitutionū ca.xi.antiquus

author Euemerus Meſſanus res geſtas Iouis collegit & cōtexuit hiſtoriā ex titulis & inſcri-
ptionibus ſacris:quā hiſtoriam interpretatus eſt Ennius & ſequutus. Eam tāto feruore ani-
mi ſuſcepit Græcia vt ſacram appellauerit. Ergo plus q̃ ſacra eſt Hetruſca hiſtoria:& cōmē
taria noſtra:quę non ſolū titularibus argumentis:ſed pręter eos etiā pręcipuis authoribus:
pręſcriptis limitibus:nominibꝰ & locis adhuc ꝑſeuerātibus:& hiſtoricis eiuſcemodi innu
meris argumentis conſtant. Itaqꝫ non ſunt neganda hæc carmina:quæ cū antiqua:tum etiā
Virgilio cōgruunt. Ait enim in.viii.ęneidos. Aeneam Troium tranſmiſſo Minione curaſſe
equos & corpora nō procul luco & caſtris Tarcontis exiſtētis in aruis latis. Curato vero cor
pore:ait lotum fuiſſe Egelido amne vulgo vero Fredano:vbi in ſomnis admonitus fuit a Ve
nere. Qui dicit a Venere:nō negat etiā a Marte:vt inſcriptio ſupplet. Hęc in.viii.li. Deinde
in.x.repetit:ꝙ cū Aeneas diſceſſit ab Euandro:ſupple habito etiam noctu oraculo:mane ca-
ſtris ingreſſus Hetruſcis regem Tarcontem ſalutauit:& datis dextris ab eo claſſem accepit:
cui pręſidebāt quatuor duces:videlicet Maſſicus ex Maſſa vrbe maritima:nūc Senēſium:itē
Toruus Abantis populi maritimi princeps:vbi nūc caput Albium vt Albiū vulgo ꝓ Abā-
tium latine dicimus. Tertius fuit Oſinius rex id eſt Lucumo Cluſinus. Quartus vero fuit
Aſilas augur Piſanus:vt clare enumerat ibi Virgilius. Ergo inuenit ibi catulam prope Ege
lidum amnē cum bis binis catulis. Sed quia bello impeditus Aeneas oraculum de ędificādo
oppido implere nō potuit:filius eius Aſcanius ſuppleuit:ædificauitqꝫ monopolim Ciuitā:a
cane inuenta dictam Tuſcanā ꝑ ſyncopam(nam Tu Eſcana a catula cane dicitur) & pro-
ceſſu tēporis Tuſcus iunior fecit eam dypolim. Eſt igitur veriſſimum carmen.

Annia quæſtio.xxiiii.

Tuſcunella & Tuſca.

QVAERIS ſi Tuſcanella & Tuſca regia ſint eadem: cum quia quidā dicunt Tuſcanel-
los eſſe Tuſcanienſes:tum præcipue quædā vetuſta inſcriptio etiam Tuſcanienſes apud eos
nominat. Reſponſio. Qui dicunt Tuſcanellos & Tuſcanienſes eſſe eoſdem:hoc docēt quod
neſciunt. Non enim Tuſſa:& Tuſſa Nana eſt eadē: nec valet a diminutiuo Nana eſt Tuſca
Nana:ergo eſt Tuſca. Nec valet ꝙ ibi lapis quidam Tuſcanienſem nominet:quia nō Ciuem
ſuum ſed para Tuſſę inſinuat:ſicut Romæ inſcriptiones ſunt Hiſpanorum: Gallorum:non
tamē Roma eſt Hiſpania vel Gallia:ſed in ea fuerunt illi viri pręclari. Sed vt erudite oſtēda-
tur Tuſcam:& Tuſcanellam non eſſe eadem:differentiarū inuincibilibꝰ argumētis vtamur
Primo a tempore. Tuſcanella enim poſt Troianū excidium cœpit ſub Aſcanio: vt ſupradi-
ctum carmē docet. At Tuſca:ante Herculē ęgyptiū ſub Iano cœpta eſt:quia eſt pars para id
eſt haſtata & coronata:ante Tuſcū filiū Herculis dicta. Secūdo a deriuatione nominis:quia
a cane Tuſcanella nomē accepit. At Tuſca:a Tuſſo rege filio Herculis Aegyptii:vt Beroſus
docet & Feſtus inſinuat. Amplius a deo regio. Nam Vertūnus deus Tuſcæ Tetrapolis fuit
& regiæ intra limites Volſinienſes. At Tuſcanella nunq̃ Tetrapolis & regia fuit:ſed primū
ſub Aſcanio Monopolis Ciuita dicta ruſtica fuit: inde ſub iuniore Tuſco adaucta ſolū Dy-
polis opulenta eſt:vſqꝫ ad hęc tempora: quæ ſolū conſtat Ciuita parte veteri: & parte noua.
Item ipſa eſt intra limites Tuſſæ Nanæ:& extra limites Volſinios:vt inter quos Larthes flu
uius diuidit. At Tuſca Vertūni Volſinos Focos & limites colit(vt oſtēdit Propertius). Itē
Fani Luciqꝫ ingentis monumēta eſſe decet:vbi regia Tuſca. At nō Tuſſæ Nanę:aut Tuſca-
nellę:ſed para Tuſſę ſunt FAVLIS monumēta. Sūt & alia cōplura argumēta differētiarū:q̃
quiſqꝫ regionis exptꝰ cōperiet. Verū qm̄ linguę origo plurimū ad arguēdū in hiſtoria valet:
cōſequēs eſt:vt āte fuerit Tuſſa Nana q̃ ei vicina Tuſcanella:qa Tuſcanella eſt nomē latinū
& Tuſſa Nana eſt Barbarū & etruſcū:qđ āteceſſit gręcā & latinā liguā. Eſt aūt Tuſſa Nana

id quod Tuſcanella: & Tuſcanella id quod Tuſca iunior & parua. Porro iunior & parua ad priſcam & regiam refertur. Ergo Tuſcanella ad Tuſſam Nanam ſe priorem refertur: quæ ex ruinis eius adaucta per interpretationem Tuſcanella dicta eſt latina ligua poſteriore: & Tuſſa Nana ad Para Tuſſam refertur: quia regia & coronata cognominatur. Et antiqua priſca regia Tuſca eſt: quam adhuc priſco vocabulo Para Tuſſam vocamus. Huius oppidi ager a Vetralla in Lyanum Coriti Muſarnamq tēdebatur. Argumēto ſunt limites quorũ qui circa Corti Lyanũ eſt: dicit vulgo Vadus Tuſcanienſis: ferme quarto miliario: aut paulo amplius diſtans a para Tuſſa in agro eius: & alter iuxta Vetrallam adhuc para Tuſſus dicitur. Itaq Vetralla oppidum qđ & forum Caſſii dicit: ad ius vet⁹ Viterbenſium ſpectat. Q: ſi vis aliam differentiam: vtiq vbi Tuſca regia: ibi alię partes Volturna: Vetulonia: Arbanum: & Faul. At Tuſcanella nō eſt vbi ſunt iſta: nec ex his vel minimũ veſtigium habet. Item Tuſca eſt pars Etruriæ regiæ vt ex ſuperioribus patet. Ergo eſt cognomine Etruſca quia Etruſcum ab Etruria dicitur. At non Tuſcanella eſt cognomine Etruria: ſed Volturrena vt ſępius probatum eſt. Quare Tuſca nō eſt pars Tuſcanellæ: neq vbi eſt Tuſcanella: ſed vbi Volturna.

Annia Quæſtio.xxxv.

QVAERIS quomodo Galba Etruſcus: ortum habuit ex Minoe atq Paſiphae: vt ſupra in quęſtione.xxx.inſinuauit Silius Italicus. Reſponſio. Repetendũ eſt quod in hiſtoria Etruſca poſuimus videlicet ꝙ ſacrato luco ingenti Pelaſgi in fano Volturnæ vt Virgilius inſinuat & hoc ſub Tarcōte ſecundo: pro ſocietate inter turrenos & Pelaſgos: Tarcon cōtinuit Pelaſgos in officio. Et vt Manethon dicit: & tēpus cōcordat: Tarconti ſucceſſit Tyberinus pater Ocni conditoris Mantuæ. Quidam authores Latini: vt Seruius refert ſuper.viii. Aeneidos: putant hunc Tyberinum fuiſſe regē Tuſcorum: alii Aboriginum: quē Glaucus filius Minois circa Tyberim occidit & illi nomem dedit: qui prius Albula dicebatur. Et hoc totũ verum eſt. Nam Larthes Etruriæ non ſolum Tuſcorum ſed & Aboriginum: & totius Italiæ rex erat: vt Fabius pictor ſcribit de origine vrbis Romæ. Hic ergo Tyberinus cœpit Pelaſgos ab Etruria excludere. Nam teſte Dionyſio Halicarnaſſeo in.i.li.duabus ferme ætatibus id eſt quinquaginta annis cœptum eſt affligi & pelli a Turrenis & Aboriginibus genus Pelaſgicum: ante Troianum excidium. Hoc autem tempore Larthes erat Tyberinus vt Manethon indicat: & tempus ſic comprobat. Manto Fatidica filia Tyreſię vatis Thebani: primum ſeruiuit ſub Cleonte: inde ſub Theſeo: quæ paulo ante finem eius fugam in littora Aſiæ iniit: moxq in Tuſciam ad Tyberinum nauigio vecta: ab eo grauida effecta peperit Ocnum: vt omnes Græci & Latini conſentiunt. Porro Theſeus fuit pulſus regno: ante Troianum excidium annis.xxiii.vt Euſebius notat. Quare tunc regnabat Tyberinus: quia ad eum venit Manto. Itaq Tyberim: cognominabant Pelaſgi Thybrim: vt refert Seruius ſuper.viii. Aeneidos id eſt iniuriatorem: quia latrocinabatur contra eos circa ripas Tyberis & iniurias irrogabat. Nam Hybris Gręce iniuria eſt Latina. Et vt ait ibi Seruius ꝓpoſuerunt conſonantem. T. & dixerunt Tyberim de more. Quod & nos poſuimus ſupra quęſtione.vi. Cauſa vero huius diſcordiæ primus fuit Minos: qui accepto ꝙ Tuſci recepiſſent in ſocietatem Pelaſgos: tentauit & ipſe imperio ſociari. Vnde miſit primum illis Aboriginibus qui erant in Latio ſub rege Fauno patre Latini: donum zonæ: iunctaq cum illis amicitia: miſit ad eos Glaucum filium: qui ab eis imperium peteret: & non accipiens: ab Agillinis aſcitus: cauſam diſcordiæ præbuit ꝙ quaſi iure participati īperii Cæriti amni patris Minois nomen indidit: quem permutata vltima litera i: Minio poſteri dixerunt. Et hoc eſt qđ authores dicunt: & Seruius abſoluit breuibus ſuper.vii. Aeneidos ibi: Picta ſcuta Labici. Cũ

Galbę origo.

Manto.

Theſeus.

Minos.

Minio.

Glaucus. inqt Glaucꝰ filius Minois a Labicanis Latii Italiæ imperium poſceret:nec acciperet: quia nihil prȩſtabat ſicut pater eius ante prȩſtiterat zonam eis mittendo cum antea diſcincti eſſent: mox eis oſtendit ſcuta picta;a quibus & ipſe Labicus:& populi Labicani:& Romæ via Labicana.Sed quia de his ſatis in hiſtoria Etruſca diximus:hoc ſatis ſit:ꝙ Glaucus ipſe filius Minois interfecto apud Tyberim Tyberino/ab eiꝰ ſucceſſore Mezentio apud Agillam obſeſſus & captus:& in Etruria captiuꝰ filios genuerit.Hoc argumentum validiſſimum eſt ꝙ Etruſcus Galba fuit genere Minoico & paſiphaes:vt clare aſſerit Sillius. Ex quo patet ꝙ Etruſcus Mezentius/dictus eſt Agillinus a victoria & triumpho: vti & Scipio Aphricanꝰ & Cæſar Germanicus & huiuſmodi.Et hoc tẽpore bellãtibus turrenis cõtra Agillam eadem ſub mutauit nomẽ & dicta eſt Chȩre:vt Strabo narrat in quinto libro Geographiæ.

Annia Quæſtio.xxxvi.

QVAERIS quæ & quot ſint illa nomina quæ in octauis paſcæ ferme quinqꝫ iam annis ſuperioribus cum Rabi Samuele & duobus aliis Talmudiſtis conferebam. Reſponſio.

Quæ & quot ſimul difficile eſſent memoratu: niſi forte ſucceſſiue conferendo & ſcribendo in memoriam redirent. Quorum vero memini ſunt in primis quæ de oppidis Coriti regis turrenæ ſedis:nunc vt ſupra oſtendimꝰ Viterbi:ſpectabãt:vt Corit Nyenta:Cortilianum:Cortenebra:Cort Noſſa: & eiuſcemodi: quæ adhuc apud nos manent memoriæ Coriti. Item quid ſibi volunt iſta.Ry Gomerius:Ry Oſiris:Ry Atlaus: Ry Ianus.Et in ſcriptione ſub ſtatua Cybelis Ry Sipib.Item Mon & Mont:vt Mont Arune: Mont ærano: Mon Dyrimano:Mont Taliano: & eiuſcemodi multa.Nam cum Coritus ante Dardaniam conditam fuerit:quando non erat Latina vel græca lingua:patet ad linguam Arameam & ægyptiam:qua inuenitur vſa Etruria: recurrendum eſſe.Itaqꝫ ſic interpretati ſunt oĩa hæc
Kat Enaki. vocabula:Kat Enakim:eſt congregatio gigantium. Etiam vt aiũt:apud Hebræos ſunt Kat
Lurkii. Enaci/a nobis amnes dicti.Item Lurkii ſunt lingua ægyptia vetuſta: gigãtes comeſtores ho
Min.Mon. minum.Apud nos domicilium Leſtrigonum iam deletum: dicitur domus Lurkii. Rurſus
Mont. apud ægyptios Min eſt vrbs. Mon vero municipium paruum: mont vero vicus & colonia. Vnde & chem min:Panos vrbem Diodorus interpretatur in.i.lib. Ergo mon talianum:municipium Italianum dicimus. Nam i.primam ſyllabam trũcamus:vt.q.xiiii.diximus. Sunt apud nos duo mon taliani. Item mont Arune vicus vel coloniæ camillariȩ ſunt/quas Arun
Ry. tes veteres vocant authores.Ry ſignificat apud Arameos ducem & regem: vbicunqꝫ poni
Noſſa. tur.Noſſa apud Arameos ſignificat locum ad auguria capienda aptum. Beatus vero Hieronymus interpretatur forte augurium:libro de interpretationibus.Hinc per ſyncopam de more tuſco Cort Noſſa eſt Coriti locus auguſtus:in agro Etruſco iuxta Volſinienſem lacũ Illud deleuerunt Romani: cum ipſi vicino oppido cort Enebradum excurrentes agrum eis iunctum tarquinienſem: etiam ex improuiſo hæc duo oppida diruerũt.vt Liuius meminit.
En. vi.lib.ab vrbe cõdita.Non tamen ſunt tarquinienſium:ſed Etruſcorum:vt ibidem dicit. En
Enta. eſt munitiuncula parua vel oppidulũ vt aiunt.Enta vero fortes & validani.Eber tranſitum
Eber. ſignificare dicunt. Ergo cort enebra eſt coriti munitiuncula parua in tranſitu. Et quidem
Formicȩ oppidum deleuerunt. Etruſci Cort Noſſam nunq̃ reȩdificauerunt:ſed cort enebram:quæ adhuc munitiunculam fuiſſe apparet:& a formicis deleta caſtrum formicarum vulgo dicitur. Sæpe enim etiam magnæ vrbes a minutis animantibus deletȩ ſunt:vt author eſt Pliniꝰ in.viii.naturalis hiſtoriæ ca.xxvii. Eſt autem non procul Cort Noſſa:vt etiam ſignificat Liuius loco ſupradicto. Porro Lyanum vt aiunt: rupem ſciſſam ſignificat. Cui etiam congruit interpretatio Papiæ:& Rabani qui vocabula barbara non indocte exponunt. Eſt igitur Corti Lyanum rupes abſciſ

ſa Coriti:quæ adhuc cum nomine perſeuerat & paucis veſtigiis: iuxta vadum Tuſcanienſem & Muſarnam vrbem.Item dicebāt apud veteres Arameos diſtare inter Ny & No:quia Ny montem: & No fama præclarum ſignificat. Hinc Arno:eſt leo fama inclytus Hercules:& Corit Nyenta eſt Coriti mons & munitum oppidum: olim caput Lydorum agreſtium.Hinc in Lyguria Entella arx munita erat & forte oppidum.Hic Coriti mons & oppidū ſępe ab authoribus celebrať.Vnde ſuper ęneida Seruius ſæpe ait Coritū fuiſſe regē Thuſcię Et item Coritum eſſe montem & oppidum in Tuſcia.Eſt enim in iugo Cyminio alto: inter Capenam & ipſum nomē cyminium:& ſunt veſtigia arcis cū nomine vetuſtiſſimo Etruſco Corit Nyenta:id eſt latine: quod Seruius ait:coritus mons arce munitus & oppido. Arno.

Annia Quæſtio.xxxvii.

QVAERIS quid ſibi velint quidam iuniores qui extremas Coriti vrbes dicūt eſſe Cortonam:quam putant dictam a Corito coritonam:& per ſyncopam cortonam:& rurſus coritū montem eſſe cornuetum maritimū.Reſponſio.Vtiq̧ id ſibi volūt iſti:qđ & græci Samothraces:qui dicūt Dardanum conditorem Dardaniæ fuiſſe Samothracem. Ac propterea:quia ſine certo authore & ratione atq̧ argumento hiſtorico: per opinionem quandam Barbaram loquuntur:vtiq̧ eadem facilitate contemnuntur qua proferunt iuxta regulam beati Hieronymi. Quin etiam et falſiloqui comprobantur.Nam ante Cęſares Romanos non a vetuſto Corito Cortona:ſed Crotona mediterranea dicta erat:& tempore cęſarū poſitis coloniis Romanis dicta eſt Cortona:vt expreſſe aſſerit Dionyſius Halicarnaſſeus in primo libro: qui eo tempore Romæ fuerat.Non igitur a Corito Cortona dicta eſt:quæ id nomē ſortita eſt a Romanis poſt obitum Coriti annis mille trecētis & amplius.Itaq̧ cum Virgilius dixit:Extremas Coriti penetrauit ad vrbes:Lydorumq̧ manum collectos armat agreſtes:non intellexit Cortonam quæ hoc nomen nondum tenebat:ſed Turrenam ſedem Coriti:de qua ſupra dixit:Hinc illum Coriti Turrena ſede profectum:vbi adhuc extāt veſtigia Lydorum agreſtiū & arcium munitionumq̧ cum nominibus Coriti. Qui vero Cornuetum exiſtimant montem Coritum: etiam erronei probantur. Nam vbi latina lingua eſt mons Coritus & oppidum:ibi Etruſca Corit Nyenta:vt locus ab interpretatione conuincit.Porro Corit Nyenta eſt in iugo cyminio: & Volturreno regio:vt cernimus. Quare ibi eſt quærendum oppidum & mons Coritus & non ad mare.Similiter ab interpretatione Cor Nueti: quod vulgo Etruſco Cornetum profertur.Eſt enim Nuetum etruſco & Arameo vocabulo teſte Samuele noſtro: id qđ grauis aeris ſiue grauiſcum apud latinos.Quod etiam probatur inſcriptione apud eos Etruſca:quæ ait eos dictos Nuetinos a vicino fluēto Grauiſco:& aquis grauiſcis.Porro mons Coritus/a Grauiſcis vrbe diſtinguitur.Præterea in deſcriptione eorum dicitur ꝙ Nuetum dictum eſt:non Cor Nuetum.Quare non a Corito: Cor appoſitum eſt: ſed a latinis qui nouum caſtrum adiicientes veteribus Grauiſcis: ab inſigni Corno arbore Nuetum/Cor Nuetum dixerunt:quia Etruſci ab inſigni ſæpe vrbes appellauerunt: vt Sutriū:a Suto & tribus/id eſt frumento triplicato Sutrium dixerunt.Eſt enim illorum inſigne ſpica triplex.Similiter pheſcem/armatum equitem Aramee ſignificat:vt Rabi Samuel expoſuit. Ergo Pheſcennium nunc Ciuita caſtellana: pheſcennium ante dictum fuit ab inſigni armato equite quem habet:cui videtur alludere Virgilius in.viii.Aeneidos ibi. Hi Pheſcenninas acies æquoſq̧ faliſcos:Hi ſoractis habērarces/flauiniaq̧ arua: Et cymini cum monte lacum lucoſq̧ capenos. Hoc enim loco Virgilius Veientanæ Ciſcyminiæ gentem populoſq̧ commemorat:quibus præfuit Meſapus equorum domitor ſimul:& maritimus claſſi-

Crotona. Cortona.

Coritus. Corit Nyenta.

Sutrium.

Pheſcem.

Thuſcæ princeps: & ob id dictus Neptumnia proles. Q2 ſi quoſdam expoſitores leges: inuenies æquiuocatione captos: nihil de chorographia præcipue Thuſcię cognouiſſe. Nam quidam lucos capenos putant dictos: qui circa Capenam Auentini Romæ eſſent: cum Capenates in Veientana Ciſcyminia ſint. Alii flauiana arua in campania eſſe putauerũt: cum ad ætatem noſtrã / circa Tyberis arua: in Veiente Flauianũ oppidum perſeueret. Similiter alii dicũt Pheſcenniũ eſſe in Cãpania & non in Ciſcyminia Thuſcia / cum Plinius in. iii. naturalis hiſto. c. vi. Pheſcẽniũ in Thuſcia etiam enumeret. Sunt qui dicãt & Soracte eſſe montem Arpinatum campaniæ: cum Acron & omnes Soracte montem Phaliſcorũ aſſerãt: & experiẽtia doceat. Legimus & quendam ſuper vitam Othonis in Suetonio: dicentem ſe mirari cur Suetonius dicat Ferentinũ Othonis oppidũ eſſe in Etruria: cum ſit in Cãpania: quaſi Plini9 inſanierit: qui ſupradicto capitulo Ferentinum ponit etiã in Etruria. Ergo nihil de his miror: qui etſi alias eruditiſſimi: tamen ſæpiſſime capiũtur captiuncula æquiuocationis: quia de Topographia nihil intelligunt: & præcipue Thuſca. Igĩ Cornuetũ: Sutrium; Pheſcẽniũ Thuſciæ oppida ab inſigni nomen habent: ſicut & Luna: Nepe: Peruſia: Vetuletũ & eiuſmodi. Vnde & Martialis: Caſeus (inquit) Etruſcæ ſignatus imagine Lunę. Et Nepe eſt noxium animal teſte Feſto: qđ & illis eſt ĩſigne: ſicut & Perus id eſt Gripho Peruſię: vt. q. viii. dictum eſt. Et Veia eſt ĩſigne Vetuleti ſimul & Veiuzi Labyrinthi: vt videmus. Vnde Vetuletum quaſi curule vetuſtum dicitur.

Flauianum
Pheſcenniũ
Soracte.
Nepe.

Annia Quæſtio. xxxviii.

QVAERIS quo pacto dixerim quoſdam ita errare de Cortonę ac Cornueti origine: ſicut Samothraces Græci de filio Coriti Dardano & origine Dardaniæ. Reſponſio. Etiã gręcos aſſero de Dardano & origine Dardaniæ / æque ac iſtos errare: & capi tũ æquiuocatione tũ tpe. Primo quidẽ decipiuntur æquiuocatione: quia vnos fuiſſe putant qui fuerunt plures: Dardani: Iaſii: Cybeles: & Cadmi atq; Armoniæ. Fuere enim vltimi Iaſius: Cybeles: Dardanus: Armonia: & Cadmus Samothraces Græci: qui bellicoſas nuptias celebrauerũt: min9 cẽtum annis ante Troianũ excidium: quaſi tempore Laumedõtis patris Priami. Bellicoſæ aũt fuerũt: quia Cadm9 iunior qui literas in græciam (vt aiunt) attulit: poſtpoſita priſca vxore Armoniam ſororem Iaſii ducens: paſſus eſt certamen a priſca vxore ob zelotypiam Armoniæ: vt referũt Spinga: Palephatus: Xenophon in æquiuocis: & Archiloch9 in epithero temporũ. Fuit alia Cybeles phryga paulo ante iſtam meretrix: quæ puella primũ proſtituta a quodam Atu: inde a Marſia concíue ſuo: cum quo fugiens in Nyſam ad Dionyſiũ ab Apolline etiã cognita fuit: vt Diodorus ad longũ narrat. Dionyſius aũt Nyſam cõdidit: vt notat Euſebius de tpibus: ferme annis. lxx. ante dictas nuptias bellicoſas. Vnde hę duę Cybeles ſcilicet Phryx & Samothreſſa: longe poſt conditam Dardaniam fuerunt. At ante Troiam conditam tres aliæ fuerũt. Prima oĩm ante Ninũ fuit Veſta Iani vxor: vt Beroſus indicat: cui ꝓprium nomen: vt idem ait: & Diodorus in. iiii. li. confirmat: fuit Titea magna deorum mater. Cognomina huic fuerunt tria. Primũ terra. Vnde quidã e terra orti referũtur ab hiſtoricis in primo ortu generis humani: quæ res etiã multos priſcos decepit philoſophos: exiſtimantes primos hoĩes e terra id eſt putrefactione ortos: vt narrat Diodorus in primo libro. Secundũ vero cognomen ab ignis ſacrificii cuſtodia Veſta Aramea origine magis q̃ græca Tertium cognomẽ: a præſidẽtia religionis & ſacrorũ dicta Cybeles: phœnico & Arameo vocabulo. Eſt em̃ Cybeles mater ſiue antiſtes & regina ſacrorũ. Vñ Etruſci cybelizare ꝓ ſacrare dicebãt: vt patet in deſcriptione cognitionis Grauiſcarum: de qua cũ aliis titulis inuẽtis Etruſcis diximus. Hæc igitur prima Cybeles magna. Secunda fuit regina filia eius: q̃ idcir-

Plures Dardani. Iaſii. Cybeles. Cadmi. Armoniæ.
Cybeles multæ.

co magna mater dicta fuit:qa in gratiã matris educauit Titanas a Titea matre nominatos vt author eſt Diodorus in.iiii.lib. Fuit & Etruſca Cybeles:cui teſte hiſtoria Latina: & ſub ſcriptione ſtatuæ eius/atq; Beroſo:pater fuit dux Sypus:nomen proprium Tyle:vrbs Veiuza:prædia cybelaria:maritus Iaſius filius Coriti: ſocrus Electra Atlantis Itali filia: cognati vero Dardanus & Armonia veſtalis:vt patet:vittata ſacerdos:& non nupta vti Samothrax:cuius nuptię aſtante Iſide ęgyptia celebratę fuerunt Viterbi Veiuza vrbe. Et Samothracia:& Dionyſius:& eũ ſequuti mendaces reperiuntur in hiſtoria. Dicunt enim:vt etiam Diodor⁹ in.vi.refert:φ mortuo Iaſio Samothrace poſt nuptias Armoniæ frater ei⁹ Dardanus cum cognata Cybele profecti ſunt in phrygiam & condiderunt Dardaniam. O præclarum & impudens mendacium. Nam vt notat Euſebi⁹ de temporibus:& Spiga: Palephatus:ac Xenophon conteſtantur:& Archiloch⁹ aſtipulatur: ſuper quos etiã cõmẽtaria confecimus:Dardania cõdita erat ante nuptias Armoniæ Samothracis:ducẽtis ãnis & amplius:& iã cõceſſerant naturæ quatuor primi Dardaniæ reges Dardanus:Erichthonius:Tros:Ilus. Non igiẽ Dardanus & Cybeles Samothrax cõdidere Dardaniã quę pluſq̃ ducentis annis condita fuerat a Thuſco Dardano:quem teſte Virgilio in.vii. Arunta vetus hiſtoria Thuſca fert natum in his agris Turrenę regię Coriti. Et ab ea profectus in Samothraciam inde in phrygiã condidiſſe Dardaniã. Iure ergo dixi Græcos de Dardano filio Coriti:& origine Dardaniæ decipi falliq; tempore:vt dixi:& æquiuocatione nominum Dardani Cybelis & huiuſmodi. Nam vnos ſolos ſuos fuiſſe:vt pueri exiſtimant:quos ante fuerunt alii:a quibus furati magis q̃ mutuati fuerunt hiſtorias:vt de Hercule: Atlãte: & aliis fecerunt:& Herodotus in.ii.lib.aſſerit.

Cybele & eius genus.

Dardania.

Annia quæſtio.XXXVIII.

QVAERIS Qui authores ſint q tradant veniſſe in Italiam Iſidem ęgyptiã:quã dicũt cererẽ Legiferam:frugiferã:ſororẽ Oſiridis:& qui ſint qui explanent:vnde venit:vbi primũ applicuit:vbi primum panes confecit. Reſpõſio. Plini⁹ in.vii.naturalis hiſtoriæ ſic dicit capitulo vltimo. Ceres frumẽta inuenit:cum antea glande veſcerentur. Eadem docuit molere & panes conficere:in Attica:Italia:& Sicilia:& ob id dea iudicata:& eadẽ prima leges dedit. Ergo venit in Italiam & docuit frumentariam:molendinariam:& panificam: cũ ante glande veſcerentur. Vnde vero venerit:& vbi primum in Italiam appulerit:certum eſt in hiſtoria Latina:φ ab Aegypti parte Marmarica & Libyca:vbi docuerat: ĩ tyberim adnauigauit:& primum Romę in vico Thuſco in continentem deſcendit:quæ loca tũc paſcua bobus erant. Vnde Feſt⁹. Argeus inquit camp⁹ dictus eſt Libyſſus:quia Ceres illo primũ fruges e Libya aduexit. Vnde & Libyſſus campus dictus eſt:& ipſa Libyſſa. Sane vt ait Fabius Pictor:vicus Thuſcus Romæ antea cãpus Argeus ab Argiuis principibus:ſed prius libyſſus dictus erat. Quærendum eſt itẽ:quo tempore ab Italia in ęgyptũ rediẽs:fuerit Iſis id eſt dea Ceres habita:vt Plinius aſſerit. Et reſpõdent tres authores Plinio:videlicet Beroſus in.v.antiquitatũ:Palephat⁹:& Euſebius de temporibus primi Cecropis:φ Io iudicata fuit Iſis id eſt dea Iuno & ceres:anno trigeſimoſexto q̃ Dardanus conderet Dardaniã. Vnde etiam ſecundum Euſebium:alios probatiores afferentem:Io profecta eſt in Aegyptum & dea Iſis iudicio omnium probata:anno.xliiii.Cecropis:a quo ad Dardaniam conditã ſex & triginta numerat ãnos. Regnabat ergo Iaſius in Italia frater Dardani:nõdum a Dardano peremptus. Quod etiam Beroſus vidit dicens in.v.lib. Iaſium ſimul cum Cecrope cœpiſſe Italię imperare. Quare.xliiii.anno Iaſii ſimul & Cecropis rediit Iſis in ęgyptũ: poſtq̃ a

Iſidis aduẽtus in Italiã Ceres.

Libyſſus cãpus.

Io.

Iaſius.

Libya venit in Italiam & Tyberinum campũ: ab eius aduentu Libyſſum dictum: Vbi vero panes confecerit: & obtulerit: etiam ipſi mendaces græci nedum latina teſtimonia: aſſerũt: & dicunt: ꝙ primos in nuptiis panes obtulit in gratiam Iaſii.

Annia Quæſtio. XL.

SATIS aperte omnes concedunt Iſidem veniſſe ab finitima Aegypto Libya in Libyſſum Latii campum: & interfuiſſe nuptiis Iaſii & Cybelis: vti etiam veraciſſimus Beroſus Chaldęus exprimit. Sed vbi habes: ꝙ hos primos panes Viterbi confecerit? Reſponſio. Habeo ab hiſtoria: cognomine: titulo: inſcriptione & eiuſcemodi argumentis. Nam rex Iaſius vtiꝙ ĩ regia ſede regias celebrauit nuptias: quæ patris Coriti Turrena ſedes erat. Hæc autẽ olim regia Turrena nũc ẽ Viterbum: vt inexpugnabiliter ex ſuperioribus patet. Viterbi igitur primi panes ab Iſide confecti ſunt. Item Vetulonię celebrauit Iaſius nuptias & panes obtulit primos Iſis: vt in. v. antiquitatum Beroſus aſſerit. Porro vt probant ſuperiores quæſtiones: Vetulonia eſt Viterbum. Rurſus Libyſſa loca in Italia dicta ſunt: vbi primum cõſtitit Ceres: vt ex dictis authorum elicitur. At Romę conſtitit primũ in campo Libyſſo: tũc nullo ibi rege: aut vrbe regia exiſtente. Quare ſi circa Vetuloniã Libyſſa regio eſt: vtiꝙ vt in regia vrbe Iaſii morata ẽ. Eſt autem regio Libyſſilla quã lapis exciſus Libyſcillam profert. Quare ipſa Libyſſa Ceres: Vetulonię regię q̃ nũc Viterbũ eſt: primos panes obtulit. Rurſus a ſubſcriptiõe ſtatuę Cybelis: quę omni authore & hiſtoria certior ẽ: ita probatur. Veiuzũ oppidum Viterbum eſt vt ex ſuperiorib⁹ patet. Porro ſubſcriptio: ita dicit. Veiuzo hoſpita Iſis hoſpitata eſt epulatrix: in domo Tyles nouæ ſpõſę duciſꝙ Sypi: anno ętatis eius. xv. Ergo Viterbi epulo nuptiali conſtitit & panes obtulit. Sunt etiam argumento Sypalis Vetulonię regio a Sypo patre Cybelis dicta: & prędia eius adhuc Cybelaria dicta: & Iaſinellæ thermę: & Cybelariũ exciſum marmor: vbi hæc ad ſententiã ſcribuntur. Iã longe ante Coriti cum Electra filia Atlantis Itali nuptiæ exactę fuerant: cum Iſis maxima frumẽtaria panifica conceſſit ad nuptias Iaſii & Cybelis in agrum fontemꝙ Cybelarium: vbi regia Cybelis erat. Quare pluribus diebus celebratę ſunt nuptiæ: cum cœptę in Veiuza vrbe finitę ſint in Cybelis prædio: vbi tunc eorum ſacrę ſtatuę de more ad memoriam ſuffoſſę: nuper aſtante Sanctiſſimo Pont. Max. Alexandro. VI. cum tota curia inuentæ indicio Leporis: effoſſæ ſint: & iterato in Veiuzum palatium tranſlatæ ad memoriam.

Iſis Viterbi panes primos confecit.

Statuæ inuentæ.

Explicitæ ſunt. XL. Quæſtiones Anniæ.

Impreſſæ rurſus opera Aſcenſiana ad. X. Kalendas Octob. Anno Salutis humanę. M. D. XV.

Deo ſit laus & Gloria.

13451